תלמוד בבלי · אחרונים

זכר יהוסף

רבי יוסף זכריה שטערן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

זכר יהוסף

רבי יוסף זכריה שטערן

מקור הטקסט: פנינים · רישיון: GNU FDL 1.3

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/זכר-יהוסף/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

א 4
שער 4
תיקונים 5
מכתבי תהלה 5
הקדמה 6
פתיחה לכבוד התורה וחיוב למוד חלק הפלפול ולקבעו על הספר למשמרת לדורות 13
ברכות 26
שבת 149
עירובין 203
פסחים 219
ביצה 271
חגיגה 284
מועד קטן 312
יומא 320
סוכה 360
יומא 376
יבמות 378
כתובות 546

א

שער

ספר

זכר יהוסף

והוא חלק א' מספרי על הש"ס

כולל חדושים ופלפולים והגהות שונות ויישוב כמה חומרות ופליאות נשגבות התמוהין מצד עצמן או מחומר הנושא ממקום למקום וע"פ יסודות חזקות ונאמנות מש"ס בבלי וירושלמי פוסקים רו"א וגם כמה תשובות רחבות אשר השבתי לשואלי המסתעפות בכל סוגי' ובכמה מקומות ביארתי דברי הרמב"ם התמוהים אשר זכיתי לחשוף מקורם וגם ראיתי לבאר כמה אגדות חז"ל בדרך הקרוב אל הפשט. כל אלה חוברו מאתי **יוסף זכרי'** בלאא"מו מרנא ורבנא ר' **נתן** שטערן זללה"ה הרב דק"ק וולאדיסלאוואוא (אשר פקודתו חזקה עלי טרם הלקחו למרום מבלי לכתוב עליו בחתימתי תואר גאון וכדומה) בן הרב הג' הצדיק האמתי מרנא ורבנא ר' **יוסף** זללה"ה מפינסק בהגאון האמתי מוהר"ר **ארי' ליב** מסלוצק זללה"ה אשר לקחו אלקים בהיותו בן מ"ב שנים וסיים סדר הש"ס גפ"ת מ"ב פעמים כמנין ליב. בן הרב הגאון האמתי מופ"הד כק"שת מוהר"ר **קלמן** זללה"ה דהמבורג ואבותיו היו כולם גאוני ארץ דור אחר דור עד הגאון **רמ"א** בעל המפה **ומהרש"א ומהד"ב** ומהר"י **מינץ** ומוהר"ם **מפדאווא** וממשפחת **מג"ע** ועוד כ"וכ גאונים מפורסמים אשר קצר הגליון מהכיל זכרון שמותם וכאשר יבא במכתב מגלת ספר היחס אשר יצא אי"ה לאור. חותני הגאון המפורסם כקש"ת מהור"ר **מרדכי גימפל** הרב דק"ק ראזינאי. הי' בן הגאון וצדיק מפורסם מהו"רר **דובער** זללה"ה דק"ק אוטייאן בן הרב וכו' ר' **יעקב** זללה"ה. בנו של הרב וכו' ר' **חיים** מקארעליטש זללה"ה וחתן הגאון ומקובל ר' **מרדכי** הרב דק"ק הנ"ל. ואחיו הרבנים כולם שמשו ברבנות במחוז זה. ומשפחתו ושלשלת יחוסו דור אחר דור להגאון ר' **מרדכי** יפה זללה"ה בעל הלבושים. וזכות אבותינו הקדושים אשר בארץ המה יעמוד לנו ולבנינו עד עולם ויקויים בנו תחת אבותיך יהיו בניך ולא ימושו ד"ת מאתנו לנצח:

ווארשא

בדפוס הרבני מוה' **צבי יעקב** בהמנוח מוה' **אליהו** ז"ל בוימבערג:

שנת **יברך זכר יהוסף** לפ"ק

תיקונים

דף ד' ע"ב שורה ל"ב להוציא צ"ל שלא להוציא: דף כ"א ע"ג שורה כ"א חסר וע' בתו' ב"ב קי"ג ב' דף כ"ג א' שורה לו הודאה צ"ל הוראה: שם ט"ב עיקר לאו צ"ל לאו עיקר. שם ע"ב נ"א מ"ה צ"ל נ"ה: כ"ה ע"ב שורה מ"ה חסר וכן גי' הב"הג ברכות י"א ב' אר"פ הלכך. שם ע"ג שורה כ"ה חסר וע"ש בבבלי קי"ג ע"א ברש"י: שם ע"ד כ"ד בלולב צ"ל בשופר. דף ל' ע"ב ה' לא תאכל צ"ל לא תבשל השני לענין דרך בישול: דף ל"ג ע"א שורה ח' כ' צ"ל ב'. שם ל' צ"ל מ' וחסר שורה שלמה אבל מקדש שני שלא הי' ל' אמה טרקסין הי' ס' על כ' וחציו מ'. שם שורה י"ח גבוה כ"ג אמה: שם שורה כ"א חסר הי' שוה לקרקע עזרה: דף מ"ו רע"ד חסר וע' רש"י פסחים ג"ב ד"ה חקוקאה: מ"ח ע"א שורה א' לרבות צ"ל לרבו דף ס"ב ע"ג שורה ס"א יהוסף צ"ל יוסף: דף ע"ג ע"ב שורה ל"ז ע"א צ"ל ע"ב: שם ס"ד צ"ל ל"ו ע"א שורה ד' מ"ז צ"ל י"ז שם ט' מ' צ"ל מ"ט. דף פ"ב ע"ב שורה נ"ה ר"א צ"ל ח"א: פ"ג ע"ב ש' ז' דלא צ"ל דלוי: פ"ו ע"ג ש' נ"ט בפ"י צ"ל בש"מק פ"ז א' ש' ד' מ"ז צ"ל י"ז: שם ט' מ' צ"ל מ"ט: שם י"ז ועשות צ"ל וע' שו"ת: שם מ"ב תשובה בחמור וד"א צ"ל תשובה וכו' ולכן דנין אותו בחמור: שם ע"ב ז' לר"ט צ"ל לר"ש: פ"ט א' ש' נ' צ"ל בח"מ קס"ג סק"ח: ויבמות ע"א אחר תי' בז"הז דרבנן חסר והא משכחת ג"כ בתרומה טמאה ותמוה דהא: דף צ' ע"ד שורה י"ח חסר ופסחים מ"ה: דף צ"ז קודם תי' ובדרך זה חסר וע' תו' ב"ב קנ"ד ב' ד"ה ברם שם שורה כ"ז דלא צ"ל דהא: שם לר"י וצ"ל לר"ל. שם סוף ש' מ"ג אינה וצ"ל אי:

מכתבי תהלה

בעזה"י איקלע לאתרין ה"ה הרב המאוה"ג החריף ובקי סיני וע"ה כש"ת מוהר"ר יוסף זכריי שטערן נ"י יצ"ו. ותלמודו בידו חבור ז כ ר י ה ו ס ף על גפ"ת סדר מועד וסדר נשים. ויביאהו פה לבית הדפוס. ופלפלתי אתו כמה וכמה פעמים עד שהכרתיו. והי' לי פתחון פה עמו בהרבה ענינים ושיטות עמוקות. ומצאתיו מלא דבר צועה ברב כחו בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים ושו"ת למרבה שגורים על לשונו וחקוקים על לוח לבו. קנקן חדש מלא ישן שדעת זקנים נוחה הימנו. ובר אבהן יאי ויאי. לאיש אשר אלה לו וברכת ה' מלא. אמרתי יהי ה' עמו יעלה ויצליח שיתפשטו חבוריו בתפוצות יהודה וישראל. ויגדיל ויאדיר תורתו ושלותו. כאות נפשו ונפש המדבר לכבודה של תורה הבא עה"ח ביום ג' ר"ח סיון כת"ר לפ"ק ווארשא

דובעריש מייזלש חופ"ק ווארשא יע"א.

ה"ה הרב הגאון חריף ובקי חו"ה י ו ס ף ז כ ר י ' שטערן ספרו בידו על סדר מועד ונשים והאיר מול פני וראיתי כי הוא בקי בש"ס ופוסקים כאחד מגדולי הדור לזאת למען להגדיל תורה ולהאדירה יפיצו אור חבורו ז כ ר י ה ו ס ף על פני תבל להדפיסו ע"ז באתי עה"ח יום כ"א סיון תר"כ פראגא

ישעי' מושקאט חו"ק פק"ק פראגא.

הן בא לפני הרב המאור הגאון הגדול החריף ובקי סוע"ה המפורסם מוה' יוסף זכרי' נ"י שטערן ממדינת ליטא והראה לי ספרו חידושים על איזה מסכתות אשר העלה פה על הדפוס. ועמדתי מרעיד ומשתומם על חריפותו ובקיאותו בים התלמוד בבלי וירושלמי תוספתא עם כל הפוסקים ותשובות מפרשים קדמאי ובתראי. לכן גם ידי תיכון עמו שיפוצו מעיינותיו חוצה ותועלת גדול ימצא כל מעיין שימצא בנקל לעמוד על כל המקומות השייכים בהלכה אשר יעסוק בה ואז יכיר ג"כ ברמיזותיו של הרב המחבר נ"י. דברי המדבר לכבוד התורה ולומדי' ווארשא ו' שלח תר"ך לפ"ק:

יעקב במהר"י ז"ל **געזונדהייט** בעל המחבר ספרי **תפארת יעקב**

ויתר הסכמות מגאוני זמנינו הוכרחתי לע"ע להשמיטם מהוצאות הדפוס ובל"נ יודפסו בח"ב

הקדמה

מהולל אקרא השם הגומ' עלי להוציא את חידושי על הש"ס לאור עולם אשר נתתי להם משפט הקדימה יען היותם דבר השוה לכל נפש ואשר חביבים עלי יען כי ראשית בכורי עלומי המה ולא חסתי על עמלי להביאם במצרף הבקורת (כיומא כט' קשה עתיקי מחדתא) וראיתי לפלס הסברות במאזני השכל הישר אשר הוטבע בלב האדם ולחקור כל סברא במקומו אשר יוקח ממנו בעומק הפשט ולהסביר הנ"מ לדינא ע"פ דרכי הלימוד האמתי, ולא העמקתי ללכת בגדולות ולבנות מגדלים הפורחים באויר לבאר דבר הנעלם בהיותר נעלם ולהביט רק על הברת התיבות והענינים (וכירושלמי שבת פי"ב ה"ד א"ל ר' יוחנן מפני שאנו עסוקין בהלכות שבת אנו מתירין א"א, וכן ברש"י בגיטין י"ט וע"ש בפרש"י דגם לענין שבת פטור ולא משמע כן בירושלמי דהכא וכמ"ש הרמב"ם בפי"ג מה' שבת דיו ע"ג סיקרא חייב). ואה"ח האמת כבד ע"כ נושאיו מעטים. יען כי האמת אין לו רק נתיב אחד ודרכי הפלפול הרחוקים ארחות רבות למו (וכיבמות ע"ב ב' תניא בתלתא יומי וסברה בתלתא ירחי) ואף אם במקומות שונות נטיתי למלאות חפץ המשתוקקים בדברי חדודים ולעשוח סמוכין באיזה מאמרים ולחברם יחד ברחוקות הפלפול אשר הנטי' מימי הנעורים משכתני אל דרכי החידוד בכ"ז הדברים בעצמותן

צודקות ע"פ הנחות אמיתיות אשר החידוד כמו תבלין להמשיך הלב (ובערובין נג"א ב"י דדייקי בלישנא ומתנחי להו סימנא נתקיים תורתם בידם). וכאשר נשתנו גם הטבעיים וחיך אוכל יטעם יש שחביב עליו מאכל חריף וחמוץ ויש מבקש מאכל מתוק, וברכת ה' היא תעשיר להביא גם עצות מרחוק ולקבוע יתידות ע"ד מאחז"ל לא תיזלו בתר איפכא ערש"י קדושין מו"א כי הסברא על הרוב יש לה פנים לכאן ולכאן וכירושלמי ברכות פ"ב ובערובין רפ"י כל מילא דלא מחוורא מייתי לה מדוכתין סגיאין וע' נמ"י פ' החובל ולזה המליצו בירו' ר"ה פ"ב דדריש מקרא ממרחק תביא לחמה ד"ת עבמ"ז כו' וע' תו' כריתות יד"א בהא דרפרם דביומא פריך לה שד"ת כו' ותמהני עהש"א סי' ע' שכתב ומי יתן ואדע שהיו מראים לנו אפילו במ"א שהגמ' מייתי איזה דברי אמורא במ"א בסתם ובמ"א מייתי לה ודחי לה. ובאמת מבואר בכ"מ כי"ב אשר נדחו במקומן ובמ"א לימד ע"ז ע' בשבת קי"ח דמדומי חמה וברכות כ"ט לייטי עלה וע' יבמות כג"א בדרשת בנך ובקדושין סח"ב וע"ת יומא כו"ב סה"ד ההוא וסוכה כט"ב ד"ה קפסיק וכתובות פ"א תו' ד"ה שותות וגיטין עב"א ד"ה משום ובהגרי"ב וע' תו' שבת עח"ב ד"ה מפגל וע' תו' גיטין נ"ג א' ד"ה בראשונה ותו' ב"ק ע' ד"ה אמטלטלי וסנהדרין סו"א וע' רשב"ם ב"ב קל"ג ב' ודייק מדקתני וע' תו' ע"ג סח"א ד"ה תיקו והרמב"ן במלחמות בפ"מש בהא ד"נח בבהמ"ז ועב"מ נז"ב ובשמ"ק וע' תו' זבחים ע"א סע"ב ד"ה ומי וע' תו' מנחות נח"א וע' תו' שבת קב"א ד"ה ר"אא וע' תו' יבמות ה' סע"א שלא וחש להאריך וכה"ג מורגל לאין מספר בתו' דהוי"מל ולטעמך ולא קאמר וע' בחי' לכתובות נח"א משש"ב וע"ע בירושלמי כלאים פ"ב כההיא דא"ר אמי עשירות היתה בתשובות או כההיא דא"ר יסא כאינש דאית לי' תרי טעמין והוא משיב חד מנהון ועי' יבמות מ"ח ב' ובכ"מ חדא מתרי ותלת טעמי קאמר וע' ב"ב דקכ"ז ב' בחי' וע' פסחים מ"ח א' דשתיק בחדא מכלתא כו' ובירו' כתובות פ"ה אר"ז עיקרא ל"ל יסוד ורבנן בנין וסלקין עלה וע' ירושלמי תרומות ספ"י דאר"ז לר' יסא ואלו לא איתאמרת הדא לא הוי ידעין מסברא ובירושלמי שבת פי"ט ופסחים פי"ו ה"א כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה וע' ירו' פ' כל הגט כד שמע ר"ל מתני' הוא סמך עלה כד לא שמע מתני' הוא מבטל דעתי' מקמי' רי"ח וכה"ג בזבחים צו' יע"ש וירו' מגילה פ"ב ה"ד אנא אמר מן שמועה ואת אמר מן דעה ואת מסתכל בי ות"ל בניתי משיותיו על יסודות נאמנות מבבלי וירו' אשר בכל ענין בלול בתוכו מרוב המסכתות: והערותי במקומות שונות על הגהות ותיקונים הכרחיים והעמדתי כמה גירסאות על מכונם (וכמו שהזהיר א"ז רמ"א ביו"ד רע"ט ס"א ועב"ח או"ח רס"ו סק"א ורמב"ן פי"נ והובא באור תורה פ' צו ועחו"י סי' י"ח ובשו"ת יד אלי' סי' כ"ז) ועשיתי אזנים לתורה באשר לא קדמני

בהם אדם וכמה לימודים וסוגיות חדשות אשר הבאתי איש על מקומו וציינתי על המון תשובות ומפרשים שונים למצוא דבר חפץ במקום אשר התעוררו בדברים הנצרכים אל עומק הפשט. וקיימתי מאחז"ל קבל האמת ממי שאמרו ולא חדלתי לציין גם ע"ד איזה אחרונים מענינים אשר עיינתי בהם בילדותי באשר המה לתועלת המעיינים להעזר על ידם ולא גבה לבי לפלס דרכי ע"פ משפט כבוד המדומה כי רק אל התועלת לבדו שמתי מטרת מגמתי. וגם כמה באורים חדשים ומורווחים אשר העבירו הראשונים במלוא כפם ואשר הניחו לי להתגדר (וכחולין רד"ז וע"ש קיח"א וערובין ו"א ק' ע"ב וע' רש"י נדרים פ"א א'). וביומא ע"ב ב' כתר תורה מונח לכל וב"ב קמ"ב ב' אטו בקשישא תליא מלתא בטעמא תליא מלתא והבאתי בתוכו הרבה דינים מחודשים והלכות קבועות אשר זה פרי כל הלימודים וכמה תשובות רחבות אשר השבתי לשואלי ואשר יש להם סמוכין לדברי המסכתות אשר אדני ספרי עליהם הטבעו ולחבר יחד את הפלפול בלולאות ההלכה ושמתי רעיוני לקלוע השערה על קוטב דברי השואל ולהביא דבריו במצרף הבקורת ואיש יחד פני רעהו: ובראשית דרכי שמתי לי לחוק להזכיר שם השואל עד"ת בתואר המיוחד לכ"א כערכו בלתי הפלגת ריבוי התוארים וכבר אה"ח אל תבטח באשר ישבחך יותר מהראוי לך כי גם יגנך יותר ממה שיהי' אפס בראותי כי רבים מלינים עלי אשר נתתי מגרעת בכבוד איזה מהשואלים ומחברים מפורסמים כאילו אשר הי' זאת מגובה לב וצרות עין ח"ו ראיתי כי טוב שלא לשנות ג"כ מדרך הנהוג. וגם עשיתי סמוכין להביא בספרי הלז כמה חדושים משארי מסכתות אשר יצא טיבם בשמי על פני חוצות אשר איתבדרו בעלמא בהעתקות שונות לבל יהיו באורך הזמן כיטוגמא ישינה. וגם בלול בתוכו כמה פלפולים רחבים כההוא ציידא דאשכח רברבי וכו' וכב"ק מא"ב. והסברתי במלון מועטים המחזיקים את המרובה למעיין במקומו וכעצת חז"ל בפסחים ג"ב לעולם ישנה וכו' ובכ"מ אשר ידעתי לדחות בהש"ר וסמכתי על המעיין המתבונן מדעתו או אשר בא הענין באותו סוגיא אגב גררא וכתבתי ברמז לעיין בסוגיא אשר ימצא ישוב למה שיראה בתחלת העיון ולחדד התלמידים אשר יטעם לחיכם יותר אחר היגיעה קצת מעצמם ובכמה מקומות יבוארו ענינים עמוקים ע"י הציונים שרמזתי לעיין עליהם ואיש תבונות ידלינו: ואזני קשובות לשמוע לקח מאת המבקרים להשכיל על מפעל ידי כי עיני בשר לנו וכאשר המליץ נעים זמירות שגיאות מי יבין מנסתרות נקיני ולא יתפאר האדם להשתרר על השגיאה כאשר יחלוף הנשר במרומי מעופו את הפנינים לרגלי זוחל על גחון ואף כי לאיש כמוני המוטרד בטרדות שונות ושבולת הזמן שטפתני וטורח הכתיבה והגהה עלי היו כולנה ואין זר אתי בעוזרי ואני לומד גלמוד בלי תלמיד וחבר להמתיק

דברי אתו וכמו שחשב הרמב"ם במורה בל"ד מראשון מה' המונעים להשגת השלימות ומלבד המחסורים להשיג ספרים הנצרכים לפעמים לעיין וכמ"ש הבעה"מ בפתיחתו "התאמצתי לעשות כפי כחי הנענה והמדוכא מתולדות הימים אשר פגעו בי ומצאוני מהם המורים בקשת בחיצי הצרות אשר ממצבי הדפוני כו' ובאמת כי כל כח בשר חלוש וחסר וידניני לכף זכות וכמ"ש בירושלמי סוף ברכות כל חרשיא כו' ודאורייתא בישין וכל פיטטיא בישין ופיטטיא דאורייתא טבין" עכ"ל ובירושלמי חגיגה ספ"ק ובנדרים ספ"י שולחני לכם אדם גדול ומהו גדולתו שאינו בוש לומר לא שמעתי וע"ש בשיו"ק וזהו מדתן של חכמים על מה שלא שמע אומר לא שמעתי ובחגיגה יד"א ובכ"מ אין אדם עומד עד"ת אא"כ נ"ב (ועשו"ת חו"י סי' א' ובש"ות חוט השני סי' י"ח וע' תו' ע"ג נ"ד א' ד"ה איקלע וע' ב"מ קד"א וזבחים צד"ב ובכ"מ הדר אוקי רבא אמורא עלי' ודריש דברים שאמרתי טעות הן בידי וע' שבת סו"ב ובהגרי"ב ובערובין נב"א וב"מ סה"א ובכ"מ הדרי בי ועמ"ק טז"ב וגיטין ו"א אטו מאן דלא ידע כו' וכה"ג בכ"מ ושבת ק"כ ע"א אמר רבא אטעי' רב שיזבי על רב חסד' חמיו וערבין ב' ע"ב א"ר חסדא הא מתני' אטעית' לרבי וע' כתובות קד' ב' וגיטין כ"ט ב' וס' ע"א וע' תוספתא בכורות פ"ח צאו ואמרו לישמעאל טעית וע' שבועות כז"ב אשבשת וב"ב קיו ב' ובכ"מ אגב חורפי' לא עיין בה וע' רשב"ם ב"ב קל"ג וצז"א וע' ירו' סוטה פ"ט ה"ב ברב דאמר אני בן עזאי ושאלו חד סב בב' הרוגין וכאביי ובכ"מ שאמרו אני כבן עזאי נתעלמה מהם הלכה וע' ערובין כט"א וקדושין כ' ע"א סוטה מה"א ובכורות ל"א א' וע"ע בירו' פיאה פ"ו וע' בירו' ביכורים פ"ב ר"ח אזיל לחד אתר אמר אנא בן עזאי דהכא אתא חד סבא ושאיל לי' כו' אמר אזיל בן עזאי דהכא וע"ש במפרש שהוא אלי' ז"ל ורצה להוכיחו שלא יאמר כן וע' תו' שבת פ"ב וחולין ז"א). ובחגיגה ג"ב אי מה מסמר כו' כי בעוסקים לש"ש אף שכ"א סותר דברי חבירו מ"מ יוצא האמת לאמיתו ע"י פלפול חבירים ובאבות פ"ד מ' י"ב יהא כבוד תלמידך חביב עליך כשלך וע"ש בפ"ב. וברכות כ"ח א' הזהרו בכבוד חבירכם ולכן כ"א מחוייב להפך בזכות חבירו כמו בדברי עצמו להוציא האמת לאשורו ולא להיות דעתו האמת רק שתהי' האמת דעתו ובס"ח סקמ"ב אם נצחת את חבירך מה תרויח ואם נצחך הוא תרויח בהוספת חכמתך וב"מ פ"ז בריי"ח שאמר על ר"ל דהוי מקשי לו וממילא רווחא שמעתתא והנני לקבל את האמת ממי שאמרו ועל הטוב אזכור שם המשיג אי"ה ביתר החלקים וכמ"ש החינוך בהקדמתו הרוצה לסעוד אצלי יאכל הבשר ויניח על השולחן העצמות והקליפין והנותר ואולי אמצא מקום לדברי ושלא בפניו אין חבין וכאשר הורה הנסיון ברבים שלא עמדו על כונתו מקוצר המשיג או לא אבו להעמיק ובאו בעקיפין

כאוהב לטעון וכמ"ש הכ"מ בפ"א מהחומ"צ שעל הרוב אין המשיג מעיין כ"כ כמו המחבר יע"ש וע' בעקרים מאמר ג' רפ"א משש"ב ומה נעמו דברי התשבי כי מי שירצה להשיב ימהר בעודני בחיים ואם אין או ימות גם הוא כמוני או ימתין עד שובי וע' ב"ב ק"ל ע"ב לאחר מיתה לא מיקרע כו' יעש"בב ובירו' שבת פ"ק ושקלים פ"ב וקדושין פ"ק לעולם ידמה אדם כאלו בעל השמועה עומד לנגדו כי אז יהי' מתון טרם ידבר ולא לתלות בטעות בעל השמועה ועמ"ק כד"א כיון דכל שעתא מידכר כו'. וע' הוריות יב"א יתביתו קמי' חזיתו כו' וע' בפרי תואר עי"ד ספ"ד ס"ק י"ג ומה מאד ילבש האדם בושה וכלימה שלא ישיג להבין לדברי רבותיו ולא מסתייע דלא גמיר עוד לו רבו יתירא לאפלוגי לדחות דברי רבותיו אשר לא השיג להבינם וכו' ע"כ צוחינן דכל מי שאינו בקי בחדרי העיון והעומק ורגיל בו בתמידות ובידיעה צודקת ובכונה שלימה לש"ש הריני אוסר עליו ספרי ולא ילמוד בהם ואם יעבור עקיצנא לי' עכלה"ט ואף אני לא חברתיו רק למי שכונתו לש"ש ולאהבת האמת ולא לפני החכמים אך בעיניהם להתכבד בקלון רבותם ואחר מומים לבקר ולהודיע בשערים באשר ישמעו קול דברים ואת הדברים המאירים והטוב אשר בו יכסו כלילה וכמאחז"ל בחלק עה"כ זבובי מות כו' שמניחין מקום הבריא וכו'. וכמ"ש הרמב"ם כי אם יטיבו דבריו בעיני משכיל אחד לא ימנע מלאומרם בעד תועלת האיש ההוא ולא ישית לבבו לדברי אלף בוערים אשר יחרפוהו וישימו לאל מלתו והטוב לכל חלק את אור השמש לתבל בכלל אם כי יזיק לחלושי הראות וברי"ט א"ח ואל יתבייש מפני ב"א המלעיגים עליו ובירושלמי פ"א דפיאה כל העולם כולו אינו שוה אלא לדבר א' של תורה כו' ולכן הטוב הנמצא בו הוא מציל על הכל וכל איש אשר רוחו נאמנה ונקי' מאיבה ומתורת הקנאות ואינו פוסל במומו לא ניתן לחשוד בהדפסת מפרשי גפ"ת אשר הוא לעשות קרדום או לשם כבוד מדומה ועטרה להתגדל בזמנינו אשר רבו המחברים הסובבים בעירות כקטן כגדול וגם מועטים המה המבינים על דבר לאשורו והמחבר יצטרך לקבל גלות לקבץ מחירם למלאות תשלומי נושיו ונותן הס' אל אשר לא ידע ס' ונחשב לו כסף ממכרו לצדקה וכמאמר הנודע אשר המחברים יסבלו צער הריון ולידה וגידול בנים יותר מכולם אף כי חוברי מחברת ראשונה אשר משפט מולדת מבכרת למו ומי אשר עיניו משרים תחזינה לא יכבד עליו לדון את המחבר לכף זכות אשר תכלית כונתו להשפיע לאחרים מחלקו אשר זכה ע"י יגיעה וכטבע האבות לגדל בניהם וכן שארי ענינים אשר היו בגורמיו. והנה להרא"ש והפוסקים שעיקר מצות כתיבת ס"ת הי' רק בזמן שלומדין מתוכה ובזה"ז מקיימין המצוה בספרים הנדפסים ולהפוסקים דהקונה ס"ת מהשוק לא קיים מצות כתיבת ס"ת וע"ע בב"י באו"ח סקנ"ג

וע' ש"א ולכן המסייעים להדפסה הם המקיימים מ"ע של כתיבת ס"ת עצהיו"ט. ותקותי לד' כי יפיק ספרי רצון מעל פני המעיין למצוא בו כל דבר חפץ ואך לשוא אדמה להכביר מלין בפתח השער כי הרוכלת המעולה לא תשובח מפאת מהללי' אשר לא תפיק רצון מפאת הטוב הנשקף על פני'. והנה רבים וכן שלמים העתירו עלי אשר מהראוי שלא לשנות מדרך הנהוג להדפיס מכתבי תהלה לכבוד ספרי וכאשר כתב אלי מר חותני הגאון נ"י כי לפ"ד היא תקנה קדומה אשר נפרצה מיום שרבו גדולי הדור וכ"א יחיד ואין שני לו ויען יקרה בעיני לשמוע עצת חכם וגם לבל יתלו זאת ברמות רוחא נעניתי לכם גם בזה. והנה בירו' שביעית פ"ו א"ר יוסי הד"א בר נש דתני חדא מיכלא והוא אזיל לאחר ואינון מוקרין לי' בגין תרתי צריך מימר לון אנא חדא מיכלא אנא חכים. ואמנם בדורינו אשר ספרי הש"ס פתוחים לפני כ"א א"צ להודעה כזאת ואף כי למי אשר כבוד המחבר חביב עליו לא תגרע הודאת פיו ולזולתו למותר. וקראתי שם הספר ז כ ר י הו ס ף כי הוא כולל שני שמות חתימתי כאשר ישתתף השם יהוסף לפניו ג"כ וכדרז"ל בסוטה ל"ה על הכתוב עדות ביהוסף שמו שניתוסף לו אות וע"ש י' ע"ב. וע' בישועות יעקב על אהע"ז בשם יהודית שכתב שאפשר שחששו שלא יהא ג' אותיות השם ביחד וכו' וע' בחי' לשבת י"א ב' וע' בב"ש באות יהושע אם חותם א"ע יאושע שאין משגיחין בחתימתו ואף דמי שחותם עצמו הוא משום כבוד השם שלא להיות אותיות השם י' סמוכין יחד עכ"פ מבואר דמדרך הכבוד להקפיד כן גם בתחילת התיבה וגם אין נ"מ בין ג' אותיות השם או אפי' בשתי אותיות דגם הם משמות שאינם נמחקין. ומ"מ נ"ל דבשמות הספרים ליכא קפידא בזה ול"ד לאדרכתא בשטרות והש"י רוצה בכבודו וכבוד תורתו כאחת וכמו שהורגלו רוב המחברים לקרוא ספריהם באופן כזה באין שום חשש.

ויה"ר שלא תעלה כוי ויקויים בנו ורב שלום בניך וכוי

מאתי **יוסף זכרי'** בהרב וכו' מוהר"ר **נתן שטערן** זצ"ל

ומחזיקנא טיבותא למאהבי ובראשם לכבוד מר חותני הגאון המובהק שליט"א אשר אמצו את לבבי לגשת אל המלאכה הזאת: ולאות כי יקרה מלאכתי בעיניו הבאתי לדפוס את מכתב קדשו אשר כתב לי סמוך לגמר ההדפסה: והא לך מכתבו כלשונו:

ברכה ושלום באה"ר וחיבה יקבל גברא רבא חתני יקירי ידי"נ הרב הגאון המפורסם נודע למשגב בישורון ועל פני תבל חכמתו תרון. חו"ב נשגב ונעלה תויי"ד וחכמה עד למעלה בנן של קדושים כקש"ת מוהר"ר יוסף זכרי' נ"י שטערן בעהמח"ס זכ"י: שלום לו ולכ"אל ולהנלוים אליו. הופיעו לנגדי ביום אתמול כשלשים ניירות בחידושי תורה ואתבונן אחרי עיון היטב אשר מחוי במחוג קמי רבנן ודמטמרן מגלי' לי' דלה דלה

לנו מים נאמנים מכל מעיני הישועה . אשר הי' לנו לעינים בכל חדרי תורה ובכל בית התלמודים והפוסקים והתשובות נאמן הוא ועליהם העלה חידושים ערבים ומתוקים גם העמיק בפלפולים עמוקים באמרים אשר הביא מן החדש עד להפליא [כמליצת מרן אאמו"ר הה"ג זצ"ל בשבח המלך החכם מכ"א אני הנה הגדלתי והוספתי חכמה על כל אשר היו כו'. אף כי גם ולבי ראה הרבה חכמה ודעת מה שקדמוני הם אשר היו לפני מ"מ מצאתי להוסיף ולהגדיל עוד] ויהיו בפי כדבש למתוק. וממעמקי לבבי ברכתי ברכת הנהנין להודות לד' יתי"ש כי טוב [וע' שע"ת סי' רנ"ג סק"ב לברך כו' כי בוודאי חיובא רמי להכיר חסדי ד' יתי"ש ע"ש ובעניי יישבתי במ"א מרז"ל ברכות מ"ג ב' מנין שמברכין על הריח ולכאו' מ"ש ריח דבעי קרא האמרי' לעיל שם ל"ה א' סברא הוא אסור ליהנות מן העוה"ז בלי ברכה וכל הנהנה כו' ב' גם ע' תו' פסחים כ"ו א' ד"ה מעילה תימה דבפ' החליל נ"ג א' תני' אשה בוררת חטים כו' ובירו' דייק מינה דקול ומראה וריח אין בו משום מעילה וכן הק' בסוכה שם ג' קו' התו' ד"ה אין כו' פסחים נ"נא ורק דכל הנהנה מעוה"ז בלי ברכה כאלו מעל בקדשי שמים ובברכות מ"ג א' מאימתי מברכין על הריח משתעלה תמרותו ובפסחים כ"ו א' דלאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה וע"כ פריך מנ"ל שמברכין על הריח ומשני מכל הנשמה כו' וע"כ על האור שאין בו קרא מפורש נשאר בכללא דקול ומראה א"ב משום מעילה וא"צ ברכה ובביצה ל' א' הני נשי כו' וה"מ בדרבנן כו' ואף למסקנא ערא"ש בשם העיטור דבדבר המפורש בתורה מחינן בהו וע"כ א' בירו' קול מראה וריח אין בו משום מעילה וע"כ אין מוחין לאשה הבוררת לאור בית השואבה כמו הני נשי. ואיסורא הוא דאיכא ולכתחלה אסור והראי' דא"ב מעילה מדלא מחינן בהו וע"מא רס"י רי"ו (וא"ל בי' טעם מ"ש קול מו"ר א"ב משום מעילה עפמ"ש בס' יצירה ג' דברים אינם ברשותו של אדם האוזן עין וחוטם ולפי מדקיי"ל לא אפשר וקמכוון שרי ה"נ ואפי' א"נ אסור מ"מ אין בו מעילה ותולדותיהם הם קול מראה וריח ואכמ"ל.) הרי מ"מ אע"ג דמעילה אין בו ללקות בהנאה רוחניית מ"מ איסורא איכא ומבעי' לברוכי לשבוחי ולאודוי. והנה ד' אלקים אלקי אבותי מה אני ומה חיי הדל באלפי והמך בבית אבותיי הק' אשר בארץ המה כי אוכל להחיל גשתי בתודה לפניך קטונתי מכל אשר הגדלת חסדך ואמתך על עבדך מגוחי מרחם אף כי מיום הורם ממני הנזר ועטי"ר מר אבא הרה"ג זצ"ל וארון אלקים נלקח והוינא כבר תשע יתום אתה היית עוזר עד כי הביאתני עד הלום זה הדרך וזאת העיר אשר פקדתני עלי' לרעות ביעקב עמך פ"ק עיר מלאה חכמים וסופרים יראים ושלמים נכבדים וגבירים כולם אהובים וברורים, יכונן הצור לעיר ולדרים עד יכונן מקדשו והיכלו בראש ההרים,

ותקטן עוד זאת בעיניך ה' אלקי הישועה ותדבר גם על בת עבדך למרחוק תבואתה לראש יוסף זכרי׳ בנו נתן (הוא הגאון דק׳ נ״ש מו״ה נתן זצ״ל) ויהי לי לבן (ע׳ שבת כ״ג ב׳) פורת יוסף זכרו כשמש יהל וכוכבו יזהיר לנצח ועתה הראתני זאת תורת האדם הגדול בענקים זיניי׳ עלי׳. זרעו על מים רבים ומעיינותיו יפוצו חוצה בכל תושי׳ יתגלה וכל יקר ראתה עינו. ומה אוסיף עוד לבקש ממך בקידה על אפים ובכריעה על ברכים הנני ניגש ונענה בהודאה לשעבר ואני תפלה לימים יוצרו יוסיף ד' חסדו עלינו בדיל דאבהתא יתן ד' להיות נהר פלגיו ישמחו ערי האלקים סלה ויוסיף ד׳ להשגיא פעלו להוציא כפלים לתושי׳ ויושיבוהו עם נדיבי עם אלקי אברהם על מרומי קרת וכן אזכה לחזות בנועם חיבוריו של אאמו״ר הה״ג וצדיק זצ״ל על ס׳ עבוה״ק לרשב״א ועל סדר מועד יוצאים לאור עולם. ולהפיץ גם ממעיינות רעיוני הדלים שמץ מנהו ולעשות גם אנכי לביתי בית עולמים: ואשר ראיתי כבוד חתני הגנ״י העלה והביא איזו מגרגרי חידושיי אשר היו בכתובים לפניו באיזו משולי מכתבי גם מהנזכר בדברינו פא״פ נאותי לו בזאת ליתן לו תח״ח על כונתו הטובה ואף כי כמעט רובם ככולם הם דברים קטנים לא ניתנו להעלות ע״שם רבנן ותלמידיהון ונאמרו רק לכתוב ולא לקרות בהם מתוך הספר וע״כ ימצא בהם נלקה בחסר ויתיר כדרך אגרות שלומים: יחוג החג הק׳ הבע״ל ברוב שמחה ועונג שלום כנפשו וברכה עד תאוות גבעות עולם ותאות נפשו היקרה ותאות נפש חותנו תדרשנו לטובה כה״י

מרדכי גימפל בהרב הגאון מוהר"ר דוב זללה"ה:

פתיחה לכבוד התורה וחיוב למוד חלק הפלפול ולקבעו על הספר למשמרת לדורות

שיל"ת

איתא בשבת ל"א סע"א אמר רבא כו' באמונה קבעת עתים לתורה. וע׳ תו׳ קדושין מ׳ ע"ב וסנהדרין ז"א דהתם דריש תדש"א עד"ת ול"נ דסובר כמ"ד מעשה גדול או כאידך דמפקי מהאי קרא לבצוע תחלה או כפרש"י משום דקאי אדר"ל מ"ד והי׳ אמונת. וגם לפרש"י שהוצרך לקביעת עתים שלא ימשך כה״י לד״א ועמ"א סקנ"ו סק״א וסק"ב ולכן שואלין קודם מעסקיו וכברכו' ו״ב אם לדבר מצוה כו' ועבחי׳ לשבת י״א ד"ה אי איכא. ועבוי״ר פכ"ה וילקוט משלי סתתקל״ל וירו' סוטה פ״ז סוף הלכה ד׳ עתיד הב״ה לעשות צל לבעלי מצוות בצלה של בעלי תורה מ״ט כי בצל החכמה כו' וע׳ רש״י סוטה כ״א סע״א וביו"ד סי' רמ״ו ס״א בהגה וע׳ בסוטה י׳ ע״א וכתובות קה״ב ובוי״ר פל״ד וב״ב ח״א וברכות סג״ב ופסחים נג״ב ובמ' קהלת עה״כ שלח לחמך וע' כתובות קיא״ב שהעושה

פרקמטיא לת"ח כו' ומבואר ברמב"ם פ"ז מדעות ה"ב ובעין משפט נשמט וע' סוטה יד"א ולזה הקדים השאלה עמו"מ באמונה וכחולין צב"א ליבעי אתכליא על עליא ומ"מ שואלין על קביעת עתים כי השכר שמקבל מלימודו כנר הנדלק לאור האבוקה כמאה"כ ויתרון דעת החכמה תחי' בעלי' וע"ד צדיקים במיתתן ק"ח כברכות יט"ב ובחולין ז"ב גדולים צבמ"י מבחייהן כי זכרם נשאר בפי בני דורם להדמות להם ובירושלמי שקלים פ"ו אין ענל"צ דבריהם הן זכרונם, ואחר שתורתו הי' בקביעת עתים לחוד שואלין עפ"ו שהיא המצוה הראשונה בתורה כי מי שחשקה נפשו בתורה כבן עזאי פטור מפ"ו וכיבמות סג"ב. וגם ששניהם קיומו של עולם וכאבות עג"ד על התורה כו' וכמו שהבנים המעולים תפארת לאבותיהם ולמי שגדלם כן הת"ח מחוייב לעמול בח"ת שלא יהא שכלו עקר ולהשאיר ברכה אחריו כחגיגה ג"ב מה נטיעה זו פרה ורבה אף ד"ת כן ובערובין נד"א אף ד"ת כ"ז שאתה ממשמש בהן כו' וע"ד מאחז"ל במכות כג"ב רצה הקב"ה לזכות כו'. ועכני"ח סוף חיו"ד שהביא בשם בעל מ"א שהתלמיד אומר קדיש. ובמגילה כז"א אין מוכרין ס"ת אלא ללמוד תורה ולישא אשה ואמרינן התם שאני לימוד שמבא לידי מעשה אשה נמי לא תהו בראה. ובערובין מז"א ומטמא ללמוד תורה ולישא אשה וע' תו' ע"ז יג"א ד"ה ללמוד וב"ב קטז"א ח"א כל מי שאינו מניח בן ליורשו וח"א כל מי שאינו מניח תלמיד וכדאמר התם דוד שהניח בן כמותו לנב"מ ובתמורה טז"א והרבית את גבולי בתלמידים כו' זו משנת ר"נ ריהנ"א בב"וב והיתה ידך עמדי במ"ומ ואם לאו כו' וע' תבא"ר ספ"ה. וגם י"ל דאיתא בקדושין ל' ע"א דאמר רבא עד עשרים שנה הב"ה יושב ומצפה כו' ואח"כ מייתי א"ל רבא לרב נתן בר אמי כו' וא"ל מ"ח עד כ"ד יע"ש ברש"י וראש"ש וע' קרית חנה ססי' י"ח דברוצה להמתין לישא עד שילמד תורה או שיטרח אחר מזונות יש קצבה עד כ"ב או כ"ד וכ"מ בגמ' דדריש ראה חיים עם האשה שהכל הוא ללמדו קודם הנשואין עש"ב ולהכי שואלין עמו"מ ותורה ואח"כ עפ"ו. וגי' הע"י א"ל רבא בר נתן בר אסי וצ"ל דאמר לר"ח אך נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל רבא בר נתן לרב אסי וע' ערובין ל"ב ב' ר' אסי ורבא בר נתן ועב"ב ח"ב וברי"ף כתובות פ"ד רבה ט"ס וע' שבת ק"נ ע"ב ר"נ בר אמי קמי' דרבא. וגם באו יחד מהשתוות הכרחית המחשבה לתכלית א' וכרמב"ם ה' דעות ספ"ג שישים על לבו שיהי' לו בן אולי יהי' חכם וגדול בישראל וכמ"ש בטאו"ח סרל"א בשם הר"י בפ"א וכל מעשיך לש"ש שיכוון שיה"ל בנים לעבודתו וכ"ה בסי' ר"מ ס"יא ובסנהדרין קט"א מ"ט לא דרשית סמוכין וביבמות לט"ב בראשונה שהיו מכוונין כו' וע"ש בחי' והולדת בנים הגונים תלוי במחשבתו ומקלות יעקב לעד כמ"ש במנה"מ נר ג' פ"ד כלל ו' ח"ו בעובדא דר"א בב"מ פד"ב. וכן במו"מ ע"ד בכל דרכיך

דעהו וכן המצוה בלמוד שמביא לידי מעשה כמו שנותנין תשלומין על ההליכה להשיב דבר לידי בעליו אף שהמבוקש הוא רק השבת הדבר לידו ואם עוסק כל ימיו של"ש לא עשה כלום וניחא קוהתו' מה"ד לעולם יעסוק כו' ועחוה"ל שער חשבון הנפש חשבון כ"א ועי' נה"ח שער ג' פ"ג קרוב לזה ותדע דרבא גופא דאמר בברכות י"ז העוסק שלא לשמה נוח לו של"נ ומ"מ ס"ל בשבת פ"ח א' ויחן מלמד כו' וע"ש בתו' ע"כ דכיון דהדר קבלוה ולכן אמרו על כי"ב לעולם יעסוק כו' וגם יובן לפ"מ שהקשו המפ' מה שהפליגו בעונש הנושא אשה פחותה ובקדושין ע' ע"א ורבא דאמר ב"ב ק"י ע"א הנושא אשה צריך שיבדוק באחי' ובפסחים מ"ט א' לעולם ימכור אדם כל מה שי"ל וישא בת ת"ח והא אמרינן בריש סוטה דז"ר לפי המזל וז"ש לפי מעשיו וע' בא"ז פ"ג וע' בחי' לתענית דד"א. ועי' בנזה"ק פי"ז סי"ב כי אין זה מבטל כח הבחירה לגמרי רק מן השמים מסייעין לו ודעתו קרובה יותר אלי' עכת"ד וע' שבת קנ"ו א' מר נמי כו'. וע' ביומא ע"א סע"א אם רואה אדם שתורה פוסקת מזרעו ישא בת ת"ח כו'. ובז"מ הסמיכות כי בענין המו"מ שאחז"ל כל מזונותיו של אדם קצובין לו וכפ"ב דיו"ט ומ"מ דר"זל יכול יהא יושב ובטל ת"ל וברכך בכל אשר תעשה וע"ד שהמליצו בר"ה כ"ו ב' להי' רבנן מאי השלך על ה' יהבך עד דשמעי כו'. ויומתק יותר למאי דגריס התם רבב"ח והוא ע"ד דאריבב"ח ארי"ח ברכות להי"ב דורות האחרונים עשו מלאכתן קבע זו"ז לנבי"י לכן לי"הי יודעים על איזה אופן מתקיים השלך יהבך כי הרבה עשו כו' עד דשמע רבב"ח והיינו שצריך השתדלות ולעשות תורתו קבע וע' נדה ע' סע"ב ירבה בסחורה כו'. וכן בלימוד התורה שכ"א נגזר עליו מתחלת היצירה אם יהי' טבעו מוכשר לחכמה וכנידה טז"ב מכריזין עליו אם וכו' [השמטות: (וע' ר"מ פ"ה מתשובה אין הקב"ה גוזר להיות חכם כו' וע"ש בהג"מי מנדה ט"ז ב' ורק כאן קאי על חכמת השכלה ועיון שתלוי שטבעו יהי' מוכשר מתחלת הבריאה וכן מצד המדור אבל א"ז מצד הגזירה וזה היפך ממש"ש בהגהות רצה"ח ועיפ"ת ב"ר פ"ב ובמ"נ פ"מה לשני ונד' לגי' וחי' ליבמות מה:)] וע' תו' ע"א ג' סע"ב ומ"מ אחז"ל אם יאמר לך אדם לא יגעתי ומצאתי אל תאמין וכמגילה ו"ב וע' רש"י מנחות ז"א ד"ה מסתייע מלתא וע"ד דרז"ל חכמה שלמדתי באף היא שעמדה לי ובירושלמי פיאה פ"א ה"א ושבת פ"ק ה"ד וסוכה פ"ד ה"ב ושביעית פ"ק ומ"ר נצבים ואם הוא ריק הוא מכם למה שאין אתם יגיעים בו כי היא חייכם אימת היא חייכם בשעה שאתם יגיעים בו ועבר"ש אהלות פ"א מ"ד. ובט"ז או"ח סמ"ז שמברכין לעסוק בד"ת שהוא על היגיעה. ועמ"א סי' נ' סק"ב שאם לומד המשנה ואינו מבין לא נקרא לימוד. ובמדרש אם בחקותי תלכו שתהיו עמלים בתורה וברכות יז"א אשרי מי שגדול בתורה ועמלו בתורה ור"א

דאמר סנהדרין צט"ב כי לעמל יולד כשהוא אומר לא ימוש הוי אומר לעמל תורה נברא. וא"ז רש"א בח"א נתן סי' לעמל ר"ת ללמוד על מנת ללמד. ועד"ש ויותר שהי' קהלת חכם עוד למד דעת את העם וכמארז"ל משה זכה וזכה אה"ר זה"ר תלוי בו ועחו"ה שער אהבת ה' פ"ו שמי שאינו מתקן אלא נפשו בלבד תהי' זכותו מעט ומי שמתקן נפשות רבות תכפל זכותו וכאמור אשר יצוה את בניו כו'. ובירו' סוף ברכות אר"א מה התנוק כו' כך כ"א שבישראל צריך לייגע בתורה בכל יום ובירו' ב"ב פ"ח כמש"נ מורשה לשון דיהה והכתיב מורשה קה"י דיהא סוגין מינה מן די לעי. ובע"ז דף ה' תדב"א לעולם ישים עצמו עד"ת כשור לעול כו' וערש"י יבמות קיז"א ד"ה בד"ת. ועבא"ר ח"א פ"ה ובא"ז פט"ו. וגם י"ל הסמיכות ככתובות סא"ב בחלוקות העונה. ואח"כ שואלין צפית לישוע' שלפעמים נותן עיניו לשם ממון אבל החזק בבטחונו אל יטוהו מחסוריו ולקיים התורת מעוני וכע"ז יט"ב שנכסיו מצליחין וגם שלפי גודל התקוה מטיבין לאדם כי דורשי ה' לא ידעו מחסור וכמ"ש המקנה סוף קדו' מרפ"ב דיו"ט לוו עלי והאמינו וכת"ת וכל הני דמועיל לפי שקידתו. וגם י"ל כמ"ש בסוף דא"ז והנושא אשה לש"ש סופו שיוצאין ממנו בנים שמושיעין את ישראל ולזה בא השאלה צפית לישועה אחר פ"ו. וב"ב סי' ע"ב ותוספתא סוף סוטה דמשחרב בה"מ ואין מניחין אותנו לישוע הבן (ערש"י ב"ק פ' סע"א) דין הוא שנגזור ע"ע כו' וע' קרית חנה חנה סי' י"ח. ואלה"ר מזה דלהכרח הזמן לא הוי בכלל דבר המפורש להיתר וכט"ז יו"ד סקי"ו ובכ"מ וע' שו"ת שמ"ר ח"ב ססי' פ"ה דהכא הוי לאסור ע"ע שיש כח לאסור דבר המותר ולזה שואלין אח"כ צפית ככתובות ג"ב דעבידא דבטלא. ובפרש"י צפית לישועה לדברי הנביאים. ונ"ל ע"ד ברכות לד"ב כל הנביאים ל"נ אלא למשיא בתו לת"ח ועושה פרקמטיא כו' ופרש"י ל"נ כל הטובות והנחמות שע"ל על ישראל. ולכן כששואלין עמו"מ באמונה לעשות פרקמטיא לת"ח וכמש"ל וכן אם עסק בפ"ו בנשואי בת ת"ח לש"ש אז שואלין צפית לישועה. ועדא"ר פ"ב והמתאבלין על ירושלים ע"נ לשום כו' והוא כתענית ל' ע"ב המתאבל ע"י זוכה בשמחתה שנא' שישו כו'. ובשבת קיט"ב לח"י אלא בשביל שביזו ת"ח שבה. ולזה המתחבר לת"ח יזכה לנחמת ציון וכברכות מב"א תיכף לת"ח ברכה. ועדא"ז פ"ט אם רצית לכבוד חכם יהיו בו"ב מתוקנין למעלה ובשבת כ"ג ב' מאן דמוקיר הו"ל חתנין רבנן וערש"י מכות י' ע"א ד"ה ורבנן ונ"ל כדאי' בסנהדרין נ"ב ב' למה ת"ח דומה כו' ובפסחים מט"א דאין זיווגן עולה יפה ערש"י ולכן מאן דמוקיר דלא הוי בכלל ע"א הו"ל חתנין רבנן. ואח"כ שואלין פלפלת בחכמה שהוא ללמוד בפלפול כע"א לה"ב וירו' ברכות פ"ק כי טובים דודיך חביבין ד"ס יותר מיינה של תורה ובזה ניחא הא דלא פרש"י לעיל

קעל"ת ע"ד ישליש שנותיו כו' וכקדושין ל' ע"א דא"כ קאי השאלה מקביעות עתים גם על התלמוד ולמה שואלין אח"כ פלפלת בחכמה שהוא ללמוד בפלפול ורק י"ל למ"ש הט"ז או"ח רסקצ"א דכל מילי דמצוה אסור לעסוק בתורה בעשייתם דמורה שהוא על צל הזדמנות. ולפ"ז י"ל דהשאלה אם הי' לימוד התורה בקביעות עתים לחוד וה"ד רשב"ג אינני שומע לבטל דהוי טרדה דמחשבה בעלמא ערש"י ברכות י"א א'. ולזה בא השאלה אחר ששואלין צפית לישועה וכמארז"ל עה"כ כי יתנו כו' אין ישראל נגאלין אלא בזכות המשנה. ואח"כ הבנת דבר מתוי"ד להתבונן מעצמו בדרכי הפלפול וכאמור ותן חלקינו בתורתך ומי שחננו ה' מחוייב לקבוע עתים על לימוד מיוחד להעמיק בתורה כיכולתו ולהשכיל חדשות ובדא"ז ספ"ב ט"ו מידות בת"ח ומוסיף על כל פרק וב"מח דברים שומע ומוסיף וע"ד המאמר שלא טעם שמחה מי שלא טעם התרת הספיקות וכירור בפ' הנחנקין דכשארי"ח צהבו פניו שכיוון אל האמת וע' מנחות קי"א וע' ירו' שקלים פ"ג ה"ב חמוני אפוי נהירין א"ל מה אורייתא שמעית א"ל תוספתא עתיקא וכן בירו' פסחים פ"י ה"א וע' בירו' ערובין רפ"ה ושיו"ק ד"ה תלה עיניו ועבא"ר פי"ח ובכ"מ שמחדשים תורה שמחה מתחדש להקב"ה וע"ש ספ"י אשרי מי שמתחדש ד"ת על פיו וע"ש יבחר אלו' חדשים בדברים מחודשים של ד"ת ופלא כי עשה מחול קודש. וער"ן קדושין לג"ב מפני לומדי' עומדין כו' ובמכות כג"ב דקיימי מקמי ס"ת כו' ועש"ות יד אליי סי' ד' ואף דהי' נל"ח כדאמר התם בקדושין אין לעמוד מפני רבו בשעה שעוסק בתורה מ"מ אביי לייט אהא דר"א התם וע' במכות י' ע"א וע' בשבות יעקב חאו"ח סי"א דבמכות קאי עת"ח שיכול לחדש ד"ת וכדאמר התם דאתו רבנן ובצרי חדא וע' במגילה כ"ו ב' בס"ת שבלה. וע' ירו' בכורים פ"ג דעבר חד מן אילין דמתמנין בכסף ואמר חד מרבנן לר"ז נעביד נפשין תניי ולא ניקום מקמי' והמפרש נדחק שנעשה עצמינו כטרודים בהלכה ואיננו רואים אותו ולפמש"ל דס"ל כמ"ש דבשעת לימודם הם פטורין מהדין. ואולם בירו' רפ"ג שם אר"א אין התורה עומדת מפני בנה שמואל אמר אין עומדין מפני חבר. ר' הילא ור' יעקב בר אידי הוין יתבין עבר שמואל בר בא וקמי לון מן קמיי א"ל תרתי גבייכו חדא שאני זקן וחדא שאין התורה עומדת מפני בנה יע"ש במפרש מפני שהוא תלמיד שלהם. ול"נ שעולה בפשטות כסוגיא דקדושין בשינוי האמוראים קצת וה"ד ר' אלעזר מפני בנה היינו הת"ח בשעת לימודו וכדקאמר התם ועוד כלום תורה עומדת מפני לומדי' ולכן הוצרך לומר ב' טעמים דמטעם האי לא הי' איסור. והגי' שמואל בר אבא המוזכר בירו' הוא ט"ס הרגיל מפאת הר"ת וצ"ל ר' שמעון בר ווא המוזכר שם בירו' שנתמנה בימי ר' אבהו והוא ר' שמעון בר אבא המוזכר בעובדא דהכא בבבלי כי שמואל

לא הי' אצלם בא"י וגם מדתני לי' בתר ר' אלעזר ושמואל קודם בכ"מ לרי"ח וכחולין צ"ה ב' שהי' גדול ממנו:

ואיתא בשמ"ר כ"ח הלוחות הי' אורכן ו' טפחים כביכול ביד משוה"ע ב' טפחים ובידו של משה ב' טפחים ושנים בין יד ליד. וע' בתל"מ מאמר ב' ח"ב ובנזה"ק ובאי"ע ר"פ בראשית. ול"נ דאמרינין בנדרים לח"א דפלפולא בעלמא ניתן למשה ולזרעו ומשה נהג בה טובת עין יע"ש בפרש"י דהוא על הבנת דבר מתו"ד. ולכאורא א"כ איך שייך ליתן דו"ח בזה ועלא"ז רש"א בכורות נז"ב פ"א נפל ארז כו'. ונ"ל שהכונה ע"ד מארז"ל טוב עין הוא יבורך שלא הקפיד במה שנתמנה יהושע תחתיו ולא ביקש רחמים על בניו וע' תו' ב"ק צ' ע"ב ד"ה חמרא למרי' בשם המדרש וע' סנהדרין קה"ב. והנה ע"פ משפט התורה הי' המלוכה בירושה לדורות עולם וקודם שקיבלו עליהם מלך היו המחוקקים והמקבלים בראשם וכמו בעתניאל שהחזירן בפלפולו ונתמנה לראש וזה הפי' שהי' מגיע למשה ולזרעו אבל הבנת דבר מתו"ד ראוי לכ"א ולכן אחר ששואלין על לימוד הפלפול שואלין אם התבונן מעצמו להבין דבר מתו"ד בפלפולו. וז"כ המדרש שנים בידו של משה היינו התורה הנגלית שהי' בידו ושנים ביד משוה"ע דקאי על עקירתו לצורך שעה כאלי' בהר הכרמל שהי' בדבר ה' וע' תו' יבמות צ' ע"ב ד"ה וליגמור וע' תו' חולין ה' א' ד"ה עפה"ד ובשבועות רדי"ו דאריי"ח ע"פ נביא נשרפת ובירו' סנהדרין פ"ק ל"ג ונשרפת וע' זבחים קי"ט במנוח ועבחי' לשבת ק"ח ב'. או דקאי עהלל"מ ששנה אליו בע"פ. ושנים שהיו מפרישין ביל"י היינו חלק הפלפול וע"ד לא בשמים היא רק שניתן בידינו לדרשן וכן לדון לצורך שעה כחו"מ סי' ב' או בדין מרומה בסי' ט"ו. ובירושלמי סנהדרין פ"ד אלו לא ניתנה התורה חתוכה לא הי' לרגל עמידה א"ל אחרי רבים כדי שתהא התורה נדרשת מ"ט פנים כמנין ודגלו וכה"א מזוקק שבעתים. וע' ביפ"מ דאלו הי' בא הדין נחתך להי"י מקום להורות בספק הנופל בהלכה אבל עתה נגמר הענין אחר דעות המרובים וע' סופרים פט"ז ה"ה וע' תמורה טז"א וב"מ פה"ב. וזה מסכים לדרז"ל ברבה שה"ש ודגלו עלי אהבה אפי' לגלוגו ובשבת סג"א שני ת"ח המדגילין וע' תו' ע"א כ"ב ב' ד"ה דיגלא ומפר"ת המכחישים זל"ז והוא כי נקודת המרכז רק אחד וזה שדרשו מלגלוגו ע"ד אלו ואלו דא"ח וערש"י כתובות נו"א ובחי' וע' תו' ר"ה כז"א סה"ד כמאן מצלינן. ולז"א ככסף צרוף מזוקק שבעתים שצריך לצרפו שיצא מזוקק וכן בד"ת ברזל בברזל כו'. וכמ"ש במשלי סי' ב' אם תבקשנה ככסף כו'. שצריך לזקק את העפר וגם שלא יחקור אחר החוצבו או המצרפו וערך האדם שיוכל להרויח על ידו וכן בקנין התורה נאמר מכל מלמדי כו' וע"ד מה שתלמיד ותיק עתיד כו' ובירו' סנהדרין

פ״י אם שמעת דבר מפי קטן מישראל והנאך יהא בעיניך כשומע מפי הגבורה וברי״ה כה״ב אשרי הדור שהגדולים כו׳. ובסוטה י׳ ע״ב כשם שבקטנותו כו׳. ובמכות י׳ ע״א ומתלמידי יותר מכולם. וכמו שאוהב כסף לעולם יחסר לו כפלים וכן בתוה״ק נאמר כולם ישבעו ויתענגו מטובך כי במאכלי הערב נאמר אכול דבש דייך וכמו שהטרוד בעסקיו לא ירגיש ברעבונו ובמחסוריו וכן אין התורה נקנית במעדן עצמו וכמאמרם כך דרכה של תורה וכדרז״ל עה״כ כי ימות באהל כו׳. וע׳ בריטב״א לערובין יג״א אלו ואלו דא״ח כי כשעלה משה למרום הראו לו פנים לאיסור ולהיתר שיהיי מסור לחכמי ישראל ויהיי הלכה כמו הרוב. וע׳ בנחלת יעקב פ׳ יתרו. וע׳ ירו׳ סוכה פ״ד וע׳ בחגיגה ג״ב. וע׳ בדרשות הר״נ מב״מ פו״א שניתנה התורה כפי הכרעת השכל האנושי אף אם יהי׳ היפך האמת הברור ובמדרש שמואל פ׳ ד׳ מצרף לכסף אמר רבא לא ניתנה תורה אלא לצרף את הבריות וכמש״ה אמרת ה׳ צרופה ובמגילה יט״ב מלמד שהראהו כו׳ ע״ש בפרש״י והוא על מדות הנדרשות וע׳ בשבועות לט״א ובסנהדרין לח״ב ועבויי״ר פכ״ב וקהלת רבה ס״א פ״א ובסי׳ ה פ״ו ובשמות רבה פמ״ג וכן בכתיבת המגילה שמצאו מקרא כתוב בתורה כמגילה ז״א ובז״מ דקדוק הלשון הראהו כמ״ש התויו״ט בהקדמתו ובירו׳ מגילה פ״ק דמגא״ס נאמרה למשה אלא שאין מומא״ח בתורה. ובגיטין ס׳ ע״ב רובה בכתב כו׳ והוא ע״פ מדות הנדרשות וע׳ במגילה יד״א ועיר״ו פיאה פ״ק ומגילה פ״ד וחגיגה ספ״ק והעד מה שהמליצו במנחות כט״ב עמר״עה דמבואר שלא ניתנו לו רק הכללים. וע׳ תויי יומא לח״ב מדאורייתא מנ״ל משום דליתא דלא רמיזי באורייתא וכתענית ט״א. וע׳ באור הרד״ל בפרד״א פ״ב אות יוד. וע׳ יבמות כ״א א׳ דאורייתא ופי׳ רבנן וע׳ תו׳ ערובין כא״ב ד״ה מפני וערי״ף בע״י ועשו״ת חוט השני סנ״ג בכונתם דאף שא״א שיכתבו הכל משום עשות ספרים כו׳ מ״מ למה לא ניתנו כולם הלל״מ שבהם לא יפול המחלוקת ולז״א שהי׳ אפשר שישתכח כ״א ע״י הפלפול במדות הנדרשות אפשר להחזירם עכת״ד. ועבר״מ ה׳ ממרים פ״א ובהקדמתו לפה״מ ובסהמ״צ ועשו״ת חו״י סקצ״ב ועבר״מ פה״מ סוף עדיות ותו׳ יבמות עז״ב ד״ה הלכה. ועשו״ת בית אפרים עטה״ר בסי׳ ה׳ שהעיר מזבחים צג״א בדם מאי הלכתא היא. ובגיטין ס׳ ע״ב דדברים שבע״פ אאר״לא בכתב שאז אינו מעתיק כ״כ בהם ביגיעה ומה״ט כ׳ שאין דין ת״ח בזה״ז ועשו״ת כני״ח סצ״ה. וע׳ ברכות ה׳ ב׳ אי משום תורה שנינו כו׳ וע׳ בח״א א״ז רש״א כ׳ א״ז תלוי בזכות וכמ״ש בזוה״ק דהכל תלוי במזל כו׳. וע׳ תויו״ט אבות פ״ד מ״ו כי השכר לפי ריבוי העמל ולא לפי הלימוד ועבא״ר פי״ד ונ״ל דריי״ח מיירי לענין הלימוד שלמד ממנו שלא הי׳ כרצונו להשיג הכל מרי״ח וכערובין נד״ב עראב״פ שהיתה טליתו

כו' ולענין הלימוד שאדם לומד מרבו או מהשמועה נותנין לו השכר לפי עמלו אבל מי שזוכה לחדש חי' תורה וכע"א יט"ב ולבסוף כו' ע"ש בפרש"י ולכן מחשבין לו גם השכר לפי הפרי שהוציא לזכות אה"ר ולהעמיד תלמידים וכשאחרים לומדים בדבריו שחידש או שהולכים בארחותיו להדמות לו שכר הרבים תלוי בו וכברכות יז"א תכלית חכמה תשובה ומ"ט וכקדושין מ' ע"ב גדול התלמוד שמלי"מ. והקרבן שהוא ע"ד זבחי אלוקים רוח נשברה לכן אם מכניע ליבו בקרבן העני נחשב לו ג"כ כעולת העשיר. ובזה עולה ג"כ דברי הירושלמי ס"פ הי' קורא מתוקה שנת העובד כו' לפועל שהי' משתכר במלאכתו ביותר כך יגע ר' בון לכ"ח שנה מה שלא יכול תלמיד ותיק ל"ק שנה ומזה מבואר שהתשלומין לפי ערך הלימוד ע"ד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו וכאמור. ועט"ז אה"ע סכ"ה סק"א:

ובסנהדרין צב"א כל הלומד תורה בעה"ז זוכה ומלמדה לעה"ב. וענוב"י מ"ת חיו"ד ססי' ק"צ. ונ"ל שעד"ז מ"ש בסנהדרין פח"ב איזהו בן עה"ב ענוותן וגריס באורייתא תדירא ולא מחזיק טיבותא לנפשי' והיינו שמלמד ג"כ לאחרים מתורתו כי מי שאינו שפל רוח ירא לפרסם דעותיו פן ירבו הסותרים את דבריו. (ובנדרים ל"ב דאין הב"ה משרה שכינתו אלא על חכם ועניו כו' ובדא"ז פ"א דרכן של ת"ח עניו ושפל רוח ובערובין נה"א לא בשמים היא מי שמגבי' כו'. וע' תו' תענית ז"א ד"ה ואם ת"ח. ובנדרים נה"א מ"ד ומנחליאל כו'. וערש"י יומא ע"א ד"ה שדומין וע' סופרים פט"ו ה"י דרובן של עבדים גאים להי"מ. ובמגילה כט"א ש"מ האי דיהיר כו'. ובמ"ר אם בחקתי תלכו ההי"ד חשבתי דרכי כו' אמר דוד רבש"ע בכל יום הייתי מחשב ואומר למקום דירה פלונית אני הולך והי' רגלי מביאות אותי לבהכ"נ ובה"מ. והוא עד"ש ברכות דד"א שכל מה שאני עושה אני נמלך וכו' ולז"א ואשיבה כו' ע"ד המאמר מכמה"ש כי עדותיך שיחה לי. ובזמ"ק הרמב"ם פ"ח מיס"ת עה"כ בהוציאך את העם ממצרים תעבדון כו' שנותן אות מהמאוחר אל הקודם. ולפ"ז היא תשובה מעין השאלה מי אנכי כו' ולזה אמר שמקבלת התורה תבחין דרכי ע"ד משה קיבל תורה מסיני וכו'. ומה"ט זכו ב"ה לקבוע הלכה כמותן מפני שהיו עלובין וכערובין יג"א מפני שהיו נוחין לשמוע דברי זולתן ולא עוד אלא שהיו שונין מקודם סברת ב"ש ומעיינין בה וכמו דפסקינן כבתראי מה"ט ולא היו עומדים על הכרע דעתם ע"ד יהי כבוד חבירך חביב עליך כשלך. וברושלמי סוכה פ"ב ה"ח א"ר יודא בר פזי שהיו מקדימין כו' ולא עוד אלא שרואין דברי ב"ש וחוזרין בהם. ובפסחים קי"ט א' זמרו למי שנוצחין אותו ושמח על זה. וע' בסוף הוריות דמב"על לענין הלכה חריף ומקשה מתון ומסיק מאי. ול"נ קצת ראי' מהא דלעיל דפסק כב"ה

מפני שהיו מתונין ואף דב"ש מחדדי טפי וכספ"ק דיבמות וע' תו' ברכות נב"א ובכ"מ ועמק"ש בחי' דינים לאו"ח ס"סי ר"מ. וענלה"ר מגיטין ס"ז ר"מ חכם לכשירצה וע"ש בתו' דר"י מתון ומסיק וקי"ל בערובין מו"ב כר"י לגבי ר"מ. ואה"ח בקשו החכמה אצל ענוים השפלים כאשר תחפשו הבריכות בבורות העמוקים והשבלים הטובות והמלאות מכבידותן נכפפים לארץ. ואה"ח אלו לא הי' לנו גאוה לא חרה לנו בהתגאות אחר ולולא הי' בנו חסרונות לא התאמצנו לבקשם באחרים. וע"ד כל הפוסל כו' וכקדושין ע' ע"ב. וגם י"ל בה"ד ענוותן ולמ"ט לנפשי' כי מי שמתגאה יתכוון (להוציא) [לוח התיקון: שלא להוציא] דבריו לאור להתיהר ולהראות עומק פלפוליו עכי"ב נאמר נגיד שמי' אבד שמי' אבל מי שאינו מכוון להתפאר ולבקש גדולות ומוציא דבריו לאור הוא בן עה"ב וכאמור. וה"ד בסוף נדה תדב"א כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עה"ב וע' באי"ז פרק ב'. י"ל דמיירי ג"כ לאחרים. וברכות י"ז א' עה"ב אין בו לא אכילה ולא שתי' כו' ונהנין מזיו השכינה וכדכתיב ויחזו ותרגומו כאלו אכלין כו' וכה"ג בדא"ר פ"ב וע' באדר"נ פ"א. והוא גילוי רזי תורה שלא הי' ביכולתן להשיג בחומר הגשמיי וזהו שכרן של ת"ח לעה"ב להתענג מיין המשומר וסודות התורה אשר עלי' נאמר עין לא ראתה וכברכות לד"ב וכ"א הגיע כפי שכלו והשגתו להשתעשע עם חביריו ורבותיו בג"ע וכברכות סד"א ת"ח אין להם מנוחה בעה"ז ובעה"ב וכמ"ש א"ז רש"א כתובות קד"א או"צ אחזו באה"ק ונשבה אה"ק דהוא הגוף כי שלימות הנשמה אינו בטל לעולם. וע' בחגיגה יד"א הב"ה מגלה להן סוד כו'. ובזוהר מבואר שבמיתתו מכריזין בכל רקיעים שלא יתעסקו כ"א בתורה שחידש זה בחיו ומקרין לפניו כל חידושיו כו'. ונ"ל שז"כ ב"ב צח"א כל המתגאה בטלית של ת"ח ואינו ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הב"ה. והוא המתלבש בטלית שאינו שלו כי אין לו במה להתכבד וידוע מ"ש ר' יעקב בי רב כי בכל פעם שאדם מונע עצמו מללכת אל הישיבה בעה"ז כך דוחין אותו בישיבה שמ"ע כמספר הימים ונ"ל שזה הי' ענין ר' לוי ור' אפס ס"פ הנושא דכל הני שנין דלא סלקית למתיבתא דר' אפס כו' יעו"ש. ובתדבא"ר פ"ג עתיד הקב"ה לישב בבהמ"ד שלו וצדיקי עולם יושבים ונו"נ לפניו במקרא ובמשנה כו' ואומרים על טהור כו'. וע"ש רפ"ה ולכ"א נותנין לו מאור פנים בתורה שיש בו כו'. וז"כ בסוף כתובות כל מי שיש בידו טל של תורה כו' עד ואתם הדבקים כו'. וע' בנה"ח פ"כ וכא' נ"ד. ובמדרש שה"ש מנשיקות פיהו עתיד הב"ה לעשות מחול לצדיקים ויושב ביניהן כחצי גורן ולומד עמהם תורה וכה"ג בסוף תענית וע"ש שינוי הגי' וגם בשמות האמוראים. וע' בירו' מגילה פ"ב סוף ה"ד ובירו' מ"ק פ"ג ה"ז ובתנחומא פ' צו. ואי' בסנהדרין ק' ע"א כל המרעיב כו' יע"ש. ואמרינן במסכת כלה

כל המפנה דעתו בנשים לסוף בא לידי עבירה וכו' וכל מי שעושה עצמו עצל מן העבירה ניזון מזיו השכינה כנאמר ויחזו את אלו' ויאכלו וישתו ובז"מ סמיכת המאמר בתענית כי אחר שסיים שלא לתת עיניו בליקוחי אשה רק לש"ש ולא לתור אחר מראה עיניו ולזה יזכה לע"ל מכ"מ ליהנות מזיו השכינה ויאמרו זה קוינו לו ולהתענג לשמוע ד"ת מעתיק יומין. ובזה עולה ג"כ הסמיכות מהשאלה עסקת בפ"ו לת"ת וכאמור. ובע"א להי"ב למה ת"ח דומה לצלוחית ש"פ מכוסה אין ריחה נודף ועלא"ז רש"א דקאי על ת"ח המזכה את הרבים. ולא עוד אלא שמהמ"ו אוהבו שהתורה מארכת ימיו וכחגיגה ה"א אי איכא צמ"ר מוסיפנא לי'. והא דנקיט התם מעביר במיליי כי אדם כזה מובטח שתורתו אמיתית ורצונו ג"כ לזכות אה"ר וכמש"ל. וכה"ג בעובדא דדוד בשבת לי' ע"ב וברב חסדא במ"ק כח"א ומכות י' ע"א וברבה ב"נ בב"מ פו"א. ולא עוד אלא שדברים המכוסין מב"א מתגלין לו ע"ד דרז"ל ביבמות צו"ב ובכמ"ק דארי"ח מ"ד אגורה באהליך עולמים שיאמרו דבר הלכה בשמו ויהי' שפתותיו דב"ק ועבח"א א"ז רש"א ומה"ב וע' רשי' חגיגה י"ב ב' רוח היא הנשמה העשוי' כדמות הגוף. וכאבות גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושי' בעה"ז ובעה"ב. וביומא לח"ב דרשו ושר"י דלא מסקינן בשמי' כי ע"י מעשיו ניכר לטובה עמ"מ ר"פ וישב. ובר"ה כג"א כל הלומד תורה ואינו מלמדה דומה להדס במדבר דלא מהני ובמ"ר אחרי פרש' כ"ב ססי' א' וכ"ה במ"ר ואתחנן ומ"ר קהלת א' למד ואינו מלמד אין לך הבל גדול מזה וע"ש רסי' ב' שכל מי שהומה ומהמה אחר המצוות ומצוה קבועה אין לו מה הניי' יש לו והובא במ"א בססקנ"א. לפיכך אוהב כסף לי"כ ומי אוהב בהמון כו' אז יבדיל כו'. ועביפ"ת לזכות אחר מותן כגון בונה בהכ"נ ובהמ"ד או כותב ס"ת שיזכה בהן לדורות שלאחריו. והא דמייתי שהרי משה כו' דאף שזיכה כל הדורות במצות התורה היינו במה שלמדה אבל במעשה המצוות שעשה לא זכה אלא בהבדלת ערי מקלט וכמ"ש משה זכה וזיכה כו' ובמכות י' ע"א מנין לד"ת שהן קולטין שנאמר את בצר במדבר כו' וזאת התורה כו'. וע' ביומא דע"ב אריב"ל מ"ד וזאת התורה זכה נעשית לו סם חיים כו'. והיינו מסמיכת הפי' אשר ינוס וחי כמ"ד קולטין ממהמ"ו. וע' בסוכה מט"ב תורה ללמדה זו היא תורה של חסד כו'. וע' במדרש קהלת ד"ה בבוקר ז"ז שמתו תלמידי ר"ע לפי שהיי עיניהם צרה מללמד לאחרים. ובזוהר פי תרומה מאן דמחדש מלין דאורייתא כדקיאות נעשה ממנו עולם קיים ועולם עומד. וע' בהקדמת הזוהר ד"ד ע"ב ובנה"ח פי"ב ויע"ש פט"ז. ואה"ח לא לעצמינו נולדנו כי האדם מדיני והמטיב את חבירו מדעת קונו יש בו ונעשה שותף במע"ב אשר ברא את עולמו לא לצורך עצמו ח"ו כי"א להשפיע מטובו וע"ד צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל.

ואה"ח כל מעלים חכמה כאלו לא ידעה והעולם לא נברא רק לכשיתגלו החכמות כי זהו תכלית מכוון רצון העליון שאדם קרוץ מחומר יוכל להשיג נוראותיו. וע' במורה בי"א מח"ב ולז' שלא יקרא האדם שלם באמת מי שלא השפיע לאחרים מחכמתו. ובעקרים מאמר ג' פכ"ה עה"כ אל יתהלל כו' שלא יגיע אחד מאלו לתכלית האנושי אם לא יצטרף המעשה שישפיע משלימותו לזולתו וזהו השכל וידוע אותי כי אני ה' כו' וכמו שלא יקרא הרופא ע"ש ידיעתו בסממני הרפואה בלבד. ובאבות פ"ה מכ"א ויומא פז"א ובתוספתא שם פ"ד ה"א כל המזכה אה"ר אין חטא בא על ידו וע' תו' יבמות קט"ב ד"ה מהד"ת וע"ד מאמרם בסוכה נ"ב סע"א כל הגדול מחבירו כו' כי מוצא מקום ביותר לפתותו ולהכשילו או בשגגת תלמוד שעולה זדון וכספ"ב דב"מ ומי שמזכה את הרבים טבעו נוטה אל השלימות כי יותר נקל להביט להדריך אחרים מעל עצמו והוא נזהר בכל מעשיו. ובעקידה שער ק"ד בפרוץ השפע על השלמים כן יפרוץ מהם לזולתם כאשר באמצעים העליונים. וע' בס"ח בסי' תק"ל שהב"ה גוזר כמה ספרים יעשה כו' כי לא גילה אלא לכתוב דכתיב סוד כו' ובריתו להודיעם. וע' בתר"י פא"ע עה"כ שמחה לאיש במענה פיו כי מצד טבע האדם להביע רעיוניו לזולתו. וע' ברכות מג"ב בה"ד מצוה דרבים שאני דאף דתפלה דרבנן מ"מ דחי עשה דאורייתא. ובכתובות נ"א וצדקתו עומדת לעד ח"א זה הלומד תורה ומלמדה לאחרים וח"א זה הכותב תורה כו' כי הוא יש לו יותר שכר מהמעמיד תלמידים אשר מעשה ידיו קיימים לעולם. ולכן המחדש חדושי תורה וכותב על הספר להוציאם לאור רבה היא ובזה מקיים מ"ע ושננתם לבניך וכדרז"ל אלו התלמידים והכתוב אומר ואצלתי מן הרוח אשר עליך. ושכרו אתו ופעולתו לפניו עדי עד משכר ת"ת דרבים וכאמור ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד. ועב"ס נפוצות יהודה דרוש ל"ב במ"ש בתפארת לעושי' על שלימות עצמו ותלמ"ה על שלימות זולתו המתפשט ממנו יע"ש:

והא דאמר בסוגיא דהכא ואפ"ה אי יראת ה' כו'. והנה התו' הקשו בה"ד וכל העוסק שלי"ש כו' ובכ"מ לעולם יעסוק אדם בתומ"צ אפי' שלא לשמה כו'. ונ"ל לפמש"כ הרא"ש ותר"י בסוף פ"ק דברכות לחלק בין מכוון שלא לצאת דגם למ"ד דאצ"כ אינו יוצא י"ח ועי' בר"נ ר"ה כח"ב בשם הרא"ה וע' בישי"ש בחולין סי' י"ג ואף דלא בעי בחולין כוונה לשחיטה מ"מ אם כיון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אלא בנחירה דגרע יותר מנפלה מעל הקורה דלא קרינן בי' וזבחת ונלה"ר מה"ד בחגיגה יט"א לא עודהו כו'. ועב"ח סי' מ"ו ס"ק י"א שתמה עהרא"ש שכתב דמי שמלמד תורה לרבים אין להפסיק דהא טפי עדיף לומר ברכת ק"ש אק"ש דאורייתא ותמי' לי' הא בצפרא אין

אנו מברכים לצאת ידי ק"ש דאורייתא ויי"ל דהרא"ה לטעמי' בבי' באו"ח סי' תקפ"ט שאפי' צווח שאינו רוצה לצאת יצא י"ח. וע' בתו' וראי"ש סוכה מב"א. וע' תו' שבועות יג"א דבמבעט בתשובה לא מכפר יוה"כ גם לר' וכהמ"פ דתליא בהא דכריתות ז"א באומר לא יכפר כו' דלרי"ח לא יצא וע' בראי"ש פסחים קי"ד א' ובק"נ ודוק. וע' תו' שם קטו"א ד"ה מתקיף. ועחמ"ש חאו"ח סי' כ"ד דבסתמא עומד לשמן אך אם תעקר המחשבה לגמרי יעש"ב ועבח"י ר"ה טז"ב. ולפי"ז א"ש ה"ד דיעסוק אפי' של"ש היינו כשמכוון ג"כ לצאת י"ח המצוה. והא דאר"י בפסחים סח"ב חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי פרש"י בשבילך ולצורכך קריתי ושניתי והכתיב אם לא בריתי כו' ומשני מעקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשי' קעביד ומלבד דאין הכרח מרב יוסף דהוי מאור עינים דפטור מכל המצוות וכקדושין ל' דאמר דלא מפקידנא ועבידנא כו'. אך נ"ל דכונת הגמ' בשביל המצוה המוטל עליו לצאת י"ח ולא בשביל קיום העולם אבל אם הי' שלא לשם מצוה לא מהני. וכ"מ בסנהדרין צ"ט סע"ב א"ר יוסף כגון הני דאמור מאי אהני לן רבנן לדידהו קרי כו' ופריך מגלה פנים נמי הוא דכתיב אם לא בריתי וגו'. וע"כ דמיירי דאומרים דלומדים אדעתא דנפשי' לקיים המצוה ורק שאין לעולם הנאה מלימודם דא"כ לא פריך דהא מגלה פנים נמי הוא דהא דנבה"ע הי' בשביל תורה לשמה וכדמשני רבא בפסחים נ' ע"ב כאן בעוסקים לשמה כו' הוי על שמים דשו"א נבראו בשבילם. וע' תו' סוטה כב"א ד"ה לעולם ומש"ש. וכעת נפל בדעתי דר"י אמר רב לשי' בחולין ל"א סע"א דחולין ל"ב כוונה ורי"ח לשיטתו בירו' ברכות ושבת פ"א ה"ב דעוסק של"ש נוח לו כו' ורבא ג"כ לטעמי' דפריך התם לר"נ אליבא דרב ואף דס"ל הלכה כר"נ דשחיטה לב"כ דהוה ג"כ מכשירי מצוה י"ל לבתר דשמעה מר"נ סברה ובמ"מ דהת"ו בברכות י"ב א' סד"ה לאו ואכמ"ל:

[השמטות: בתו' סד"ה לאו לאתויי נהמא דמאי קמבעי"ל פשיטא דמצוות אצ"כ ואינו מובן למה לא העמידו דבריהם לעיל בה"ד פשיטא היכי דנקיט כו'. ואולם עבצל"ח שכתב דהך פשיטא היינו ר"יח לקמן מי ע"ב דמה ששנינו על כולם אם אמר שהנ"ב יצא כולל גם פת ויין וכמש"ש בתו' וכל הפוסקים דכוותי' נקטינן ולר"ה אין חילוק בזה ובהכי ניחא מה שהקשה הרשב"א ה"ד לקמן לאתויי נהמי ותמרי הול"ל לאתויי חמרא ושיכרא כתחלת הסוגיא רק משום דהכל הולך אחר החיתום ברייתא היא וע"כ הוי מוכח לר"ה דהחתימה עיקר והרי בזה לא מצאנו חולק ער"ה ולכן הוצרך לחדש נהמי ותמרי דבזה לא נחלק ר"ה ולכן לעיל לא הוי פריך דמצוות אצ"כ דר' יוחנן לטעמי' דבעי כוונה אבל ר"ה מסתמא ס"ל כסוגיא דעלמא דתלמיד כרבו ס"ל וכדפרכינן בסוף ביצה

ובכ"מ מכדי ר"ה תלמיד דרב הוי ואף דאקדמי' הכא לר"יח אין הכרח מזה שהי' ר"ה קמא וכמ"ש התו' ב"מ דד"ב סה"ד אין נשבעין ובכ"מ ולרב ס"ל אצ"כ ולכן הקשו התו' שפיר כזהי"נ לכאורא בעת הכתיבה (ועבתר"י דאפי' למ"ד אצ"כ ה"מ היכי שהמעשה במקום כוונה אבל במצוות התלויות באמירה לכ"ע אם לא יכוון הוי כאלו לא עשה כלל. ובאמת קשה מהא דר"פ הי' קורא שמ"מ מצ"כ וכבר דשו בזה רבים בספריהם וע' ספ"י ברכות רפ"ב ובטו"א וכפ"ת וכתר כהונה ס"טז וישועות יעקב על או"ח סי' ס' ושו"ת בנ"ע חאו"ח סי' יח' ובאר יעקב לאו"ח ס"תקפה ושכ"מפ ועבה"מ פ"ב משופר ה"ד וגם למ"שכ האחרונים הא דמצוות אצ"כ דמסתמא לשמן קמכוון וא"כ בכפאו ואכל מצה לא שייך זה וכן בתוקע לשיר וע' דברי מנחם סי' פא' בכונת התו' דפסחים שאכילה לא בעי כוונה כתפלה ול"ק קו' א"ז רש"א דכפאו וא"מ נמי לאו מעשה מיקרי ועלח"מ פ"ב ממגילה ה"ה שהביא ראי' דבמגילה לב"כ מפ"ג דר"ה לשמוע והא שמע סבור חמור בעלמא הוא וקשה דהא במגילה שומע חיתוך האותיות ועט"א וי"ל דהקו' רק משופר משא"כ במגילה דתלוי באמירה ובחי"הרנ בחולין כתב בשם הרמב"ן דפלוגתא דרב ור"יח בנדה שאנסוה וטבלה רק במכשירין אי חמירי ממצוה אבל במצוה גופא אי בעי כוונה לא פליגי כלל ועדבי"ז ח"א ס"לד וא"כ קושית תר"י לרב דל"ב שיאמר שם ומלכות וכדמייתי בסוגיא דהתם ולדידי' מוכרח לחלק כתירוצו וכן להסוברים לחלק בין מכוון שלא לצאת וא"כ המחבר דבעי כוונה לכתחלה היינו רק באנסוהו לטבול אך לפי"ז נסתר מש"ל דר"י אמר רב לשיטתי' במצוות אי בעי ש"לש ופלוגתייהו לא תליא בהכי כלל וכדאמרן) וע"תו סוטה כב"א ד"ה לעולם וצ"ל דה"ד מחוך שלא לשמה היינו כשאינו תוהה על הראשונות וכמ"ש התו' בכ"מ דשל"ש היינו שיכבדוהו וה"ד באבות אל תהיו כו' מיירי במילי דחסידי אבל מ"מ הוי בכה"ג צ"ג וכדאיתא בר"ה דד"א. ובזה ניחא ה"ד בהוריות י' ע"ב והאר"י לעולם יעסוק כו' דאי לקנטר וכה"ג וא"כ עבירה נמי יש ולא שייך לשון גדולה ולהכי פריך מה"ד לעולם יעסוק וא"כ אין סברא דעבירה לשמה עדיפא וכ"מ למעיין בתו' נזיר כג"ב וכבוד חותני הגאון נ"י העיר בישוב קו"התו לפמ"ש הרמב"ן בפ' אחרי ע"הכ את משפטי תעשו ודע כי חיי האדם במצוות כפי הכנתו להם כי העושה המצוות ש"לש ע"מ לקבל פרס בעולמו יחי' בהן בעה"ז ימים רבים בעושר וכבוד וכמ"שנ בשמאלה עושר וכבוד וכן העובדים מיראה זוכים להנצל ממשפטי הרשעים כו' ובערובין יג"ב ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה ונמנו ורבו נוח לאדם של"נ יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו. ועתה ראה כי דחז"ל לא ברעש נאמרו כי העוסק ש"לש הנה שכרו אתו בע"הז בעושר וכבוד ונותנין לו מה שלבו חפץ בעבודתו

אבל מ"מ תכלית הבריאה לא הי' בשביל העולם הזה העובר עכ"ד ועבפ"ד דאבות הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו כו' והלומד ע"מ לעשות כו' וכסברת הרמב"ן הנ"ל ויש להמתיק לפמ"ש א"ז רש"א בח"א סוף מכות דמנו מנין הל"ת שהמה מרובין ממנין המ"ע וא"כ קרוב יותר להפסד ורק דאמרינן בקדושין ד"מ דמחשבה טובה מצטרפת למעשה וא"כ ב' פעמים רמח' מרובה מהל"ת וא"כ לא מהני רק כשעוסק לשמה וגם י"ל דבתענית ז"א קאמר העוסק של"ש נעשית לו ס"המו ומייתי הא דאר"ח דאסור ללמוד מרב שאינו הגון ע"ש בתו' ולפי"ז י"ל דמי שהוא מזכה א"הר אין חטא בא על ידו וגם דמיחשב כאלו עושה הכל בעצמו וא"כ הי' לטובתו אבל מי שלומד ש"לש שאסור ללמוד ממנו ונוח לו של"נ וז"כ באבות פ"ד מ"ד ריב"ז קיבל מהלל ושמאי אם למדת תורה הרבה אל החזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת כי לולא שהוא מזכה את הרבים הוא נוח שלא נברא וכאמור:]

ברכות

בעזהי"ת

זכר יהוסף על מסכת ברכות וסדר מועד ונשים

ב

א

תו' ד"ה מאימתי כו' דאמרי משעה שקדש היום. וקאי אבה"ש דר' נחמי' אבל כהנים טובלין דקדים לבה"ש ומוכח דקאי אדר' יוסי, ועשאג"א סי' ג' ותו' שבת לה"א ד"ה תרי, והא דאמר היינו ר"א י"ל כתו' ד"ה ואס"ד דלא מסתבר לחלק כ"כ בשעורים קודם זמן צה"כ ואף דטפי הומ"ל ר"ח היינו ר"מ אלא דבברייתא דא"ל והלא כהנים לא מתוקמי אכתי דאדר' יוסי קאי ומיהו בפרש"י ותוס' רד"ג דב"א נכנסין להסב מאוחר מכהנים טובלין וא"כ לא הוי מבעו"י דמאוחר לטובלין דהוי כה"ע קודם בה"ש דר' יוסי, וי"ל דהפ"י הקשה איך נכנסין להסב בזמן ק"ש, וצ"ל לפמ"ש התו' ד"ה משעה שהעני וי"ל דל"ד והא דאמר חד שעורא היינו משהעני מכין ועלא"ז מהרש"א ועצל"ח ושארי מפרשים דמתני' מיירי באכילת עראי וכמ"א רל"ה סק"ד דטעימה שרי או בתרומת פירות אבל בברייתא דאמר לאכול פתו דהוי סעודת קבע ואכילתו נמשך כל שעת ק"ש. ובזה נסתר מ"ש בתור"עא בדהתו' דנקטי מהא דהתס דטעימה ג"כ אסור, ולפי"ז י"ל ג"כ בב"א לפרש"י להסב בחול וע"כ דלא מיירי ג"כ לענין קביעת סעודתו וא"כ גם הכא מוכרח דפורתא מעיקרא וזמן תפלה קדים טפי [השמטות: יש חסרון הניכר בדפוס וכצ"ל דהיינו משעה שיכינו לו אבל בתוספתא דלעיל משב"א נכנסין לאכול פתן בע"ש וגם לא"דמ בשבת וע"כ דלא מיירי משנכנסין ממש להסב וכפרש"י בע"ש שהכל מוכן

מבעו"י וקאי על שעה שמכינין להם סעודת ע"ש וכתי' א"ז רש"א במתני' בה"ד אוכלין בתרומתן דקאי משעה שאין להם טומאה המעכבתן אבל בעני דהוי משום שאין לו נר להדליק וכיון דמוכרח דפורתא מעיקרא קאמר דאז יקרא ק"ש ויתפלל אח"כ וא"כ הוי זמן תפלה קדים טפי לצה"כ] ול"ל והלא מבעו"י רק בכהנים טובלין דאבה"ש דר"י דלא הוי זמן שכיבה וכן מפורש להדיא בירושלמי דב"א נכנסין וצה"כ קרובים זה לזה, ועפ"ז מיושב מה שהקש' בדו"ח מרע"א דלהתו' ד"ה ודלמא יהיו אסורין מספק בתרומה דלמא ביאת שמשו והאריך דמ"מ יהיו מותרין בה"ש מטעם ס"ס להפר"ח או"ח תצ"ו דבספק דדינא לא אמרינן דשיל"מ אסור בספד"ר אא"כ דהוי ספק במעשה ועמ"ש במערכה א' לסתור תירוצו ועבדו"ח לביצה ב"א להכריע שלא כהפר"ח ועבדו"ח ערובין צ"ג ובשו"ת רע"א סס"ה ובש"א סי' צ' ועשו"ת פרי תבואה סי' י"א ולפ"ז ניחא כיון דמתני' מיירי באכילת פירות וספד"ר לקולא וכמבואר באו"ח סי' רל"ב, ולפז"מ נמי הא דלא פשטי ממתני' דתלה ק"ש בתרומה וממילא דובא השמש הוי בסוף שקיעה ולא אזריחה ועלא"ז רש"א ולתו' דמיבע' אי בתחלת שקיעה וכיון דדריש ובשכבך אין לספק וכתו' סע"ב ד"ה אמר ואף אי רישא לאו ר"א מ"מ מדקאי אבשכבך וע"כ כמ"ש התו' ד"ה א"ה ועתול"ק כ"א ד"ה ההוא ובתר"י, ולפמש"ל י"ל דאי ממתני' הו"א מטעם ספד"ר [השמטה: אחר תיבת ספ"דר חסר מכח קושית א"ז רש"א הנ"ל דמתי יאכלו אבל בתוספתא דמייתי ג"כ משב"א נכנסין להסב וע"כ מוכרח לותר דקאי משעה שמכינין עצמן לאכול וממילא י"ל כן גם לענין תרומתן כשאין להם טומאה המעכבתן] ועתו' יומא מג"א ד"ה הכל וערש"י סנהדרין ל"ב סע"א דבכ"מ דרכו להקשות מברייתא כיון שמפורש יותר ובב"מ ס"ב ב' והתניא אין פוסקין משום דבמתני' דלקמן לא מסיים להדיא יצא השער פוסקין ועתו' נדה סב"א וע' בנר תמיד לכריתות דף ו' ד"ה ר"ח ועבש"א למכות י"ב ב' ד"ה ורמי שכתבו כיו"ב בביאור הסוגי' דשם ולא העירו מהנ"ל ועי' עוד בתוס' חולין קכ"ז ב' ד"ה תסייעא:

באי"ד ומסתמא קרא ק"ש. ותמהו כולם דגם לרש"י יש לקרות מבעו"י לעמוד מד"ת ומ"מ צריך לחזור ולקרות בזמנו, ואולי מדלא תליא הלכתא בהא דסגל"ת וע"כ דזמן ק"ש הוי לכ"ע מבעו"י, וגם דרב מצלי משמע ביחידי לבדו ועג"י הטור רצ"ג ועבה"ג בתה"ש והוי צלי ר' ירמי' אחורי' דרב תפלה של חול ועת"א סרס"ז סק"א וגם מדמוכיח דרב ס"ל כר"י די"ל כהרא"ש דמשום תפלה בצבור הי' סומך בשעת הדחק כיחידאי וא"כ י"ל דל"ל לעמוד מד"ת רק כשמתפלל בצבור דמקדימין התפלה. והרא"ש ספ"ב דשבת דקבלת שבת תלוי בת"ע מדאמר רב הוי צלי אזיל לשיטתו בתה"ש ובתר"י דכיון שהי'

מכוון להוסיף מחול עה"ק לא חייש לסמיכה והתו' דהכא לא ניחא להו בהכי דא"כ מאי מייתי מרב לדידן דס"ל כר"י והא בשאר הימים בעי סגל"ת א"ו דמשום תוספת סגי באמירה בעלמא ורב דהקדים לזריזות בעלמא ולא המתין עד הלילה וע"כ דהי' אז במקום שלא היו עשרה. ועבש"א סי' ד' שדחה דהתר"י בענין אחר ועבש"א סט"ז דלהג"א לקמן ט"ב דבשבת א"צ סגל"ת ולהכי צלי של שבת בע"ש וע"כ דלתר"י גם בשבח בעי סגל"ת, וני"ל למ"ד לקמן י"ד ב' דמתחלי במערבא ורב סובר לא יתחיל וי"ל דהוי מצלי גם בחול מקודם משום יצ"מ רק דנקיט הך עובדא דש"מ תלת ור' ירמי' דהוא סתם בני מערבא כדאיתא בסוף פ"ק דסנהדרין ואזיל לשיטתו דמזכירין יצ"מ בלילה. ומ"ש בסה"ד שאין לברך עק"ש וכ"כ התו' בחולין ק"ה סע"א ותמהני עהל"ח אות י"ב ועב"י רל"ט ובהג"ה בש"ע שלא הזכירו דהתו' דסוגיין ועמהרי"ו ח"א פכ"ט:

רש"י ד"ה כדי להרחיק כו'. עבצל"ח ושארי מפרשים שכתבו לחלק בין ק"ש להקטח"ו שלא עשו סייג ולהכי לא כללינהו בחדא ועשו"ת רמ"ע סי' א' ושו"ת בשמים ראש סקכ"ה וערש"י ערובין קנ"א ד"ה ואביי, ומה שהקשה הבשמים ראש דלרש"י למה לשנות הקטח"ו כמו דלא חשיב קצה"ע וכן העיר בש"א סי' ד' ולכאורא למ"ד לקמן כ"ו ב' דת"ת כנגד הקטח"ו שכשרין כל הלילה ועי' לקמן בראש"ש ר"י ע"ב דשעור ק"ש כשעור תפלה, וגם דלא תיתא דלר"ג דת"ע חובה בעי סגל"ת כתי' לק' דד"ב ואולם להרי"ף בתהש"ס דפלוגתא דת"ת רשות תליא אי כנגד תמידין תקנום דת"ע כנגד א"וף שלא נתעכלו וערש"י שבת ט' סע"ב וי"ל שזש"ה תכון תפלתי קטורת משאת כפי מנחת ערב וא"כ לר"ג דתפ"ע חובה ע"כ דאבות תקנום ולא תליא בהקטח"ו. ומזה יש ליתן תבלין למ"ש המ"א סי' רס"ז סק"א דהקדים רב של שבת דת"ע כנגד אב"פ ולא עולת חול בשבת ועי' לח"מ ה' תפלה סופ"ג. וא"כ ריב"ל ברת"הש כנגד תמידין לשיטתי' דתפלות באמצע לרב עמרם דלמ"ד רשות לא בעי סגל"ת דלדידי' הוי כנגד א"וס דלכתחלה מצוה שיקרבו מבעו"י וכברייתא דהתם קורא ומתפלל יכרי"ח דס"ל ג"כ חובה כדאמר התם לאפוקי ממ"ד כו', ועתר"י כז"ב דת"ע אין לה קבע דתרתי במשמעותו אלא מדל"א בלשון מבורר דת"ע כל הלילה ולהנ"ל י"ל דהר"מ לשיטתו בפ"א מהת"פ דכנגד תמידין ולהכי פוסק כמ"ד רשות ופוסק דת"ע כל הלילה דא"כ הוי כנגד הקטח"ו שכשרין כל הלילה וממילא מוכח דת"ע רשות דהוא כנגד או"פ שלא נתעכלו ורב לשיטתו דרשות ולכן הוי צלי מבעו"י בע"ש, ואולם א"צ למאי דמסיק דאפי' למ"ד אבות תקנום אסתכינהו אקרבנות וכמשהמ"פ בקביעות זמני תפלה ולהכי הוכרח להקדים:

תו' ד"ה אי הכי. וכדלקמן ח"ב דק"ש לאו ביממא תליא. **תו' ד"ה מברך כו' אלא בלילה**. דבבהכ"נ שלהם שהיו מתפללין מבעו"י וכתו' לעי' ומ"ת היו צריכין להמתין כיון שהיו רחוקים אבל לדידן אין לחוש אלא בליל' ממש משום חומרא ועתו' מגילה ג"א ד"ה חיישינן וע' לקמן ו"א ד"ה המתפלל:

ב

תו' ד"ה דלמא עתב"ש שהעיר מסוטה ל"ג ב' בפלוגתא דמבא השמש וע' ירושלמי יומא פ"ג ה"ב וברכות פ"ק וע' לח"מ שבת פ"ה ה"ד וע' תורת העולה ח"א פ"ב בענין גלגל קבוע ועבמ"נ ח"ב פ"ח ובעקידה פכ"א שער ל"ו ועתו' פסחים נח"ב ויומא כט"א ומנחות מט"א ד"ה מה ת"ל זע' ר"נ מגילה ספ"ב ד"ה כל היום. וע' בתו"כ יכול יהא מרחיק אבר אבר ת"ל ובא השמש מה ביאת שמשו כאחד כו' וע' רז"ה. **ד"ה א"כ**. וא"ל לתו' דוטהר שייך אגברא אף שאינו מביא קרבנותיו מאי פריך לימא ויטהר דהא אף אי קאי אגברא מ"מ י"ל דהוי בסוף שקיעה. י"ל בדוחק דמ"מ טפי הול"ל ויטהר כיון דלא משתמע כלל בגוונא דקאי איומא רק דלא משתמע מיני' כלל והוי ידעינן מדיוקא מדלא כתיב וטהר וע"כ דלא תטעה דוטהר יומא קאמר אבל מויטהר ליכא למילף מידי מפשטי' דקרא:

רש"י ד"ה ומקדמי ערש"י פסחים צ"ד א' ד"ה כי אמינא: **קס"ד** רוב בני אדם היינו כשעורא דעני בחול, והומ"ל נמי מברייתא דלקמן שרוב בני אדם וא"כ ר"ח היינו ר' אחא לפרש"י דאירי בע"ש אלא דא"כ לא הומ"ל דעני וכהן חד שעורא וכרש"י יומא י"ג ומגילה ג"א דאורחי' דגמ' להקשות דרך שקלא וטריא וע' תו' פסחים מ"ז ב' ד"ה כתישה וע' תו' קדושין ס"ב ב' ד"ה נהי וכה"ג בכ"מ: **ד"ה והלא** חצי מיל וכ"כ בסמוך בבה"ש דר"י ורש"י [בנידה] נ"ג א' וע' בהגהות מהרי"ב ובגליון רע"א משבת ל"ד ב' והגר"א מווילנא הגי' יותר וכ"כ בש"א סי' ג' וע' תו' ד"ה תרי ושם ל"ה ב' בד"ה אלא ודוק:

תוס' ד"ה א"ל ועב"ח רל"ה דהוי דלא כהלכתא דבעי זמן שכיבה לב"ה ד"י סע"ב ומיהו בראי"ש דלרבנן קאמר דס"ל תהמ"נ עד הערב וסתם חכמים דר"י ר"מ אבל לר"י משום דהוי זמן שכיבה. ול"ל משום דלא בעי סמיכת גל"ת לר"י דמאי מייתי לקמן כז"א מרב הונא ורבנן דמ"מ אי מצלי יצא י"ח. ואולם למ"ש הרא"ש אח"ז להשיג על שיטת התוס' דבק"ש לא הוי זמן שכיבה ורב כריב"ל וא"כ אין הכרח דלר"י הוי זמן שכיבה קדים כ"כ וקצת סמך מדלעיל וחכ"א שהכהנים זכאין וסתם חכמים דר"מ ר"י ומיהו אף דאין ראי' מתפלה לק"ש מ"מ אי לאו דרב ס"ל כריב"ל ע"כ דק"ש קדים משום סמיכת גאולה לתפלה וא"כ לדידן היכי פסקינן דעביד כמר עביד כיון דמתהמ"נ לא הוי זמן ק"ש ואמינא לרב עמרם שהובא בתו' לקמן דד"ב דלמ"ד רשות לא בעי סמיכת גאול"ת

והתו' דחו דתיקשי הלכתא אהלכתא וי"ל להבה"ג דבהתפלל שוי' כחובה ועי' רא"ש ס"פ ת"הש ומש"ש ותוס' חגיגה ט"ב וי"ל דרב לשיטתו לקמן נז"ב ובה"ג ומדברי התו' דשם ובמגילה כ"ג א' מבואר כרב עמרם לכן פוסק דעביד כמר עביר דלדינא דקי"ל כמ"ד רשות לא בעי סמיכת גל"ת אבל לדידן דשוי' כחובה וממילא בעי סגל"ת א"כ אין להתפלל עד הערב דהוי זמן שכיבה:

רש"י ד"ה נכנסין מאוחר לכולם ועלא"ז רש"א והדבר פשוט דללישנא דמיירי בחול ודאי דמאוחר לעני שממהר לאכיל לפי שאין לו נר ודעני מאוחר לכולם אבל לאית דמפרשי דמיירי בשבת ל"ל דבני אדם מאוחר לכולם רק משום דלעיל כתב שממהרין לסעודה שהכל מוכן לזה כתב דמ"מ מיקרי זמן שכיבה. ובחדושי רשב"א דע"כ ר' אחאי מיירי רק בחול דכיון דמסיק דשעורא דעני ודכהן לחוד מהדרינן למאי דס"ל דעני וב"א בע"ש חד שעורא וא"כ רב אחא היינו ר"ח, ול"ל דלמא דעני קדים ואי דלא מסתבר לחלק די"ל דב"א בע"ש ועני חד שעורא ז"א דכיון דליתני' בברייתא ע"כ דהוא ג"כ שעור מאוחר, ומ"ש א"ז רש"א מדהת"ו ד"ה קשיא והיינו לגירסתו וא"כ לא מסתברא דהוי חד שנויא וא"כ ל"ל דנכנסין להסב בחול ומשמע דדוקא בהא לא מסתבר על שעה שהכהנים טובלין אי לאו דתקשי היינו ר' אחאי וממילא י"ל דשעור דכהנים נכנסין מאוחר לבני אדם. ומ"ש רש"י לקמן דהכהנים טובלין קדים לב"א אבל אכילת תרומה הוי חד שעורא וכירושלמי דקרובים דבריהם להיות שוין:

[השמטות: במה שכתבתי דרב לשי' דא"א ויאמר כולו ערבית (אך למ"ש באו"ח סי' יח' ס"א בהגה בשם מהרא"י יש לדון בזה) ור' ירמי' לשי' דבני מערבא כונתי לגי' הבה"ג המובא במג"א דהוי צלי ר' ירמי' אחורי' דרב תפלה של חול יעש"ב וע"כ דר' ירמי' הי' ממתין עד הלילה. אך לפ"ז יש לדין במ"שכ לעיל בבאור ד"התו דרב דהקדים של שבת רק לזריזות בעלמא כיון שכבר הגיע הזמן ואף דקבלת שבת אינו תלוי כלל בתפ"ע והא דלא המתין עד הלילה משום תפלה בצבור די"ל דהי' במקום שלא היו עשרה ולפ"ז יומתק יותר דעיקר הקדימה הי' משום ויאמר דאין לאמרו בלילה ובזה ניחא ג"כ דאף דמצלי גם בחול מקודם משום ויאמר ה"מ כשלא היו מתאספין קודם הלילה הי' מוכרח להמתין יותר על תפלה בצבור אבל כאן הי' במקום שלא היו עשרה ולכן הוי שייך להקדים משום ויאמר ואין להקשות דלמה לא קאמר נמי וש"מ דלא יתחיל ויאמר בלילה די"ל כיון דמפורש להדיא מימרא זו בדוכתא אחרינא להכי לא חשיב לי' הכא וע' שבת מ' ע"ב אפרושי מאיסורא שאני ולא קאמר ארבעה כיון דזה מוכח כבר מר' וע"ש לא"ז רש"א ודוק (ובזה מיושב ג"כ בנדרים ז' ב' ש"מ תלת וע' בגליון הש"ס מרע"א דצ"ע

אמאי לא פשיט מהכא וש"מ דאל"נ הוא בעצמו כו' וכונתו נ"ל כמ"ש התו' בפסחים קז"א בה"ד ש"מ טעם מבדיל לא ש"מ כל היום אלא דנקיט הכי משום דהל' כן וע' תו' שבת נה' ב' ד"ה ש"מ אך לפ"ז מיושב ג"כ קושיא זו דאף דהלכתא כן מ"מ כיון דהוא מפורש לעיל וממימרא דהכא לא מוכח כלל לא שייך למיחשבי' הכא וכדאמרן) ואף דבברכות הוא רב ירמי' ובסנהדרין ר' ירמי' י"ל כמ"ש רש"י כתובות מג' ב' דאחר שעלה ר"ז לא"י נקרא רבי ובבבל רב (וע' רש"י מ"ק כה' ב' וברכות מו' א' וע' תו' מנחות מ' ע"ב שהשיגו עפרש"י וע' רש"י קדושין עא' ב' ד"ה נסיב וע' רש"י חולין נו' א' כי סליק זעירא מבבל לנהרדעאי וכונתו מדקרי ליי בלא סמיכות אך א"ז מוכרח למ"ש בסוף ברכות שכמה אמוראים הוזכרו לפעמים בלא סמיכות ויותר יתכן כמ"ש המפ' דמא"י לבבל רגיל לומר נחית ומבבל לא"י סליק לפי שא"י גבוה וע"כ דמירי הכא מבבל וע' שבת קמ' ע"ב כי סליק זעירא) ולפרש"י יתכן לומר בר' ירמי' דלאחר שעלה לא"י ככתוי עה' נקרא בסמיכות ובזבחים עד"ב מדשקיל וטרי בהדי' ר"ל ועב"ק פא' ובכ"מ רב ירמי קודם שעלה לא"י. ואולם התו' בפסחים קו' סע"ב הוכיחו דתרי נינהו וע' מ"ק ד"ד ר' לר' ירמי ברי וב"מ טז"ב אר' אבהו ירמיו ברי וב"ב קמב' וקמט' ר' אבהו לר"י דרדקי ועב"ק מב"א ועב"ב קמט' דמוכרח ג"כ לחלין בהכי:)

ג

א

רש"י ד"ה ואב"א ורבנן דרשי וכו' עיי' צל"ח דמה ענינו לכאן דכיו דרישא לאו ר"א מוכח דפליגי בהרחקה ומתני' דפליגי בהא ר"א וחכמים ה"ל לפרושי הכי. וכתב די"ל דפליגי בהכי אי אזלינן בתר מיעוט ב"א אבל כיון דרישא לאו ר"א והוי משקה"י דקפיד למיעוט ולחכמים קורין בצה"כ ובסוף אזלי בתר המעוט עכ"ד. ויש לפקפק דלר"א גופי' הוי בק"ש משכיר כדלקמן כה"ב ולר"י הוי עד ג' שעות וכלדקמן ט"ב והרי דר"א לא קפיד אמיעוט ור"י אזיל בתר המיעוט דהוי זמן קימה ולגבי זמן שכיבה ס"ל לר"י כשעורא דמתניתין שהכהנים מטוהרין ולר"א משקה"י וע"כ דפלוגתייהו בק"ש של ערבית רק בזמן שכיבה אימת ועי' רש"י לקמן ט"א ד"ה ורבנן: **אי תחלת** עי' מ"א סי' א' ס"ק ד' ועי' שב יעקב חאו"ח סי' ח'. הומ"ל בסומא דמ"מ מדרבנן חייב כתוס' סוף רה"ש: רב יצחק ב"ש ובראי"ש בר מרתא. תוס' ד"ה ועונין עי' לקמן כ"א ב' ותוס' שבת קיט"ב:

תוס' ד"ה הי' לך ולא השיב שיהרגוני דחורבה אף במקום סכנה לא הוי שכיח הזיקא כלסטים שהם בעלי בחירה וכמ"ש המפרשים דמה"ט צוה ראובן להשליך את יוסף אל הבור שהיו בו נחשים. ומ"מ פריך לת"ק דפלימו משמואל פסחים ח' ח"ב דאכתי לא ידע

הסברא דשכיח הזיקא. ואף למ"ש המפרשים בה"ד ושמר לי שבא לשמרו מהמזיקין דלרש"י למה הי' לו לבא קודם תפלתו ולהמתין. די"ל דסתם חורבה מ"מ לא מקרי שכיח הזיקא וה"ד בסמוך ות"ל משום מפולת והא י"ל דנ"מ כשהוא שליח מצוה דאינן ניזוקין דע"כ מיירי בסתם חורב' כפסחים קי"ב שלא תעבור בישוב דבמקומן חייש אפי' בתרי. וצ"ל דפשטות הגמ' הי"ל להתפלל תפלה קצרה משמע דמשום שיתפלל בשלימות לא הוי שליח מצוה. וא"ל דאכתי י"ל דמשכחת שהוא שליח מצוה כגון שראה בתוכה אבידתו של חבירו. דמ"מ איכא חשדא דחבירו לא ידע שהוא שליח מצוה להחזיר אבידה ולא תלי' בהא דר"מ ורבנן בפ"ק דע"ג אם הדרך מיוחדת לאותו מקום כו' והארכתי במק"א: בתרי ופריצי ולמאי דלא ידע אכתי דאשה בדברא לא שכיחא הומ"ל בכשרים וב' נשים דלא יתיחדו עם איש אחד:

ב

בחדתא וערש"י לקמן נ"ד א' ד"ה אתפרקו גמ' ור"נ ס"ל כר"י, וצ"ל דגם לת"ק דר"י לקמן ט' ב' אינו חולק במציאות אלא דס"ל דלא הוי זמן קימה דקרא ול"ל קדמו עיני אשמורות או דנקט ר"י כיון דמיני' שמעינן דהוי ג' שעות ור"א פליג דלא אזלינן בתר בני מלכים אבל ודאי גם לדידי' מתוקמי הא דר"נ משום דקאי אזמן קימה להך שנויא דהא ר"א נמי ס"ל הכי לקמן כה"ב בין תכלת לכרתי ולדידי' הוי שלש אשמורות וערש"י פסחים כז"א ד"ה יוליך וע' שבת ק"ז ב' ובכורות ט"ו א' ותמורה ל"ג ב' וערש"י ביצה כ"ד סע"א ותו' חולין נ"ח סע"א וע' ערובין צח"א ומצעתא ר"י דקאי ג"כ על הת"ק בר פלוגתי' דמחמיר טפי מר"י, ועצל"ח שתמה דמפרש דר"נ ברישא שלא כסדר התוספתא ולא עיין דהך מ"ט דקאמר הוא לשון התוספתא ובגמ' מפרש לי' אח"כ טעמי' דר"נ:

תו' ד"ה אין ודוקא בד"א. הנה לקמן יח"א במהלך בבה"ק וס"ת בזרועו דחוץ לד"א שרי ואח"כ הסמיך הריי"ף מימרא דר"ז ושם גריס משמי' דר"ל ועי' לח"מ ס"ג מה' אבל ה"ט שהתוס' דקדקו דהריי"ף קאי במאי דסליק מיני' דהוי בתוך ד"א ולהכי סמכינהו אהדדי בפ' מי שמתו יעש"ב. ואולם בדהרא"ש שם מבואר ע"ש הריי"ף להיפך דהא דאסרינן בפניו של מת בד"ת אפילו בחוץ לד"א ועי' במעיו"ט דבאמת בברייתא מפורש טפי דאפי' על קברו ול"מ בפניו וע"כ דנקיט ר"ז לרבותא דאפי' חוץ לד"א נמי אסור בד"ת בפניו של מת ואע"ג דבק"ש אוקמינן דמת תופס ד"א כיון דיכול לעסוק בדבריו של מת לא התירו לו בגוונא אחרינא ולתו' צ"ל משום שריותא דדבריו של מת וזה לא מסתבר לרא"ש דא"כ הול"ל רק שריותא דאומרים עכת"ד. ועי' תוס' ב"ק ספ"ק בהא דחזקי' דהוי חוץ לד"א וא"ז רש"א בח"א כ' לכבודו לא הוי לועג לרש ותשמע מהתוס' דהתס

דס"ל דגם מה שלכבוד המת אסור על קברו בד"ת ודלא כמעיו"ט. ועי' תוס' שבת די ל"ז ב' דכיון דמהדר אהתירא ל"ל רבותא באיסורו ומפורש דהתו' גופי' ס"ל לדיוקי בכה"ג דתני משום רבותא דאומרים ולמיתני בלשין היתר ועי' בחי' למ"ק ב"א מש"ש ואולם בדעת התוס' דודאי לל"ק דר"ז כיון דהוי הטעם משום לועג לרש ולכן במילי דעלמא לא אסרו וא"כ י"ל דחוץ לד"א שרי אף שהוא בחדר א' כמו במהלך על קברו ש"מ אבל לל"ב דכש"כ מד"ע וא"כ הוי משום היסח הדעת וממילא דלא שנא כמו במתו מוטל דאפי' ביותר מד"א וכיון דפסקינן כלישנא קמא וא"כ י"ל דהא גופא בא ר"ז לאשמעינן דאפי' בפניו של מת אין לאסור ביותר מד"א דלא הוי רק משום לועג לרש ואף דכבר שמעינן מק"ש דלא תימא כיון דמ"מ יוכל לעסוק בדבריו של מת וממילא לר"ה דפוסק כלישנא קמא ע"כ דסובר דדוקא בד"א איירי. ועי' ירו' נזיר פ"ז ה"א והא ר"י שאל לר"ז וכו' כד הזי רחיק כו':

גמ' מאורתא הוי קאי. עי' בל"ע דרוש ל"ה שהאריך בסתירת זה ללא צורך דבאמת הוא שנויא דתלמודא עד חצות הי' מתנמנם כסום ע' רש"י ועתו' סנהדרין דט"ז ע"ב וע"כ דהי' לומד מתחלת הלילה רק שהי' מתנמנם אח"כ ולאחר חצות הי' קם ללמוד בזריזות : **כתוב א' אומר חצות כו'**. ולמאי דמשני לקמן ה"ק מעולם כו' לא תקשי רומיא דקראי. ומיהו אכתי תקשי מקרא דקדמתי בנשף אקרא דקדמו עיני אשמורות וע"כ דמוכרח כאוקימתא אחרינא : נשף ימא ע' פתיחתא איכה רבתי אות ל' מהו למחרתו ריב"ל אומר לבי' לילות ויום א' כו' : אלא דבחצות א"ל למחר כי השתא כצ"ל מ"כ ומיישב קושיות התוס' רק שר"א מחדש דהקב"ה א' ג"כ כחצות לכוון אותו שעה שעומד בה: ד"ה כנור עשו"ת שב יעקב חאו"ח סי' א' ועי' לקמן נ"ט סוף ע"א ובח"א א"ז רש"א ועי' רשב"ם ב"ב קמ"ז ע"א ד"ה ורוח צפונית. הקומץ תרגומו של ונהי כחגבים כקמצין ועי' רש"ל והג' הב"ח ורש"י סנהדרין דט"ז א' וערש"י לקמן נד"ב ושבת ע"ז ע"ב וק"י ע"ב ותענית כ"א ע"ב ויבמות קכ"א ע"ב חגב אז נמלה ועפ"ז דסוטה דדמי לקמצי וע"ש בריי"ף בע"י וערש"י פסחים ט"ז א': ד"ה ונמלכין בסנהדרין כדי שיתפללו והגר"א מבראד הניח בצ"ע שהרי שנינו ברית סנהדרין אין מוציאין למלחמת הרשות אלא ע"פ ב"ד של ע"א ומי הכריחו לתת טעם זה לדין המשנה עכ"ל וליתא דהטעם שיתפללו הי' צריכין גם במלחמת חובה שלפעמים היו מנוצחין ובל"ה הרי הי' מלחמותיו עם עמלק וז' עממין שכניהם דלא הוצרכו נטילת רשות וער"מ ה' מלכים רפ"ה ועי' שו"ת מקום שמואל סי' ח' ועי' ירושלמי סוטה סוף פרק ח' ובמה"פ ותו דהא דאין מוציאין היינו בע"כ ככל הני

דחשיב התם אבל לא כשבאו לפשוט בגדוד וכ"מ בהל' סנהדרין רפ"ה שהי' צריכין ב"ד של ע"א לכופן , ומיהו ברש"י סנהדרין ט"ז א' ד"ה ונמלכין מסיים והיינו אין מוציאין:

ד

א

זה סנהדרין פרש"י שהי' אב"ד וכ"מ ברש"י ותו' סנהדרין ט"ז ב' שבני ב"י הי' מופלא שבסנהדרין. וע' בכ"מ בהקדמת הר"מ בחבורו במש"כ ואחי' קיבל כו' שדוד הי' ראש הסנהדרין ואינו מדוקדק דהא אין מושיבין מלך בסנהדרין וע' הו' סנהדרין י"ח ע"ב ד"ה והא ובחידושי ובפ"ב ממלכים ה"ד רק שמ"ת הי' דן בפ"ע וכדלעיל שכל מה שאני עושה כו' וע' בעירובין ס"ג ב' שכ"ז שעירא כו' וע' תו' סנהדרין ל"ו ב' ד"ה והא וכ"מ בפ"ה מה"ס ה"ה: יפה דנתי וכתבו המפ' דדנתי היינו נמי או"ה, ואולם בחולין ר"ד ק"מ טהור מכלל דאיכא אסורא וכה"ג בדג טמא שבלע דג טהור: דאמר מר למוד כו'. עתו' קדושין ל' ע"א וב"מ כו"ב ד"ה בהני תלת: שהי' מכלים פרש"י אב בהוראות עמ"ק כ"ו א' ומגילה י"ג א' וסנהדרין י"ט א':

ב

כדתניא דודאי ידע המקשה מה דמפורש במתני' כדי להרחיק רק דלא ידע דאחר חצות עקרו החיוב לגמרי כתר"י וכיבמות צ' ע"ב ולזה מקשה כיון דמשום הרחקה צריך לקרות קודם זמנו הומל"מ כר"א דאז הוי זמן שכיבה וע"כ דמיירי לענין דיעבד וקאי על כל שעת שכיבה והול"ל כר"ג לזה השיב דעשו סייג לדבריהם במה שעשו סייג בתחלת הלילה שלא יבא לעבור לקרות לאחר חצות וע"כ דאז עקרו חיובא לגמרי בשוא"ת : מסייעא לרי"ח. ותמהו כולם דאינו מוכח רק דק"ש קודם ואף דפלוגתיהו רק אי חשיב גאולה מאורתא או אי מקיש שכיבה לקימה מ"מ י"ל דק"ש דאורייתא קדים לתפלה ואף להרמב"ן דלכ"ע עיקרה של תפלה מקרא דולעבדו מ"מ יוצא בכל דהוא ובתפלה א' ועי' ש"א סי' ב' אי דאורייתא הוי מקודש לגבי דרבנן. וע' בצל"ח ודו"ח דלמ"א רל"ה סק"ד דהא דטעימה אסור דק"ש דאורייתא והא מ"מ י"ל מותר בטעימה לאחר ק"ש א"ו דבעי סגל"ת עכ"ד ואולי יש לכוון כן בדברי התו' ד"ה משעה מכאן משמע ותמהו היינו הך דלא יאכל קמעא ומפורש במשנה שבת ט"ב דמפסיקין לק"ש וי"ל דכוונתם מדאמר אח"כ מתפלל מטעם סגל"ח ולכן אסור לאכול אף דתפלה דרבנן מטעם סגל"ת. אך ז"א כיון דכל ההכרח דאפילו טעימה אסור הול"ל שאסור לטעום וכמ"ש המ"א בדעת התו' דדוקא סעודה אסור ובל"ה התו' לשיטתי' לקמן כ"א א' דק"ש דרבנן ואף דלתר"י קביעת הפרשיות דרבנן מ"מ דעתם אינו כן ותמהני על הפ"י ריש מכילתין בד"ה מ"מ קשיא דקושיתם רק על ק"ש דאורייתא. והרי לשיטת התו' הוי ק"ש דרבנן. וע"כ דלשיטתם

משום דכל הלילה זמנו והמ"א לא ניחא ליי בהא וכמ"ש בס' מחצית השקל כיון דטעימה א"צ שהי' ובזה נדחה מ"ש בתורע"א למשניות בבאור דהתו'. ועדו"ח וכמ"פ שתמהו עתר"י שהקשו מסברא דנפשי' קוהש"ס מ"ש הכא כו' וכ"כ במעיו"ט שלה"י כן לפניהם הגי' בגמ'. ומשה"ק בדו"ח דמנ"ל דכפרה לא מעכבא ואימא לאשמעינן דטעימה מותר דאלכ"ת מתי יאכל. ולא ידעתי דאכתי מוכח מדלא תני משעת אכילת קדשים וכמ"ש בצל"ח דמש"ה ל"ל בכהנים דלאו מחוסרי כפרה: ולבסוף הוא אומר כו'. עצל"ח הא דמייתי סיפא. וי"מ לאו"ז דבשבת א"צ סגל"ת וכיון דאמר וגואלי ל"ל בשבת דהא חזינן דקפיד אסגל"ת במאי דתקינו רבנן דהא אמרינן דיהלר"צ אמרי פי משמע מעיקרא דמהאי קרא מפיק ליי עכ"ד. ומלבד שזה נסתר מעצמו דלמא מיירי בתהמ"נ וביותר דלקמן ד"ט קאמר תהא בתהמ"נ דלא בעי סגל"ת דמייתי ג"כ הסיפא:

תו' ד"ה ארי"ח כו' דת"ע רשות. וקשה דלמה לא מוקי דפליגי אי ת"ע רשות וריב"ל ס"ל רשות דלא בעי סגל"ת וי"ל: האומר תהלה עב"י סנ"א ובמ"א סי' א' סק"ד: ג"פ ערש"י וראי"ש ל"ג ועמעיו"ט ועתול"ק ל"א א' ד"ה רבנן ובתול"ק ל"ב סע"ב: דאית בי' פא"י עתר"י פא"ע ד"ה כל האומר:

ה

א

ואם ת"ח כו'. וה"ד על לבבך סובר כרלב"ח דבתרי' דדריש עד"ת דכתיב בוהי' על לבבכם וסמיך ליי' ולמדתם ועתול"ע ב"א ד"ה מאימתי וע"ש בראי"ש ומעיו"ט: לעולם ירגיז כו'. הכונה שיתעורר לחפש אחר דרכיו שעל הרוב נכשלין במצות אנשים מלומדה ומיד כשיבא איזה ענין שלא לשמה יראה מתחלתו להתחכם ע"ד מארז"ל בסוכה נ"ב בתחלה קראו הלך כו' וכן כשהוא רגיל ח"ו באיזה דבר בלתי נאות צריך להרגיז היצ"ט שיתגבר להיפך עד הקצה האחרון כמ"שנ הר"מ בהי' דעות פ"א ואם לא הגיע למדריגה זו לשעבד היצה"ר שבקרבו למוטב יעסוק בתורה כפסחים נ' ע"ב לעולם יעסוק בתו"מ אפי' שלי"ש כו' לפי שהתורה תבלין ליצה"ר לעקור מחשבות זרות מלבבו וכסוכה נ"ב משכהו לבה"מ ואם מ"מ היצה"ר גורם אליו בלימודו לקנטר ולקפח בהלכות בתורא של דופי שבזה אסור לעסוק ג"כ שלי"ש וכתול"ק י"ז סע"א ולכן יקרא ק"ש לקבל עול מלכות המיוחד אולי יתעורר לבבו בזה לעבוד מאהבה וכר"פ הרואה בכל לבבך בשני יצריך שלאדם כזה שוב לא הותר ללמוד בתורה אם הוא גורם קלקולים ביותר ועז"א מה לך לספר חוקי ורק צריך לבקש תחבולות פנימיות לשעבד את הלב מחמת קבלת עומ"ש, ואם מפי"ז עוד לא יכנע לבבו יציג לעיניו את רגעי יום האחרון מה שיערב לו אז

כאמור כי אין האדם יודע את עתו ואין מלווין לאדם כו' ושוב יום א' כו' (וזהו מליצת הכתוב ד' ל"ב ל' לו חכמו ישכילו זאת שילמדו התורה שאז היו מביטים אל עומק מצוותי' ע"ד מארז"ל על הלומד תורה לשמה ומגלין לו רזי תורה כו' אבל טח מראות עיניהם וממי יבינו לאחריתם ע"ד שאה"כ במשלי סי' ה' ונהמת באחריתך כו' או שכונת הכתוב שיתעוררו להשית לב אל יום האחרון וכשבת קנ"ג א' עשה דברים אחר כו' והוא נמשך אל תיבת צו שבראש המקרא) ולפ"ז א"ש בפשטות קוהמ"פ דיתחיל מיד ברפואה הבדוקה. די"ל דכשהוא עוסק בתורה היא תבלין לגרש היצה"ר ואם לומד בתורה אינו רשאי להיות בעצבות וכשבת ל' ע"ב רבה מקמי דפתם כו' דאין השפעת שפע האלוקית שורה אלא מתוך שמחה וער"מ ה' תשובה ספ"ח ובהשגות הראב"ד וע' בעקרים מאמר ג' וע' באה"ט או"ח א' סק"ח אבל התוה"ע יהא בשמחה וע' בט"ז או"ח ס"ס תק"ס. וע' ברכות ל"א א' לא מילא שחוק פיו בעה"ז ופי' דרק בעניני עה"ז וכדלקמן ט"ב לגבי רב ברונא ואף דמהתם אין ראיה לשאר מצות כמ"ש התו' שכל העולם אינם יכולין לכוון מ"מ מוכח מאביי דבדח טובא שהי' מניח תפלין ואולי דהתם הוי ג"כ רק שמחה בעלמא ובע"י לא גריס בעה"ז: מ"ד ואתנה כו'. ע' בהקדמת הר"מ לחבור הי"ד וע' בירו' ברכות פ"א מ"ד ופיאה פ"ב מ"ג וחגיגה ספ"ק ובמגילה רפ"ד: בדילין ע' צל"ח דלעיל דריש כאוחז כו' להלחם. ול"נ דהתם כתיב על משכבותם וכאן אפי' ביום וברש"י ד"ה קטב. התעף זו תורה ע' מגילה י"ח סע"ב ודוק וע' סוטה ל"ה א' וברש"י ד"ה התעף. ואין רשף ע' פסחים קי"א ב'. אשם לדעת וע' בח"א וע' ערכין כ"א א' דאין ממשכנין:

ב

חסד זו גמ"ח מדכתיבי בהדדי וע"כ דחד בגופו, אמת זו תורה ערש"י ע"א דד"ב ד"ה ואל תמכור וכנדרים ל"ו וע' ירו' ר"ה ספ"ג: אתיא עו"ע. דמדמשלם אל חיק בניהם לא מוכח רק שהם ערבים כשבת ק"ה ב' והומ"ל מקרא דתורה ופוקד עו"א אלא דהתם משמע פקידה בעלמא, וע' מכות כ"ד א' בא יחזקאל כו' וע"ש בח"א וריי"ף בע"י. והא דפריך ארי"ח דאמר נגעים ובנים ולא מסתבר דבכפרה בחד סגי דמשמע לי' דומיא דרישא ובל"ה כיון דהוי להרבות שכרו וכרש"י לעיל: דעשיראה ביר ע' רש"י חולין קל"ז א' ורשב"ם ב"ב קט"ז א' והמ"ל שנפל בחייהם: תו' ד"ה ואמר ריי"ח וכן יהושע לא הי"ל בנים כן הגי"י בע"י ותמוה דאיתא דהוי לי' ומתו עי' מגילה י"ד ב' וע' פסחים קי"ט ב' וע' בסנהדרין צ"ג ב'. וע' צל"ח לגי' הספ' שלנו דמצדיקים שלא הו"ל בנות ג"כ י"ל שהי' עקרים בטבען וא"כ מאי פריך אדריי"ח עכ"ד וע' יבמות ס"ד ע"א מ"מ היו אבותינו כו'. וע' תו' סוף מ"ק בהא דאמר בני חיי ומזוני שהוא ע"ד לא את אבותינו כו' וע' פסחים

מ"ט א' אי לא דנסבי כהנית לא איעתראי וע"ש קי"ג א' וע' תו' יבמות נ' ע"א ד"ה מוסיפין שהרי באברהם הגביהו מהמזל. וע' בערובין ס"ג שנענש על דאותיב מלה קמי' דרבי'. וע' תו' מגילה דף ג' ע"ב ד"ה מלמד. וכמו בבנימין הצדיק שהוסיפו על ימיו. ולפי שמדת הענוה מארכת ימים ולזה מוסיפים חיים לצ"מר דמעביר במילי' וכחגיגה ד"ד ב'. ולתו' דמדהי' רגיל לנחם אחרים ש"מ דהוי יסורים של אהבה לפ"ז צ"ל דה"ד גרמי דעשירא' היינו לבתר דקבלה ריי"ח דקא"ב מוחלין לו אז כפרש"י דיש ישי"א בלי עוון:

רש"י ד"ה דהוי"ל שהאבילות מכפרת. ומקשים מפרש"י לעיל ע"א יסורים של אהבה שהקב"ה מייסרו להרבות שכרו. ואף דהי' לדחות דהא דאמר יתלה בביטול תורה דס"ל כמ"ד דכל שאין בהם ביטול תורה שנא' ומתורתך תלמדנו: ובזה מיושב קהמ"פ דלעיל אמר כל שאינו עוסק בתורה בא ליסורין ואיך לא מצא. אך לפרש"י ולא מצא שבשבילה יסורין ראויין. י"ל דלמ"ד דכשאין בהם ביטול תורה הוי יסו"שא להרבות שכרו ע"ד והוא חליינו נשא ולצרפו ככסף בע"הב וכדרז"ל וסביביו נשערה כי מי שראוי ליכנס במחיצתו של הקב"ה מטהרו שלא יהיו לו כתם על בגדיו כמ"ש לא יגור אתך רעה וע"ד כי ה' צדיק יבחן כשעומד בנסיון בפועל. אבל כאן דאיירי בהי' לו ומתו כוון בלשונו שהאבילות מכפרת כיון שיש גם ביטול תורה שהאבל אסור ואונן גם בתפלה ולכך הי' מה"ד פוגע בנפשות ביתו תחלה שהאבילות מכפרת עליו. אבל אין זה מספיק דהתם קאי ארי' יוחנן ולדידי' לא תליא בביטול תורה ותפלה. אבל נ"ל דלק"מ דהתם פריך ארי' יוחנן דאמר נגעים ובנים ומשני מזבח כפרה ואב"א כו' ודעת הר"נ בכתובות ז' דגם היכא דאמר אב"א קי"ל כלישנא בתרא וא"כ לעיל פרש"י להס"ד כשנויא קמא דמזבח כפרה הוי וע"כ דהיכי דהוא לכפרה לא הוי יסורין של אהבה אבל הכא קאי למאי דמשני לל"ב וע"כ לא ס"ל הכי דכיון דהוי מזבח כפרה הוי ג"כ יסורין ש"א ולכן פרי"שי דב"היל ומתו האבילות מכפרת. ובתדב"א שנגזר על ת"ח שילמדו תורה מתוך צער ודוחק וטילטול כו' ובשביל אותו צער עתיד הקב"ה לכפול שכרן: וכי חשידנא עי' בל"ע דנ"א דר"ה לטעמי' אם רואה שיסורין באים יפשפש במעשיו ופלא דהך מלתא לעיל ע"א רבא אמרה ודר"ה מלתא אחריתא:

תוס' ד"ה אלא אימא. ובפרש"י לא כתב לשון איסור וי"ל דמחויב להתפלל מקודם כיון שהגיע זמן ק"ש אלא דומיא דמלאכה קאמר דאסור מהדין קודם תפלה. ותו דלא"ז רש"א בדרש"י דמיירי אפי' בלא הגיע וכיון שרשאי ללמוד איך יחמיר, ועי' לא"ז רש"א במ"ש אבל ק"ל כו'. והמפרשים האריכו דלדבריו דרש"י מיירי גם בלא מטי א"כ הקשו שפיר לאלומי קושיתם כיון דתלמודא מספק' ליה גם בדמטי ורש"י אוסר גם בדלא מטי ועי'

בעמק הלכה חאו"ח סכ"ו. והמחוור דלמ"ש רש"ל דפלוגתייהו לאחר עה"שח דהוי זמן ק"ש בדיעבד דלא מסתבר דכשקם בחצות לילה לא יהא רשאי ללמוד עד זמן ק"ש דא"כ מאי קמשתבח דוד חצות אקום כו' א"ו דהא דלא מטי זמן ק"ש היינו עד הנץ וכר"ת לק' ט"ב וביומא לז"ב. ובזה ניחא דלא אמר דרשאי ללמוד קודם זמן ק"ש דלא הוי רבותא קודם חיובו. ומש"כ מדתלי בסמוך למטתו. ובטור ספ"ט מפרש שיטת רש"י בדמטי רק דמ"מ מוכח מדמספקא לי' אי מיירי בלא מטי כיון דהוי אסור ללמוד קודם, ובזה ניחא ג"כ דאי דמיירי לאחר עהש"ח וא"נ מאי קאמר לקמן יא"ב השכים ולא קרא ק"ש כו' דאי קודם עה"שח אינו רשאי לברך בה"ת ואחר עהש"ח אסור ללמוד וע"כ דרש"י אינו אוסר ג"כ רק לאחר הנץ דהוי זמן ק"ש. ועי' בהג"א וכי מטי זמן ק"ש קרא ק"ש. ואולי הי' כן גם גי' התום' וצ"ל וכי מטי ועי' באה"ט סי' פ"ט ס"ק מ"ז דהתם אמר ומתני לן פרקי' דהוי ת"ת דרבים וכתר"י וראש וכת' דהתו' חולק בזה. ולגי' התוס' ומתנא פרקי' ניחא. וע' לקמן י"ג סוף ע"ב וע' ב"ק ספ"ק לימד אמרינן וע"ש בתוס' ובקידושין מ' ע"ב ד"ה תלמוד. ועי' לק' ידי"א וריף וראש אסור לצאת ועי' ר"מ ה' תפלה פ"ו ה"ד. וצ"ל דלדידהו ידעינן איסור עשיית חפצים מקרא דאבא בנימין. ועי' פ"י דלפהתו' לענין עשיית מלאכה מאי שייך לשון הייתי מצטער יעש"ב. ועט"ז או"ח סי' ג' ס"ק ד' וכבר הרגיש בזה הב"י. ולק"מ דכל קושיתם משום לישנא דמצטער כמבואר בב"י ולשנא דמצטער שייך אף על דבר האסור כדאמר דאב"ב הצטער שתהא תפילתו סמוכה למיטתי ופרש"י דאפי' לעסוק בתורה אסור: דאר"ח כל הנותן ועי' ב"י סי' ג' שגורס אר"ח דהא איסורא קמ"ל: תוי ד"ה כל הנותן עשו"ת רמ"ע סי' ג' ושב עקב חאו"ח סי' ג' ועי' במעיו"ט ומנוה"מ נר ג' פ"ב חלק ו':

1

א

ומנין שאפילו יחיד. דכל הפרשה דלעיל נאמרי בלשון רבים: ועי' תו"ח אבות פ"ג מ"ו. ואף דהכא בת"ת דיחיד דעבודה חמור וכמגילה ג"ב , וה"ד עשרה מיבעיא. והא י"ל דדין דהיינו תורה חמור מתפלה. אבל באבות גריס עשוה שעוסקין בתורה כתוי"ט דמשכחת בערכין וכריש סנהדרין. ומה שמקשים משבת י' ע"א דדין עדיף נמי מתורה ועי' במפרשים. וגם ל"ל דקאי אביצוע דאיתקש לדין וכסנהדרין וי"א דזה הוי בשנים. רק י"ל דהא דדין היינו תורה רק בשלשה הדיוטות וקיבלו עלי' להא בשנים נמי שכינה שורה והוי"א דבתלתא שקבלו הוי שלמא אבל בשלשה מומחין עדיף מתורה: ובזרוע עוזו אלו תפילין. עי' זבחים דף קי"ו ע"א וכן בסוף עוקצין דעוז היינו תור' וכאן דכבי כתי'

ימינו וע"כ דעוז היינו תפילין: אלו הפילין שבראש. וכדלקמן וכולהו באדרעי' ולזה אמר דבזרוע כתוב מה שבעוזו ועי' רש"י נזיר ג"ב:

ב

אם לדבר מצוה: דמכללא דדבר הרשות ידעינן ההיפך שהלך בדרך נוגה ועי' לא"ז רש"א: בשעה שבא כו'. מקשים דלעיל ע"א אמר דבעשרה קדמה וא"ל שלא מצא מיד שאין ממהרין לבא בזמן תפלה וה"ד דקדמה שבא עמהם מיד כשבאין קודם שיתפללו וכ"כ במפרשים והכי מוכח ממ"ד תלתא עד דיתבי, אבל מלשון רש"י לא משמע כן שכתב להדיא קודם שיבאו י': ועשו"ת רשב"א סי' נ' ועי' בל"ע דנ"ח. ועי' בזוהר פ' מקץ ד"ה ויאסר בדאשתמט חד מיד כו' וא"ש ועי"ל דבבהכ"נ הקבוע לרבים קדמה בזמן תפלה ואף שלא באו עשרה ורי יצחק מיירי בסתם עשרה שמתפללין ועי' בדא"ר פרק ב' ושוקד על היכלות עהכ"א אשרי שוקד כו': וע' ירוש' ברכות פ"ד זה שהוא הולך לבהכ"נ צריך להקל את רגליו וכשהוא יוצא צריך להלך קימעא שנאמר את צעדי תספור וברי"ף בע"י הגי' לא אמרן אלא בדנפיק אבל בדעייל כו' והא דפרש"י משום משאוי ולא משום שלוחי מצוה א"נול"ל דזה הוי שכיח הזיקא מדארי"ז כיון דשמענא כו' ומוכח דאפי' פסיעה גסה שרי י"ל דזה דוקא היכי שהמצוי' א"א להתקיי' בע"א ולהכי ל"א ואפי' בשב' דזה אסור משום פסיעה גסה ורי"ז מיירי היכי שהוי מאחר להשיג בתחלתו: דבי טמיא, להי"מ בית אבל ועי' רש"י לקמן נ"ט א' יושב ודומם וזבחים קט"ו ב' פעמים שמקבל שכר השתיקה ולקמן י"ח א' יושב ודומם וס"א א' דיסורי שתיקותא: ועי' תשובת גאונים קדמונים סי' ע"ד דגריס בי טעמא ועי' ש"ב ושם הגירסא מר זוטרא. צדקתא עי' תוספו' מגילה רי' פרק ג':

תוספ' ד"ה אחורי, בתר"י הביא בשם רש"י שהפתחים לצד מערב ואנו משתחוין למזרח שהוא צד ההיכל והוא עומד אחורי בהכ"נ ולא מהדר אפי' לבית הכנסת משתחוה למערב. וזהו כפירוש רש"י שלפנינו רק דלפירושו מיירי בבהכ"נ שלהם שהיו מתפללין במערב וריה"ז השיג דאחורי בהכ"נ לא נקרא אותו של צד הפתח ולכן מפרש איפכא שעומד כלפי מזרח וכדמהדר אפי' לבי כנישתא כיון שגם הוא מטה פני' כלפי ההיכל ל"ל בה. וא"כ להגי' שלפנינו בפרש"י דמיירי גם לענין בהכ"נ שלהם שהי' משתחוים לצד מערב ופניהם למזרח וא"כ לפי' תר"י י"ל שהוא כפי' התוספו' ממש והא דאמר אחורי בהכ"נ היינו כנגד הפתח דהא גם לפי' ע"כ ה"ד המתפלל אחורי בהכ"נ היינו לצד הפתח אבל לפי' ריה"ז י"ל דה"ד אחורי בהכ"נ היינו לצד מערב וכשעומד אחורי הכותל לכנגד הפתח ואינו מחזיר פניו להתפלל ג"כ לצד שהצבור מתפללין אסור

אבל בדמהדר אפי' לצבור ומתפלל ההיפך הצבור סגי בהא, ונ' שהתו' פי' כן בדרש"י שלפנינו דה"ד אחורי בהכ"נ היינו הכותל שעומד במערב מדהוצרך להביא להכין הי' פתחי בהכ"נ שלהם וע"כ דסובר כריה"ז וכמ"ש ברש"י תרומה עה"כ וסרח העודף בד"ה אחורי המשנן ובד"ה ולירכתי דפני הבית הוי לצד הפתח כנגד פניו ועי' רש"י לקמן ל"ה ב' ומיהו לקמן ח"ב תבואר דמקראי נמי הפתח לאחורי בהכ"נ דאמר ר' יהושע בן לוי אסור לעבור אחורי בהכ"נ ואמר אביי לא שנו אלא היכי דליכא פתחא כו' וע"ש ברש"י שמיישבו ג"כ ויש ט"ס במ"ש והא דר"י במגילה והוא דריב"ל לקמן ח"ב ודס"א: גמ' אף תפלת שחרית עי' לקמן ל"א ע"א:

ז

א

מכאן שמתפלל: הומ"ל מתהלים ע"ב פט"ו ויתפלל בעדו פרש"י שמבר' לאדם אלא דבית תפילתי משמע בקביעות: ברכני עי' רשב"א ועי' רש"י לקמן יא"ב ד"ה ברוך וטא"ח סי' מ"ו ועקרים מאמר ג' פ"א ועי' בחי"א כלל ו' שראייתו אינו מוכרח מהכא וענה"ח שער ב' פ"ב: וכמה רגע א"ר אבין עי' בח"א וא"ז רש"א עפ"ד התו' דהכא וגם ל"ל דשואל על זמן ידוע דא"כ יהי' החשבון כנגד המציאות וע"כ דלא ידע מברייתא דלעיל ועי' תוס' ביצה לח"א ובכ"מ דהאמורא בעצמו שואל וכמה וכ"מ בירושלמי לאומרו ושמואל אמר א' מה' רבוא וששת אלפים ות"ת בשעה ומשמע דברייתא דהכא אליבא דשמואל וע"ש במפרש. ועי' במדרש שמואל רבתא פר' ג' דגריס א' מה' וכו' ומ"ח בשע' ועי' איכה רבתי פ"ב אות ק', וע"ע בס' הישר לר"ת סי' תצ"ג:

ב

תו' ד"ה לא הי' והכתיב ברוך כו'. עי' ברי"ף בע"י ועי' תו' לקמן מ"ט ע"א ד"ה ברוך: ועי' בתו' גיטין דף ס' ע"א:

[השמטות: **וקראו אדון שנא' כו'** ונ"ל באורו דלא יבא התואר אדנות על מי שמכריחו לעשות במה שהי' עושה גם מבחירתו החפשית ולכן כשאמר אברהם במה אדע שאולי יגרום עוונותיהם לבטל ההבטחה וכברכות ד"ד א' שהחטא גורם ולז"א כיון שאתה אדון על הכל שזה מורה שי"ל לאדם בחירה חפשיה ואולי יחטאו ויגרום לבטל הבטחה ולכן השיב ידוע תדע והיינו שיתכפר להם בזה וז"ש נדרים לב' סע"א בשביל שאמר במה כו' וז"כ המדרש בשעה שאהב"ה לברוא כו' א"ל נאה לך להקראות אד' שאתה אדון על הכל והכונה כי במ"הש לא יפול תואר אדנות ע"ד השאלה כי לא ניתן להם התורה והמצוות וכל אחד שומר תפקידו שנברא בשבילו בלתי התנגדות ורצון הפכיי ולזה לא הונח אצלם תואר אדנות רק ע"צ השיתוף ולז"א מה אדיר שמך בכל הארץ כי עיקר תואר

האדנות נודע בארץ וזהו אחוז בכס"כ והחזר להם תשובה וז"ש באבות אל תהיו כעבדים ע"מ כו': **גמ' מנין שאין מרצין כו'** וכ"מ לעיל ע"א בהני דחשיב בשם ר' יוסי וע' ר"מ הל' דעות פ"א ה"ז ובמגדל עוז הביא מקור מיבמות סה' כשם שמצוה כו' ותמהני שלא הביא מפורש מסוגיא דהכא:

אמרה לאה ראו מה ביני כו'. ורק בפני שכני' לא גלתה הטעם שלא יתקנאו בה ואמרה כי ראה כו' ולכן בשאר שבטים נאמר הטעם קודם קריאת השם וגם דמבואר במקרא דכמה שבטים הי"ל שתי הוראות על שמם וע' פ"י שהביא דא"כ הי' יודע יעקב שגם רחל עתידה להוליד בן וכו' וכ"כ הצל"ח וגם י"ל הא דנקיט אמרה לאה ראו כו' הייני שרמזו שאמרה כן לאחר שהציל אותו דבל"ה לא מסתבר שידעה מקודם מהצלת ראובן ליוסף ולא גילתה ליעקב ולכן מיתי מרות להוכיח דשמא קגרים וע' ביומא פג"ב בעובדא דר"מ דמדייק בשמא וכמו ברות שעצם הקריאת ל"הי מפ"ז דל"ל לגבה שכיוון אבי' בנבואה על העתיד ואף דציור לא קאמר קודם הבריאה מ"מ נגזר שיצא ממנה איש כזה ולא בפרטות ולפמ"ש דגם לאה לא כיוונה בנבואתה על העתיד הוי א"ש הא דל"ח לה בס"פק דמגילה בהדי' ח' נביאות וא"ש הב"ר ס"פז ויגד לרבקה ריח"א אמהות נביאות היו ומ"מ לא חשיב לה במגילה וכמפורש התם דל"ח רק הני לחוד אך בירושלמי ס"פ הרואה מפורש אמנו רחל מנביאות הראשונות היתה אמרה עוד אחר יהי' ממני הה"ד כו' וע' ברש"י ע"הכ ויוגד לרבקה וע' סוטה יג' א' באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה למה אשכל כו' ועבחי"א וע' ירו' סוטה פ"ז ה"א הדבור נפלה ופי' הפ"מ לא שדיבר אתה אלא שהי' ע"י מלאך כדאי' בב"ר וי"א שם בן נח וה"ד ויאמר שנפל לה מאמר ה' וע' ת"א בראשית כז' פ"ג עלי אמאמר בנבואה דלא ייתון כו' וע' רש"י מכות כד"א ד"ה ודובר אמת וע' במגילה ז' א' דאסתר בר"הק מויאמר כו' וע' ברש"י ע"הכ אודה את ה' וע' בחי' למגילה יד': **גדולה שמושה** עבח"א ובמפרשים ול"נ כדלקמן מז"ב אף קרא ושנה ול"ש כו וע' רש"י שהוא גמ' התלוי' בסברא שהיו נותנין לד"הם טעם וערש"י לעיל ה"א ד"ה זה גמרא וע' תו' כתובות יז"א ובחדושי מש"ש:]

ח

א

אלא היכא דגריסנא. ובפ' בה"ע גריס בבי' כנישתא דהוי מצלינא וע"ש בע"י דגריס רבא ועשו"ת רי"צ הלוי סי' י"ג בישוב הסוגיות. ועי' תר"י וריה"נ מחודש לחודש וצ"ל רב יהודה וכסוף ר"ה ערש"י וע' רשב"ץ סי' קצ"ג. ארהב"י והרי"ף וראש"ש גרסי וא"ר חייא בר אמי משמי' דעולא ובזה ניחא סמיכת המימרות . בעי' ר"פ ורי"ף גריס רבא. אר"ה כו'

לעולם ישלים כו', וברי"ף ארי"ה ברי' דרב יודא א"ר מנחם א"ר אמי לעולם כו' ועי' רא"ש: בין פסוקא עתרי"י שמנהגם הי' לתרגם כל פסוק להבין לדלת העם ומבע"ל כשתרגמינן אי מותר לצאת בגל"נ ועי' חו"י יומא ע' ד"ה ולא מפני : תו' ד"ה ור"ש בקול רם. והא דאין עמיד' אלא שתיקה שיעמוד מלהגביה קולו ולעיל ו"ב דריש לתפלה וכדלקמן ל"א א' דאסור להגבי' קולו בתפלתו : ועי' ט"ז קמ"ו ס"ק א'. ועי' מ"נ ח"א פרק י"ג עמידה שם המשתף כמו והוא עומד עליהם ויהי' בענין ההמנע וההפסק כמו עמדו ולא ענו ותעמוד מלדת. ומ"ש הרי"ף דכשיש עשרה מותר. ובקרא דועמדו כל העם דחשיב יותר מי' י"ל דלא קאי על כל יחיד בפני עצמי וכן במ"ש לחלק בין תורתו אומנתו שהי' שם חגי זו"מ ודומיהם ועתרי"י ורא"ש. במקום רבו עי' מ"א תר"ח סק"ג: תוספו' ד"ה שנים מקרא כו' וכהרא"ש והסמ"ג שהפי' מועיל יותר מהתרגום ועבל"ח אות מ"ב וצ"ל דהתוספות לשיטתם בדבור הסמוך דלא מהני שיש בו תרגום ירושלמי ג"כ ולכן אמר ואפילו עטרות. ועי' בילקוט ראובני על הלכות שבת בענין שמו"ת וה"ד ואפילו עטרות עי' רש"י ולפנינו נמצא ת"א מכללתא ומלבשתא והרא"ש כ' שנמצא בקצת תרגומים שלפנינו גם ת"א ואולי הוא הוספה מהמדפיסים שהכניסו מתרגום ירושלמי : והגאון ר' אלעזר מבראד כתב דיבון ועטרות והוא במדבר סי' ל"ג פל"ד וכתי' הרמב"ן בפירושו על התורה דקאי על מה שנכתב במקרא שלפני' את שמם ולכן הניח המתרגם כמו שנכתב במקרא להורות שאותן השמות הקיפו ע"ש אחר. ועי' שבת ב' ע"ב ד"ה יציאות ומתרגמינן לא תפיקו מרה"י ולא נמצא לפנינו רק דבר"פ הזורק מפרש מויעבירו על איסור הוצאה. ועי' תר"י דכמה פסוקים שאין להם הרגום כמו של ברכת כהנים. ובספרים שלפנינו יש תרגום ואף דנקרא ולא מתרגם זה לא הוי רק בצבור וכאן מיירי אפי' ביחיד. ועי' של"ה מש"כ ברכה המשולשת על ברכת כהנים דצריך לקרות ג"פ העברי ואפשר שהתרגום שלנו על הפסוקים אינו מקובל מסיגי ואף דהיה אפי"ל ג"כ תה שאינו מתרגם אבל אין לכוון כן בלשון תר"י: תוס' ד"ה ואפי' עטרות. וברא"ש דנקיט עטרות ודיבון שצ"ל ירושלמי שלהם אבל בראובן ושמעון אצ"ל ג"פ העברי וכ"כ המ"א באו"ח רפ"ה סק"ב וכן נוטה דהר"י. ולתוס' לא בא להשמיענו כ"א מדין שמו"ת אבל מ"מ צריך לשנות ברו"ש העברי כשאר מקראות או כצל"ח שהם ערי אמורי ושמותיהם הסכמיות וכדרז"ל בסנה' עה"כ ותמנע משא"כ בראובן ושמעין שמפורש שהיו ברוה"ק. ועי' ב"י או"ח סי' רפ"ה: בבה"כ על"ק כו"א דפרסאי, רש"י ד"ה עד שישחוט עכ"ופ סכ"ב סק"ו ובחולין צט"ב וע' שבת י' ע"ב רש"י ד"ה רב חסדא ועשו"ת זכי"צ משי"כ ועראי"ש ר"פ ראשית הגז וערש"י חולין מד"ב ד"ה ר"ח: והזהרו בזקן ע' מנחות צט"ב :

תוס' ד"ה לא לעולם תימא. והרא"ש כתב משים דהוי תרי קולי דסתרי, ואף למ"ד לקמן כדאי ר"ש לסמוך בשעת הדחק וברי"ס רל"ג בהג"ה דבשעת הדחק אין להשגיח על תרי קולי דסתרי י"ל דאזיל לשיטתי' בריש מכלתין בשם רה"ג לענין דנוהגין להתפלל ערבית ולקרות ק"ש מבעו"י משום תפלה בצבור דהוי שעת הדחק מ"מ יזהר שלא יתפלל מנחה כ"א קודם פלג כיון שיוכל להתפלל מקודם וא"כ ה"ה לענין ק"ש של שחרית לאתר הנץ ועתו' ריש מכלתין ב' סע"ב ומש"ש. ומיהו לקמן בהא דלא נקיט שני פעמים קודם הנץ כהרא"ש לתרץ בענין אחר. וי"ל דל"ד דהתם דקורא ק"ש ש"ע כיון דזמנו הוא ולא שרינן ליי ק"ש של שחרית רק מטעם דאיכא דקיימי ולכן אין להתיר לו אח"כ כיון דהוי תרתי דסתרי ויוכל לקרות ק"ש של שחרית בזמנו וכאן להיפך דכיון שקורא ק"ש של ערבית כיון דאיכא דגני וא"כ לענין הנץ יש להתיר כיון שהוא זמנו. ומש"כ וי"ל דהכ"ק. ואע"ג דבעי ג"כ להקדים עשי' לקריאה כדלקמן יד"ב מ"מ משכחת כשלא היו עדיין תפילין וכדאמר התם שלוחא דעוית דכיון שקרא ק"ש יצא אבל לכתחלה צריך לקרות כותיקין שיוכל להקדים תפלין ועתו' לקמן ס"ב ד"ה ולק"ש ולהכי קאמר דיוצא בדיעבד. והא דבריש מכלתין ילפינן מקרא דעזרא דמעהש"ח יממא וקיי"ל מגילה בספ"ב דבמגילי' ומילה וטביל' דיוצא מעהש"ח ועב"ס זמני' מש"ש. וי"ל דלהכי נקטו ציצית דכתי' וראיתם וכן תפלין שצריך לברך מקודם אבל ק"ש דביממא ולילי תליא דלאו זמן שכיבה הוא. אבל בדבור הסמוך לענין נץ החמה דהוי ביממא כתבו סתם לענין שאר מצוות. ומיהו קשה דהא משיכיר דהוא זמן ראי' הוי שעורו בציצית ולמה קרינן ליי לילה דהא לענין ציצית יום הוא וכן הקשו כמה מפרשים. ועי' תוס' לקמן ט"ב ד"ה דריש וראיתם ראה מצוה זו וזכור מצות ק"ש א"כ חזינן דמשיכיר הוי זמן ציצית וק"ש של יום. ומדברי התוס' שהוא לילה לענין ציצית ואולי דכונת התוס' דליליא היא היינו אפי' קודם הכרת לילה ומ"מ יוצא י"ח ק"ש דאיכא דקיימי ומש"ה אינו יוצא נמי בשל לילה. ובזה נמשכים דהתוס' דלאחר עהש"ח ל"ד מיד דצריך להמתין כדי שיכיר . שסתרו דבריהם דלילה לציצית קודם שיכיר ובדקרי ליי לילה יוצא י"ח ק"ש והוא היפוכו. וי"ל דודאי מה"ת בק"ש אין לחלק בין קודם לאחר שיכיר דאחר עהש"ח איכא דקיימי אלא דמדרבנן ימתין שיכיר אבל בזמן קימה אין לחלק בזה דכיון דטעמא דאיכא דקיימי אין לחלק בין קודם לאחר שיכיר כיון דע"כ לאחריו יקרא לכתחלה אע"ג דאיכא נמי דגני ע"כ אזיל נמי בתר דקיימי וא"כ ממילא בק"ש של יום מתחיל מלילא מאיכא לקיימי ולהכי י"ל דאמר דקורא דמשמע דאפי' מדרבנן יוצא ולא קודם שיכיר דבזה גזרו רבנן שלא לקרות קודם הכרה ולכן קורא לאחר שיכיר דאע"ג דאיכא דגני דקורא משמע שהוא מהדין גם

לכתחלה ולהכי כ' התוס' שפיר דלילא לענין ציצית ותפלין כיון דהגמ' לא מיירי רק לכתחלה דבעי מדרבנן. שעור הכרה אבל מדאמר הטעם הואיל ואיכא כו' וע"כ משום דאשמעינן דלהכי הוי ליליא גם קודם הכרה משום דאיכא אינשי כו' ולכן יוצא מה"ת. אך לפי מה שכתבתי לעיל דהא לכתחלה צריך ג"כ להקדים עשי' לקריאה נסתר זה. וי"ל דר"ש לשיטתו במנחות מ"ג דאצטריך וראיתם לכסות לילה לפטור מציצית וא"ש וכן מצאתי בשם אבן העוזר שהרגיש בתי' זה עיין תוס' מנחות מג"ב ד"ה ואיזו. ולכאורה י"ל מ"ש התוס' אבל גבי ק"ש כו'. ולפ"ז אינה יוצא בשל לילה בעהש"ח וקשה דכי היכי דיוצא בשל יום דאיכא דקיימי יהא יוצא נמי בשל לילה דאיכא דגני וי"ל בפשטות דמה דכתיב בק"ש ובשכבך לאו היינו שכיבה ממש אלא דמצותה היא שבזמן שכיבה לא ישכב עד שיקרא ק"ש וכן בענין שכיבה דכ"ע וממילא ובקומך כשתגמור זמן שכיבת כל העולם דאיכא דקיימו דכיון שקורא ק"ש של שחרית ירצה להיות מדקיימי ויכול לקרות ק"ש של שחרית שהרי קם עכשיו לקרות ק"ש משא"כ בשל לילה כשהוא עכשיו מדקיימי אינו נמשך לבתר דגני ולכן אינו יוצא בשל שניהם בשעה זו ואין אנו צריכים בזה למה שכתבתי לעיל :

ט

א

תום' ד"ה לעולם עסה"ד. ומה"ט אינו רשאי לומר השכיבנו קודם הנץ וכמ"ש תוס' בסמוך וע"כ משום דלר"ע דזמן ק"ש של לילה עד הנץ הוי ג"כ זמן ק"ש של שחרית קודם הנץ וכלקמן ע"ב אנא סמכי דהיינו כוותיקין דהוי קודם הנץ וכמ"ש תו' דאינו ניזוק היינו כותיקין ועתו' יומא לז"ב ד"ה אמר, ומשה"ק א"ז רש"א דבדבור הקודם לא כתבו רק תי' א' דקמ"ל דקודם עמה"ש לא יצא בשל יום ונדחק בזה. ול"נ דאין זה קושיא דא"כ מאי נ"מ בין הני תרי מימרי דרשב"י. וגם נ"ל דכונת התוס' דהכא מוכח שפיר דאינו יוצא בשל לילה לאחר הנץ מדלא תני שניהם לאחר הנץ וממילא ידעינן ג"כ במכש"כ של יום קודם הנץ כיון דיוצא בשל לילה אחר הנץ ואכתי חשיב זמן שכיבה וא"כ כש"כ דיוצא בשל יום קודם הנץ. דאחר הנץ אף דודאי יוצא בשל יום מ"מ יוצא בשל לילה ג"כ וא"כ טפי הי"ל למיתני תרויהו לאחר הנץ א"ו דאינו יוצא בשל יום לאחר הנץ ומש"ה לא מצי התוס' לתרץ דקמ"ל דשל יום אינו יוצא קודם השחר דאפי' השתא אינו מוכח מרשב"י דיוצא בשל יום קודם עמוד השחר והא דלא קאמר תרוייהו לאחר עהש"ח דקמ"ל דיוצא אחר עהש"ח וממילא דאינו יוצא בשל לילה לאחר עהש"ח דיממא הוא ואכתי נשאר הטעות במקומו וא"כ טפי הול"ל דיוצא בשל לילה אחר השחר. ובעיקר קושיתם כאן

י"ל בפשטות דאשמעינן דק"ש דיממא אף לאחר הנץ ולא כר"א דס"ל לקמן ע"ב וגומרה עם הנץ והנה הרי"ף כתב בפיסקא קמייתא דרשב"י ויוצא י"ח אחת של לילה ואחת של יום ושינה סדר לשון הגמ' אחת של יום ואח' של לילה, ויראה דרמז טעמא דמלתא דלכך אזלינן בתר תרוייהו דבק"ש של יום איכא דקיימי וגם דלילה דגני וזה שרמז אחר שיצא א' של יום לאחר הנץ אף דעבר זמן קימה לכל העולם ע"כ יציאתו לאחר הנץ דבני מלכים ישנים עד ג' שעות כדלקתן במתני' דאזלינן בתרי' לענין קימה וממילא דיוצא גם של לילה דעכ"פ איכא דגני דהוי סברא טפי מבני מלכים דמיעוטא נינהו וכרמב"ן במלחמות וי"ל דקמ"ל דאפי' קרא בתחלה בשביל ק"ש של יום כיון שהוא אחר עהש"ח וקודם הנץ וכיון שלא קרא בלילה קורא של יום לאחר הנץ ועולה לו מה שקרא קודם לשל לילה דאף דמצוות צריכות כוונה מ"מ מיכוון לק"ש עכ"פ ולא דמי להיו לפניו שתי תפלות וא"כ אי נקיט קודם הנץ לא הוי ידעינן רבותא זו דמסתמא כשקורא ב' פעמים קודם הנץ ומעיקרא כיוון אח' לשל לילה וא' של יום. ומש"כ התוספ' דכיון דאיכא כו' לאו זמן קימה. ותמוה דהכא דקאמר אחר הנץ כר"י ס"ל דעד ג' שעות דאזיל בתר בני מלכים וכש"כ שיש לו לצאת קודם הנץ כיון דאיכא דקיימי , וי"ל דדריש ובשכבך אפי' איכא דגני הוא זמן שכיבה לכן זמן ק"ש מתחיל אחר עהש"ח דוקא דלא ס"ל זמן לק"ש של לילה ולכן כשנגמר זמן ובשכבך מתחיל זמן קימה :

דאשתכור פרש"י וישנו ונרדמו . דאף להסוברים דשכור מותר בק"ש כיון דהיו עוסקים במשתה עד הנץ ולא הפסיקו הוי דינם כמזידין ועל"ח ר"פ אין עומדין אות לי' ועב"י סצ"ט , בפרש"י ד"ה או דלמא היכי דאיתניס כו' , ואף דבנאנס לא יצא עד הנץ י"ל כהרא"ש שבניו לא היו אנוסין ממש וכרמב"ם בפה"מ שבאו מבית משתה היין והך דאתו מבי הלולא הוי של מצוה ועי' ט"ז סצ"ט, ואף דלתר"י עקרו חכמים החיוב לאחר חצות ועי' יבמות צ' דהוי כפושע גמור וכרפ"ב דביצה בההוא סמיא מ"מ כיון דלא היו רשאין לקרוא קודם חצות מחמת שכרות בכה"ג לא עקרו החיוב לאחר חצות ויש לפלפל בשיטת הפוסקים הא דפוסק כר"ג כיון דאיהו גופי' לא עביד עובדא נגד חכמים עש"א והר"מ פוסק כחכמים גם לענין סייג וכן בירושלמי פוסק ריי"ח כחכמי' ובש"ס דילן לא מייתי לי' וע"כ דהעיקר כשמואל דפוסק כר"ג ולענין סייג לא חששו לדעת חכמים ועי' ט"ז רל"ה סק"ג ועפ"ז יש לכוון בכוונת הש"ס ולא זו כו' ואכמ"ל. ומה שפרש"י בשאלת בני ר"ג דספיקם הי' אי ר"א ורבנן פליגי בזמן התעסקות השכיבה, ולעיל דד"א קאמר לימרו כר"א או כר"ג, י"ל למשל"ע בחי' דלא ניחא לי' לפרש דלא ידע המקשה דטעמא דחכמים משום הרחקה כיון דמפורש כן במתני' דמהדר הכי ר"ג לבניו ולא הוצרך להביא

הברייתא רק דקושיית המקשה דכיון דס"ל כר"ג משום הרחקה א"כ למה שנה במתני' רג"א עד שיעלה עהש"ח כיון דחכמי' נמי כוותי ס"ל, ולזה מייתי הברייתא דחכמים עשו סייג בתחלת הלילה לכתחלה וממילא דהרחקה דלאחר חצות שעקרו החיוב לגמרי אבל הכא לגבי בני ר"ג ל"ל לימרו כר"ג כיון דהם לא שנו פלוגתי' דר"ג וחכמים בהדדי ולא ידעו אי הטעם משום הרחקה וי"ל דפליגי בהתעסקות השכיבה ומיושב קוא"ז רש"א דלא פשיט לעיל דכר"ג ס"ל: ואלו אכילת פסחים והלל לא קחני כ"ה גי' הרא"ש דפסח טעון הלל באכילתו וכמו דלא חשיב אכילת מצה וכרבא בס"פ ע"פ, ולגי' שלנו י"ל כתר"י לקמן כ"א א' דגם למ"ד ק"ש דרבנן החיוב מה"ת רק שחכמים קבעו קריאת פרשה זו אבל הלל הוי מדרבנן , והא דלא עשו הרחקה במצה כמו בק"פ וכר"מ רפ"א מחומ"צ י"ל דבמצה ליכא סייג כיון שהוא רק כזית אחד משא"כ בק"פ שלא יאכלנו לאחר עהש"ח כמו בכל אכילת קדשים, והא דלא אמר ואלו קצה"ע כיון דבדיעבד כשר שלא כהלכתו ועי' מנחות ע"ב ב' וליכא בי' סייג וכרא"ש ריש חולין: ולא ביום. ע' פסחי' מא"ב: למעוטי לילה אחר, ואף דנפסל ביוצא ולר"ע קאי אחפזון דישראל ול"ל הזה ללאו הבא מכלל עשה די"ל דאצטריך לפסח דורות: רש"י ד"ה מה שלמים אלא שלא יפסל, ואף לר' יוחנן בזבחים נו"ב במחשב לאור ג' כיון דאידחי מאכילה לגמרי :

ב

שאין בה דגן , כמו וינצדו בדטלנ"ת ועי' תוספ' פסחים קי"ט א' ולאידך מלשון מצולה ועי' תוס' ערכין לב"א ד"ה חולסית : רש"י ד"ה מאי קרא שמצו' להתפלל, דקרא מפרש עק"ש שמאחרין משום סגל"ת ושיתפלל ביום , ומיהו לקמן כט"ב מבואר דכולהו קרא מיירי מתפלה וכן סיפא דהך קרא מבואר בפרש"י בסמוך עתהמ"נ:

ו

א

דארי"ח למה נסמכה ולא פריך דאכתי למה לא קדמה דשאול ברישא נמי לגוג וכן דאבשלו' דודאי ראוי להקדים לגוג שנוגע לגאולה ולהכי הקדים דאשרי ולמה רגשו חדא פ' ועבח"א : ע"ב מאי והטוב שסגל"ת , עתול"ע ט' סע"ב ודוק : חזקי' תלה בזכות עצמו, ואע"ג דלעיל אמר על עסקי הקיר מ"מ תלה ג"כ בזכות עצמו ועברי"ף: הלכה כר"י, ואע"ג דבר פלוגתי' הוי ר"א וכדלקמן כה"ב ובכל מקום קיימינן כר"י לנגדו דר"א שמותי היא י"ל כתר"י וחמי זקיני הלבוש דאשמעינן דאע"ג דבכ"מ לא קיי"ל דכ"י בני מלכים הם דלענין זה קיי"ל כוותי' כיון דמ"מ הוי מקצת זמן קימה ועבמעיו"ט: תוס' ד"ה גדול הקורא תימא כו', אזלי לשיטתם בסוכה לח"א דבהתחיל בהיתר אפי' בדאורייתא אינו פוסק ולכן הוכרחו לומר דלא תליא רק משום שיתבטל המצוה בזמנה אבל לשיטת

הר"נ בסוכה דבדאורייתא אפי' בהתחיל בהיתר פוסק וא"כ י"ל דלהכי לא מיירי מתפלה דאינו פוסק רק כשמתחיל באיסור וערמב"ם הלכות ק"ש פ"ב ה"ו, ועי' תוס' שבת ט"ב ד"ה אין מפסיקין וערש"י לקמן י"ג ב' לא חזינא לרי כו' ואכ"מ , ואף דכשקורא ק"ש ומקבל עול מלכות שמים בעונתו עדיף מת"ת לחודיי י"ל דאשמעינן דגדול גם מן העוסק וכמבואר בירושלמי דפליגי אי עדיף מן הקורא או גם מהשונה ועט"ז או"ח סי' מ"ז על הברכות לעסוק בד"ת ומתני' ע"כ בשונה דאלכ"ת פשיטא וערש"י ט"א ד"ה כוותי ס"ל, ועביר"ו מכלתין פ"א ה"ב ושבת פ"ק ה"ב א"ר מנא כו' ואפי' תימא ק"ש צריכה כונה כו': סע"ב במתני' א"כ למה נאמר כו', מיימ' פ"א מהק"ש :

]השמטות: **מסדר אגדתא קמי' דריב"ל** וב"ק נה' שהי' רגיל אצל ריב"ל שבקי באגדה ומשמע דקאי על ריב"ל וע"ש בספב"ל ובירושלמי מגילה ר"פ הקורא עומד ובמ"ר אחרי פ' כב וכן במ"ר קהלת ע"הכ מה שהי' הוא שיהי' אריב"ל מקרא כו' ואגדה נאמר למשה בסיני וכן בספ"ק דחגיגה ולפמ"ש בחדושי ליבמות דף מו' וסב' דתרי ריב"ל הוי א"ש בפשטות ואולם בירושלמי שבת פ"טז ה"י אריב"ל הכותבה כו' וכן בסופרים פ"טז ה"ו ובשוו"ת תהלים כב' אמרו על ריב"ל מעולם לא עיין באגדה ופ"א שעסק באגדה ואתי לי' בעתותא בחלמא והא קמן דעסק איזה זמן באגדה וכמו שרגיל כמה מאמרי אגדה בש"ס מר"יבל וע' בב"ר פ' ויגש אריב"ל חזרתי על כל בעלי אגדה כו' וע' בש"ות עמ"י ח"א בהקדמתו שתמה על הירושלמי דשבת דאריב"ל מעולם לא אסתכלית באגדה והלא מצינו כמה עניני אגדות בש"ס בשמו וע"כ דהתם קאי על כתיבת האגדות משום דברים שבע"פ ואנן סמכינן אהא דגיטין דף ס' דר"ח ור"ל מעייני באגדתא זצ"ל דה"ר דבחדא זימנא אסתכלית והיינו שהיו מעיינין בה מתוך הכתב וע' ירו' פ"ט דכלאים ובפ' הנושא וב"ר פ"לג דר"ח לא קם מקמי' דר' משום שעיין באגדת תהלים הרי שנאסר מקודם ר"ח כתיבת האגדות וע' תו שבת קטו"א ד"ה לא ניתן וע' רש"י שבת ו"ב ד"ה שהסתירוה וב"מ צב"א ד"ה מגלת וע' רש"י גיטין ס' ע"א והא לא ניתן לכתוב דאסור לכתוב הלכות ואגדות וכדלקמן אלה אתה כותב וכמדומה שראיתי בהגהו' רצה"ח דשם נזכר רק הלכות והש"ס פריך כיון דאין מצילין מפ"הד הוי כשטרי הדיוטות וע' שבועות מו"ב ותו' ריש הוריות וב"ב קל' ע"ב וירו' פיאה פ"ב וחגיגה ספ"ק ותו' ברכות מח' א' וע' עק"ד חיו"ד ס"כו אות ז' וענו"בי מ"ת חיו"ד סי' קסא' וח"חום סי' יד' ושבות יעקב חיו"ד ס"עו וחו"מ סי' קלד' ובבאר יעקב חאהע"ז סי' קיט' וע"רן נדרים מ' ולענין הלכה כו' (וע' יו"ד רמ' ס"נד בהגה מהמ"ר אביו יצחק מכאן כו' ועב"ח ול"ד לא"א לאח"מ ברי"פ הנושא כיון דפקע שם אישות וביבמות נה' ובתו' ב"ב וע"תו קדושין דד"א ובכ"מ מבית אביך ובזה

נסתר ד"השא למכות יב' ד"ה אלא וע"שות קרית חנה ס"לה וע' שתי הלחם ס"מג מא"וא חייבין בכבודי וא"ל בבן בתו לאחר נשואי' דפ' ממורא דהתם משום דאין בידה לעשות) וע' בק"ע בפ' כ"כ דכתיב ע"פ הדברים ורק הלכות לא סגי בלא"ה שיש לחוש שיתיר האיסור כו' אך לפ"ז מאי פריך בסופרים פנים של אגדה כו והש"ס אינו חושש לתרצה דהכא מיירי לענין כתיבה :]

יא

א

וב"ש ההוא מבע"ל פרט לשלוחי מצוה, דכיון דילפינן מדלא כתיב בשבת ובלכת רק לטרדה דמצוה אבל לטרדה דרשות כגון אלמנה לא מסתבר למעוטי א"כ בדרך ל"ל ומשני דאתיא דאפי' בשליח מצוה שעדיין אינו עוסק במצוה דפטור וע' צל"ח: תוס' ד"ה אחת כו' ועוד דאמת פעמים שמקצרין דאי נימא דהשכיבנו לא הוי ארוכה לגבי אוא"מ וא"כ ה"ה מודים שהיא שוה בתיבות וכרש"י לקמן יד"ב ד"ה ושרנו ולהכי ל"ל נמי להיפך דקצרה היא אוא"מ וארוכה היא השכיבנו, ומש"כ ונלר"ת, וכן לדידן דקי"ל כראב"ע י"ל דבין ארוכה ובין קצרה קאי אהשכיבנו וכמש"ל שפעמים כו', ואולם שיטת הרמב"ם בפה"מ דה"ד א' ארוכה היינו יוצר אור שהיא פותחת בברוך ואה"ע קצרה וכן מורה לשון הגמ' דלקמן מקום שאמרו להאריך פשיטא כו' ועברי"ף ששינה הגי' בגמ', וה"ד לחתום י"ל כתר"י דהיינו פירושו דרישא, ובמהרשב"א כתב דיש שתוקנו לפתוח ושלא לחתום וכן לחתום ושלא לפתוח בברוך ולכן אמר בזה אסור לשנות מטבע שטבעו חכמים, וענוב"י מ"ת חאהע"ז ספי"א:

ב

תוספ' ד"ה שכבר ובירושלמי והוא ששנה לאלתר. ועי' ב"י סמ"ז דהא לעולם קורא ק"ש אחר אה"ר יע"ש מ"ש מהא דא"ל הממונה עד וברכו ברכה א' דהיינו יוצר אור, וצ"ל דשמואל נקיט אורחא דמילתא שקרא ק"ש ולהכי הוצרך לאשמעינן דבעי ששנה על אתר, ומיהו לתוס' וראי"ש לקמן רפ"ב והפוסקים כמשמעות הסוגיא דהכא במסקנא דהא דאין מעכבות היינו סדר ברכות אבל ברכות מעכבות בצבור. והב"י לשיטתו לקמן סי' ס' כרשב"א דבין ביחיד ובין בצבור, וגם יש לחלק דק"ש דאורייתא אין הברכה מעכבת אבל אחת מעכבת חברתה והתו' לשיטתו' לקמן כ"א ע"א ובכ"מ דק"ש דרבנן, ומש"כ דלא קי"ל כהירושלמי עשו"ת רדב"ז חיו"ד סקל"ב, ומ"ש דברכה דאכיל' פוטרתו, ועמ"א תרל"ט ס"ק י"ז כשירדו גשמים וחוזר ואוכל אינו מברך וע' תו' ברכות י"א ב' עכ"ד ולפ"ז אם ירדו גשמים שאינו אוכל בסוכה ופסקו הגשמים מחוייב לברך לישן ואף לתוס' ב' דאינו בידו משכחת בסוף ג' ימים דבנשבע שלא ישן הוי שבועת שוא וא"כ הי'

צריך לברך לישן אם לא הי' מברך לישב: בספרא דבי רב, ולרש"י לעיל ד"ה מדרש ועי' בסנהדרין פו"א צ"ל דבי רב לא היו שונין רק לתרץ ברייתות הסותרות והסברת טעמם שוה בכלל הגמ' וכ"כ הצל"ח, וענוב"י מ"ת חאו"ח ספ"ז בהג"ה ועמעיו"ט, ועבר"מ בהקדמתו לזרעים דספרא וספרי נתייחסו לרב ואף דסתם ספרא ר"י אפשר שבימיו הותר לכתוב וקיבצן כמו שסידר ר' המשניות שהיו לפניו וכמו דסתם מתני' ר"מ וכשהיו כותב משנה סתמיה הי' על הרוב ר"מ שסתם כמותו והכ"נ בסיפרא שסידרו רב רק שבכל מקום שכתב בסתם סתמו ע"ש התנא הנז', ועי' רש"י גיטין סז"א ד"ה אוצר, ובכריתות הביא בכ"מ סתם ספרא ר' ישמעאל, ולפ"ז היכי אמר וכולהו אליבא דר"ע שהי' חבירו, ועי' תוס' סנהדרין יז"ב סתם אמרי בי רב וע' רא"ש שבת פ"ג סי"ט, ועל"ק י"ד ע"ב הגי' לאפוקי ממ"ד למשנה כו': תנ"ה וגי' רי"ף ורא"ש ר"ה ורבנן אמרי אה"ע תנ"ה אין אומרים כו' וכה"א אה"ע אהבתיך: מדת לילה ביום עי' בתר"י ויש כאן קצת ט"ס ועי' חולין פ"ז:

יב

א

תו' ד"ה פתח. ולא ציינו אריכא להשמיענו דכשידע שהוא שיכרא רק שטעה בדבורו ותכ"ד נזכר דודאי יצא כיון שסיים בשהכל ועי' מ"א סי' ר"ט סק"ג : רש"י ד"ה אלא וכשהגיע למלך נזכר וכ"כ הרא"ש. ומשמע שלא אמר עדיין מלך העולם וצ"ל שכ"כ להס"ד דהכא דמייתי לרב כדלקמן אבל לדידן קיי"ל כרי"ח דצריך שיאמר שם ומלכות ועתול"ק מ' ע"ב ד"ה ור' יוחנן: ברש"י ד"ה שאני ודלמא פתיחה. דבטעה בפתיחה הוי כאילו לא הי' פתיחה כלל אבל התם משום דבדיעבד בפתיחה לחוד יצא וא"צ לכותבו לולא שראיתי במקום שמואל שהגי' דלמה בה"א יעש"ב, בר אוריא תא ואימא עבהגרי"ב ועוד בסוכה מג"ב. אוי"צ כתקנת חכמים , דאף דבברכות שלפני ק"ש כשאמר אה"ר שחרית וכן להיפך יוצא י"ח אבל הכא סמכו אקרא דכ"א בזמני דכשלא אמרו כלל הא ברכות מעכבות, ועתול"ק כ"א א' ד"ה ספק:

ב

אפי' אמר האל הקדוש יצא ורא"ש גריס אוהב צו"מ דחד טעמא להו. וגי' הרי"ף א"א האל הקדוש והאל המשפט יצא וע"ש בתר"י. אלא מהכא ואני בחלותם הא דלא משני כדקאמר בר"פ א"ע ודלמא דוד שאני כוי י"ל דה"ק דכיון דקיי"ל דמלך שמחל על כבודו א"כ מחול אבל לגבי הש"י אין חילוק, וא"ל דהא דאין כבודו מחול היינו כשמוחל בזיון לגבי חבירו אבל הוא בעצמי יכול לנהוג כבוד בת"ח ואף שאינו מחוייב ז"א דהא גם בת"ח שכבודו מחול מ"מ לענין בזיון אינז רשאי למחול וכמ"ש הכ"מ התי"ת פ"ה בשם

הריב"ש וכמ"ש במק"א , אך יש לפקפק דהא אותו מעשה הי' קודם שנעשה מלך שהרי רדפוהו שונאיו וגם אותן ו"ח הי' מתכפר בשעירה כהדיוט וע"ע ביבמות ס"ב שאני משה דרב גוברי ואכ"מ, כל העושה דבר כו' עי' תו' לק' ס"פ א"ע:

תוס' ד"ה פרשה ציצית בירושלמי כו'. ושם מייתי תרי אוקמיתא ח"א מפני שכיבה וקימה וח"א מפני י' הדברות ולהך טעמא משום שכיבה וקימה הי"ל לתקן פ' בלק ורק משום טורח הצבור ביטלו אבל למ"ד משום י' הדברות א"כ לא הוצרכו הטעם משום טורח הצבור. ומיהו הש"ס דילן דפריך פ' ציצית מ"מ קבעוה ע"כ דסובר הטעם דשכיבה וקימה דמש"ה הי"ל לקבוע פ' בלק וכדלעיל ולזה פריך דלא הי' לקבוע פ' ציצית כלל ורק פ' בלק דלא הוי טורת הצבור כ"כ, ולז"א מפני שי"ב ה' דברים יותר מהנך או דהרהור עבירה וע"ז כחדא חשיב להו ועי' לא"ז רש"א בח"ה וח"א. א"נ דלמ"ד אין מזכירין יצ"מ בלילות לא הוי בק"ש ש"ע אלא ה' דברים: כלביא יקום לק"ש עשו"ת תפארת צבי חאו"ח ססי' י"ד: מזכירין עתויו"ט ועי' לקמן לג"א מזכירין גבורות כו' וע"ש במפרשים:

ולא זכיתי. לכאורא תליא בפלוגתא דר"ש וחכמים מנחות מג"ב אי לילה הוי זמן ציצית עד שהכריע בן זומא מדרשא דכל מדלא כתיב בסתם ימי חייך. ובזמ"ק א"ז רש"א דלא לכתוב לא ה' ולא ו' דאי לאו קרא י"ל בהיפך דלילה לאו זמן ציצית ומה שתירץ מה"ד לעיל ט' א' שנגאלו מבערב ויצאו ממצרי' בבוקר ולכך אי לאו קרא הוי"א דגאולה מאורת' לא חשיבא ולהכי אצטרך קרא ועל"ע ד"ד ב' ובתו' ד"ה ארי"י מש"כ בשם עמרם דהא דסגל"ת תליא אי ת"ע רשות או חובה, ובז"מ כמין חומר ה"ד הרי אני כבן ע' דכיון שנעשה לו נם בשעה שמינוהו כשהעבירו את ר"ג במחלקותו של ר"י בתפ"ע וע"כ דהלכתא כר"י דת"ע רשות וממילא לא בעי סגל"ת ולדידי' גאולה מאורתא לא חשיבא כדאמר התם ולכן אין להזכיר יצ"מ בלילות עד שדרשה ב"ז מריבוי דכל ימי חייך ומדאצטרך קרא דלא לכתוב לא ימי ולא כל וע"כ דמסתמא הוה ממעטינן לילות כיון דל"ה גאולה מעלייתא אלא ביממא ולכן אצטריך לרבויי לילות דמזכירין יצ"מ. וכ"ז לפלפולא כי באמת יש לפקפק טובא למעיין ועתוס' ר"פ מ"ש ד"ה פטור ודוק. ועי' בירושלמי על המשנה בשחר מברך דפליגי אמוראי ח"א כנגד ז' ביום הללתיך וח"א שתהא הגיית יום ולילה שוין ופי' המפרש דקאי אק"ש לפי שבערב אין קורין פי ציצית ולכן תקנו כנגדה עוד ברכה אי ואי"כ למ"ד דמזכירין יצ"מ בלילות וע"כ דקאי אקרא דשבע ביום הללתיך ודהפ"י תמוהים בזה ואכמ"ל. ועפ"ז מקושר סיום הפרק בתחלתו דרך הדרן מאימתי דהתם פריך מברכות דתקנו כנגד והגית דיממא קידם וע"כ משום דלדידן קי"ל כראב"ע דמזכירין יצ"מ בלילות וא"כ ע"כ דסוגיא דהכא כמ"ש התוס'

כמ"ד שבע ביום הללתיך והגית אתיא לד"ת וא"ש כנ"ל. ומה שעלה עוד בדעתי במה שהעליתי בה"ד ראב"ע ולא זכיתי כו' דבאמת ראב"ע לשיטתו לעיל ט"א בה"ד ואלו אכילת פסחים לא קתני וקאמר דלראב"ע דאכילת פסחים הוי עד חצות דהוי חפזון דמצרים וע"כ דלדידי' גאולה מאורתא חשיבא וממילא בעי ג"כ סג"לת גם בתפ"ע כיון דגאולה מאורתא חשיבא וא"כ נסתר מש"ל. אך י"ל בפשטות דכיון דמזכירין בלילות ע"כ משו' דגאולה מאורתא נמי חשיבא וכנ"ל. ואולם בד"ד י"ל למש"כ תוס' לקמן בר"פ תהש"ח דהא דת"ע רשות היינו לגבי מצוה אחרת העוברת. והקשה בשו"ת זכרון יצחק סי' י"ב דהא איכא מצוה תדירית והגית יומם ולילה והוי תצוה עוברת וע"כ דתליא בפלוגתא דתנאי דלמ"ד במנחות נט"ב דבק"ש שחרית וערבית מקיים לא ימוש ולדידי' הוי תפ"ע רשות ולמ"ד דוהגית בתדירות ע"כ דלדידי' תפ"ע חובה, ולכן רב דס"ל רשות אזיל לשיטתו בנדרים ח"א יע"ש ברש"י ועהול"ק כ"ז סע"ב. ובדרך צחות אמרתי מה שהשיב ר"י לר"ג אוי לספינה שאתה מקבר ניטה ע' הוריות י' סע"ב בעובדא דר"ג ור"י שהיו פורשין בספינה כו' עד דא"ל ר"י לר"ג מנא ידעית א"ל כוכב א' יש שעולה לע' שנה ומתעה את הספנין וע"כ דר"י למד האצטגיננות ור"ג לא למד דר"י אזיל לשיטתו דת"ע רשות רק לגבי מצוה העוברת וע"כ דוהגית הוא בק"ש שו"ע ולכן מותר ללמוד חכ"י ור"ג ס"ל כמ"ד התם כגון אני שלמדתי כו' צא ובדוק כו'. אבל תמהני דהא ר"י גופי' אמר בירושלמי פאה פ"ק ובס"פ בתרא דסוטה וכן בתוספתא מהו שילמד את בנו ח"י קרא עליו המקרא הזה לא ימוש והרי ר"י הוא דס"ל ת"ע רשות והא דהשיב איך יכול החי כו' כתב הבה"ג דמישתיק בעלמא הוא דאישתיק לי', ועי' ביע"ד סוף ח"א משכ"ש לפי דרכו, וע"כ דלהבה"ג דס"ל דלא הדר בי' הוי רשות גם לגבי מצוה שאינה עוברת לסברא זו, ועב"ק פב"א ומדרש"י מנחות סד"ב ד"ה ח"י שהוא לדבר ברמיזה וע"ז אמרו בברכות כ"ח מנעו מההגיון. ערש"י ובהקדמת רמ"ד למלת הגיון, וכדמות ראי' לדהתוס' מהא דלקמן ל"ב ששוהין ט' שעות ותורתם מתי נעשית וע"כ דגם למ"ד רשות אין לבטלה בחנם בשביל ת"ת. ובאמת כ"ז בד"ד ולאמת תמהני מאוד על שו"ת ז"צ הנ"ל דהרי רשב"י וחביריו דתורתן אומנתן א"צ להפסיק גם לשחרית אבל לדידן ודאי אין סברא שבשביל לימוד ת"ת לא תהי' מצוה עוברת כיון שבאותו שעה חל עליו החיוב מוהגית דאל"כ כל המצוות מתי נעשית וכמבואר בירושלמי ברכות פ"ק בהא דר' מני גדול הקורא כו', ואולם לפמשל"ע דראב"ע סובר דמזכירין יצ"מ בלילות ולכן לא זכה שתאמר יצ"מ בלילות דאזיל לשיטתו דת"ע רשות ולפ"ז קאי והגית עק"ש שחרי' וערבית, ועי"ו שבת פ"ק סוף הלכה ג' דאר"מ מי שקורא ק"ש שו"ע מובטח לו שהוא בן

עוה"ב ויע"ש בק"ע ועביר"ו שקלים סוף פ"ג ויי"ל שהוא כמ"ד דבק"ש שו"ע מקיים לא ימוש, ועבס"אז' ספ"ג כשם שא"א כו' כך א"א לו לאדם להיות בלא תורה אפי' שעה אחת שנאמר לא ימוש כו'. וע' סוטה מב"א אפי' לא קיימתם אלא ק"ש שו"ע אתם ניצולין כו', ובזה ניחא ג"כ הא דהתחיל התנא מאימתי וקשה קושית הגמ' תנא אהיכא קאי וע"כ אקרא דבשכבך וא"כ והגית לד"ת דל"ל אק"ש דהתם לימא ברישא, אך לאב"א דיליף מברייתו ש"ע וע"כ בשכבך בד"ת הוא דכתיב והוי אסמכתא בעלמא וכמ"ש התוס' לקמן כ"א ע"א דוהגית קאי על ק"ש. ויותר ניחא למש"כ במפרשים הא דהתחיל בק"ש דקיי"ל כמ"ד דבק"ש שו"ע מקיים לא ימוש וע"ע בתוס' קדושין דף ל"ד סוף ע"א ודוק. ועפז"מ ג"כ קישור הש"ס דמסיים בהך דכל השונה הלכו' בכל יום וקשה למ"ד דוהגית קאי אק"ש שחרית וערבית וע"כ דסובר כמ"ד התם צא ובדוק וא"כ והגית קאי לד"ת ואתיא כמ"ד בקדושין דף ל' לעולם ישלים שנותיו כו' ולהכי הסמיך מאימתי ול"ל דקאי אקרא דוהגית רק אבשכבך ויש להמשיך בנקל כל הפרקים בסגנון זה נימא בנימא והנחתי מקום למעיין להתגדר עפ"ד הנ"ל: והי' מספר כו' ע' שבת קנא"ב:

[השמטות: **וחכ"א ימי כו' להביא לימ"המ** והרמב"מ פ"א מהק"ש ה"ג פסק כב"ז נגד חכמים ותי' התויו"ט גלוי הדוחק כיון דהגמ' משוה אותן להך דיעקב מאן מפיס לפלוגי על סברתן מדעתו וגם ק' להיפך ע"פ סברת התויו"ט על רבנן באמת למה דחקי קראי להוציאם מפשטי' וגם מקשים לראב"ע מקמי דשמעה להך דב"ז מנ"ל דמזכירין יצ"מ בלילות בלא קרא וכמדומני שהעיר בזה הצל"ח וזה כשנתים בהיות מר חותני הגנ"י בביתי אמר ליישב דיש להבין הסברא דבעי ריבויי דקרא ללילות למה לי דכ"ז דלא ממעטינן לילות ממצות אין סברא לפלוגי ובציצית ותפלין ולולב וכה"ג בעי' קרא למעוטי ורק עפמ"ד לעיל ט' א' א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו כו' ורע"ס חפזון דישראל ולטעמייהו באי"פ ע"ח או כל הלילה וע"כ לר"עק דס"ל חפזון דישראל וע"כ עיקר גאולה בצפרא הוי וע"כ הזכרת יצ"מ הוא תוקפו של נס רק ביום אבל בלילה דלא הוי בו עיקר גאולה א"צ להזכיר יצ"מ מסברא וע"כ בעי קרא דב"ז לרבויי כל לרבות הלילות אבל לראב"ע דס"ל עיקר גאולה מאורתא וחפזון היינו דמצרים וע"כ לא בעי קרא ללילה דפשיטא דלילה ל"ג מיום דהא עיקר גאולה בו הויא ותק"ל לפ"ז לראב"ע דנפק"ל מסברא מאי עביד בקרא דב"ז וע"כ דלשי' שבקי לקראי דדחקי אנפשי' לאוקמי לימ"המ כיון דלילה ל"צ קרא ומסברא נפק"ל וע"כ א"ש מאד לשון המשנה מזכירין יצ"מ בלילות שהוא מוסכם סתמא לכ"ע לראב"ע מסברא ולר"ע מקראי וע"כ הביא אח"כ ראי' לשיטתו דהנה ל"זכ שתאמר יצ"מ בלילות עד שדרשה ב"ז מקרא אבל מ"מ הרי

וחכ"א ימי כו' כל להביא ליה"מש וקשה למה לחכמים לדחוקי כדמפרש בברייתא דא"ל ב"ז לחכמים ומאי דמהדרי ליי ועכצ"ל דחכמים כוותי ס"ל דא"פ ע"ח ול"ב קרא ללילה ומוכרחים לאוקמי ליהמ"ש וא"כ א"ש דהר"מ ז"ל דפסק ככולהו וכסתמא דבהא ל"פ כלל לדינא ובזה יישבתי בסדר הגדה מה דמסיק הך דחכ"א דאדרבא עיקר ראי' דמזכירין בלילות רק מחכמים דלזה א"צ קרא כלל ויומתק גם נוסח הר"מ בסדר הגדה שגורס א"ל ראב"ע וראיתי מי שנתלבט בזה ולדברינו א"ש דהנה הך דמסובין בב"ב היו עסוקין בהל' הפסח וביצ"מ כדמפורש בתוספתא סוף פסחים דיצ"מ והל' אכ"פ תליין בהדדי דהא איתקש הגדה לאכילה וע"כ מדס"ל א"פ כל הלילה גם הגדה מחייבי' כל הלילה ואי ע"ח גם הגדה כן וע' משכ"י חאו"ח והנך תנאי דהתם ר"א ור"י ר"ע וראב"ע פליגי בהך כמש"ל ט' א' הני תנאי כהני כו' וע"כ כפ"הנ דר"ט הכריע לרובא דהיו מספרין ביצ"מ כל אותו הלילה ואיפסק הלכה כר"ע דהא ר"ט לטעמי' בלתי ס' לא הי' מניח להחמיר בתר דאיעניש ע"ז לעיל יא' א' בקרא והטה וע"כ אחר כל הפלפול שרבו עליו אמר להם ראב"ע הרי איכא רבים דקיימי כוותי דהרי ב"ז דרש מקרא דמזכירין יצ"מ וחכמים דרשי קרא לימ"הם וע"כ דחקו הכי משום דס"ל באי"פ כוותי. ובזה מיושב מה שלא הביא הרמב"ם להלכה בה' מלכים דמזכירין יצ"מ לימ"הם כרבנן ומ"ש הצל"ח דהוי הלכתא למשיחא לא יעלה ארוכה לדרך רבינו הגדול ז"ל שמביא גם הלכות ליהמ"ש וגם עוד ראינו לו בה' מלכים פ"ג ה' ה' שקורא בתורה ביום ולילה שנא' והיתה עמו כו' כל ימי חייו והך דבלילה מצאתי מקורו בספרי ערוך פ' שופטים פיסקא קסא' ימי חי' הימים כי"ח הלילות ולדברינו א"ש הכל דלטעמי' בא"פ כל הלילה כר"עק א"כ ע"כ ס"ל כב"ז דכל ימי חייך דהזכרת יצ"מ אזיל לרבויי לילה א"כ אי אמרינן נמי התם לרבויי לילה וימ"הם לא רבינן התם ואזלי' בתר פשטי' דקראי כיון דל"ל רבויא לזה וא"ש שלא הביא דמזכירין יצ"מ ליה"מש עכ"ד דפח"ח:]

יג

א

רש"י ד"ה בין הפרקים ולקמן מפרש כו', ולמעוטי בעולם ועד לואהבת או שאר הפסקות כטאו"ח סי' ס"א ועב"י סי' ס"ד ובלח"מ הק"ש פ"ב: ויאמר אינו נוהג אלא ביום, ויש להבין למ"ד דפ' ציצית נוהג בלילה אכ"ק למה קדמה, ומיהו לקמן יד"ב דקאמר ות"ל מדריב"ק דר"ש לשיטתי' במנחות מ"ג דלילה לאו זמן ציצית, ואולם לר"י דס"ל דבין ויאמר לאוי"צ לא יפסיק וא"כ הוצרך לומר ויאמר באחרונה, ובהכי ניחא נמי למ"ד מזכירין יצ"מ בלילות ואי משום דפ' ציצית אינו נוהג אלא ביום הא בוהי' איכא תפילין

ועתוס' מנחות מ' ע"ב ד"ה משום: שמ"מ מצ"ע. עשו"ת כתר כהונה סי"ז דלהמ"א בסי' ס' סק"ג דבמידי דרבנן לכ"ע אצ"כ וע"כ דמיירי בקרא פסוק הראשון עבס"י ס"ג סעיף ד' וא"כ י"ל שאני הכא דמפיק מקרא דעל לבבך דבעינן כוונת הלב משום מלכות שמים אבל כוונה לצאת לא בעינן והניח בצ"ע. וער"מ פ"ב מק"ש דפסוק ראשון צריך כוונת הלב והשאר סגי אף בקורא להגי' וע"ש בכ"מ, ועצל"ח דהיינו דפריך דכיון דבקורא בתורה מיירי וע"כ שמכוון דאל"כ למאי קרי ומשני בקורא להגי' שגם פירוש המלות אינו מכוון ומיושב קושית התוס' בד"ה בקורא להגי' יעש"ב ועי' פ"י, ובל"ה תמהני דאי בקרא פסוק ראשון והול"ל וש"מ נמי דק"ש דאורייתא ואף דלתר"י לקמן כא"א ד"ה ההוא בד"ת דמה שתיקנו דוקא קביעת פרשה זו הוא מדרבנן אבל חיוב הקריאה דאורייתא מ"מ התוס' שם ובכ"מ לא ס"ל לחלק בהכי וע"כ דכונת הש"ס גם כן דמוכח דאפי' במילי דרבנן צריך כוונה להס"ד:

תוס' ד"ה בלה"ק דהא עזרא תיקן ועמ"א ר"ס קל"ה וב"ח תרפ"ה ועב"ק פב"א ובירושלמי מגילה פ"ק סוף הלכה א' ולא עזרא תיקן יע"ש בשיו"ק. ומש"כ התוס' ווידוי מעשר והבי"י הביא ג"כ פ' פרה , ולא הבנתי דבר"פ א"נ מבואר דהוי בכל לשון וא"כ עיקר הקושיא רק מהני דסתמא דמתני' דאומרן בלה"ק ועתו' סוטה רדל"ג: ד"ה עד כאן, ולא ניחא להו כפרש"י דעד בכלל כמימרא דר"י לקמן בשמע ישראל, דא"כ מאי מדייק ר"ע מדלא כתיב אשר צויתיך דא"כ י"ל דלכך כתיב בלשון עתיד לאשמעינן עד על לבבך א"ו דגם לר"א דרשינן רק עד על מאודך ומיהו לר"י דקאמר לקמן עד על לבבך בעמידה צ"ל דה"ד הדברים האלה קאי נמי על הך קרא דמיירי בי' ופליג בהא אר"א ועלא"ז רש"א: ע"ב רש"י ד"ה מצות כונה קס"ד כו' ואח"כ מ"ה אר"י ואח"כ מ"ה מכאן ואילך , ולכאורה הא גם לר"ז ע"כ דקאי אפרשה כולה כדמוכח בסמוך , ואולם להמסקנא דר"י דמכאן ואילך כונה בלא קריאה וע"כ דקאי על כל הפרשה משא"כ לר"ז דאמר קריאה בלא כונה וא"כ שפיר י"ל דדוקא בפסוקים הראשונים בעי כונה וכמ"ש התוס' משום שיש קבלת מ"ש ולכך מהא דר"י מוכח דקאי אפרשה ראשונה ושוב ראיתי בפ"י שגם הוא עמד בזה, וא"ל דלענין למפרע דמפקינן מוהי' לכ"ע בעי ג' פרשיות י"ל כמ"ש הרא"ש בשם רמב"ן דלענין כונה תליא בעמידה וכיון דכתיב בהאי קרא ובלכתך וא"כ מוכח בלא כונה משא"כ לענין למפרע: שימליכהו לדי' רוחות, ואולי ע"ז רומז ה"ד רבתי במוסרה: אלא מפה"כ השתא כו', ועלא"ז רש"א דלמא בהא נמי ומשיב לכ"א קאמר, ובמ"ש כתב דא"כ ל"ל הא דר"י דבפרקים כיון דגם ר"מ ס"ל הכי ועוד דל"ל ומשיב כלל גבי ר"מ וממילא הוי ידעינן מדיוקא דר"מ היינו ר"י וע"כ דמשיב לכל אדם קאמר.

ותמהני דא"כ לא הי"ל להקשות מסיפא כיון דיש לדחות דהא דמשיב משמע בסתם ובכל גווני והרי לסברת המקשה אם הי' היתור רק בחד בבא הוי ניחא לי', ומש"כ דלא הול"ל ומשיב, ז"א דאל"ת כלל איך הי' שייך למיתני פלוגתא בהכי כיון דלא מיירי ממשיב כלל ומסתמא ליכא נפקותא בהא , ובעיקר הקושיא י"ל דאי דה"ד ומשיב הוי לכ"א וא"כ לא הומ"ל בין הפרקים דמכש"כ ידעינן ולא הולל"מ רק דשואל בין הפרקים מפה"כ וא"ל דאלה"כ ומשיב ברישא א"כ הו"א ומשיב מפה"כ וגם בין הפרקים לא הוי אלא מפה"כ וא"כ יהא החידש בהך דרישא, ז"א דהא גופא תיקשי כיון דעיקר החדוש בהך פלוגתא דר"י דמשיב לכל אדם א"כ הומל"מ בסיפא להדיא ולאשמעינן הך פלוגתא דר"י דתליא בהכי, א"ו דמשיב חפני מכבוד ופריך שפיר:

ב

תוס' ד"ה שואל כו' בפא"ע ועת"ה סי' י"ב והביאו הב"י בסי' ס"ו ועברא"ש ועבתוס' לעיל י"ב ב' ד"ה וכרע וצריך ליזהר יע"ש בת"ה ובתוס' לקמן כ"א ע"ב ד"ה עד והא דלא נקטו התוס' מגמ' דהתם דיי"ל דמיירי רק באמצע הברכה והא דאמר לגמור ברכה א' כמו לגמור פרק א' ולזה הביאו להוכיח דאסור להפסיק גם בין ברכה לברכה : תוס' ד"ה ימים שהיחיד גומר ל"ד יחיד כונתם דמעובדא דרב דמייתי בסמוך מוכח דאפי' בצבור לפעמים אין גומרין בסוכה מ"ד ב' כתבו דלרבותא נקיט יחיד דאפי' יחיד בפ"ע יאמרנו, ומ"ש ול"ד גומר. כונתם דה"ד בימים שאין היחיד גומר דל"ד איני גומר קאמר אלא דחובה נמי ליכא וכדאמר התם בערובין דל"ה בכלל התקדש חג והביאו ראי' מה"ד לימא ברי"ה ויה"כ דאיקרי מועד ולא קאמר ולגמור ומשמע דאף אם הי' אומרין בהם לא היו גומרין ובאמת בתוס' דערכין דקדקו מדאמר ר"ח לימא וכן ה"ד מ"ש בחג דאמרינן ועי' שו"ת זכרון יוסף בחידושיו מ"ש בישוב זה, ומ"ש התום' מדלא חשיב יותר מכ"א יום י"ל להא י"ל דלא חשיב רק ימים שגומרין ומש"כ ועוד ראיה דמברכין מרב דעל לבי כנישתא הנה בתענית הגירסא רב איקלע לבבל חזינהו וכי' התוס' דתענית ודסוכה להוכיח מזה מדל"א דעל לבי כנישתא א"כ משמע שהי' ג"כ קודם שברכו וא"ז רש"א תמה לגירסת' כאן רב על לבכ"נ אבל לעיל הביאו הגירסא ג"כ רב איקלע לבבל: גמ' תנ"ה כו' ועי' בשיורי כנה"ג ואו"ח סי' תקס"ז בהגב"י ובישועות יעקב ובצל"ח וע' בילקוט ש"א י"ד עה"פ ויפדו את יונתן מהא דמטעמת: במה חשבתו עשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' כ"ב ועי' בעקרי הד"ט סי' א' אות ז' בענין תלמיד שקראו רבו שחרית לשמש לו דמותר: קסברי במערבא עת"ו קדושין לד"א ד"ה ותפילין. יעבדו"ח מרע"א דהא קי"ל דכל פסוקי דלא פסקי משה באורייתא לא פסקינן לי' ועי' לעיל י"ב ב'. וכבר הרגיש בזה

בחהרשב"א יע"ש לפי דרכו, ועי' במפרשי הים שהביאו דבמקום שיש פיסוק טעמים לא שייך האי כללא וע"ע בהגהות הגר"א מבראד ועמ"א סרפ"ב, ול"נ דהא בתענית כז"ב וכן במגילה פליגי בהא רב ושמואל דמר סבר דולג ומ"ס פוסק וי"ל דרב אזיל לשיטתו ולכן לא יתחיל דלא פסקינן לי' לכתחל' ולבני מערבא אזלי לשיטתי' בקדושין ל' סע"א דלא חיישי לפיסוק ולכן הפסיקו בק"ש: מאי מעליותא , וכה"ג בשבועות מז"א ובכתובות כ"א א'. ול"ד להא דערובין סד"א וע"ש לא"ז רש"א דאפי' שמועה זו נאה לא יאמר דמשמע דאידך אינו נאה. דהתם קאמר להדיא לאו מעליותא בהדדי וכדאמר בכ"מ דתני בבחירתא או בעדיות , וי"ל לכאורי ה"ד ר"י הכא מאי מעליותא לשיטתו דגדול המצווה ועושה ובמנחות מג"א קאמר וראיתם פרט לכסות לילה וקאמר התם מרבה אני כסות סומא כו'. וכיון דר"י הוי מאור עינים ולילה לא הוי זמן ציצית א"כ סומא חייב בציצית ולכן אמר מאי מעליותא וכדאמר התם בקדושין כיון דשמענא דגדול המצווה ועושה כו': והא בעי לאדכורי כו'. עי' תו' לעי' יד"א ד"ה אחת:

יד

ב

תוס' ד"ה למה ות"ל דקידמה בתורה. דודאי כששינה התנא הסדר י"ל חדא ועוד קאמר אבל כיון דקדמה בתורה א"כ לא שייך טעם בזה כיון דכן היא כתובה בתורה א"נ דלהכי סמכו כאן קושיתם להקשות על הגמ' דלא פריך ות"ל דקדמה נמי בתורה. ומ"ש דאין חוששין משום שהיא מאוחר. דודאי יש ליתן טעם למה שהקדים שמע לויאמר ג"כ כיון שגם היא מדברת בלשון רבים דבלא טעם אין לשנות הסדר שבתורה כיון דאין נתינת טעם להיפך רק דלא נקיט ג"כ למה קדמה שמע לויאמר כיון דאכתי צריך ליתן טעם למה קדמה והי' לויאמר דאף דגם ויאמר בל"ר מ"מ אין לשנות ממ"ש בתורה כיון דליכא טעם להיפך להקדים ויאמר לוהי' ועשו"ת כסא דהרסנא סכ"ד מש"ב. ועי' תוס' מנחות נה"ב ד"ה כלל ופרט דלראב"א אפי' בתרי עניני ולדידי' תיקשי מוידבר דבא' לחדש השני דיליף מיני' בפסחים דף ו' ע"ב דאין מוקדם כו' דאל"כ כלל ופרט כו' וצ"ל כפרש"י וספרי פ' בהעלותך דפתח בזו מפני שהיא גנותן כו' ולדידי' היכי דאיכא טעם לאקדומי מקדמינן ולדידן דלא קיי"ל כוותי' וגם רב נמי הכי ס"ל בפסחים ו"ב דבתרי עניני אין מוקדם אפי' בדליכא טעם ולכן מוקמינן לי כריב"ק כיון דליכא טעם להיפך: רש"י ד"ה שזה ללמוד ודברת בם. ואף דכתיב בתר ושננתם שלא הביאו אלא לפי שמפורש בו יותר מלימוד דאיירי בי' אבל החיוב ללמוד מוקדם בפרשה מקרא דעל לבבך ודריש לעיל ה"א ואם לאו יעסוק בתורה שנאמי על לבבכם עי' רש"י ולפ"ז הוי בקרא ג"כ ללמוד קודם:

רב דאמר כריב"ק, ולהס"ד י"ל דהברייתא מתוקמי אליבא טעמי' דרשב"י לעיל. והומ"ל לר"י דס"ל לקמן כ"א דק"ש דרבנן יע"ש בתו' וא"כ תפילין דהוי מה"ת יש להקדים לק"ש אלא דלריב"ק ע"כ דאין קדימה לדאוריית' וכש"א סי' ב' ממ"ש למה קידמה דאף למדקי"ל בפרק התדיר פט"א כל המקודש קודם לחבירו מ"מ מצוה דאוריית' לא מיקרי מקודש נגד דרבנן דכולהי כדאורייתא דמיין להו בלאו דלא תסור ועי' מ"א סתפ"ט ס"ק ט"ו. ובזה א"ש בה"ד לקמן ותו מי ס"ל כריב"ק דלא פריך מרב אדרב יע"ש בתי'. ועפ"י דבת"ת מקיים שניהם מצות והגית ועול שמים ולכן התם כיון דכבר מתני לא הוי רק חדא וע"ש. ולדידי לאידך גיסא דבל"ז הוי"א ק"ש דאורייתא אבל כיון שלמד הוי דרבנן אבל לריב"ק אין להקדי' דאורייתא וליכא הך טעמא:

תום ד"ה מכל מצוות וא"ת כו'. וא"ל להתר"י דגם למ"ד ק"ש דרבנן הוא רק קביעו' הפרשה וא"כ למה לא תני ופטור מק"ש דהוי משמע דהתם אפי' ביכול להשלים וממילא ידעינן שאר מצוות עי' רש"י לקמן יז"ב ד"ה ואלו. וי"ל דאי תני ופטורין מק"ש הו"א דמיירי היכי שכבר קרא בתורה במא"ת וא"כ חיוב הקריאה באותו פרש' רק מדרבנן ולכן הוצרך למיתני גם ק"ש. ומיהו התו' לשיטתי' לקמן כ"א א' דלא נחתי לסברת תר"י. ומדהת"ו דהכא משמע שלא הי' הגי' שלפניהם תפלה ועי' תו"לק רפמ"ש ד"ה פטור ה"ג מק"ש ומן התפילין כצ"ל כפי הגי' בירושלמי וכמ"ש התוס' לקמן ד"ה ואלו ועי' תר"י, וצ"ל דכיון דס"ל כריב"ק ממילא ליכא משום עדות שקר כדלקמן כיון דעול מלכות קודם כמו בק"ש של ערבית שקורא ג"כ וקשרתם משא"כ להמסקנא דלא ס"ל כריב"ק ולהכי משני דשליח הוא דעוית וכמ"ש רש"י דחשיב דלא אזיל ולכן הוכרח לקרוא ק"ש בזמנו שלא יהא כמעיד עדות שקר אבל בתפילה לא חש בשביל זה וגם דזמנו עד ד' שעות. ומש"כ סיפא בתרי עי' לקמן יח"א ודוק:

רש"י ד"ה ומתני פרקין אלמא כו'. ולכאורה נהי דלא אלימא לי' למיפרך בפשיטות מרב אדרב גופי' וכתוס' מנחות יט"א ד"ה אמר רב ועי' תוס' ע"ז להא"א ובתו' חולין קטז"ב וקכ"א ע"ב וממילא הוי שמעינן דלא ס"ל כריב"ק שיוכל להקדים איזה שירצה ולהכי דייק ורב מי ס"ל כריב"ק, אבל טפי הוי מל"הק מהא דמנח תפלין והדר קרי ק"ש וע"כ דלא ס"ל כריב"ק מהקדי' עשי' לקריאה. ועפ"י סוכה ו"א ד"ה לישנא אחרינא דניחא ליה לאותבי מברייתא כדאשכחן בב"מ ואף דשמואל גופי' הכי ס"ל. ועב"ק ט"ז ריש ע"ב והתנן רא"א כו' והוי מצי להקשות דר"א אף הנחש דהא במתני' תני ג"כ נחש וע"כ דניחא לי' טפי לאקשוי' מר"א אדר"א, ועי' בחי' זבחים ה' סע"ב יעש"ב ועלא"ז רש"א דהקושיא דכיון דמכח תפילין ע"כ דלא הגיע עדיין זמן ק"ש ג"כ ועי' לעיל ח' סע"ב ובתו'.

והשיגו האחרונים דודאי הי' רב סומך כותיקין ומנ"ל לתלמודא לאוקמי בדלא מטי זמן ק"ש וכשיטת התו' דע"כ דרב הי' סגל"ת ומדהפסיק בתפלין לא חשיב הפסקה, ובאמת אינו השגה כמ"ש רש"ל בשיטת רש"י בה"ד וכ"ת בדלא מטי זמן ק"ש דהיינו עהש"ח דאל"כ איך הי' לומד תורה לרש"י ול"ל דמיירי בהתחיל בהיתר קודם עהש"ח דזה תליא בשיטת ר"ת דקודם עהש"ח אין לברך בה"ת. ולא מסתבר לאוקמי לרב דלא כהלכתא למ"ד לילה לאו זמן תפלין דא"כ לא הוי פריך מידי די"ל דבהכי תליא פלוגתייהו. ואין לדקדק מהא דלקמן ל' ע"א באבוהא דשמואל ולוי כי הוי בעי למיפק לאורחא כו' וכ"מ בשו"ע דביוצא לדרך יוכל להניחן קודם הבוקר וכשמגיע זמנו ימשמש עליהם ויברך וא"כ הוי שפיר תפלין קודמין לק"ש ולפי"ז לא קשה גם מריב"ק, ז"א דהא התם ע"כ מיירי בביתו מדאמר זימנין סגיאין כו' והוי מתני לן כו', ואולם באמת כל הפלפולים בזה למותר דלסברת רש"י דת"ת חשיב עשי' ומשום דמקיים המצוה בקריאתה וא"כ כשמקבל עול מלכות שמים בזמן ק"ש למה לא יהי' ג"כ עשי' ותו דלעיל קאמר שזה יש בו ללמוד וזי"ב לעשות כיון דלימוד הוי ג"כ עשי'. ובהגהות הגר"א מווילנא הגי' בפרש"י קריאה דמצוה. והיינו דלא בריב"ק דעול מ"ש תחלה אבל מתפילין לא מיירי דזה הוי ג"כ עשי': קמ"ל דלמשנה נמי צריך לברך. ועמ"א סימן ו' סק"ח ומשמע אפי' אמ"ת תיכף כדאי' ברב. וכונתו מדהי' לומד קודם תפלה וע"כ דהא דאומר כל הברכו' ואח"כ נ"י משמע ג"כ בכה"ג. ולא מסתבר דבירך על נט"י דל"ת דאינו מברי' ענט"י רק על התפלה וכע"ה או לאשמעינן דלמשנה אינו מברך דא"כ בהדיא הול"ל דלא בירך בה"ת דלא ליתי למיטעי:

טו

א

בנקיון כתיב. לפ"ז לא תיקשי נמי מלעיל כאלו טבל דהא לא בעי טבילה כלל : רש"י ד"ה לתפלה דכל היום זמנה. דאם יעבור יכול להשלימה ואף לר"ח גופי' דמסיק לקמן עד פלג כר"י ולהפוסקים בשתי תפלות לא מהני השלמה הא לדידן קי"ל דעביד כמר וכו' ואולם להרמב"ם דיצא ידי ק"ש כה"י וצ"ל כטעם הפוסקים דק"ש דאורייתא ואף לר"מ דמה"ת סגי בכל שהוא דועבדתם ולכן פוסק כר"ח דצריך לחזור אחר מים לתפלה וכיון דצריך לקרוא ק"ש בברכות' ועי' מ"א ר"ס ס"ז והוי התפלה מדרבנן לכ"ע. והתו' שהשיגו על שיטת רש"י י"ל לפמ"ש האחרונים דבק"ש ליכא השלמה בדאורייתא והתו' לשיטתי' דק"ש דרבנן:

אבל תרומה משום ברכה היא , עי' בדו"ח מהא דתרומות פ"א מ"ו דאלם שתרם תרומתו תרומ' וכי גרע לא השמיע לאזנו מלא בירך כלל. וכבר אמרתי כמה דרכים בפלפול ובדרך פשוט נ"ל לפמ"ש הפ"י באורך דלרבינא דסובר לקמן כ' סוף ע"ב דקי"ל כוותי' דהרהור כד"ד וא"כ הול"ל רבותא בדר"י להוי כחא דהתירא ולאשמעינן דאפי' בהרהור דיוצא. והעלה דה"ד ולא השמיע לאזנו היינו בלא הרהור שלא הי' מכוון מה שמדבר אבל אם הוא מהרהר דיוצא לכ"ע יעש"ב ועבר"זה לקמן כ' ע"כ וענ"מ פ"א מברכות ה"ז ודוק. ובזה מיושב דכיין דכאן מיירי בלא הרהור ולהכי פליגי וא"כ באלם ממש כיון שהוא מברך והא קי"ל כרבינא דהרהור כד"ד ולכן בזה יוצא בדיעבד לכ"ע :

רש"י ד"ה ברכה דרבנן היא דאמור רבנן כו'. ותמוה דוכי בשביל שהוא צריך להקדים הברכה הוי מדרבנן ועבדו"ח מרע"א ואין דבריו במשמעו' הלשון , ואולי י"ל דהא בק"ש לא הוי דאורייתא לרוב הפוסקים רק פסוק אחד אלא דכיון דאיכא דכוותי' בדאורייתא תקינו רבנן וכב"מ ה"א ועתוס' מגילה כ"ח סע"ב והכ"נ בבהמ"ז דמשכחת מדרבנן בפחות מכדי שביעה מ"מ איכא כוותי' בדאורייתא אבל בברכות שלפניו דכולם הוי מדרבנן ואף לאיכא בהמ"ז דהוי דאורייתא מ"מ בלפניו ליתא דכוותי' , ואולם מה שנ"ל דרש"י כפשטן לפמ"ש הש"ך ביו"ד סי' י"ט דהיכי שהברכה מדרבנן לא משכחת שום חיוב לאחריו מלבד בבהמ"ז דהוי דאורייתא יעש"ב ועש"א סכ"ו וכ"ד , ועמ"א קע"ב סק"ג ובסי' ד"י"ר. ועאו"ח קנ"ח סי"א בהג"ה , ולפ"ז א"ש בפשטות דכיון דמברך עובר לעשייתן ומשום זריזין מקדימין ואי הוי דאורייתא ליכא חששא מידי במה שמברך אח"כ תיכף לאחר עשיית המצוה אבל אי הוי מדרבנן הם אמרו כו' ולכן אמרו לברך קודם חלות המצוה ובדאורייתא לא משכחת עובר לעשייתן וכמ"ש הש"ך. וה"ד לקמן מ' ע"ב לא עברתי מלברכ' ע"ש בפרש"י דקרא מיירי לענין הפרשה שלא עבר במזיד או בשוגג רק דכיון דתקנו רבנן לברך על הפרשה קאי הוידוי גם לענין הברכה ובמ"א הארכתי:

רש"י ד"ה וממאי קס"ד כו' . וא"ז רש"א כתב דהלשון מגומגם. ונראה שהבין דמשמע להמסקנא הא דלא מוקי לה כר' יוסי הוי מטעמא אחרינא ובאמת בפשוטו אינו מוכח דלהכי נקיט קס"ד כיון דלקמן פסק רב חסדא הלכה כר"י שאמר משום ראב"ע וא"כ ע"כ לפי האמת מתוקמי כר' יודה דמיירי רק בדיעבד וע"כ דלהס"ד דמתוקמי כר' יוסי ס"ל דר' יודה אפי' לכתחילה מכשיר. ומיהו בכמ"ק מצינו בפרש"י דאמר קס"ד אף דקאי הכי במסקנא וכה"ג לקמן מח"א ד"ה שניטלה תרומתו קס"ד כו' יעו"ש ובצל"ח. וערש"י יומא לה"ב ד"ה מיתבי וקס"ד כו' וערש"י ביצה ג"ב ד"ה ספיקא של זו אסורה קס"ד ספק נולדה ביו"ט . ואף דלרב אשי קושטא דאסור משום דשיל"מ. ועלא"ז רש"א

שם דף ט' א' ד"ה אין מוליכין כו' ועי' ביומא מ"ח קס"ד מדפסיל טב"י פסלה נמי לינה ובכתובו' ע"ד א' רש"י ד"ה מוכה וערש"י ב"ק כב"א ד"ה משום ממונו ועלא"ז רש"א ועי' רש"י זבחים ג' א' וקס"ד סברא דידי' כדמפרש כו' . ואף דקושטא דקאי הכי וכה"ג בפ"ק דתמורה ובכ"מ בפרש"י כי"ב ועי' תו' ברכות מ"א ב' ד"ה ויין כו' לכאורא כו'. ועי' תו' ריש ב"ב ב' א' ד"ה סברוה וע"ש ע' ע"ב רשב"ם ד"ה סברוה ובנדרים י"א א ועי' זבחים כ"ו סוף ע"ב. ועי' מ"א סי' קנ"ח ס"ק י"ב והנ"ץ כו' דמ"ש תו' פסחים קט"ו ב' דס"ד כונתם דנקיט טעם הפשוט : ד"ה דלמא ול"ג אפי'. נראה כיון דאתיא כרי' יהודה א"צ לדחוקי דשני לי' לרי' יוסי בין דאורייתא לדרבנן וכ"מ מדברי התו' לקמן ע"ב ד"ה חמ"ח. והכריחו כן מדקאמר בסמוך במאי אוקמית כרי' יוסי. וכן משמע קצת בה"ד לקמן ואלא הא דתני כו' ואי ר' יוסי האמר דיעבד נמי לא דמשמע דכיון דמתוקמי כרי' יהודה ממילא אין הכרח לרי' יוסי לחלק בין ק"ש דאורייתא לתרומה דרבנן ולזה כיון בנ"א לתקן הגי' במאי אוקמית כרי' יוסי דאי ר' יהודה כו' והיינו להורות דקושית הש"ס רק למאי דמוקי דתני הקורא לרבותא דר' יוסי דאפי' דיעבד נמי לא ולכן לא מתוקמי לרי' יהודה דלדידי אפי' לכתחילה נמי לא אבל מ"מ למאי דמוקי כרי' יהודה ע"כ דאתיא כרי' יוסי ג"כ. ושוב מצאתי בפ"י שגם הוא נתעורר מעין זה. ובאמת זה מוכרח דהא ר"ח גופי' דמוקי לי' הכא כרי' יוסי פוסק לקמן כרי' יהודא וע"כ דמתוקמי מתני' אליבא דאמת לרי' יהודה נמי ועי' רש"י סע"א ד"ה ולכתחלה כו' ודוק : והא דקתני הקורא אפי' דיעבד ע' תו' ריש סוטה ב"א ד"ה המקנא ועי' שבת קמ"ז א' וחולין ט"ו ב' ושם ברש"י ט"ב השוחט בסכין כו' ור"ה ל"ב ב' ואם השלים בדיעבד ועי' יבמות נ"ג ח' חלץ קתני בדיעבד וכה"ג בכ"מ : וה"ד הא דקתני הקורא להודיעך כו'. הנה התחיל בשתי קושיות חדא דמאי אולמא לאוקמי בדר"י ושוב הקשה ותדע ומשיב רק על הקושיא השני'. ורציתי לדחות עפד"התו בד"ה להודיעך יעש"ה. אבל ז"א דהא גם עכשיו תיקשי דאכתי ליכא רבותא כלל בדרי' יוסי כיון דאין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ולהיפך נמי דלרי' יוסי גם בדיעבד לא יצא כיון דאין חילוק. ובפשטות צ"ל דכונת התו' דבאמת ליכא רבותא כלל לכאן ולכאן וא"כ אכתי תיקשי מאי חזית וכו' ועוד דלמסקנא כראב"ע והא דידי' והא דרבי' וא"כ שפיר י"ל דאשמעינן הרבותא בדר"י דהא חזינן דיחלוק ראב"ע. ובעיקר הסוגיא' עתו' מנחות ל"ט ב' ד"ה דאמר ועי' תו' מ"ק י"ד ב' ד"ה אמר אביי ודוק ובמ"אח הארכתי: סע"ב עני רבא כגון כו'. וכן בני ישראל וכדלעיל דבר אב"י לא הוי התחלה וכן ושמתם את ובשו"ע :

טז

א

רש"י ד"ה סרכי' עמעיו"ט שאם מסופק בין כתיבה לכתיבה כיון שאומר למען ירבו חזקה שעומד בכתיבה שני' יעו"ש. אבל מאוי"צ שכיח שיטעה לאמת ואמונה ולכן נקיט עד אמת : גמר' צריך שיכון את לבו שנא' הסכת על"ע ט"ו ב': ומתפלל בראש הזית ערש"י. ובירושלמי שטרחתן מרובה וכ"כ הרמב"ם : לא קשיא הא בפרק ראשון. לכאורא משמע דהשתא הדר בי' משנויא קמא והוא שבטלין ד"ל דלא חייבו לקרות למטה רק פרק א' משום ביטול מלאכה והא דנקיט אומנין לרבותא דאינן רשאין לעשות כן בתפלה וכמ"ש התו' בחולין נ"ה א' ובכ"מ דהדר בי' ולא אמר אלא ואולם מדעת הפוסקים שהביאו לדינא הך שנויא דעוסקין במלאכתן ע"כ דלא מסתבר להו הכי מדלא נקיט בסיפא ג"כ וע"כ דפרק א' קורין ג"כ בראש האילן:

תו' ד"ה וחותם עי' פ"י ועי' יבמות צ' ע"א ודוק ול"ד להדל"ק מ"ז א' שהרי פועלים וכמו שהקשה בגליון הש"ס דש"ה כיון שעקרו החיוב לגמרי ועחי' הרשב"א ועלח"מ ברכות רפ"ב. וע' תו' נזיר מ"ג ב' ועכ"מ פ"ג מנדרים ה"ט וב"י וא"ח סתי"ח וע' תו' ב"מ כ' ע"א ד"ה שובר וע' תו' יבמות פט"א ד"ה מתוך ותו' ע"א י"ג א' ד"ה את וע' תר"י ריש ברכות בענין ק"ש אחר חצות :

ב

טבי עבדי. משמע שקיבל תשובתו של ר"י דפטור אתה דמודה בקנס כו' וכב"ק ע"ד סע"ב וע' יומא פז"א שראוין לסמוך כטבי. וע' סוכה רפ"ב במתני' יע"ש בתו' וע' בהגהת רצה"ח בגיטין י' ע"א בתו' ד"ה בטאי. ועבע"א לט"א ועו"כ דבטי אינו שם עברי רק שם עבד ואף שאח"כ נשתחרר מ"מ שם הראשון נשאר לו כמו טבי עבדו של ר"ג וכדומה עכ"ל. ולא הבנתי דהרי טבי לא נשתחרר כלל: כן אברכך בחיי זו ק"ש. משום דבק"ש כתיב כי היא חייך ואורך ימיך ולחד מ"ד במנחות צ"ט ב' דבק"ש שחריח וערבית ג"כ מקיים לא ימוש. ויש לרמז דכן עולה ע' כמנין שנותינו וכימיו של דהמע"ה. והא דדריש ובשמך אשא כפי זו תפלה. י"ל כדלעיל ט"ו א' וה"מ לק"ש אבל לתפלה מיהדר אמיא ליטול ידיו וי"ל דלהכי מרמז שצריך ליטול ידיו לתפלה :

יז

א

וכל העוסק שלא לשמה. ועי' חולין קל"ג ע"א כאלו זורק כו' ועי' בח"א א"ז רש"א ועי' ירושל' ברכות פ"א סוף הלכה ב' העוסק כתורה שלא לשמה נוח לו שנהפכה שליותו על פניו ובשבת לא"ב ואפ"ה היא יראת ה' וכו'. וכיבמות ק"ט ב' האומר אין לו אלא תורה

כו' ובסנהדרין קו"ב על דוא"ח דלא הוי מסקי שמעתתא אליבא דהלכתא דכתיב סוד ה' ליריאיו כו' וכמאחז"ל עד שאתה מבקש שיכנס דברי תורה לתוך מעיך הי' מבקש רחמים על עבירות שימחלו לך ומתוך כך יהא שומע וזוכרה. וע"ע בפתיחה עה"ת במה שהעיד ר"מ כל הלומד תורה לשמה וכו' ומגלין לו:

ב

תו' ד"ה תרי ושמא כו' ר"ל שישראל הי' מתקבצין תמיד רק דבהני תרי זימני ראו את הנס : רש"י ד"ה שבתא כו' לשמוע הלכות החג. ערש"י יבמות קכ"ב א' ד"ה תלתא ריגלי וע' רש"י קדושין נ"ט א' וסוכה ט' וב"י סי' תכ"ט ועתו מגילה דד"א ד"ה מאי דאפי' בפורים בעי ל' יום רק דנקיט פסח דמיירי בי' קרא ועבת"ח ע"א ה"ב דכונת התוס' דמאי איריא שבת שאין דורשין בו בענינו של יום במגילה משום גזירה דרבה וערש"י בע"ז נ"ו סע"ב ד"ה תלתא ריגלי וברש"י סנהדרין ז"ב בשבתא דריגלי וכן ברש"י בכורות מד"ב וברע"ב שקלים רפ"ג ורש"י לקמן ל' ע"א וב"ק קיג"א ד"ה בריגלא:

פרק ג

רש"י ד"ה פטור כו' דומיא דחתן כו', וערש"י לעיל י"א א' ד"ה פרט. ומש"כ התוס' והודיעו לו במ"ש. ולהרא"ש לעיל טז"ב דנקטינן כרשב"ג דאנינות לילה דרבנן ולכן כיון שיש לה מי שיטפל לא גזרו משא"כ באנינות דאורייתא ולגי' א"ז רש"א ניחא בפשטות. ומש"כ הרא"ש בשם הירושלמי דעניית אמן לא הוי הפסק. והדל"ק נו"א משום ביטול בה"מ כיון דע"כ צריך להפסיק מלימודו קרי לי' ביטול: ומש"כ התו' בשם הירושלמי כיון שזקוק לו כו'. והשתא לא צריך שוב לאוקמי בחוה"מ והוי כמו אלא ועי' בחי' לעיל ט"ז א' והתוס' שהביאו ראי' לקמן לענין אנינות ממאי דמוקי בחוה"מ קאי להס"ד:

[השמטה: וגם י"ל בכונת התו' לפמ"ש רש"י בריש ביצה ב' ע"ב וכ"ת כחא דהתירא עדיף לפי שהמתיר צריך להביא ראי' לדבריו ועבצל"ח שהאריך לחדש משום דהאיסור הוי ספ"דא לחומרא ויוכל להתיר מספק וא"כ אם הפלוגתא בשל סופרים דהוי ספד"ר דלקולא וא"כ אדרבא כח דאיסורא עדיף ומוקצה שאני שספיקו לחומרא שהוא חמיר כעין דאורייתא וכמ"ש בתוי"י ג"ב יעש"ב ובאמת יתילדו עפ"ז כמה דינים מחודשים בענין היכי דאיכא לברורי ובספק חסרון ידיעה ואכ"מ ועבד"וח מהגרע"א לביצה ב"א בד"ה ואפשר לומר שכתב לפלפל ג"כ מסברת עצמו דכיון דבדרבנן ספיקו לקולא א"כ כחו דאיסורא עדיף ולר"פ דספיקו אסור מיירי בספק טריפה ומוכח דס"ל דספ"דר מותר גם בדשיל"מ יעש"ב. וע' כתובות ז"א רש"י ד"ה ומי איכא ובחי' לברכות ד"ס ע"א והנה התו' כתבו בגיטין ג"א ד"ה וכיון דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ועתו'

קדושין כה"א דכיון דלא כתיב בלשון ציווי ובללת משמע דלא בעי אלא ראוי לבילה ועי"תו מנחות לח"א ד"ה ואם וע"תו קדושין סב' ד"ה אין תורמין ובתו' פסחים יא' א' ד"ה קוצרין ועתו' קדושין נה' סע"ב. ולפ"ז מוכרח דלמאי דמסיק דרי"י ס"ל כראב"ע דדריש שמע דלכתחלה צריך שישמיע לאזניו ע"כ דהוי אסמכתא בעלמא דמדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד רק בקדשים דשינה הכתוב לעכב ומ"מ דריש מיני בכל לשון שאתה שומע ולא מרבינן מיני לכתחלה. ובזמ"ק התו' סוטה לב' ב' ד"ה ורבנן וכמ"ש הרא"ש ברכות פ"ב בה"ד תרתי שמ"מ דמסתבר לי' לאוקמי כרבנן דרי' דהלכתא כותי' ועתו' טו"ב ד"ה דלמא אבל הכא לא ניחא להו למימר הכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ובזה ניחא ד"התו הנ"ל דאשמעינן רבותא בדרי' יוסי דהוי בדאורייתא ולהכי אפי' בדיעבד לא יצא ול"ל דלאשמעינן רבותא בכחא דהתירא כיון דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד וע"כ דהוי מדרבנן וא"כ כחא דאיסורא עדיף. ובזה נסתרו גם דהפ"י טו"א בד"ה ודלמא וכמדומה שלא זכר לפי שעה ד"התו הנ"ל וגם מד"התו שהביא יתבאר היפך דבריו וכמבואר למעיין ואף די"ל מ"ד בידים על המחמיר להי"ר הוא רק בדיעבד ואפ' גם להוציא מחזקה אבל לכתחלה וכ"שכ בשנסתפק כוונת האומר הוי לחומרא וכההיא דר"ה ר"ג גמ' אסתפק בטו' בשבט ומעשר פירות דרבנן ואף שיש לחלק מ"מ אין עושין ספ"דר לכתחלה דספ"דר בחסרון ידיעה לחומרא ועלא"ז ד"מ טיו"ד רמו' דלא מיקרי ספק ידעה מה שנסתפק בדעת החכמים וה"ר ממה דקי"ל לקולא בבעיא (וע' זבחים מ' ע"א וע' בחומות ירושלים סי' עב' במ"ש דבדיקה שיכולה להתברר צריכה בדיקה הוא ד"ס דבד"ת אין סברא לחלק אינו מוכרח דגבי הרבה דברים מצינו בד"ת חלוק בין לכתחלה לדיעבד כמו בנקצר ביום במנחות עב' וכה"ג והרבה מצינו ששנה עלי' הכתוב לעכב מיהו רובו בקדשים עכ"ל וע"ש בס"קנה במצוה אחת אם שינה הסדר אע"לת הא בשתי מצוות מהני עש"ב ובסי' פב' וע"ש בס"קלז וצ"ע דל"מ שינה הכתוב לעכב רק בקדשים דיש חלוק בין לכתחלה לדיעבד יעש"ב. וע' בהגהות דצ"הח סוטה מח"א רש"י ד"ה אע"פ שאין איתן יעש"ב. ועשע"המ פ"א מק"פ דהיכי דאיכא לאו מפורש לא אמרינן שינה לעכב וע' חתם סופר חאו"ח ס"קכד ועשו"ת חו"י סי' קסז' שהאריך ממצורע שא"ל בהן ומיפ"ת שאין לה שיער ומהך דסוטה מה"ב אע"פ שאין איתן כשר וערפ"ב דפסחים בשרצים לכם להתיר נזדמן יהיו לאסור לכתחלה ולא קאמר לכם לבדיעבד. וע' יבמות קה"א דבר שהוא מעשה מעכב כו' וע"ש בתו' ד"ה כתיב ועלח"מ ה' נדרים פ"ה הי"ז עהכ"מ שכ' דאי בנודר מפירות האילן אסור בחלופיהן מדאורייתא א"כ איך מחלק הגמ' בין לכתחלה יע"ש וע' בירושלמי פסחים פ"ב ה"ד

בשיו"ק בד"ה למצוה אתאמרית דא"כ ל"ל לחם עוני ס"ל שאינו יכול לבא לידי חימוץ י"ל דצריך קרא למצוה כו' וע' בנדה ו"ב לענין חלות ארבעים וכה"ג בכ"מ דכיון דעומד להקריב לכן צריך קרא לעיכוב. ועתו' יומא כט"א ס"הד אלא ומיהו אפי' לא יהא נפסל אחר התמיד קשה דמ"מ הא אסור מדאורייתא משום דהכא הוי הקרא בקדשים ולא אשכחן קרא לעיכובא בהכי ובלא"ה כאן הוי רק לענין שינוי הסדר וע' במגילה כ' ע"א במתני' כולן שעשה כו' וע' תו' יבמות כ' סע"ב ודוק וכן למ"ד ביאת כה"ג פוטרת ועתו' סוכה ב"א ד"ה דאורייתא כו' ודקדק בלשונו דלמא אתיא לאס"דא ומשום דהתם לענין כ' אמה מגובה הסוכה אפשר למיטעי דהוא מדרבנן. וע' תו' מגילה ו' סע"ב דאי לאו קרא הו"א דאין מעבירין לכתחלה הא דיעבד שרי ומשמע דבכ"מ דקאמרינן דאין מעבירין הייני לכתחלה י"ל דהא במנחות צט"ב ילפינן מקרא את מחתות כו' תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח והיינו ג"כ בענין קדשים ועבר"פ בני העיר דמוכח דאף בדיעבד אין מורידין ואפי' אם מכרו ואינן יכולין לקנות רק קדושה קלה הימינו והמקח בטל יע"ש. ולפ"ז י"ל דהלימוד דהש"ס לא קאי רק על הנחת לחם הפנים לחוד דמייתי התם וא"כ י"ל דהש"ס ידע מהך קרא דויקם דמעלין רק דקושית הש"ס בתחלה מנ"ל לעיכובא דאין מורידין ולכן לבתר דמייתי מהך קרא דויקם דיליף מיני' דאין מורידין פריך מנין דמעלין דדייקינן מיני' לעיכובא ולזה מייתי כסדר המקראות מדכתיב את מחתות כו' וע"כ דחדא לעיכובא וע"רדבז סי' תקכב' דאין מעבירין הוי מדרבנן ודרשה דמכילתא מושמרת את המצות אסמכתא בעלמא וע' סוכה כה"ב ובזה מבואר דברי התוספתא שהביא רש"י בר"פ ב"הע דיליף בתחילה דמעלין בקודש מדכתיב ויקם משה את המשכן בצלאל עשה ומשה הקימו ולא מורידין מדכתיב את מחתות כיון דהוקדשו הוקדשו וע' בהגהות הגר"ב וע"שות יד אלי' סי' מא' וממילא מוכח לעיכובא ודלא כתו' הנ"ל וכדאמרן ועבנש"א כלל סה' משי"ש ג"כ בענין הלאו דאין מעבירין אי הוי מדאורייתא וע' ר"נ פסחים פ"ב ד"ה מדיחן ומטבילן כו' אבל בדיעבד אי איפוך ל"ל בה דעיכובא לא כתיב וע' רשב"ם ב"ב צז' סע"א ד"ה ואם הביא כשר דליכא עיכובא כו' וע' בכ"מ פ"ח מה' פרה דההוא ג"ש למצוה נתקבלה ועתו' סוכה יג"א ד"ה מצות וצ"ל דגבי לולב לא אצטריך לרבנן הג"ש למצוה כיון דלכ"ע בעי ואנוהו לכתחלה וכדאמר שם יא"ב ועב"ח או"ח ס"סי קפו' שכל מה שחייב אדם מ"הת לקיים עיכובא אית בי' ולא יצא י"ח אם לא קיים כתיקונו ועיו"ד ס"קכא ס"ב אם הטבילן ואח"כ הגעילן מותר דלא שייך בענין היפוך הסדר וכן בקדושין סב"א הו"א דאי עביד הזאה בחד מיני' עביד והא כתיב ביום הז' לעיכובא וע' באו"ח לפסחים צה"א ההוא מבעי"ל שאין שוחטין הפסח על היחיד

דכל כמת דאפשר כו' וע"ש שפלפל דלמא אתיא לפסול בדיעבד יעש"ב ולא הבנתי לכאורה דהא בקדשים בעינן דוקא שינה לעכב ומהא דכתיב ועשו לא ידעינן רק למצוה כיון דליכא קרא מיותר וכמפורש בירושלמי שאם זרק הורצה ומהכ"ת יפסל כשמביא היחיד קרבנו וע' חו"י יומא ה"א דבכולהי אשכחן קרא לעכב כו' ועג"ש סי' סט' וצ"ל דלענין הפרשה קודם העבודה בעינן ג"כ לעכב כיון דהטעם שיהא רגיל בעבודת יו"כ ואדרבא דלענין פרישת שבעה דלא הוי רק הכנה לעבודה לא מסתבר שיהי' לעיכובא וע' מ"לם ספ"יא מטומ"צ ה"א וע"תו שבועות יד"ח ד"ה שינה ותו' מגילה ט"ב ד"ה אין וע' מור וקציעה לוח השמטות צג' א'. ולכאו' עלה בדעתי דהא בתמורה ה"ב פריך והרי תמורה ש"ה דא"ק והי' הוא ותמורתו יהי' קודש והא י"ל דהכא גם לרבא מהני דהא בקדשים בעינן שינה עליו הכתוב לעכב וכן יסתערו עפ"ו כמה קושיות ואף להתו' דתמורה דבאיסור שבדה לא אמרינן אעל"מ מ"מ בקרבנות חובה לא שייך זה ואף דלמ"ד יש אם למקרא ודריש קרנות הרי כאן שש וע"כ דשתים לעכב כיון דלא שייך למילף מהכא מ"מ הא מצינו בכ"מ דחשיב קרא מיותר ואף דבל"ה אין מלמדין וע' מנחות ט"ב ד' שמאלית כתיבי ע"ש בפרש"י ומשמע דביותר מלמדין ולפז"ק למ"ד ב' אין מלמדין היכי דחשיב ג' או טובא וע"תו מנחות יט"ב ד"ה דתנא בי' קרא תריסר זימני וע"ש בספב"ל וע' י"מל וערש"י פ' כל המנחות ט' ב' ועבה"ז שם צב"א שפי' כן גם דהתו' הנ"ל דבחדא מלתא לא הוי ב' כתובים וע' תו' יומא ז"א ד"ה שנטמא דמדאורייתא אין לחלק בין שוגג למזיד וא"כ נימא דתליא באי עביד לא מהני וממילא להסוברים דמהני' במזיד ולא בשוגג נסתר זה וע' תו' ב"מ קטו"ב ד"ה וחייב. וע"תו פסחים סד' גבי השוחט הפסח על החמץ דעובר בל"ת דלהכי כשר מדלא שינה עליו לעכב וי"ל דרק בעשה בעינן לעכב ולא בל"ת דאע"לם . וכעת ראיתי בשע"המ פ"א מק"פ ה"א בהשמטות בסוף ח"ד שהביא מהריטב"א יומא נב' א' ד"ה חד למצוה דכל היכי דאיכא אזהרה ועשה משמע שהיא עיכובא ולא בעי לעכב והקשה ממנחות מט"ב והרי מלח כו' וכן להפר"ח דלרבא דאעל"מ פסול אע"ג דלא שינה יעש"ב. ועט"ז סי' תקפז' לחלק בין חרש דאינו ראוי לשמיעה דאפי' בדיעבד לא יצא משא"כ בקרא ולא השמיע לאוזנו וכמ"ש המפרשים דכיון דמדאורייתא לא הוי בכלל שמיעה ולכן בראוי לשמיעה יוצא בדיעבד משא"כ בחרש דממעט מקרא דשמע ובדאורייתא אין חילוק):]

יח

א

תוס' ד"ה שני אריאל. ולפרש"י קאי על שני מקדשים ועי' תוס' חגיגה ה"ב ד"ה הן אראלם:

ב

רש"י ד"ה לקרייתא ערש"י ביצה ט"ב ורש"י ע"ז מו"א: ולא ידעי האריי"צ. וא"ל להס"ד אריי"צ גופי' דקאמר המספר כו' וצ"ל ללישנא קמא דבמילי דחיים מודיעים להם שיתפללו ולא מה שמדברים עליהם: רש"י ד"ה ברד כו' סמוך לרביעה ראשונה. ר"ל בתחלת רביעה שני' שהוא סמוך לרביעה ראשונה: ד"ה חזייא ללוי חבירו וגי' רש"ל הכירו ועי' בהקדמת הרמב"ם לס' הי"ד ועי"ש בראב"ד שכתב ששמואל קיבל מלוי והכ"מ כתב שלא ידע מנין לו ועי' בערובין דף י' ע"א אמר שמואל משמי' דלוי וכן בסוכה ז"א ונדרים פב"א וגיטין יג"ב ומנחות לח"ב ועי"ש לט"ב, ועי' רשב"ם ב"ב קיא"ב ורש"י חולין קיג"ב ד"ה עשום ותוס' ע"א יט"א ד"ה אמר ותוס' חולין י"א א' ול"ד א' וכה"ג בכ"מ: ובירושלמי שביעית ספי"ז ויר"ו סוטה פ"ג ואית דאמר שמועתא משמי' דזעיר מיני'. ועיר"ו פ"ב דסנהדרין, ואף שכ"ז רק על הרוב וכן לפעמים גם הרב בשם תלמידו וכמבואר בחי' לשבת טו"ב ועש"ב , ובזה מסולק ג"כ קושית מהרצה"ח בהגהות לשבת לז"א אמר רב ספרא משום ר' חייא דהרי הוא לא ראה אותו, ולפמ"ש בחי' לברכות לד"ב ניחא בפשטות בלא"ה וע"ע בהגרצה"ח לסוכה ה"ב ר' לוי בשם ר"מ יע"ש, וכן מ"ש בסוכה מה"ב א"ר ירמי' משום רשב"י, ובפרק הרואה חזקי' בשם ר' ירמי' כך הי' רשב"י אומר, ובאמת מה שהביא ראי' מסוכות כנ"א אמר רב ששת משום ראב"ע אינו ראי' כלל לפמש"כ לחלק היכי שאמר משום לאמר פלוני וכה"ג עי' בערובין סד"ב, ועבפי' המביא דף ל' ובסוכה דף ט' רב ששת משום ר"ע ועי' סנהדרין עו"א ר"כ משום ר"ע וכן ריי"ח משמי' דר' יוסי ורשב"י בברכות ז"ב ובכ"מ לרוב, ועי' תוס' ברכות לד"א ד"ה אמציעות ותו' ע"א נט"א ונדה ו"ב גבי ארי"ח משום רשביו"צ הכא משמע שהי' רבו כו' ועי' יומא מג"ב דהש"ס גופי' קרי לי' לרשביי"צ רבו של ר' יוחנן ועי' גיטין לב"א והאמר, ועי' שבועות מ' ע"א ארנבי"צ אמר שמואל ואן דרבא רבו נולד ביום שמת ר"י תלמידו דשמואל, ועי' רשב"ם פסחים קנ"א ולוי ושמואל חברים הם ועי' שבת קח"ב וחדא מלוי ועי' ביומא פז"ב דחשיב לשמואל קודם להא דלוי, ועי' ב"ב מ"ב ב' אבוהא דשמואל ולוי יעש"ה ומ"ש עוד הכ"מ בהקדמת הרמב"ם מהא דפ"ק דסנהדרין דהוי משתקד ר' למסמכי' לשמואל' תמהני דהא שם בפ"ק ידי"א מבואר ברי' יוחנן דהוי משתקד וכו' ולא הוזכר שמואל, אבל כונתו על הא דשמואל ור' בפי"ז דב"מ דמבואר כדבריו:

יט

א

ואשכח תלת ולכאורא תמוה דהא לר"י דחשיב הך דנט"י מפקינן דהמספר ולכ"ע לא הוי אלא תרי והמפרשים האריכו בדרך רחוקה וגם מפרש"י מבואר להדיא דלא כדבריהם, ובפשטות י"ל דבאמת יש להבין מ"ד והלא אין העזרה ננעלת ומבואר שאינו מכחיש המעשה וא"כ למה לא נדוהו ואי דסובר כר' יצחק דהמספר אחר המת כו' או דאין מנדין לכבוד הרב א"כ אין זה טענתו אבל כונתו מבוארת כמ"ש בסמוך שאלמלא חוני אתה כו' דחשיב לי' בתוך הני תלתא כיון דמוכח שהי' ראוי לנדותו וזהו בעצמו כונת ר"י דכיון שאין העזרה נועלת כו' וא"כ א"א לנדותו בשביל כבוד הרב ומכש"כ שיסקלו ארוני שהרי גם בראה"ג שהוכרחו לברכו מ"מ לאחר מותו אמרו הותר הנדר וכמבואר בפ' הזהב להדיא ופשוט: והמגיס דעתו עתו' תענית כג"א ובירושלמי מ"ק פ"ג שאלו הי' שנים וערש"י תענית י"ט א' ובמ"ש פ"ו מהת"ת : תוס' ד"ה דוגמא ערש"י חגיגה יו"א ד"ה דוגמא , וצ"ל דברכוהו לפי שהעיד שלא כדין ומה שלא דנוהו כז"מ ערמב"ן לסהמ"צ וא"ז מוכרח די"ל דלא הי' בן ארבעים משא"כ עקביא שא"ל חזור בך ונעשה אותך אב"ד שע"כ כבר הגיע להוראה: רש"י ד"ה לא את הגיורת. עי' ירושלמי ס"פ הי' מביא ובשו"ת אמונת שמואל סי' ז':

ב

רש"י ד"ה הרואה עט"ז סי' ע"ב סק"ג: רש"י ד"ה אמרת כו' וא"ד בע"פ נמי כו'. פי' דמילה לחוד לא הוי בכרת רק בגדול ולמול את בנו בקטן לא הוי רק בעשה לגבי אביו וערש"י שבת קלג"א ופסחים פ"ט ועי' תוס' מכות י"ד א' ד"ה לאפוקי ועי' רש"י פסחים סט"ב דליכא כרת לבו ביום אם ימול למחר ואינו מדוקדק דליכא כרת רק כשיגדל ולא מל ועי' יבמות ה"א מה למילה שכן ישנו לפה"ד דלא נליף ממילה דליכא לגבי' רק מצוה דכרת. וא"כ לפי' קמא צ"ל בכונתו דשפיר דחי טומאה למצות מילה כיון דחמיר טובא שהיא בכרת ולהכי מיקרי מצוה שבכרת גם לגבי קטן כיון דמשכחת לפעמים כרת במצוה זו. ולא"ד אשמעינן כגון שהולך למול את בנו בע"פ ולהכי דחי מצות מילה את קרוביו ואף דהיא לא הוי בכרת מ"מ לא יהא יכול להקריב את הק"פ קודם שימול את בנו דהוי בכרת ולכן בכה"ג משכחת דדחי מצות מילה ג"כ לטומאת קרובים משא"כ מצות מילה לחוד ל"מ דלידחי לטומאת מת דטפי מסתבר דקאי אפסח לחוד דיבא לידי כרת, וגם י"ל דלא"ד ס"ל דפסח לחוד ג"כ לא דחי כיון שיכול לעשות פ"ש ואפי' במזידין בראשון היכי שהי' ראוי ורק מפני מילת זכריו שמעכבתו לא הוי חזי בראשון כלל ולפ"ז היכי שכבר מל את בנו יהא אסור לטמא לסברא זו. אך יש לפקפק לפ"ז דמנ"ל

לשאר דוכתא דדוחה כה"ב היכי דלא אפשר כלל לקיים העשה אח"כ וע"כ דקושית השי"ס בגוונא דליכא תשלומין וא"ל דהוי לאו שאינו שוה בכל לר"י ע' פסחים צא"ב י"ל דמשכחת ברובן טמאין דאינן נדחין: תוס' סד"ה אמרת לא יטמא א"נ כו'. כונתם דהברייתא מתחיל מנזיר שהוא קל שבאיסורין שיטמא לקרוביו ותני פסח לבסוף כי היכי דיליף במכש"כ בפסח שיש בו איסור כרת וע"כ דמיירי בעושה פסחו לחוד דג"כ אינו מטמא לקרובים:

כ

א

רש"י ד"ה בנזיקין תלתא בבי וכ"כ רש"י בע"א ו"א ועמ"י לב"ק דף ל' בשם הריטב"א כ' על כל סדר נזיקין וכ"כ התוי"ט בפתיחתו בשם הר"מ ועבה"ע שער ה' פ"ג דהיינו ג' בבי. ועל"אז רש"א ריש ב"ב בתוס' ד"ה השותפין שלא הבין כן. ובלא"ה ל"ק קושי' א"ז רש"א למ"ד חדא מסכת דא"כ הדק"ל קו' התו' שבועות ב"א ליתני' כל כנויי שבועות : מתון מתון כו'. ואולי הוא ע"ד המובא בפב"מ ובאדר"נ פ"טו כדאי הוא כו' והוי זהיר ברוחך גו': מ"ש קמאי כו' עפרש"י ומשום דמיירי ג"כ במי שמבזה עצמו עקה"ש. וי"ל בפשוטו דהך כרבלתא היתה של שעטנז ולעיל קאמר דפושטו אפי' בשוק וע' בתשובת גאונים קדמונים סי' ק' שנשאל משום שעטנז הוא דעביד אי לא והשיב משום שעטנז. ו"נ כונת השואל משום מלב"נ ואף דזה הוי מדברי קבלה ובדרבנן אינו פושטו י"ל דהאיסור משום לא תלבש אשה כו' דאי בכלאים אף דהוי בדאורייתא הא י"ל דהוא שוגג ואכמ"ל: שפירא כוותי ערש"י לעיל ה"ב האי שופרא כו' : כי קאקי כו' ערש"י כתובות דף פ"ה א': עלי עין עי' רש"י זבחים דף קי"ח ב' : רש"י ד"ה נשים ותפלין נמי ע' תו' קדושין ל"ד א' ד"ה תפלין: תו' ד"ה וקטנים מה שהקשו לרש"י. וא"ל דה"ד הכא דפטורין היינו מד"ת אבל התם קאמר דחייבין מחינוך מדרבנן ז"א דהא לשיטת התו' לקמן כ"א א' ובכ"מ דק"ש דרבנן ומדבריהם מוכח דאף חיוב הקריאה מדרבנן וא"כ גם אנשים פטורין מק"ש ד"ת ולא כתר"י דרק קביעת הפרשה מדרבנן. ומיהו י"ל להתו' דמשום אזכרת יצ"מ הוי מה"ת ועוד דלמה קתני בסיפא וחייבין בתפלה דהוי מדרבנן לשיטתי' וזה י"ל להכ"מ בפ"א מהת"פ בדעת הרמב"ם דחיוב התפלה מדאורייתא רק דסגי בפ"א ובכל דהוא. וע"ק דמאי קאמר בסמוך ק"ש פשיטא מהד"ת כו'. ולכאורא קשה כדאמר בסמוך א"כ כל מ"ע כו' וצ"ל דהו"א הואיל ואית בי' מ"ש לחייבינהו מדרבנן אבל על התורה ודאי אין נ"מ גם לסברת המקשה משום עומ"ש כיון דהתורה השמיענו דפטורות במ"ע שהזי"נ ודאי דלא יצא וא"כ משמע דרישא מיירי גם בדרבנן ולהכי אשמעינן דלא תימא דמדרבנן

מחייבי. וע"ק דמאי קא מבע"ל בסמוך נשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן והא ע"כ מדרבנן דע"כ דקתני סיפא היפוכא דרישא. ומ"ש התו' לפי' ר"י דחייבין בתפלה מיירי בהגיעו לחינוך וכונתם דקמ"ל רבותא דאפי' בתפלה שהיא מדרבנן חייבין ובלא הגיע לחינוך אפי' מק"ש דאורייתא פטורין ואף להתו' דגם חיוב הקריאה מדרבנן מ"מ בלא הזכיר יצ"מ לכ"ע דאורייתא וכמ"ש התו' לקמן ד"כב וע' מ"א סי' ע' ומיהו למ"ש לעיל בשם הכ"מ דגם חיוב התפלה הוי מדאורייתא מקרא דועבדתם רק הקביעת התפלות מדרבנן דמדאורייתא באמירה כל דהוא סגי. ומ"ש התו' דא"כ לא הוי סיפא דומיא ע"ע ט"ו ב' ודוק : ומ"ש התול"ק ד"ה ובתפלה כונתם על כל חיובי התפלות וע' תו' ערובין צ"ו בשם ר' יו"ט מוין ובחי' לרמב"ם פ"ה מהל' ברכות:

ב

אמר אביי מדרבנן ולכאורא ק' לפמ"ש התו' במגילה דד"א ד"ה שאף דמשום שהי' באותו הנס יש לחייבם מדרבנן וא"כ תיפוק לי' דכתיב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים וכמ"ש התו' לענין מצה דממילא מחייבי וא"כ מאי פריך כל מ"ע נחייבינהו ויי"ל ואכמ"ל : אמר קרא זכור ושמור. ע' תו' שבועות כ' ע"ב דאיפכא ל"ל דלחומרא מקשינן וראיתי מקשים דהרי מקרא מפורש למען ינוח בנך ובתך ונדחקו מאוד בזה וע' תו' כריתות ט' ד"ה לעיל כו' מלאכה לרבי יע"ש בנ"ת. ולדעתי זה ליתא דמ"מ הו"א דמצות שביתה אינה מוטלת על האשה רק על אביו כמו לאביי דאמר אשה בעלה משמחה דמפיק מקרא דושמחת אתה וביתך שעל הבעל מוטל לשמחה והכ"נ הוי אפי"ל דעליו מוטל שלא להביאה לידי עבודה שלא לגרום לה לעשות מלאכה בשבת ואף כי יש לחלק ולדחות בזה האמת יורה דרכו. אך קשה לפמ"ש התו' בקדושין ל"ה א' ד"ה משום כו' ויי"ל דמוקי קה"י כו' וא"כ אי מקשינן שמירה לזכירה א"כ יתחייב בכל מ"ע שהזי"ג דהוי ב' כתובים הבכ"א ומלמדין וזכירה נמי ילפינן מיניי לחיובא ממצה והקהל. וע' ירו' פסחים פ"ח ה' א' בשיו"ק דלהירושלמי דממצה ליכא למילף לשאר מ"ע שהיא חמורה שבאה מכח ל"ת א"כ גם מקה"י ליכא למילף מה"ט ול"ל מצה וקה"י דאל"כ סד"א נילף ט"ו ט"ו מסוכה לפטור ואל"כ קה"י הו"א דנילף מקידוש החודש יעש"ב. ואולם ז"א מדהוצרכו להאמר בדבור אחד וע' תו' מנחות מ"ג א' ד"ה ור"ש פוטר ובלאו דשמירה לא צריך קרא ולפ"ז אין התחלה לקו"התו דהתם כיון דלדידי ע"כ אביי קיבלה ג"כ מרבא דמקשינן זכירה לשמירה ולכן הוי ב' כתובים דאוקי קה"י בהדי' אבל אי מקשינן איפכא א"כ ממילא יהיו פטורות גם מקה"י ולא איצטרך האי היקשא כלל וע"כ מוכרח דההיקש לחייבם. ואי"ל דלר"ע דלילה זמן תפלין ושבת ויו"ט לז"ת שהן גופן

אות וא"כ אם מקיש לפוטרם משמירה וכיון שהם רשאין להניח בשבת תו לא הוי מ"ע שהז"ג והוי לחומרא ז"א דאף דלא הוי הז"ג מ"מ פטורין מהיקשא דת"ת כקדושין לד"א יעו"ש. וגם י"ל כמ"ש התו' דקדושין דטפי מסתבר למילף לקולא ממורא כיון שהוקש כו' והכ"נ גבי שבת דאין זה חשיב בגדר עדות להכיר ממשלתו' שבראשו. וע' בקדושין כ"ט ב' דכתיב ולמדתם כו' ושמרתם ולא דריש כל שישנו בשמירה ישנו בלימוד ולחומרא משום דדרשה דהתם דהוי ג"ש מפיק מהיקשא וע' גיטין מ"א ב' אי ג"ש עדיף מהיקש וע' יבמות כ"ד א' דהיכי דג"ש מיותרת אתיא ג"ש ומפקא קרא מפשוטו וכו' וע' בחי' לשבת קל"א ב' בענין זה באורך ועוד דטפי מסתבר לאקושי במה דמי לי' לימוד מלימוד וע' תו' פסחים מג"ב ב' שכתבו גם להדיא דהא דמקשינן לחומרא ה"מ כשאין סברא ללמוד זה יותר מזה וכה"ג בקדושין ל"ד סע"ב דפריך ונילף מת"ת ואף דילפותא ממורא הוי לחומרא אלא די"ל שאני או"א שהוקש כו' ולכן מסתבר טפי למילף מת"ת לקולא , וע' שיורי קרבן על הירו' שקלים רפ"ב בה"ד שמא תזיל המרגליות יע"ש שכתב ג"כ דכיון דאיכא סברא נמי מקשינן לקולא יעו"ש והכ"נ י"ל דטפי מסתבר דכיון דאינם מצווין ללמדם מדכתיב בניכם ולא בנותיכם וע"כ שגם הם אינם מצווין ללמול בעצמם. וגם דלהכי לא אצטריך קרא דמהכ"ת לפוטרן אי לאו מעוטא. וע"ע ביבמות ק"ט ב' ולמדתם לעשותם כל שישנו בעשי' כו' וע' סנהדרין צ"ט ב'. וע' בנר תמיד לכריתות ט' א' ד"ה בכולן. ומה שהקשה בהגהות מהריי"ב במש"כ התו' בקדושין דלאביי אוקי קה"י בהדי' והא אביי קאמר דנ"ח בקה"י מדרבנן ודוחק לומר דקיבלה מרבא וכבר האריכו בזה המפרשים ותמהני דהא בזבחים נ"ז א' אמר אביי ל"ל למיכתב כו' הו"ל ב' כתובים הב"כא ואין מלמדין. וא"כ ע"כ מוכח דקושית התו' רק למאן דס"ל כאביי דאשה בעלה משמחה וס"ל נמי דב' כתובים אין מלמדין ולזה תי' התו' שפיר דלהך מ"ד איכא לאוקמי נמי דס"ל כרבא וכנ"ל אך באמת יש לפלפל דהא הטעם דלמ"ד ב' כתובים הבכ"א מלמדין דמלתא דאתיא בק"ו וטרח כתב לה קרא לאביי לטעמי' בקדושין דד"א גבי תושב ושכיר וי"ל טעמי' דאביי דהוקשה כל התורה לתפילן ונסתר קושית א"ז רש"א בקדושין ל"ח ואביי מ"ט לא אמר כרבא ואימא דס"ל נ"ח בתפלין יעו"ש ובאו"ח אך לפ"ז מבואר בפשיטות דס"ל להדיא דב' כתובים אין מלמדין וא"כ בל"ה ניחא. ויש אתי כמה דרכים בדרך פלפול בישוב קוהמ"פ מסנהדרין נ' סע"ב יכול. אפי' חיללה שבת ת"ל לזנות ואי נימא איפכא כקושית התו' א"כ לזנות ל"ל. ובזה יתיישב ג"כ מה שהקשיתי לעיל על תירוצם דלחומרא מקשינן מדברי התו' דקדושין דאוקי קה"י בהדי' דהא התם בסנהדרין פריך חיללה שבת בת סקילה ומשני רבא הא מני ר"ש כו' וא"כ

לרבא דס"ל נשים חייבות בקה"י ד"ת לדידי ל"ל איפכא דא"כ לזנות ל"ל והרבה יש לדון ואין חפצי להאריך בדברי טיול ושעשועים. ובה"ד התם איהו כיון דאישתרי לגבי עבודה כו' וצ"ל דאף לגבה אישתרי בשחיטה בדליכא כהן מ"מ לא עדיפא בהא משאר ישראל דשחיטה כשרה בזר ולא אמרינן לגבייהו כיון דאישתרי ומה שהקשו המפרשים דהומ"ל בפשיטות דהאיבעא אי הוי מ"ע שהזי"ג וכדלעיל מלבד דתיקשי כדרבא לעיל א"כ כל מ"ע לחייבינהו מדרבנן ולז"כ דהאיבעא כיון דכתיב אשר נתן אבל הא פשיטא ליי דלאו הז"ג הוא. ובלא"ה יי"ל דבשלמא אי הא דמחייבי רבנן משום דמ"מ הוי בכלל נתינה כיון דיורשת חלק אביהם א"כ ניחא הא דלא מבע"ל על עבדים דתני במתני' אי הוי דרבנן כיון דלגבייהו לא שייך ירושה כלל וע"כ דחייבים מדרבנן קאמר אבל אי הוי הטעם משום מ"ע שהז"ג א"כ אין לחלק בין אשה לעבד דהא קיי"ל כל מצות שאשה חייבת העבד חייב וא"כ הו"ל למיבעי נמי על עבדים דאיירי בי' במתני'. ומה שמקשים הא דלא מבע"ל לענין גרים שג"כ אינן יכולין לומר אשר נתן לנו שאין להם חלק בארץ יש לדחות דשאני נשים דאע"ג שלא נטלו חלק הוי בכלל אשר נתן לנו דמצינו בנות צלפחד שירשו חלק מאביהם ולכן מחייבו מדרבנן וכן בקטן משום דאתיא לכלל חיוב וע' תו' וראי"ש ר"ה לב"א משא"כ לגבי גרים דלא משכחת לגבייהו בתורת ירושה וכדקאמר רבא לעיל א"כ כל מ"ע לחייבינהו מדרבנן וע' מ"א סי' קצ"ט סק"ז דקטן אינו בכלל ערבות יע"ש. וע' בהג"א ומל"מ פ"ה מבכורים ה"י ועשו"ת קרית חנה סי' נ"ו. וע' בתוספתא הכל חייבין בב"המז כהנים ולוים וישראל וגרים ועבדים משוחררים ומאה"ר י"ח. ורציתי לפלפל ג"כ עפ"ד הצל"ח דכהנים ולוים לא נכנסו בערבות משום שהכניסה בברית ובשבועת האלה שיהיו כולם ערבים זה לזה ואיתא בתנחומא והובא בילקוט פ' נצבים לפי שהפרו הברית שקבלו בחורב לכן חזר והכניסם בשבועה וא"כ כהנים ולוים שעמדו באמונתם לא הוצרך לחזור ולהכניסם עכ"ד. ולפ"ז הערב רב שלא עמדו באמונתם ולכך הוצרך לחזור ולהכניסן בערבות וכרא"ש לקמן מ"ח דמי שמחוייב בדבר יכול להוציא מצד ערבות רק נשים לא נכנסו וע' תו' נדה י"ג ב' ד"ה קשים גרים יעש"ה ודוק. וע' ירו' בכורים פ"ק גר מביא וקורא מ"ט כי אב המון כו' וע' רא"ש נדרים ל' ע"ב וט"ז יו"ד ריי"ז ס"ק ל"ח. וע' בד"וח שהקשה להיפך דלמה לא משני לעיל הכי דהו"א משום דכתיב אשר נתן לפרש"י והמפרשים האריכו בפלפולים עפ"ד התו' ד"ה נשים ואכמ"ל. וע' פ"ק דבכורים מ"ה ולגי' הס' ש"כ התו' בד"ה בתפלה י"ל בפשיטות דהאיבעא אי דרבנן א"כ הוי מ"ע שהז"ג מדרבנן, והארכתי בשיטת רש"ל וב"ח דגם בקידוש אין הנשים מוציאין וע' תו' סוכה ל"ח סוף ע"א ובראי"ש מגילה לף ד' א' ובהג"א וע' תו' לקמן מ"ה סה"ד אם

רצו ודוק. וע' בדג"מר סי' רע"א והובא בעקרי דינים חלק או"ח סי' י"ג אות כ"ד אם אשה דוקא אינה בכלל ערבות דאיש וממילא יוכל האיש להוציא את האשה שלא התפללה והוא כבר התפלל יע"ש. ולפמ"ש המפרשים הא דמהני ערבות בכה"ג אף דערבות לא מהני רק בשעת מ"מ דהואיל וכ"א ערב בעד חבירו גמר ומשתעבד א"כ נסתרו דבריו ואף כי כ"ז בד"ד וגם לא גרע מערבות דב"ד. וגם מ"ש הצל"ח דבדרבנן ליכא ערבות יש לכוון עפ"ד הס"מע בסי' קל"א ס"ק כ"ה ויש לפלפל ואין רצוני להאריך בדרוש בעלמא : ואף דלעיל ה"א קאמר דכל מה שתלמיד כו' היינו על מידות הנדרשות והפרטים מונחים תחת הכלל יע"ש במפ' ויש לפלפל ג"כ עפ"ד הפ"מ שהובא במ"למ הל' מכירה דהיכי שחבירו משתעבד כנגדו לא שייך משום דבר שאיני קצוב ומשתעבד לכ"ע ואכמ"ל:

כגון שאכל שעורא דרבנן. וזאת מה שהשבתי לשואלי ה"ה הרב המאוה"ג וכו' מ' יוסף גראיאוער אשר הי' לפנים הרב דאסטראווא. מכתבי בד"ת הגיע לידי וראיתי להשיב מפה"כ. והנה מה שבנה יסודו מהא דאמר בגמ' לברכות הב"ע בשעורא דרבנן ולא מוקי טפי בפשוטו בספק אם בירך בהמ"ז להר"מ דמ"הת לקולא והאריך בזה. והנה בעיקר הקושיא כבר האריכו המפרשים בישוב קושית השער אפרים בסוגיין בהא דאמר לעיל למאי נ"מ לאפוקי רבים י"חו דהא משכחת בספק. ועי' ש"ות רע"א סי' כ"ה שרצה לחדש דמ"מ צריך לברך מספק בלשון לע"ז וכש"כ יו"ד סי' קע"ז יעש"ב. ובלא"ה י"ל להר"מ בפ"ב מברכות הלכה ז' דלענין ברכות יוצא בהרהור ושאני בשבועה דכתיב לבטא בשפתיו ובכה"ג אינה עוברת על לא תשא ועי' במ"א רט"ו ס"ק ו'. וגם י"ל לפ"מ שהקשה במוהרי"ט חיו"ד סי' א' להר"מ דספיקא דאורייתא מה"ת לקולא ואיך מביא אשם תלוי על ספק קרבן והעלה לפ"מ דאיתא בכריתות יז"ב דח"א בעינן חתיכה א' מב' חתיכות דאיקבע איסורא ולמ"ד דחתיכה אחת ע"כ דספיקא דאורייתא לחומרא מה"ת. וא"כ הא רבא מפרש התם בכריתות טעמי' דרב דצריך קביעותא לאיסורא והכא דהסוגיא קאי לרבא ולדידי' ספיקא לחומרא מה"ת. ובזה ניחא ג"כ בהא דאמר רבא דמברכין על דמאי דרוב ע"ה מעשרין וע"ש בר"ן . וגם י"ל לשיטת הסוברים בדעת הר"מ דהא דסד"א לקולא היינו בספק איסור לאו אבל בספק איסור כרת מודה הר"מ דספיקו לחומרא מה"ת ועי' באו"ח בשיטה דחזקי' משש"ב. ועכ"פ י"ל דרבא לשיטתו ביבמות קיט"א מה לי איסור כרת ומ"ל איסור לאו וא"כ תיקשי לדידי' מאשם תלוי שתביא על הספק וע"כ מוכרח דרבא לשיטתו בהא. (ועי' בסוף תשובתי הראשונה ביומא סג"ב יעש"ב). וגם י"ל לפמש"כ המפרשים הא דלא קאמר דהוא ספק לעצמה אם בירכה בהמ"ז משום דק"ש הוי אתחזק חיובא דגם להר"מ בכה"ג ספיקו לחומרא. והאחרונים

האריכו לפלפל עפ"ז בישוב דהר"מ בספק קרא ק"ש מהשוחט את הכוי ביו"ד סכ"ח וכן מטומטו' ואנדרוגינוס ב"ה ציצית סי' י"ז וכן לגבי מילה דהמל את אנדרו' לא יברך. וכתבו לחלק דלגבי ק"ש ודאי דגברא הוי בר חיובא רק דמסופק אם כבר קרא ק"ש וא"כ מוקמינן אחזקתו ואע"ג דלענין ברכות הוי ספד"ר ולקולא מ"מ איקבע עליו חיובא והיכי דאיקבע איסורא גם מה"ת אזלינן לחומרא .משא"כ כשהדבר ספק אם הוא בר חיובא כלל דאינו מברך משום ספק כיון שיש בזה ספק איסורא דאורייחא דלא תשא דאזלינן לקולא. ובזה ניחא ג"כ הא דרבא רפ"ב דשבת גם אי ספיקא דאורייתא מה"ת לקולא כיון דהספק על ההפרשה אם נסתלק כלל חזקת חיוב. ויעויין בצל"ח לברכות כ"א א' ד"ה ועפ"ז הונח לנו דאף בבהמ"ז דחייב לברך מספק אפי' באכל רק כזית היינו היכי דודאי אכל רק שמסתפק אם בירך אבל באכל ומסופק אם הי' כזית במה שאכל או פחות מכזית כיון שעכ"פ ודאי לא הי' בו כדי שביעה פטור מלברך בהמ"ז כיון שכאן הוא ספק אם נתחייב כלל בבהמ"ז ואין כאן חזקה לחיוב אמרינן ספד"ר לקולא ואפי' בדבר שיש לו עיקר מה"ת והא דלמ"ד ק"ש דרבנן בספק קרא ק"ש אינו חוזר וקורא כיון שאין לו עיקר מה"ת לא מהני חזקת חיוב וכן בתפלה כיון שזה מסופק אם התפלל והספק מצד חיוב דרבנן שתיקנו נוסח התפלה שעכ"פ כבר אמר ק"ש וברכותי' דמה"ת יצא ידי תפלה בהא להרמב"ם ולכן אינו חוזר ומתפלל דהוי דבר שאין לו עיקר מה"ת עכת"ד יעש"ב. ועי' ש"ות תורת השלמים בקונטרס הספיקות אות ל"ו בענין ספד"ר באתחזק איסורא ועבחו"ד ובכו"פ סי' ק"י באורך. ולשיטת ת"רי דהא דק"ש דרבנן היינו קביעת הפרשה מ"מ משכחת כשלמד ג"כ ועבמל"מ פ"ב מחומ"צ ה"ח. ומש"כ הצל"ח והמל"מ דהא דאמרינן בדרבנן ספק מוציא מידי ודאי תליא בהני תרי לישנא שכתבו התוס' בפסחים ט"א ד"ה כדי וכיון דרוב הפוסקים נקטו כתי' השני דאפי' בביטל והיינו דינו של הש"ך דספד"ר לקולא לא אמרינן בחזקת איסור וכמ"ש בכללי ס"ס כלל כ"ז. וא"ז מוכרח כמ"ש התוס' בחולין כ"ט סע"ב דהיכי דאיכא לברורי לא אמרינן ספד"ר לקולא ועפר"ח ביו"ד סי' ק"מ להר"מ דספק מותר מה"ת וי"ל דלכן בעי בדיקה בחמץ שאינו ידוע להר"מ. ועי' בבנ"א שער קבוע סי' נ"א שהעיר ג"כ בדברי התוס' דפסחים הנ"ל יעש"ב. ועי' ש"ות ב"א חאהע"ז ס"נ באות ד' ובמל"מ פ"ח מ"ה מלוה ד"ה נשאל מוהרשד"ם גבי שביעית בזה"ז. ועי' בס"ט ח"ב דק"ט באריכות ועש"ות רשמי שאלה סי' ב' אית ג' ועי' בשיבת ציון סי' מ"ח ובנו"בי מהד"ת חאו"ח סי' קמ"ו ועי' בשבת דף ל"ד וערובין ע"ו אמרו לו שנים צא וערוב כו' זה שעירב עליו בהש"ת. וערש"י דשבת ד"ה

ספד"ר. ואף דאתחזק תחומין. אך להתוס' מירי בערובי חצירות וכ"מ בשו"ע סי' שצ"ג וע"ע בפלתי סי' ס"ט סק"י בשכח אי נמלח קודם בישול יעש"ב:

וע"ד הספק שנתעורר מעלתו להוכיח מזה בקטן שבירך ברכת התורה בקטנותו ביום ונעשה בר מצוה בלילה אי מחוייב אז בברכת התורה דלא אתיא דרבנן ומפיק לחיובו מדאורייתא. והביא ראי' לסברא זו דגם היכי דלא הוי בר חיובא כלל מדאורייתא בקטנותו לא מפיק לחיובו של עצמו לכשיגדל כי היכי דלא מפיק לאחרי' בשעה שחייב מדרבנן מהא דדמי כשאכל כשעורא דרכנן וע"כ דאי משום ספק ל"ל בסתמא דמוציאה אותו י"ח אולי יזכור אח"כ שלא בירך בהמ"ז ואז לא יהא יוצא י"ח מה ששמע מהמחוייב בדבר מדרבנן ואף דבתחלה יצא י"ח בעת שהי' חיובו של עצמו מדרבנן עכת"ד מעלתו.

נשתוממתי ואטו כששמע מי שמחוייב בדבר מדאורייתא ממי שהוא מחוייב בספק ונודע אח"כ להשומע ממנו שהוא חייב בודאי בבהמ"ז וכי לא יפטור בקריאתו כיון לבאמת מ"מ הוי בר חיובא מדאורייתא רק שמספק לא הי' לחייבו מה"ת. הגע בעצמך דמי שבירך בהמ"ז מספק ואח"כ נזכר שבודאי לא בירך האם יהא צריך לחזור ולברך כיון שבשעה שבירך לא נתחייב רק מדרבנן והרי מ"מ הי' עליו חיוב דאורייתא לברך. גם מה שהאריך עוד בענין מי שודאי לו שלא בירך בהמ"ז אם שמע ממי שספק לו אם בירך בהמ"ז והאריך בדברים אשר כתבם בלי ספק לבדיחותא בעלמא. אבל בל"ה לא ידענא מאי מספקא לי' דהרא"ש הקשה דהא אמרינן דמוציא אחרים י"ח בשעור כזית דגן דהוי מדרבנן. ותירץ דלא דמי דאיש אע"ג שלא אכל כלום דין הוא שיפטור לאחרים מטעם ערבות אלא מדרבנן אמרו שלא יברכו ברכת הנהנין בלא הנאה משא"כ באשה וקטן דאינם בתורת ערבות. וא"כ בגדול שהוא חייב מספק היכי שאכל בודאי כשעור דאורייתא אף אי הוי מדרבנן מ"מ מצי מפיק למי שמחוייב בודאי כיון דרשאי לברך וא"כ יוכל להוציא חבירו מטעם דכל ישראל ערבין זה לזה וכנ"ל. אך לפ"ז אין אשה יכולה להוציאו מספק כיון דאינן בכלל ערבות לדעות דנשים חייבות בבהמ"ז מדאוריית' אם לא היכי שמחוייבת בודאי בבהמ"ז. ועי' באחרונים דאם אכל שעורא דאורייתא מ"מ מוציאו הקטן חיוב דרבנן שמחוייב על כזית וכביצה וכן בקידוש דאשה יכולה לצאת י"ח מהקטן מ"מ בחיוב דרבנן שלה ועב"ס תנא תוספאה לברכות משכ. ואף דהיכי דעשה סוכה היכי שלא נפיק חיובא דאורייתא לא נפיק ג"כ שעורא דרבנן וכמ"ש התוס' בסוכה ג"א ש"ה דקנסוהו חכמים ועקרו חיובא דסוכה לגבי' וכמובן ואולם בלא כל אלה בגוונא שכתב מעלתו שהספק אם בירך וא"כ הוי חזקת חיוב ולכ"ע לחומרא ואם

הי' באופן שהספק אם אכל כשיעור וכמשל"ע בשם הצל"ח א"כ בכה"ג באמת הוא פטור לדידן:

ובעיקר הספק לענין בה"ת לגבי בר מצוה לערב כשנעשה גדול. עי' בצל"ח לברכות י"א ב' תוס' ד"ה שכבר שנסתפק לדעת ר"ת דקודם עהש"ח פטור מבה"ת אם יכול לברך אז לפטור הלימוד שאחר שיעלה עהש"ח ולפ"ז הא דלא מהני בקטן היינו להוציא אחרים כיון שיוכל להיות שלא יבא הקטן לכלל חיוב אבל לגבי עצמו אף אי נימא הסברא דבברכת התורה לא מהני לפטור א"ע קודם עהש"ח היינו כיון שכבר בירך דלא הוי עליו ג"כ חיוב מדרבנן לברך וכמו דאחר אינו רשאי לברך אם אינו מחוייב כלל בברכה זו רק אם אכל כזית אבל לגבי קטן כיון דמחוייב מדרבנן לברך ואינו עובר על לא תשא יכול לפטור א"ע גם אח"כ וה"ה במי שבירך בשעה שהי' מדרבנן במקדש מבעו"י יוצא אח"כ אף שמחוייב רק מטעם תוספת שבת שבשעה זו לדעות הסוברים דהוי מדרבנן :

והנה המרדכי כתב בפ"ב דמגילה דאפילו למ"ד תוס' שבת דרבנן אפ"ה יוצא משחשיכה בקידוש זה וכן בסומא דכיון דמחוייב מדרבנן מוציא בקידוש את בני ביתו המחוייבים מה"ת כמו במקדש מבעו"י מוציא דרבנן לדאורייתא והטעם שיבא לכלל חיוב ול"ד לנשים דלא אתיא לכלל חיוב. וכבר תמה עליו המ"א בסי' רס"ז סק"א דהא קטן אינו מוציא את הגדול אע"ג שיבא אח"כ לידי חיוב דאורייתא וצ"ל דסברת המרדכי דסומא עדיף מקטן כיון שאפשר שיתפתח תיכף בשעה זו משא"כ בקטן דמחוסר זמן והשתא ודאי לא הוי בר חיובא בשעת חלות המצוה זו. ובלי"ה יש לתלותו בהא דשמא ימות דחיישינן ג"כ שמא לא יבא לכלל חיוב וע' תו' מגילה י"ט ב' בכה"ג דסומא עדיף מקטן שהרי כבר נתחייב מדאורייתא יע"ש ודמי ג"כ למ"ש התו' בחגיגה ד"ד א' גבי הערל והטמא דמשלמין קרבנותיהן דהתם גברא בר חיובא ואריא הוא דרביעא עליו שאינו יכול לסמוך יעו"ש. והכ"נ י"ל לגבי סומא דהוי גברא דחזי ואף דלענין חגיגה בחגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני למ"ד תשלומין דראשון הוי גברא דלא חזי וכמ"ש התו' בחגיגה ב"א ד"ה איזהו וא"כ ממילא ה"ה לענין סומא . יש לחלק דשאני התם דבעינן שיהא ראוי לבוא ביום ראשון ומאחר שלא נתפתח ביום ראשין א"כ ממילא אינו יכול להביא הקרבן ביום שני משא"כ להוציא אחרים דבכה"ג מיקרי ראוי מה"ת כיון שעומד להתפתח ועכ"פ לגבי מקדש משחשיכה הוי בחד גדר עם קטן דגם התם בשעה זו לא הוי גברא בר חיובא כלל ואדרבא י"ל דגרע טפי דשום אדם לא הוי בר חיובא בשעה זו. וע' שבת קנ"ג ב' דמבע"ל קטן וחרש מאי לחרש יהיב לי' דקטן אתיא לכלל דעה או לקטן יהיב לי' ,דחרש אתי לאחלופי בפקח גדול ולא קאמר שמא יתפתח החרש מיד

וע"כ דלהא לא חיישינן וע' נו"בי מ"ת חאה"ע סי' ס"ח וע' בשיבת ציון סי' ד' שהעלה באורך דחרש הוי בר כתיבה וקשירה ואף דלא שכיח שיתפתח משא"כ בקטן שא"א שיבא באותו זמן לכלל חיוב. וע' תו' יבמות קי"ג א' ד"ה ואלו חרשת דלמא כש"כ חרשת שלא תבא לכלל גדלות וע' שם ס"ו א' התם פומיהו הוא דכאיב להו ופרש"י מחוסרי תקנתא הם אבל עומדים ליתקן ולאכול וע' תו' שם מד"א ד"ה כל שאינו עולה וע' ירו' קדושין פ"ג ה"ג מה בין חרש לקטן תמן הוא ראוי להיות איש כו'. וע' כריתות ט"ז א' דמחלק לבא על הקטנות שיש בהן איסור לאח"ז. וע' ניטין פ"ה א' סופו אתיא לכלל הוי' ומש"כ בתשו' לחינוך בנד"ז. וע' במל"מ פ"ד מאישות הלכה ז' ואכמ"ל וע' ש"ות נוב"י מה"ת חאהע"ז סי' נ"ד אות י"ג שהעיר ג"כ מסוגיא זו. וע' נזיר ס"ד ב' שמשא ממילא ערבי כו'. ובתו' ר"ה דף ל"א דקטן אתיא לכלל חיוב כו'. וכן מצד הסברא מברכות כ' ע"ב דקאמר לגבי נשים א"כ כל מ"ע לחייבינהו מדרבנן ובקטן מחוייב לחנכו. ואולם בתו' יומא מ"ג א' ד"ה מאי כתבו דהא דמכשיר קטן טפי מחרש ושוטה משום דאתי לכלל דעת. וע' בחי' בריש מגילה במתני' בפרש"י ד"ה אלא שהכפרים ומשש"ב. שוב מצאתי בס' מע"הב שהאריך בדברי המרדכי הנ"ל יעו"ש לפי דרכו ותמהני עליו שלא העיר מכל דברינו. וראיתי בשם ס' הון עשיר הא דפתח בק"ש של ערבית לפי שהיא מצוה ראשונה שיתחייב האדם מדאורייתא בשעה שנעשה גדול והוא רגע יצה"כ של יום שאחד י"ג שנים שהוא זמן ק"ש דשכיבה עכת"ד. ואף כי המה ד"ד דא"כ מאי פריך ליתני דשחרית ברישא וגם דתקשי למ"ד ק"ש דרבנן רק די"ל דהא בלא הזכיר יצ"מ לכ"ע הוי דאורייתא או כמ"ש תר"י דרק קביעת הפרשה הוא מדרבנן. אך לסברת מעלתו יפול זה דהא משכחת בבה"ת.

ובעיקר הספק של מעלתו יש להמציא כמה דינים מחודשים בכה"ג כגון לענין מצות ראי' אם קיים להתראות פנים ברגל כיון שמחוייב מדין חינוך ואח"כ הגדיל וכן בסומא ונתפתח למ"ד תשלומין זה לזה והא דלא קאמר בחגיגה ט' א' א"ב בקטן שהביא בראשון אם מחויב להביא בשני לפמ"ש התו' דצריך להביא קרבנותיו נדבה כיון שהגיע לחינוך י"ל כמ"ש התו' בשבת ל"ט א' וכ"מ דחדא מיני' נקיט. וכן משכחת בסומא שאכל כזית מצה בליל פסח דמדרבנן מחוייב במצוות ונתפשט בלילה זו שיתחייב אח"כ לאכול עוד. וע' ט"א ר"ה כ"ח א' בכפאו לאכל מצה דכיון דשוטה פטור מכל המצוות אין לפטרו אח"כ בשעת חיובו וע' רמב"ם פ"ו מחמץ ה"ג. וע' יבמות ס"ב א' הי' לו בנים בגיותו דקיים פ"ו וע' ביד אלי' סי' מ' לענין גזל יעש"ב וע' תו' פסחים צ"א ב' ד"ה איש דלמ"ד דשני לאו תשלומין דראשון ל"ל איש למעוטי וי"ל וע' בחי' ליבמו' ואכ"מ. ואחרי כותבי

ראיתי בש"ות יד אליי סי' צ"ג שהקשה ג"כ בהא דחגיגה בה"ד חגר כו' דהולי"ל קטן ביום ראשון ונתגדל דפטור מתשלומין דהוי רבותא טפי דלא אידחי אלא דלא בא לחייבו עדיין וכמ"ש בר"פ מי שהי' טמא קטן בראשון ונתגדל בשני פטור לר"נ דס"ל תשלומין כו' וה"ה בחגיגה והניח בצ"ע. ולפמ"ש לעיל דמשמע להיפך היכי שכבר הביא קרבנותיו נדבה: כ"ז העליתי מדי עברי על דבריו בהשקפה כדרכי לחבב דברי חידוש בפלפולא דאורייתא יגדל תורה. יזם ג' לסדר עקב תשמעו תזר"ח לפ"ק:

חתמתי שמי יוסף זכריי בהרב וכו' מוהר"נ ז"ל שטערן

[השמטה: **א"ל רבא והא ד"ת קאמר** וכה"ג פריך רבא אאביי בשבת קז"ב וביצה יב' א' וכתובית יב' א' וגיטין מג"א וסוטה יא' וב"ב כב"ב פו"א וסנהדרין י' ע"ב וחולין לב"ב וע"ש כא' ובנדה לח' ב' ופסחים נח"א ושם ע"ב ורבה בר עולא כו' וע' בתמורה כ"ב א', וזבחים קז"א ושם מג"ב דפריך לרבא ושבת עד"א אמר אביי כו' ופסחים כב"א דפריך לר' אבהו ומכות ה' ב' דפריך לרבא ובנזיר י' ע"א וערובין ג"ב ופג' א' ושם לז"ב דפריך ארבא והא של גליות כו' ועב"ק כח"ב שם קי"אב ונ"חב דפריך אר"פ האי ולא בית כו' וב"מ קיב"ב ד"ה רבא סנהדרין מא"ב מו"ב מנחות כא"א סוטה דד"ב וגיטין עג"ב. ובפסחים מו"ב מקשה הכי אביי לרב יהודה והא ביום שמת ר"י נולד רבא כקדושין ד' עב' ואביי הי' חד זמן עם רבא כברכות מח"א וע"תו חולין קל' ע"ב וע' סנהדרין כט"א א"ל רבא לרב יהודא וע"ש בהגרי"ב ולגי' הרמב"ם עד שלא שקעה כו' וכמו בשמואל כמבואר מהקדמתו לס' הי"ד ורב אשי קיבל מרבא ואי"כ י"ל דקיבלה אביי' מרבא [וע' סוכה מב"א אמר אביי ל"ש כו' פרש"י ה"ג כו' ובכפ"ת דמלשונו משמע דאביי דק"ל ה"ד לא יצא והלא איהו דאמר ל"ש אלא שלא יצא וע"כ דמש"לע מתחלה הוא אביי קשישא עכ"ד וע' כתובות צד"א אביי אמר דאביי קשישא א"ב וע' פסחים קד' ב' שדרי' לאביי וע"ע שבת נז"ב רב יהודא משמי' דאביי ובסמוך מייתי נמי אביי אמר רב וע' בחי' לברכות יט"א מש"ש ובזמ"ק תו' ערובין לג"ב ד"ה כמאן וכן בשבת קח"ב וע"ש קיא"ב וחולין קי"א וברש"י קי' ובפסחים לג"ב ושבת לח"ב חזקי' משמי' דאביי ואולי הי' חזקי' בתרא מדהוי בר פלוגתי' דר' אבהו וע' בחוט השני דתלתא' ר' אבהו וע' בערובין יא"ב דפשיט רב ששת מאביי וע"ש נט"ב ובתמורה כה"א ועב"ק לט' סע"ב בשלמא לאביי כו' ונמ"ש בחידושי למ"ק כה"ב ניחא וע' יבמות סו"ב בר ברי' דרבא והאמר רבא וע' נדה כה"ב בר אביי אר"י"ח ובחדושי לשבת קנד' ב' ועב"ק קיט"א ע"הג שצ"ל רבא דאביי לא הי' בימי ר']: זימנין א"ל כו' וכה"ג בפסחים קיט"ב וגיטין וב' וז"א וסוטה דד"ב וחולין

פד"א וע"רשי שבת קח"ב ד"ה זימני וכה"ג בע"ג טז"ב וע' ברכות כח"א ומט' סע"א וחולין יח"ב וע' רש"י ותו' ביצה יא"ב ד"ה אמר רחבה:]

כא

א

מנין לבה"ת הב"י באו"ח סמ"ז הביא למה אין מברכין על הלימוד לאחריו כיון דהגיית התורה בלי הפסק. ועש"ות זכי"נ סי' ג' שתמה מסוגיא דהכא דארי"ח למדו בה"ת ומסיק בתיובתא ול"ל דקאי על הקריאה בצבור דהא היא גופא מתקנת עזרא. ולא הבנתי דהא לפי מסקנת הש"ס ב"ק פב"א חיוב הקריאה הי' בימי משה מקרא דוילכו שלשת ימים רק שעזרא תיקן מנין הקרואים. אך בירושלמי ספ"ק דמגילה וכי מרדכי ואסתר מתקינין על מה שעזרא עתיד להתקין יע"ש בשיו"ק ובירושלמי פ"ד דמגילה ועי' טאו"ח רצ"ב וא"כ קושיתו נכונה אר' יוחנן דהוא מרא דירושלמי. וי"ל דר' יוחנן לשיטתו במנחות צט"ב דבק"ש מקיים מצות לא ימוש ומשכחת לברך לאחריו דאף דכל שעה הוא חיוב מצוה בפ"ע מ"מ בדיעבד בשאין לו פנאי יוצא גם בזה וכמש"כ במ"א. ואולם יעויין בירושלמי פ' שלשה שאכלו ובפ' הקורא עומד שהוזכר סוגיין באורך יותר ושם דריש רשב"ג שם שם לג"ש דמברך לאחריו וי"ל דרשב"ג לשיטתו בירושלמי פ"ק דברכות על המשנה בשחר מברך שהוא ע"ש והגית בו יומם ולילה שתהא הגיית יום ולילה שוין יע"ש בק"ע וכ"מ במדרש איכה בפתיחתא פסוק כ"ג ובכ"מ דלרשב"ג מקיים מצות לא ימוש בשו"ע. אבל הא תברא בצידו דבירושלמי דמגילה ובשלושה שאכלו קאמר בשם ר' ישמעאל ק"ו ממזון כו' והרי ר' יוחנן ס"ל להדיא במנחות כמ"ד דוהגית הוא בתדירות. ועל"ק דף מח"ב בבבלי מדברי ר' ישמעאל למדנו כו' ועבמ"מ עהרא"ש שתמה שהרי חיוב בהמ"ז לאחריו כדכתיב ואכלת ושבעת וזה א"א בת"ת ואיך שייך לאחרי' ותי' דזה אסמכתא בעלמא ועש"ות חו"י שי' ט'. ועבירי"ו ר"פ שלושה שאכלו עשאוהו כשאר מצוות כו' וע"ש במפרש דכל הני ק"ו וג"ש אסמכתא בעלמא וע"כ דחכמים תיקנו ברכה זו כמו על כל מצוות של תורה ועתוס' ברכות ל"ה סע"א ואכמ"ל. וע"ע בתו' רל"צ שתמה עהרע"ב אבות ספ"ה שהביא שאלו לר' יהושע מהו שילמד כו' דליתא במנחות רק שאלו את רשב"י. ובאמת בירושלמי פיאה רפ"ק ובירושלמי סוף סוטה ובתוספתא מפורש להדיא שאלו את ר' יהושע וכדברי הרע"ב. ועבצל"ח שה"ר דבה"ת לאו דאורייתא דאלכ"ת לרבינא דהרהור כד"ד ולמה לא יברך ג"כ בהרהור כיון שמהרהר ק"ש בלבו וסתם בע"ק הוא מקרה לילה וכיון שמהרהר בק"ש הוא קורא בתורה וע"כ דלרבינא דהוא בתראה בה"ת לאו דאורייתא. ועש"ות שאג"א סכ"ד שדחה ראי' זו. ואף לר"י דסובר ק"ש דרבנן

מ"מ הוא לומד בתורה ובל"ה הא גם לתלמוד צריך לברך ועוד דבלא הזכיר יצ"מ הוה ק"ש ג"כ דאורייתא וכמ"ש התו' וגם דלדעת תר"י לא הוי מדרבנן רק קביעת פרשה זו. ומיהו אף דהרהור כד"ד אין לברך על ההרהור וכמ"ש האחרונים הא דאין מברכין על ביטול חמץ משום דסגי השבתה בלב ואין לברך על מצוות שבהרהור ואף דבהא מהני מה"ת הרהור כדבור וער"נ : מה למזון שכן נהנה. ומוכח דבתורה ליכא הנאה ול"ד דהא דהמודר הנאה מחבירו וכנדרים להי"ב דהתם הוי הנאת דמים ולכן היכי שאינו מוטל עליו ללמוד עמו אסור ועט"ז ביו"ד סי' רכ"א ס' י"נ שדבריו סותרים לסוגיא דילן ועש"ות פני ארי' סמ"ז יעש"ב: תוס' ד"ה ההוא בד"ת. וכ"מ לקמן בר"פ כיצד אף דקראי הוי אסמכתא וכמ"ש התוס' סע"א וע"ש בתוס' ד"ה כיצד. ומיהו ה"ד בריש תענית מאימתי ולא קאמר אקרא דולעבדו קאי כדמייתא במסקנא דהתם קאי לבתר כמה מסכתות וניחא לי' טפי לאשכוחי דאיירי בהו קודם התנא גופא במתני': רש"י ד"ה והלכתא כשמואל בספק. כונתו על הא דבסמוך הי' עומד וכמ"ש התוס':

ב

ע"ב וכי מפני שסמכו כו' שהיא מיתה חמורה מכולן וכרי' יאשי' בסנהדרין נא"ב דכל מיתה כו'. ואף דבנתערבו לא אזלינן בין מיתה קלה למיתה חמורה בתר רובא כיון דבלא"ה יומת וכמ"ש התוס' בזבחים ע"א א' שאני התם כיון שיהי' עכ"פ בא' מהם שנקיל עליו בודאי שלא כדין אבל הכא דהספק אם נתחייב מעולם במיתה החמורה דמוקמינן אחזקתו ודוגמא לדבר בדשיל"מ דהיכי דיש ספק אם יש כאן איסור כלל דבטל וכמ"ש הפר"ח לחלק בספיקא דדינא בדרבנן להקל כיון דהספק במציאות: דתנן נושא אדם , כהגי' ביבמות דד"א ומתני' היא ביבמות צז"א, ואע"ג דגם לר"י בעינן מוכח ומופנה ועתו' יבמות דד"א י"ל דגם הכא מופנה דכתיב ושננתם ולזה תי' דמבע"ל לאידך דרשה :דאריב"ל מנין שהמלמד כו' ועי' ירושלמי שבת פ"ק ה"ה:

[השמטה: **ארי' ור"ש** לכאורא משמע שהי' סתם ר"י אמורא וכן ביומא פז"ב דחשיב ר' יהודא בתר ר"יח ואף דאין הכרח מהקדימה וכמ"ש התו' בכ"מ ועי' כתובות מט"ב ועה"ב ואולי צ"ל רב יהודא ועי' בקדושין סו' סע"ב ר"ש לרי' יוחנן דהיינו רשב"ל ועי' כתובות קיא"ב שמעון זה ר"ש בן פזי וא"ל ר"ל ואף דכאן בכתובות לאו כללא הוא בכ"מ כמו ר' אושעיא זה ר"א בר' וכמ"ש בחי' לחגיגה ט"א יעש"ב. ועי' סוכה כח"ב רש"א כל שניעור וע"ש במפרשים שהוא רשב"ל וע"ירו ברכות פ"ק ה"א ר' חלבו ר"ש בשם ר' יוחנן בשם ר' ירמי' ואף דר' ירמי' הי' תלמידו של ר"יח נ"ל מכאן ראי' למ"של (וע' תו' בפסחים ק"ו ע"ב) דתרי ר' ירמי' הוי ועי' שבת קידי' יהודא ברי' דר"ש בן פזי וכה"ג:]

כב

ובלבד שלא יאמר האזכרות שבו. ועיר"ו שם ה"ד. ומכאן משמע כהמ"א סי' רט"ו סק"ה שמותר להזכיר את השם בדרך לימודו. ואולי י"ל דמ"מ הוצרך לאשמעינן שיש בו גם איסור דב"ק. ועבזל"א ח"א בחאו"ח אות אזכרה משש"ב:

[השמטות: **מכאן אמרו כו'** וע"חו ע"ג ה"א ד"ה אלא וע' במדרש ובמכילתא פ' יתרו ע"הכ וכל העם רואין מלמד שנהי"ב מומין שכולן נתרפאו בשעת מת"ת וע"במר נ' שה"ש דדריש מקרא ומום אין בך וע' נדרים ז"ב בר"נ ד"ה שנאמר ועש"ות פני ארי' סי' סב' וע' באור הרד"ל על פ"דרא פ"מא אות מ' שהעיר מנדה מ"בא והא זבין ומצורעין דחמירי וע"ש בתו' דמשמע שהיו שם בסיני]

כג

א

א"ר מיישא בר ברי' דריב"ל כן הגי' לקמן כ"ד ב' וכתובות פ"ה ב' וירו' ברכות פ"ב ופ"ח ופ"ק דקדושין ה"ז וע' בבלי ל' ע"א. ובירו' פ"ק דביצה ה"ז ובחולין ק"ו ב' ובדא"ר ספ"ק וע' ירו' תענית פ"ק ה"ו יוסה ברי' דריב"ל בשם ריב"ל ואולי כצ"ל הכא וע' פסיק' רבתי פכ"ד ר' מיישא ברי' דריב"ל הרואה כו' ואינו זן כו': הנצרך כו' ע' מ"א סי' נ"ב סק"ב וצ"ע דמשמע דאסור להעמיד עצמו בין לגדולים ובין לקטנים. וע' ירו' ברכות פ"ב ד"ז גבי לא יעמוד אדם ויתפלל וצריך לקרוא מה טעם הכין כו' א"ר אלכסנדרי שמור רגליך כו' שמור עצמך מן הטיפין היוצאות מבין רגליך דהא דתימא בדקין אבל בגסין אם יכול לסבול יסבול וא"כ מפורש כן להדיא וכן בירושלמי מגילה פ"ק ה"ט יעו"ש בק"ע דבדקין אסור שמא יעשה כרות שפכה וצריך להפסיק באמצע תפלה. ובמפרש לברכות משום דקטנים שותתין בע"כ ואינו יכול לעכבן:

ב

אע"ג דתיובתא דשמואל וכה"ג בב"ק טו"ב ובסנהדרין כז"א ובערובין י' ע"א וטז"ב וכה"ג דמסיק בתיובתא וקאמר הלכחא כוותי' ועי' נדה ס"ד א' תיובתא דשמואל אמר לך כו' וע' תו' שבת מ"ד א' ולהכי חשיב הש"ס תיובתא יע"ש וע' תו' גיטין נ"ג ב' ד"ה תיובתא ותו' ב"ב דף ל' א' ד"ה קשיא ורשב"ם ב"ב נ"ב ב' וקכ"ז א' ותו' מ"ק ב' סוף ע"ב ורש"י סנהדרין ר"ד ק"ב קשיא וע' בראש ברכות כ"ו ב' ובתר"י לקמן ל"ז א' וע' בר"ן פ' חזקת בשם הגאונים דלא דחינן מלתא בקשיא אלא בתיובתא וכ"כ הריטב"א בפ' לא יחפור בשם ר"ח בה"ד מתקיף לה ר"פ. וע' תו' מנחות כ"ט ב' ד"ה ותני תיובתא וע' באר יעקב חאהע"ז סי' ק"א:

כד

א

תוס' ד"ה והתניא ר"ל דבכמה מקומות קאמרינן ביתו זו אשתו כמו בשבת קיח"ב וסנהדרין נז"ב וברכות נא"ב לאנשי ביתי פרש"י אשתו וערש"י ב"ב צו"א אפי' אאינשי ביתו ופרש"י אשתו וערש"י תענית כ"ג ב' ועי' נדה י"ב ב'. רק דמ"מ לא מצינו דהוי אשתו בכלל ב"ב. וערש"י יבמות ס"ב ב' ד"ה ביתך: ועתו' ערכין ג' א'. ד"ה פסק וירושלמי מגילה פ"ב: כה"א רש"י ד"ה בזמן שיש בהן כו' ערש"י חגיגה דף ד' א' ובהגרי"ב ועשו"ת נוב"י מ"ת חאו"ח סי' ג' וערש"י ב"ב יט"א מן החמצן ובכתובות עז"א:

ב

ר' יעקב ברי' דרב שמואל ערש"י לעיל י"ז א' ד"ה ברה: והרי לבו קס"ד ט"ס וצ"ל עקבו וכן מפורש להדיא בפרש"י שברי"ף ולכן ניחא דלעיל כ"ד ב' לא פרש"י מידי ודלא כצל"ח שהאריך בפלפולא. וע' באור הגרא"ו סי' ע"ד ס"ק א', ומיהו מצינו בכ"מ דפרש"י קס"ד ואף דקאי הכי במסקנא וכמו שהבאתי לעיל ט"ו א' וע' לעיל כ"א א' רש"י ד"ה חוזר וקורא קס"ד כו' אך ברש"י שברי"ף גריס קסבר ועש"ות פני ארי' סי' ו' מ"ש בענין לבו רואה כו': רש"י ד"ה בעששית ואח"כ מ"ה כל שהוא: אבל לכתחלה כו' ערש"י שקדמו המים כו' ולכאורא הא כשרבה האיסור חוזר וניעור כמו ביי"נ סי' קל"ד וי"ל דלכן פסקו הפוסקים כבן זכאי לל"ב וע' תו' ע"א ע"ג א' ד"ה כי אתא ודוק. וע' תו' מנחות כ"ב סע"א וע' תו' בכורות נ"ו א' ד"ה אין המים וע' בנדה ע"א ב' שהראשון ראשון נפסק וע' ט"ז או"ח סי' קפ"ב סק"ו. וע' בסי' צ"ט ס"ו בהג"ה וע' ש"ות עמק הלכה חאו"ח סי' כ"ט משש"ב וע"ע בתר"י דהו"א אם נתן מים לבסוף לא סגי כו' ודוק: לא מבעיא לי וכה"ג לקמן מח"א יע"ש: כליין ערש"י לעיל כ"ג א': כ"ו א'. רש"י ד"ה ככלי כו' גלימא לאו כליין הוא כצ"ל:

כו

א

ר"פ ד'

תה"ש מתני' ר"י"א עד ז' שעות ע' רש"ל דהתו' לא גרסי לי' לקמן כ"ז א'. וכן משמע בתו' לקמן כח"א ד"ה ושל מוספין כה"י שהקשו מהא דאמר בר"פ ת"נ ושל מוספין כו' והא למסקנא דעד בכלל תיקשי נמי הכי לר' יהודה דהא התם קאמר מוספין בשש וגם דלמה לא מוכיח מזה דעד ולא עד בכלל דאי לא כן תיקשי מהכא וע"כ דהתו' לשיטתי' דל"ג במתני' עד ז' שעות . וע' בראי"ש דגם לר"י אם התפלל עד חצות שכר תפלה שלא בזמנה יהבי לי' ועי' ב"י ובט"ז סימן פ"ט סק"א. ובאמת מפורש כן להדיא גם בפרש"י בתענית

דד"א בד"ה עד שיעבור זמן שחיטת הפסח יעש"ה: דכ"ע עד חצות כו'. ואף דיש נ"מ גם בהא שיהא צריך להקדים של עכשיו תחלה י"ל דזהו לבתר דידעינן דמכאן ואילך יהבינן שכר תפלה שלא בזמנה ולכן יש להקדים אותו של עכשיו שהיא חביבה ביותר אבל לפי סברת המקשה אכתי לא ידע כלל לחלק בזה ועי' מ"ר פ' נצבים וע"ש בשו"ת עולת יצחק ודוק: התם דהרי יומא. ולכאורא הא באמת קיי"ל דבקדשים לא אזלינן אחר ברייתו של עולם וא"כ כיון דתפלות כנגד תמידין הוי לן למיזל בתר יממא וגם דלא הוי לי' למיתלי רק אי רשאי להקריב ג"כ ביממא לאחר זמנו: או דלמא כו'. ואף לר' יוחנן דאמר ולואי שיתפלל כל היום מ"מ י"ל דהאיבעא אי החוב' עליו להתפלל ולהשלים שלא בזמנו ואף דשכר תפלה לא יהבינן לי':

תו' ד"ה טעה וא"ת והאמר רב עי' תו' לעי' דד"ב ד"ה א"ר יוחנן וצע"ק, ומה שהקשו מהדל"ק אין מקדשין בלילה. לכאורא לפמ"ש הפוסקים דבהתפלל פעם אחת שוי' עליו כחובה וא"כ כיון שכבר התפלל בלילה ההוא ממילא הוי לדידי' כחובה. שוב ראיתי שכ"כ הבה"ג והרא"ש חולק עליו ועב"י סרל"ה שתמה עהרא"ש שהרי לקמן באות ז' סתם כדברי הרי"ף והבה"ג וע"ש במעיו"ט. ובאמת כונת הבה"ג כמ"פ לעיל דבאותו לילה שוי' עליו כחובה וע"ע בתוס' חגיגה ט"ב. ואף דבשכח של ר"ח בב"המז אין מחזירין וכדלקמן מט"ב משום דאי בעי לא אכיל שאני התם דכיון דגברא הוי השתא בר חיובא בתפלתו משעה זו. ומש"כ התו' ומיהו אם איחר כו'. דבשהה כ"כ הו"ל כמזיד שלא שם על לבו וכעובדא דההוא סמיא ברפ"ב דביצה יע"ש. וע' מנחות סט"א אר"ש ה"מ שהי' שוגגין ואנוסין כו'. ולהכי מבע"ל בטעה ולא התפלל מנחה ולא מבע"ל בלא התפלל שחרית משום דהו"ל ב' תפלות וע' בהשגת הראב"ד פ"ג מה' תפלה הלכה י'. ויש להביא ראי' לדעת התו' מהא דנקיט רב מרי א"ר יוחנן טעה ולא התפלל ערבית ולא חשיב לרבותא בלא התפלל מנחה למסקנא דמתפלל שתים וע"כ דהיינו ג"כ שלא התפלל שחרית מ"מ אינו מתפלל במנחה רק שתים ועי' באור הגרא"י באו"ח סי' ק"ח ועי' היטיב בחגיג' ט"ב ולהכי לא פשיט מברייתא דלקמן טעה ולא התפלל כו' ואף למ"ד אבות תיקנום מ"מ בזמנים של הפלה אסמכיהו רבנן אקרבנות וא"כ ממילא שייך בזמן התפלה משום עבר יומו כו' רק דניחא לי' לאתוי דרי"ח גופי' סובר דמשלי' של מנחה בערבית ממילא מוכח ממימרא קמא דר' יוחנן דלא מהני השלמה בב' תפלות דהא אף לסברת המקש' מ"מ פשיטא לי' דלאחר ב' תפלות לא מהני. ומש"כ התוספ' בדבור הסמוך דלא מבע"ל אם טעה ולא התפלל מוסף, י"ל למאי דמסיק דעד ועד בכלל א"כ משכחת לר"י דאמ' ז' שעות שיהי' ב' תפלות בהדדי די"ל דהתפלל מנ"ג קודם ז' שעות

דאכתי לא נשלם זמן המוספין, ומיהו להמ"א סימן ק"ח סק"ו דה"ה בשבת כשביטל תפלת שחרי' דמהני השלמה במנחה דלא הוי ג"כ ב' תפלות הסמוכות דשל תהמ"נ מיקרי תפלה הסמוכה א"כ א"ש בפשטות. ועי' תר"י ושמן רוקח חיו"ד סמ"ח ואו"ח ט"ו ואכ"מ. ומה שהקשו המפרשי' הא דפריך בגמרא מהא דמעוות שאינו יכול לתקן ודלמא איירי שביטל ב' תפלות ודוחק לדחות דהיינו נמי דמשני כגון שביטל במזיד דבשהה כ"כ הו"ל כמו מזיד דא"כ הי' להפוסקים לחלק בין אונס שיכול להשלימה. אבל ז"א דודאי גם לאחר זמנו כיון דשכר תפלה בזמנה לא יהבי לי' וא"כ אף בלא השלמה הי' יכול להתפלל וכרי' יוחנן דאמר ולואי שיתפלל כהי"כ ועי' בט"ז סימן פ"ט סק"א א"כ אם הי' מהדין שמחוייב להשלים וכי בשביל שהוא פושע יפטר מלהשלים וצ"ל משום דבזה ודאי דעבר זמנו ולכן לא חילקו הפוסקים. ועי' בצל"ח שהאריך דלמה לא פריך מהא דמעוות שאינו יכול לתקן קודם האיבעא בטעה ולא התפלל מנחה דאל"כ הו"א מדלא חשיב נמי מהמ"נ וע"כ דלא הוי מעוות רק כשביטל ב' פעמים אבל במנחה אפילו בפעם אחת אינו משלים אבל השתא דפשיט דאין בזה משום עבר יומו פריך שפיר יעש"ב. וגם י"ל לאידך גיסא לדעות החולקי' דבשתי תפלות אכתי יכול להשלים דדמי למנחה ליומא אוחרא ולכן כיון דמסיק דתהמ"נ יש לו תשלומין ליומא אוחרא וא"כ ה"ה בשתי תפלות , וגם י"ל דיש לדחות דהא דאין לו תשלומין מיירי שהיכי שכבר עבר ג"כ זמן המנחה ולכן פשיט מקידם דגם ליומא אוחרא יש לו תשלומין. וגם י"ל הא דלא מותיב לעיל קודם האיבעא דהו"א מעוות לענין סגל"ת ולא לענין תשלומין מדלא חשיב נמי תהמ"נ ומוסף אבל כיון דמספקא לי' לומר אי נימא כיון דעבר יומו וא"כ י"ל משום דתהמ"נ הוי כש"כ משחרית וערבית דהוי חד יומא ולהכי לא חשיב לי'. וגם י"ל להיפך דבל"ז הו"א דלא חשיב מנחה דאין לו תשלומין כלל אבל הני רק שכר תפלה בזמנה לא הוי לי' עלייהו אבל השתא י"ל דאין להם תשלומין כלל ורק דלא נקיט תהמ"נ דידעי' מכ"ש ואף דזה מתורץ נמי אי נימא דקאי לענין שכר תפלה בזמנה דלא יהבי לי' דהוי ג"כ במכש"כ תהמ"נ דהוי ביומא אוחרא די"ל דבטל קרבנו מ"מ כיון דעכ"פ אין הכרח מכח קושיא דלא חשיב תהמ"נ א"כ טפי מסתבר מדתני שביטל דמיירי היכי שמבטל לגמרי. אך ז"א דא"כ מאי מדייק רב אשי במסקנא מהכא דמיירי לענין מזיד מדלא קתני טעה דל"ל. דהוי משתמע נמי בכה"ג שאינו יכול לתקן מדלא קאמר בסתם שלא התפלל אבל ביטל לא הוי רק במזיד. ז"א דהא ריי"ח קאמר להדיא טעה ולא התפלל ערבית מתפלל בשחרית שתים ואי הוי תני טעה הו"א דהוי בגוונא שיש תשלומין ולענין תפלה בזמנה דלא יהבי וי"ל ואכ"מ. ועי"ע בנה"ח שער ב' פרי י"ג בה"ד

מעוות ל"י לתקן זה שביטל כו' ולא משמע כן קצת מסוגיא דהכא: רש"י ד"ה וכיון דעבר כו' וכגון מוספין ט"ס דהא תפלות נגד תמידין וכדלקי ע"ב. ואולי י"ל דאף דלא איירי ממוספין נקיט לדוגמא דהוי דומה למוספין דליכא הך טעמא דרחמי כיון שתיקנוה ע"ש קרבנות וכמ"ש התוס' כאן סע"א יע"ש, ועבצל"ח בד"ה ושל מוספין שכתב להמציא דין מחודש לענין תפלת המוסף שאינה נוהגת בנשים. ולדעת התו' לעיל כ' ע"ב דגם במ"ע שהז"ג מדרבנן ג"כ נשים פטורות אלא דבתפלה כיון דרחמי נינהו לא חילקו בזה בין שבת לחול משא"כ במוסף ונסתייע בזה מה שהיסב בכונת דהתו' לפי הגי' שהי' לפניו שהקדים תמה"נ למוספין משוש שהיא תדירה בכל דהכונה שנוהגת ג"כ בכולם. ובש"ס ד' פפד"מ מצאתי מוקף בשני עגולין תיבת יום. ועבתר"י ומעיו"ט בפמ"ש וכ"מ ברמב"ם בפ"א מתפלה דהוי מ"ע שלא הז"ג וכ"כ בשוע"ע סי' ק"ו ועש"ות זכרון יוסף חאו"ח סט"ו. ועבכפ"ת סוכה לח"ב דהא דמשני דרחמי נינהו היינו לחייבם בג' תפלות ואע"ג דלפ"ז הוי הז"ג והרמב"ם סמך עמ"ש ספ"ו מתפלה נו"ע חייבין בתפלה וסתמיות דבריו דהחיוב על ג' תפלות והיינו משום דרחמי נינהו, ואולם מצאתי בבשמים ראש ספ"ט דנשים פטורות מתהמ"ס דזאת התפלה אינה באה אלא משום זכר לחיוב קרבנות ואשה לא היתה שוקלת ואין להם חלק בקרבנות צבור אבל כבר נהגו להתפלל בכל דבר וחייבו א"ע בכל המצוות עכ"ל ועש"ות רע"א סי' ט'. וצ"ל דאף דאין שוקלות מ"מ חייבין מדרבנן דהא אם שקלו מקבלין מהם. ועוד דהא בשבת כולן עולות דבאות לרצות וקרבן מוסף בא לכפרה וגם לחד מ"ד בשקלים פ"א מ"ד דלוים ג"כ לא היו שוקלים ועתוס' מנחות כ"א ע"ב ד"ה כל ואטו יפטרו ג"כ ממוספין, ובאמת למ"ש המ"א בסי' ק"ו דלכן נהגו רוב הנשים שלא להתפלל דמדאורייתא די באיזה בקשה שאומרים בבוקר ואפשר שאף חז"ל לא חייבום יותר עכ"ל, וא"כ ל"ד להא דת"ע רשות דשוו' לדידן כחובה כיון דהפטור לגבי' בבקשה בעלמא דהוי כמו בטעה בערבית בר"ח דפטור לחזור משום שאין מקדשין החודש בלילה דלא הוי שעת חיוב ול"ד לתפ"ע רשות דמהני שוי' כחובה כיון שנתקן שיהי' התפלה רשות אבל הכא לא הי' התיקון כלל לגבי נשים וכעין זה העיר בעמ"ה חאו"ח סל"ד יע"ש ובחי' לאו"ח מש"ש:

ב

תוס' ד"ה טעה אלמא שמצריך להתפלל זימנא אחריתא. ועלא"ז רש"א דהא מסוגיא דילן נמי מוכח הכי דקאמר דכיון דלא אבדיל בקמייתא מהדרינן לי' להתפלל תפלה אחרת אע"ג שאינו מרויח כלום. ודחה זה משום דהגמ' מסיק לה בקשיא מהא דיכול לאומרה על הכוס. וכונתו דאל"כ למה לא יחזור מ"מ מפני הבדלה שלא הזכיר אם

לא משום דאינו מרויח כיון שאומרו על הכוס. ובאו"ח סי' ק"ח ס"א ואם היפך לא יצא ידי תפלה שהיא תשלומין וצריך לחזור ולהתפלל אותה ואף שלא ירוויח כלל. ובסי"א כתב דיתפלל בתורת נדבה. וכבוד מר תותני הגאון המפורסם וכו' מוה' מרדכי גימפל הרב דק"ק ראזינאי יצ"ו השיב בהשקפה הראשונה דיש לדחות דלפ"מ שכתבו הרשב"א ורא"ש ז"ל בישוב דהרי"ף יש מקום לשנות בסברא כמ"ש הפוסקים על הך דמצוות אצ"כ מ"מ אם אמר שאינו רוצה לצאת י"ח לא יצא בזה וכמ"ש המג"א בזה וע"כ משום דגלי דעתא דלא ניחא לי' בתפלה לחובה לצאת י"ח ולתשלומין לא הגיע זמן והוי כהתפלל קודם זמנו. ויש בזה הרהורי דברים מהך דאמר א"א שתכפר לי חטאת ואשם דלא כיפר. אלא דקשה ע"ד הפוסקים אלו דבמכוון שלא לצאת י"ח לא יצא י"ח. ופשיטא דלא עבר על בל תוסיף דהא בל תוסיף יותר נקל להמיר מלצאת י"ח וכמבואר בסוגיא דר"ה ובערובין בפ' המוציא תפלין. וא"כ בהא דאמרינן במתן ד' במתן א' דרא"א כו' עבר על בל תוסיף כו' יתנה בהדיא שאינו רוצה לצאת בזה ורואין כאלו היא מים ובזה אמרינן בזבחים בפ' כל הזבחים דיזה שתי הזאות ואכמ"ל דזה לא נכנס בגדר ב"ת בזורק עוד מים בעלמא וכמ"ד בהך דלא תקריבו כו' כל שממנו לאישים ה"ה בב"ת וכו' ע"כ דפח"ח. ועתו' זבחים מז"ב ד"ה ועייל ודוק. ועי' ש"ות חמדת שלמה חאו"ח סכ"ד שהעיר קצת מעין קושיא זו בקצרה דיכוון שלא לצאת ע"שב והארכתי במק"א יעלא"ז רש"א מש"כ עדהר"א שהם דברי רה"ג שהביא הרא"ש דכיון דהבדיל בשני' גרע טפי מלא הבדיל בשניהם ויש להבין לכאורא דא"כ לא הקשו התוס' כלום לשיטת רבינו יודא דשפיר י"ל דכשאינו מרוויח כלום א"צ לחזור ולהתפלל כיון שכבר התפלל והכא שאני דמה מהני שיתפלל אח"כ של חול דכיון שהבדיל בה גילה דעתו דכיון שהקדים דתשלומין ברישא. ומש"כ רבינו יודא וה"ה אם מתפלל מנחה בשבת. דמדקאמר ולא התפלל מנחה בשבת וע"כ דהיכי דהתפלל רק שלא הזכיר של שבת כיון דלא מייתר מידי א"צ לחזור ולהתפלל:

תוס' ד"ה יעקב אמר אפשר כו' כדצלי יהיב דעתי' למיהדר כו' מיד בא השמש כצ"ל, ואולם במ"ר פ' וישלח אותן ב' שעות ששקעו בעבורו בצאתו מבית אביו זרחו בעבורו. והוא מסכים עם מש"כ בפסקי תו' פ' הקומץ רבה ותחלת שעה י"א הוי זמן ערבית יע"ש. והא אף למאי דקי"ל כר"י עד פלג מ"מ אין להתפלל רק מבעו"י קצת וכמ"ש התו' דהכא דהיינו בשעה ורבע קודם הלילה. ומיהו בירושלמי דמכלתין איתא ר' ירמי' בעי אי מקשינן לתמיד של בין הערביים והא תמיר נשחט בח' ומחצה אר"י לא הוקשה ת"מ לתמיד של בה"ע אלא לקטורת צא שעה אחת לעסוקי של תמיד כו' וא"כ לר'

יודא דמנחה נגד תמיד של בין הערבים הוי פלג ב' שעות חסר רבע שעה ולכן נקיט המדרש ב' שעות כיון דקרוב לאותו שעור הוי זמן תפלה ועתו' בסמוך ועלח"מ פ"ג מה' תפלה שהביא ג"כ דברי הירושלמי הנ"ל יעש"ב. ועלא"ז רש"א בתו' ד"ה עד פלג ודבריו נמשכים ע"פ שיטת הירושלמי שהשיב ר' יוסי לר' ירמי' ואכמ"ל: פלג מנחה קמא. ר"ל דהספק לענין מ"ג או קטנה וכדמשמע מפרש"י בדף הסמוך ד"ה היינו רבנן דקרי למ"ג הפלג האחרון של מ"ג א"נ דמסופק אי פלג קמא או פלג בתרא של מ"ק ובשיעורא ליכא נפקותא רק לענין עד בכלל ומלשון הרא"ש משמע קצת כדברי:

כז

א

תוס' ד"ה ת"ש ול"ג כו'. כונתם מדלא בעי בגמ' הלכתא גבי מוספין ש"מ דלא פליג ר"י בהא ועמשל"ע בחי' בריש פרקין: אדרבא מדר"ה ורבנן. ואף דרב הונא תלמידו דרב הוי וכדפרכינן בשבת קכ"ח א' וביצה ח' ע"א וב"ק קט"ו א' וע' סנהדרין ו' סע"ב ובראש נדרים כג"ב דמסתמא לא פליג ר"ה אדרב. ועשיו"ק ירושלמי סוכה פ"ג סוף ה"ד ד"ה מה דמאי ועתו' ב"ב קנג"א. מ"מ אשכחן בכ"מ דפליג רב הונא אדרב ולא פריך וכמו בשבת כ"א סע"א גבי כבתה זקוק לה. וגם דכבר כתבו התו' בחולין י"ג א' ובגיטין י"א ב' ובכ"מ דתרי ר"ה הוי ועתו' ערובין נ"ז ב' ועבראש בפ' הזהב ועתו' בכורות י"ד א'. ועי' מגילי כז"ב לקמי' דר"פ ואסר לקמי' דר"ה כו' דמשמע ג"כ דהי' ר"ה ברי' דר"י ועי' ברכות י"א ב' אר"ה למקרא כו' ובירושלמי גריס בשם ר"ה איפכא. ועי' מגילה כ"ב א' ר"ה הוי קרי בכהנא. ובירושלמי מעש"ש פ"ה מייתי במאן דיהיב מעשר למי שאינו כהן דכתיב לתת מנת למען כו' ור"ה לא נסיב במעשר. ודוחק לדחות דאף שהי' כהן מ"מ לא הי' רגיל ליקח מעשר וציוה לתתו לעני כהן שאין זה במשמעות הלשון. ועי' בירושלמי כלאים פ"ט דמבואר דר"ה מת בימיו של ר'. ועי' ירושלמי כתובות פרק י"ב הלכה ג' דא"ר כד סליק ר"ה ריש גלותא להכא כו'. ועי' תו' מ"ק כה"א ד"ה ור' חייא. ועי' תו' ברכות ל"ט ב' ד"ה מברך כו' וכש"כ לגבי ר"ה שהי' תלמידו של רב ואין זה מוכרח די"ל דהכא הי' ר"ה הראשון מדאקדמי' לר' יוחנן וכמש"כ במ"א וכן במ"ש התו' ברכות מ' ע"ב ד"ה ור' יוחנן כו' ומכש"כ גבי ר"ה כו'. ובתו' לקמן נט"ב ד"ה ור' יוחנן דקי"ל כר' יוחנן לגבי' דרב מכש"כ לגבי ר"ה. ובירושלמי תרומות פ"ק הלכה א' ובחגיגה ג"ב ר"ה כו' ור"ח אמר אפי' באחת מהן וכו'. וכן בערובין דף ס"ב ב' וסו"ב ועב"א וע' נדרים ס"ה סע"א וגיטין עו"ב. ובזה מיושב ג"כ קושית התו' ב"ב דף י"א ב' ד"ה בעיא מיני' ר"ה יע"ש. ובזמ"ק השיורי קרבן על הירושלמי שבת פרק ד' הלכה ד' ד"ה היתיב ר' פנחס מתניתא פליגא

עלוי דר"א שכתב מקור להרמב"ם בה"ה נגד ר"י"ח בקניבת ירק וכשבת קטו"ב ונדחק שסמך על הירושלמי דמקשה אר"א מברייתא ש"מ דר"א אמרה רק שסברו דכל מה דאר"א בסתמא הוא דרי"ח וכדאמר בשקלים. ולמ"ש לעיל ניחא בפשטות דכיון דהוזכר מקודם מן הסתם הוי ר"ה הקדמון. וע' בתומים ובאחרונים בחו"מ סי' א' ד"ה ביחיד מומחה דר"ה לא הי' סמוך מהא דר"ה אפיק וכו'. ותמהני שהיא תפורש בר"נ נדרים ס"ח סע"א ד"ה ביחיד מומחה. ועי' ר"ן נדרים ח"ב ד"ה ושמתא בשם הירושלמי וזה סותר לדהר"נ הכא שמשמע שבא לפני רב. ועי' בירושלמי חגיגה פ"ק ה"א ובירושלמי נדרים ספ"י אמרין קומי ר' יוסא ר"ה ראש וכו' ועי' פני משה. וע' בדרישה לחו"מ סי' י"ז ס"ק י"ג וע"ש מה שהוכיח דהתם הוו תרי ר"ה וע"ש בסמ"ע ס"ק י"ט וע' בבאר יעקב ובחולין צ"ו סע"ב דפריך מיני' אשמואל. ועי' ירו' שביעית פ"ו ר' חייא בשם רב הונא. אך מזה אין ראי' כידוע לרגיל בירושלמי שסתם ר"ח הוא ר"ח בר אבא על הרוב וע"ע בהוריות י"א ב'. ועש"ך יו"ד סצ"ח סק"א ובפליתי סק"א ועי' תו' חולין צז"א ד"ה שאני. ותמהני דהתם פריך משמואל אר"ה וע"כ דהי' ר"ה בתרא. וע' שבת נ"א א' אר"ה א"ר ועי' גיסין עד"א רבינא אמר ר'. ועי' תו' ערובין ז"ב ד"ה בעירבו. וע' חולין נ"א א' והוה ר"ה צפוראה יושב לפני ר'. ועי' יומא עז"ב. ואגב ראיתי להעיר על תואר השם ר' הונא ועי' הוריות י"ב ב' ר"ה ברי' דר"נ ועתוס' ע"א נ"ז סע"ב וחולין מ' ע"ב ונ"ל דהיינו הון בן ר"נ המוזכר ביבמות לד"ב:

השתא דלא אתמר הלכתא מאן דעביד כו'. הנה הפר"ח ובשו"ת שאג"א ובתו' רע"א למשניות הקשו על שיטת התו' בריש מכילתין דקי"ל מאן דעביד וכו' והא להסוברים דק"ש דאורייתא וא"כ הוי ספ"דא דאזלינן לחומרא והא דעביד כמ"ע היינו רק בתפלה דהוא ספ"דר עכת"ד קושיתם. וצ"ל דאף להרמב"ם הוי ד"ת מדכתיב ועבדתם דסגי בכל דהוא ובפעם אחד. ול"נ ע"פ מ"שכ התו' ב"ב ס"ב ב' ד"ה אתמר כו' דהיינו מי שירצה יוכל לסמוך על דעת כל אחד וכההוא דסוף פ' כל הנשבעין השתא דלא אתמר הלכתא כו' דהתם ע"כ לאו משום ספיקא דהא בממונא הממע"ה. ועי' גיטין דף ס' ע"ב והשתא דלא אתמר כו' כל דאלים גבר וע' גיטין נט"ב. וע' ירו' ערובין פ"ק ה"ד מכיון דאתמר הלכה כהדין והלכה כהדין מאן דעביד הכין לא חשש כו'. ועי' ב"ב קכ"ד א' עשה כדברי ר' עשה ופרש"י הדיין ול"נ דטעה בד"מ וחוזר. ובזה נסתר קו' התו' בערובין מו"ב ד"ה אסי יע"ש. ובאמי' מפשטות דברי התו' וקי"ל כר"י וקי"ל כרבנן מורה כמש"ל דאינו משום ספק וא"כ לק"מ. וע' בסנהדרין דל"א ובהג"א דכל היכי דפליגי יחיד ורבים ולא אתמר הלכתא כדברי המרובים ואתמר הלכתא כדברי היחיד לא מהדרינן עובדי'

בדעבד. ובלא"ה הא דספד"ר להקל היינו כשנעשה הספק ולא לעשות ספד"ר לכתחלה מפהמ"נ. וכמבואר במ"א באו"ח סי' יוד סקי"א וע' תשואות חן סי' ל"ד לענין להטיל מום בבכור. ועבש"ך יו"ד ססי' נ"ז והפר"ח בכללי ס"ס כלל י"ח דאסור לעשות ס"ס בידים דהוי כמבטל איסור לכתחלה ואפי' בספק דחסר דהוי ספק איסור וכמ"ש מוהרי"ט דהוי כמבטל איסור. ועבש"ך יו"ד ספ"ז ס"ק י"ט ובכו"פ ס"ק י"ד דה"ד דעובר על לא תבשל דמיירי בספק אם יש כאן ס' דלענין אמירה לא"י שבות ספיקא להקל. ולפז"ק דאכתי איך מותר לערב לכתחלה. ובפשוטו הומ"ל דאינו נהנה מגוף האיסור דמ"מ אסור במאכל ועבמנ"י כלל פ"ה ס"ק י"ט בשם האו"ה דמיירי צונן בצונן עי' כבישה מעל"ע כו'. וכאשר הזכרתי מעין דברי לפני כבוד חותני הגאון המובהק מהור"ר מרדכי גימפל שליט"א ודחה קושי' הנז' עהש"א די"ל דכיון שהחזיקו העולם להתפלל כן מפני הטורח להתקבץ אח"כ הוי כדיעבד וכמ"ש בירושלמי בפתה"ש דהוי מפני הטורח בעלה על מטתו וכן בתלמודין בפ"ק דשבת בשרי הימינא ועי' תו' חגיגה ט"ב וע"ע בתו' נדה ו"ב כה"ג ואף שיש לחלק וע' לקמן כז"ב שאני צבור וכו' אלא דאי לאו דלא אתמר הלכתא הוי כמזידין וצריך למחות וכר"פ המביא ע"כ דפח"ח. ואף שיש לדחות קצת דא"כ לא שייך לומר דעביד כמר עביד דלפי"ז יחיד המתפלל בלא צבור אינו רשאי להקדים כיון דאיכא לברורי שימתין לצאת מהספק וגם דבלשון הגמ' הוא דחוק לכוון כן דההוכחה מדרב מצלי ש"ש בע"ש והיינו אפי' ביחידות ומדר"ה ורבנן דלא מצלי עד אורתא ואפי' בצבור דאל"כ דלמא לגבי דידהו הוי ג"כ משום ספיקא וכנ"ל. ומ"מ לדינא האמת אתו דהא לענין בדיקת חמץ אזלינן בספיקו לקולא ולא הצריכו לבדוק כיון דאית בי' טירחה וע"כ דבמידי דאית בי' טירחה אזלינן בספד"ר לקולא אף לכתחלה וע' פסחים דד"א דליתא להאי לשיולי לאטרוחי' להאי מאי הרי דהיכי דאיכא טירחה בדבר סמכינן אחזקת בדוק וא"צ שוב לבדוק ועבח"י לסוגיא דט' צבורין מש"ש בפרט זה. שוב מצאתי בס' בית יצחק בשער הספיקות סי' ל"ז שהאריך ג"כ בדין דאין להכניס א"ע בספד"ר לכתחלה בכמה ראיות וסיים בזה דבכ"מ ספד"ר דימו הפוסקים לס"ס בדאורייתא וס"ס בדאורייתא מטעם רובא וברובא קיי"ל היכי דיש לברר בקל אין סומכין עליו ולכן בדבר שיש בו טרחה מותר להכניס א"ע בספ"דר לכתחלה. וכעת ראיתי בשב יעקב חאו"ח סי' ה' שהעלה ג"כ דבשביל טרחה מקלינן בספק דרבנן. ועי' ב"ש סי' ס"ב סק"ד ואם א"א בעשרה אלא בטורח גדול דהוי כדיעבד וע"ש בח"מ בסק"ג. ועיין בפמ"ג ביו"ד סי' ק"י בספד"ר היכי דאיכא לברורי בשאלה ובשו"ת מנחת עני חאו"ח ס"ט ויו"ד סי' מ"ה שמקיל ג"כ בזה. ומיהו אין להקשות לדבריהם דהא דעביד כמ"ע הוא משום ספיקא

א"כ יהא רשאי להקדים ש"ש בע"ש כיון דלא הגיע זמן מנחה והוי ספק לא תשא ד"ל דהתו' לשיטתי' וכמ"ש במ"א סי' רט"ו סק"ד דמיירי בלא ברכה ולדבריהם אם יברך מספק אינו עובר. וע' בעקרי דינים חאו"ח ס"י אות י"ד בענין הברכות שהכתוב מסרן לחכמים לתקן ברכת הנהנין כעין מלאכת חו"המ. והוא נגד משמעות התו' ר"ה דל"א יע"ש. וגם י"ל למש"כ המ"א בסי' רס"ז סק"א הא דצלי רב של שבת בע"ש היינו משום דלא עולת חול לשבת. ואף למ"ד דאבות תיקנום מ"מ בזמני התפלה אסמכינהו רבנן אקרבנות וכמשל"ע וא"כ י"ל דכשמקבל ש"ש מבעו"י הרשות בידו אף קודם זמן מנחה ועי' ערובין ספ"ג ובחול הא קי"ל כרי"ח דהלואי שיתפלל כהי"כ. אך ז"א דא"כ מאי ראי' מייתי מרב דצלי ש"ש בע"ש מכלל דס"ל כר"י. וא"ל דהראי' דהי' קורא ק"ש ג"כ מקודם משום סגל"ת וניחא ג"כ מ"ש התו' בריש ברכות בד"ה מאימתי' ומסתמא קרא ק"ש דאי רק לעמוד מד"ת מאי ראי' דס"ל כר"י. ז"א דמ"מ אין ראי' מזה דהוי אז זמן תפלה בימות החול דהא לענין ק"ש לא תליא ביממא ולילא רק בזמן שכיבה וכדלעיל ח"ב ואכתי י"ל דלענין ק"ש ס"ל כריב"ל דתפלות באמצע ולא בעי סמיכת גל"ת או משום דבשבת לא בעי סמיכת גל"ת כמ"ש ההג"א או דלא חייש לסמיכה כיון שהוא מכוון להוסיף מחעה"ק כמ"ש בתר"י. ובל"ה הא דקי"ל ולא עולת חול בשבת היינו היכי שלא משלה האור וכספ"ק דשבת והא הכא הי' פורש זמן רב מקודם הלילה מדאמר דהוי בדיל ממלאכה וכן משום תוספת הוי סגי בכל דהוא וע"כ דס"ל כר"י ומוכיח הגמ' שפיר:

ולפי מה שכתבתי לעיל ניחא ג"כ מה שהקשו האחרונים ע"ד התו' בענין ספד"ר בתרי קולי דסתרי אהדדי דלענין תה"ע מחזקינן ללילה ולענין תהמ"נ מחזקינן ליום ולשיטת התו' בשבת קמ"א וביצה יד"א בסוגיא דתבלין דבכה"ג לחומרא יעש"ב באריכות ועי' בסי' תק"ד סק"ח וי"ל ועי' במ"א שע"ט סק"ב ועי' תו' נדה כ"ז א' ד"ה חומר בס"ס דסתרי ואף בצד רחוק אזלינן לחומרא. ועבשעה"מ בה' מקואות סוף כלל א' שכתב להמציא דבספד"ר היכי דסתרי אהדדי בתרי קולי דאזלינן לחומרא בתרויהו וה"ר מב"ק די"א גבי ס"ס כו' יעש"ב. וע"ש בכלל ד' שכתב לחלק דבספק מצוה דרבנן בההיא דעירות המוקפות לא מחמירין בתרוייהו משא"כ בספ"דר יעו"ש מה שהסכים לדברי המל"מ דלענין ספד"ר אין לחלק ויש לו עיקר מה"ת. ועי' פמ"ג במחודשים אות א'. ועי' בסוף ספר בית יצחק בשער הספיקות יע"ש בתשובה דף ו ע"ד. ועי' בלח"מ פ"ג מ"ה תפלה ה"ד דכיון דת"ע רשות אין מדקדקין בתרי קולי דסתרי וע"ע במ"א ס"ס תצ"ג ועב"י סי' רל"ג בשם הרשב"א מפורש דלענין זמני תפלה הקילו רבנן בסתרי אהדדי דבק"ש חשיב

לילה ומנחה כרבנן יעו"ש. ולא ראיתי להאריך יותר מאחר שאינו ענין כלל לספד"ר וכמש"ל והאמת עד לעצמו בלי שום ראי'. ועי' בחדושי ליבמות כ"ד א' מש"ש:

ב

ר"א אומר כו'. ועי' בריי"ף הגי' ר"א בן חסמא וברא"ש רא"ב חסדא ובה"ג ר' אלעזר בן חסמא והך בבא דהאומ' דבר שלא שאמר כו' לא מייתי כלל ובמס' כלה גריס רא"א הנותן של"ר ח"מ וכל האומר דבר משום חכם שלא גמרו גורם כו': כלום יש שחולק כו'. לפי שאסור להורות בפני רבו וכדלקמן ל"א ור"י השיב לאו דסבירא ליה נשיא אין כבודו מחול או משום חכם שאסר אא"רל. והא דעמד השואל הי' לכבודם של בעלי תריסין שנכנסו ועי' ביע"ד סוף ח"א דרוש י"א שכתב בדרך פלפול. ועי' ר"מ רפ"ד מהלכות ת"ת בראשונה הי' הרב יושב כו' ועי' רפ"ג דמגלה ועית"ו דבכורות דלא גרסי' עמוד על רגליך דוכי לדינא תבעו. וה"ד איך יכול החי ערש"י והבה"ג כתב דמישתק בעלמא הוא: לר"ח המתורגמן וכ"ה בירושלמי כאן וביר' דתענית ועי' תו' בכורות: בן י"ח ועת"ו שבת נד"ב ד"ה הוה ויומא ס"ו א' ד"ה אין וע"א יג"א ד"ה אין מקדשין וביצה כג"א ובכ"מ שהי' גי' כמו הכא ועת"ו סנהדרין י"א ב' ד"ה בתר כו' וגי' הירו' בן ט"ז:

כח

א

למחר מעברין לך. נ"ל ע"פ הירושלמי רפ"ו דפסחים אראב"ע תניי הוי יעו"ש בק"ע חנאי הי' בדבר בתחלת הקבלה אימת שירצה יחזירוהו לר"ג. ובה"ד איזול ואימלך כו'. נל"פ ע"פ ה"ד בקדושין מסאני דמר מכרעא לא בעינא ולכן הוצרך לנט"ר: כל שאין תוכו כו'. ועביע"ד בד"ד דאי' ושער ראשו כעמר נקי מה עמר זה תוכו כברו אף ת"ח כו'. ועוד במדרש דזקן נאה להיות בישיבה ולכן בראשונה שרצו למנות לראב"ע דס"ל ה"ד כעמר נקי שיהי' תוכו כברו כר"ג אבל כיון דנעשה לו נס וא"כ אין להם לימוד לזה ולכן סלקוהו לשומר הפתח עכ"ד. ותמהני מה שהביא בשם המדרש והוא מפורש ג"כ להדיא בחגיגה י"א. ועי' בחגיגה ט"ו סע"ב ודוק. ועבאדר"נ ספ"ב כל הענין. ועי' ברמב"ם פ"ב מדעות ה"ו ועי' תו' תענית ז"א ד"ה אם ת"ח הגון וצ"ל דבעינן שידע שהוא הגון ומדברי התו' דחגיגה ד"ה הא בגדול משמע שלהי' בגי' צריכא לי' רבנן והתו' דתענית דמחלק ג"כ לת"ח והיינו כשנויא דגמ' דהכא ולכן הסמיך שני ת"ח המחדדין דבשניהם ת"ח יוכל ללמוד למי שירצה. ומיהו ברמב"ם פ"ד מת"ת לא חילק בין גדול לקטן וע"כ דס"ל דפשטות הסוגיא מיירי אפי' בחכם ועי' לח"מ ול"ק קו"התו דחגיגה דמיירי באינו יודע אם הגון דאל"כ הוי כזורק כו' וכמש"ש רש"י דיכול ללמוד מפיו. טרף אבבא ערש"י תענית י"א ויט"א ועי' רש"י לקמן רדנ"ט: מכותלי ביתך עי' רש"י ע"ז טז"ב. ובירושלמי

מפורש אשכחי׳ דעביד מחטין: כבר עלה כו׳ ע׳ שע״המ בהאס״ב ובאבני מלואים סי׳ י״ סי״א ולקמן ל״ז סכ״ט. חדא שבתא ובירושלמי דהכא ובתענית הגי׳ לא העבירוהו אלא עשאוהו אב״ד וז״א להך דרשה דמעלין בקודש ועוד דמהכא ילפינן בעלמא דהשני אינו ראוי לא לכהן הדיוט כו׳. ועי׳ בירושלמי פרק תמ"נ: רש״י ד״ה מתפלל של מנחה. תמוה דבגמרא מפורש הטעם שזו תדירה ול״ל דלא הי׳ לפניו כן הגירסא בגמ׳ מדאמר בסמוך דר״י לטעמי׳ דעד ז׳ שעות ורבנן לטעמי׳ דפליגי עלי׳ וכ״מ ברי״ף ז״א דלעיל כז״א ד״ה מתפלל מביאו ג״כ הטעם משום תדיר ועי׳ ברש״י לקמן מג״ב דקרי לי׳ מתעצל ועי׳ רש״י מגילה כו״ב כ״ז א׳ התם משום פשיעותא כו׳: תו׳ ד״ה הלכה עי׳ תו״יש יומא לד״א סה״ד העולה. רש״י ד״ה מאן אמר כו׳ אין הלכה כר״י כצ״ל ערש״ל ועי׳ צל״ח משכ״ב בישוב זה: גמ׳ מאי משמע דהאי נוגי לד״ת. וגבי שחרית אינו אלא לשון צער דשכר תפלה בזמנה לא יהבי לי׳ אבל יוכל להשלים ואחרי כותבי מ״כ בצל״ח: כדמתרגם רב יוסף עי׳ תו׳ ב״ק ג״ב ועמ"ק ב״א וכו"א וכח״ב ומגילה ג״א וקדושין יג״א וע״ב ונזיר ב״א וסנהדרין צד״ב. וע׳ שבת כח״א אר״י היינו דמתרגמינן וכה״ג שם סד״א ועי׳ תוספ׳ שבת קט״ו א׳ ד״ה בידו:

ב

וישמחו בי חבירי ועי׳ בהקדמת תפארת ישראל שהי׳ מפרש שלא יכשל בדבר הלכה וישמחו חביריו ועי׳ לא״ז רש״א בח״א והב״י בטאו״ח ועי׳ בשו״ת חמדת שלמה בהקדמתו משש״ב. ועי׳ חתם סופר בחאו״ח סימן ר״ח. ועי׳ רש״י ב״ק צ"ח ב׳ ד״ה לא תימא לבני הישיבה משום דחדו דמשכחי תיובתא למלתי׳: כשחלה ר׳ אליעזר ובדא״ר פ״ג ראב״ע וכ״מ לכאורא דר״א הי׳ תלמיד ריב״ז והקדימו כאן ועי׳ בסנהדרין ל״ב ב׳. אך אחרי ההתבוננות הגי׳ דהכא עיקר דגריס ר״א סתמא שהוא בן הורקנוס כדמשמע בעובדא דר״א דמייתי בסמוך דמפורש בסנהדרין ס״ח שהי׳ בן הורקנוס וכן מפורש באדר״נ ספ״מט ונ׳ שהוא טעות המדפיסים שבא להם ממה דמסיים התם באדר״נ לאח״כ אראב״ע ה׳ דברים שמענו מר״א והמדפיסים השמיטו כאן תיבת אראב״ע וכתבו סתם שמענו מר״א וחשבו דר״א סתמא היינו ראב״ע והכניסו למעלה תיבת ראב״ע וניכרין דברי אמת ועי׳ תוס׳ סוכה י״ב ב׳ ד״ה מהד"ת שתמהו עי׳ ברש״י דאתיא מסקנא כר״א דשמותי הוא. ולולא דמסתפינא אמינא דלפי הגי׳ דאר״נ וד״א ה׳ דברים למדנו מר״א ושמחנו בהם יותר כו׳ משמע שלמדו וקבלום ממנו לכן שמחו יותר מבחייו שנחלקו עליו וא״כ אין לתמוה אי משכחת מימרא כר״א. ומה״ד בסמוך הזהרו בכבוד חבירכם משמע שהוא מימרא דראה״ג שהי׳ שגור בפיו וכמבואר באבות פ״ב בשמו וכ״כ

א"ז רש"א בח"א. ובד"א חשיב רק ב' דברים הזהרו בכבוד חבירכם וכשאתם מתפללין דעו כו' והוא ע"ד תשובת הלל מאי דעלך כו' וכשבת ל"א א' וע"ש עוד איזה שנוים במ' ד"א שיפלו על ידו קוהצל"ח מה שהאריך בזה:

[השמטות: שיהא מורא שמים עבח"א ועל"ע י' ע"א אלא בעי רחמי ובח"א שהקשה דהא הכל בידי שמים כו' ומה שאנו מתפללין והחזירנו בתשובה הוא ע"ד הבא לטהר ולא לבקש על אחרים וע"ע בס"ס נר תמיד לכריתות בסיום המסכת מש"ש לפי דרכו ול"נ לחלק בין יראה שכלית לטבעיית לגרום לענשו להחזירו למוטב וכסנהדרין צז' שאם אין ישראל חוזרין בתשובה וכפא"ע עה"כ בחימה שפוכה אמלוך כל כהאי ריתחא כו' וכסנהדרין סד' אלמלא ויו שבהעלוך כו' וכמו בפרעה שהכביד ה' את לבו שלא יכיר האמת וע"ז אנו מתפללין להסיר הסיבות המונעות שיהיו מוכרחים לשוב מרצון נפשם וכברכות יז"א רצונינו לעשות כו' ומי מעכב כו' ובהכי ניחא נמי ה"ד בברכות ראה במפלתן ואמר שירה ולא תיקשי מי כתיב חוטאים דמיירי במפלה שאינה של כליון להחזירם בתשובה וע' סוטה די"ד במשה שנא' עליו ולפושעים יפגיע שביקש רחמים שיחזרו בתשובה וברכות ט' סע"ב ולא אמר הללוי' עד שראה במש"ר ובהכי ניחא נמי ה"ד במגילה י' סע"ב מע"י טובעין בים ואתם אומרים שירה וער"ה ל"ב ב' וע' בח"א כאן ובפסחים קיז"א ד"ה הכל מודים ועבצל"ח בד' פראג בפי' הרואה וע' בתענית כו"א וש"ות מעיל צדקה סי' ז' משש"ב ועבפ"דרא רפ"ט ועש"ות יד אלי' סי' כח באריכות וע' בסנהדרין לז"א בר"ז דבעי עלי' דליהדרו כו' ועב"מ פד"ב בראבר"ש יבא בעל הכרם וכו' וע' בסנהדרין קו"ב שקראו מדת חסידות לחונן מי שאינו כדאי וכן בברכות ז"א וחנותי וכו' וע"תו גיטין ז"א ד"ה השכם כו' א"נ לבה"מ ול"ד להא דברורי' מי כתיב כו' די"ל דהכא הוי מצערי לי' בקראי והי"ל להתפלל רק שיכירו האמת אבל הכא שעמדו עליו הי' בידו להשכים לבה"מ וע' ברכות ז"א בריב"ל כי מטי ההוא שעתא כו' והתם נמי משום דהוי מצער לי' בקראי לחוד ונ"ל הא דנקיט בקראי לפי שריב"ל ס"ל דאסור לעסוק באגדה וכדאשכחן בע"א דד"א דהוי מצערי לי' א"ל אימר דאמרי כו' ועב"ק נה"א עד שאתה שואלני אם נאמר כו' ועב"ק נה"א כו' עד שאתה שואלני למה כו' ועבת"ח בשער ג' בכללי הג' סי' קא' הביא בשם כ"הג דלפעמים שהאמורא לא ידע אותו פסוק מסוגיא דהכא וע' בא"יע בכללי הסוגיות כלל יג' ושכ"מפ שהביאו ליישב דבריו ואכמ"ל:]

תיקן י"ח ברכות. ואע"ג דכולהי י"ט ברכות תקנו כנה"ג מלבד ברכת הצדוקין מ"מ ביבנה כשגלתה סנהדרין הוכרחו להוסיף בסדר הברכות רק שהי' מקצרין בהם וכמו

בבונה ירושלים שאמרו יעמוד וכה"ג ועי' רש"י לעיל י"א ב' ד"ה עבודה וער"שי יומא סח"ב ד"ה ועל העבודה:

כט

א
ונכללה בהביננו קשיא. ועי' בתר"י והמ"א סי' ק"י סק"ו כתב זה בשם הש"ס ובאמת הש"ס מסיק לה בקשיא. ועי' בבאור הגר"א מוילנא באו"ח סי' צ"ד סק"א על מנהגינו שאומרים אתה חונן גם אתה חוננתנו ואח"כ וחננו ע"פ הירושלמי ברכות פ"ה י"ה ולכן אנו אומרים תחלה אתה חונן מפני טעם דאם אין דעה הבדלה מנין ואח"כ הבדלה קודם הבקשה כמ"ד משום דאסור לתבוע צרכיו יעש"ה וי"ל דמר זוטרא הי' סובר הטעם שהיא חכמה. ובפשטות י"ל כמ"ש התו' דכולי שתא דמתפללין י"ח שלימות א"ל וניכללה לשנות המנהג וא"כ לדידן דאינו מתפלל כ"א בשעת הדחק לכתחלה עדיף טפי לאומרה על הכוס:

ב
ודעתם קצרה עי' רש"י ובחולין קה"ב פי' מלשון אניני הדעת ועי' רש"י סוף סנהדרין ועי' רשב"ם ב"ב קמ"ה סע"ב:

ל

א
הי' רוכב עי' תו' לעיל טו"א ד"ה לפי:

ב
ודלמא מעיקרא כו'. עי' לא"ז רש"א שהקשה דלקמן גופא משני ר"ז שנויא אחרינא והאר"א לעולם ימוד כו' וכה"ג לקמן לד"א. ונ"ל לפמ"ש התו' בחולין עד"ב ד"ה חלבו דזימנין דקאמר אלא אי אתמר משום דידע דהומ"להק אחריתא אלא דעדיפא מיני פריך ולכן משני בגוונא דלא תיקשי כלל וכ"כ התו' בכריתות י"א ב' ד"ה אלא. ולפ"ז י"ל דנהי דהא הוי פסיקא לי' דלא הי' בר"ח ולהכי לא פריך ודלמא לא אידכר כו' אכתי ודלמא הראשונה הי' לחובה והשני' לתשלומין דדלמא שכח להתפלל ולכך הוצרך להשיב פוק חזי כו' ולק"מ כיון דבלא"ה הי' מוכרח לבא להך שנויא משא"כ לקמן מיירי שראה ר"ז בעצמו שחזר להתפלל ומסתמא ידע שלא הי' צריך להתפלל לתשלומין ולכן הקשה עליו. ובאמת בירושלמי איתא להדיא אני ראיתי שהתפלל ת"המוס: רש"י ד"ה טעה ואח"כ מ"ה בצבור ועי' צל"ח: תו' ד"ה והתניא טעה כו'. וי"ל בפשטות דלמאי דמשני לא שנו אלא בצבור ולפי' הי"מ בתו' ד"ה לפי וא"כ י"ל דברייתא קאי בליל שני כיון דמיירי בש"ש וגם לפי' הבה"ג יש לדון דכיון דאין תפלה לאחריו אין לפוטרו משום

טרחה דצבורא דלא שייך רק בשחרית שיוכרחו להמתין על תפלת המוסף וא"כ בת"ע אין נפקותא כלל בצבורא ובאמת בריי"ף ורמב"ם בפי' מהת"פ הי"ב מבואר מפני שיש תהמ"ס לפניו אך הרא"ש כתב דדוקא בשחרית ומוסף שרגילין להתפלל כאחד. ולא ניחא לי' דהוא נתינת טעם דבכה"ג איכא טירחה דצבורא דבה"ג כתב להדיא הא דלא מהדרינן לי' בשחרית חדא מפני טורח צבור ועוד שהרי תהמ"ס לפניו וא"כ מבואר דהכוונה בפשטות מפני שיכול לאומרה במוספין אבל זה לא תליא כלל במה שיש עוד תפלה לפניו מדתני דטורח צבור ברישא. ואולם לפז"ק מהדל"ע כ"ט סע"א א"כ מפני ששומעה מש"ץ מבע"ל ולמה לא קאמר דבש"ץ מיירי כדאמר הכא משום טרחה דצבורא כיון דהבה"ג סובר דגם בתה"ע איכא סרחה דצבורא ובלא"ה תיקשה בה"ד שיכול לאומרה בשחרי' דהול"ל מפני טרחה דצבורא וכדאמר התם. וגם לפרש"י דבאמת עיקר הטעם מפני שאומרה בשומע תפלה וגם איכא מקצת אזכרה דא"כ הול"ל מפני ששומע מש"ץ כדמקשה התם גבי שאלה בברכת השנים ועי' תו' לעיל כט"ב ד"ה טעה ומש"כ בשם הבה"ג ועכ"מ פ"י מהת"פ ה"ד ודוק:

רפ"ה רש"י ד"ה עבדו כו'. והא דכתיב במזמור לתודה עבדו את ה' בשמחה י"ל לפי שבענין הקרבנות אינו נופל כובד ראש ולכן הזהיר שתהי' בשמחה וכשבת דף ל' ע"ב ובזה בא ללמדינו על התפלה ולכן הזהיר רק על ההכנעה ועי' ריי"ף בע"י ומה שאמר שתהא התפלה שהיא בשמחה במקום רעדה לפי שהטבע שמי שדעתו מעורבת עם רבו שוב אינו מתפחד כ"כ ממנו. ומש"כ בסמוך בעובדא דאביי וגילו ברעדה. לפי שהי' מבדח טובא בקלות ראש ומ"מ כיון שמניח תפלין ליכא הך טעמא כיון שנראה שמקבל עליו עמ"ש וכמ"ש ברש"י. ומיהו הריי"ף ל"ג בהא דאביי אנא תפלין מנחנא ועתר"י וטעמו דהא בקרא לא כתיב אלא וגילו ברעדה א"כ ממילא בדבר מצוה מותר ועתו' קדושין לז"א ד"ה והרי תפלין ודוק: [השמטות: וע' בהגהות הג' מהר"ש ק"ב וע' נדה כב"א ובפרש"י ור"ז מחמיר ע"ע טפי וע"ש בהג' רצה"ח שהרי אסור מהדין וי"ל שהי' בשל מצוה וע' בש"ות שבות יעקב בס"הס בהא דבר קפרא וע' בחי' לעיל ה"א:]

לא

א

אל יפטר אלא מתוך דבר הלכה כו'. וכדלעיל לגבי אין נכנסין להתפלל כו' מתוך דבר הלכה אלא מתוך הלכה פסוקה והכא הוי להיפך ולהכי מייתי כי הא והיינו מה שהי' תמוה בעיניו וניחא קורצה"ח בהגהותיו וא"צ למה שנדחק. דהשאלה לא הי' ג"כ בכלל אגדה. וגם די"ל דמשכחת נ"מ לענין נדרים דאזלינן בתר לשון ב"א וכה"ג: כי הא דר"ה

אר"ז ותמוה דהא ר"ז הי' בימיו של רבה וע' לקמן מט"א יתיב ר"ז אחורי' דר"ג ויתיב ר"ג קמי' דר"ה. ואף די"ל כמ"ש התו' בכ"מ דתרי סתם ר"ה הוי. ובאמת מצינו ג"כ בכ"מ ר' חסדא בשם ר"ז. ואולם כבר כתבתי להוכיח במ"קא דתרי ר"ז הוי. וע' במעילה י"ב ב' דגריס אר"ה אמר רב: מקראי דחנה. ולא שייך לומר שאני חנה דהוית מרירא טפי דע"כ מהך טעמא לא חשיב נמי הכא כובד ראש ודוחק משום דמתוקמי לרב אשי דעביד כברייתא. אך די"ל דאין לחלק בהכי רק לענין כובד ראש לחוד ועוד דכבר שמעינן מקרא דאבא שאול לעיל. וע' בח"א וכן לענין הגבהת קול דילפינן נמי מקרא אחריתא וע' ביומא ע"ג ע"א:

ב

אר"ע א"כ ילכו כו'. ובירושלמי סוטה פ"ג ה"ד ארשב"ל א"כ ילכו כל העקרות ויקלקלו. ובזמ"ק הצל"ח דהקושיא מסתירה שעוברת על יחוד. וע"ע בס"ס גולות תחתיות ע"ד הא דאי' בסנהדרין גבי אבישג השונמית ומיושב קושית התו' בסוטה כ"ז בד"ה א"ל ר"ש כו': גיחר ע' במעיו"ט לקמן דנ"ח אות ה':

לב

א

כשם ששו"א בטלין כו' מקרא מלא הוא בישעי' סי' נ"א והארץ כבגד כו' וכמ"ש בפ"ק דע"א שית אלפי כו' ועת"ד א"ר פ"ב וכשם שאנו עושים לז' שמיטה כו' ואולי שיהי' ע"ד שיתבטלו החושים הגופניים שיהי' נשגב רק ה' לבדו והוא כמחלוקת הרמב"ם ורמב"ן. ואף שכל מורכב יפרד היינו בדבר שבא ע"י כח הגידול אבל בזה כמו שנברא שלא להיות מופרד כן יהי' בטבעו לעולם ועד"ז הארץ לעולם עומדת וכעדות הכתו' בקהלת וע"ע בעקרים מאמר ד' ס"פ מ"ב. והא דנקיט הכא שמים וארץ בטלין הכ"ק דכיון דכשלא יקיימו ישראל את התורה התנה הקב"ה עם מע"ב שאז יהיו בטילין וכיון שלא יקבלו ישראל את התורה ממילא יחרבו הם ואלו תלה השבועה בהם הי' לומר שממילא גם שמים וארץ יהו בטלין עמהם. וכונת הכתוב כי שמים כו' הוא ע"ד הכתוב התשכח כו' גם אלה תשכחנה וכדומה אשר דרך הכתוב להגדיל הדבר אשר אף אם יאונה באפשרות דבר רחוק וכזה לא תקום בשום פעם וכן יש לפרש הכתוב על כמה אופנים המסכימים לדברינו ואכמ"ל בפרט זה:

תו' ד"ה גדולה ע' תו' ב"ב ט' ב':

ב

רש"י ד"ה דרך ארץ ע' תשבי: מעשה בחסיד עמ"א לפי שהי' בטוח שיקבל תשובתו ומיהו בל"ה אין זה מעשה לסתור וכמ"ש הש"כ ביו"ד קנ"ז סק"ב דאדם חסיד רשאי

יעש"ה ובמ"למ פ"ד מיס"ת ה"ד. ועב"ח באו"ח בס"רנו תימא דאם הדבר נחוץ מפני הפסד ממון א"ל רשות לעבור עד"ת ואי איכא ספק סכנה אפי' איסור דאורייתא יכול לעבור ובאמת מצינו בכ"מ דמשום פסידא שרו לי' רבנן ולא גזרו יע"ש בברכת דוד ובסי' רמ"ד בט"ז ס"ג וכה"ג לענין פועלים שעושים מלאכה אצל בעה"ב בבהמ"ז וכה"ג טובא: סע"ב תו' ד"ה קודם אשרי הרבה וע' לעיל דד"ב נימא אשרי וע"ש ברש"י ד"ה ג"פ ומכאן דלא כהאחרונים שכתבו שלא לומר אשרי אחרי המנחה וע' תו' ל"א א' ד"ה רבנן.

לג

א

תו' ד"ה אבל בירושלמי כו'. והש"ס דנקיט הנ"מ לא שנו אלא נחש כו' דקאי בגוונא דמיירי מתני' בכרוך על עקבו דאלו במרתיע פוסק אפי' בבא כנגדו. ואולם בתר"י הבין בכונת הירושלמי דאפי' במרתיע אינו מרחיק רק בהילוך דלא הוי הפסק יע"ש ובב"ח סי' ק"ד וע"ש בט"ז שהביא דעת הרא"ש ובסי' ח' בסק"י במ"א שדברי צ"ע לכאורא ואכ"מ. וע' בחי' הרשב"א דאפי' בעקרב אינו פוסק כ"א בכרוך. ולפ"ז מיושב מה שדקדק הצל"ח הא דלא פריך מהברייתא בתר דר"ח. די"ל מדלא אשמעינן ר"ש טפי הנ"מ בהאי גוונא ממילא מוכח דאין לחלק בין מרתיע ומקשה שפיר. וע' ברמב"ם פ"ו מהת"פ הי' עומד בתפלה וראה נוע"ק באין כנגדו אם הי' דרכן להמית פוסק. ורואה אני שהבין כפי' התו' בשם הירו' דבמרתיע לעולם פוסק ובזה יש חילוק בין נחש לעקרב ומזה לא מיירי ולא כתב לחלק רק בדרכן להזיק ועס"פ האורג ובק"נ מש"ש. וע' בסנהדרין י"ד ב': רש"י ד"ה שור תם שלא נגח אדם. ואף דבסמוך כתב דמועד הוי בג' פעמים וכדמפורש בב"ק כ"ב סע"ב ובכ"מ רק מדאמר בסמוך ריש תורא כו' וממילא משמע דאיהו נמי מיירי בסתם: גדולה במלתי'. ועד"ז פי' הרמ"א ה' נוקם ובעל חימה שהוא בעליו וכובשו תמיד שגם הנקימה רק בראויין לה. ניחזי היכי תיקון וכה"ג לעיל כ"ב ב': טעה בזו ובזו. שאכל קודם תר"י:

ב

רש"י ד"ה ה"ג כו' א"ל לר' זירא וכדמוכח לקמן דאר"ז גופא נקוט כו': לאו הלכה אלא מטין כו'. לפי הגי' שלפנינו דרחב"א מסיים דאתמר וא"כ מייתי ראי' לסתור דהא ר' יוחנן סובר להדיא דמודים אתמר ועוד כיון דמטין א"כ אדרבא תיקשי טפי דלמה צריך להורות ליחיד כיון דבכל השנה נמי לא עבדינן כר"ע ורבנן וצ"ע אם אין כאן תיקון הגי' שוב מצאתי בדבר שמואל סי' ק"ד שבא לידי שהרגיש קצת מזה וכעת אינו ת"י לעיין על דבריו וע' ירושלמי יבמות פ"ד הי"א א"ר בא בשם ר"ז כ"מ ששנה ר' נראין עדיין

המחלוקת במקומה וכו'. א"ל רב פפא לאביי ובמגילה כ"ה א' לרבא. וכן משמע שהרי הי' תלמידו:

לד

א

תו' ד"ה אמר פסוקא. לא משמע הכי ועלא"ז רש"א. וראיתי במק"ש שכתב בכונת התו' דבשלמא לשיטת רש"י י"ל הא דלא פריך בל"ז אמתני' גופא דה"א דאיירי דקאמר מלתא דבהא ל"ל מעיקרא כיון דעתו אבל לבתר דמשני דמיירי דקרי פסוקא פריך שפיר ולזה משני דמחכין לי' והיינו שגוערין בו כדי שיכוון אבל לפי' הבה"ג דמוקי לפי האמת דמיירי מתני' באומר מלתא וא"כ ע"כ דלהס"ד מיירי מתני' באומר פסוקא וא"כ הוי לי' להק' בל"ה אמתני' דר"ז עכת"ד. וסיום דבריו אינו מוכרח דודאי להס"ד אין נ"מ כלל כיון דאכתי לא ידע לפלוגי בזה רק מכח רומיא דברייתא ואדרבא די"ל דטפי הוי ניחא לאוקמי באומר תיבה וכופלה דבהא מיחזי כמתלוצץ ולא תיקשי נמי דלמא מעיקרא לא כיוון. וגם מש"כ דלפי' הבה"ג ע"כ דפריך דלמא לא כיוון דעתו גם באומר מלתא רק דלא משמע להו כן דא"כ למה המתין עד כאן. ובאמת הא גופא תיקשי דהא כיון שקורא תיבה וחוזר וקורא וכן בכל תיבה ודאי דהוי כמתלוצץ וא"כ מאי פריך ודלמא מעיקרא וע"כ דודאי הוי פסיקא גם להס"ד דמתני' מיירי באומר מלתא ולכן משתקין ובפסוקא דלא הוי רק מגונה. ולפ"ז קושית הש"ס קאי אמגונה דהוי באומר פסוקא פסוקא דכיון דבזה אפשר שיטעה וע"ז כתבו התו' דלשון הש"ס לא משמע כן דמה בכך שלא כיוון הא מ"מ משום זה בעצמו הוא דהוי מגונה ולזה משני דמחינן לי' והא באמת אין משתקין אותו כלל בכה"ג. ומהתימא על הרי"ף והרמב"ם שהעלו כפי' הבה"ג נגד משמעות הסוגיא. עוד כתב במ"ש הנ"ל לפמ"ש התו' לעיל בד"ה אמר מודים וע"כ דדומיא דאמר מודים הוא דהוי באומר פסוקי דהוי תחנונים ועבק"ע. ומלבד שאין כונתם עהיר"ו הלז הלא מבואר בכ"מ פ"ב מהק"ש הי"א שכ' להדיא הד"ת בצבור כלו' דהוי מגונה. ומיהו לפי' הכ"מ דקאי אמגונה אכ"ק דכיון דמפלגינן הכא בין יחיד לציבור א"כ י"ל דהא דמגונה הוי ביחיד ומיהו י"ל בכונת הירושלמי דלא קאמר רק במודים משום דמחזי כמשתחוה לשתי רשויות ולכן חששו בצבור. וע' בח"א א"ז רש"א סוכה נג"ב ד"ה כל האומר. ואולם י"ל בפשוטו דהסוגיא דהיכא דמייתי בלשון קושיא ומשני דפתח במה דסליק בקושיא מיני'. וע' רש"י לקמן נ"ה א' ד"ה ה"ג הא דמעיין ובד"ה ה"ג הא דמאריך ונ"ט א' ד"ה ה"ג ונ"ט ב' הא דחזי וברש"י ד"ה ה"ג וע' לקמן נ"א א' ונ"ג א' וע' לעיל ה"ב ותענית ד"ד ב' הא לן וע' רש"י וכה"ג בכמ"ק וע' ירו' נדרים פ"ג ה"ב כאן

במעמידין וע' ערובין צ"ט א' הא ביחיד דתליא בב' לישני דערובין ג"א דרבים מדכרי. ואולם ערש"י לקמן נז"א הא דמסרג וע"ש ע"ב וע"לק נח"ב הא ממעי אמו ועי' נט"ב הי' דתניא בולען דמשמע דליכא קפידא כנדרים ג"א:

ב

א"ר חייא א"ר ספרא עי' ברי"ף ועי' פסחים נט"ב רמי ליי רב ספרא לרב יע"ש בהג"ריב ולא זכר מסוגיא דהכא ובכ"מ דמוכח דהי' רב ספרא קדמון ועיין חולין פ' ע"א אמר ר"ז אר"ס אמר רב המנונא ועי' בחידושי למ"ק כ"ו וא"כ י"ל שהי' ר"ח אחרינא: כל הנביאים. מייתי ליי משום דרשה בתרייתא דלרחוק ולקרוב דאירי מיניי: ועדן לחוד ע' תענית דף י' ע"א:

[השמטות: בבקתא ערש"י וזה כשלושה שנים ששמעתי מחותני הגאון נ"י שלולא דבריהם הי' מפרש דהפי' בבקתא כמו בכתובות נד' א' בביתי ולא בבקתי וכ"מ בשבת עז' ב' דסתם לשון בקתא כ"ה ולפי' זה נסמך למ"ש מקודם אל יתפלל כו' חלונות כו' דחציף לעע"ג ואולי זה דעת הרמב"ם והרא"ש ז"ל שהשמיטו מימרא זאת שנכללת במה שקדמתו לפירושינו זה ומסולק קו' התוס' מיצחק. ושמעתי שכעת נדפס מחדש בהגהות הגרש"ש שהרגיש קצת מעין זה:]

לה

א

רפ"ו אשכחן לאחריו. מפשטות הסוגיא דקאי אליבא דרבנן לקמן מד"ב דאת הפסיק הענין אבל למאי דאיפרך וקאמר יליף לה מז' המינין שטעונין ברכה ותשמע דלהמסק' י"ל דהדר בי' מהא דיליף לאחריו מכרם וס"ל כמאן דלא דריש תבואתו כדלעיל ומוקים ליי כר"ג דכל שבעת המינין בכלל וכן משמע מד"התו תינח דלא הקדימו דבריהם לעיל דהתם ל"ל דעיקר ברכה רק לאחריו אלא דמסתבר אלאחריו דומיא דבהמ"ז כרש"י שם. והמפרשים תי' דמהלולים שמעינן דאפי' בפחות מכדי שביעה אלאחריו. וצ"ל בה"ד קמה תוכיח אף דהוי בכלל ז' המינין דאורחא דש"ס להקשות דרך שקלא וטריי וכרש"י ובמגילה ג"א אלא דכיון דלא סגי ליי בהני לחוד הוצרך לומר אלא. ותמהני דא"כ בשאר מילי דיליף מקמה וכרם לא ידעינן רק בכדי שביעה ותו דהיכי אתיא בק"ו לאחר אכילה דמה לכרם דחייב שלא בכדי שביעה: חד תני כרם. עי' גליון הש"ס מרע"א ובש"ות רע"א סי' קע"ו וכן העיר רז"ה ועש"ות חתם סופר ושיורי טהרה תשו' ס"ח: כאלו מעל ובטאו"ח סי' מ"ו מייתי הכא ג"כ ארי' אמר שמואל:

ב

סעיד פרש"י טפי ממזון כצ"ל ערש"י לקמן מ"ד א' וערובין ל' ע"א:

לו

א
קמחי דחיטי עראי"ש ועש"ות בש"א חאו"ח סי' א' מהא דבסמוך בקורא דעל מה דלא נטעי אדעתא דהכי לא מברכינן יע"ש ובמפרשים ועי' בכ"מ ה' ברכות פ"ח ה"ז בשיטת הרי"ף ברטיבתא ועי' בתר"י ודוק ועי' פסחים י"א א' קמח וקלי תנן: שיננא עי' בהגרי"ב ועי' בחגיגה טו"ב ועוד בשבת ח"א:

ב
את הטפל לפריו. וצ"ל דר"ע גופי' לשיטתי' בפסחים כ"ב ב' דדריש את הטפל ועי' בהגהות מהרש"ש ספ"ק דברכות ולא יקרא את ועי' ירו' סוטה פ"ה סוף הלכה ה'. תו' ד"ה אין קוצצין ועי' במכות כב"א ובתויו"ט ב"ק פ"ח מ"ו: ללמדך שהפלפלין עי' תו' סוכה להי"ב: אתמר נמי כל שהוא עי' לעיל לה"ב:

לז

א
[השמטות: תו' ד"ה רש"י פי' אורז מיל וכו' וע' רש"י ר"ה יג"ב ד"ה האורז דוחן מוליו והכא פרש"י להדיא כהי"מ וע' ב"מ מ' ע"א באורז דקליף לענין כמה יוציא חסרונות ובפר"שי וע' ט"ז או"ח סי' ריח' ס"ק יא': רש"י ד"ה הכוסס ע' רש"י לעיל לו"ב וע' לקמן מד"ב וכתובות עז"א וחולין ידי א':]

ב
רש"י ד"ה כזית ומתניתא כצ"ל:

לח

א
מ"ט במלתי' קיימי ועי' לעיל לו"א : [השמטות: לישנא אחרינא ע' רש"י וי"ל דלל"ק דאף שנתכוון לאכילה ולרפואה מותר וללי"ב בעי שלא יתכוון רק לאכילה וע' בה"הם וכ"מ פ"א מברכות הי"ב וגם י"ל כדלעיל ס"פ ת"השח בפרש"י ד"ה משתתחולל ובלישנא בעלמא כו' ונ"מ שחייב לומר בלשון רבו וכבכורות ה' וכה"ג לקמן מז"א ולקמן נג"ב ושבת עז' ובערובין נג"א וברי"ה כג"ב וירו' שבת פ"ה ה"ב וערובין פ"ה ה"א וע' ירו' נדרים פ"ח ה"ב ר"ז אמר לשינן כו' וע"ש בפ"מ ועב"ק ס' ע"א ובירושלמי ועתו' ע"א ב' סע"א וע' סנהדרין ה"ב ועב"ק ו"ב האי תנא כו' ובזה ניחא ג"כ קו"התו בריש קדושין דלא קפיד ברהיטא דלישנא די"ל דבכ"מ הי' שונה כלשון מחדשי השמועה וכתו' בריש ע"א דלפעמים מקדים המנין ברישא ומזה ענין לזא"ז כי הי' שונה בלשונם ממש ומר אמר בהאי לישנא וע' בגליון תו' ריש ב"ק ד"ה ארבעה ומוהר"מל וקצ"ע בשבת ה"ב ברש"י

ד"ה מר אמר:] זהו שאומרים עליו כו'. והדל"ק נ' ע"א בהדי' פלוגתא ל"ל עט"ז וי"ל דהתם נהגו לכ"ע ועוד דהמבורך לכ"ע עדיף טפי שלא יוציא א"ע מהכלל וכמ"ש רש"י אבל כאן דלר"נ תרוייהו שוין ועי' בתר"י ועי' לקמן נ"ב סע"ב בצל"ח ויע"ש בהרצה"ח:

ב

הוי מהדר כל תלתין יומין. וכה"ג בכריתות כ"ז סע"א ועי"ש בהגרי"ב:

לט

ב

תוס' ד"ה ומר סבר א"כ לא קפיד אחשיבות כו'. דאף להתו' לעיל ד"ה מברך בפרש"י דפלוגתייהו היכי שהפתיתין גדולים דר"ה קפיד אחשיבות דפתיתין גדולים וחייב לברך אפתיתין ולרי"ח בהיפך והוי פלוגתייהו ממש כתנאי מ"מ כיון דאין זה מפורש בפלוגתייהו לא שייך בהא כתנאי. והא דפי' כן בדבריהם היינו למסקנא די"ש יוצא ידי שניהם וע"כ דלר' יוחנן שלמים עדיף ואפי' בפתיתין גדולים ולר"ה בהיפך ושוב מצאתי בספ"י שגם הוא נתעורר מעין זה. ומ"ש התו' דלא קפיד אלא אחשיבות כו'. ואף דכתבו דאינו מברך על איזה שירצה רק כשהם שוין מ"מ י"ל ה"ד אחשיבות היינו דבפרוסה של חטין כו' בהא גם ר"ח מודה אבל לדידי' אף ששניהם מין אחד מ"מ מברך על איזה שירצה אם שניהם שוין בשעור: רב שלמן עי' בגליון הש"ס מהגרע"א וכן ב"ב י"ב וביצה ה"ב ומנחות כט"א:

מ

א

[השמטות: רש"י ד"ה אדם מלא חכם וכה"ג בקדושין כט"ב ואם הי' בנו ממולא לגי' הס"א וי"ג ממולח והיינו מעורב עם כל החכמות ועש"ות נוב"י מ"ת בהקדמתו שמי שהוא חריף טובא נמצא בו יותר חלקי מלח בהרכבתו יע"ש וע' בדא"ז רפ"א דרכו של ת"ח להיות ממולא וכן הובא האדר"א בר"ח ממולא מכל טוב:]

ב

נצפה פרחה ערש"י לעיל לו"א:

מא

א

תו' ד"ה אלא כו' ביחיד כו'. ובלא"ה הוי רב ושמואל לגבי ר"ה כתלמיד וככתובות סט"א ור"ה רבי': וה"מ בחד אילנא עשאג"א סי' כ"ו:

ב

תו' ד"ה יין פוטר אבל לקמן מב"א סד"ה א"ה כתבו כדעת הראיש ועלא"ז רש"א: תו' ד"ה מיתיבי עלא"ז רש"א והגר"א ועבא"ר סי' ר"י הכוסס חטה ותפוח כו' אף שהיא בפה"א כיון שהוא מז' מינין וכ"מ בסמ"ק ורקאנטי ובז"מ דהתו':

מב

א

ד"ה לחמניות עי' תוס' לעיל לח"א סה"ד לחם: סע"א ולית הלכתא ככל הני עי' לקמן נ"ג סע"ב: ריסתנא עי' לקמן נ' ע"ב בפרש"י ולא"ז רש"א ועי' פרש"י שבת קנו"ב וגיטין סז"ב: תיכף לת"ח כו'. והרי"ף בע"י הביא אמר אביי תיכף לריח טוב ברכה שנאמר כל הנשמה ומפרש דאף שלא בירך מקודם מברך לאח"כ ואף דבשאר ברכת הנהנין אינו כן ומשום שהנשמה נהנה. ועי' לעיל כה"א ולקמן מג"ב. ועי' תו' לקמן נ"ב ע"ב בד"ה תיכף שתי' דשנוי' במשנה לא חש למיתני' וכבר תמהו כולם דהא תיכף לסמיכה נמי משנה היא במנחות צ"ג ועצל"ח ועוד דהכא אינו משנה וגם ליתא בברייתא ועי' בנשמת אדם כלל ה' משש"ב ומוהרי"ב הגי' בברייתא ואולי הוא בתוספתא ועי' לעיל יט"א ואפ"ה במשנתינו לא תנן והא ברייתא היא יעו"ש. ועי' תב"ש דמ"ב לברכות ובכו"פ ביו"ד ובתוס' סוטה לט"א דשעור תכיפה איכא למשמע מתיכף לסמיכה שחיטה יע"ש. ועי' תר"י כיון דהכא הוא משנת חכמים ולא יליף מקראי כאידך. אך בירושלמי מבואר דאה [יש לתקן: דהא] דתיכף לנט"י ברכה קאי על נטילה ראשונה ודלא כתו' ורש"י לעיל מב"א וא"כ מעיקרא ליתא קושיתם. ועב"ח או"ח בסי' רע"א ובסי' קס"ו ורב לשיטתו דיש קידוש שלבמ"ס. ועי' ירו' שבת פ"א ה"ב רב נסיב לידוי ר' חייא ברי' למזיגה בעי למיתן לי' א"ל כבר התחלנו בסעודה יע"ש בקי"ע שכבר נטל ידיו ואסור להפסיק בשתי' א"נ משום היסח הדעת. ועי' במ"א סי' קע"ט סק"ב ולפירושו הא משכחת תיכף להב נטילה משא"כ לפי' הבי"י דאינו משוה אותן רק לענין בהמ"ז לק"מ. ועתדא"ר פ"כ ד' ברכות הן תיכף לסמ"ש תלג"ת תיכף לנט"י תיכף לת"ח ברכה. ולפ"ד הפוסקי' בהא דמצותן ביום דמה"ת בעי יום ברור שהוא הנץ ניחא ג"כ קושית השעה"מ בפי"ט מפסוהמ"ק ה"ה בד"ה ודרך אגב שהאריך הא דלא חשיב תיכף לאכילה שריפה ומתורץ נמי קו' התו' פסחים ג"א ד"ה ת"ל ביום תימא כו' כיון דאיסור אכילתו מתחיל מעה"ש וא"כ למאי דידעינן הא דביום לא משכחת תיכף לאכילה שריפה:

רש"י ד"ה מעשה קדירה ערש"י לעיל לז"א: תו' סד"ה בירך כו' דחשיב פרפרת מע"ק. ר"ל כיון דחשיב התם לפרפרת דפטר מע"ק לת"ק ומשמע דמע"ק הוי נמי מין פת כמו מע"ק. והביאו לשון הגמ' דמפרש להדיא דפטר מע"ק. ואולם הרשב"א בחי' כתב

דפרפרת חשיבי ממע"ק ולכן אי קאי אירישא הוי מע"ק במכש"כ ורש"י לא פי' כן לשיטתו במתני' דמחולק בפי' דפרפרת ונכון להגי' גם בדברי התו' דחשיבי ממע"ק:

ב

ורב ששת עי' תו' לעיל מ"א ב' סה"ד הלכתא: סה"ד ומיהו נראה כו' דמהתם אין ראי' דהוי שינוי מקום וכמ"ש התו' לקמן ד"ה בא להם כו': א"ל נמלך אנא ערש"י. ועי' כתובות סה"א ידענא בי' בנחמני דלא הוי שתי חמרא ודוק: [השמטות: ואולם שמעתי דבר נחמד בשם חמי זקיני הגאון הצדיק האמתי מוה"רר דוב בער בהרב הג' וכו' מוה' יעקב טורעצר זצ"ל בכוונת הגמרא דכתובות ידענא בי' בנחמני והיינו משום דאביי עצמו אמר בתענית יז' סנהדרין כב' כמאן שתו האידנא כהני חמרא ואביי ורבא מדבית עלי קאתו ובלתי ספק לא עבר אשמעתתי' עכ"ד וש"ד אך לפ"ז קשה מברכות מב' ב' דשתה באמת רק דלא הי' רגיל לקבוע סעודתו ע"ז וכן מרבא במגילה ו' ב' ובסנהדרין ע' ע"א וע' פסחים קג' ב' באמימר וכבוד מר חותני הגאון שליט"א השיב לי ע"ז דהא אין אלי' בא בעיו"ט ואף דכ' רש"י ברי"ה ל' ע"א ובסוכה מא' דבנין בי"ש אפי"ל גם ביו"ט והטעם משום שמא יבנה כו' מ"מ הרי סעודת יו"ט היא עכ"פ קרוב לחצות או אח"כ וע' רפ"ב דביצה הללו בעלי פטסין וכ"כ הרמב"ם הל' יו"ט ומשנה שלמה שנינו אין מחנכין המזבח אלא בתמיד של שחר וא"כ אותו היום לא יקריבו ושם א' רק סמוך לשק"הח או בליליא ורק משום מנורה הי"ל ליזהר ובזה אפשר שהי' שהות להפיג יינו ובמ"ש ליישב על אביי א"ש ג"כ הך דמגילה ברבא דשתה אחר חצות היום. והוסיף עוד ליישב בזה קושיית א"ז רש"א לעיל ב' ע"ב בתו' ד"ה משעה שהעני כו' למה לא הקשו במתני' מאימתי כו' נכנסין לאכול בתרומתן דכהנים מתי יאכלו ובזה ניחא דרבי לטעמי' אזיל בתענית יז' סנהדרין כב' אומר אני כהנים אסורים לשתות יין לעולם ובשבת י' ע"א אמר טעם ערבית דאסור למדס"ל חובה א' שכיחא שכרות וב' לא קביעא לי' זימנא [וע"ש בתו' ד"ה למ"ד רשות כו' כגון שקרא ק"ש וא"כ לגבי ק"ש הוי חובה לכ"ע ואינו רשאי לבטלה בשביל איזה צורך] ורק בכהנים לא שייך שכרות וקביעא לי' זימנא ג"כ לר"א דס"ל עד סוף אשמורה ראשונה [ולחד אוקימתא לקמן ג' א' דרישא ר"א היא] וע"כ לקמן ד' ב' אמר ואשתה קימעא כו' ישן כל הלילה שלפיכך הי' הגזירה ולענין התחלה בדבר מצוה דאכילת תרומה לא גזרו משום לא פלוג עכ"ד ודפח"ח לפילפולא בעלמא ומה שתירצו התו' דשבת בקרא ק"ש י"ל דהיינו למ"ד רשות דלא בעי סג"לת לרב עמרם בתו' לעיל ד"ד ב' ואף דאביי לטעמי' לעיל כז' ב' הלכה כדברי האומר חובה ומלבד דבכ"מ דאמר ולמ"ד רק לפרושי ולא ס"ל וגם דלתו' הגי' רב אמר רשות ובלי"ה כבר כתבתי לעיל כ'

ע"ב בחדושי להוכיח דהי' סתם אביי קדמון והכא משמע דרב ששת קאי אדאביי מדלא מייתי אדר' חנינא וע' תו' חולין קד' ב' ד"ה מתקיף ר"ש לאו אאביי כו':] אבע"ל ב"ש ארישא. ובפי' הרע"ב מבואר דב"ש אסיפא ועי' ירו' דפשיט איבעיא זו. והרי"ף והרא"ש השמיטוה דאין נ"ח בהא לב"ה וכה"ג בביצה כ"א ע"ב האי מדוכה כו'. ועפ"י וצל"ח ושמ"פ ועבחי' לר"פ א"ד מש"ש. ולכאורא הא ע"כ דב"ש אריש פליגי דאל"כ ליתני על הפרפרת וממילא הוי שמעינן מדל"ת רבותא טפי דאפי' פת אינו פוטר בפרפרת וע"כ דתני רישא משום ב"ש. אך ז"א דאי תני סיפא לחוד לא הוי דייקינן מיני' הא דבירך על הפת דהו"א דתני סיפא משום ב"ש. וכן יש לדקדק להיפך דע"כ אסיפא פליגי דאל"כ ליתני רישא לחוד וצ"ל כתי' הנ"ל:

מג

א

סה"ד הואיל כו' ולכך נאה כו' עאו"ח רצ"ו ס"ו ועי' מהרי"ו ח"א סי' ח' וסי' קל"א וקל"ב: גמ' אמאי הואיל ונט"י באחרונה. ולכאורא אכתי בנט"י היכי משכחת בבהמ"ז ואף ביותר מחמש הא חוזרין ומתחילין מהגדול וכדלקמן מו"ב. וצ"ל כתו' לקמן מז"א ד"ה והלכתא וא"כ כיון דאיכא דעדיף מיני' וכיבדו לבהמ"ז מוכן ג"כ למוגמר ואף בלא נט"ר ומירי היכי שלא בירכו על היין באחרונה. וזה ניחא להרמב"ם בפה"מ דזה שמברך בהמ"ז מברך על המוגמר. אבל לפרש"י במתני' הואיל ובירך איין. וצ"ל דכוונת הגמ' דקשה דמשמע דקאי אמברך ברכת היין הבא לפני בהמ"ז וע"כ דאפי' בדאיכא גדול מיני' מ"מ כיון דהתחיל בחדא עביד לאידך ומשום דנט"ר בברכת היין תחלה ואכ"ק למה קאמר והוא מברך על המוגמר והא מדאתחיל במתני' בברכת היין שהוא קודם בהמ"ז ועל המוגמר שהוא לאחר בהמ"ז ובהמ"ז גופי' לא קתני ואמאי יהא הגדול מברך בהמ"ז הרי הקטן התחיל בברכות ולז"א הואיל ונט"י מזומן לברכה ולהכי בהמ"ז שייך לגדול שנטל ידיו שאינו מענין אכילה אבל ברכת המוגמר שייך למי שמברך על היין תחלה דהוא שייך למזון. ובז"מ ג"כ לכאורא דהתו' לעיל מ"ב ב' ד"ה ואע"פ ויש הפסק דאי דגם הוא מברך מאי נ"מ בהפסק ובאמת בפרש"י תיקן שאינו מענין אכילה. או די"ל דברכת היין בירך הגדול ובהמ"ז הי' מברך הקטן ולכן קאמר דמ"מ מי שבירך על היין יגמור. ורש"ל מוחק בנתים וכן בהגהות הגרא"ו מוחק ואמאי כו' ועי' ברי"ף ודוק:

מד

א

רש"י ד"ה פירות גינוסר עבתר"י ודוק: בתרי' דרי"ח כו'. ע"בירו פ"ג דערובין סוף הלכה א' ר"ח אכל חליטין ואמר כו' יע"ש בק"ע ובירושלמי רפ"ו דנדרים וירו' נזיר פ"ו ה"ט: שמונים אחים כו'. עשו"ת נוב"י מה"ת חאהע"ז סי' ע"ט מה שהעיר בזה על צוואת ר"י החסיד שבי אחים לא ישאו ב' אחיות וכי דכל צוואתו הי' רק לזרעו שידע ברוה"ק שלא יעלה יפה אבל לאחר אסור להאמין נגד קבלת חז"ל יעש"ב. ועשו"ת שב יעקב חאהע"ז סי' כ"ג במ"ש וזה ספק אם לזרעו על שני מחותנים ששמותיהן שוות דקאי נמי אשלפניו ששם החתן כשם אבי הכלה וכמה גדולים שלא הקפידו לכתחלה כו'. ועחכ"א כלל קכ"ג דין י"ג דדוקא כשהם משולשים כגון מי ששמו כשם חותנו ואם יקח עוד חתן ששמו ראובן לא יצליח וכי"ב וכ"כ להדיא בס"ח בסי' תע"ז. ול"נ עוד ראי' מסוטה י' ע"ב שמואל סבא חמוהי דרב שמואל בר אמי וברכות מב"א רב יהודא הוי עסיק לברי' בי' רב יהודא בר חביבא ומשמע שהי' מחותנו של ר"י והיו שמותיהן שווין. ועי' במנחות כט"ב רמי בר תמרי דהוא חמוה דרמי בר דיקולי ועי' חולין ק"י ע"א: שריף ע' תענית כד"ב : תו' ד"ה על העץ עי' תו' לעיל לז"א ד"ה נתן: כל שהוא ממין ז' על"ע לז"א ובתר"י: אפירי כו' כי אתה טוב וכו' מיחתם במאי חתים כו' ר"א על הארץ ופירותי' דה' מינין כו' וחותם על הארץ ועל המחי' כצ"ל ועגי' הר"ף ורא"ש. ובהגהות הגר"א כ' דלפרש"י צ"ע אמאי לא פשיט מה' מינין: משום רבינו כו' עי' תו' כתובות נו"א ד"ה אמר ועי' רש"י לעיל ל' ע"ב ד"ה משום ועי' לעיל לג"ב ועל"ע לח"ב משו' רבינו ומנו כו' ועל"ק מט"א: דכי אתא ר"ד כו' עי' לקמן מט"א ועי' גיר' הבה"ג:

ב

עבדינא ככולהו על"ע לז"א: אופיא עי' חולין ט"ז וקה"א וזבחים יט"ב ובפרש"י ועי' תוס' גיטין ס"א א':

מה

א

רפ"ז תוס' ד"ה שלושה וח"א אכלו כזית זהו בתחלה נתנו דעתם שלא לאכול כצ"ל והיינו גמרו אכילתן ואח"כ בא להשלים לכזית ולכן אינן רשאין לחלק. ומש"כ ור"א תופס דרך ראשון עיקר ועלא"ז רש"א. ואולי י"ל בפשטות דלפירושו שכתבו לעיל לסוגיא דידן דתרוי' מתני' חדא מלתא וכדמוקי נמי שכ"א אוכל מכככרו כו' דע"כ לא מתוקמי לדידי' בתרי אוקימתא דירושלמי ועי' בתר"י לק' ובראש"ש ובסוגין: ד"ה אכל טבל אבל תרומה כו'. ואף לת"ק דבן תימא ביומא ס"ג סע"א דתרומה חמורה שאין לה היתר מ"מ לענין

זימון תליא במה שהוא מידי דאכילה. ומ"ש דאם הוא מודר כו' ועבמ"א סי' קצ"ו סק"א על האגודה ועי' בתשובת מק"ש מסי' תקנ"א סעיף י' וע"ש בט"ז. וע' בפ"מא ח"ב סי' ד': רש"י ד"ה עד כמה ע' לא"ז רש"א מדלא תני עד כמה מברכין. ואינו מוכרח די"ל דאיידי דתני לעיל מיני' נשים ועבדים וקטנים כו' ולהכי תני לי' הכ"נ מזמנין ולהכי לא דייק לי' לקמן מ"ח סע"א מגופא דמתני' דיש חילוק בין להוציא לברכה וכדאמרן: תוס' ד"ה בקולו כו' וברי"א עלא"ז רש"א ולכאורא י"ל איפכא ממ"ש הרי"א דודאי קולו של הקב"ה הי' גבוה מאד וכמו שדרשו עה"פ כקול שדי בדברו וכמו שארז"ל שהי' קולו הולך מסוף העולם כו' ומ"מ השפיל קולו שלא יהא גדול משל משה ולזה מייתי בסמוך תנ"ה ואם א"א כו'. וע' לח"מ פרק ד' מת"ת הלכה ג'. ואולם בח"א כ' בהיפך שהקב"ה הי' המתרגם בע' לשון ולז"כ יעננו וא"ש בפשטות:

ב

משום פריצותא. וע' בעקרי דינים חאו"ח סי' ט' אות מ"ז בשם הגינת ורדים שהשיג על גדול א' שהי' מזמן הוא וחתנו ובתו דבכה"ג ליכא משום פריצות ודחה שהרי אין חיובם שוה דאשה אינה מחוייבת אלא מספק וע' ברש"י ותו' ערובין ג"א אבל שתי נשים אין מצטרפות לפי שאין הנשים אומרות ברית. ולא הבנתי דלפי"ז מאי קאמר הכא משום פריצותא כיון דבלא"ה ליתני' בהדדי שאינן יכולין לומר אשר הנחלת לאבותינו. א"ו דאם רוצים לחייב עצמן דמ"מ מחוייבין בדבר הוי לענין להצטרף לזימון דלא גרע מנשים לחודייהו דמצי לחיובי וכן באנשים מ"מ לא גרע מה שאינן מחוייבין הנשים בברכת ברית כיון דבשאר ברכות חיובן שוה. ומ"ש רש"י ותו' בערכין צ"ל רק לענין חובה לגבי אנשים כיון דאשה בעצמה אינה אלא רשות אבל מ"מ אם רצו מזמנין בכה"ג. וגם י"ל דמיירי היכי שהאשה אינה רשאי לזמן ולהוציא את האנשים כיון דאין חיובם שוה וא"כ לא מהני שיברכו הם אבל מ"מ י"ל דמצטרפות לזימון: רש"י ד"ה וארי"ז כו' אלא שא"צ זימון ועצל"ח ול"נ דהאי אין צריך כמו לעיל טו"ב צריך ואין לו תקנה ועתו' גיטין דד"א בה"ד אי מההיא הוי"א צריך ואי לא אמר כשר וע' בחולין ג"א וע' ביבמות עב"א והא צריך קתני. ועב"פ מצות חליצה פ"ג דביבמה שרקקה תחלוץ וא"צ לרוק דא"צ ל"ד אלא אפי' אי בעי לחזור ולרוק אין שומעין לה עת"ח. ועל"ע כט"ב צריך להתפלל תה"ד כו' ולט"א צריך שתכלה כו' יעש"ה. וע' בקדושין ו"א בה"ד צריך לפרש וע"ש בתו'. ובזה נדחה ג"כ קוהמ"פ בזבחים ג"א אף צריך שיניח כו' דמשמע לעיכובא ואכתי דלמא סתמא כשר ומ"מ לכתחלה עדיף שיכתוב בפירוש לשם אשה זו כמו בזבחים לת"ק דר' יוסי והניחו בקושיא ולפי"ז י"ל דס"ל דצריך הוי נמי לעיכובא. ועת"ו ברכות לו"ב ד"ה כל

א"צ לברך. ואף דאינו רשאי לברך דהוי כמברך על השקדים במ"מ. וע' יומא פג"ב א"צ לעשר וע"ש בשו"ת נוב"י מהד"ק סוף חאו"ח מש"כ בישוב קושית א"ז רש"א מש"כ ויש ליישב ולפהנ"ל אין הכרח לדבריו ועטאו"ח סי' ר"י"ט וצריך לאודויי באנפי עשרה דלשון זה משמע דוקא לכתחלה בעי והב"י כ' דאדרבא לשון זה משמע שיש עיכוב. וכ' הב"ח דתלמוד ערוך הוא בברכות ט"ו הקורא את שמע צריך שישמיע לאזנו ופרש"י וכל צריך לכתחלה משמע ועבסב"ד עא"ח מש"ש ולמש"ל הוא מבואר דבכ"מ דקאמר צריך והוא לעיכובא. וערמב"ם פ"ד מכמ"ק וצריך כ"א להקדימם לכל דבר שבקדושה וכהמ"פ דה"ד דהוא מדאורייתא אינו אלא בזמן הבית שמקריב קרבנות כמ"ש וקדשתו וכמ"ש הירוי דקודם כהן ללוי רק בזמן הדוכן ועמ"א ר"א סק"ב ובסב"ד מש"ש. ועב"י בסכ"ט דטעמא דרה"ג דאם ירצה לברך על התפלין בשבת מברך משום דמספק"ל אי שבת זמן תפלין הלכך דעביד כמ"ע וכו'. וכתב הברכת דוד והנה לשון השאלתות שהביא הרא"ש בפמ"ש מסתייע להרב"י שכ' אהא דאמר אוי"צ דאורייתא ק"ש דרבנן. ומכאן משמע דכל ברכות דרבנן אי מספק"ל אי אמרן א"צ לחזור ולאמרן ע"כ ומבואר דא"צ ואי בעי מברך. ובאמת דלשון להקל שאמרו בגמ' משמע נמי דצריך לחזור ולברך עכ"ל. וזה תמוה דהא בכ"מ דקאמר א"צ דהוי לעיכובא וגם דבכ"מ הספק להקל היינו שלא יברך ועשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' א' באורך. וגם מלשון דעביד כמ"ע י"ל שמי שירצה יוכל לסמוך כן וכשבועות מח"ב האי דיינא כו' וכמשל"ע כז"א בחי' באורך. ועת"ו לעיל יב"א ד"ה לא לאתויי כו' לחומרא. ותמוה דאיך יהא רשאי להחמיר בספק ברכות וכן העיר בגליון הש"ס מרע"א ועי' מ"א סי' ר"ט סק"ג ולא"ז רש"א פסחים קא"ב ד"ה להודיעך ועצל"ח לקמן ס"א א' שמחלק לברכת שהחיינו שבאה על שמחת הלב ויוכל לברך מספק ועת"ו פסחים נ"ג סע"ב ועבבי"ע בכללי הסוגיות ועפ"י וש"ות פרי תבואה סי' ס"ו מש"ש בישוב קושיא באורך ועי' תו' לקמן נ"ה ד"ה ואימא וע"ש בראש"ש ועבח"י לקמן ס' ע"א מש"כ:

מו

א

תו' ד"ה לא סבר עלא"ז רש"א שהאריך דר"ז ידע ג"כ דרי"ח דאורח מברך רק דזה לא הזה כ"א בשוין. ולפ"ד צ"ל הא דנקטו כשבעה"ב מיסב ואף דגם כשבעה"ב מיסב הגדול מברך מ"מ כשאין בעה"ב מיסב עמהן בכולן שוין הבוצע מברך אבל כשבעה"ב מיסב בכולן שוין האורח מברך ובעה"ב בוצע בעין יפה ורק באחר גדול ממנו לא מהני הך טעמא כדי שיבצע. ועי' במ"א סי' קס"ז ס"ק ל"ב שהבין בע"א דלא שייך עין יפה

כיון שאינו נותן לו פרוסה גדולה שמספיק לכל הסעודה יע"ש. והוא דוחק לכוון כן בפשט הגמ' כמבואר למעיין בסוגיין. ואולם לקיים פשטות לשון התו' כשבעה"ב מיסב י"ל בכונתם דהא בעה"ב בוצע מיירי אפי' ביש גדול ממנו אלא דביש גדול ממנו רשאי הבעה"ב לכבדו שיבצע משא"כ בשוין דמיחזי כשנותן לאחר לברך משום שאינו רוצה לבצוע בעין יפה לבדו ולכן אינו רשאי ג"כ לכבד לאחר וה"ה באורח כיון דטפי שייך לגבי' לברך לבעה"ב ולכן בשוין כשמכבדו מיחזי כאלו אינו רוצה לברכו אבל כשבעה"ב גדול ממנו י"ל שמכבדו משו' חשיבותו: למ"ד ב' ג' קסבר עד הזן כו' עי' פרש"י וג"ז אינו מובן לכאורא דא"כ הול"ל שנים וארבעה דעכ"פ נברך חשיבא ברכה בפ"ע. אך לפי' התוס' א"ש: עד היכן פרש"י שצריכין לזמן כו' ועברש"י שברי"ף מביא ב' הפי' כמו שמפו' בש"ס וב' לא יאמרו ואח"ז כ' וי"מ לענין הפסקה כפי' התו' וא"כ לפי' קמא לר"ש שנים אין אומרים ברכת הזן וגם ברש"י ע"ב ד"ה חוזר לראש וד"ה למקום שפסק מפורש כמ"ש התוס' ודלא כמו שהבין הב"ח וט"ז בסי' ר':

ב

תו' ד"ה להיכן עסה"ד דהיינו למר מהזן ולמר מנברך ובגליון הש"ס מרע"א הגי' ולמר מנודה לך וכן הגי' א"ז רש"א יעש"ה. ובאמת לא ידעתי למה הוצרך כלל להג"ה זו דכיון דה"ד חוזר לראש היינו לחד מ"ד וא"כ ניחא לפי' קמא דמסוף ברכה קאמר והא דחוזר לראש היינו מהזן:

מז

א

שנים ממתינין כו'. וכה"ג בסוף דא"ר. ועי' בתר"י ובמעיו"ט ועי' ט"ז או"ח ק"ע סק"ו שמיישב קושית הב"ח דהכא אמר ה"ז גרגרן ושפיר משכחת בנט"ר מהגדול וכדלעיל בסי' קס"ז סי"ז דבוצע פושט ידיו תחלה ואם באו לחלוק כבוד רשאי וכו' דש"ה דיש לנט"ר ג"כ מעלה והיינו שיוכל להקדים בשוין אחר הגדול כיון שבא ברשותו יעש"ה. אך י"ל דודאי לא מהני נט"ר ומ"מ בוצע הוא ואף שיש גדול ממנו דמיירי שהוא בעה"ב וכמ"א בס"ק ל"ז ולכן יוכל לחלוק בגדול ממנו שמגיע אליו מצד חשיבותו. אבל הכא מיירי בסתם ב"א שישבו לאכול דבעה"ב הי' בוצע תחלה בלא"ה וממילא פושט ידו תחילה וכיון דמיירי בגדול ממנו שוב לא מהני נט"ר. ומזה יהי' מוכרח כפי' הא' שכ' המ"א דלפי' השני דמיירי שהוא נט"ר ג"כ א"כ למה הוצרך לומר אם בא לחלוק כבוד לגדול ממנו כיון דהגדול יוכל לחלוק כבוד ואפי' לקטן וא"כ הומ"ל נמי שהגדול חלק לו כבוד דיוכל השני לחלוק כבוד גם לקטן ממנו ואין סברא כלל לדחוק דכיון שבא מכח הגדול אין לו רשות לחלוק לאחר כ"א למי שהגיע מצד מעלתו דמ"ש דכיון דרשאי

לחלוק לאחר א"כ בודאי רשאי לחלוק לקטן כמו הגדול בעצמו ועי' ירו' פ"ח דברכות דאר"ז לר' אבהו חכים ר' לרב הונא דאמר הפותח הוא חותם. וקאמר מתני' פליגי ער"ה דתני סדר נט"י עד ה' מתחילין מן הגדול כו' לאחר המזון מהמברך אין תימר הוא הפותח הוא החותם כבר מתוקן הוא אר"צ תיפתר כו' יעש"ה:

ב

ומה ראית עי' תוס' ערובין לא"ב ודוק: מחוי ר"ש ע' פסקי תוס' מגילה כ"ח: גמ' והשלימו למנין. ומזה נ"ל לפשוט מה שנסתפק בש"ות ח"צ סי' צ"ג באותה שאמרו רבא ברא גברא אי מותר לצרפו לדבר שבקדושה ועי' בעקרי הד"ט חאו"ח סי' ד' סט"ו ונ"ל מדלא ברא גברא להשלים עי' סנהדרין סח"א ודוק. וכעת בא לידי ס' בן יוחאי וראיתי שהרגיש בזה ולא זכר מהא דסנהדרין שסותר דבריו: ואינו מגדלם לת"ת. ומזה נ"ל הא דנקיט ר' יוחנן בב"מ פה"א וכל המלמד את בן ע"ה תורה כו' משום דמי שאינו מלמד את בנו הורה כו' כיון דהוא קודס ללמדו לכל אדם ולהכי נקיט אורחא דמלתא בבן ע"ה:

[השמטות: תו' ד"ה מצוה כו' מכאן קשה כו'. והנה גם הר"מ פוסק כהבה"ג וא"ל משום דסובר דתפלה דאורייתא וכמבואר בפ"א מה"תפ דעכ"פ הא דתפלה בעשרה אינו אלא מדרבנן וצ"ל דסובר כהרמב"ן דגיטין דל"ח וברשב"א בשמו דלאו עשה גמור הוא אלא מדרבנן דאי הוי עשה גמור לא הוי דחינן מש"ה עשה של תורה או כפי' הי"מ ויש לפלפל עפ"ז בישוב קושיית הי"מל עש"ות פרח מטה אהרן ח"א סי' כה' דהיינו כשלא עשה לרבו קורת רוח יעש"ב ועט"א לחגיגה ועמ"א סי' צ' ס"ק ל' וכן הקשה הב"י יו"ד רסז' וע' בפרישה וצ"ל דגם לפי' הי"מ ס"ל כסברת הר"נ לחלק בין דאורייתא לדרבנן אך הא גופא טעמא בעי דמי הכריחם לחדש סברא זו ואולם לפמ"שכ התו' ב"ב יג"א בד"ה כופין כו' ואור"י דמשום מצוה רבה שרי ודבריהם תמוהים דלפי תירוצם מאי מקשה אהא דר"י דאית לי' דינא דגוד או אגוד טעמא דמפני תיקון העולם וכמו שפרש"י הא אי לאו משום פ"ו כו' ואולם להתו' שתירצו דמשמע דאי לאו משום פ"ו לא כייפינן לי' אפי' נותן מעות וכמ"ש רש"י אי אמרינן גוד כו' א"ש ומ"מ הקשו התו' שפיר דמשמע היכי דאינו נותן לו מעות כ"א שטר ואם לא יהי' לו במה לשלם מ"מ יהא משוחרר ואמאי הא עובר בעשה וכמדומה שגם בסג"ש נתעורר לפלפל בדהי"מ הנ"ל ועכ"פ דברי הי"מ מוכרחים משיטת התו' וכמש"לע וגם בל"ה תיקשי לר' ישמעאל דס"ל תעבודו רשות דבהא דגוד או אגוד לא פליג עלי' ר"ע וע"ירו רפ"ק דסוטה הקינוי רא"א חובה ור"א רשות וקאמר אתיא דר"א כב"ש דלא יגרש אא"כ מצא בה ע"ד וכו' יעש"ב והמפרשים האריכו הא דלא פריך נמי התם בגיטין מהך דמהב"בע דהתם פריך

מדשמואל אדר"א ושמואל ס"ל ר"פ לולב הגזול דלא חייש למהב"בע בדרבנן מש"ה סגי כהך שנויא לחוד לדבר מצוה שאני ועי"שות נו"בי מ"ק בסופו ובאמת אינו מובן דהא דמהני מהב"בע בדרבנן היינו שיוצא ביו"ט שני בלולב הגזול כיון דהשתא אינו עושה העבירה אבל מ"מ וכי בשביל שהוא דרבנן יהא רשאי לשחרר לכתחלה בשביל זה ואי נימא דכוונת הקושיא מדפריך והא מהב"בע היא דמשמע דגם בהמצוה אינו יוצא י"ל לפמ"שהק התו' בפסחים נט"א דהא לא הוי בעידנא ועבנ"מי בפא"מ דכיון שמתחיל בעשיית המצוה מיקרי בעידנא וענו"בי מ"ת חא"העז סי' קמא ועמ"א תמו' ס"ק ב' והארכתי בחי' לריש חגיגה ויש לדחות דבאמת קושית הש"ס והא מהב"בע היא ולא שייך עשה דוחה ל"ת כיון דלא הוי בעידנא ולזה תירצו דהוי מצוה דרבים ובכה"ג לא בעי בעידנא שוב מ"כ בהגרצ"הח משום בעידנא ובלא"ה הא כאן הוי עשה ול"ת וגם הארכתי בתשובתי להזמנה אי בעשה דרבנן בעי בעידנא וע' ש"א סי' צו' וע"ש בהגהות רצה"ח למ"ד בגיטין ד"מ ריבל"א עבד שמניח תפלין בפני רבו יוצא לחירות וע"ש בתו' והכ"נ במה שצירפו לעשרה ורק דשמואל לשיטתו בגיטין דהמפקיר עבדו א"צ גט שחרור ולא גמרינן לה לה מאשה ולכן לא פריך התם בגיטין לשמואל מהב"בע היא משא"כ להלכתא דצריך ג"ש וכמ"ש הר"מ וכמו להשיאו ישראלית וע"כ דשיחררו מקודם בג"ש ופריך מהבב"ע ול"הו בעידנא ורק דמצוה דרבים ל"צ בעידנא עכת"ד ואף דהתם בגיטין קאי להמסקנא דט' ועבד אין מצטרפין וחד הוי זה אינו מוכרח דדלמא הי' העבד השני של אחר שלא הי' עמו ולא הי' יכול להשתחרר מפ"ז רק עבדו של ר"א לחוד וגם להרא"ש קטן ועבד בהדדי לא מצטרף גם לריב"ל וניחא ג"כ להמסקנא ועפ"י גיטין לח"ב ובפשוטו י"ל מדהוצרך להביא מעשה בר"א כו' ואף דבדבר הרשות נמי שרי להנאתו וע"כ דלא כסברת הר"נ אבל למאי דמסיק דלית הלכתא כריב"ל דט' ועבד מצטרפין וכפשטא דברייתא דמייתי וא"כ י"ל דקרא אצטריך לאפוקי מדריב"ל ולא צ"ל דעשה דרבים דוחה עשה דיחיד ומיושב שיטת הבה"ג ויש לפלפל בהי' של שותפין שעובד את רבו יום א' דבשעת השחרור לא עבר על העשה דלב"ת וע' במחנה לוי להרשב"א שבת דד"א דבח"ע וחצי ב"ח כו' ומשום פ"ו י"ל דכייפינן מדהי' קטן רק כיון דמשני תרי הוי והא עבד וקטן אין מצטרפין כמו בשני עבדים יעש"ה ויש לפלפל ג"כ בהא דפ' עשרה יוחסין בטי ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא דמוכח לכאורא דר"י ס"ל דצריך ג"שח וכדלעיל ועקצ"הח סי' קעא' ס"ו דלאביי דקדושת הגוף פקע בכדי וא"כ ביום של רבו יש בו צד עבדות גמור משום דצד חירות שבו נפקע וע' תועפות ראם ס"פח וע"ש משש"ב על קושית העולם מהא דגיטין לח"א והא ההוא אמתא כו'

ומאי פריך מהכא כיון דבח"ע וחב"ח אינו עובר בעשה ועש"ות עולת שמואל וחי' נחלת יעקב לשבת מהגאון דליסא שהאריכו ליישב וע"ש בהג"ה שמיישב הסתירה עפ"ד התו' כתובות נה"ב ד"ה שוין יעש"ב וע"ע בש"ות פרי תבואה ס"נה וע"ע בטו"א ובנוב"י מ"ת חא"העז סי' קד' שכיוונו ג"כ לסברת הרשב"א וכ' הטעם כיון דלא שייך עשה דלעולם ואכמ"ל וע"ע בש"ות יד אלי' סי' ז' שהעיר ג"כ מסוגי' דהכא לענין בעידנא וע' תו' סוכה לי' ע"א ד"ה משום כו' דלל"ק לכם למעט והא הוי מהב"בע בגזל ותי' דמשום שאול אצטריך לי' ובתו"לע ט"א ד"ה ההוא דחו מסוכה והכריעו דמהב"בע דרבנן ועש"א ונ"ל למ"דכ התו' בסוכה דה"ה בכל מצוות דהוי דאורייתא מה"ד הרי שגזל כו' ור"א ס"ל הכי בסנהדרין ז"ב ולר"א בסוכה כז"ב דאינו יוצא בשאול והתו' דפ"ק הקשו לדידן דקיי"ל כרבנן ולהכי פריך הכא שפיר לר"א לשיטתו והא מהב"בע היא ובזה מקושר הסמיכות בר"פ ב"מ בנ"ח למעלה מכ' ואר"ת מ"ד והבור כו' שנתחבטו כולם בהמשך המאמרים בד"ד דלפ"ז ל"ל כמ"ד כנגד יהודא ורק למי שגזל סאה כו' והוי מהבבע"דא גם בשאר מצוות וע"כ דלמעט שאולה ולהכי מדמה נ"ח לסוכה וס"ל דירת קבע ותיקשי קושית רש"י לקמן לא א' דל"ל לך למעוטי גזולה כיון דל"ל לסוכה העשוי' בראש הספינה וקיי"ל קרקע אינה נגזלת והארכתי בחדושי:]

מח

א

דכתיב סלסלי'. ובירושלמי דמכלתין מפורש כתוב בבן סירא ועי' בירו' נזיר פ"ה ה"ג ועי' לא"ז רש"א ועי' תו' ב"ק צ"ב ב' ועי' תשובת גאונים קדמוני' סי' ע"ח משש"ב:

ב

א"ב דיעבד. וכה"ג בע"א ו"ב יע"ש: אבל בהמ"ז [יש לתקן: בהז"מ] מגדלו עי' לעיל מה"א: מצוה זו תורה עי' לעיל ה"א:

מט

א

והאריי"ח חדא זימנא. והומ"ל לאשמעינן דהטוב ומטיב דרבנן ולכן בעי מלכות ועי' בחי' הרשב"א:

ב

לפני הבירה עי' רש"י ועי' יומא ב"א מאי בירה אריי"ח כו' ועי' תויו"ט פ"ג דפרה וברמב"ם פ"ז ממעה"ק ה"ו ועי' בירו' פ' כיצד צולין רל"א כל הר הבית קרוי בירה כו' והארכתי במ"א: תוס' ד"ה ר"מ סבר כו' עלא"ז רש"א. ובירושלמי כאן ובפסחים מפורש דנחלקו הי מיני' מהפכינן וע"ש עוד איזה שנוים: [השמטות: וע"תו לעיל יז' ב' ד"ה

מוחלפת וע"תו וראי"ש גיטין יז' ב' וע"ש בר"נ וע' כתובות י' ע"א ולעיל כה"ב ובחולין מט"ב ומאי חזית כו' וכן בשבת נט"א ובכ"מ וע' נדרים סא"ב ודוק וערשב"ם ב"ב עט"א וראבר"ש מחליף כו' וכ"ה לרוב בירושלמי עד"ז כידוע ובירו' פיאה פ"ז מ"ג ובכ"מ לעין מספר וע"תו ביצה ט"ב ד"ה מוחלפת דקאי אדשוחט (ולפ"ז ק' דחסר חד מהני תלתא דב"ש לקולא ומה שייכות בהדדי וצ"ל כמ"ש במסקנא דנמנית לפי הטעות וא"כ מוכח דר' גופיי' סתם כמה דברים כמו שנשנו מקודם בטעות רק שההכרח להחליפן) והנה הרא"ש באות כד' כתב דהלכה כר"מ דהוי בכזית ואע"ג דקיי"ל כר"י לגבי ר"מ הכא קיי"ל כר"מ דהוי בכזית דקים לי' ר' יוחנן בשיטתו ולא ידעתי מאי ראי' מייתי מר"ח דסובר מוחלפת ולכן פוסק ג"כ בכזית משא"כ לאביי דלא תיפוך וכן הרגיש בד"וח מרע"א וכמדומה שכן הרגיש גם בשאילת שלום ועבמעיו"ט סק"ל וי"ל דר"ח שהי' עומד לפני ר' מחבר המשנה קרוב הדבר שמדרך קבלתו הוא אומר שמוחלפת השיטה ואביי לא נחלק על ר"ח אלא לרווחא דמלתא מתרץ ולהגדיל תורה עכ"ל. ואולי שגם לזה כיוונו התו' דסוגיין בקוצר לשונם והומ"ל מהא יהודה משמי' דרבא לעיל מח"ב דלהוציא את הרבים עד שיאכל כזית דגן דהא קיי"ל כרבא לגבי אביי אף אי חולק בהדיא ואולם דהתו"יש ביומא עט' ד"ה פחות מכביצה מבוררין יותר שכתבו נראה דאין הלכה כר"י דבעי כביצה ואע"ג דקיי"ל ר"מ כו' ואפי' למאן דלא מחליף ועש"ות חו"י סי' צד' כי הקבוץ הנבחר שבימי רב אשי כשידעו מהרבה הלכות שכיוון פלוני אל האמת קבעו הלכה כמותו שלא נצטרך לומר בכ"מ שהלכה כמותו אם לא שזכרו בפירוש שאין הלכה כמותו כו' יעש"ב ולפ"ז י"ל דר"ח לטעמי' בערובין מו"ב כר"י לגבי ר"מ והכי אשכחן להדיא דעביד עובדא בכזית וא"כ אף אי סובר ר"י איפכא מ"מ כיון דס"ל הכי אין נ"מ כיון דלא תליא במימרא דתנאי. אך דהתו"י תמוהים בעיני שהרי אמרו בערובין מו"ב השתא במקום ר"י ליתא במקום ר' יוסי מיבעא ואלו הי' רק לפי ששנינו במקומות הללו לא שייך ק"ו בזה וביבמות יד"א מבע"ל דחריפא עדיפא טפי מרובא וע"בתו ומה"ט קיי"ל כרב באיסו' שהי' רגיל וכסנהדרין ה"ב י"ח חדשים כו' לענין מום קבוע כו' ושמואל הי' שכיח לגבי שבור מלכא והי' צריך לידע מה להשיב להם תמיד בדינים ועראי"ש פ"ב דשבת ד"לה בסי' כג' הא דקיי"ל הלכה כרבה לגבי רב יוסף היינו אליבא דנפשי' משום דרבה הי' חריף טפי ורב יוסף הי' בעל שמועות יותר וכו' וע"תו חולין כט"א בר"ח ור"ל וכן הביא א"ז רש"א בקדושין נב' לגבי אביי ורבא והארכתי במ"א. וכה"ג מבואר בכ"מ דהא דפסקינן כחד לגבי חברי' שלא כיוון לכוון בזה מנין ההלכות ורק שהעדיפו כחו ביותר וא"כ הדבר פשוט דהיכי דפוסק אמורא כחד תנא ולדידי' מהפכין

הך מימרא ודאי דראוי לפסוק כהני כללי דכיילי לן כפלוני וא"כ אין ראי' דיי"ל דהא דפוסק כר"י"ח בכזית משום דר"י סובר כוותי' וראוי לפסוק כמותו נגד ר"מ משא"כ לאביי דלא מחליף וכן מפורש בפשטות בש"ות מוהריי"ק שורש קס"ה ענף ד' שלא ירדו לסוף כל מחלוקת אלא שהלכו אחר הרוב כשראו שהאחד חריף או מקובל יותר מרבותיו לבד בקצת מקומות שידעו שיצא מהכלל עכ"ד ובזה נפשט ג"כ מה שפלפלו אי נוהגין הני כללי גם בירושלמי דכיון שלא עמדו על מנין השמועות רק שסמכו יותר על פלוני וא"כ אין נ"מ כלל כיון שמ"מ לא הוזכר להיפך ובזה יתבאר גם ד"התו כתובות סא"ב ד"ה הלכה כר"א והא דקיי"ל כו' ואע"ג דבערובין מו"ב איתא להדיא דכל הני כללי לא אתמר אלא היכי דאינו פוסק להדיא דלא כחד ומבואר מכ"מ שדרך האמורא לפסוק כנגד הכלל כביצה דד"א ואע"ג דקיי"ל רב כו' וכן בכ"מ לאין מספר וכמ"ש הרשב"ם ב"ב קלג"ב וכסנהדרין כז"ב ולפ"ז צ"ל דמ"מ היכי דפסקו כפלוני במשנתינו לא מסתבר לפי שראו לפסוק מן הסתם כמותו מחמת עדיפות וכמ"ש המוהריי"ק דלא שייך לומר דלא אתמר הלכתא רק היכי שהעדיפו כחו לגבי חביריו אבל היכי דכייל לפסוק כמותו במשנתינו ע"כ שנראה להם מה שפוסק במשנתינו ולכן לא פסקו כמותו רק במשנתינו ולא בברייתא ומדלא מיעטו הני דלית הלכתא כוותי' ומש"ה היכי שפוסק חד דלא כוותי' מקשינן הלכתא אהלכתא ועתו' מנחות לא"ב ד"ה מ"מ אמר במשנתינו יעש"ה ודוק.
(וע' כתובות סט"ב דאמר רבא הלכתא כר"מ ולא פריך דתיקשי הלכתא אהלכתא דקיי"ל כר"נ בדינא וגם דבתראה הוא לגבי שמואל וקיי"ל בכ"מ כר' יוסי וע"תו דלעיל רפ"ב ד"ה רבא ואע"ג דר"י פליג עלי' ע' ערובין מו"ב וכן כר"ע מחבירו וע' תו' יומא ד' ב' וע"כ משום דלא אתמר הלכת' ובל"ה כיון דאיכא ג"כ אמוראי דפליגי בהא וכמ"ש התו' בכ"מ ועבע"א מ"ח סע"א הלכתא כשמואל ואף דהוי באיסורא ולגבי רב ועתו' ע"א לג"ב ד"ה הלכתא וברי"פ אין צדין מותרין הם כו' והתם הוי מעשה רב להתיר לאחרים ומ"מ אין הלכה כמותו משום דגם התם פוסק כנגד הכלל ובל"ה יי"ל דהיינו בברייתא דמעשה דבתראי איכא למידק טפי דיכולין לפסוק גם כנגד הכלל וע' ערובין מז"ב וע"ע בריש מכלתין מבניו של ר"ג וע' רש"י לעיל ט' א' והארכתי במ"א וע' גיטין יט' ב' דאמר הלכה כרשב"ג משום דרבא פליג דהא אתמר דלא כותי' וניחא דהש"ך בחו"מ קע"א ס"ק ט' דאפי' בברייתא וערא"ש ב"ב פ"ד סי' ו' בהא דהלכה כרשב"ג במשנתינו דהיכי דאיכא אמוראי כו' ועבנ"ת לכריתות ספ"ק מש"ש. ועתו' ב"ב לה' א' ד"ה ומ"ש ועשו"ת שמ"ר חאו"ח סי' א' ועל"ק סי' ס' באורך וה"ד בכתובות יג' א' קשיא הלכתא אהלכתא דקיי"ל כר"נ בדיני וקיי"ל כשמואל לגבי ר"נ ע' בחוי"י שהניח בצ"ע ולק"מ דכיון דאתמר דכל

חד באנפי' נפשי' ולא אתמר מלתא אדברי החולקים רק דממילא יסתרו אהדדי דהוי כאלו אתמר דלא כאידך וע"תו ע"א סו' א ד"ה ורבא ובל"ה אף דפסקינן כאמוראי היכי דפליגי ג"כ אליבא דקמאי היכי דמצינן לקיים דלא תיקשי הלכתא אהלכתא עדיף טפי וע' ברכות כו' ב' גבי ת"ע רשות ועתו' פסחים קג"א ד"ה הלכתא ועש"ות שיבת ציון סי' כ' ודהנו"בי במ"ת חא"הע סי' ו' אינן מבוררין לי בזה ועבחי' ליבמות סח"ב משי"ש בדבריו וע' גיטין כד"ב למהרצה"ח בה"ד ואזדא שמואל לטעמי' ואף דפליגי הכא בסברא מ"מ לא תיקשי והאמרה שמואל חדא זימנא כדלקמן בסמוך בר' יוחנן משום דאצטריך לאשמעינן לאפוקי מדרב דפליג הכא אבל בסמוך בר"יח ל"ל הכא מדהקדים דזעירי ושאר אמוראי לר"יח וע"כ דלא אתמר פלוגתייהו בהדדי ומזה ראי' דלא כהרא"ש בכ"מ מדשנה באחרונה דהלכתא כוותי' וע' בח' שבת י"ט)

נ

א

דאבי גובר עי' רש"י תענית כו"א ומגילה כ"א ע"ב ועי' רש"י ערובין סא"ב: פתיא כו' וכה"ג במגילה י"ג ב'.

ב

תוס' ד"ה כמאן ועי' ש"ות בשמים ראש סי' קל"ח ועבדא"ר פ"ט. ומש"כ התוס' ממסכת סופרים עי' ביצה טז"ב בהא דאר"ז הני בבלאי כו'.

נא

א

רש"י ד"ה בשיכרא סיכתו [יש לתקן: סמיכתו] במינו וע' תשובת גאונים קדמונים סי' י"א סמיכתו במינו ביין ושל שכר סמיכתו בפת כו'. לינשוף כו' וכה"ג במגילה ג"א יע"ש:

ב

רפ"ח רש"י ד"ה בש"א כו' מי שאין לו כו'. ועראב"ד ספכ"ט מה"ש הי"ב ובהה"מ. והנה בשו"ת שאג"א סי' ב' ורסי' נ"א כתב להוכיח דאין קדימה למצוה דאורייתא נגד דרבנן דהא קה"י דאורייתא ואפ"ה ברכת היין דהוי דרבנן לדעת הרמב"ם קידמה לקה"י יעו"ש ובקו"א באורך. ומיהו יש להבין מאי קאמר שהיין גורם כיון דאפי' אם אין לו שום יין או פת צריך לקדש מה"ת וע"כ דמיירי בגוונא שכבר קה"י בתפלה וכמ"א סי' ע"א דמדאורייתא יוצא י"ח קה"י בתפלה וא"כ לק"מ קוהש"א. ובזה מסולק קושית הרשב"א שהובא בצל"ח דאכתי כשהקדים לקדש מבעו"י ליכא הך טעמא שכבר קה"י. וז"א דאי ביין וא"כ ממילא הקידוש יש לו מעלת מקודש וליכא טעמא דב"ה ואי שקיבל עליו בתפלה ע"י תוספת שבת א"כ מ"מ קה"י מיד ע"י מה שקיבל עליו ג"כ כשמקדש

אח"כ על היין הרי אין היין גורם הקדושה כיון שכבר קידש וכ"מ מדרש"י וכבר קה"י משקיבל כו' והיינו דאף קודם זמנו מ"מ כשקיבל עליו בתפלה הרי קידש היום ע"י תוספת שבת ועבתר"י לעיל כז"ב במתפלל ש"ש בע"ש. ומה שהקשה עוד הצל"ח דהא בלא"ה בעי פת מג' היום דכתיבי. יש לפקפק ג"כ דמ"מ הוא בא בשביל חיוב קה"י דאף דבה"ש היום מתקדש מעצמו מ"מ היום גורם חיוב הפת ואף שצריך לאכול הפת בלא הג' סעודות מ"מ יש להקדים קה"י כיון דקדושת היום בא מקודם וכמ"ש רש"י כוס זה לא בא אלא בשביל שבת לקידוש והיינו דגם בפת הוא בשביל קה"י והיום הוא הגורם ובעיקר קושיתו דתיקשי נמי לב"ש י"ל דאי לאו דקאמרי ב"ה תרי טעמי ה"א לפרש בדב"ש דתרויהו חד טעמא הוא דקאמר שהיום גורם ליין כו' והרי גם בלא קידוש מ"מ הי' אפשר להביא יין קודם אכילה שהיו נוהגין כן וכדלעיל מג"א ולהכי הוצרך לחזק הטעם שהרי כבר קה"י שהרי אסור לטעום קודם שיקדש על היום וא"כ שפיר דהיום גורם אבל השתא מוכרח לומר דתרי טעמי נינהו וה"ד שכבר קה"י היינו משום שקודם ליין ולהכי מפרש שפיר ופשוט ואין להאריך: במרדכי דיני נטילה כו' ע"ש אוטל שם הכלי. אבל בפרש"י על הרי"ף מבואר שהשם נטלא לפי שהיא מתוקנת לשער בו כלי רביעית ליטול ידיו:

נב

ב

גמ' וכ"ת מ"ש גבי אוכלין דחישינן. ואינו מובן דעדיפא הול"לם דלב"ה דמותר להשתמש בשולחן שני א"כ הו"ל ג"כ תרי חששי משום אוכלין ומשום ידים נמי ולכן מניחו על הכסת. ואולי למ"ש התו' ביומא ב"א ד"ה א"כ אלד"ס כו' ותירצו דהכא משום מעלה בעלמא הוי לחוש אפי' לטובא וא"כ ליכא למיעבד תקנתא כיון דליכא לתקוני להאי חששא. וא"כ י"ל הכ"נ כסברת התו' דודאי לב"ש דאסור להשתמש בשולחן שני ולכן מניחה על השולחן דתו אין לחוש אבל לב"ה דאכתי נשאר הך חששא וא"כ היכי דליכא למיעבד תקנתא לטומאת ידים דהא גם על השולחן איכא הך חששא הכ"נ ליכא לתיקוני לטומאת אוכלין ותי' משום דהאי חששא עדיפא טפי ולכן חששו למיעבד תקנתא אבל לטומאת ידים לא חששו משום דקיל טפי כ"נ לכאורא: אבל נט"י לב"ש. י"ל לפ"מ שהקשה א"ז רש"א דאכתי אמאי לא מכבדין ואח"כ נוטלין וכדפריך לעיל מאי שנא לגבי מפה. ולכאורה י"ל דודאי התם פריך לב"ה מ"ש דחיישת טפי לאסור הא מבהא משא"כ הכא די"ל דבאמת לא פליגי כלל אב"ש רק בהא דמותר להשתמש ולכן יוכל ג"כ ליטול ואח"כ לכבד. וגם די"ל דנ"מ שמעכב הברכה שיוכל לאכול בלא

ברכה כמו לענין שמן ברי"פ כ"מ יע"ש בפרש"י וכדבעי למימר נמי לקמן בבורא לב"ה. ומה שהכריחו שם התו' לומר דלשון קרא עדיף משום דהתם קאמר להס"ד כי פליגי בבורא ולא מסתבר להו דפליגי לענין דיעבד. ומש"כ התו' בד"ה בכולהו דלא חשיב משום דהתם גם ב"ה מודים לב"ש י"ל דהכא מ"מ פליגי אי מותר להשתמש בשמש ע"ה. ובזה מבואר ה"ד אבל נט"י לב"ש כו' דלב"ש דוקא מכבדין ואח"כ נוטלין אבל בהא לא פליגי ב"ה רק בהא דס"ל ג"כ דה"ה נוטלין ואח"כ מכבדין. וכעת ראיתי בשו"ת זכרון יוסף או"ח סי' י"ב שגם הוא נשאל בכונת הגמ' וע"ע בשנות אלי' מש"ש: בשלמא נר שלא שבת. וא"ל דוכי גרע מאור של חי' שמברכין עליו והרי הא"י אינו מצווה על שביתתו די"ל דש"ה בנר של חי' שהרי הישראל בעצמו הי' רשאי להדליק לצורך מצוה וכן בעששית שהיתה דולקת והולכת מבעו"י משא"כ הכא כיון שהישראל בעצמו לא הי' רשאי להדליק לא מיקרי אור ששבת ופשוט:

[השמטות: תו' ד"ה נהגו העם כו'. וה"ד התו' כתובות ג"ב התם נהגו כו' דהיכי דליכא אמוראי דפליגי שייך נהגו. י"ל דודאי היכי דליכא פלוגתא גם בגוף הדין בודאי הפ' נהגו אבל אורוי' לא מורינן ותדע דאל"כ מאי מסיים ולא מיחו חכמים והלא אפי' אוריי מורינן וע' יבמות ק"ב ומנחות ל"ב וערש"י ברכות כ"ב ב' ד"ה אמר רבא הלכתא וע' לג"ב]

נג

א

מיעוט לגמר כו' עשו"ת עמק הלכה חיו"ד סי' כ"א ועבחי' לריש יבמות משש"ב:

ב

דיילא ערש"י שבת קמח"א וע' נדה סכ"ד ורש"י ב"ק קי"ט א' ועיר"ו שבת פ"ב ה"א אידא שמשא שאל לר' אמי בגין דאנא צבע פתילתא מן חולא כו': להודיעך כחן דב"ש. ול"ל דקושטא הכי כיון דקמ"ל בהא כוותי' מ"מ כיון דבב"ה כחא דהתירא הוא ולפליג בתרויהו וכביצה ב' ע"ב: [השמטות: ר' זהומאי וע' בהגהות רצה"ח לב"מ בפ"ב שהיו רגילין לכנות האמוראים שאמרו ההלכה לציין כ"א ע"ש הענין שאמרו וע' לעיל לט' ב' וע' ירו' מגילה פ"ק א"ר שמלאי דיבורא ובדברך עשיתי ועפ"ר כד' וע' תנחומא ומדרש פ' מטות א"ר אבא רומניא מל' רוממת וע"ירו סוטה פ"א סוף ה"ד ר' ברכי' מברכתא היתה עוברת וע' נזיר י"ג א' ובחי' לחגיגה ט' ב' מש"ש ונ"ל לפי שלא ידעו שמו בבירור או ע"ד מ"ש בפרק הכונס כל המוסר עצמו על ד"ת כו' וע' ירו' כתובות פ"ד ה"ב ובבלי ד"מג מנו שקוד שמואל וכה"ג בכ"מ ואולם מה שה"ר מרי יצחק מגדלאה בב"מ כ"ה א' העשוי כמגדל ותמהני כי באמת הוזכר בכ"מ כמו בד"פא סע"ב ונדה כ"ז סע"ב ונדה לג"א וע' שבת קלט"א ר' יצחק מגדלאה ממרשפי' כו' ירו' מגילה פ"ד ה"א מיגדלאיי

שאלין לרשב"ל וע' ירו' תענית פ"א ה"ג לר' יודן מיגדלייא. ובזה נ"ל כונת הירו' סוטה פ"א ה"ו רב ביבי אר"ח בדין בדין הי' עשוי וע"ש בפ"מ דהיינו ר' יוחנן דבדין ולמש"כ שהי' רגילין לסמן ע"ש ההלכה ניחא בפשטות שאמרו כן להפרידו מסתם ר' יוחנן. אך באמת בירו' סוטה פ"ג ה"ד ויבמות ספ"ק ובכ"מ לאין מספר שרגיל להזכיר ג"כ רב ביבי א"ר יוחנן וכמ"ש בחי' לשבת קנד"ב וע' ב"מ קטז"ב ר"י לרב אדא משוחאה ע"ש אותו ההוראה ולסמן בין אדא דיילא וכה"ג ואולי ע"ש שהי' דרכו במשיחה ובסנהדרין ז' ב' ר"נ בר כהן כו' ואם דומה לכהן כו' (אך בב"ק קטו"א הוזכר ג"כ רב כהן וכן רגיל בירו' לכנות כן לרב כהנא וע' ירו' שבת פ"ב הו' ופ"ו ה"א פ"יז ה"כ ותענית ס"פק ופ"ד ה"יא ודמאי פ"ב ותרומות רפ"ג ומעש"ש פ"ה וכתובות פ"א ה"ב ופ"ז ה"ז בסוף קדושין נזיר פ"ג ה"א ופירש ר' כהן מפני הטומאה וע' תו' קדושין ח' א' ותמהני על רש"ל ב"מ י' ע"ב אבא כהן ברדלא ורש"ל גורס אבא כהנא ואין הכרח להגי' דגם כהן הוא שם אמורא וכמורגל בירו' וכן הגי' בירו' פיאה רפ"ד וגיטין פ"ג ה"ג אבא כהן ברדלא כו'):] אלו מים אחרונים. ובחולין קה"א דריש ר"א בן ערך מקרא זה. ומ"ש התו' והרא"ש דאין מלח סדומית בינינו עב"י סי' קפ"א בשם הרמב"ם דמ"מ יש ליזהר מפני מלח אחר שטבעו כן ועבס"ס עליית אלי' שהביא פי' חדש שמלח סדומית טבעו מעורב בכל חלקי המלח יעש"ב:

נד

א
רפ"ט הרואה מקום שנעקר כו' ועבח"א א"ז רש"א: בשני לבביך. וע' בישועות יעקב או"ח סרל"א כנגד כו': טרקסין ערש"י ב"ב ג"א. פתקא דערבות. עפ"ג דתענית ובמ"ק טו"ב ובכ"מ כה"ג. רפתקא דמחוזא ע' שבת קכד"ב.

ב
וי"א אף ת"ח בלילה ע' חולין צא"ב דיליף מקרא ועתו' פסחים בד"ה שנאמר ותמהני לכאורה דרש"י פי' בחולין בד"ה אל יצא כו' וכש"כ יחידי ועוד דבבועז לא היו שני נעריו:

נה

א
פניך דומים כו'. ועיר"ו פי' ע"פ חדא מן תלת או שתי חמר או מלוה בריבית או מגד"ח וא"ל אולפנא שכיח בי וכתיב חכמת אדם תאיר פניו. ועיר"ו שקלים פ"ג ה"ב וכן בירו"ו דשבת פ"ח הא' וע' פס"ר פי"ד וע' נדרים מט"ב. אלא אריי"ח ובעי"י ליתא אלא:

ב
לאדם טוב אין מראין חלום טוב. ולכאורה קשה מיוסף וא"ל דברמז הראו לו דא"כ מאי פריך מדוד דלא ראה חלום טוב דהוי ברמז ויי"ל. ובאור הענין משום דחלמא טבא חדוותא מסתיע ערש"י דכשהוא זוכר את החלום אינו עוזר לו רק אותו חדוה שבא לו על ידו וע"ש בח"א א"ז רש"א ולכן לגבי הרשע שהי' לו לפעמים מחשבה טובה מקבל ג"כ שכרו מכ"מ במחשבה והצדיק שהי' לו לפעמים מחשבה רעה מקבל ג"כ עונשו במחשבה. ונ"ל דה"ד לעיל דחלום טוב צריך רחמים היינו שלא יוודע לו: תו' ד"ה פותרי דמזל הלידה גורם. דאל"כ תקשי מחרטומי מצרים שלא נתקיים פתרונם: א"ר עקיבא. מכאן משמע קצת שהי' ג"כ סתם ר"ע אמורא ואולי דצ"ל מר עוקבא ואולם בזבחים סג"א א"ל ר' עקיבא לרי' ירמי' בר תחליפא וע"ש בהג' ר"ב דגריס ר' יעקב וכ"ה במנחות ח"ב וכן איתא בע"א מ"ב ב' ועת"ו שם לד"א ד"ה ר"ע. וע' מכילתא בשלח פ' השירה אר"ע הסיח לי רבינו הקדוש ובש"ר גריס ר' אבא וע' במאור עינים פ' כ"ב שהי' ב' רבינו הקדוש. ולפ"מ שכתבתי הי' תרי סתם ר"ע והאחרון הי' אמורא. וע' בי"ח שער ז' מענה קכ"ג בשם הגרי"ע שהוכיח דתרי רשב"י מהברית מנוחה בפתיחתו שר"ע מסר לר"י הנשיא וממנו לרשב"י ולפ"ז צ"ל דהי' ג"כ ר' עקיבא מאוחר וכמו שכתבתי לעיל בס"ד:

נו

א
משחרי. וע' שבועות מח"ב:

ב
קורא. ערש"י לעיל לו"א ורשי' דשבת ל' סע"ב: דאמר לי באדר. עיר"ו מעש"ש ספ"ד דמייתי לי' בחד תלמיד מר"ע.

נז

א
ראש לבני כלה ערש"י ב"ב כב"א:

ב
ונפל פסוק ע' ערכין י"א דנפל להו בפומי' יעוש"ה: אלא מהרהורי לבו וכו' . ונ"ל מה"ט ה"ד בשבת ו' ע"ב וכן לחלום טוב ערש"י ולפ"ז י"ל דכשבא לישן מתוך שמחה מראין לו ג"כ בחלום ממה שהרהר וכעובדא דשמואל ושבור מלכא. ועשו"ת חב"י סי' ג' שנשאל בחלומות שמהרהר מבעו"י שלא להתענות והשיב דאדרבא אין מראין אלא מהרהורי לבו והמקיל עליו לה"ר יעש"ב. וראיתי בשם מלאכת מחשבת סדר מקץ דהחלום בא מהרהור הלב ואם הרהר בדבר שוא ידבר ורק כאשר בא בדברים לא הרהר בהם ראוי לחשוב עליו

וא"כ נסתרו דברי החב"י. ול"נ שיצא להם מיומא פג"ב הני חלמי דבי שמשא כו' עי' ר"שי שבת פ"ו ב' וערש"י תענית כה"א וברש"י כתובות פג"א. ול"נ כע"א דף ע' שיפורא דבי שמשי פרש"י שהי' תוקעין קודם שבת להבדיל בין קודש לחול ולפי שהי' זה קודם הלילה לכן נקרא דבי שמשי שהי' מקדשין אותו ואף שהי' מתכוונין לדחותו שלא יטלנו וכמ"ש רש"י שהרי החלום הי' אמת מ"מ לא מסתבר שהי' יכולין להטעותו בהיפך מהמפורסמות ותדע דמהיכן ידע שמואל שיראה בחלום כן דלמא לא ישעבדוהו והא דאין מראין אלא מהרהורי לבו היינו מה שצריך לידע והי' מהרהר לפעמים וכדקאמר תדע דלא מחוי לאינש פילא כו' שהוא ענין שאינו מהרהר בשום פעם כי הוא בלתי אפשריות ג"כ אבל מה שמהרהר על משכבו קודם השינה הוא בא על הרוב מכח הדמיון לבד וכדקאמר כאן ע"י מלאך כו' וכנודע ג"כ מהמציאות וכדאמר להדיא דשל שחרית מתקיים שאינו ממה שמהרהר עכשיו וי"ל דזה ג"כ הטעם בחלום של חבירו וכמאחז"ל ג"ד מכוסין כו' וא' מהם מה שבלב חבירו. וע' שיבת ציון סי' נ"ב מנדרים ח"א דנידוהו בחלום צריך עשרה להתירו ובמעות מעשר אמרינן בסנהדרין ל' ע"א ד"ח לא מעלין כו' והאריך בזה דרוב החלומות הם מהרהורי הלב ודמיונות ואין חלום בלדב"ט ולכן בנידוי דהוא סכנתא לא אב"ר יעו"ש. ועפ"ז ניחא דאיך יתענה ת"ח בשבת ולבטל עונג שבת מספק ונימא דרוב חלומות דברים בטלים וע"כ דחלומות שמתענין הוי סכנתא ולא אב"ר אך אין מזה ראי' כמ"ש הפוסקים דמי שהבכי' עונג לו שמותר לבכות ולהפיק דאגת הלב וי"ל דכן לענין התענית ועשו"ת יד אלי' סי' ל"ב באורך ועמ"א סי' רפ"ח ועי' בסוף הוריות ר"מ לא אזיל. ומ"ש החב"י לדחות מה"ד וה"מ דלא הרהר בה דאל"כ א"ל שהוא בן עה"ב שהרי ארז"ל בע"ז ונשמרתם כו' שלא יהרהר ביום כו'. ול"י דהרי קאמר ולא ידע ואף שלא הרהר בה כלל וגם דלמה קאמר רק באורתא ודוחק דאז אפ"ל שהתחרט רק משום דחלומות שמהרהר קודם השינה א"ב ממש. ואולי יש איזה סמיכות להמאמר שם מה"ד בסוף מכלתין ואם השלים שנתו בידוע כו' והתם י"ל דמיירי בחלום דהוי לסימן טוב בחול רק ביו"כ מורה שעכשיו נמחלו עונותיו וכשהשלים שנתו ע"כ דלא הרהר בה מקודם. וע' בעקרי דינים חאו"ח סי' י"ג אות ד' שהביא כמה תשובות דלא כחב"י. וראיתי במפי' דה"ד הולכין אחר הפה וצריך לפותרו אך בכמה סוגיות ל"מ כן למעיין. וע' יומא פג"ב דבי שמשא לב"מ ומ"מ חש ר"מ וע' גיטין נב"א והוריות יג"ב וע' ר"ן סנהדרין ל' ע"א בחידושיו וע' ר"ן נדרים ח"ב ועבה"ג סוף הל' הוראה ולר"מ לא אחוי לי' דס"ל ד"ח כו'. וע' תשב"ץ ח"ב סקכ"ט ועשו"ת משיבת נפש סל"ה לענין היתר

עגונה על דברי חלומות יעש"ב. וע' ביפ"ע במדרש איכה א' רבתי בגוים דא"ר אבהו ד"ח כו' דכיון דהכל הולך אחר הפתרון ואפשר שיפתרוהו לטוב דהרי שרי להתענות עליו:

נח

א

הרואה אוכלסי. וגי' הירו"ו כשם שאין פרצופיהן דומין כו' וע' תנחומא ורש"י בפ' פנחס עה"כ יפקוד ה' כו' וע' סנהדרין לח"א רמ"א בג"ד נשתנה האדם בקול כו' ובאדר"נ ספ"ד בקול ונעימה ומראה וערמב"ם רה"ל דעות וע' תדבא"ר פ"ב:

ב

ופתויי הראש שכל שערותיו דבוקות אומר בריך משנה הבריות כהגי" בטור סי' רכ"ה והוא נגד הגמ' לבתר דאתיילד מברך דיין אמת ולגי' הערוך ניחא אך להטור דסובר כפרש"י תיקשי ולכן יש להגי' בדבריו אחר והחגר כו' או שהוא גליון והכניסוהו בפנים:

נט

א

טמיא ערש"י לעיל ו"ב ועה"ג:

ס

א

כחא דהתירא עדיף עב"ס קהלת יעקב תבעהמ"ח משכנות שה"ר מכאן דמספק יש להחמיר ולברך וכדעת התו' לעיל יב"א ולקמן נט"ב ד"ה הטוב. וכבר העיר בקושיא זו בס' באר יעקב בכללי הסוגיות סוף כלל ט"ו שהקשה ג"כ דאדרבא כיון דמספק אמרינן להקל א"כ הרי כח החיוב עדיף וע"ש שהעיר מדא"ז רש"א פסחים קב"א ברשב"ם ד"ה להודיעך וי"ל הכ"נ להחמיר שלא יבא לידי ספק ברכות ועבחי' לעיל רפ"ו משש"ב. ועבצל"ח ומפרשים שהעלו כמה חלוקים בזה. וכבר עלה בדעתי לדחות מזה דברי הצל"ח המובא בחי' לרפ"ק דביצה בה"ד הכא כח דהתירא עדיף דהכא הוי לענין ברכות דרבנן ומוכח דגם בספד"ר הוי לקולא מ"מ עדיף כחא דהתירא. ואחרי כותבי זאת ראיתי בהגרצה"ח לביצה שהעיר ג"כ בראי' זו וכן מהא דערובין דע"ב יע"ש. אך אין מזה ראי' לפ"מ שכ' המפרשים לחלק משום דבברכת הנהנין דאסור ליהנות בלא ברכה וא"כ אף דהוי דרבנן הוי רבותא בכחא דהתירא וע' בחי"ע ססי' תע"ד ובמפרשים ואכמ"ל בפרט זה. אך הצל"ח מדויל ידו משתלם למש"כ הכא לחלק בין ברכות שהחיינו שבאה על שמחת הלב שיכול לברך אותה מספק וע"כ דס"ל דבזה דקנה בית חדש רשאי ליהנות בלא ברכה כיון שבאה על שמחת הלב ול"ד לשאר מילי שגופו נהנה וכמ"ש התו' בפסחים נ"א סוף ע"ב. וא"כ תיקשי דאף דרשאי לברך מספק מ"מ הא בלא"ה לענין

ברכות הוי ספ"דר דלקולא שלא לברך וממילא כח המחמיר לברך עדיף. ובאמת מוכרח לחלק בסברא הנ"ל גם מהא דפסחים קב"א ברשב"ם דאע"ג דאמרינן בכל דוכתי כחא דהתירא עדיף היכי שהאיסור חדוש עדיף כחא דאיסורא והתם איירי ג"כ לענין ברכה דרבנן וע"כ דבל"ה מוכרח לחלק כסברת א"ז רש"א שם בין ברכת הנהנין דלא תיקשי שם קושית רש"ל והא בכל מקום ספק ברכות להקל שאינו עובר בלא תשא. וא"כ מיושב ג"כ סברת הצל"ח הנ"ל דכיון דבל"ז אינו רשאי ליהנות א"כ מה מהני מה שאינו תחוייב לברך מספק וכנ"ל. וע' פרי"ח יו"ד סי' כ"ח סק"ה לענין שהחיינו על הכיסוי דכ' ג"כ דספק ברכות להקל: וע' בא"ר שה"ר מהטור בסי' ריי"ט דעבדינן לחומרא וצריך י"ב וע"כ דבשהחיינו ג"כ לא אמרינן ספק ברכות להקל. וע' בספר אה"ח בה"ל ציצית סכ"ב דאין ראי' מברכת ראי' לשהחיינו כשו"ע ריי"ח ס"ט וסי' ריי"ט ס"ג וס"ט דכל ספק בברכות הראי' מברך בלא שם ומלכות וי"ל דלהראב"ד דברכת הראי' בלא שם ומלכות ובסי' ריי"ח ס"א פסק דלא כוותי' סמכינן על דעתו מספק ולכן בברכת ראי' דאם אינו מברך מספק הוי לחומרא וכו' יעש"ב. וע' ברכות כ"א סע"ב והאי דקמיפלגי בזב להודיעך כחן דרבנן כו' ואף דר"י הוי דהיתירא משום דהוי רק מדברי קבלה מתקנת עזרא ובל"ה תיקשי וליפלגי בתרויהו וכריש ביצה יעו"ש. ועת"ו ערובין כ"ג סע"א בהא דר"א דאמר עומד אדם על המוקצה דאע"ג דאפסקא במלתא אחריתא קאמר ר"א ועוד משום דכחא דהתירא עדיף והרי דאמרינן הכי גם בדרבנן. אך מזה אין הכרח די"ל ג"כ כסברת הצל"ח דכיון דמוקצה חמור כעין דאורייתא דאזלינן גם בספיקו להקל וא"ש. ועמ"ק ב' ע"ב תו' ד"ה להודיעך וא"ת וליתני שלא יצאו כו' כחא דהתירא עדיף והתם לגבי מלאכת חוה"מ דהוא מדרבנן. וע' תו' חגיגה יח"א ד"ה חש"מ אסור בעשיית מלאכה דאף דהוא מדרבנן מ"מ הוי כעין דאורייתא לפי שיש לו סמך מה"ת וא"כ ניחא ג"כ קושיא זו דהתו' לשיטתי' וכנ"ל. וע"ע ברש"י שבת קמג"ב ד"ה וחכ"א כו' ולהודיעך כו' יעש"ה. וע' בידים פ"ג מ"ג עליך להביא ראי' שאתה מחמיר והתם הוי בדרבנן. ואולם המל"מ כתב שידים קילי יותר משאר מילי דרבנן ואין ללמוד מהם וע' נוב"י מ"ת חיו"ד סי' ס"ג. ומצאתי בס' נר תמיד לכריתות י"ט א' בתו' ד"ה איקמית יעש"ב בה"ד בירו' כשם שאסור לטהר את הטמא כך אסור לסמא את הטהור וע' ירושלמי ספ"ה דתרומות וספ"ק דחגיגה ופ"ד דסנהדרין ה"ה וע"ש דהכי פי' דאם ידע בודאי שמותר אסור לאסור אבל אם הוא לו ספק לא מיבעא בדאורייתא מחמרינן אלא אפי' בספק דרבנן אם הוא חסרון ידיעה לא שייך ספק כלל וצריך להחמיר וכמבואר ביו"ד ומספק א"א להתיר ע"כ כחא דהתירא עדיף דמסתמא יש לו ראי' ברורה להתיר. וכן משמע גם ברש"י כתובות ו"א ד"ה ומי איכא

הוראה לאיסור וע' תו' קדושין ו' א' ד"ה לא ולא"ז רש"א משי"ש ואכמ"ל בפרט זה ועש"ך יו"ד רמ"ב בכללי הוראה אות ט' אסור לאסור המותר שמא יתגלגל אחר מאה דברים וע' נוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קכ"ב וע' רמב"ם פ"ב מממרים סוף הלכה ב' לענין ז"מ שאפי' אם אחר ק' דברים בא לדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת חייב כו'. וגם י"ל בפשטות דהא דאסור לטמא כו' יש נ"מ לענין קדושי אשה וכן שיוכל לבא לידי קילקול בשתי קדירות וכיו"ד בסימן קי"א. ועי' באחרונים דהיכי דהוא משום גזירה אין לחוש לחומרא על צד רחוק לתלות וכיבמות ל"א דחומרא לידי קולא דלא שכיח לא אמרינן ועי' בשמ"ר ח"א סי' ל"ט ועי' שו"ת בית יעקב סי' ד' שכתב ג"כ מה"ט באומר על מותר אסור שיש להעבירו כיון דיש נפ"מ לענין קדושין והפמ"ג כ' דנ"מ לענין שתי קדירות ועי' לקמן ס"ג ב' בשלמא הוא מטהר וכו'. ועי' תו' סנהדרין לג"א בד"ה מה שעשה דאמאי בטיהר את הטמא מה שעשה עשוי ולפ"ז י"ל ג"כ דמשכחת בשני סאין של תרומה וא' של טמאה וא' של טהורה דתלינן וא"כ נ"מ כשהורה על סאה של טהורה שנפלה לתוך של טהורה וטמאה דלא שייך תולין ולכן מה שעשה עשוי. ואף למאי דמשני כאן בשאינו מומחה עי' רש"י מ"מ צריך לשלם דמי יימר שהורה עכשיו כדין ובהאי הוא דטעה. אך לפ"ז בדאורייתא לא שייך לומר שאני אומר וגם דלאידך אוקימתא לחלק בין טעות דנו"נ ביד ובין טעות דשקה"ד וכי בשביל הכי גרע הדין דאין מחזירין ובלא"ה אין לאוקמי הך בבא דטיהר את הטמא לענין שתי קדירות וע"כ הא דטימא את הטהור לא מיירי בכה"ג דאל"כ למה יהי' מה שעשה עשוי וגם דכיון דאכתי לא ידע דעירבן עם פירותיו וה"ה נמי בנפל לשתי קופות. וע"ע בשו"ת שמ"ר חיו"ד ססי' ל"ז. ובלא"ה הא משכחת ג"כ נ"מ בהא לענין קדושין וע"ע במנחת אהרן עהתו' סנהדרין פ"ז סע"א וע' בדורש לציון דרוש ד' מש"ש לתלות פלוגתא דר"מ דחייש למעוטא בענין ספד"או ויש להעיר בשיטת המהרי"ט דתליא בהא דחתיכה מב' חתיכות יעש"ב ובהג"ה מבן המחבר מה שהעיר מדהתו'. ועתו' שבת יג"ב ד"ה הבא רו"ר בשאובין דת"ל דהוי טב"י והא משכחת בטב"י דרבנן דלא בעי העי"ש וכמי"ש רש"י בשם הערוך אך למ"ד מאי נ"מ כו' וע"כ דהי' סובר דתולין ורק דלרבא ניחא לאוקמי גם בדאורייתא דאין תולין וא"ש וע"ע בס' נחלת יעקב בחדושיו לסוכה דל"ה בהגהות וע' פסחים מ"ג ב' אות ד' בהגה וע' בתו' ע"א דמ"א דכשהאיסור חידוש אז אמרינן כחו דהתירא עדיף וע' רשב"ם ב"ב צ"ז א' ד"ה להודיעך כחן דרבנן לא אצטריך כו':

ב

[השמטות: לימא ברוך המעביר חבלי שינה כו' ויהי רצון כו' שתרגילני בתורתיך כו'. ועסי' מ"ו ס"א שהיא ברכה הסמוכה לחברתה ושע"כ אין לענות אמן ובפשוטו ע"ד בכל דרכיך דעהו שגם השינה יהי' לש"ש שיהי' לו כח לעסוק בתורה וע' בפתיחה. ואולם שמעתי בשם חמי זקיני הגאון מוהרר"דב ז"צל עפ"ד המשנה סנהדרין עא' ב' יין ושינה לרשעים טוב להם וכו' ולצדיקים כו' והברכה היא הודאה על הטובה שעשה לו ה' ית"ש וע"כ הודאתו על העברת שינה מעיניו אינה נגמרת בלתי אם ע"י תפלה זו שתרגילני בתורתיך כו' ויהי' אז העדר השינה טובה לפניו שראוי להודות ובל"ז אינו ברכה כלל: שם ולא תביאני לא לי"ח ולא לעבירה ועון ולי"נ ולי"ב כו' וא' להגי' הויו של ולא לידי נסיון וטעמו שלכאו' הוא פלא לבקש הית"ש שלא יביא האדם לידי חטא והיא כענין ארז"ל ברכות סב' ב' מסית קרית לי כו' ורק על ב' אופנים מצאנו היותו כבי' מכשיל האדם בחטא א' כמו שמצינו בסנהדרין קז' א' בדהמ"עה מבקשתו להביאו לידי נסיון וב' כמארז"ל יומא פו' ב' מפרסמין החנפים מפני ח"הש כו' ונתתי מכשול לפניו וזה ענין התפלה שלא תביאני ליח"וע באי' משני האופנים לא לי"נ ולא לי"ב לפרסמו כהך דיומא עכ"ד חו"ז הגאון:]

סא

א

רש"י ד"ה ע"ה וע' לעיל מז"ב ואפי' קרא ושנה כו': דלא כתיב בה ויצר ע' ב"ק י"ט קרן לאו יצרי' תקיף:

ב

[השמטות: אנן בינונים ע' בהגרצה"ח נדה ל"א במ"ש ואפי' כו' ולהיפך מצינו את"ר בפ"ע ונעלם ממנו מקומו באבו' בפ"ב וגם הי"ל להקשות טפי מהכא וע' סנהדרין לח"א:]

סב

א

כדי שלא יתרחק. וע' כ"מ ובהג"מי וע' או"ח סי' ג' סי"א בהג"ה ומ"א סק"ט ומש"כ שם המ"א בסק"ח דמייתי ג"כ הטעם שכותב וליתא לפנינו. ומש"כ ואפי' איטר כו' ע' במ"א סי' תרל"א סק"ג. וע' במ"א ס"ס ר"מ בשם הזוהר והוא מפורש בגיטין ע' ובמסכת כלה. וי"ל ג"כ דנקיט אפי' לדידן דב"הכ שלנו בעיר וכתו' מגילה ג"א וכע"פ קי"ב שלא תעבורו בישובו ש"ע. וזה דעת החושבים שאינם מצויין בתוכינו מאחר שבכ"מ הוא מקום ישוב ב"א ועו"ש בזמנינו ולזה הביא בשם הזוהר דבבהכ"ס מ"מ איכא למיחש משום ר"ר ולכן לא דקדק ג"כ להביא שיש בה שיעור מיל וע' תו' יומא ע"ז ב' ד"ה משום

שיבתא וחולין קו"ב וברכות נ"ג ב' ותו' ביצה ו"א. וע' בסי' רס"ח בענין ברכה אחת מעין ז' דמשום מנהג אבותינו לא פסקו מלאמרו ואף דלא הוי בכלל דבר שבמנין כמו לענין גילוי דשרי בזמנינו דליכא נחשים וכב"י בסי' קי"ו וע' בט"ז וכמ"ש הר"ן והביאו הב"י דתקנות חז"ל תקנות קבועות הן ובבית חתנים כ' הפו' דלא לאמרו ע"כ משום דלא נתקן גם בימיהם בכה"ג וע' בר"ן ריש כתובות ושמ"ק והג"א בענין אשה נישאת בכ"י ועפ"ח יו"ד סקי"ז ס"ק ג'. וע' מ"א סי' ט"ז סק"ז וסי' תרכ"ח סק"ו. ולפ"ז ניחא ג"כ דהרמב"ם שלא העתיק כמה דינים בחבורו כמו הא דמגילה ג' א' אסור ליתן שלום לחבירו בלילה וע"ש בתו' וכן הא דלעיל נ"א ב' דאין מברכין על כוס שני וע' רש"י ותו' דיומא וחולין משום שיבתא וער"מ פ"ג משביתת עשור ה"ב ומדיחה אשה ידה ביו"כ ונותנת פת לתינוק והעתיק הדין משום מקום שמצוי סכנה ובלא שיבתא גם בחול לא תטיל ידה ועאה"ח סי' ד' ס"ה בא"י ס"ד. ועי' או"ח סקנ"א בשם המדרש י"ל שזה הי' קודם אביי או דלמאי דמסיים בפסחים קי"ג דזימנין דאתו בגזייתא חששו לסכנתא אף דלא שכיחא וע' בפי"ג מגרושין הכ"ב דמייתי ג"כ דחזו לי' בבואה דבואה. וכן לענין זוגות וכדומה שלא הביא הרמב"ם לפי שאין מצויין בימינו לפי דעתו. וע' בסי' ק"ע בב"י שהשיג על הטור לענין זוגות דהא התו' כ' דבזמנינו אין סכנה אלא משום גרגרן עכ"ד ולפ"ז אם משייר מעט מותר וכמ"א ס"ק י"ב וע' ט"ז סק"ה וכדחו"ז הלבוש ועבמעיו"ט שכ' ליישב הא דתני כגרגרן דקיי"ל מאן דקפיד כו' ואשמעינן אפי' בדקפיד אעפ"כ מפני דהרואים שאינו יכול להעמיד ע"ע עכ"ד וא"כ בזמנינו דליכא זוגות שרי:

תו' ד"ה רבא כו' עד אחר אבייי. ולא ידעתי דהא התם בכתובות מפורש שחייתה בתו של רב חסדא לאחר מיתת אביי מדגרשה את חומה דביתהו דאביי לאחר פטירתו מהעיר יעו"ש: גמ' שקושר תפילין ותמוה דא"כ שמאל חשיבא טפי ובדא"ר ספ"ז ליתא. וי"ל דהתם אינו מניחה אלא על הזרוע אבל הכא קושר על יד ימין דהיינו על הכף כ"כ בהגהות מוהרלנ"ח על או"ח: כשם שנפרעין כו'. והרמב"ן וטיו"ד סי' שד"מ סוף ס"א וע"ש בט"ז דמקצת מוסיפין שחושב לפעמים מחשבה טובה. ונ"ל שזהו שארז"ל בשבת קנ"ג מהספידו ש"א ניכר אם בן עה"ב הוא הא דמחמו לי' ולא אחים. ולכאורא הא לפעמים הרשעים עצבין על מיתת רשע. וכמש"כ התו' ב"ק ספ"ק באחאב ורק דמיירי היכי דהשומעין מתעוררין להספידו. ואמרינן כשם שנפרעין כו' לכן לפעמים כשמחמם אותם טפי מ"מ אין מתעוררין כי אסור לענות אחרי הסופדים בשקר ולזה קאמר שפיר מסתייע את כו' והיינו כי לא קאי על רוב ההמון רק על חכמיהם ומנהיגי':

סג

א

[השמטות: האי קרא מסיפא כו' ויתכן שהוא לסיים בסימן טוב דר"נ הוי מסדר מתניי קמי' דר' וכב"מ פו"ב ובפר"שי ועב"ב קל"א והוריות י"ג ועתו' ב"מ נד"ב וראש"ש פ' האומר סו"א וריי"ף ורז"ה שר"נ הי' חבירו וע' תו' ב"ב עו"א ד"ה ובפלוגתא וע' ביוחסין שעד ימי הלל היו שונין ת"ר סדרי משנה וע' ש"ות חכ"צ סי' י' מחגיגה יד"א ששה מאות כו' שהי' הרבה משניות סדורות קודם ר' כו' וע' בע"ג יד"ב וע' בהקדמת הר"מ למשניות שז"ש ריש פסחים ובמה אמרו וע"תו סף מכות וע' תו' כתובות קי"ב ב' ד"ה עתידין לסיים בדבר טוב וע' באו"ח ס"קלח בהג"ה ויסיים בדבר טוב וע' תוס' ברכות ל"א א' ד"ה שכן מצינו וע' תו' סוף נדה ד"ה תדב"א וער"שי שבר"יף סוף מ"ק וכן הוא בכ"מ בש"ס ברש"י ותו' שסיימו באיזה פסוק רק לסיים בדבר טוב וכמו בסוף תענית זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בישועתו. וע"ד מאמר ר' יוסי בסוף כלים אשריך שנכנסת כו' וע' רש"י סוף ב"ק ד"ה מתא וכונתו דלא תיקשי למ"ד כולהי נזיקין חדא מסכת וכב"מ נב"א מאן דמוקים אזוזי כו' ורק משום שצריכין מרעה טוב וכב"ב לו"א וע' סוף סוכה דמייתי הך קרא אמרו לצדיק כי טוב ולא מייתי מסוף המקרא בכדי לסיים בדבר טוב ובזה תבין כוונת רש"י דמדה טובה מרובה כו':]

ב

בד בבד והא דלעיל ו"א ואפי' אחד שיושב כו' הכא מיירי שיושבין שנים וכ"א לומד ביחידות כדקאמר בד בבד ולהכי נקראו שונאיהם של ת"ח כיון שיכולין ללתוד בחבורה וכנדרים פ"א אבל מ"מ מצוה עביד גם ביחידות באין לו חבר דאל"כ למה קובע שכר וכדלעיל כד"ב במקום שאסור לקרוא. ועיר"ו שביעית פ"ז מאן גרם לך דלא פלתה עם חבירך וע"ש ביר"ו נדרים פי"א ה"א הגי' דלא ילפתה כו' ושם הגי' קרא לר' אבא בריי כו'. וביר"ו דשביעית לר' אבירודימיס בריי'. והפוסקים לא זכרו זאת דבימינו שלומדים מתוך הספרים רשאי ללמוד במקום שלבו חפץ ביחידי והראי' מרש"י פ"ק דאבות וקנה לך חבר י"א ספרים. ובזה ניחא ג"כ הא דביחיד שלומד שכינה עמו כיון דגם בזמניהם משכחת דברים שבכתב: כאלו פני השכינה. ובירושלמי רפ"ה דערובין כאלו נהנה מזיו פני השכינה:

סד

א

לך לשלום ע' בכותב וע' תענית ט"ב ליזלו בשלמא וע"ש בח"א ועל"ע ס' ע"א שיצא בשלום וער"ה ספ"ב בא בשלום רבי ועב"מ יד"א זיל לשלמא יע"ש והענין דבמת מברכו

שיבא בשלום מאימת יום הדין ומברכו על השעה שיבא בעה"ב ובאומר לשלום מורה ע"י הזדככות שיבא אח"ז אל תכלית השלום או שיבא שנית לעה"ז ולכן צריך שיאמר שילך תיכף בשלום למנוחתו והיום לעשותן כו' אבל אל החי משמע שיצליח בעסקיו להתקרב לו. וה"ד ביתרו וכל איש על מקומו יבא בשלום. י"ל שהכוונה שמברכם שכ"א יבא אליו בשלום שהשלימות שבו לא יוסיף ולא יגרע משא"כ לשלום משמע שיתקרב אליו. ומה שאמר יעקב כשהלך אל בית לבן ושבתי בשלום היינו שלא יחזור שם משלימותו ועי' שבת י"ב א' ושבתו בשלום ודוק. אר"א אר"ח ועבא"ז פי"ז אראב"ע אר"ח: וכל בניך וכו'. וע"פ מאחז"ל שאלו קיבלו התורה מהב"ה מה הוא חי וקיים ולא הי' שכחה וידוע משרבו תלמידי שמאי והלל רבו המחלוקת ולכן כשיקבלו התורה בלי אמצעי מב"א אז לא יתרבה השכחה ואז ורב שלום בניך שהמה ה"ח המביאים שלום לעולם. ואומר א"ת בניך. והוא ע"ד הנהוג בא"ת שלא תוכל לקרוא בניך אלא כשיהי' בוניך ולא מהרסיך וזהו לאוהבי תורתך לשמוע מפיו ית' ולפי שבית שני חרב בשביל ש"ח. וזהו למען בית כו' ואז יבא הכל בזכות השלום:

הדרן

הדרן עלך מסכת ברכות. ע' בתשבי נוהגין לכתוב בסוף כל פרק הדרן פי' חזור בך ובדניאל ד' וליקר מלכותי הדרי וע' במוהר"ם מינץ והובא בא"ר סקל"ט ס"ק י"ד ע"ד השמר לך פן תשכח כו': עוד נהגו להזכיר בסיום המסכת שמות עשרה בניו של ר"פ. וע' בס' הכריתות בדורות האמוראים שער ב' שרבא בר יוסף בר חמא הי' בשנת תרס"ג ובו ביום נהרגו בניו של ר"פ ואחריו הי' רנבי"צ עכ"ד. וא"כ יתכן שהוא ע"ד מלא רחמים הנהוג וע' באו"ח סי' רפ"ד ס"ז ואם כי כבר קרא תגר במשנת חסידים גמ"ח סי' ג' בכ"ז אפשר שהיו נוהגין להזכיר שמות ההרוגים בעת לימודם לזכרון טוב כי מימיהם אנו שותים ומפי"ז לא נזכרו בכינוי ר' כי אין גבהות לפני המקום וע' בזל"א חיו"ד אות כ' דבתפלה אין להזכיר א"א או רבי ויע"ש אות קי"ד ובמע"י כתב המתפלל על אביו ורבו יאמר בסתם כי שלמה בדברו לפני ה' אמר דוד אבי ותמה מה שאומרים בבהמ"ז אבי מורי ולפי"ז ראוי למחות באמירת התוארים שבמלא רחמים ומי שבירך ובפרט שלא להיות כדובר שקרים לפניו ית' ח"ו וכבר הוזהרתי מאבא מארי ז"ל שלא להזכירו בשמו בשום תואר על מצבתו או בחתימתי ולולא יקרא דחיי הי' רצונו שלא להזכירו גם בתואר הרב. ובמ"א הארכתי בתשובה אם בכה"ג רשות ביד החכם למחול על כבודו כבוד התורה ועשו"ת בית יעקב ספי"ג בגדול הדור שאמר אל תספדוני דאין רשאי למחול וע' בתשובה מאהבה ח"א סק"עד. וע' בעק"ד חיו"ד סל"ה אות ט"ו וע' תו' סנהדרין יט"א

ד"ה ינאי ועשו"ת רע"א סי' ס"ח בהא דקדשין ל"א ומכבדו במותו מכתובות ק"ג דאינו מחוייב בכבוד אחיו הגדול לאח"מ ואף דהוא מדין כיבוד אב כרמב"ן שמחלק לצוואת אביו שהוא משום נחת רוח יעש"ב ולדעתי יש לדון ג"כ בזה כיון דגדול ת"ת יותר מכיבוד או"א ומכש"כ כבוד התורה דחמיר כמגילה ג"ב וע' בסוף מכות דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי' גברא רבה וע' בשבות יעקב חאו"ח שמחלק לת"ח שמחדש חידושי תורה וכדאמר התם דאתו רבנן ובצרי חדא כו' ובכה"ג עדיף אפיי מס"ת. ואולם ז"א דהא יליף דגדול ת"ת מיעקב ששימש בבית שם ועבר ואמרינן גדולה שימושה של תורה יותר מלימודה וע' תו' כתובות רפ"ב ד"ה מבטלין ומש"ש. ויש לפלפל אי שייך עשה דכבוד התורה היכי שמוחל מר"פ שה"ע עשה דכה"ת עדיף והארכתי בחי' במ"א. וגם אם זה נוגע בגדר כאו"א במה שמוחל על כבודו. ונ"ל ג"כ במה שחשב בני' של ר"פ ע"ד הא דאמר אביי בשבת קי"ט כד שלימנא מסכת עבידנא יו"ט לרבנן ופרש"י ראש ישיבה הי' ור"פ נתמנה לראש אחר רבא וכתענית ט"א ובכ"מ אמרינן חדא מינה ר"פ אמרה וע' תו' שבועות רדכ"ו והוא הי' מסדר הש"ס לבתר רבא ונשלם בימי רב אשי וי"ל דבסיומו של ר"פ היו בניו המתעסקים בצרכי סעודה וקבעו להם ברכת מי שברך וגם לפי שר"פ הי' עשיר כמבואר בכ"מ והי' מחזיק ת"ח הרבה על שולחנו. ואולי הי' בניו מראשי הקיבוץ בסיום המסכת מרבנן של רב אשי. ואני בדקתי מספר בניו של ר"פ שהי' יותר מעשרה. ואולי לפי שאין דורשין בכלה בפחות מעשרה והם היו הגדולים שבהם. וע' שבת דפ"ח ב' רב חננאל ב"פ וע' ערובין סה"א ר' חנן ב"פ ואולי הוא רב חנינא. וע' שבת ס"ו ב' רבא ב"פ וגי' הרא"ש רפרם יע"ש עוד. חמא בפ' סוכה מט"ב ורב שמואל בפ' יומא ל"ז ב' ור' חייא ב"פ ירושלמי ברכות פ"ו ה"א. ור' תנחום ב"פ יר"ו קדושין פי"ג ה"ב שלח שאל לר' יוסי כו' יעש"ב. ובאמת מוכח בכ"מ דהיו תרי ר"פ דבחולין קל"ב מבואר דר"פ לאו כהן ובתנחומא כמה פעמים ר' אבא ב"פ הכהן וע' שבת עה"א בתו' ד"ה אמגושי לפיי הערוך דקאי רב ושמואל לפרושי הא דר"פ וע"כ דהיו תרי רב פפא. והי' אפי"ל לכאורא שמפי"ז נזכר בכ"מ בש"ס בלא סמיכות וכמו אדא ורב אחא והוא ר"פ ברי' דרב אחא בר אדא ברכות כט"ב וע' ערובין כ"א ע"ב. וע' ברכות נ"ט סע"א רפרם ב"פ אמר רב חסדא וקדושין פא"ב וערובין פג"א וכה"ג בב"מ פ"א א' ובשבת פב"א רפרם ב"פ קמי' דר"ח. אך במ"ק כח"א מבואר דרב חסדא חי צ"ב שנין וא"כ א"ש. אך בכ"מ מוכח ג"כ שהי' אבא מרי בנו של ר"פ ככתובות ח"א ופה"א ובקדושין לב"ב ובכ"מ כה"ג ופסחים מד"ב ר"פ בר שמואל ועב"ק י' ע"ב וביבמות מו"א וע' כתובות ל"ט דחותנו של ר"פ הי' נקרא ג"כ אבא וערש"י סנהדרין יד"ב. ומיהו בכ"מ שהוזכר שם אמורא שלא בסמיכות

כמו ר״י בר אילעא ובמנחות י״ח א׳ הוזכר בסמיכות וע׳ בשה״ג אות א׳ מערכת גדולים שה״ר זו וכן מר״י בר אילעא תלמיד ר״א בפ״ק דסוכה וכן ראב"פ ור׳ פדת הי׳ אמורא כיבמות פד״ב וכן בר׳ בנימין ברי׳ יפת יעש״ב ובקדושין דף ע׳ ר״י בר יחזקאל וע׳ יומא כ״ה ורב שמואל בר יהודא לפי׳ ר״ת ביבמות קא״ב וע׳ שבת קמ״ז א׳ ר׳ שמואל בר רב יהודה ולקמן ע״ב ר״ש ב"י וערש״י כתובות נ״ז ב׳ ובהגרי״ב ועיר״ו פ״ק דברכות ר׳ לוי בן סיסי הראה קידה והוא כעובדא דבבלי ועי׳ שבת קנ״ו א׳ ובכ״מ שהוזכר בלי סמיכות וע״ש קנ״א ב׳ אמר ר׳ לוי א״ר פפי ארי״ דמשמע דהיו תרי לוי ואף דהי׳ ג״כ ב׳ ר״פ כמ״ש במ״א וע״ש קנו״א ברי״ה ברי׳ דר״כ וע״ש נב״א וחולין קל״ד ב׳ ובאמת דסתם ר׳ לוי בירוי הי׳ ר׳ לוי אחר ואולי שר״פ לא נסמך ג״כ ואף שהי׳ ר״י לא אסתייעא מילתא לסמכו כמו בר״ח ור״א בסנהדרין יד׳ ובשמואל בפ"ז דב״מ ומ״מ רגיל בירוי להזכירו ר׳ שמואל ב״א שהחזיקו לגדול ממנו כחולין צה' (וע׳ ברכות יח״ב וחולין קיא׳ ב׳ וקדושין מד״ב ובתו׳ עג"א וע׳ ירו׳ ב״ק פ״ק ואבא מודה מאן הוא רב או לאבא בר אבוהא אר״ח נעשה העיקר טפילה ומשמע מזה דהוא בכלל מכריע דבריו גם שלא בפניו) אך למתבונן בכמה מקומות בירו׳ שהוזכר שמואל בר אבא שהי׳ אחרון בירוי שבת פ״ג ה״ז שמואל בר אבא קומי ר׳ יסא ופ״ט ה״ז ר׳ שמואל משם ר׳ זעירא ושביעית רפ״ז ר׳ שמואל בשם ר׳ אבהו וכה״ג ברישׁ תרומות ובערובין ט׳ ב׳ רב ששת לרב שמואל בר אבא וע׳ בפתיחה ע״ד בגי׳ הירו׳ ובחי׳ ליבמות מו׳ ב׳ וכן רב שמואל בר רב יצחק ובכ״מק הוזכר בר יצחק וע׳ זבחים קיד׳ ב׳ וכה״ג בירו׳ פסחים פ״ק סוף ה״ב ובירו׳ חלה פ״א ה״א וע׳ ירו׳ יומא פ״ג ה״ו וע׳ ירו׳ גזיר פ״ז הל׳ א׳ ובכ״מק לאין מספר וכן ר׳ חייא בר רב בע״ג מט׳ ב׳ ובכ״מק ואף דלא הוזכר בסמיכות ר״ח בנו של רב וביבמות עד׳ א׳ ובכ״מק ר״ח בר רב מדפתי ובתענית ט׳ ב׳ ובכ״מק רב שימי בר אשי לר״פ ובערובין ג׳ ב׳ ר״ש בר רב אשי לר״פ ומנחות כ״ג א׳ ר׳ יהודה ברי׳ דר׳ חייא וע׳ שבת יז״א כ׳ ע״ב וערובין מד׳ ב׳ ופסחים מג׳ א׳ ויומא ט׳ ב׳ וסוכה מט׳ ב׳ ומגילה ו׳ א׳ ויבמות צב׳ א׳ קיט׳ ב׳ כתובות יג׳ גיטין כה׳ א׳ ב״ב פז׳ א׳ ע״ג ס׳ ע״ב זבחים קיד׳ ב׳ מנחות ט׳ כד׳ א׳ קיב׳ נדה עא׳ א׳ חולין קמ׳ ע״א וכ״מ וסוטה ה׳ א׳ וכן בירו׳ לאין מספר שהוזכר זעירא בלא סמיכות. (אך בשבת קכה׳ א׳ וע״ב וקלי ע״ב ביצה ז׳ ב׳ זבחים יד׳ ב׳ כה׳ ב׳ ובכ״מק דהי׳ ר״ז קדמון וע׳ במבא פדר״א לרד״ל אות יט׳ וע׳ סנהדרין פח׳ א׳ ובק״נ מי שאחזו סי׳ יד׳ ובע״ג לו׳ ב׳ בתו׳) וע׳ חולין עא׳ ומה ישמעאל אומר ואף דהתם י״ל כמ״ש המפ׳ שזה הי׳ לאחר שלמד ממנו הדרש וע׳ שבת קמח׳ א׳ רבא בר חנן ואח״כ רבר״ח וע׳ מ״ק כ״ה א׳ רבא בר הונא וערש״י ע״ב ד״ה רבנן וע׳ בכריתות כה׳ רב תחליפא אבוה דר״ה בר

תחליפא וביומא ו' ב' וע' בזבחים ע' בר"ה בר נתן ופסחים פז"ב ורש"י וע' ב"ק פג' ב' ר"ד בן יהודה ובא"ר פ"ב ר"ד ברי' יהודה אומר לעולם הי' כו' (וע' ברכות ז' ב' ר"ד ברי' מתון וכה"ג ביומא ל' ע"ב וזבחים צט' א' ר' יוסטאי ברי' מתון והוא מרב מתנא או מתני' וברכות כ' ע"א מה שמך מתון וכי"ב בכמה שמות משותפים כמו נהוראי אחתי' דר"י נשיאה בירו' ברכות רפ"ג ואולי דצ"ל בר מתון כמו אבא ב"מ ושמואל בר מרתא וע' רש"י ברכות ט"ז א' ד"ה דבת שמואל ותו' ב"מ עג' ב' וע' תו' נדה מט' סע"ב וכתובות פז' א' בן אמא מרים וכה"ג):

וראיתי בפ"י לברכות ח"א בה"ד א"ל רבא לרפרם ב"פ לימא לן מר דלאו היינו רפרם ב"פ שהי"ל עשרה בנים דהכא משמע דהי' תלמידו של רב חסדא שהי' רבי' דרבא ור"פ גופי' הוי תלמידו דרבא וכן מה"ד רבא לימא לן מר משמע דהי' ר"פ גדול ממנו וע"כ דתרי רפרם ב"פ הוי ע"כד ולא הזכיר הסוגיא דתענית כ' ע"ב דא"ל רבא לימא לן מר כו' דעביד ר"ה ובאמת כבר הוכחתי בחי' לכתובות כב' בכמה ראיות דתרי סתם רבא הוי וע' ברכות נג' ב' אמר רבא כו' אלא אמר רב יוסף וגם לא זכר ד"התו ב"ב לד' ושבועות לד' דהרב קורא לתלמידיו רבותינו וכש"כ מר וע"תו ערוכין ה"א ד"ה והאמר וע' כתובות נ' ע"ב יתיב ר"י קמי' דר"המנ כו' א"ל מר דגברא רבה כו' וערש"י מ"ק טז"ב בה"ד מ"ט עביד מר דגריס מ"ט עבדית כו' וכן לקמן לישרי לן מר וע' ברכות כז"ב ולא קאמר מי בדיל מר וע"תו נדה יד"ב ד"ה מאי לאו ובהגהות ריי"ב וע"תו נדה לד"ב וע"ירו פ"ג דשקלים ה"א זאת אומרת בן עזאי חבר ותלמיד הי' דר"ע כו' שמע לה מן הדא אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין איש בר נש תימר לרבי' אלא שבאת ועבק"ע מדלא קאמר שבא וכו' ולא זכר מד"התו דלעיל ועירו' פ"ק דר"ה ה"א וע' בנדרים עד' סע"ב ודוק. וע' מ"ק כח"א וע' תענית ז"א ליתי מר וערש"י שם ה"ב ולא גריס חד כו' וע' יומא ג"ב ואלא מר כו' ועב"ב קנ"ח וערש"י כתובות נד' ופד' שכנגדי חלוק עלי דמשמע דר"ל הי' תלמיד חבר לר' יוחנן ובערובין סג"א דאמר רב אשי לרבינא מ"ט עביד מר הכי וע"ש ברש"י ד"ה סר וע' פסחים קא"ב דא"ל רבא לרב ספרא מר וע' שבועות כו"ב דקאמר רבא לרבינא לישרי לו מר ואף דהוי רבינא קמא מ"מ הי' רבא גדול ממנו מדבעי רבינא מיני' וכדמוכח בכ"מ וע' במנחות לד"א ר"פ איקלע לבי מר שמואל דמשמע דהוי תרי רב פפא וחד קדמון. אך בביצה כא' ע"ב אדברי' רבא למר שמואל ודרש וג"ז אינו מוכרח כמ"ש בחי' לכתובות דהי' סתם רבא קדמון וע' ברכות מ' ע"א דאמר ריש גלותא לרבא בר שמואל הדר מר משמעתי' ובגיטין סז"ב אמר ר"ג לרב ששת מ"ט לא סעיד מר גבן וב"מ קיד"ב דקרא אלי' לרבה בר אבוה מר וע' יומא כ' ע"ב ולימא מר ואף שהי' מתורגמן שלו ולא ידע

עדיין שהוא רב וע' יומא עח"א דקרי רפרם לרבינא מר ואח"כ א"ל רבינא ולא סבר מר וע' בהגהות מהרי"ב ברכות סא' ב' וע' כתובות פה"א דאמר רבא לרב פפא מר וע' יבמות קא"ב דאמר רב כהנא לרב אשי סליק לן מר ואף דהי' ר"כ הקדמון מ"מ הי' גדול מרב אשי כדמוכח בכ"מ שהוזכרו בהדדי משמע שהי' רבו של רב אשי והארכתי במ"א ועתו' קדושין ח"א אך מ"מ יותר נ"ל שזה הי' רב אשי הקדמון דהרי בסמוך מייתי התם עובדא דר"כ הוי קאמינא קמי' דר"י ומשמע דהי' ר"כ הראשון דקיבלה מר"י וע' תענית כד' א' וחגיגה ה"ב ובסוטה בתרי תלמידי דיתבי קמי' דרבא דא"ל מר מאהבה ומר מיראה וכן בכ"מ לאין מספר שחבר א' קורא לחבירו מר כגיטין סח"א ר"ח לרב ששת וכן להיפך וע' ברכות מז"א ויומא פג"ב וקדושין עו"ב ובכ"מ. ואחר הימים ראיתי בעק"ד חיו"ד ס"כו אות יט' שהביא מפסחים קד"ב שגם האב קורא לבנו מר וע' בתשבי:

השמטות

השמטה לפתיחה ע"ב שורה לא' (וע' ר"מ פ"ה מתשובה אין הקב"ה גוזר להיות חכם כו' וע"ש בהג"מי מנדה ט"ז ב' ורק כאן קאי על חכמת השכלה ועיון שתלוי שטבעו יהי' מוכשר מתחלת הבריאה וכן מצד המדור אבל א"ז מצד הגזירה וזה היפך ממש"ש בהגהות רצה"ח ועיפ"ת ב"ר פ"ב ובמ"נ פ"מה לשני ונדי לגי וחיי ליבמות מה'):

בסוף הפתיחה בתו' סד"ה לאו לאתויי נהמא דמאי קמבעי"ל פשיטא דמצוות אצ"כ ואינו מובן למה לא העמידו דבריהם לעיל בה"ד פשיטא היכי דנקיט כו'. ואולם עבצל"ח שכתב דהך פשיטא היינו ר"יח לקמן מ' ע"ב דמה ששנינו על כולם אם אמר שהנ"ב יצא כולל גם פת ויין וכמש"ש בתו' וכל הפוסקים דכוותי' נקטינן ולר"ה אין חילוק בזה ובהכי ניחא מה שהקשה הרשב"א ה"ד לקמן לאתויי נהמי ותמרי הול"ל לאתויי חמרא ושיכרא כתחלת הסוגיא רק משום דהכל הולך אחר החיתום ברייתא היא וע"כ הוי מוכח לר"ה דהחתימה עיקר והרי בזה לא מצאנו חולק ער"ה ולכן הוצרך לחדש נהמי ותמרי דבזה לא נחלק ר"ה ולכן לעיל לא הוי פריך דמצוות אצ"כ דר' יוחנן לטעמי' דבעי כוונה אבל ר"ה מסתמא ס"ל כסוגיא דעלמא דתלמיד כרבו ס"ל וכדפרכינן בסוף ביצה ובכ"מ מכדי ר"ה תלמיד דרב הוי ואף דאקדמי' הכא לר"יח אין הכרח מזה שהי' ר"ה קמא וכמ"ש התו' ב"מ דד"ב סה"ד אין נשבעין ובכ"מ ולרב ס"ל אצ"כ ולכן הקשו התו' שפיר כזהי"נ לכאורא בעת הכתיבה (ועבתר"י דאפי' למ"ד אצ"כ ה"מ היכי שהמעשה במקום כוונה אבל במצוות התלויות באמירה לכ"ע אם לא יכוון הוי כאלו לא עשה כלל. ובאמת קשה מהא דר"פ הי' קורא שמ"מ מצ"כ וכבר דשו בזה רבים בספריהם וע' ספ"י ברכות רפ"ב ובטו"א וכפ"ת וכתר כהונה ס"טז וישועות יעקב על או"ח סי' ס' ושו"ת

בנ"ע חאו"ח סי' יח' ובאר יעקב לאו"ח ס"תקפה ושכ"מפ ועבה"המ פ"ב משופר ה"ד וגם למ"שכ האחרונים הא דמצוות אצ"כ דמסתמא לשמן קמכוון וא"כ בכפאו ואכל מצה לא שייך זה וכן בתוקע לשיר וע' דברי מנחם סי' פא' בכונת התו' דפסחים שאכילה לא בעי כוונה כתפלה ול"ק קו' א"ז רש"א דכפאו וא"מ נמי לאו מעשה מיקרי ועלח"מ פ"ב ממגילה ה"ה שהביא ראי' דבמגילה לב"כ מפ"ג דר"ה לשמוע והא שמע סבור חמור בעלמא הוא וקשה דהא במגילה שומע חיתוך האותיות ועט"א וי"ל דהקו' רק משופר משא"כ במגילה דתלוי באמירה ובחי"הרנ בחולין כתב בשם הרמב"ן דפלוגתא דרב ור"י בנדה שאנסוה וטבלה רק במכשירין אי חמירי ממצוה אבל במצוה גופא אי בעי כוונה לא פליגי כלל וערדב"ז ח"א ס"לד וא"כ קושית תר"י לרב דל"ב שיאמר שם ומלכות וכדמייתי בסוגיא דהתם ולדידי מוכרח לחלק כתירוצו וכן להסוברים לחלק בין מכוון שלא לצאת וא"כ המחבר דבעי כוונה לכתחלה היינו רק באנסוהו לטבול אך לפ"ז נסתר מש"ל דר"י אמר רב לשיטתי' במצוות אי בעי ש"לש ופלוגתייהו לא תליא בהכי כלל וכדאמרן) וע"תו סוטה כב"א ד"ה לעולם וצ"ל דה"ד מחוך שלא לשמה היינו כשאינו תוהה על הראשונות וכמ"ש התו' בכ"מ דשל"ש היינו שיכבדוהו וה"ד באבות אל תהיו כו' מיירי במילי דחסידי אבל מ"מ הוי בכה"ג צ"ג וכדאיתא בר"ה דד"א. ובזה ניחא ה"ד בהוריות י' ע"ב והאר"י לעולם יעסוק כו' דאי לקנטר וכה"ג וא"כ עבירה נמי יש ולא שייך לשון גדולה ולהכי פריך מה"ד לעולם יעסוק וא"כ אין סברא דעבירה לשמה עדיפא וכ"מ למעיין בתו' נזיר כג"ב וכבוד חותני הגאון נ"י העיר בישוב קו"התו לפמ"ש הרמב"ן בפ' אחרי ע"הכ את משפטי תעשו ודע כי חיי האדם במצוות כפי הכנתו להם כי העושה המצוות ש"לש ע"מ לקבל פרס בעולמו יחי' בהן בעה"ז ימים רבים בעושר וכבוד וכמ"שנ בשמאלה עושר וכבוד וכן העובדים מיראה זוכים להנצל ממשפטי הרשעים כו' ובערובין יג"ב ב' שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה ונמנו ורבו נוח לאדם של"נ יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו. ועתה ראה כי דחז"ל לא ברעש נאמרו כי העוסק ש"לש הנה שכרו אתו בע"הז בעושר וכבוד ונותנין לו מה שלבו חפץ בעבודתו אבל מ"מ תכלית הבריאה לא הי' בשביל העולם הזה העובר עכ"ד ועבפ"ד דאבות הלומד ע"מ ללמד מספיקין בידו כו' והלומד ע"מ לעשות כו' וכסברת הרמב"ן הנ"ל ויש להמתיק לפמ"ש א"ז רש"א בח"א סוף מכות דמנו מנין הל"ת שהמה מרובין ממנין המ"ע וא"כ קרוב יותר להפסד ורק דאמרינן בקדושין ד"מ דמחשבה טובה מצטרפת למעשה וא"כ ב' פעמים רמח' מרובה מהל"ת וא"כ לא מהני רק כשעוסק לשמה וגם י"ל דבתענית ז"א קאמר העוסק של"ש נעשית לו ס"המו ומייתי הא דאר"יח דאסור ללמוד מרב שאינו הגון

ע"ש בתו' ולפ"ז י"ל דמי שהוא מזכה א"הר אין חטא בא על ידו וגם דמיחשב כאלו עושה הכל בעצמו וא"כ הי' לטובתו אבל מי שלומד ש"לש שאסור ללמוד ממנו ונוח לו של"נ וז"כ באבות פ"ד מ"ד ריב"ז קיבל מהלל ושמאי אם למדת תורה הרבה אל החזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת כי לולא שהוא מזכה את הרבים הוא נוח שלא נברא וכאמור:

דף ה ע"א שורה יוד אחר תיבת טובלין נחלפו התיבות וכצ"ל דהוי קודם בה"ש דר' יוסי דהוי כה"ע וע' לא"ז רש"א בד"ה נכנסין ומש"ש בחדושי:

שם אחר שורה כ' יש חסרון הניכר בדפוס וכצ"ל דהיינו משעה שיכינו לו אבל בתוספתא דלעיל משב"א נכנסין לאכול פתן בע"ש וגם לא"דמ בשבת וע"כ דלא מיירי משנכנסין ממש להסב וכפרש"י בע"ש שהכל מוכן מבעו"י וקאי על שעה שמכינין להם סעודת ע"ש וכתי' א"ז רש"א במתני' בה"ד אוכלין בתרומתן דקאי משעה שאין להם טומאה המעכבתן אבל בעני דהוי משום שאין לו נר להדליק וכיון דמוכרח דפורתא מעיקרא קאמר דאז יקרא ק"ש ויתפלל אח"כ וא"כ הוי זמן תפלה קדים טפי לצה"כ:

שם שורה לא' אחר תיבת ספ"דר חסר מכח קושית א"ז רש"א הנ"ל דמתי יאכלו אבל בתוספתא דמייתי ג"כ משב"א נכנסין להסב וע"כ מוכרח לומר דקאי משעה שמכינין עצמן לאכול וממילא י"ל כן גם לענין תרומתן כשאין להם טומאה המעכבתן:

שם ע"ב במה שכתבתי דרב לשי' דא"א ויאמר כולו ערבית (אך למ"ש באו"ח סי' יח' ס"א בהגה בשם מהרא"י יש לדון בזה) ור' ירמי' לשי' דבני מערבא כונתי לגי' הבה"ג המובא במג"א דהוי צלי ר' ירמי' אחורי' דרב תפלה של חול יעש"ב וע"כ דר' ירמי' הי' ממתין עד הלילה. אך לפ"ז יש לדון במ"שכ לעיל בבאור ד"התו דרב דהקדים של שבת רק לזריזות בעלמא כיון שכבר הגיע הזמן ואף דקבלת שבת אינו תלוי כלל בתפ"ע והא דלא המתין עד הלילה משום תפלה בצבור די"ל דהי' במקום שלא היו עשרה ולפ"ז יומתק יותר דעיקר הקדימה הי' משום ויאמר דאין לאמרו בלילה ובזה ניחא ג"כ דאף דמצלי גם בחול מקודם משום ויאמר ה"מ כשלא היו מתאספין קודם הלילה הי' מוכרח להמתין יותר על תפלה בצבור אבל כאן הי' במקום שלא היו עשרה ולכן הוי שייך להקדים משום ויאמר ואין להקשות דלמה לא קאמר נמי וש"מ דלא יתחיל ויאמר בלילה די"ל כיון דמפורש להדיא מימרא זו בדוכתא אחרינא להכי לא חשיב לי' הכא וע' שבת מ' ע"ב אפרושי מאיסורא שאני ולא קאמר ארבעה כיון דזה מוכח כבר מר' וע"ש לא"ז רש"א ודוק (ובזה מיושב ג"כ בנדרים ז' ב' ש"מ תלת וע' בגליון הש"ס מרע"א דצ"ע אמאי לא פשיט מהכא וש"מ דאל"נ הוא בעצמו כו' וכונתו נ"ל כמ"ש התו' בפסחים קז"א בה"ד ש"מ טעם מבדיל לא ש"מ כל היום אלא דנקיט הכי משום דהלי כן וע' תו' שבת נה' ב' ד"ה ש"מ

אך לפ"ז מיושב ג"כ קושיא זו דאף דהלכתא כן מ"מ כיון דהוא מפורש לעיל וממימרא דהכא לא מוכח כלל לא שייך למיחשבי' הכא וכדאמרן) ואף דבברכות הוא רב ירמי' ובסנהדרין ר' ירמי' י"ל כמ"ש רש"י כתובות מג' ב' דאחר שעלה ר"ז לא"י נקרא רבי ובבבל רב (וע' רש"י מ"ק כה' ב' וברכות מו' א' וע' תו' מנחות מ' ע"ב שהשיגו עפרש"י וע' רש"י קדושין עא' ב' ד"ה נסיב וע' רש"י חולין נו' א' כי סליק זעירא מבבל לנהרדעאי וכונתו מדקרי לי' בלא סמיכות אך א"ז מוכרח למ"ש בסוף ברכות שכמה אמוראים הוזכרו לפעמים בלא סמיכות ויותר יתכן כמ"ש המפ' דמא"י לבבל רגיל לומר נחית ומבבל לא"י סליק לפי שא"י גבוה וע"כ דמיירי הכא מבבל וע' שבת קמ' ע"ב כי סליק זעירא) ולפרש"י יתכן לומר בר' ירמי' דלאחר שעלה לא"י ככתו' עה' נקרא בסמיכות ובזבחים עד"ב מדשקיל וטרי בהדי ר"ל ועב"ק פא' ובכ"מ רב ירמי' קודם שעלה לא"י. ואולם התו' בפסחים קו' סע"ב הוכיחו דתרי נינהו וע' מ"ק ד"ד ר' לר' ירמי' ברי וב"מ טז"ב אר' אבהו ירמיו ברי וב"ב קמב' וקמט' ר' אבהו לר"י דרדקי ועב"ק מב"א ועב"ב קמט' דמוכרח ג"כ לחלק בהכי:

שם ע"ג שורה כא' אחר תיבת ורש"י צ"ל בנדה:

ו' **א**' אלא הכ"ק עבח"א הגי' להיפך רוט"ל ר"ג רור"ל רשא"ג ועתו' יבמות נ' ע"א ד"ה מוסיפין וע' יומא פז' א':

ע"ב וקראו אדון שנא' כו' ונ"ל באורו דלא יבא התואר אדנות על מי שמכריחו לעשות במה שהי' עושה גם מבחירתו החפשית ולכן כשאמר אברהם במה אדע שאולי יגרום עוונותיהם לבטל ההבטחה וכברכות ד"ד א' שהחטא גורם ולז"א כיון שאתה אדון על הכל שזה מורה שי"ל לאדם בחירה חפשית ואולי יחטאו ויגרום לבטל הבטחה ולכן השיב ידוע תדע והיינו שיתכפר להם בזה וז"ש נדרים לב' סע"א בשביל שאמר במה כו' וז"כ המדרש בשעה שאהב"ה לברוא כו' א"ל נאה לך להקראות אד' שאתה אדון על הכל והכונה כי במ"הש לא יפול תואר אדנות ע"ד השאלה כי לא ניתן להם התורה והמצוות וכל אחד שומר תפקידו שנברא בשבילו בלתי התנגדות ורצון הפכיי ולזה לא הונח אצלם תואר אדנות רק ע"צ השיתוף ולז"א מה אדיר שמך בכל הארץ כי עיקר תואר האדנות נודע בארץ וזהו אחוז בכס"כ והחזר להם תשובה וז"ש באבות אל תהיו כעבדים ע"מ כו': גמ' מנין שאין מרצין כו' וכ"מ לעיל ע"א בהני דחשיב בשם ר' יוסי וע' ר"מ הל' דעות פ"א ה"ז ובמגדל עוז הביא מקור מיבמות סה' כשם שמצוה כו' ותמהני שלא הביא מפורש מסוגיא דהכא:

אמרה לאה ראו מה ביני כו'. ורק בפני שכני' לא גלתה הטעם שלא יתקנאו בה ואמרה כי ראה כו' ולכן בשאר שבטים נאמר הטעם קודם קריאת השם וגם דמבואר במקרא דכמה שבטים הי"ל שתי הוראות על שמם וע' פ"י שהביא דא"כ הי' יודע יעקב שגם רחל עתידה להוליד בן וכו' וכ"כ הצל"ח וגם י"ל הא דנקיט אמרה לאה ראו כו' הייני שרמזו שאמרה כן לאחר שהציל אותו דבל"ה לא מסתבר שידעה מקודם מהצלת ראובן ליוסף ולא גילתה ליעקב ולכן מייתי מרות להוכיח דשמא קגרים וע' ביומא פג"ב בעובדא דר"מ דמדייק בשמא וכמו ברות שעצם הקריאת ל"הי מפ"ז דל"ל לגבה שכיוון אבי' בנבואה על העתיד ואף דציור לא קאמר קודם הבריאה מ"מ נגזר שיצא ממנה איש כזה ולא בפרטות ולפמ"ש דגם לאה לא כיוונה בנבואתה על העתיד הוי א"ש הא דל"ח לה בס"פק דמגילה בהדי' ח' נביאות וא"ש הב"ר ס"פז ויגד לרבקה ריח"א אמהות נביאות היו ומ"מ לא חשיב לה במגילה וכמפורש התם דל"ח רק הני לחוד אך בירושלמי ס"פ הרואה מפורש אמנו רחל מנביאות הראשונות היתה אמרה עוד אחר יהי' ממני הה"ד כו' וע' ברש"י ע"הכ ויוגד לרבקה וע' סוטה יג' א' באותה שעה נתקיימה נבואתה של רבקה למה אשכל כו' ועבחי"א וע' ירו' סוטה פ"ז ה"א הדבור נפלה ופי' הפ"מ לא שדיבר אתה אלא שהי' ע"י מלאך כדאי' בב"ר וי"א שם בן נח וה"ד ויאמר שנפל לה מאמר ה' וע' ת"א בראשית כז' פ"ג עלי אתאמר בנבואה דלא ייתון כו' וע' רש"י מכות כד"א ד"ה ודובר אמת וע' במגילה ז' א' דאסתר בר"הק מויאמר כו' וע' ברש"י ע"הכ אודה את ה' וע' בחי' למגילה יד': גדולה שמושה עבח"א ובמפרשים ול"נ כדלקמן מז"ב אף קרא ושנה ול"ש כו וע' רש"י שהוא גמ' התלוי' בסברא שהיו נותנין לד"המ טעם וערש"י לעיל ה"א ד"ה זה גמרא וע' תו' כתובות יז"א ובחדושי מש"ש:

י ע"א מסדר אגדתא קמי' דריב"ל וב"ק נה' שהי' רגיל אצל ריב"ל שבקי באגדה ומשמע דקאי על ריב"ל וע"ש בספב"ל ובירושלמי מגילה ר"פ הקורא עומד ובמ"ר אחרי פ' כב וכן במ"ר קהלת ע"הכ מה שהי' הוא שיהי' אריב"ל מקרא כו' ואגדה נאמר למשה בסיני וכן בספ"ק דחגיגה ולפמ"ש בחדושי ליבמות דף מו' וסב' דתרי ריב"ל הוי א"ש בפשטות ואולם בירושלמי שבת פ"טז ה"י אריב"ל הכותבה כו' וכן בסופרים פ"טז ה"ו ובשוו"ט תהלים כב' אמרו על ריב"ל מעולם לא עיין באגדה ופ"א שעסק באגדה ואתי לי' בעתותא בחלמא והא קמן דעסק איזה זמן באגדה וכמו שרגיל כמה מאמרי אגדה בש"ס מר"יבל וע' בב"ר פ' ויגש אריב"ל חזרתי על כל בעלי אגדה כו' וע' בש"ות עמ"י ח"א בהקדמתו שתמה על הירושלמי דשבת דאריב"ל מעולם לא אסתכלית באגדה והלא מצינו כמה עניני אגדות בש"ס בשמו וע"כ דהתם קאי על כתיבת האגדות משום דברים

שבע"פ ואנן סמכינן אהא דגיטין דף ס' דר"ח ור"ל מעייני באגדתא וצ"ל דה"ד דבחדא זימנא אסתכלית והיינו שהיו מעיינין בה מתוך הכתב ועי' ירו' פ"ט דכלאים ובפ' הנושא וב"ר פ"לג דר"ח לא קם מקמי' דר' משום שעיין באגדת תהלים הרי שנאסר מקודם ר"ח כתיבת האגדות ועי' תו' שבת קטו"א ד"ה לא ניתן ועי' רש"י שבת ו"ב ד"ה שהסתירוה וב"מ צב"א ד"ה מגלת ועי' רש"י גיטין ס' ע"א והא לא ניתן לכתוב דאסור לכתוב הלכות ואגדות וכדלקמן אלה אתה כותב וכמדומה שראיתי בהגהו' רצה"ח דשם נזכר רק הלכות והש"ס פריך כיון דאין מצילין מפ"הד הוי כשטרי הדיוטות ועי' שבועות מו"ב ותו' ריש הוריות וב"ב קל' ע"ב וירו' פיאה פ"ב וחגיגה ספ"ק ותו' ברכות מח' א' ועי' עק"ד חיו"ד ס"כו אות ז' וענו"בי מ"ת חיו"ד סי' קסא' וח"חום סי' יד' ושבות יעקב חיו"ד ס"עו וחו"מ סי' קלד' ובבאר יעקב חאהע"ז סי' קיט' וע"רן נדרים מ' ולענין הלכה כו' (ועי' יו"ד רמ' ס"נד בהגה מהמ"ר אביו יצחק מכאן כו' ועב"ח ול"ד לא"א לאח"מ ברי"פ הנושא כיון דפקע שם אישות וביבמות נה' ובתו' ב"ב ועי"תו קדושין דד"א ובכ"מ מבית אביך ובזה נסתר ד"השא למכות יב' ד"ה אלא ועי"שות קרית חנה ס"לה ועי' שתי הלחם ס"מג מא"וא חייבין בכבודי וא"ל בבן בתו לאחר נשואי' דפ' ממורא דהתם משום דאין בידה לעשות) ועי' בק"ע בפ' כ"כ דכתיב ע"פ הדברים ורק הלכות לא סגי בלא"ה שיש לחוש שיתיר האיסור כו' אך לפ"ז מאי פריך בסופרים פנים של אגדה כו והש"ס אינו חושש לתרצה דהכא מיירי לענין כתיבה :

יב' **ב**' וחכ"א ימי כו' להביא לימ"המ והרמב"מ פ"א מהק"ש ה"ג פסק כב"ז נגד חכמים ותי' התויו"ט גלוי הדוחק כיון דהגמ' משוה אותן להך דיעקב מאן מפיס לפלוגי על סברתן מדעתו וגם ק' להיפך ע"פ סברת התויו"ט על רבנן באמת למה דחקי קראי להוציאם מפשטי' וגם מקשים לראב"ע מקמי דשמעה להך דב"ז מנ"ל דמזכירין יצ"מ בלילות בלא קרא וכמדומני שהעיר בזה הצל"ח וזה כשנתים בהיות מר חותני הגנ"י בביתי אמר ליישב דיש להבין הסברא דבעי ריבויי דקרא ללילות למה לי דכ"ז דלא ממעטינן לילות ממצות אין סברא לפלוגי ובציצית ותפלין ולולב וכה"ג בעי' קרא למעוטי ורק עפמ"ד לעיל ט' א' א"ר אבא הכל מודים כשנגאלו כו' ורע"ס חפזון דישראל ולטעמייהו באי"פ ע"ח או כל הלילה וע"כ לר"עק דס"ל חפזון דישראל וע"כ עיקר גאולה בצפרא הוי וע"כ הזכרת יצ"מ הוא תוקפו של נס רק ביום אבל בלילה דלא הוי' בו עיקר גאולה א"צ להזכיר יצ"מ מסברא וע"כ בעי קרא דב"ז לרבויי כל לרבות הלילות אבל לראב"ע דס"ל עיקר גאולה מאורתא וחפזון היינו דמצרים וע"כ לא בעי קרא ללילה דפשיטא דלילה ל"ג מיום דהא עיקר גאולה בו הויא ותק"ל לפ"ז לראב"ע דנפק"ל

מסברא מאי עביד בקרא דב"ז וע"כ דלשי' שבקי לקראי דדחקי אנפשי' לאוקמי לימ"המ כיון דלילה ל"צ קרא ומסברא נפק"ל וע"כ א"ש מאד לשון המשנה מזכירין יצ"מ בלילות שהוא מוסכם סתמא לכ"ע לראב"ע מסברא ולר"ע מקראי וע"כ הביא אח"כ ראי' לשיטתו דהנה ל"זכ שתאמר יצ"מ בלילות עד שדרשה ב"ז מקרא אבל מ"מ הרי וחכ"א ימי כו' כל להביא ליה"מש וקשה למה לחכמים לדחוקי כדמפרש בברייתא דא"ל ב"ז לחכמים ומאי דמהדרי לי' ועכצ"ל דחכמים כוותי ס"ל דא"פ ע"ח ול"ב קרא ללילה ומוכרחים לאוקמי ליהמ"ש וא"כ א"ש דהר"מ ז"ל דפסק ככולהו וכסתמא דבהה ל"פ כלל לדינא ובזה יישבתי בסדר הגדה מה דמסיק הך דחכ"א דאדרבא עיקר ראי' דמזכירין בלילות רק מחכמים דלזה א"צ קרא כלל ויומתק גם נוסח הר"מ בסדר הגדה שגורס א"ל ראב"ע וראיתי מי שנתלבט בזה ולדברינו א"ש דהנה הך דמסובין בב"ב היו עסוקין בהל' הפסח וביצ"מ כדמפורש בתוספתא סוף פסחים דיצ"מ והל' אכ"פ תליין בהדדי דהא איתקש הגדה לאכילה וע"כ מדס"ל א"פ כל הלילה גם הגדה מחייבי' כל הלילה ואי ע"ח גם הגדה כן וע' משכ"י חאו"ח והנך תנאי דהתם ר"א ור"י ר"ע וראב"ע פליגי בהך כמש"ל ט' א' הני תנאי כהני כו' וע"כ כפ"הנ דר"ט הכריע לרובא דהיו מספרין ביצ"מ כל אותו הלילה ואיפסק הלכה כר"ע דהא ר"ט לטעמי' בלתי ס' לא הי' מניח להחמיר בתר דאיענייש ע"ז לעיל י"א' א' בקרא והטה וע"כ אחר כל הפלפול שרבו עליו אמר להם ראב"ע הרי איכא רבים דקיימי כוותי דהרי ב"ז דרש מקרא דמזכירין יצ"מ וחכמים דרשי קרא לימ"המ וע"כ דחקו הכי משום דס"ל באי"פ כוותי. ובזה מיושב מה שלא הביא הרמב"ם להלכה בה' מלכים דמזכירין יצ"מ לימ"המ כרבנן ומ"ש הצל"ח דהוי הלכתא למשיחא לא יעלה ארוכה לדרך רבינו הגדול ז"ל שמביא גם הלכות ליהמ"ש וגם עוד ראינו לו בה' מלכים פ"ג ה' ה' שקורא בתורה ביום ולילה שנא' והיתה עמו כו' כל ימי חייו והך דבלילה מצאתי מקורו בספרי ערוך פ' שופטים פיסקא קסא' ימי חי' הימים כי"ח הלילות ולדברינו א"ש הכל דלטעמי' באי"פ כל הלילה כר"עק א"כ ע"כ ס"ל כב"ז דכל ימי חייך דהזכרת יצ"מ אזיל לרבויי לילה א"כ אי אמרינן נמי התם לרבויי לילה וימ"המ לא רבינן התם ואזלי' בתר פשטי' דקראי כיון דל"ל רבויא לזה וא"ש שלא הביא דמזכירין יצ"מ ליה"מש עכ"ד דפח"ח:

השמטה לעיל דף י' ע"ב שורה טו' וגם י"ל בכונת התו' לפמ"ש רש"י בריש ביצה ב' ע"ב וכ"ת כחא דהתירא עדיף לפי שהמתיר צריך להביא ראי' לדבריו ועבצל"ח שהאריך לחדש משום דהאיסור הוי ספ"דא לחומרא ויוכל להתיר מספק וא"כ אם הפלוגתא בשל סופרים דהוי ספד"ר דלקולא וא"כ אדרבא כח דאיסורא עדיף ומוקצה

שאני שספיקו לחומרא שהוא חמיר כעין דאורייתא וכמ"ש בתו"י ג"ב יעש"ב ובאמת יתילדו עפ"ז כמה דינים מחודשים בענין היכי דאיכא לברורי ובספק חסרון ידיעה ואכ"מ ועבד"יוח מהגרע"א לביצה ב"א בד"ה ואפשר לומר שכתב לפלפל ג"כ מסברת עצמו דכיון דבדרבנן ספיקו לקולא א"כ כחו דאיסורא עדיף ולר"פ דספיקו אסור מיירי בספק טריפה ומוכח דס"ל דספ"דר מותר גם בדשיל"מ יעש"ב. וע' כתובות ז"א רש"י ד"ה ומי איכא ובחי' לברכות ד"ס ע"א והנה התו' כתבו בגיטין ג"א ד"ה וכיון דמדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד ועתו' קדושין כה"א דכיון דלא כתיב בלשון ציווי ובללת משמע דלא בעי אלא ראוי לבילה וע"תו מנחות לח"א ד"ה ואם וע"תו קדושין סב' ד"ה אין תורמין ובתו' פסחים יא' א' ד"ה קוצרין ועתו' קדושין נה' סע"ב. ולפ"ז מוכרח דלמאי דמסיק דר"י ס"ל כראב"ע דדריש שמע דלכתחלה צריך שישמיע לאזניו ע"כ דהוי אסמכתא בעלמא דמדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד רק בקדשים דשינה הכתוב לעכב ומ"מ דריש מיני' בכל לשון שאתה שומע ולא מרבינן מיני' לכתחלה. ובזמ"ק התו' סוטה לב' ב' ד"ה ורבנן וכמ"ש הרא"ש ברכות פ"ב בה"ד תרתי שמ"מ דמסתבר לי' לאוקמי כרבנן דר' דהלכתא כותי' ועתו' טו"ב ד"ה דלמא אבל הכא לא ניחא להו למימר הכי דלא תיקשי הלכתא אהלכתא ובזה ניחא ד"התו הנ"ל דאשמעינן רבותא בדר' יוסי דהוי בדאורייתא ולהכי אפי' בדיעבד לא יצא ול"ל דלאשמעינן רבותא בכחא דהתירא כיון דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד וע"כ דהוי מדרבנן וא"כ כחא דאיסורא עדיף. ובזה נסתרו גם דהפ"י טו"א בד"ה ודלמא וכמדומה שלא זכר לפי שעה ד"התו הנ"ל וגם מד"התו שהביא יתבאר היפך דבריו וכמבואר למעיין ואף די"ל מ"ד בידים על המחמיר להי"ר הוא רק בדיעבד ואפ' גם להוציא מחזקה אבל לכתחלה וכ"שכ בשנסתפק כוונת האומר הוי לחומרא וכההיא דר"ה ר"ג גמ' אסתפק בטו' בשבט ומעשר פירות דרבנן ואף שיש לחלק מ"מ אין עושין ספ"דר לכתחלה דספ"דר בחסרון ידיעה לחומרא ועלא"ז ד"מ טיו"ד רמו' דלא מיקרי ספק ידיעה מה שנסתפק בדעת החכמים והי"ר ממה דקי"ל לקולא בבעיא (וע' זבחים מ' ע"א וע' בחומות ירושלים סי' עב' במ"ש דבדיקה שיכולה להתברר צריכה בדיקה הוא ד"ס דבד"ת אין סברא לחלק אינו מוכרח דגבי הרבה דברים מצינו בד"ת חלוק בין לכתחלה לדיעבד כמו בנקצר ביום במנחות עב' וכה"ג והרבה מצינו ששנה עלי' הכתוב לעכב מיהו רובו בקדשים עכ"ל וע"ש בס"קנה במצוה אחת אם שינה הסדר אע"למ הא בשתי מצוות מהני עש"ב ובסי' פב' וע"ש בס"קלז וצ"ע דל"מ שינה הכתוב לעכב רק בקדשים דיש חלוק בין לכתחלה לדיעבד יעש"ב. וע' בהגהות רצ"הח סוטה מח"א רש"י ד"ה אע"פ שאין איתן יעש"ב.

ועשע"המ פ"א מק"פ דהיכי דאיכא לאו מפורש לא אמרינן שינה לעכב וע' חתם סופר חאו"ח ס"קכד ועשו"ת חו"י סי' קסז' שהאריך ממצורע שא"ל בהן ומיפ"ת שאין לה שיער ומהך דסוטה מה"ב אע"פ שאין איתן כשר וערפ"ב דפסחים בשרצים לכם להתיר נזדמן יהיו לאסור לכתחלה ולא קאמר לכם לבדיעבד. וע' יבמות קה"א דבר שהוא מעשה מעכב כו' וע"ש בתו' ד"ה כתיב ועלח"מ ה' נדרים פ"ה הי"ז עהכ"מ שכ' דאי בנודר מפירות האילן אסור בחלופיהן מדאורייתא א"כ איך מחלק הגמ' בין לכתחלה יע"ש וע' בירושלמי פסחים פ"ב ה"ד בשיו"ק בד"ה למצוה אתאמרית דא"כ ל"ל לחם עוני ס"ל שאינו יכול לבא לידי חימוץ י"ל דצריך קרא למצוה כו' וע' בנדה ו"ב לענין חלות ארבעים וכה"ג בכ"מ דכיון דעומד להקריב לכן צריך קרא לעיכוב. ועתו' יומא כט"א ס"הד אלא ומיהו אפי' לא יהא נפסל אחר התמיד קשה דמ"מ הא אסור מדאורייתא משום דהכא הוי הקרא בקדשים ולא אשכחן קרא לעיכובא בהכי ובלא"ה כאן הוי רק לענין שינוי הסדר וע' במגילה כ' ע"א במתני' כולן שעשה כו' וע' תו' יבמות כ' סע"ב ודוק וכן למ"ד ביאת כה"ג פוטרת ועתו' סוכה ב"א ד"ה דאורייתא כו' ודקדק בלשונו דלמא אתיא לאס"דא ומשום דהתם לענין כ' אמה מגובה הסוכה אפשר למיטעי דהוא מדרבנן. וע' תו' מגילה ו' סע"ב דאי לאו קרא הו"א דאין מעבירין לכתחלה הא דיעבד שרי ומשמע דבכ"מ דקאמרינן דאין מעבירין היינו לכתחלה י"ל דהא במנחות צט"ב ילפינן מקרא את מחתות כו' תשמישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח והיינו ג"כ בענין קדשים ועבר"פ בני העיר דמוכח דאף בדיעבד אין מורידין ואפי' אם מכרו ואינן יכולין לקנות רק קדושה קלה הימינו והמקח בטל יע"ש. ולפ"ז י"ל דהלימוד דהש"ס לא קאי רק על הנחת לחם הפנים לחוד דמייתי התם וא"כ י"ל דהש"ס ידע מהך קרא דויקם דמעלין רק דקושית הש"ס בתחלה מנ"ל לעיכובא דאין מורידין ולכן לבתר דמייתי מהך קרא דויקם דיליף מיני' דאין מורידין פריך מנין דמעלין דדייקינן מיני' לעיכובא ולזה מייתי כסדר המקראות מדכתיב את מחתות כו' וע"כ דחדא לעיכובא וע"ירדבז סי' תקכב' דאין מעבירין הוי מדרבנן ודרשה דמכילתא מושמרת את המצות אסמכתא בעלמא וע' סוכה כה"ב ובזה מבואר דברי התוספתא שהביא רש"י ברי"פ ב"הע דיליף בתחילה דמעלין בקודש מדכתיב ויקם משה את המשכן בצלאל עשה ומשה הקימו ולא מורידין מדכתיב את מחתות כיון דהוקדשו הוקדשו וע' בהגהות הגרי"ב וע"שות יד אלי' סי' מא' וממילא מוכח לעיכובא ודלא כתו' הנ"ל וכדאמרן ועבנש"א כלל סה' משי"ש ג"כ בענין הלאו דאין מעבירין אי הוי מדאורייתא וע' ר"נ פסחים פ"ב ד"ה מדיחן ומטבילן כו' אבל בדיעבד אי איפוך ל"ל בה דעיכובא לא כתיב וע' רשב"ם ב"ב צז' סע"א ד"ה

ואם הביא כשר דליכא עיכובא כו' וע' בכ"מ פ"ח מה' פרה דההוא ג"ש למצוה נתקבלה ועתו' סוכה יג"א ד"ה מצות וצ"ל דגבי לולב לא אצטריך לרבנן הג"ש למצוה כיון דלכ"ע בע' ואנוהו לכתחלה וכדאמר שם יא"ב ועב"ח או"ח ס"סי קפו' שכל מה שחייב אדם מ"הת לקיים עיכובא אית בי' ולא יצא י"ח אם לא קיים כתיקונו ועיו"ד ס"קכא ס"ב אם הטבילן ואח"כ הגעילן מותר דלא שייך בענין היפוך הסדר וכן בקדושין סב"א הו"א דאי עביד הזאה בחד מיני' עביד והא כתיב ביום הז' לעיכובא וע' באו"ח לפסחים צה"א ההוא מבעי"ל שאין שוחטין הפסח על היחיד דכל כמה דאפשר כו' וע"ש שפלפל דלמא אתיא לפסול בדיעבד יעש"ב ולא הבנתי לכאורה דהא בקדשים בעינן דוקא שינה לעכב ומהא דכתיב ועשו לא ידעינן רק למצוה כיון דליכא קרא מיותר וכמפורש בירושלמי שאם זרק הורצה ומהכ"ת יפסל כשמביא היחיד קרבנו וע' חו"י יומא ה"א דבכולהי אשכחן קרא לעכב כו' ועג"ש סי' סט' וצ"ל דלענין הפרשה קודם העבודה בעינן ג"כ לעכב כיון דהטעם שיהא רגיל בעבודת יו"כ ואדרבא דלענין פרישת שבעה דלא הוי רק הכנה לעבודה לא מסתבר שיהי' לעיכובא וע' מ"למ ספ"א מטומ"צ ה"א וע"תו שבועות יד"א ד"ה שינה ותו' מגילה ט"ב ד"ה אין וע' מור וקציעה לוח השמטות צג' א'. ולכאו' עלה בדעתי דהא בתמורה ה"ב פריך והרי תמורה ש"ה דא"ק והי' הוא ותמורתו יהי' קודש והא י"ל דהכא גם לרבא מהני דהא בקדשים בעינן שינה עליו הכתוב לעכב וכן יסתערו עפ"ז כמה קושיות ואף להתו' דתמורה דבאיסור שבדה לא אמרינן אעל"מ מ"מ בקרבנות חובה לא שייך זה ואף דלמ"ד יש אם למקרא ודריש קרנות הרי כאן שש וע"כ דשתים לעכב כיון דלא שייך למילף מהכא מ"מ הא מצינו בכ"מ דחשיב קרא מיותר ואף דבל"ה אין מלמדין וע' מנחות ט"ב ד' שמאלית כתיבי ע"ש בפרש"י ומשמע דביותר מלמדין ולפז"ק למ"ד ב' אין מלמדין היכי דחשיב ג' או טובא וע"תו מנחות יט"ב ד"ה דתנא בי' קרא תריסר זימני וע"ש בספב"ל וע' י"מל וערש"י פ' כל המנחות ט' ב' ועבה"ז שם צב"א שפי' כן גם דהתו' הנ"ל דבחדא מלתא לא הוי ב' כתובים וע' תו' יומא ז"א ד"ה שנטמא דמדאורייתא אין לחלק בין שוגג למזיד וא"כ נימא דתליא באי עביד לא מהני וממילא להסוברים דמהני' במזיד ולא בשוגג נסתר זה וע' תו' ב"מ קטו"ב ד"ה וחייב. וע"תו פסחים סד' גבי השוחט הפסח על החמץ דעובר בל"ת דלהכי כשר מדלא שינה עליו לעכב וי"ל דרק בעשה בעינן לעכב ולא בל"ת דאע"למ. וכעת ראיתי בשע"המ פ"א מק"פ ה"א בהשמטות בסוף ח"ד שהביא מהריטב"א יומא נב' א' ד"ה חד למצוה דכל היכי דאיכא אזהרה ועשה משמע שהיא עיכובא ולא בעי לעכב והקשה ממנחות מט"ב והרי מלח כו' וכן להפר"ח דלרבא דאעל"מ פסול אע"ג דלא שינה יעש"ב. ועט"ז סי'

תקפז' לחלק בין חרש דאינו ראוי לשמיעה דאפי' בדיעבד לא יצא משא"כ בקרא ולא השמיע לאוזנו וכמ"ש המפרשים דכיון דמדאורייתא לא הוי בכלל שמיעה ולכן בראוי לשמיעה יוצא בדיעבד משא"כ בחרש דממעט מקרא דשמע ובדאורייתא אין חילוק):

כ ע"ב א"ל רבא והא ד"ת קאמר וכה"ג פריך רבא אאביי בשבת קז"ב וביצה יב' א' וכתובות יב' א' וגיטין מג"א וסוטה יא' וב"ב כב"ב פו"א וסנהדרין י' ע"ב וחולין לב"ב וע"ש כא' ובנדה לח' ב' ופסחים נח"א ושם ע"ב ורבה בר עולא כו' וע' בתמורה כ"ב א' וזבחים קז"א ושם מג"ב דפריך לרבא ושבת עד"א אמר אביי כו' ופסחים כב"א דפריך לר' אבהו ומכות ה' ב' דפריך לרבא ובנזיר י' ע"א וערובין ג"ב ופג' א' ושם לז"ב דפריך ארבא והא של גליות כו' ועב"ק כח"ב שם קי"אב ונ"חב דפריך ארי"פ האי ולא בית כו' וב"מ קיב"ב ד"ה רבא סנהדרין מא"ב מו"ב מנחות כא"א סוטה דד"ב וגיטין עג"ב. ובפסחים מו"ב מקשה הכי אביי לרב יהודה והא ביום שמת ר"י נולד רבא כקדושין ד' עב' ואביי הי' חד זמן עם רבא כברכות מח"א וע"תו חולין קל' ע"ב וע' סנהדרין כט"א א"ל רבא לרב יהודא וע"ש בהגרי"ב ולגי' הרמב"ם עד שלא שקעה כו' וכמו בשמואל כמבואר מהקדמתו לס' הי"ד ורב אשי קיבל מרבא וא"כ י"ל דקיבלה אביי מרבא [וע' סוכה מב"א אמר אביי ל"ש כו' פרש"י ה"ג כו' ובכפ"ת דמלשונו משמע דאביי דק"ל ה"ד לא יצא והלא איהו דאמר ל"ש אלא שלא יצא וע"כ דמש"לע מתחלה הוא אביי קשישא עכ"ד וע' כתובות צד"א אביי אמר דאביי קשישא א"ב וע' פסחים קד' ב' שדרי' לאביי וע"ע שבת נז"ב רב יהודא משמי' דאביי ובסמוך מייתי נמי אביי אמר רב וע' בחי' לברכות יט"א מש"ש ובזמ"ק תו' ערובין לג"ב ד"ה כמאן וכן בשבת קח"ב וע"ש קיא"ב וחולין קי"א וברש"י קי' ובפסחים לג"ב ושבת לח"ב חזקי' משמי' דאביי ואולי הי' חזקי' בתרא מדהוי בר פלוגתי' דר' אבהו וע' בחוט השני דתלתא ר' אבהו וע' בערובין יא"ב דפשיט רב ששת מאביי וע"ש נט"ב ובתמורה כה"א ועב"ק לט' סע"ב בשלמא לאביי כו' ולמ"ש בחידושי למ"ק כה"ב ניחא וע' יבמות סו"ב בר ברי' דרבא והאמר רבא וע' נדה כה"ב בר אביי אר"יח ובחדושי לשבת קנד' ב' ועב"ק קיט"א ע"הג שצ"ל רבא דאביי לא הי' בימי ר']:

זימנין א"ל כו' וכה"ג בפסחים קיט"ב וגיטין וב' וז"א וסוטה דד"ב וחולין פד"א וע"רשי שבת קח"ב ד"ה זימני וכה"ג בע"ג טז"ב וע' ברכות כח"א ומט' סע"א וחולין יח"ב וע' רש"י ותו' ביצה יא"ב ד"ה אמר רחבה:

כא' ע"ב אר"י ור"ש לכאורא משמע שהי' סתם ר"י אמורא וכן ביומא פז"ב דחשיב ר' יהודא בתר ר"יח ואף דאין הכרח מהקדימה וכמ"ש התו' בכ"מ וע' כתובות מט"ב ועה"ב

ואולי צ"ל רב יהודא וע' בקדושין סו' סע"ב ר"ש לר' יוחנן דהיינו רשב"ל וע' כתובות קיא"ב שמעון זה ר"ש בן פזי וא"ל ר"ל ואף דכאן בכתובות לאו כללא הוא בכ"מ כמו ר' אושעיא זה ר"א ברי' וכמ"ש בחי' לחגיגה ט"א יעש"ב. וע' סוכה כח"ב רש"א כל שניעור וע"ש במפרשים שהוא רשב"ל וע"ירו ברכות פ"ק ה"א ר' חלבו ר"ש בשם ר' יוחנן בשם ר' ירמי' ואף דר' ירמי' הי' תלמידו של ר"יח נ"ל מכאן ראי' למ"של (וע' תו' בפסחים ק"ו ע"ב) דתרי ר' ירמי' הוי וע' שבת קידי' יהודא ברי' דר"ש בן פזי וכה"ג:

כב' א' מכאן אמרו כו' וע"תו ע"ג ה"א ד"ה אלא וע' במדרש ובמכילתא פ' יתרו ע"הכ וכל העם רואין מלמד שלהי"ב מומין שכולן נתרפאו בשעת מת"ת וע"במר נ' שה"ש דדריש מקרא ומום אין בך וע' נדרים ז"ב בר"נ ד"ה שנאמר ועש"ות פני ארי' סי' סב' וע' באור הרד"ל על פ"דרא פ"מא אות מ' שהעיר מנדה מ"בא והא זבין ומצורעין דחמירי וע"ש בתו' דמשמע שהיו שם בסיני

השמטה יד ע"ג שורה טו' חסר וגי' הירו' בן טז'

דף כח' ב' שיהא מורא שמים עבח"א ועל"ע י ע"א אלא בעי רחמי ובח"א שהקשה דהא הכל בידי שמים כו' ומה שאנו מתפללין והחזירנו בתשובה הוא ע"ד הבא לטהר ולא לבקש על אחרים וע"ע בס"ס נר תמיד לכריתות בסיום המסכת משי"ש לפי דרכו ול"נ לחלק בין יראה שכלית לטבעיית לגרום לענשו להחזירו למוטב וכסנהדרין צז' שאם אין ישראל חוזרין בתשובה וכפא"ע עה"כ בחימה שפוכה אמלוך כל כהאי ריתחא כו' וכסנהדרין סד' אלמלא ויו שבהעלוך כו' וכמו בפרעה שהכביד ה' את לבו שלא יכיר האמת וע"ז אנו מתפללין להסיר הסיבות המונעות שיהיו מוכרחים לשוב מרצון נפשם וכברכות יז"א רצונינו לעשות כו' ומי מעכב כו' ובהכי ניחא נמי ה"ד בברכות ראה במפלתן ואמר שירה ולא תיקשי מי כתיב חוטאים דמירי במפלה שאינה של כליון להחזירם בתשובה וע' סוטה די"ד במשה שנא' עליו ולפושעים יפגיע שביקש רחמים שיחזרו בתשובה וברכות ט' סע"ב ולא אמר הללוי' עד שראה במש"ר ובהכי ניחא נמי ה"ד במגילה י' סע"ב מע"י טובעין בים ואתם אומרים שירה וער"ה ל"ב ב' וע' בח"א כאן ובפסחים קיז"א ד"ה הכל מודים ועבצל"ח בד' פראג בפי' הרואה וע' בתענית כו"א וש"ות מעיל צדקה סי' ז' משש"ב ועבפ"דרא רפ"ט ועש"ות יד אליי סי' כח באריכות וע' בסנהדרין לז"א בר"ז דבעי עלי' דליהדרו כו' ועב"מ פד"ב בראבר"ש יבא בעל הכרם וכו' וע' בסנהדרין קו"ב שקראו מדת חסידות לחונן מי שאינו כדאי וכן בברכות ז"א וחנותי וכו' וע"תו גיטין ז"א ד"ה השכם כו' א"נ לבה"מ ול"ד להא דברורי' מי כתיב כו' די"ל דהכא הוי מצערי לי' בקראי והי"ל להתפלל רק שיכירו האמת אבל הכא שעמדו עליו הי'

בידו להשכים לבה"מ וע' ברכות ז"א בריב"ל כי מטי ההוא שעתא כו' והתם נמי משום דהוי מצער לי' בקראי לחוד ונ"ל הא דנקיט בקראי לפי שריב"ל ס"ל דאסור לעסוק באגדה וכדאשכחן בע"א דד"א דהוי מצערי לי' א"ל אימר דאמרי כו' ועב"ק נה"א עד שאתה שואלני אם נאמר כו' ועב"ק נה"א כו' עד שאתה שואלני למה כו' ועבת"ח בשער ג' בכללי הג' סי' קא' הביא בשם כ"הג דלפעמים שהאמורא לא ידע אותו פסוק מסוגיא דהכא וע' בא"יע בכללי הסוגיות כלל יג' ושכ"מפ שהביאו ליישב דבריו ואכמ"ל:

השמטה לעיל טו' ע"א שורה לג' וע' בהגהות הג' מהר"ש ק"ב וע' נדה כב"א ובפרש"י ור"ז מחמיר ע"ע טפי וע"ש בהג' רצה"ח שהרי אסור מהדין וי"ל שהי' בשל מצוה וע' בש"ות שבות יעקב בס"הס בהא דבר קפרא וע' בחי' לעיל ה"א:

לד' ב' בבקתא ערש"י וזה כשלושה שנים ששמעתי מחותני הגאון נ"י שלולא דבריהם הי' מפרש דהפי' בבקתא כמו בכתובות נד' א' בביתי ולא בבקתי וכ"מ בשבת עז' ב' דסתם לשון בקתא כ"ה ולפי' זה נסמך למ"ש מקודם אל יתפלל כו' חלונות כו' דחציף לעע"ג ואולי זה דעת הרמב"ם והרא"ש ז"ל שהשמיטו מימרא זאת שנכללת במה שקדמתו לפירושינו זה ומסולק קו' התוס' מיצחק. ושמעתי שכעת נדפס מחדש בהגהות הגרש"ש שהרגיש קצת מעין זה:

לז"א תו' ד"ה רש"י פי' אורז מיל וכו' וע' רש"י ר"ה יג"ב ד"ה האורז דוחן מוליו והכא פרש"י להדיא כהי"מ וע' ב"מ מ' ע"א באורז דקליף לענין כמה יוציא חסרונות ובפר"שי וע' ט"ז או"ח סי' ריח' ס"ק יא': רש"י ד"ה הכוסס ע' רש"י לעיל לו"ב וע' לקמן מד"ב וכתובות עז"א וחולין ידי א':

לח' א' לישנא אחרינא ע' רש"י וי"ל דלל"ק דאף שנתכוון לאכילה ולרפואה מותר וללי"ב בעי שלא יתכוון רק לאכילה וע' בה"המ וכ"מ פ"א מברכות הי"ב וגם י"ל כדלעיל ס"פ ת"השח בפרש"י ד"ה משתחולל ובלישנא בעלמא כו' ונ"מ שחייב לומר בלשון רבו וכבכורות ה' וכה"ג לקמן מז"א ולקמן נג"ב ושבת עז' ובערובין נג"א וברי"ה כג"ב וירו' שבת פ"ה ה"ב וערובין פ"ה ה"א וע' ירו' נדרים פ"ח ה"ב ר"ז אמר לשינן כו' וע"ש בפ"מ ועב"ק ס' ע"א ובירושלמי ועתו' ע"א ב' סע"א וע' סנהדרין ה"ב ועב"ק ו"ב האי תנא כו' ובזה ניחא ג"כ קו"התו בריש קדושין דלא קפיד ברהיטא דלישנא די"ל דבכ"מ הי' שונה כלשון מחדשי השמועה וכתו' בריש ע"א דלפעמים מקדים המנין ברישא ומזה ענין לזא"ז כי הי' שונה בלשונם ממש ומר אמר בהאי לישנא וע' בגליון תו' ריש ב"ק ד"ה ארבעה ומוהר"מל וקצ"ע בשבת ה"ב ברש"י ד"ה מר אמר:

מ' ע"א רש"י ד"ה אדם מלא חכם וכה"ג בקדושין כט"ב ואם הי' בנו ממולא לגי' הס"א וי"ג ממולח והיינו מעורב עם כל החכמות ועש"ות נוב"י מ"ת בהקדמתו שמי שהוא חריף טובא נמצא בו יותר חלקי מלח בהרכבתו יע"ש וע' בדא"ז רפ"א דרכו של ת"ח להיות ממולא וכן הובא האדר"א בר"ח ממולא מכל טוב:

השמטה לעיל טז' ע"א שורה לא' ואולם שמעתי דבר נחמד בשם חמי זקיני הגאון הצדיק האמתי מוה"רר דוב בער בהרב הג' וכו' מוה' יעקב טורעצר זצ"ל בכוונת הגמרא דכתובות ידענא בי' בנחמני והיינו משום דאביי עצמו אמר בתענית יז' סנהדרין כב' כמאן שתו האידנא כהני חמרא ואביי ורבא מדבית עלי קאתו ובלתי ספק לא עבר אשמעתתי' עכ"ד וש"ד אך לפ"ז קשה מברכות מב' ב' דשתה באמת רק דלא הי' רגיל לקבוע סעודתו ע"ז וכן מרבא במגילה ו' ב' ובסנהדרין ע' ע"א וע' פסחים קג' ב' באמימר וכבוד מר חותני הגאון שליט"א השיב לי ע"ז דהא אין אלי' בא בעיו"ט ואף דכ' רש"י ברי"ה ל' ע"א ובסוכה מא' דבנין בי"ש אפ"ל גם ביו"ט והטעם משום שמא יבנה כו' מ"מ הרי סעודת יו"ט היא עכ"פ קרוב לחצות או אח"כ וע' רפ"ב דביצה הללו בעלי פטסין וכ"כ הרמב"ם הל' יו"ט ומשנה שלמה שנינו אין מחנכין המזבח אלא בתמיד של שחר וא"כ אותו היום לא יקריבו ושם א' רק סמוך לשק"הח או בליליא ורק משום מנורה הי"ל ליזהר ובזה אפשר שהי' שהות להפיג יינו ובמ"ש ליישב על אביי א"ש ג"כ הך דמגילה ברבא דשתה אחר חצות היום. והוסיף עוד ליישב בזה קושיית א"ז רש"א לעיל ב' ע"ב בתו' ד"ה משעה שהעני כו' למה לא הקשו במתני' מאימתי כו' נכנסין לאכול בתרומתן דכהנים מתי יאכלו ובזה ניחא דרבי לטעמי' אזיל בתענית יז' סנהדרין כב' אומר אני כהנים אסורים לשתות יין לעולם ובשבת י' ע"א אמר טעם ערבית דאסור למדס"ל חובה א' שכיחא שכרות וב' לא קביעא לי' זימנא [וע"ש בתו' ד"ה למ"ד רשות כו' כגון שקרא ק"ש וא"כ לגבי ק"ש הוי חובה לכ"ע ואינו רשאי לבטלה בשביל איזה צורך] ורק בכהנים לא שייך שכרות וקביעא לי' זימנא ג"כ לר"א דס"ל עד סוף אשמורה ראשונה [ולחד אוקימתא לקמן ג' א' דרישא ר"א היא] וע"כ לקמן ד' ב' אמר ואשתה קימעא כו' ישן כל הלילה שלפיכך הי' הגזירה ולענין התחלה בדבר מצוה דאכילת תרומה לא גזרו משום לא פלוג עכ"ד ודפח"ח לפילפולא בעלמא ומה שתירצו התו' דשבת בקרא ק"ש י"ל דהיינו למ"ד רשות דלא בעי סג"לת לרב עמרם בתו' לעיל ד"ד ב' ואף דאביי לטעמי' לעיל כז' ב' הלכה כדברי האומר חובה ומלבד דבכ"מ דאמר ולמ"ד רק לפרושי ולא ס"ל וגם דלתו' הגי' רב אמר רשות ובל"ה כבר כתבתי לעיל כ' ע"ב בחדושי להוכיח דהי'

סתם אביי קדמון והכא משמע דרב ששת קאי אדאביי מדלא מייתי אדרי חנינא וע' תו' חולין קד' ב' ד"ה מתקיף ר"ש לאו אאביי כו':

מז' ב' תו' ד"ה מצוה כו' מכאן קשה כו'. והנה גם הר"מ פוסק כהבה"ג וא"ל משום דסובר דתפלה דאורייתא וכמבואר בפ"א מה"תפ דעכ"פ הא דתפלה בעשרה אינו אלא מדרבנן וצ"ל דסובר כהרמב"ן דגיטין דל"ח וברשב"א בשמו דלאו עשה גמור הוא אלא מדרבנן דאי הוי עשה גמור לא הוי דחינן מש"ה עשה של תורה או כפי' הי"מ ויש לפלפל עפ"ז בישוב קושיית הי"מל עש"ות פרח מטה אהרן ח"א סי' כה' דהיינו כשלא עשה לרבו קורת רוח יעש"ב ועט"א לחגיגה ועמ"א סי' צ' ס"ק ל' וכן הקשה הב"י יו"ד רסז' וע' בפרישה וצ"ל דגם לפי' הי"מ ס"ל כסברת הר"נ לחלק בין דאורייתא לדרבנן אך הא גופא טעמא בעי דמי הכריחם לחדש סברא זו ואולם לפמ"שכ התו' ב"ב יג"א בד"ה כופין כו' ואור"י דמשום מצוה רבה שרי ודבריהם תמוהים דלפי תירוצם מאי מקשה אהא דר"י דאית לי' דינא דגוד או אגוד טעמא דמפני תיקון העולם וכמו שפרש"י הא אי לאו משום פ"ו כו' ואולם להתו' שתירצו דמשמע דאי לאו משום פ"ו לא כייפינן לי' אפי' נותן מעות וכמ"ש רש"י אי אמרינן גוד כו' א"ש ומ"מ הקשו התו' שפיר דמשמע היכי דאינו נותן לו מעות כ"א שטר ואם לא יהי' לו במה לשלם מ"מ יהא משוחרר ואמאי הא עובר בעשה וכמדומה שגם בסג"ש נתעורר לפלפל בדהי"מ הנ"ל ועכ"פ דברי הי"מ מוכרחים משיטת התו' וכמש"לע וגם בל"ה תיקשי לרי' ישמעאל דס"ל תעבודו רשות דבהא דגוד או אגוד לא פליג עלי' ר"ע וע"ירו רפ"ק דסוטה הקינוי רא"א חובה ורי"א רשות וקאמר אתיא דר"א כב"ש דלא יגרש אא"כ מצא בה ע"ד וכו' יעש"ב והמפרשים האריכו הא דלא פריך נמי התם בגיטין מהך דמהב"בע דהתם פריך מדשמואל אדר"א ושמואל ס"ל ר"פ לולב הגזול דלא חייש למהב"בע בדרבנן מש"ה סגי כהך שנויא לחוד לדבר מצוה שאני וע"שות נו"בי מ"ק בסופו ובאמת אינו מובן דהא דמהני מהב"בע בדרבנן היינו שיוצא ביו"ט שני בלולב הגזול כיון דהשתא אינו עושה העבירה אבל מ"מ וכי בשביל שהוא דרבנן יהא רשאי לשחרר לכתחלה בשביל זה ואי נימא דכוונת הקושיא מדפריך והא מהב"בע היא דמשמע דגם בהמצוה אינו יוצא י"ל לפמ"שהק התו' בפסחים נט"א דהא לא הוי בעידנא ועבנ"מי בפא"מ דכיון שמתחיל בעשיית המצוה מיקרי בעידנא וענו"בי מ"ת חא"העז סי' קמא ועמ"א תמו' ס"ק ב' והארכתי בחי' לריש חגיגה ויש לדחות דבאמת קושית הש"ס והא מהב"בע היא ולא שייך עשה דוחה ל"ת כיון דלא הוי בעידנא ולזה תירצו דהוי מצוה דרבים ובכה"ג לא בעי בעידנא שוב מ"כ בהגרצ"החפ משום בעידנא ובלא"ה הא כאן הוי עשה ול"ת וגם הארכתי בתשובתי

להזמנה אי בעשה דרבנן בעי בעידנא וע' ש"א סי' צו' וע"ש בהגהות רצה"ח למ"ד בגיטין ד"מ ריבל"א עבד שמניח תפלין בפני רבו יוצא לחירות וע"ש בתו' והכ"נ במה שצירפו לעשרה ורק דשמואל לשיטתו בגיטין דהמפקיר עבדו א"צ גט שחרור ולא גמרינן לה לה מאשה ולכן לא פריך התם בגיטין לשמואל מהב"בע היא משא"כ להלכתא דצריך ג"ש וכמ"ש הר"מ וכמו להשיאו ישראלית וע"כ דשיחררו מקודם בג"ש ופריך מהבב"ע ול"הו בעידנא ורק דמצוה דרבים ל"צ בעידנא עכת"ד ואף דהתם בגיטין קאי להמסקנא דט' ועבד אין מצטרפין וחד הוי זה אינו מוכרח דדלמא הי' העבד השני של אחר שלא הי' עמו ולא הי' יכול להשתחרר מפ"ז רק עבדו של ר"א לחוד וגם להרא"ש קטן ועבד בהדדי לא מצטרף גם לריב"ל וניחא ג"כ להמסקנא ועפ"י גיטין לח"ב ובפשוטו י"ל מדהוצרך להביא מעשה ברי"א כו' ואף דבדבר הרשות נמי שרי להנאתו וע"כ דלא כסברת הר"נ אבל למאי דמסיק דלית הלכתא כריב"ל דט' ועבד מצטרפין וכפשטא דברייתא דמייתי וא"כ י"ל דקרא אצטריך לאפוקי מדריב"ל ולא צ"ל דעשה דרבים דוחה עשה דיחיד ומיושב שיטת הבה"ג ויש לפלפל בהי' של שותפין שעובד את רבו יום א' דבשעת השחרור לא עבר על העשה דלב"ת וע' במחנה לוי להרשב"א שבת דד"א דבח"ע וחצי ב"ח כו' ומשום פ"ו י"ל דכייפינן מדהי' קטן רק כיון דמשני תרי הוי והא עבד וקטן אין מצטרפין כמו בשני עבדים יעש"ה ויש לפלפל ג"כ בהא דפ' עשרה יוחסין בטי ברמות רוחא לא שקיל גיטא דחירותא דמוכח לכאורא דר"י ס"ל דצריך ג"שח וכדלעיל ועקצ"החפ סי' קעא' ס"ו דלאביי דקדושת הגוף פקע בכדי וא"כ ביום של רבו יש בו צד עבדות גמור משום דצד חירות שבו נפקע וע' תועפות ראם ס"פח וע"ש משש"ב על קושית העולם מהא דגיטין לח"א והא ההוא אמתא כו' ומאי פריך מהכא כיון דבח"ע וחב"ח אינו עובר בעשה ועש"ות עולת שמואל וחי' נחלת יעקב לשבת מהגאון דליסא שהאריכו ליישב וע"ש בהג"ה שמיישב הסתירה עפ"ד התו' כתובות נה"ב ד"ה שוין יעש"ב וע"ע בש"ות פרי תבואה ס"נה וע"ע בטו"א ובנוב"י מ"ת חא"העז סי' קד' שכיוונו ג"כ לסברת הרשב"א וכ' הטעם כיון דלא שייך עשה דלעולם ואכמ"ל וע"ע בש"ות יד אלי' סי' ז' שהעיר ג"כ מסוגי' דהכא לענין בעידנא וע' תו' סוכה ל' ע"א ד"ה משום כו' דלל"ק לכם למעט והא הוי מהב"בע בגזל ותי' דמשום שאול אצטריך לי' ובתו"לע ט"א ד"ה ההוא דחו מסוכה והכריעו דמהב"בע דרבנן ועש"א ונ"ל למ"דכ התו' בסוכה דה"ה בכל מצוות דהוי דאורייתא מה"ד הרי שגזל כו' ור"א ס"ל הכי בסנהדרין ז"ב ולר"א בסוכה כז"ב דאינו יוצא בשאול והתו' דפ"ק הקשו לדידן דקיי"ל כרבנן ולהכי פריך הכא שפיר לר"א לשיטתו והא מהב"בע היא ובזה מקושר הסמיכות בר"פ ב"מ בנ"ח

למעלה מכ' ואר"ת מ"ד והבור כו' שנתחבטו כולם בהמשך המאמרים בד"ד דלפ"ז ל"ל כמ"ד כנגד יהודא ורק למי שגזל סאה כו' והוי מהבבע"דא גם בשאר מצוות וע"כ דלמעט שאולה ולהכי מדמה נ"ח לסוכה וס"ל דירת קבע ותיקשי קושית רש"י לקמן לא א' דל"ל לך למעוטי גזולה כיון דל"ל לסוכה העשוי' בראש הספינה וקיי"ל קרקע אינה נגזלת והארכתי בחדושי:

השמטה לעיל יז' א' שורה יג' וע"תו לעיל יז' ב' ד"ה מוחלפת וע"תו וראי"ש גיטין יז' ב' וע"ש ברי"נ וע' כתובות י' ע"א ולעיל כה"ב ובחולין מט"ב ומאי חזית כו' וכן בשבת נט"א ובכ"מ וע' נדרים סא"ב ודוק וערשב"ם ב"ב עט"א וראבר"ש מחליף כו' וכ"ה לרוב בירושלמי עד"ז כידוע ובירו' פיאה פ"ז מ"ג ובכ"מ לעין מספר וע"תו ביצה ט"ב ד"ה מוחלפת דקאי אדשוחט (ולפ"ז ק' דחסר חד מהני תלתא דב"ש לקולא ומה שייכות בהדדי וצ"ל כמ"ש במסקנא דנמנית לפי הטעות וא"כ מוכח דר' גופי' סתם כמה דברים כמו שנשנו מקודם בטעות רק שההכרח להחליפן) והנה הרא"ש באות כד' כתב דהלכה כר"מ דהוי בכזית ואע"ג דקיי"ל כר"י לגבי ר"מ הכא קיי"ל כר"מ דהוי בכזית דקים לי' ר' יוחנן בשיטתו ולא ידעתי מאי ראי' מייתי מר"ח דסובר מוחלפת ולכן פוסק ג"כ בכזית משא"כ לאביי דלא תיפוך וכן הרגיש בד"וח מרע"א וכמדומה שכן הרגיש גם בשאילת שלום ועבמעיו"ט סק"ל וי"ל דר"ח שהי' עומד לפני ר' מחבר המשנה קרוב הדבר שמדרך קבלתו הוא אומר שמוחלפת השיטה ואביי לא נחלק על ר"ח אלא לרווחא דמלתא מתרץ ולהגדיל תורה עכ"ל. ואולי שגם לזה כיוונו התו' דסוגיין בקוצר לשונם והומ"ל מהא יהודה משמי' דרבא לעיל מח"ב דלהוציא את הרבים עד שיאכל כזית דגן דהא קיי"ל כרבא לגבי אביי אף אי חולק בהדיא ואולם דהתו"יש ביומא עט' ד"ה פחות מכביצה מבוררין יותר שכתבו נראה דאין הלכה כר"י דבעי כביצה ואע"ג דקי"ל ר"מ כו' ואפי' למאן דלא מחליף ועש"ות חו"י סי' צד' כי הקבוץ הנבחר שבימי רב אשי כשידעו מהרבה הלכות שכיוון פלוני אל האמת קבעו הלכה כמותו שלא נצטרך לומר בכ"מ שהלכה כמותו אם לא שזכרו בפירוש שאין הלכה כמותו כו' יעש"ב ולפ"ז י"ל דר"ח לטעמי' בערובין מו"ב כר"י לגבי ר"מ והכי אשכחן להדיא דעביד עובדא בכזית וא"כ אף אי סובר ר"י איפכא מ"מ כיון דס"ל הכי אין נ"מ כיון דלא תליא במימרא דתנאי. אך דהתו"י תמוהים בעיני שהרי אמרו בערובין מו"ב השתא במקום ר"י ליתא במקום ר' יוסי מיבעא ואלו הי' רק לפי ששנינו במקומות הללו לא שייך ק"ו בזה וביבמות יד"א מבע"ל דחריפא עדיפא טפי מרובא וע"בתו ומה"ט קיי"ל כרב באיסו' שהי' רגיל וכסנהדרין ה"ב י"ח חדשים כו' לענין מום קבוע כו' ושמואל הי' שכיח לגבי שבור מלכא והי' צריך

לידע מה להשיב להם תמיד בדינים וערא"ש פ"ב דשבת ד"לה בסי' כג' הא דקיי"ל הלכה כרבה לגבי רב יוסף היינו אליבא דנפשי' משום דרבה הי' חריף טפי ורב יוסף הי' בעל שמועות יותר וכו' וע"תו חולין כט"א בר"ייח ור"ל וכן הביא א"ז רש"א בקדושין נב' לגבי אביי ורבא והארכתי במ"א. וכה"ג מבואר בכ"מ דהא דפסקינן כחד לגבי חברי' שלא כיוון לכוון בזה מנין ההלכות ורק שהעדיפו כחו ביותר וא"כ הדבר פשוט דהיכי דפוסק אמורא כחד תנא ולדידי' מהפכין הך מימרא ודאי דראוי לפסוק כהני כללי דכיילי לן כפלוני וא"כ אין ראי' די"ל דהא דפוסק כר"ייח בכזית משום דר"י סובר כוותי' וראוי לפסוק כמותו נגד ר"מ משא"כ לאביי דלא מחליף וכן מפורש בפשטות בש"ות מוהרי"ק שורש קס"ה ענף ד' שלא ירדו לסוף כל מחלוקת אלא שהלכו אחר הרוב כשראו שהאחד חריף או מקובל יותר מרבותיו לבד בקצת מקומות שידעו שיצא מהכלל עכ"ד ובזה נפשט ג"כ מה שפלפלו אי נוהגין הני כללי גם בירושלמי דכיון שלא עמדו על מנין השמועות רק שסמכו יותר על פלוני וא"כ אין נ"מ כלל כיון שמ"מ לא הוזכר להיפך ובזה יתבאר גם ד"התו כתובות סא"ב ד"ה הלכה כר"א והא דקיי"ל כו' ואע"ג דבערובין מו"ב איתא להדיא דכל הני כללי לא אתמר אלא היכי דאינו פוסק להדיא דלא כחד ומבואר מכ"מ שדרך האמורא לפסוק כנגד הכלל כביצה דד"א ואע"ג דקיי"ל רב כו' וכן בכ"מ לאין מספר וכמ"ש הרשב"ם ב"ב קלג"ב וכסנהדרין כז"ב ולפ"ז צ"ל דמ"מ היכי דפסקו כפלוני במשנתינו לא מסתבר לפי שראו לפסוק מן הסתם כמותו מחמת עדיפות וכמ"ש המוהרי"ק דלא שייך לומר דלא אתמר הלכתא רק היכי שהעדיפו כחו לגבי חביריו אבל היכי דכייל לפסוק כמותו במשנתינו ע"כ שנראה להם מה שפוסק במשנתינו ולכן לא פסקו כמותו רק במשנתינו ולא בברייתא ומדלא מיעטו הני דלית הלכתא כוותי' ומש"ה היכי שפוסק חד דלא כוותי' מקשינן הלכתא אהלכתא ועתו' מנחות לא"ב ד"ה מ"מ אמר במשנתינו יעש"ה ודוק. (וע' כתובות סט"ב דאמר רבא הלכתא כר"מ ולא פריך דתיקשי הלכתא אהלכתא דקיי"ל כר"נ בדינא וגם דבתראה הוא לגבי שמואל וקיי"ל בכ"מ כר' יוסי וע"תו דלעיל רפ"ב ד"ה רבא ואע"ג דר"י פליג עלי' ע' ערובין מו"ב וכן כר"ע מחבירו וע' תו' יומא ד' ב' וע"כ משום דלא אתמר הלכתי' ובל"ה כיון דאיכא ג"כ אמוראי דפליגי בהא וכמ"ש התו' בכ"מ ועבע"א מ"ח סע"א הלכתא כשמואל ואף דהוי באיסורא ולגבי רב ועתו' ע"א לג"ב ד"ה הלכתא וברי"פ אין צדין מותרין הם כו' והתם הוי מעשה רב להתיר לאחרים ומ"מ אין הלכה כמותו משום דגם התם פוסק כנגד הכלל ובל"ה י"ל דהיינו בברייתא דממעשה דבתראי איכא למידק טפי דיכולין לפסוק גם כנגד הכלל וע' ערובין מז"ב וע"ע בריש מכלתין מבניו של ר"ג וע' רש"י לעיל ט' א'

והארכתי במ"א וע' ג'יטין י"ט ב' דאמר הלכה כרשב"ג משום דרבא פליג דהא אתמר דלא כותי' וניחא דהש"ך בחו"מ קע"א ס"ק ט' דאפי' בברייתא ועראי"ש ב"ב פ"ד סי' ו' בהא דהלכה כרשב"ג במשנתינו דהיכי דאיכא אמוראי כו' ועבנ"ת לכריתות ספ"ק משי"ש. ועתו' ב"ב להי' א' ד"ה ומ"ש ועשו"ת שמ"ר חאו"ח סי' א' ועל"ק סי' ס' באורך וה"ד בכתובות י"ג א' קשיא הלכתא אהלכתא דקיי"ל כר"נ בדיני וקיי"ל כשמואל לגבי ר"נ ע' בחוי"י שהניח בצ"ע ולק"מ דכיון דאתמר דכל חד באנפי' נפשי' ולא אתמר מלתא אדברי החולקים רק דממילא יסתרו אהדדי דהוי כאלו אתמר דלא כאידך וע"תו ע"א סו' א ד"ה ורבא ובל"ה אף דפסקינן כאמוראי היכי דפליגי ג"כ אליבא דקמאי היכי דמצינן לקיים דלא תיקשי הלכתא אהלכתא עדיף טפי וע' ברכות כו' ב' גבי ת"ע רשות ועתו' פסחים קנ"א ד"ה הלכתא ועש"ות שיבת ציון סי' כ' ודהנו"בי במ"ת חא"הע סי' ו' אינן מבוררין לי בזה ועבחי' ליבמות סח"ב משי"ש בדבריו וע' ג'יטן כד"ב למהרצה"ח בה"ד ואזדא שמואל לטעמי' ואף דפליגי הכא בסברא מ"מ לא תיקשי והאמרה שמואל חדא זימנא כדלקמן בסמוך בר' יוחנן משום דאצטריך לאשמעינן לאפוקי מדרב דפליג הכא אבל בסמוך בר"י"ח ל"ל הכא מדהקדים דזעירי ושאר אמוראי לר"י"ח וע"כ דלא אתמר פלוגתייהו בהדדי ומזה ראי' דלא כהרא"ש בכ"מ מדשנה באחרונה דהלכתא כוותי' וע' בחי' שבת י"ט)

נב' ע"ב תו' ד"ה נהגו העם כו'. וה"ד התו' כתובות ג"ב התם נהגו כו' דהיכי דליכא אמוראי דפליגי שייך נהגו. י"ל דודאי היכי דליכא פלוגתא גם בגוף הדין בודאי הפ' נהגו אבל אורוי' לא מורינן ותדע דאל"כ מאי מסיים ולא מיחו חכמים והלא אפי' אוריי מורינן וע' יבמות ק"ב ומנחות ל"ב וערש"י ברכות כ"ב ב' ד"ה אמר רבא הלכתא וע' לג"ב נג' ב' ר' זהומאי וע' בהגהות רצה"ח לב"מ בפ"ב שהיו רגילין לכנות האמוראים שאמרו ההלכה לציין כ"א ע"ש הענין שאמרו וע' לעיל לט' ב' וע' ירו' מגילה פ"ק א"ר שמלאי דיבורא ובדברך עשיתי ועפ"ר כד' וע' תנחומא ומדרש פ' מטות א"ר אבא רומניא מל' רוממת וע"ירו סוטה פ"א סוף ה"ד ר' ברכי' מברכתא היתה עוברת וע' נזיר י"ג א' ובחי' לחגיגה ט' ב' משי"ש ונ"ל לפי שלא ידעו שמו בבירור או ע"ד מ"ש בפרק הכונס כל המוסר עצמו על ד"ת כו' וע' ירו' כתובות פ"ד ה"ב ובבלי ד"מג מנו שקוד שמואל וכה"ג בכ"מ ואולם מה שה"ר מר' יצחק מגדלאה בב"מ כ"ה א' העשוי כמגדל ותמהני כי באמת הוזכר בכ"מ כמו בד"פא סע"ב ונדה כ"ז סע"ב ונדה לג"א וע' שבת קלט"א ר' יצחק מגדלאה ממרשפי' כו' ירו' מגילה פ"ד ה"א מיגדלאיי שאלין לרשב"ל וע' ירו' תענית פ"א ה"ג לר' יודן מיגדלייא. ובזה נ"ל כונת הירו' סוטה פ"א ה"ו רב ביבי אר"יח

בדין בדין הי' עשוי וע"ש בפ"מ דהיינו ר' יוחנן דבדין ולמש"כ שהי' רגילין לסמן ע"ש ההלכה ניחא בפשטות שאמרו כן להפרידו מסתם ר' יוחנן. אך באמת בירו' סוטה פ"ג ה"ד ויבמות ספ"ק ובכ"מ לאין מספר שרגיל להזכיר ג"כ רב ביבי א"ר יוחנן וכמ"ש בחי' לשבת קנד"ב וע' ב"מ קטז"ב ר"י לרב אדא משוחאה ע"ש אותו ההוראה ולסמן בין אדא דיילא וכה"ג ואולי ע"ש שהי' דרכו במשיחה ובסנהדרין ז' ב' ר"נ בר כהן כו' ואם דומה לכהן כו' (אך בב"ק קטו"א הוזכר ג"כ רב כהן וכן רגיל בירו' לכנות כן לרב כהנא וע' ירו' שבת פ"ב הו' ופ"ו ה"א פ"יז ה"כ ותענית ס"פק ופ"ד ה"יא ודמאי פ"ב ותרומות רפ"ג ומעש"ש פ"ה וכתובות פ"יא ה"ב ופ"ז ה"ז בסוף קדושין נזיר פ"ג ה"א ופירש ר' כהן מפני הטומאה וע' תו' קדושין ח' א' ותמהני על רש"ל ב"מ י' ע"ב אבא כהן ברדלא ורש"ל גורס אבא כהנא ואין הכרח להגי' דגם כהן הוא שם אמורא וכמורגל בירו' וכן הגי' בירו' פיאה רפ"ד וגיטין פ"ג ה"ג אבא כהן ברדלא כו'):

ס' ב' לימא ברוך המעביר חבלי שינה כו' ויהי רצון כו' שתרגילני בתורתיך כו'. ועסי' מ"ו ס"א שהיא ברכה הסמוכה לחברתה ושע"כ אין לענות אמן ובפשוטו ע"ד בכל דרכיך דעהו שגם השינה יהי' לש"ש שיהי' לו כח לעסוק בתורה וע' בפתיחה. ואולם שמעתי בשם חמי זקיני הגאון מוהרר"דב ז"צל עפ"ד המשנה סנהדרין עא' ב' יין ושינה לרשעים טוב להם וכו' ולצדיקים כו' והברכה היא הודאה על הטובה שעשה לו ה' יתש"ש וע"כ הודאתו על העברת שינה מעיניו אינה נגמרת בלתי אם ע"י תפלה זו שתרגילני בתורתיך כו' ויהי' אז העדר השינה טובה לפניו שראוי להודות ובל"ז אינו ברכה כלל: שם ולא תביאני לא לי"ח ולא לעבירה ועון ולי"נ ולי"ב כו' וא' להגי' הויו של ולא לידי נסיון וטעמו שלכאו' הוא פלא לבקש היתש"ש שלא יביא האדם לידי חטא והיא כענין ארז"ל ברכות סב' ב' מסית קרית לי כו' ורק על ב' אופנים מצאנו היותו כבי' מכשיל האדם בחטא א' כמו שמצינו בסנהדרין קז' א' בדהמ"עה מבקשתו להביאו לידי נסיון וב' כמארז"ל יומא פו' ב' מפרסמין החנפים מפני ח"הש כו' ונתתי מכשול לפניו וזה ענין התפלה שלא תביאני ליח"וע באי משני האופנים לא לי"נ ולא לי"ב לפרסמו כהך דיומא עכ"ד חו"ז הגאון:

ס"א ב' אנן בינונים ע' בהגרצה"ח נדה ל"א במ"ש ואפי' כו' ולהיפך מצינו את"ר בפ"ע ונעלם ממנו מקומו באבו' בפ"ב וגם הי"ל להקשות טפי מהכא וע' סנהדרין לח"א:

סג"ב האי קרא מסיפא כו' ויתכן שהוא לסיים בסימן טוב דר"נ הוי מסדר מתני' קמי' דר' וכב"מ פו"ב ובפר"שי ועב"ב קל"א והוריות י"ג ועתו' ב"מ נד"ב וראש"ש פ' האומר סו"א ור"ף ורז"ה שר"נ הי' חבירו וע' תו' ב"ב עו"א ד"ה ובפלוגתא וע' ביוחסין שעד

ימי הלל היו שונין ת"ר סדרי משנה וע' ש"ות חכ"צ סי' י מחגיגה יד"א ששה מאות כו' שהי' הרבה משניות סדורות קודם ר' כו' וע' בע"ג יד"ב וע' בהקדמת הר"מ למשניות שז"ש ריש פסחים ובמה אמרו וע"תו סף מכות וע' תו' כתובות קי"ב ב' ד"ה עתידין לסיים בדבר טוב וע' באו"ח ס"קלח בהג"ה ויסיים בדבר טוב וע' תוס' ברכות ל"א א' ד"ה שכן מצינו וע' תו' סוף נדה ד"ה תדב"א וער"שי שבר"ף סוף מ"ק וכן הוא בכ"מ בש"ס ברש"י ותו' שסיימו באיזה פסוק רק לסיים בדבר טוב וכמו בסוף תענית זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בישועתו. וע"ד מאמר ר' יוסי בסוף כלים אשריך שנכנסת כו' וע' רש"י סוף ב"ק ד"ה מתא וכונתו דלא תיקשי למ"ד כולהי נזיקין חדא מסכת וכב"מ נב"א מאן דמוקים אזוזי כו' ורק משום שצריכין מרעה טוב וכב"ב לו"א וע' סוף סוכה דמייתי הך קרא אמרו לצדיק כי טוב ולא מייתי מסוף המקרא בכדי לסיים בדבר טוב ובזה תבין כוונת רש"י דמדה טובה מרובה כו':

שבת

ב

א

רש"י ד"ה יציאות ויום השבת הי' והתוס' ל"ג התם ואי דלא תימא אמלאכת מעשה מדפי' ויכלאו מהביא וע' ש"ות פ"א: תוס' ד"ה פשט ונ' לר"י ובשבועות גרסי לר"ת וכתו"לע סה"ד יציאות ועי' בנ"ע חא"וח ס"ט אות ד' בהגה ובז"צ למשניות הקדימו ודחה דבשבועות כולהי לחיובא ועתויו"ט ובתור"ע ועת"מש חאו"ח ס"כא ויו"ד א' דלא דמי ללולב ומילה דלא בעי רק ברשות אחרת ועיו"ד רס"ד ומ"ש מדצריך תרי קראי. דאי מדלא יליף ממשכן כא"ז רש"א דא"כ היכי ידעינן חד מחברי' מקראי. וע"תו לקמן קנ"ד סע"א. וה"ד בהוריות דף ד' ע"א הוצאה הא כתיבא והא אין חייבין אלא על שזדונו בכרת שם ח' א'. דמ"מ הוא מזיד על הלאו והקרבן בא על ששגגתו חטאת וגם דלמ"לם בפ"ג משגגות דהא בעי (הודאה) [לוח התיקון: הוראה] מכרת ובחלב קיבה שעל הדקין אינו בכרת דמ"מ כיון דמשכחת בחלב שע"ג הכרס הוי הודאה וא"כ בשבת כיון דבתורה כתיב להדיא כרת על מלאכת שבת ולכן חייב על הוצאה אף אי לא הוי בכרת. וערש"י לקמן ח' א' ד"ה רחבה ו' ובתו"י ודוק. ומ"ש התו' לקמן ע"ב ד"ה ומי ומ"ש דתני תולדה דהוצאה. ואף דהוי במשכן מ"ט תני הכנסה דבע"הב וגם דליתני נמי מושיט:

ב

והא דומיא דמ"נ עת"ו שבועות ה' א' ומ"ש לא"ז רש"א דלהר"מ מאי פריך לעיל והא דומיא דמ"נ קתני דהא הכ"נ שבועות עיקר ותי' דקושית הגמ' איפכא דל"ל מ"נ דלא הוי

דומיא ולא עיקר. ובזה מיושב קושית המים עמוקים בשבועות ג' ב' דהוי"לל מ"נ לר"י הא דומיא דידיעות קתני ולר"ע דומיא דשבועות דסליק מיני' ונדחק דפריך בקצור דתיקשי לתרויהו ולפ"ז לק"מ דלא מצי למימר דומיא דידיעות דמ"מ אין לו להניח מלפרש דיני שבועות כדאמרן ובעיקר דא"ז רש"א שסיים ומיהו מראות נגעים הו"מלם דהוי דומיא דשבועות. והוכרח כן לפ"מ שסיימו התו' אבל לבתר דמסיק הכא דלאו עיקר שבת והא אף אי הוי עיקר פריך שפיר כדלעיל דלא ליתני מ"נ כלל. אבל מאי פריך לעיל והא דומיא דמ"נ דהרי לר"י דומה לידיעות דהוא ג"כ עיקר ולר"ע דומיא דשבועות וצ"ל דלסברא דהתם דמהן לחיוב ומהן לפטור לא דמיא רק לחדא מיני' ולא הוי דומיא דהתם אבל השתא דכולהי לחיובא ואף דאי הוי תני בשבת חיובי ופטורי לא הוי נמי מראית נגעים דומיא דכל מילי מ"מ כיון דשבת (עיקר לאו) [לוח התיקון: לאו עיקר] המסכת תני לי' נגעים אגב שבועות וידיעות רק דהגמ' פריך שפיר דומיא דמ"ג ולא ליתני לשבת כלל כיון דלא הוי דומיא דמתני'. אך לפ"ז בסוגיא דהכא הד"קל דאכתי הו"מל דומיא דשבועות וידיעות כיון דהשתא הוי כולהי לחיובא. אבל באמת לא ידענא קושיתו דהא להס"ד הוי מ"נ עיקר כמו שבת ואף שהוא במסכת אחרת מ"מ אין נ"מ בכך ולא הוצרך להך סברא דומיא דשבועות אבל להמסקנא דהתם עיקר ופריך שפיר:

ג

א

תו' ד"ה בבא. וע"תו ברכות ב' ע"ב ד"ה משעה ובחהרשב"א דדחיק לי' לאוקמי בא"י אף דלא מיירי רק בקביעות זמן. ול"ל כש"כ יו"ד ר"ס קנ"א ועמ"א שמ"ז סק"ד משום דאינו מביא חטאת כחולין ה"א. וגם דגרע דחייב לפרנסו וכיו"ד רנ"א ב'. ואף דטפי הומ"לם בקטן לסימנא דאתיא לכלל חיוב דמ"מ לא ספינן לי' בידים וגם בדרבנן רק לצורכו וכר"נ פ' כל כתבי. וער"נ וראי"ש ותוי"י דפטור מאיסור שבת: ומ"מ פריך משמואל דהוי מותר לגמרי דהיכי שפשט בעה"ב ידו מלאה לחוץ ליכא לאפרושי מאיסורא. ועש"ך יו"ד פ"ז סק"ז ושם סק"ב ודוחק דהאי לבשל כוי ואף די"ל דלבשל ממש ואסור משום מ"ע גם בעוף וכמשל"ע וע"בס נר תמיד כריתות כ"א ע"ב ד"ה אמר רב: רש"י פשיטת יד לגבי שניהם כצ"ל ותיבת לפנים נמחק ולפי' הוי חדא בבא מחיובא דעני וחדא דבעה"ב וכתו' לריב"א. ואף דלא שייך עקירה בפשיטת יד רקנית מ"מ כיון שפשט ידו חיישינן שמא יקבל בעצמו דאלו לפי' קמא כיון שעקר הבעה"ב לידי העני מאי חשש שמא יגמרנה איכא ומכ"שכ ביד העני מבפנים:

ב

כרמלית פרש״י מיערו וכרמילו וע׳ לקמן קו״א ועבפ״המ לר״מ ותו׳ לקמן ו׳ א׳ מהירו׳: תו׳ ד״ה ואב״א: ולהרשב״א כיון דל״מל להיפך משום חוכא וממילא מוכח הא דרב ביבי ולשנויא קמא הפשוט דאביי וע׳ יבמות קי״ד ובחי׳ וצ״ל דנ״מ הכא במאי דאפשיט חדא מיני׳ היכי דפשט ידו למטה מעשרה משחשיכה דממ״נ חייב: רש״י סה״ד בשוגג. והא דפשיט לעיל בדרב ביבי דלא התירו הא התם ודאי יבא לחיוב חטאת י״ל כמש״ש בתוי״ דא״א לתפוס ידו כל היום או דליכא איסור בהחזרה והכ״נ יש למיפשט לאסור מדקנסו במזיד:

ד

א

וכי אומרים. וה"ומל אם צריך להודיעו ועפ״א ס״נד שהרגיש ג״כ לר״ח לקמן סט״א דש״בכ והזיד בלאו הוי בר חטאת ותי׳ דטפי מצינן להודיעו שיב״כ שלא יבא לידי חטאת ול״י דהא אכתי יתחייב כרת אם לא ירדנה .וע׳ תפארת צבי חיו״ד ס״סי נ״ב מש״ש בישוב קושיא א׳ וע״תו לקמן סט״א ד״ה כאן ודוק. וע׳ תו׳ ד״ה וכי כו׳ מעירובין גיטין ופסחים. ושמעתי מחותני הגאון נ״י שהפי׳ שיזכה הוא שירויח ומלשון זכי׳ וריוח כמו במנחות מח׳ א׳ ע״ש כולה סוגיא שהוא מלשון ריוח ממון לבד דגם כאן אין להשוגג שום זכות או חטא יותר אם ירדה חבירו הפת או לא דהא איסורא דעביד עביד כבר ואח״כ נגמר ממילא וכמ״ש בתו׳ ורק ריוח ממון יהי׳ לו שיפטר להביא החטאת וכה״ג מתפרש בקדושין מה׳ [לוח התיקון: נ"ה] ב׳ שירויח ממון להציל הקרבן ולפ״ז לק״מ כאן ושם מעירובין וע״ש עה״ג מבעל עין משפט ובזה הי׳ נ״ל פי׳ התו׳ ד״ה חטא בשבת כו׳ במנחות שם ואין לדמות למה שהתירו לרדותה כו׳. [ודי הצ״ק שם תמוהים לע״ד א׳ במה שחלק דשם בשבת רדיית הפת ואינו אלא שבות לא ידעתי ומאי איסור דאו׳ יש בזורק הדם בשבת וע׳ שבת קיג׳ א׳ ולא של יוה״כ בשבת כו׳ היינו בהקטרה דאי׳ דאו׳ וזריקה רק משום שבות דמוקצה כדאסיק בפסחים מז׳ א׳ דמוקצה דרבנן וכ״כ הצל״ח ביצה כ׳ ב׳ דרק משום מוקצה אתאן עלה וכן בפסחים ר״פ א״ד הזאה שבות כו׳. ב׳ מה שתמה דלא מצינו בשבת שהתירו ורק בעי׳ דלא איפשטא היא הוא פלא דכ׳ התו׳ למסקנא דמתני לה בהדי׳ בלא בעי׳ וע"כ ציינו לדף ד׳ ולא ג׳ ע"ב ואולי הי׳ לפני׳ הגי׳ בשבת בעי ר״ב כגי׳ ס"א שהביאו בתו׳ ד"ה מתני כו׳] והיינו דשם למסקנא יציל חבירו מאיסור סקילה ושם ריוח בעלמא וז״כ בתי׳ וי"ל דא״ז זכות ר״ל לאכול חי אינו ריוח כלל והנאה שאינו דרך אכילתו אבל אא"ל שאין זה מצוה כלל כמ״ש תו׳ ד"ה ששונאין כו׳

במנחות ק' א' ולפ"ד הצל"ח נטה בזה בכונתם במ"ש בביצה שם מיהו מתו' ד"ה חטא בחטאת כו' משמע שפיר שיזכה לשון זכות ומצוה עיי"ש ולשיטתם הקשו בסוגיין:

ה

א

רש"י ד"ה חייב ע' תוס' לקמן סח"ב ד"ה אבל

ב

שמן ע"ג יין. וכבוד חמי זקיני הגאון מוהרר"דב זצ"ל עמד בחיי ע"ד רבינו ירוחם בנתיב יב' ח"ה שפסק כרי"בנ ותי' דסבר דפלוגתתן אי הוי שמן משקה או לא וכמ"ש התו' ד"ה ר' יוחנן כו' ובודאי אי הוי שמן משקה הוי כל מיני משקה א' ורק רבנן ס"ל דשמן לא הוי משקה ובזה ודאי קי"ל כרי"ן עכ"דק ולכאו' מנ"ל לרי"ו לפרש כן. ואמר בנו מר חותני הגאון נ"י שנ"ל כד"ק שנסתייע לזה מסוגי' דנזיר סד' א' דמבע"ל בגווני טובא ורק באוכל ע"ג משקה שנימוח ע"ש אבל אי הוי חשיב נימוח כמשקה אע"פ שהוא מין אחר כחד חשיב ובאמת מה שהכריחו התו' במנחות לא' א' ד"ה אימא שהשמן משקה מסתמא דגמ' שבת יז' א' מפ"מ אין מוסקין בטהרה כו' אין ראי' כלל דשם הלל קאמר לשמאי לטעמי' ואיהו ס"ל בתוספתא דט"י דשמן חיבור ליין וע"כ ס"ל דהוי משקה לפ"ד הנ"ל וער"ש פ"ב במ"ה דמס' טב"י רמז לתוספתא זו [ובזה יובן לשון אם תקניטני גוזרני אף על המסיקה. וראיתי למתחכם א' שהתריס נגד מאמר זה. ולפ"ד יובן כיון דקושייתך לשיטתי דלדידך לק"מ דשמן לא הוי משקה כלל ועכ"פ אינם שוים כ"כ לגזור עליהם ואם תקניטני ולומר דלדידי ע"כ שוין הם ואי לא הא ל"ק הא כמ"ש בתוי" מוכרחני לגזור על המסיקה לקיים גזירת בצירה] וסייג לדבר לומר דשמן לא הוי משקה דז' משקין דחשיב במכשירין פי" מ"ד יליף בתוי"כ לרבות מכל משקה אשר ישתה ושמן הא לא חזי לשתי' דאוזוקי מזיק וכברכות לה' ב' אם בעיני' אזוקי מזיק [ועפ"ז נ"ל לפ' פסוק ישעי' כ"ה כפשטי' משתה שמנים כו' שמרים מזוקקים דשמן ע"י אנגרון ועירוב טוב כמש"ש בברכות ועז"א שיתן להם שמנים זקוקים וממוחים וע"פז אין ראיית התוספתא פ"ט דשבת מכרעת נגד הסוברים דשמן לא הוי משקה] ועכ"פ א"ש מאוד דברי אביו מרן ז"ל דפלוגתתן בזה וכראייתו מנזיר דא"אל בענין אחר ע"כד. ועי' בנ"א כלל נ"ב שהבין דה"ד בנזיר סד"א בתר כלי דזה כקרקע וה"ר לפסק הרמב"ם בפ"ג מה"ש ה"ד דאילו מונח בכלי והכלי צף ע"ג מים פטור והרמב"ם פוסק כאת"ל דאזלינן בתר כלי וא"כ לא נייח. ותמוה דכאן האיבעא אי אזלינן בתר מייא או בתר כלי והר"מ סובר דאזיל בתר כלי והוי כמונח ע"ג קרקע וכמפורש ברש"י ותו' וע"כ דש"ה לגבי שבת דהאיבעא אי אורחי' בכך להצניע חפצים משא"כ בטומאה דלא תליא בהנחה רק דאי אזיל בתר כלי

לא הוי כצף ע"פ מים וכיון דמת בטל גבי כלי וכמ"ש התו' בכמה אבעיות דנפשטו במ"א ודי"ת עשבמ"א וע' בגיטין ח"א בספינה דלא מיפסק אוירא ובערובין מג' א' וע"מא סת"ד סק"ג ובמ"א רכו' סק"ז. וע' תוס' זבחים כ"ד א' ד"ה הואיל ודוק:

ו

א
ראב"י ובכתובות לא"ב אי כר"א האמר כו': רש"י חפיפי וע"ש דכד"ב:

ב
ואמאי קרי ר"ה ע' ב"ב פה"א: תו' ד"ה בשוגג ולא מסתבר כפי' רש"י וכדלקמן ל' ע"א דא"כ חייב חטאת מב"על. [וע"ש ב"ספבל דלא שייך במזיד דהכל כבקיאין לחולה וע"כ בשגגת מלאכה או ששכח שהיום שבת ותמהני דהא בעי שיתיר א"ע וכסנהדרין מ"א א' וע"ש בתוס' וא"כ לא משכחת שיטעון שהי' שוגג אם לא דניחא לאוקמי בסתם בלא התראה וגם יש לדון היכי דלהמותרה אין ספק וכמ"ש התוס' וגם דלר"י"ח בשבועות דה"ס שמי' התראה וע' תוס' יבמות פ' ע"א ד"ה נעשה ומשכחת כשהודה אח"כ משום תשובה דליכא משום אאמע"ר]:

ז

א
לא אמר כעולא כדעולא כצ"ל וכ"ה בהגהות הב"ח והיינו דפשטי' מירי בר"הי: ור"א רה"י קתני ע' בגליון הש"ס לרע"א מטהרות פ"ד מ"ו ועתו' ב"מ י"ב ב' ד"ה ד"ה במגבי'.

ח

א
זרק כורת עבר"י"ף: תוס' ד"ה רחבה ו' ע' בחי' רע"א ובתו' לעיל ה"א ד"ה כאן וברי"שי לקמן ד"ה פחות ועתו"לק י"א ב' ד"ה אלא: לימא דלא כר"ח עלא"ז רש"א וכה"ג בע"ג רד"נא וכ' בס"הכ דצריך ליתן טעם כ"א ע"פ ענינו.

ב
לא שמי' תשמיש ול"ד לאכילה ע"י הדחק כדלקמן עז"א דבכה"ג לא הוי תשמיש כלל:

ט

ב
תו' ד"ה ואם דשרי הימני' עלא"ז רש"א ומוהר"ם ועתו"לק ד"ה ולמ"ד: תוס' סד"ה בתספורת דבהא דמפסיקין ק"י"ל כוותי' ולשי' בד"ה לימא דאפי' בהתחיל באיסור אינו פוסק וע' ברכות כ"ט ד"ה כיון שסתרו לדבריהם דהכא דלרי"בל גם בהתחיל בהיתר מפסיק ול"ד להבדלה וכרשב"ם בע"פ שזה כבודו שלא יפסיק בסעודת שבת

ועי במעי"וט בסתירת דהר"אש: תוס' ד"ה למ"ד שאינה עוברת ובברכות כ' העוברת וע' בתוס' יו"כ ליומא שהניח בצ"ע. וי"ל דהכא מיירי בתחלת הלילה דקאמר כיון דכי שרי כו' ופריך ממנחה ומשני ערבית דכולי ליליא ואי במצוה עוברת אפילו בחובה לא מסתבר לאחרה מפני קדימת ת"ע לדחותה בסוף הלילה דלמ"ד רשות אין לדחותה רק בשביל מצוה העוברת ולהכי פריך מת"המנ דהתם בדאיכא שהות כתוליע וגבי ת"ע למ"ד רשות אין לבטלה אפי' בסוף הלילה די"ל דס"ל דגם ת"ע אי הוי בסוף אין לדחותה בשביל מצוה שאינה עוברת כיון שיתבטל ת"ע וא"כ י"ל דבסוף הלילה כיון שאינו יכול להתפלל אין לבטלה בחנם:

ו

א

תו' ד"ה רמי עכ"מ פ"ה מתפלה ה"ה ובמגילה דכ"ד ב': נגה לצלויי ע"תו ברכות ה"ב ד"ה סמוך וע"תולק י"א א' ד"ה כגון. ביני עמודי וכברכות ח"א: תו' ד"ה אי דהא וי"ל חסידות גדולה מכולן כספ"ק דע"ג ועבחי' לברכות ו' א'. וע' בלח"מ התי"ת פי"א ה' ח' שתמה עהרמב"ם דפוסק כרבנן גבי לח"הפ ומ"מ ס"ל דסגי בקביעות זמן והמפרשים האריכו דר"א לטעמי' בשבת דדין עדיף מתורה ולדידן דדין נמי היינו תורה וכברכות וי"א ושפיר מוכח מהך קרא דויעמוד העם דכל דיין כו' וברש"י בחומש הגי' כאלו לומד כהי"כ. וכ"ז לפלפולא דמלבד דכבר כתבו התו' ב"ב יא"ב דרב אמי לחוד ור' אמי לחוד ובל"ה אטו לדידן שיוצא בק"ש ש"וע מ"מ כל שעה הוא חיוב בפ"ע ואף לרבא דפוסק כמ"ד דיוצא בק"ש ש"וע כמנחות צ"טב מ"מ דריש ביומא י"טב ודברת בם ולא בד"בט דעובר בעשה וברכות ה"א יתלה בביטול תורה וע"ש בחדושי ובשבת י' ע"א על המאריך בצלותי' מניחין חיי עולם וע' בהוריות י' ע"ב אתו לקמי' דרבא א"ל אוקמיתון מסכת פלן איעתריתו פורתא וע' בפרש"י ועש"ך יו"ד ס"רמו וער"ן נדרים ח"א וברש"י ור"י גופי ביומא פו"ב איזהו חה"ש כגון אנא דאזלינא ד"א בלא תורה ומ"מ ס"ל כרש"בי וברש"י פיאה מייתי לי' נמי מדברים שאין להם שיעור וכתו' ברכות יא"ב ד"ה שכבר נפטר וע' בחי' לברכות כ"א א' וע"כ דלכ"ע נהי דיוצא בדיעבד לא פקע המצוה ממנו בתדירות ובזה א"ש דהטי"ז באו"ח סתרפ"ז דממ"ג עדיף ות"ת נדחית לגמרי והא רבא דאמר פשיטא לי וס"ל דיוצא בק"ש: ובזמ"ג כ"ד דהר"נ ברישׁ מגילה דהא דמ"מג דוחה עבודה לענין קדימה. ומאי פריך במגילה ג"א מיהושע ז"א דבת"ת ל"ש כלל שלא ידחה ובל"ה דאי דבק"ש מקיים ושננתם א"כ ל"ה חיוב הלימוד ג"כ דאורייתא וממילא עדיף ממ"ג דהוי פרסומי ניסא וע' ש"ות שמ"ר ח"ב סי' ז' דכ"מ מדאסור לאמרו בפני ע"ה

שלא יאמר בק"ש סגי לכתחלה וכמ"ש רש"י יעש"ב ומשמע דמשום ושננתם ליכא כיון שלמד כל התורה וני"ל כדר"זל שיהיו ד"ת מחודדים בפיך וכר"מ בהת"ת שאם שאינו לומד הוא שוכח ורק דנקיט מדברי קבלה דמפורש טפי בשעה שאינו כו' ועבח"א א"ז רש"א שהיו מבטלין מלמודם ולא מק"ש וגם י"ל הא דס"ל לרבא דמצוה לאמרו כמ"ד ברכות מז' ב' איזהו ע"א כל שלא קרא ק"ש ש"וע [ובברכות ה' ב' ר' ישמעאל אומר יכול דברים ככתבן ורשב"י פליג והמפרשים הקשו דבמנחות צט' ב' סברתם להיפך ול"י קושיתם דבתו' מנחות ד"ה לא משמע דהיינו בשאר לימודים דכשהוא פנוי ממלאכה מוטל עליו לעסוק בתורה ולהכי לא פריך התם מר"יש אתדב"ריש ע' תו' פסחים ה' א' דמ"מ אינו נדחה מפני חיי נפש ולר"יש אפי' בגי עבירות החמורות כסנהדרין עד' א' ועי' ביומא פה"ב ושבת ל' ע"ב. וע' פסחים קיג' א' טרחי בך בשמעתתא ולא מסתייעא כו' ובברכות ח' א' גדול הנהנה כו' וע' פ"י סוף קדושין בהא דא"ר נהוראי מניח אני כו' לפי שהי' בנו זריז וממולא (וע' קדושין כט' ב') ור"מ דקאמר לעולם ילמד את בנו אומנות קאי על הכלל וע"ש במקנה ובפתיחה לספרי מש"ש וע' רש"י ב"מ ד"ל בית חייהם כו' וע' כנ"יח סס"י ז' בישוב סתירת דרש"י מב"ק צט' ורשב"י ס"ל כמ"ד התם בקדושין מימי לא ראיתי כו' אלא שהריעותי את מעשי ולהכי ס"ל דכשישראל עושין רש"מ מלאכתן נעשית ע"י אחרים ואף דלדידי יוצא בק"ש ש"וע וע"כ דמ"מ לכתחלה מוטל עליו מצות והגית בתדירות וע' בירושלמי סוף ברכות ר' סימון אומר העושה תורתו עתים ה"ז מיפר ברית מ"ט עת לעשות כו' וי"ל דר"ס סובר כרשב"י דאמר אפשר אדם חורש כו' וכדאי' בדא"ר רפ"ד לעולם הוה ממעט בעסק ועסוק בתורה וכיומא להי' ב' א"ל מ"מ לא עסקת בתורה אם אומר טרוד במזונותי כו' ובאבות אם אין תורה אין קמח כו' וע"ד האמור בירמי' שהוציא להם צנצנת המן כו' או דקאי לענין שאר לימודים וכמו שהשיב ר' ישמעאל א"נ דר"ס מיירי לענין הצלחת תלמודו אבל מ"מ כשא"א לו ללמוד בתדירות מוטל עליו לקבוע עתים בכ"י וכפרש"י בשבת ל"א סע"א, ורבא דאמר התם קבעת עתים לטעמי' בברכות להי' ב' דא"ל לרבנן במטותא דלא תתחזו קמאי בימי ניסן ותשרי כו' וע' רש"י ערובין נד' ב' ד"ה עשו מועדים (וני"ל שזה שהיסב מנהג בין הזמנים אף בדליכא דלא ליטרדי) ובת"דאר פ"א לא כתבתי לכם לא ימוש כו' אע"פ שאתם עושים מלאכה ו' ימים שבת יעשה כולו תורה ועי בנ"הח שער א' פ"ה דה"ד רבא דלא תתחזו קמאי מ"מ ודאי שלא היו בטלין מד"ת גם בביתם באלו הימים יעש"ב ומיהו בירו' רפ"ק דפיאה איתא שאלו את ר' יהושע מהו שילמד אדם את בנו ח"י א"ל ילמדנו בשעה שאינו לא יום ולא לילה והתני ר' ישמעאל ובחרת בחיים זו אומנות בגין דכתב והגית בו

יומם ולילה אר"י מפני המסורות וע' בירו' קדושין פ"ק ה"ז ובמ"הפ. וא"כ בש"ס דילן במנחות דגריס שאלו את ר' ישמעאל י"ל ג"כ כשיטת הירו' דדחוי בעלמא הוא ולהכי קאמר ר' יוחנן בשם רשב"י דיוצא בק"ש ש"וע דרי ישמעאל נמי ס"ל כוותי' בהא] שוב בא לידי הקו"א משי"א שהאריך מה"ד בקדושין לד' א' ולילף דמ"ע שהז"ג נ"ח מת"ת מדלא אמר הניחא וע' תשואת חן סמ"ח וע' במ"א ס"נח סק"ז וע' תוס' סנהדרין פ' ע"ב ד"ה עובר ותו' קדושין ידי ב' ד"ה ד"ה הואיל ובז"מ קו' תוס' בד"ה משום לאביי דליכא ג' כתובים דנשים חייבות במ"ע שהז"ג והא לטעמי' בברכות כא' א' דבשכבך בד"ת מסתבר להקיש לת"ת וכתו' לעיל לד' סע"ב וע"כ דלכ"ע לא פקע חיובו וע' ירו' ברכות פ"ג (ובל"ה נ"ל הא דטפי מסתבר להקיש לת"ת למ"ד צא ובדוק כו' למ"ד בזבחים צ"א סע"ב דתדיר עדיף נמי ממקודש וע' ט"ז או"ח סי' תרפא' מה"ד לעיל ונקיש תפילין למזוזה דל"ל דתליא אי לימוד גדול ממעשה כהתו' ד"ה גברא דקאי אמצוות וגם דבירו' פסחים פ"ג וחגיגה פ"ק סוף ה"ז דאם אין שם מי שיעשה לכ"ע המעשה גדול וע' ירו' סוכה פ"ב ה"א וע' יו"ד סי' רמ"ו ס"יד ושס"א ובמ"ק ט' ב' וירו' פ"ק דפיאה ובזה נסתר מ"ש בתשו' רשב"ש סי' שכד' שאם אין ס"ת לקרות בציבור עדיף ליתן ס"ת לצבור מלהשיא יתומה שהתלמוד קודם ואף דהכא הוי ת"ת דרבים מ"מ פ"ור הוי מצוה רבה וכמגילה כו' א') ואולם בפרש"י ד"ה אקיש דבתרי' כתיב וכתבתם על מזוזות וכתו' פסחים מג' ב' דסיפא מפרש:

תוס' ד"ה טריחותא וע' בגליון מרע"א וע' בראש כתובות רפ"י וע"ש ברי"נ וע' שם בתו' צה' סע"א וע' תו' זבחים ז' א' ד"ה דלמא וע' תו' גיטין ג' א' ד"ה כיון וכה"ג בירושלמי ברכות ג' סע"א וע"ש במפרש ד"ה א"ר בון וכן לקמן ד"א ד"ה לשינן וע' ירו' נדרים פ"ק סוף ה"ב ויואל שאול וע"ש בפ"מ ד"ה ולמה:

תו' ד"ה דין עח"מ ח' ס"ב ועב"י בטח"מ סי' א' ועבט"ז ולא"ז רש"א ב"ב ח"א ועתו' מגילה טו' ב' ועב"ח וד"ופ ועתויו"ט סוף פיאה ותמהני מסנהדרין ז"א שגורם שתסתלק והא גם בשנים שעוסקים בתורה שרוי' ביניהן וגם י"ל כשבועות לב"א שלא יעשה סנגורין לדבריו: כאלו שותף כטח"מ סי' א' שגורם להתקיים ישוב העולם לאחר שנברא וע"ירו תענית פ"ד סוף ה"ב ובירו' מגילה פ"ג ה"ו: ולא בשתי דסעודה טעון כוס יין לבהמ"ז וא"כ אסור לדון :

ב

תו' ד"ה ומתרגמינן. עתו' מגילה יח"א ונ"ל עד"הכ עושה שלום במרומיו כי האדם יתכן שיהי' לו משבית השלום אבל תואר נאמן רחום וחנון המה מדות התלויות בטבע בחירת

האדם כמאחז"ל הדבק במדותיו כו' וכמו כן ניתן הבחירה לאדם להשמר מדרך המות והכליון כמאחז"ל לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שלכן מצינו בגדעון שפחד מהמיתה שראה מלאך ה' פא"פ וא"ל שלום לך לא תמות שקרא להקב"ה בשם שלום ולא על החיים כי לא יקרא חיים רק מפאת השלום וכמו שדרכו להשתתף יחד במשלי שנות חיים ושלום ומפ"ז מותר להזכיר שאר התוארים ומיושב תמיהת א"ז רש"א ומה שהעיר מלקמן נה"א ובכ"מ חותמו של הקב"ה אמת דזה ממדות השייכות באדם מפאת עצמו ומלבד די"ל דהאדם לפעמים דמותר לשנות מפני דרכי השלום או הסכנה י"ל בפשוטו שהוא על ענין הגמר שהאדם יצטרך לפעמים להשים מטרת דבריו אל האמת בראשונה והמבוקש מתכלית דבריו הוא על אחרת וכסוטה להי' א' ממרגלים שהפכו בתשובתם את הסדר ממה שאמר להם אבל הקב"ה הוא עצמיות האמת שאם לפעמים דרך רשעים צלחה וכשאלת מרע"ה הודיעני את דרכיך וכדחז"ל ברכות ז' א' מ"מ יש צדיק וכו' ומפאת הגמר יוודע אשר סוף מעשה במחשבה תחלה ולזה השיב וראית את אחורי והמליצו על הקשר של תפלין מפאת שהפרשיות הכתובים בהם מעידים על השגחתו ית' וכמליצת חז"ל מה כתיב בהו אשריך שזה לעדות כי השגחתו בתדירות עליהם ובש"ות חתם סופר חאו"ח סי' קפ"ה דתפלין אינם מטעם יצ"מ לחוד כי הוא מחוקי אהבת אוהבים שישא כל אחד חותם אהבת חבירו על עצמו כדכתיב שימיני כחותם על לבבך וכמ"ש החו"הל וכמאחז"ל מה כתיב בהו אהבת ה' וקבלת מלכותו ויחודו ורק מאחר שגם יצ"מ מעורר אהבתו ולזכור חסדו ע"כ ראוי לזכור גם זה עכ"ד דפח"ח וזהו שהמליצו חותמו אמת וכן ביומא ס"ט בענין בריאת היצ"הר להדיח האדם לענינים בלתי נאותים מצד טבעו אשר הוא לתכלית בלתי טוב ורק בהוודע בסופו אשר כ"ז הי' לתכלית המועיל וליתן לו שכר טוב אם יתגבר בשכלו על עצת המדיחו לרעה וכמאחז"ל כשהגלו את עשרת השבטים היו מתרעמין וכשהגלה את שבט י"ובנ אמרו דין אלהא קשוט דאפילו לבני פלטרין דילי' לא נסיב אפין ואיתא בקדושין יודוך ה' כו' בתחלה סברו כו' ולבסוף הודו:

הכי אמר רב הנותן כו' וכ' התו' דוקא במתנה שאין המקבל מתבייש ולפ"ז כיון דאמר כל מאן דאתא ומשמע אף שאין המקבל עני ולכן יהבינא לי' בפרהסיא דהוי בתורת מתנה ול"ל דהוי בתורת תשלומין וכדאמר רב בנדרים לו' א' דאין נוטלין שכר על המדרש וא"כ י"ל אף דחשיב עוד כמה מילי בסמוך מרבא ב"מח אמר רב שבא לסייע לדבריו דרב ס"ל ג"כ דבמתנה צריך להודיעו ולכן א"ל מלתא אלבשייהו יקירא ואף שאין הדבר חדש אצלו רק מפאת לובשו וע"זא בתרייתא עדיפא לי דהוי ג"כ שמועה חדשה ואי הוי לי אחריתא

הוי מגיע לך הדין : תו' ד"ה ה"ג כו' כונתם דא"ל דקושי השיעבוד במצרים השלים שהרי כפי החשבון היו שם כמנין השנים וע"כ דהתגלגלות שלהם למצרים שגרם להם קושי השיעבוד בא מפאת יוסף והארכתי בדרושים:

יא

א

תו' ד"ה כגון וכבוד חמי זקיני הגאון המובהק מוהרר"דב זצ"ל אמר דמתפרש הגמ' עפמ"ש בברכות לא' א' אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה שלא יטרד בתפלתו אם לא תהי' פסוקה וע"כ א"ל כיון שאתה מסרהב לא תהא ההלכה פסוקה וברורה בידך ותהי' תפלתך תועבה שלא תכוון בה ותטרד וז"ש הכ' מסיר אזנו משמו"ע תורה גם כו' עכ"דק ומר חותני הגאון נ"י הוסיף עפ"ד דר' ירמי' לטעמי' דבירושלמי פ' אין עומדין אי' ר' ירמי' א' אין עומדין כו' מתוך דבר הלכה (כ"ה גי' התו' והרא"ש בירו') ואע"פ שהרא"פ בפי' הירו' ובמעי"וט פי' שהיינו הלכה פסוקה מ"מ המעיין בגמ' יראה שהם ב' דברים חלוקים לדינא א"ע להתפלל כו' לא מתוך דבר הלכה שהוא באמצע העיון אלא מתוך הלכה פסוקה וא"כ ר' ירמי' ס"ל כפשטי' שגם להתפלל יעמוד מתוך דבר הלכה ולא בעי' פסוקה רק מתוך עסק שמחה של מצוה כדמסיק שם בירו' ר' ירמי' א' עוסק בצרכי צבור כעוסק בד"ת דמי וע"כ קמסרהב כשהגיע עת התפלה ונ' דברייתא דברכות ד' ב' אדם בא בערב רגיל לקרות קורא כו' ושונה כו' היינו כברייתא וכס' ר' ירמי' לעמוד בתפלה מתוך ד"ת:

יב

א

רש"י ד"ה והי' קבע מקום והי' על מצחו כצ"ל וכ"מ בסוגיא דיומא ועש"ות משיבת נפש שהאריך: מדכר דכיר והקשה ה"בי לאביי דקי"ל כותי' דלא גזרינן גז"לג ועי' ביאור הגר"א באו"ח ס"רנב וקדמהו הרשב"א ומש"כ והעיקר דל"ג סמוך לחשיכה אבל עם חשיכה גזרו ואפי' לרבא. וע"בס מעיין גנים לאו"ח דצ"ע לדבריו מאי פריך לעיל י"ב והתניא לא יצא בע"ש עם חשיכה יע"שב. ואולם עבר"אש ברכות פ"ק סי' י' דלפי' ה"ד עם הנץ היינו קודם הנץ ועם שמש דעם משמע לפניו או מאוחר:

ב

כמה גדולים כו' וכה"ג בחגיגה כ' ע"א וע' יבמות קכ"א א': תו' ד"ה שבנא וע' בתו' יומא ל"ח ב' וכתובות ק"ד סע"ב וע' מוהר"מ מפדווא ס"ס פ"ז . וע' ברכות כ"ב א' אבישלום ולעיל ז' ב' ובמגילה ידי' א' ר"ש בן אבישלום וע' ב"ש בשמות האנשים בשם אבישלום ובט"ג מרא"מ וראיתי בש"ות בשמים ראש סי' ק"צ ליישב קו' התו' דבשם נאה ניתן

לדרוש מעצמו כמו שמצינו בישמעאל וא"צ בזה לדברי המדרש שעשה תשובה אבל בשם שאין לו הוראה נעימה מתוך שנתלבש בו אותו רשע סימנא מלתא יע"ש בכסא דהרסנא שהביא עוד ראיות לדבריו ובזה ניחא מה שמצינו כמה שמות שנתייחסו בהם כמו זרח ושאול. וכבר ראיתי בש"הג שהאריך להשיג על הבש"ר הנ"ל ואיננו כעת אתי לעמוד על השגותיו וע' בתנחומא פ' שלח ע"הכ ואלה שמות וברבה יש ששמותיהן כו' וע' תו' מגילה כ"ג א' ד"ה אמר יעקב והגר"ב וע' תו' ע"ג כח"א ד"ה יעקב וע"ש יז"א ובמדרש קהלת ע"הכ מוצא אני כו' וחולין פד"א ותו' מגילה י' סע"ב וכ"ה לקמן טו"ב רבה בר עופרן וע' ירו' סוכה פ"ה ה"ה וגיטין פ"ה ה"י ר"י בן טיטס וכן בירו' ברכות פ"ג ה"ג ושבת פי"ד ה"ב וע' ירו' בכורים פ"ג בן טיטוס הוי ברומי כו' ומנינן ע"מ לחזור וירו' חלה פ"ד בן אטיטס העלה וירו' שביעית ספ"ה ר' יהודה בר טיטס. וע' ב"ש שמות האנשים ערך שבתאי ובטיב גיטין מהגרא"מ. ול"נ כיומא פ"ג א' נפיק מיני' שבתאי כו' ומוכח שהי' שם ישראל ורק דלא אסקינהו בשמי' וע' תו' גיטין יא' א' ד"ה שבתאי וע' נדה כו' ב' וע' בירו' ערובין פ"ה ה"א ר' חייא ברי' דר' שיבתי מקשי וכן בירו' יבמות פ"ב סוף ה"ב וע' ירו' סוטה פ"ג ה"ד ארמלתא דר' שובתיי כו' וע' גיטין כו' ב' ר' שבתאי בשם ר' חזקי' וכן ב"ב קס"ג א'. וע' בתו"י יומא ל"ח בשם ישמעאל וע' בש"ות משיבת נפש סס"י מ"ח בשם יונתן וע' בישועות יעקב על אה"עז בשם יונתן בגט שנכתב יהודית ורצו להצריכה גט אחר למ"ש בב"ש ובאחרונים לכתוב יודית וכתב דבלתי ספק טעות נפל בדפוס בב"ש ולא גרע מחניכה המפורסמת שהכל קורין אותה כן ואפשר שחששו שלא יהי' ג' אותיות השם ביחד כמו ביונתן ומבת בארי החתי אשת עשו הא כתיב ותהיין מורת רוח ליצחק ולרבקה דלא מסקינן בשמי' אך בדיעבד אין להצריך גט אחר יע"שב. ואולם להבש"ר המובחר לכתוב לכתחלה יהודית כמו במקרא דכיון דניתן לדרוש מעצמו מסקינן בשמי' וע' במגילה י"ג א' ע"הכ ואשתו היהודי' ותמהני שלא נתעוררו מהא דיבמות ס"ה סע"ב יהודית דביתהו דר"ח. ובל"ה הא דלא מסקינן בשמי' היינו כשמכוונין להזכיר על שמו (כמו בני בן יהוידע ובנו יהוידע וע' תו' לעיל דד"א ורשב"ג אביו של ר' בשם רשב"ג זקינו ור"ג דיבנה וכן ר"ג ור"ש בנו דר' ור"י נשיאה ור' הלל בעל חשבון העבור בשם הלל הנשיא ור' פדת בשם אביו זקינו ור' אבא ברי' דרח"בא ור' יעקב ברה דבת יעקב ע' סוטה מט"א ושבת קמ"טב וערובין פ' ע"א וירו' שקלים פ"ק ה"ג ומעש"ש פ"ה וע' שבת קכ"א ע"ב וק"ג א' ורב יעקב ברי' דרב אחא בר יעקב קדושין כט' ב' ור' אחא בר אבא בר אחא ברכות כה"ב ור' ישמעאל בשם ר"י זקינו כתו' יבמות ק"ד ור' חלפתא בר יוסי ע' שבת קיח"ב וירו' רפ"ק דיבמות וע' שבת ק"מזא

וכ"מ הורקינוס בנו של ראב"ה ונחמן ברי' דר"ש בר נחמן ירו' מגילה פ"א ה"א ור' יסא בר ברתי' דר' יסא בנזיר פ"ו ה"א ור' זבדי ברי' דר' יעקב בר זבדי ירו' ברכות פ"ג ור' מוסיא בר ברי' דר' מוסיא יומא ג' ב' ור' ברכי' בר' יעקב בר בת יעקב ירו' מעש"ש פ"ה ור' אלעזר בן פרטא ב"ב של ר"א בן פרטא כתובות ק' ע"א וירו' מגילה פ"ד סה"ד ועוזיאל ברי' דר' עוזיאל מ"ק ה"א) וע' מ"ק כה"ב אסיקו לי' חנן על שמי' וכה"ג בעובדא דר' נתן הבבלי בפא"ט וכה"ג שהיו רגילין גם בימיהם לקרוא ע"ש אבותיהם לזכרון שמם ובאמת כן מוכרח לחלק גם לשיטת התו' דתרי שבנא הוי וע"ע בגט מקושר אות דינא מש"ש וכבר עשיתי מעשה לכתחלה לכתוב יהודית ובהיות אשתקד בביתי כבוד מר חותני הגאון שליט"א ונתגלגל ענין זה על שפתי הביא עוד סיוע לדברי דהרי במדרש וכן בפרש"י ורמב"ן על הכתוב בראשית סי' ל"ו פסוק ב' ואת אהליבמה בת ענה כו' ואהליבמה היא יהודית ועשו כינה את שמה יהודית לומר שהיא כפרה בע"ג כדי להטעו' אביו וא"כ מבואר דאדרבא עשו כינה אותה בשם עברי להטעות עכ"ד ואף שאין למדין מאגדה ואולי הי' אהליבמה מורגל בין ע"ג ע"ש אהלי בבמה וע"ע בס' הישר ע"הת וע' ב"ר ס"פ לז' בימיו נפלגה הארץ ר"י"א ראשונים שידעו יחוסם היו מוציאין שמותם לשם המאורע אבל אנו מוציאין לשם אבותינו ורשבג"א הראשונים שהיו משמשין ברו"הק כו' וע' בהג' רצה"ח גיטן נ' דלא מצינו בלשון התנאים והאמוראים שהיו נקראים ע"ש אבותינו אהרן כו' ובלי ספק דרק מקרה קרה שלא היו חכמים בזמניהם בשם זה או שלא הי' להם לספר מהם וכמו קדושין ל' ע"א זבולון בן דן שלא מצינו בזמן האמוראים שהי' איש בשם זה במק"אח וכן בשאר שמות שלא נזכרו אינו רק במקרה עכ"ד. ותמהני דבמנחות ע"ד ב' וכה"ג בב"ק ק"ט ב' איתיבי' רב אהרן לרבינא וע' כתובות צ"ו א' רב יצחק בר נפתלי וברי"ף הגי' רב יעקב בר נפתלי וכה"ג בכמ"ק: תו' ד"ה שאין. ע' ברי"ף וראי"ש רפ"ב דברכות וע' באו"ח סי' ק"א ס"ד ובסוטה לג"ב וע' מ"א סי' ס"ו ובנז"ש וע' חגיגה טו"ב בל"הק כמה"ש ובב"ש בתוספותיו סוטה לג"א דלזה אנו אומרים קדיש בלשון תרגום שלא יתקנאו כו' וע' תו' ברכות ג"א ס"הד ועונין וד"התו נשכחו ממבארי הפיוט שכ' בהקדמות וכמה פיוטים כהי"מ:

יג

א

תוס' ד"ה מה אשת ע' תוס' יומא י"ח ב' ד"ה יחוד וע' תוס' סוטה ז' א' ד"ה נדה: ונוטלת תפליו ע' מנחות מ"ד סע"א:

ב
ש' גרבי כו' ע' רשב"ם פסחים קי"ט א' ד"ה משוי ש' וכל ש' שבש"ס גוזמא ול"ד וע' חולין צ' ע"ב ושקלים פ"ח ה"ד וע' תו' סוטה ל"ד א' ד"ה יותר מש' וע' פסחים נ"ז סע"א וע' ב"מ ל"ח א' ורש"י ביצה ד"ד א' ובערובין ב' ע"ב וגיטין מ"ד א' וע' ברכות מ"ב א' ותענית כ"ה א' ותו' ברכות כ' ע"א וש"נ וע' רש"י שבת קי"ט א' וע' רש"י תענית כ' ע"ב ומ"ק י"א א' ותו' שם כח"א וב"ק צב"א ד"ה שיתין וכה"ג במגילה ו' ב' ובכ"מ וע' פסחים קיב' ב' דעל בי' ס' ועש"ע לעיל ע"א ולא עביד ס' ניגרי וע' בכורות נז"ב מטבעה ס' כרכים וכו' עח"א ועב"מ פ"ד ב' ובת"ח [ועלא"ז רש"א בהא דת"ח צריך שב"ש דהוי ס"ד והיינו שלא יהי' ניכר וכן לענין הכרע ובפ' הרואה ה"ד א' מס' ע"ש בח"א והיינו דכ"ד בטל בס' וע"תו ר"ה יג"א ד"ה חסר וכן א' מס' בחליו כב"מ ל' ע"ב שמקילין עליו מכאוביו ובזה י"ל בה"ד ברכות י' ע"ב א"ל הב"ה לך בקר כו' דחזקי' בל"ה אין כבודו מחול רק לגבי ישעי' דס' אין חשיבות א"נ משום דביקור חולים מ"ע והלכת בדרכיו ער"מ וע"כ דשומר מצוה לא ידע רע וכן ליכא גאוה במקום תוכחה]:

טו

א
האיכא שמאי ע"רשי וע' ט"א לחגיגה יו"א:

טז

ב
רש"י ד"ה גללים מלשון אבן גלל וכתו' בשם ר"ח רפ"ק דב"ק אבל הר"מ פ"י דכלים כ' שהוא מלשון בגללי כו' דיחזקאל וע' שי"ות מ"ב סי' צ"ד ושי"ות תשב"ץ וכ"מ ברש"י יומא רפ"ק וכמש"ש בתו"י ועבפרש"י לקמן נ"ח וע' גיטין סב"א ועי' בפ"ה דאהלות מ"ה:

יז

ב
טבי אמר שמואל וע' בחי' לברכות טז"ב מה שהשגתי על הגי' רצה"ח ומכאן מוכח נמי להדיא שהי' שם ישראל: רישבא ערש"י תענית י' ע"א.

יח

א
והתניא אפר ע' רש"י רפ"ב דתענית:

יט

א
בתו' ד"ה ר"י ועי' לא"ז רש"א וזה התימא דנימא דר"ע דלא כב"ה והא קי"ל הלכה כר"ע מחבירו ואנן קי"ל כב"ה ודבריו תמוהים דהא לקמן ע"ב אמר הורה ריב"ח כר"וש והני

כללי לא אתמר היכי דאיפסק הלכתא וע' תויי"וט פ"ב מעדיות ה"ו וכן פוסק הרמב"ם בפי"ג מה' שבת ובאו"ח סי' רנ"ב כרי"י כיון דאיפסק הלכתא כוותי' וצי"ל דכונתו דכיון דנקטינן כוותי' מחבירו לא מסתבר לאוקמי מלתי' דלא כב"ה וכמבואר מדבריו למעיין ותדע דהא בלא"ה לא קיי"ל כוותי' לגבי ב"ה כיון דלא קיי"ל רק מחבירו וע' ביומא דד"ב תו' ד"ה מסייע דהלכה כר"ע מחבירו וצ"ל דלמעוטי מרבו (ע' כתובות פד' ב' וב"ב קכד' ומ"ק כ' ע"א וט"ז או"ח תצח' ס"ק ה' ובא"ר ושו"ת שמ"ר חאו"ח סי' ד' וט"ז א"ח קסז' ס"ז וע' פר"ח יו"ד פז' ס"ק ו' וסי' קי' ס"ק ה' דאין הלכה כר"ע מחבירו וע' תויו"ט נגעים פי"א מ"ד ויומא פ"ב מ"ב ועדיות פ"ב מ"ו וע' ברי"ף פ' השולח וריש ב"ק שהלכה כר"ע לגבי ר' ישמעאל ועב"ק פ"ה ורפ"ט ותויו"ט תמורה ספ"ו וראי"ש פסחים פ"ב דלוי"א וכ"כ הר"יף שם קו' א' וע"ש בר"נ ורשב"מ פסחים קטז' ב' וכ"מ הכ"מק פ"ז הי"ג וה"המ ה' שביתת עשור פ"א ופ"ב והאס"ב רפ"ג וכ"מ כלאים פ"ג וה' ממרים פ"ב ודהכ"מ ה' כלאים ס"פ ח' כבר כ' שיש בו ט"ס ועכ"מ פ"ח מתוי"מס ה"טו ולא הוי מחבירו כיון אש"כ בא עליו בטעם אחר וע"שכ ח"מ כה' ס"ק יט' וע"ש בכ"מ ה"טו ובהשגות ובתוי"וט ובלח"מ רפ"ח והר"נ נדרים ז' א' וראי"ש ברכות ט"א ועיי"רו סוטה פ"ח ה"ט ובפ"מ עהר"מ רפ"ז ממלכים הט"ו שפוסק כר"ע מחבירו וע' ר"נ נדרים נד' ב' דהיכי דמפרש דסתם מתני' פליג ארי"ע קיי"ל כוותי' אבל לגבי רבים לא מהני וכסנהדרין כו' ב' לגבי ר' יוסי וע' בחי' לר"ה כבי א' וע' ריי"ף יבמות פ"טו וקדושין פי"ק במעוכב ג"ש כר"ע נגד ר"ט ובראי"ש וע' ש"ך חו"מ סי' שס"ה ס"ק ב' וע' זבחים יג' א' בלשון הזה כו' וע' ר"שי ר"פ הזהב שר"ע הי' מתלמידי ב"ש ובתו' וע' בנר תמיד לכריתות פי"ו בד"נבא דהיכי דמסתבר טעמי' פסקינן אפי' ברבים וכ"כ רש"ל ב"ב קכד' ב' בתו' ד"ה מספקא כר' מחבירו וע"בי טא"ח תקמט' וצ"ל דהתם כיון דרשב"י אמר נראין הוי כאיפסק הלכתא רק כיון דנהוג עלמא נקטינן כר"ע ותדע דבלי"ה אין הלכה כתלמיד קודם אביי ורבא ועכ"מ ה' רוצח פ"ח ה"ט כר"ע לגבי ראביי ועשו"ת חוי"י דאף אי קיי"ל כר"ע מחבירו היינו היכי דפליגי עליו יחידים משא"כ כשנחלק עם חכמים ובשדה יהושע כתב דהיכי שלא הוזכר בר פלוגתי' אמרינן האי סתמא דרבים הוא וע' בס"הד דע"ב ע"ג ועי' תויו"ט שביעית פ"ק ולא זכר הכ"מ טעם במי"ש הלכה כר"ע ואולי משום דהלכה כר"ע מחבירו ומשמע שהוא נתינת טעם כיון שרבים הם החולקים ולכן לא כתב האי טעמא דהלכה כר"ע וזה מוכרח דהרי התויו"ט והכ"מ כתבו בכמה מקומות דרק מחבירו ויותר ניחא למי"ש לעיל בשם הנ"ת דגם מחביריו היכי דמסתבר טעמי' לפעמים פוסקין כר"ע) ואולם ראיתי לא"ז רש"א ביבמות סא' ב' ד"ה וב"ש דקיי"ל כר"ע מחבירו והכא קיי"ל כב"ה

ובזה נסתר דברינו הנ"ל: ובאמת מבואר בירושלמי ותו' דהשיבו ב"ה לב"ש מהא דטוענין קורות בית הבד ועיגולי הגת והרי דב"ש מודי בהא והש"ס קאמר מאן תנא דבאתיא ממילא אף בשבת ליכא חיוב חטאת וא"ש גי' הספרים דלא כב"ש ולא כב"ה וע' בנ"ת לכריתות ד"א ד"ה רבנן ס"ל וכו':

ב

תו' ד"ה שמן עתו' ריש ביצה ד"ה קס"ד:

כ

א

הלכך בעינן כו' עש"ות מאיר נתיבים סי' לה' בהא דאר"פ בחולין יח' הלכך צריכה בדיקה אבישרא וטופרא כו' וכדרכו של ר"פ בשאר דוכתא לומר הלכך בעינן תרויהו דיש פגם היותר נרגש אטופרא או אבישרא ומשיג מזה על הגן המלך דלהתו' דטעם הבדיקה בשביל הוושט והקנה וא"כ כששחט הוושט

והיתה פגימה הנרגשת אטופרא כשר וכן להיפך יעש"ב שמשיג לדינא וע' בשחיטת מוה"רץ שנתן עוד טעם לבדיקת בישרא וטופרא ע"כ וע' בחולין מו' א' אר"פ הלכך בעינן כזית במקום מרה כו' וע' תענית ז' א' וברכות נט' ס' וחולין סו' א' ומגילה כא' ב' [לוח התיקון: וכן גי' הב"הג ברכות י"א ב' אר"פ הלכך] [וע' תו' כתובות ב' ע"ב תו' ד"ה פשוט כו' פריך ר"א כו' וכשבועות מא' ב' וחולין סה' ב' ובכ"מק כה"ג וע' בע"ג סט' א' דמשמע דהי' ג"כ אמורא וע' בש"הג ח"א אות א' בשם הא"רי דמ"ש בתלמוד פריך רב אחאי הוא מרבנן סבוראי יעש"ב וכן מ"כ על ר' אבהו ומש"כ התו' ממה שמצינו תהי ר"יח וע' קדושין נה' ב' וב"ב לט ב' ורשב"ם סד"ה ה"ג וב"ק עו' ב' תהי ר"א וזבחים יג' ב' תהי בה רשב"ל ובחולין ה' ב' תהי ר"ז ובברכות לח' ב' וע' כתובות עב' ב' הוי בה ר"ז ושם הוי ג"כ ר"פ וע' ירו' פ' כל כתבי סוף הלכה א' אר"ט אקפח את בני כו' וע' בק"ע כך הי' דרכו של ר"ט לישבע שיקפח את בניו אם איננו כן עכ"ל וע' שבת יז"א וכ"מ וערש"י מכות ה' ב' וע' חולין ס"ה בד"ה ודלא וכן בר"ח בר גמדא נזרקה מפי חבורה בשבת ג' א' וכה"ג בפסחים סד' א' וחולין ל' ע"א וכן רגיל אביי לומר מה שהו' מסורת בידו נקטינן כמ"ק יב' א' וגיטין מד' ב' ולב' ב' ונו' ב' ונט' ב' וכתובות סה' ב' וקג"א וקי"א א' ונדרים מא' א' ונזיר נא' ב' ובערובין ה' א' אר"נ ג"כ נקטינן ובגיטין ומ"ק יג' א' אריי"בח נקטינן ובגיטין מה' אר"נ נקטינן ושבת קנא' ב' א"ר יוסף נקטינן וע' ביבמות קו' ב' ובע"ג יח' תמי' אני כו' וכה"ג טובא וע' ב"מ ח' ב' אמר רבא אידי אסברה לי וע' שבת קה' ב' רבא כו' ובהגהות ריי"ב גריס רב וכונתו מדמייתי אח"כ עובדא דשמואל ואין מזה הכרח מהקדימה ע"תו ב"מ ד"ד סע"ב ובכ"מ כה"ג וגם לא עיין בברכות ה"א אמר רבא אמר רב

סחורא ושם כו"א ושבת כד"א וב"ק כא' ע"א ומנחות מ' ע"א ובכ"מ וע' בכורות ס' ע"א]: אחווינא עבפרש"י לקמן ע"ב: בני חבורה עתו' פסחים פה' סע"א וע' ירו' פסחים פ"ט ה"ה אוכלי פסחים בשעתן זריזין הן כאוכלי תרומה ובזה נסתר מה שהבאתי בחדושי לריש ברכות הא דבהקטר ח"ו עשו סייג לר"שי משום דכהנים זריזין משא"כ בנאכלין דנאכל רק לזכרי כהונה והתו' פסחים קכ' לשיטתייהו בפסחים פ"ה דלא ס"ל לחלק בהכי ועפ"ד הירו' נסתר זה מברכות ט"א בפלוגתייהו בפסח לאחר חצות:

ב

ר"פ במה מדליקין תוס' ד"ה אחד ע' תו' כתובות כ' ע"ב ובתו"י. אמר שמואל שאלתינהו לכל נחותי כו' ובירו' אמר רשב"ג חזרתי כו' וע' ירו' כלאים פ"ט וע"רשי מנחות לט' ד"ה והכלך:

כא

א

ומפרצידוהי ע' תענית דד"א: לפי שאין מדליקין וכה"ג בירושלמי שבת פי"ז ה"א מ"ט לפי שאין מטלטלין עבקי"ע שאף בחול אין מטלטלין מפני כובדן והכ"נ י"ל לפי שאין דרך הדלקה בכך גם בחול ואתי' להטי' [לוח התיקון: וע"ש בבבלי קי"ג ע"א ברש"י] וע' ירו' סוכה פ"ד ה"ו מהו לטלטל כלי אורגים כי א"ל א"מ כו' וע' גיטין ס' ע"א ומ"ט לפי שאין כותבין וע' בהג"ריב: היא גופא גזירה עתו"י ועט"ז בסי' רס"ד ס"ק ג' וע' בתו' לקמן כ"ד סע"ב:

מפני שאין נמשכין ע"תו דפסולי שמנים כשיש עוד נר כשר אין לחוש לשמא יטה וכ' המפרשים דא"כ מנ"ל לרבא דמ"לה לאורה וחייש לשמא יטה דהא רבא דאמר לקמן כג"ב דנר ביתו עדיף ותי' דלפמ"ש הרשב"א בה"ד משום שלום ביתו דע"כ ס"ל דאסור אפי' בתשמיש של מצוה דא"לכ יהא נר ביתו עולה לכאן ולכאן כמו בשעת הסכנה דמניחה על שולחנו ודיו וע' במ"א תרע"ג ס"ק ב' ובל"ה בימיהם היו מדליקין בפתח הבית מבפנים וע' שבות יעקב חאו"ח סי' לט' משום דתני קודם ובשעת הסכנה מניחה ע"ש ולכן צריך נר אחרת להשתמש לאורה משום היכרא יעש"ב וע' ש"ות דברי מנחם סי' נ"ז וע' ט"ז או"ח סי' תעה"ר ס"ק ב' וע' ש"ות מנחת עני חאו"ח סי' כ"ו שהביא לדקדק במ"ש התוס' מדאמר בין בשבת ש"מ שיש עוד טעם אחר שמא יטה וע"כ דמותר להשתמש לאורה וקשה דאימא דנקיט בין בשבת משום שמא יטה כיון דזקוק לה וכתב דמלבד דא"כ ל"ש שמא יטה רק אי כבתה זקוק לה וכמ"ש הרשב"א דהא לאחר השיעור לכ"ע מותר להשתמש לאורה ואי דאסור לאורה וא"כ נר ש"ש קודם ול"ח לשמא יטה משום דזקוק לה דהא איכא הכירא בש"ש עכ"ד ול"י לכאורה דהא לשיטת הר"יף והטור

דלאחר שהודלק מנ"ח שעורו לכ"ע מותר להשתמש וא"כ מה מועיל דאסור להשתמש לאורה והא מ"מ יש לחוש לאחר שידליק שעורה וע"כ הוכיח דמיירי כשנותן בנר כפי שיעור מצותו בצמצום ואכ"ק דהא למ"ד דאסור להשתמש א"כ ממילא יש נר כשר בביתו לש"ש וליכא למיחש שמא יטה וי"ל דמיירי גם שנותן יותר מכשיעור וע"כ דס"ל לרשב"א דאכתי יש לחוש שמא כבתה נר ש"ש קודם לשל חנוכה שלא יהא כ"כ שמן בנר ש"ש וכיון דלא ס"ל להרשב"א סברא זו א"כ י"ל שאסור להשתמש ואף שיש נר כשר מ"מ חיישׁ להטי' שיתבער מקודם נר ש"ש והוא הרכיב ב' התי' יחד דמיירי בכשיעור ומיירי היכי שיי"ל נר כשר לש"ש וגם מ"ש מוהריי אבוהב שהובא בב"י סי' תעב"ר דבנותן שמן בסתם אז הנותר אף לאחר שעורו אסור וע"דמ סנ"ז וקשה לרב דאמר ש"ש שאסרו בחול מדליקין בשבת ולהרשב"א דמיירי בשעור מצומצם ניחא:

וראיתי להעתיק פה מה שנשאלתי מאת כבוד ידידי הרב הגדול המפורסם בת"ויד גזע ישישים החכם הכולל איש חמודות ויקר רוח כקש"ת מוה"רר בנימין דוד ראבינאוויץ יצ"ו וז"ל: נסתפקתי בשמן של נר חנוכה אי בעינן שלו דוקא ואם יש בביתו שמן הפקר שלא זכה בו כגון שלא הגביהו והדליקו על מקומו או שלא רצה לזכות בו אם יוצא משום נר חנוכה (וע' תו' סוכה ל"א ע"ב ד"ה באשירה) וקצת משמע מהא דר"ז הוי משתתף בפריטי ולפי"ז קשה לי לב"ש דשביתת כלים דאורייתא ונר וגיגית אפקורי אפקר להו פ"ק דשבת ד' יח' ופי' בחדושי רשב"א דהכוונה הוא שמפקיר שם למה שבתוך הכלים א"כ לדידהו היאך מדליקין נ"ח בע"ש הא צריך להפקיר הנר והשמן ואיך מדמין ב"ש נ"ח לפרי החג הלא הכא צריך ליפסוק בע"ש עכ"ד:

וזאת תשובתי אליו. מה שחקר מעכ"ת בנ"ח אם הוא במקום שאפשר שלא לזכותו אם יצא י"ח ועפ"ז הקשה להרשב"א אי משכחת הדלקת נ"ח בע"ש ובה"ר לא הבנתי כלל דמה שייך גבי פרסומי ניסא שיצטרך דוקא שלו וכמו במגילה שצריך לקרוא מתוך הכתב ומ"מ יוצא בשאולה ואף דלסברת הירו' דאין מעילה בקול וההי"נ אין גזילה בקול והיינו שאין הגזילה והמעילה תלוי במצוה עצמו והכ"נ במגילה דעיקר מצותו הקריאה ובנ"ח צריך להדליקה וגם דליתא בחזרה מ"מ כבר כתבו באחרונים דאצטריך ג"כ בלולב [לוח התיקון: בשופר] הטעם משום דלא כתיב ביי לכם דאי משום דאין גזל בקול ולא הוי מהב"בע מ"מ לא מיקרי נמי לכם כיון דמ"מ לא הוי שלו וכבר ראיתי בישועות יעקב בהי חנוכה שהאריך לפלפל בחקירה זו והכ"נ במגילה כיון שאסור לקרוא שלא מתוך הכתב ואי נימא דבעי לכם במגילה לא הוי סגי ג"כ בשאולה ופשיטא לגבי נ"ח דלא בעינן שידליק משלו דוקא כיון דהוי ג"כ רק משום פרסומי ניסא. ואולם כוונת מעכ"ת

נראה דאף דהדלקה מהני גם במה שלא זכה בו מ"מ אם הדליק נ"ח ואח"כ הפקירה פשיטא דלא יצא ואף דכיון דהדליקה איתקצי למצותה ואין הפקר שלו מועיל כלל אף שהיא שלו ולפ"ז תיקשי טפי דע"כ מוכרח להפקיר מקודם. י"ל דב"ש ס"ל כמ"ד הנחה עושה מצוה וא"כ בשעת הדלקה לא עשה עדיין המצוה כלל ורשאי לשנות ואף דהוי מעשה חשוב בגוף הדבר כמו עיבוד מ"מ ע' במג"א ס"ס מב' ס"ק ו' דתשמישי מצוה כגון נ"ח אפי' עשאן לכך לא מיתסרי ואף לדידן דהדלקה עושה מצוה מ"מ היכי שלא זכה בו בשעת הדלקה והרי בנ"ח בעי שיתן שמן בנר כדי שיעור קודם הדלקה דוקא כמבואר בא"ח סי' תעה"ר ס"ב וא"כ כיון דלאחר הדלקה לא הוי שלו וא"כ הוי כאלו לא נתן שמן כשעור בשעת הדלקה ולא מהני אפי' כשיוסיף אחר הדלקה ואף דלא בעינן שיהי' שלו היינו בשאר מצוות כשעוסק בהם משא"כ כשאינו עוסק כלל בעשיית המצוה וע' תו' סוכה ל' ע"א ד"ה לכם וע' חולין פט' ב'. אך זה תליא בפלוגתא דר' יוחנן ור"ל אי אישו משום חיצו או משום ממונו וכדאי' בב"ק כב' ולכן למ"ד משום ממונו אינו מקיים במה שדולקת אח"כ כיון דלא זכה בו וממילא לא מהני ההדלקה לכתחלה כיון שמוכרח להפקיר לאח"כ ואין סברא לומר דאף דהוי אנוס מחמת תקנת חכמים דמ"מ דמי להא דשבת מ"ג הואיל ואם עבר ותיקנו מתוקן ויש אריכות דברים בענין כל העומד כו' ע' תו"י ובחי' ליבמות צ' ואכמ"ל. והנה הנ"מי הקשה בב"ק כב' איך שרי להדליק נרות לצורך השבת למ"ד אישו משום חיצו וע"כ דהפי' דנחשב כאלו עשה עתה בשעה שירה החץ דאל"כ הרי אנוס הוא דהא למ"ד אישו משום חיצו חייב גם משום ממונו דהא באונס פטור בד' דברים וע"כ דנחשב כאלו עשה הכל בשעה שירה החץ וא"כ ע"כ דלב"ש ס"ל משום ממונו דהה אינו מצווה באמת רק על שביתת כליו וע"כ כדאמרן [והארכתי לפלפל עד"פד הנמ"י הנ"ל בישוב סמיכת הני תרי מימרי דר' תנחום בר"פ ב"מ בנ"ח למעלה מכ' ואר"ת מ"ד והבור כו' וע' בחדושי לברכות מז' ב' בהשמטות ועפ"ז יש ליתן עוד פנים בסמיכת המאמרים דר"ת דיש להבין מה שאמרו להשליכו אל הבור של נחשים וידינו אל תהי בו למאי דפליגי ר"י ורבנן בהשיך בו את הנחש וע"תו ב"ק ובתו' סנהדרין עז"א ד"ה סוף חמה דאמאי פטרי רבנן למ"ד אישו משום חיציו יעש"ב ואף דקיי"ל דחפו לבור ואינו יכול לעלות חייב אבל כאן שלא הי' בו מים הוי כשיסה ואפי' בהכיש פטור למ"ד מעצמו מקיא וכרבנן וי"ל שזה שהשיבו מה בצע כי נכסה דמו בדיני אדם דמ"מ דורש דמים ידרוש כרמב"ם בה' רוצח ובספרי מסעי ולזה לכו נמכרנו וכפי' הנחנקין פרט למצוי. וע"תו שבת הא דלא תני ימעט דהול"ל יכבנה וקיי"ל הדלקה עושה מצוה וע"תו ב"ק ובריש סוכה ביארו יותר דאפי' למ"ד הנחה עושה מצוה מ"מ

איכא משום חשדא כדלקמן בהניחה בפנים ואף דא"ז מוכרח דהכא לא שייך לצרכו כיון שהדליקה מקודם במקום גבוה. וראיתי מקשים ע"ד הנמ"י דהרי קיי"ל מדמברכין להדליק נ"ח מוכח דהדלקה עושה מצוה וא"כ מדמברכין על הדלקת נר ש"ש ע"כ דהדלקה דשבת ג"כ עושה המצוה וא"כ מוכח דכל משך ההדלקה מיחשב כאלו הוא עושה דאל"כ נחשב כאלו דלקו בע"ש דאז אין מצוה בהדלקה וצ"ל דלפ"ז הוי אשו משום ממונו וא"כ מדהשליכוהו לבור נחשים וע"כ דאישו משום ממונו וי"ל דהדלקה עושה מצוה ולכן ימעט (וע' ברכות לג"א ש"ה דאגב איצצא כו'). וגם יי"ל בקישור המימרות הנ"ל מה"ד בב"ק כב' ב' בשלמא למ"ד משום כו' ולכאורה יי"ל דלהכי מייתי בקושיתו הסיפא דהניח מבחוץ כו' דלא תימא דמיירי בנר חנוכה אבל השתא מוכח דרישא לאו בחוץ ול"ל כשהדליק מבחוץ והניח בפנים דא"כ ידליק בתוך י' ויניח למעלה מעשרה וכקושית הש"ס וע"כ דהנחה עושה מצוה אך ז"א דמחמת ההנחה הוי רק גרמא ולזה מייתי הדרש מים אין בו וכו' וע"ש כג' א' בתו' ד"ה תפשוט דשסוי מיקרי אפי' וכו' וממילא יי"ל דהדלקה עושה מצוה ולהכי לא תני ימעט וכנ"ל. וע' בחגיגה ג"א דסמיך הא דר"ת לדרש מה יפו פעמיך כו' ע"פ פסחים ח"ב ומה אלו שאין דרכן כו' וע"כ דקאי הק"ו על ב"וב שאינן עסוקין במצוה וע' מוהר"מ ולהכי מייתי הך דהבור אף שהיו נ"ועק דמעידין עליו שמת מ"מ כיוון שהיי שליח במצוה דכיבוד אב ולכן לא היי ניזוק למ"ד דאין ניזוקין אפי' בחזירתן ואכמ"ל יותר בדרוש בעלמא]. ואולם להתו' שבת יח' סע"א דלרבה לא ס"ל ב"ש משום שביתת כלים וא"כ יי"ל דרבה לשיטתיי בפי' משתשקע החמה דהוי צה"כ ורב יוסף לשיטתו דפליג התם ארבה וס"ל דהוא מבעו"י ובזה מיושב לכאורה קו' התו' שבת כ"א ע"א ד"ה דמותר כו' לפמ"ש הפ"י דלרבה דשמן שריפה אסור שמא יטה א"כ אין לאסור בחנוכה בשבת יותר מבחול ועבל"ת שהאריך דלמ"ד לקמן ע"ב מצות נ"ח משק"הח ואין שורפין קדשים בלילה כמו בשל תרומה שנטמאה דאין לשרפה ביו"ט ובשבת דמדליקין מבעו"י מצוה לבערו וא"כ ל"ל דלר"ה אסור לאורה דא"כ יש נר כשר בביתו ול"ש שמא יטה עכ"ד ואולם בירושלמי סוף תרומות דמדליקין בשמן שריפה בחנוכה וע' בירו' ר"פ ב"מ מעתה אין מדליקין בנ"ח בלילה שאין שורפין קדשים בלילה אך דתליא בפלוגתא דלרב יוסף שק"הח מבעו"י וקיי"ל כרבה דהוי צ"הכ וע' זכ"י סי' י"ז ובסי' צ' וניחא לגי' הספרים רבה אליבא דר"ה ולדידי משתשקע החמה בצה"כ ולדידי בחול אסור להדליק בשמן שריפה בלילה וגם שמא יטה ולהכי לא קיבלה אביי לטעמי' לקמן כב"א דכל מילי דמר כו' ורק לר"י"ח דנותר של"בז נשרף בלילה וכיבמות ע"ב ב'. אך באמת קשר נימא בנימא דאף כשיש נר אחרת מ"מ כיון שרוצה שתתבער

מהר וחשש זה נוהג גם כשיש נר כשר ובעיקר קו' הפ"י תי' הרשב"א דבחול נמי שייך מצוה כו' שיתבער מהר ובאמת דלהרשב"א דנותן בצמצום א"כ אין לחוש שמא יטה שיתבער מהר דא"כ יפחות משעורו וגם מה שתירצו דכיון דבעי שעורא ועומד לשריפה מכתת שעורי' וע' רש"י לקמן כ"ב ב' ד"ה כמדת וע"כ דלהכי אין מדליקין במקדש בשמן שריפה דהשלהבת עולה מאלי' ע' כ"מ פ"ג מת"ומס וז"א דא"צ בעין רק הדלקה לחוד כיון דאין זקוק לה וע' בש"אפ ובא"ח ח"א ובזה נפשט ג"כ מה שנסתפק הפ"מג בא"א ר"ס תער"ג בשמן של ערלה מצד דכתותי שיעורי' וגם הא דאין מדליקין במקדש בש"ש דבעי שמן זית זך וא"כ גם אותם שמנים שכשרין בשבת מ"מ אינן ראוין במקדש וכ"מ בלשון הרמב"ם ת"ומס פ"ג ה"ט כל הפתילות שאמרו כו' וע' בשע"ה גרושין פ"ד ה"ב דדוקא בדבר המפורי בתורה שמצותה בשריפה וכ"מ בתו' ב"ק עו"ב ד"ה והוא ותמוה מיבמות קג"ב מחליצה דלגבי ל"כ ושרף וגם דהכא רשאי להסיק תחת תבשילו כפסחים לב' א' וע' תו' סוטה כה"ב וע' ירו' שביעית פ"ח ולא בש"ט של תרומה שנטמאת וע"ש במפרש דאסור להדליק בבה"כנ ובה"מ משום בזיון וה"ד בסוף תרומות מדליקין בש"ש בב"הכ"נ ובה"מ ונ"ל דהכא מיירי בעושה כל צרכי בה"כנ ממנו שאין לו נר אחר לשמשו וכדמשמע בירו' בר"פ ב"מ וע' בירו' פסחים פ"ז ס"הי ודוק:

תשובתי הנ"ל הזכרתי קצת בשולי מכתבי למר חותני אשר ערבתי אז אליו וזאת אשר השיב לי בנידון זה וז"ל

בעזהי"ש על חקירת ידידינו הרב וכו' ר' ב"ד נ"י מ"מ דווארשא. בנ"ח אם בעינן שלו דוקא ומדייק מהך דר"ז הוי משתתף בפריטי דבעינן שלו דוקא. יעויין בר"ן פ"ק דפסחים בהא דלבער כ"ע לא פליגי בד"ה ומיהו שהוכיח מזה שאינו יוצא אלא בשלו ולכאורה הי' אפי"ל דמשם מוכח איפכא דמאי אהני לי' שיתוף בפריטי הרי קי"ל מעות לא קנו וע' ערובין פ"א ב' ועמ"א סי' שס"ט ובהגר"א חו"מ סי' קצ"ט השיגו על מהרי"ל שם ודוחק לומר דהוי כעלייתו של לוקח שכורה למוכר בב"מ מ"ט ב' דשכיח בצד חצירו דא"כ בעירובין שהם בחצר א' נמי נימא הכי וכן בחולין שם נימא כן ורק אין לנו בזה אלא מה שאמרו חכמים וע"כ צ"ל דבעי' רק הכירא לכא"וא לפרסומי ניסא ובאינו מדליק בעי' שיתוף פריטי וא"כ במדליק אפשר דל"ב שלו דהא קעביד מעשה לשם מצוה ובאמת הי' לכאו' בעיני לפלא על מה שלא עמדו ע"ז דשיתוף פריטי איך מהני ורק לע"ד פי' הגמ' נכון מאד ומדוקדק גם מה שסיים כיון דנסיבנא אמר השתא ו ד א י ל"צ דמדלקי עלי גו ביתאי ול' ודאי אין לו ביאור כלל ומיותר ואדרבא הפר"מ סי' תרפ"ז עמד ע"ז לד' הט"ז למה לא עשה ר"ז כמהדר ורק הכוונה דבאמת לפ"מ שעשו אז נר איש וביתו היו

כב"ב בכלל ורק נסתפק ר"ז אם מיחשב כב"ב של בעה"ב לענין זה דהא לא שכר ממנו אלא מזונות וע' ח"מ ס"ס וע"כ נשתתף בפריטי שיתחייב בע"הב להוציאו גם בזה שיהי' כב"ב ובזה א"ש מה שכ' הפוסקים דא"צ להוסיף שמן בשבילו והפמ"ג דייק דאף פרוט' כל דהו יי"ח והיינו שהכוונה רק שיהי' כבן בית ועכ"א כיון דנסיבנא והי' לו ב"ב במקום שיצא משם א' השתא ו ד א י לא צריכנא ממ"נפ או דאם הוא בכלל מזונות הוא כאן בכלל איש וביתו ואם לא קא מדלקי עלי גו ביתאי ויי"ח שם בנר איש וביתו וא"כ אין לו ענין לשיהי' השמן שלו וז"ב וע"כ אין ראי' כלל בזה ולק"מ מב"ש. וכן מבואר בפשיטות מפילפולם של הגאונים בעל ש"אפ סי' ל"ח וישעת יעקב (כפי זכרוני שאינו עמי כעת) אם יי"ח נ"ח בחמאה של ב"בח והשער אפרים כ' דלי"ח משום מיכתת שיעורי' ובעיי"י כ' דבנ"ח דלשריפה קאי לא איכפת לן כתותי' מיכתת שיעורי' ואין חושש שם בזה דהוי איסורי הנאה ואינו שלו לפ"ס מע"ל. ורק בזה אפי"ל דס"ל כהרשב"א וריב"ש הובאו בס' קצה"ח סי' ת"ו דאי' הנאה מיקרי' שלו. וגם מ"ש חתני הגאון נ"י היטב אשר דבר בזה ורק דמש"ש דהי' לו להקשות בפשיטות יותר דע"כ מוכרח להפקיר מקודם. בזה נ"ל ברור דמועיל הפקר הכלי ול"ב הפקר השמן גם לפי' הרשב"א ול"ש שביתת כלים בכה"ג בשגם נוכל לומר דמדאו' מועיל ההפקר רק מדרבנן ל"מ ובזה לא עבר כמ"ש תו' בשבת גבי רדיית הפת ד' א' ואכמ"ל עכ"ל כבוד חותני הגנ"י בתשובתו והנה מ"ש ע"פד התו' שבת דד"א ברדיית הפת ולכאו' ל"ד דמ"מ לכתחלה אסור להדליק כיון שאח"כ יעבור על שביתת דכלים כיון דלא מהני ההפקר אך לפמ"ש הר"ן בריש ביצה מהך דכיסוי שאסור לשחוט שלא יצטרך לחפור ביו"ט ואף דבשעת השחי' לא עביד איסו' וא"כ להתו' דמוחלפת השיטה הך דהשוחט וב"ה לקולא ואין למצוות אלא שעתן ולב"ש הוי דחוי ולענין נ"ח דרבנן ל"מ לחלק לשחיטה דאפשר מאתמול כמו בתבלין שם פ"ק. לנר חנוכה שתלוי רק בזמן שתיקנו חכמים. ובלא"ה ל"ד דהתם לענין שלא יצטרך לרדות אבל הכא אף דלא מהני ההפקר מדרבנן מ"מ הרי יוכל לכבות הנר ול"ש בכה"ג דהעמידו דבריהם שלא לבטל בקום ועשה שיצטרך לעבור באיסור שביתת כלים ויש לפלפל בעשה דרבנן לל"ת דרבנן ובמ"למ ה' תרומות כיון דמדרבנן לא מהני ההפקר אי עבר מדאו' ובענין אי"הנ אי הוי שלו ע' בחי' לערובין ל' ופסחים כ"ט ויבמו' פ'

שוב הגיע אלי בענין זה עוד מכתב בחי"ת מאת כבוד הרב המאו"הג וכו' מוהר"רבד והא לך העתקת מכתבו והמעיין יבחר וזה לשונו: ב"ה

צפרא טבא למר חביבי הגאון המפורס' בחריפותו ובקיאותו שגיא ביראת ה' מעוזו ומשגבו כקש"ת מוהרי"ז שטערין נ"י. הלילה הזה רעיוני על משכבי סליקו. אשר לענ"ד

לבי אומר לי אחר העיון בחי' הרשב"א ז"ל דמלבד שלא כתב דצ"ל כן רק לרבה וגם למסקנא דילי' אמר דהוא דחוק אלא טעמא דנר וגיגית דלא אפשר לציבור בלא הם לא גזרו (ובזה ניחא נמי דלא תיקשי ממנורה דהי' משל ציבור כיומא ג' ב' ובשל ציבור לא שייך הפקר ואפי' ביחיד חיישינן שמא לא ימסרנו יפה יפה ורק להר"נ משום דלב ב"ד מתנה דלכן מהני הפקר ג"כ ביחיד ובל"ה אולי הוא בכלל מדליקין בבית המוקד באחז האור ברובה ואכ"מל). וגם נוכל לומר דאפילו לה"א שלו דצריכין להפקיר הם ומה שבתוכן מודה בנ"ח לב"ש לפי מה דקי"ל דכבתה א"ז לה ואסור להשתמש לאורה בהא ודאי לא גזרו כיון שהוא דבר שא"צ לו לא אתי לאגמורי בשבת אע"פי שהשמן שלו וכמו דלא גזרינן בגזירת חתוי גחלים בדבר שא"צ לו וכמו שהביא הרשב"א ז"ל בסוגיא זו בד"ה ולענין דמדמי לה ב"ש להא דאין צולין בשר לרבה. ובעיקר הדבר אם צ"ל בנ"ח דוקא בשל עצמו ולא הפקר שאינו שלו ע' בר"נ פסחים פ"א בד"ה ומיהו שכ"ש בנ"ח כו' כיון שאינו יוצא אלא בשל עצמו כו' וכן נראה דעת הרשב"א ז"ל שהביא המג"א בסימן תרע"ז סק"א שאם מקנה לו במתנה ש"ד ובאמת הר"אש ז"ל פסחים שם לא תירץ כהר"נ ז"ל על קושיתו ואפי"ל לדעתו אם חבירו מדליק בעדו בנ"ח בפ"ע ואפי' לא הקנה לי שמנו יצא חבירו אם נעשה שלוחו דלא הקפידו חז"ל אלא דכא"וא יעסוק בפרסום הנס אלא דבנר א' אינו יוצא אלא איש וביתו אבל בלא"ה ונעשה נר לחבירו בעצמו אפילו בשמן שאינו שלו יבא פרסום הנס דלמה לחז"ל להחמיר במצוה זו דליבעי לכם אשר גם במצוות דאורייתא אינם אלא בההוא דכתי' לכם. וכ"נ בפ"מ סי' תרע"ג סק"א מסתפק בשמן ערלה מחמת דכתותי' שיעורי' הא ערלה אינו שלו כדאמרינן בסוכה לה' לענין אתרוג של ערלה ואי בעינן שיהא שלו בלא"ה אינו יוצא בה אבל לצאת בשל חבירו צריך ליתן פשיטי שיהא ניכר בהתוספת שמן שלו עשיתו של פרסום הנס. מאפיסת הפנאי ההכרח לקצר וכ"ט ממעכ"ה בל יבצר כנפשו הגדולה ונפש אוהבו לנצח בנימין דוד רבינאוויץ מ"מ דפ"ק ווארשא:

ב

מאי חנוכה ע' רש"י וב"ח. ול"נ דהר"נ והטור פי' ע"ש שחנו בכה' וא"ז רש"א בח"א דחה כיון שהוא מותר במלאכה אלא ע"ש חנוכת אבני מזבח שגנזום לפי ששקצום והטמינו לבנותו מחדש ולא אמר מאי חנוכה אלא מאיזה נס קבעי להודות: בחותמו וניכר שלא נגעו בו כונתו כתו' דהרי גזרו בהיסט וצ"ל כ"רנ שניכר כיון שהי' בחותמו דאל"כ היו פותחין לראות מה שבתוכו. וע' בהג"מר וע' ב"ח שהי' מונח תוך שידה קבועה בכותל והי' פתחה חתום ובסגירת הפתח בחותם הכירו שלא נגעו. וע' שו"ת פני ארי' סי' מ' לפי

דרכו. וע' פסחים יט' ב' דס"ט בעזרה טהור בר"הר וכ"מ ברמב"ם פ"כ מאה"ט ומקו"התו בפשטות וע' בראי"מ על הסמ"ג דלא עבדי ט' יומי מספק דהוי מדרבנן וליתא דבמגילה נ"ט המרדכי משום ולא יעבור. וי"ל דהתם ניתן לכתוב מדאורייתא וע' תו' מגילה ז' א' ומיהו לק"מ דבספ"ק דר"ה דעל כסלו הי' השלוחין יוצאין מפני חנוכה. וקושית ב"י וט"ז דבא' לא נעשה הנס ע"רשי מנחות פ"ט א' דבכל בוקר היו נוטלין מותר ובשבת לא היו יכולין לכבות וע' ר"מ פ"ג מתו"מס ה"יב וגם דבשבת היו מדליקין קודם שקה"ח וגי' השאלתות וישלח להדליק אפילו יום א' ובפייט ומנותר קנקנים כו' ימי ח' כו' והוא כתי' הט"ז שאין הברכה חלה ע"ד ריקן וע"כ דנשתייר גם בלילה הראשונה. ואף שעל טהרת הקודש שלא נגעו ל"ה הנס שטמנו בארץ או בכותל וכ"נל. וע' בעק"ד בשם שדה הארץ ח"ג ס"לד דמי שאין לו שמן לח' לילות לפרסם הנס ידליק כשעור בלילה א' ועבמ"א בסי' תע"א ולמ"ש הב"י בסי' תע"ר בקו' הרא"ם שחלקו השמן לח' חלקים דאין סומכין על הנס ולא הקפידו שתעשה בהכשירה וע' בח"י סתפ"ג סק"ב וב"מא ר"ס ק"פא וסי' תרמ"ט ס"ק כ"ו וע"תו יומא ל"ד ד"ה ר' אומר ועת"קח וע' בנ"א ה' חנוכה סי' ד':

כג

א

רש"י ד"ה משתי רוחות אחת בצפון וא' במזרח. ע' ח"צ בהוספות סי' ג' דבימיהם הי' החצר לפני הבית הרחבה אחורי הבית וא"כ א"א לרואה שיסבור שהבית חלוק דכשיש לה בית פתוח א' במזרח א"כ הפתח הב' פתוח רחבה למערב: ע"ב זוכה וממלא ג"י ע' במגילה כז' ב'.

כד

ב

תו' ד"ה אלא ע' תב"שר סי' דב' בק"ו מאוכל נפש ומכש"כ מילה שדוחה צרעת יעש"ב:

כח

א

תו' ד"ה מה לשרצים ואו"רי משום דג"ש. וק"ל דא"כ מאי תיבעא אי טהור הוי התחש דאי טמא הוי עור בהמה טמאה מטמא באוהל המת ול"ל בשרצים דעורות טמאה מטמא והא ילפינן בג"ש ממת אע"כ דטהור הוי ואצטריך קרא בשרצים וכתירוצם.

ל

א

ובדין הוא דליתני כו' ע' בהגר"יב וכה"ג בנזיר ד"ד ב' ואיידי דקתני גבי נזיר עולם וע' בהה"מ פ"ג משכירות ה"ט: לאהליהם ע' במ"ק ז' ב':

ב

שפתותיו שושנים כו' וע"רשל ואי קשיא מנ"ל תכוינה נ"ל דסמיך אסיפא דקרא ידיו כו' והמבין יבין וכבר אמרתי איזה דברים בד"ד ושמעתי לפרשו בדרך נסתר ושלא להניחו סתום אמינא ע"פ ה"ד בירוי שקלים פ"ו סה"א ובירוי סוטה ממולאים בתרשיש מה הים הזה בין גל לגל גלים קטנים כך בין דיבור ודבור דקדוקי' של תורה והכ"נ ממילא מוכח בהיפך שהוא מדה כנג"מ: דרבה . עירוי סוכה פ"ה ה"א: צלף ע"תו ביצה כ"הב: רש"י ומע"פ שלא יוציאו כו' וע"רשי ברכות ט"ז סע"ב וע' רשב"ם ב"ב נח"א ד"ה חבוטו וכדאמר במ' כלה מדחציף כו' וע' ירו' סוטה פ"ט ה"א בפ"מ ד"ה חפו ראשם וע' נדרים נ' ע"א ומי שא"ל בושת כו' וע"ד מארז"ל ע"הכ אשר קומטו כו' וע' יומא מ"ט פרדה לבנה יע"ש בבונה והא דביצה כה"ב דישראל עזין שבאומות היינו למעליותא וכיבמות עט"א דישראל ביישנין ורק כפרש"י קשין להנצח וע"ד וסלחת כי עם קשה עורף הוא וכאבות הוה עז כארי וע' בחי' לסוטה כ"ב ע"ב שהאר'.

לא

א

חוסן זה נזיקין ועתו"יוט בהקדמתו שהשיג על הכף נחת שסידרו לבסוף נגד הגמ' דהכא. ואולם בתו' ע"ג רפ"ב ד"ה אין מעמידין ובתרי מסכת לכ"ע אין סדר ע' לא"ז רש"א וע"ש בראש"ש ומבואר דעתם ג"כ דנזיקין באחרונה וענו"בי מ"ת חיו"ד סע"ט בהג"ה באורך. וכ"נ מפרש"י ממה שלא סיים פי' על

מכות וכמובא בפר"שי שבועות ג"ב ד"ה קשיא ובתו' וכמ"ש ברש"י מכדי תנא כו' כך סדר המשנה כי הוריות אינו לרש"י וכמובא בש"הג. ואולם ע' בקדושין ד"ל וע"כ דסידר פי' שלא כסדר הש"ס:

ב

אמינא לך דחיל חטאין וע' ש"ות מוהרי"ט ח"א סי' ק' דהא אמרינן בשבת סג"א ואם לאו ע"ה חסיד הוא כו' כלו' מתחסד בפני הבריות דלא ע"ה חסיד ובכלל ב"א לא הוי דחיל והאריך להשיב ע"ד הדורש מהזוהר מאן דאשתדל באורייתא לא מיתבעי מיני' דינא כלל . ול"נ להעמיס בכוונתו דאף שפגם בלימודו ש"לש רק שלא לקנטר אין עונשין אותו על אותה המחשבה שכיוון בה וכ"כ מפורש בנ"הח בהוספות לאחר שער ג' פ"ב וע' נ"הח שער ד' ופי"ז פ"כג או שכונתו כחגיגה טו"ב לא לדייני' דאף דבתוהה ע"הרא כתיב וגם צדקותיו הראשונים לא תזכרנה וע' ברכות כט"א מ"מ בתורה עדיף דאין עבירה מכבה אותה וכסוטה כט"א ע"הכ כי נר מצוה כו' ולאחר שקיבל ענשו אין שואלין ממנו ד"וח במה שהי' תוהה על מעשיו הטובים ויש להמתיק סברא זו לפמ"ש התו' בע"ג ג"א

די"ל ששי"וא עומדים על הקבלה ולכן הרי גם לימודו הי' גורם קיום העולם דלא גרע ממקבל לקיים את התורה וגם י"ל כ"מש במדרש ויקרא ר"פא אם נכשל אדם כו' מה יעסוק ויחי' אם הי' רגיל לקרות דף א' קורא ב' דפין כו' הרי דהתורה במקום סיגופי התשובה וע' ש"ר ח"ב סי' י' שהאריך ד"זכ ברכו' ה' העוסק בתורה יסורין בדילין ממנו ויבמות ק"הב אבל מתכפר בד"ת וכתובות קי"א ב' כל המשמש באור תורה את"מ. וה"ד הכא תסתיים דר"א דאמר וע' בהגר"יב גי' הילקוט ראבר"ש ור' ונ"ל הוכחה דר' סובר דבעל מע"ט עדיף מ"במ פד"ב באתתי' דרא"ברש דהשיב

לה נהי דבתורה גדול ממני כו' וצ"ל דהשיב לה לר"אברש גופי' (וע' בגיטין סב"א מקמי פלגאה דאין השכינה שורה אלא בד"א של הלכה כברכות ח' ע"א דהמתגאה חכמתו מסתלקת כפסחים סו"א וע' רש"י סוטה מז"ב ונתמעטו התלמידים וכסוטה ד' א' שהמתגאה אא"ו יכולין כו' וע' סנהדרין קו"ב. וע' נ"הח שער ד' פ"ה ופ"ח ונ"ל דזה תליא בפלוגתא אי לימוד גדול ממעשה וע' במגילה ג' א' ולדידן דתלמוד גדול א"כ העוסק בתורה תדיר עדיף

מבעל מצות וכסוטה כ"א א' תורה בעידנא דעסיק כו' ובחגיגה ה' העוסק בתורה יום א' כו' וע' מנחות נג"א וברכות י"ט וכה"ג בכמה מקו'):

לג

ב

תשב"ר נתפסין ע' בעקרי דינים חאו"ח סי' י"ג אות כ"ד ועבאה"צ דרוש ז' דאשה נתפסת אף שאינן בכלל ערבות וכמו קטן ותמהני דבמ' חזית שבשעת קבלת התורה נכנסו התינוקות בערבות וגם דאתיא לכלל ערבות ואף דבצדיקים משום שלא מיחו וכשבת נ"ה א' ולכן נתפסין בעו"הד וע' בדברי שלמה ויגש מברכות ס"ב ב' טול רב שבהם כיון דמצינן לגבות מבע"ח וכב"ב קעג"ב ודחה דבפא"נ דבדידהו בתר ערבא ותמהני דב"בב מפורש דהכי דינא דפרסאי ועד"ש בהדי דיינא דדאין דינא דפרסאי ל"ל ובב"מ כח"ב לאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא למלכא הרי דנקיט הכי משום שדיניהם היו מקולקלין ביותר. ועב"ק קיז"א עד האידנא הוי פרסאי דלא קפדי אש"ד וע"ש בס"א וע"תו ב"ק סד"נח ובפרש"י וע' גיטין כח"ב וע"ש רש"י ד"ה פורסי וע' יבמות סג"ב חברי כו' ואיך שיהי' הם גובין באמת שלא כדין ולא שישתנה דינם בזה לגבי ישראל. וגם דהא ארז"ל ע"הכ חטא ישראל אע"פ כו' ואין סברא דהדר דיני' כאומות. ומה שהביא דלהכי קאמר טול רב שבהם לפרוע כמה חובות תמהני דאף שאין להלוה נכסים ידועים לסלק כל החוב מ"מ מקודם הי' לסלק הרשעים וגם מ"ש דכשהלוה כופר הדר דינא בתר הערב

תמוה דלא שייך רק באלם שאין לכופו כיון דמהדין בערב סתם תובע הלוה תחלה . אך להמל"מ פכ"ה ממלוה ולוה ה"ב דכשיכול לתבוע משניהם ומ"מ נעשה ערב א"צ לתבוע מהלוה תחלה. ועש"ות מוצל מאש סי' י"ב אם אנשים ערבים לנשים וע"ש באיסורי לאוין או מ"ע שאה"ז גי אי בזה גם הנשים בכלל. וע' שבת נה"ב ובירו' ספ"ה דשבת וביצה פ"ב ה"ח ללמדך שכל מי שיש ספיקה בידו למחות כו' גם מקשים דהא קי"ל ב"ח בבינונית ומאן דאית לי' דעולא הוא משום נעילת דלת. ומלבד מש"ל דהוא מפני שלא מיחו וכנ"ל וגם דבל"ה י"ל דין מזיק. וגם למ"ד התם כאן מדעתו כו' ועל"ק קיט"ב עיר שא"ב תשב"ר כו' וע"ע בסוף תשובתי פסחים פ"ח א'. ואף שכ"ז בד"ד הערותי מחמת שדשו בו רבים וגם כי חביבים חדושי ימי הילדות.

לה

א
זו בארה של מרים ע' ירו' כלאים פ"ט כל מי שהוא עולה להר ישימון כו': תו' ד"ה וירד ובירו' בפ"ב דברכות ט"ס וצ"ל בפ"ק מדאמר חזקה ביום טבל.

ב
א"ר יוסי לא כוכבים וראש גריס ר"י בר אבין ועבי"רו דמכלתין:

לו

א
תו' ד"ה למחט ובזה נסתר קו' הפליתי ס"מה ס"ק ט' עש"ב:

ב
רפ"ג תו' ד"ה כירה כו' כדפרש"י ט"ס וצ"ל כדפר"י וערש"י לעיל להי"א ד"ה קש וע"תו ב"ב י"טב ד"ה בתיבנא. רש"י ד"ה כירה ערש"י ב"ב פ' ע"ב ד"ה כירה:

לז

א
רש"י ד"ה גבה עשו"ת מנחה בלולה שבס"ס מנ"א יע"ש בסי' ב':

מז

ב
תו' ד"ה רשבג"א דהיכי פליגי כולי האי כו' וכה"ג לקמן ק"לח א' מי איכא מידי דר"א מחייב חטאת כו' וכה"ג בגיטין ב' א' וע"ש לא"ז רש"א וע' שבת כו"ב לא"ז רש"א ד"ה א"ב ועספ"בל ב"ב כד"ב ד"ה מרחיקין ועבשי"וק ר"פ הבונה:

נ

ב
רוחץ אדם פניו כו' ע' מ"א סי' ד' סק"א וע"לק קי"ו ב'

נא

א

אדם חשוב שאני וע' ב"מ סז"ב וער"נ מ"ק יז"ב וע' ירו' ברכות ספ"ב ושבת פ"ק ה"ב וע' באו"ח תרל"ט בהג"ה ובמ"א סי' ע' סק"ב וע' יד אהרן או"ח סי' י"ז וע' שמ"ק ב"ק פז"א ויש לפלפל בד"התו דמ"מ מדרבנן סומא חייב דאל"כ ה"ול כנכרי מהר"מ פ"ה מק"ש לחלק בין מבוהל וכו' : וע' ברכות כ"בא ואע"פ שמקיל אני על אחרים כו' וביצה כ"א ע"ב מה נעשה לבית אביך שמחמירין ע"ע ואף דהוי חומרא מצד הדין כיון דהוי בשוא"ת ובפ"ק דברכות מ"ה בר"ט דאיכא איסורא וכדמפרש ה"מ היכי דמוטה מעיקרא וע' ש"ות דברי יוסף ס"סי מ"ה עהיש"ש בפכ"הב סי' ו' וע"ש דלא חיישינן רק היכי שהת"ח מוזהר ע"ז כמו בעשיית מלאכה בט"ב וכ"מ מה"ד בסוכה כ"ז והכ"ק אם בא להחמיר כו' וע"ש בר"נ וריטב"א דלא חשיב כמו מי שאינו מצווה דהוי הדיוט והא טפי הומ"ל משום יהורא דמחינן בידי' וע"כ דלגבי דידהו בת"ח ל"ש יהו' כריב"ז ור"ג שלא לאכול חוץ לסוכה אכילת ארעאי כיון דליכא חיוב לכ"ע ומ"ש הב"י כשאוחז בציצותיו שקורא שמע הוי יהורא וע"ש מה שדחה בדוחק וגם ראייתו מסוכה יש לדחות דהתם תליא בקביעות ושמא יאכל עוד דלא מינכר כ"כ וכדדחי בפסחים נ"ה יע"ש וע' ש"ות ח"צ סע"ז בניטול הלב וכה"ג בדבר התמוה לרבים שהחמיר ע"ע ואף דשרי להורות לאחרים כשידוע הטעם וכש"כ רמ"ב וע"ש בקצור הנהגת א"וה ס"ט משא"כ היכי שמחמיר מצד הדין וכחולין קיב"א ממ"נ אי שרי לכ"ע כו' וע' תויו"ט אבות פ"ק מ"ו ועש"ות יד אלי' סי' נ"ה וש"ות ר' בצלאל האחרון סי' ט"ז וערש"י חולין נג"ב ד"ה ארבי' דשמואל וע"תו פסחים ל' ע"ב ד"ה והלכתא ותו' מ"ק כ"ה סע"ב וע' תו' ערובין כ"א ע"ב ד"ה מוטב כו' והתם מיירי היכי שמקיים המצוה מ"מ ועפ"ה מיס"ת ובמ"למ ועש"ך יו"ד רל"ח סק"ה וע' בקרית חנה סי' ב' ואכמ"ל:

נג

א

תו' ד"ה אלימא ע' תו' ב"מ ק"ג א' ד"ה פרט ולעיל ל"ט ב' ד"ה אלא ובהג"ריב וב"ב פ"וב וכתובות ל"א ב' ויבמות כ"ו ב' וע' שבת מ"ו ב' ד"ה כבתה ובמוהר"ם וכה"ג בכ"מ דפריך מסיפא דמתני' אף דלא מוכח רק מדיוקא וע' לא"ז ר"שא פסחים ט"א ד"ה טעמא ומשום דל"ת קושית רבא דלקמן ולהכי הקשה דלא פריך מסיפא ע"ש באו"ח ועבפ"י ס"הד טעמא וע' רשב"ם ב"ב עח"א ד"ה הא מני וע' לקמן עט"א ברשב"ם וע' הוריות ג"א בד"ה אס"דג ואולי דנקיט סיפא דדומה ממש להא דהכא דקתני רוב קהל וגם דהוי חידוש יותר דאפי' אי חטאו רובן מביאין פרים ובאמת א"ז כלל מוכרח וכמ"ש התו'

בחולין סד"ב ד"ה והוא וכדמשני בריש נדרים דאיכא דמפרש וכ"הג כ' התו' ביומא ב"א וב"ק ב"א וע' שבועות לז"א מכלל דכי לא אתרו בי' כו' והומ"ל א"הד או הא והא עבדינן דהא ע"כ מיירי בדאיכא סהדי דהא אין אדם לוקה כו' אלא דניחא לי' לאקשויי מרישא.

נה

א

תו' ד"ה קצף משני התם תרי הוי ואולם התו' ע"ג דד"א הקשו דבנדרים מפקינן מהך קרא דמשה הרגו ובע"ג מפיק שנשבעתי ותי' די"ל כדמשני התם דתרי הוי ולסברתם צ"ל דאף דבנדרים דריש מההיא דחימה אין לי על ההיא דמשה מ"מ אכתי תיקשי דהא האי קרא דחימה אין לי הוי זמן רב לאחר דאמר משה כי יגורתי ואיך אמר מי יתניני וע"כ מוכרח דגם על השני נשבע ולכן אמר דחימה אין לי ולא מסתבר להש"ס דע"ג דתרי חימה הוי רק שנשבע עליו דהא התם בצפורה שביקש להרגו פסיקא לי' דמשה התפלל והרגו וע"כ דעל השני נשבע לאחר שנתירא ממנו יע"ש:

גמ' מעולם לא יצתה . ועלחי"מ פ"ט מיס"ת ה"ד קו' הרא"מ מברכות דד"א ראויין היו ישראל ומייתי מיני' דלהכי נתירא יעקב יע"ש וע' ברכות י' ע"א כלה נבואתך כו' ול"ל דזה לא הוי חזרה כיון שלא הבטיחם רק על גאולה האחרונה ואילו זכו הי' אז בגאולה שני' דא"כ מאי מייתי מיני' ליעקב שהי' ירא ג"כ שיסור הבטחתו כיון שלא הסיר כלל הבטחתו בזה מעולם ואולי י"ל דה"ד מעולם לא יצאתה היינו שמקודם לזה לא מצינו כענין זה דהבאה שני' הי' לאחר זמן רב וזה הי' הפעם הראשון שנזדמן כזה וגם דמ"מ לא מצינו שיחזור לגמרי להיפך ואף שיעקב נתירא מזה אולי יגרום ביטול השמירה היינו שהחטא גורם שאין ההבטחה מתקימת כשיחטא אח"כ אבל הכא לא חטאו אח"כ יותר מבראשונה רק שקיטרגה מ"הד ובכה"ג לא מצינו שיבטל הגזירה לאחר ההבטחה בשביל חטא שהי' מקודם ההבטחה וגם י"ל דהא גופא קשיא דלעולם לא חזר חוץ מזו ואיך חזר בו מלטובה וצ"ל דהא הטעם שלא יחזיקוהו לנביא שקר ולכן בירמי' שאמר לחנניי דכיון שנבואתו לא נתקיימה כלל והוצרך לומר הטעם משום דעל הרעה יוכל לחזור משא"כ לטובה וכיון שיחזקאל הי' מוחזק בזה המעשה עצמו שהוא נביא אמת כיון שנתקיים מה שאמר על ישראל ותו ל"ש הך טעמא וכמו שהב"ה חוזר ממה שאמר לגבי נביא עצמו דלגבי' ודאי לא שייך האי חששא וכעין זה כ' הצל"ח לברכות על משה כיון שהוחזק לנביא אמת והכתוב הבטיחו וגם בך יאמינו לעולם וכיון שכבר נתקיימה נבואתו שבביאה ראשונה ואף שלא באו ביאה שני' אפשר שהחטא הי' גורם כיון שרואין שנתקיימה נבואתו עכת"ד וע' רמב"ם רפ"ח מהיס"ת וע' ברכות סג"ב אם אתה מחזיר

כו' וע' ברכות ז"ב ואפי' על תנאי לא חזר כו' ול"נ דמה"ט ניחא דהא כבר הבטיח לו ע"י נתן הנביא שמחל לו וא"כ למה נתיירא וע"כ להטעם רק להבחין בין נביא אמת וא"כ בהבטחה לע"הב ליתא להך טעמא ולכן הי' ירא שמא יגרום כיון שהבחירה ביד האדם וז"ש לעיל דף ל' בחיי שלמה אני מודיעך כדאמרן דאלו הי' גורם לא הי' נמחל לו וז"ש ברכות דף י' בחזקי' כלה נבו' דזה הי' לענין הבחירה ורק לענין עונש א"א להתנחם שלא יחזיקוהו לנביא שקר אבל במיעד עתידות אפשר שאדם יכריח טבעו: תו' ד"ה ושמואל דברית לא תמה וז"כ בפ' עקב ושמר לך את הברית כו':

נז

א

ר"נ בר יצחק אמר ובירו' ר"נ בר יעקב: מה טעם וכה"ג בברכות נ"ב ב' ושם ס' ע"א וע' נדרים פג"ב וב"מ קג"ב וקיב"א וע' תו"יוט הוריות פ"ב מ"ב ד"ה שאין וע' רע"ב פ"ז מ"א וב"ב פ"ב מ"ח ומה שה"ר מפ"ק דביצה ואפר כירה ע' בלקוטי שנות אלי' דהכ"פ ושוין כו' וגם שאפר כ"מ אך מדהתו' חולין פח"ב ד"ה מצינו ל"מ כן וע' תו' ב"מ קי"ג סע"א דהיכי דאמר הכ"ק אין דרכו על הרוב רק לפרש וע' ערובין לז"ב דקאמר רבא הכ"ק ופריך א"ה של גליות וכה"ג בכ"מ וע' יומא פו"ב מה טעם ובא כו' שאין הו' במקום ש' רק שממילא סיפא מפרש לריש וע' סוטה לז"א והוריות יב"א ובע"ג ג"ב מה טעם יומם כו' וע' פרש"י פ' וילך לצאת לפי שה' אמר אלי וע' רא"מ שתמה וכי"ב לא ירבה ולא יסירו את לבבו שהו' במקום ש' וכ"מ כוונת רש"י ברכות לב"א ד"ה אלמלא וכ"המפ דהוא ו' המחלוקת דמקרא כחומר מוכח דבידו לתקן והסירותי משמע לגמרי ולפמ"שכ שרגילין לשמש ו' במקום ש' וי"ל דגם רש"י דרכו כן בפי' והוא חדא מלתא וע' יבמות פ"הב דאמר ר"א ומפ' לראב"ש וע' ביצה יד"א:

ס

ב

רש"י ד"ה חסר ערש"ל וע' רש"י לקמן סו"א וסימנך והכ"נ סורא חסר.

סא

א

הסך גופו וע' מ"א סי' ב' סק"ד.

סד

ב

ובפ"נכ עש"ג ולא"ז ד"מ סש"ג ומ"א ע"ה סק"א וא"ז ראי' דמיירי רק מאיסור שבת וגם דמלשון האשה אין הכרח וכרש"י ברכות באשה שתבעוה כו' ע"ש בצל"ח וע' רש"י ות"י

ישעי' סי' ג' וע' בנזיר כח"ב עה"ג מר"י בועז וע' בנח"א די"ט ע"ד משום דלת"ק הוי ניוול במכוסה קרח או לבינו ולז"א א"א במגולחת דאל"כ הא שבא"ע וע' במים רבים חאה"ע סי' ל' וע' נדרים ל' ע"ב זימנין דמיכסי וע' סנהדרין קיב"א דצדקניות כו': שבא ר"ע כו'. ולטעמי' במתני' סוף גיטין אפי' מצא אחרת כו'.

סח

א

תו' ד"ה ואלו דאינו חייב בפיאה רק ח' אילנות דחשיב התם וע' תו' קדושין ג' א' ד"ה אתרוג כגון האוג כו' וכונתם הכא רק מדחשיב האוג וע"כ דהרבה מיני אילנות פטורין וכמדומה שנתעורר ע"ד בס' חקר הלכה וע' תו' חולין קלא"ב ד"ה כגון וע' רש"י סנהדרין צח"ב ד"ה ואם: ד"ה גר כו' ג' ותמהני דהתם ביבמות כהתו' דר"ח לטעמי' בירו' דחד כשר והכא לר"וש דס"ל בירו' ברכות רפ"ז דשנים דינם דין וע' סנה' ג' א':

ב

ד"ה אבל וע' קדושין מ"ג א' וזבחים ק"חב ות' ד"ה שוגג ובכורות כ"ג א' ד"ה סבר ובט"ז יו"ד צ"ט ס"ק י"ב ובפ"ח ומנ"י ובש"ך יו"ד ס' ק"י ס"ק ל"ז ומ"א שי"ט ס"ק ג' וע' תו' סנהדרין ל"ג ב' ד"ה ומה שעשה ובגיטין נ"גב בד"ה מדאורייתא ובקדושין נו"א ומנחות מ"ט וע' בית יצחק שער הקבוע סי' ס"ב וע' בכ"מ פ"ה מיס"ת ה"ד בשם הרמ"ך ואינו מובן דהא קבלת התראה שיתיר עצמו וכסנה' מא"א אפי' דמכוין לבזויי:

סט

ב

רש"י ד"ה איפכא ובין ר"נ ובין רנ"ביצ מכאן משמע ג"כ דלא כשיטת רש"י בגיטין לא"ב דסתם ר"נ הוא רנ"ביצ וכ"מ מברכות כ"ב סע"א ר"נ תיקן וע' תו' ב"ב מו"ב ד"ה שלח דרבא הי' רבו של רנ"ביצ וע' ב"ב כב"א וע' ב"מ קז"א רב יהודא לרבין בר ר"נ רבין אחי כו' והלא ביום שמת ר"י נולד רבא כקדושין ע"ב וע"ש בראי"ש דב"מ וע' בגיטין ל"ט רנ"ביצ כו' משמי' דר"נ דמשמע דסתם ר"נ לאו היינו הך וע' ברכות לח"ב ר"נ משום רבינו כו' רנ"ביצא שלקות מברך כו' וע' לקמן לט"ב רנ"ביצ אמר כו' ומנו בר ברי' דרבינא ומשמע דהוא בעצמו קאמר לי' וע' קדושין ו"ב ר"נ לרב אשי אף שמזה אין הכרח מדהי' רב אשי קדמון וכמ"ש בכ"מ להוכיח דתלתא סתם רב אשי הוי וע' בשבועות מט"ב רנ"ביצ אמר כו' יעש"ה וע' ב"מ קח"א רבה בר ר"נ ורבה בר ר"נ וע' בנדה מט"ב ר"נ ורנ"ביצ וע' יומא נד"א רנ"ביצ בתר ר"נ וכ"מ קצת בתענית ו' ע"א יע"ש וע' במגילה טו"א אר"נ ובע"י רנ"ביצ ושם כח"ב אר"נ ויע"ש בפרש"י דמייתי מרנ"ביצ וע' ש"ות גאונים קדמונים סי' מ"ד בהא דר"נ ורב ענן ואע"ג דרנ"ביצ גופי' ס"ל דהאידנא נהוג

עלמא כתלתא סבי כו' וכר' יאשי' בכלאים אך בספרים שלפנינו בקדושין לט"א רב חנן ורב ענן ולגירסתו אי נימא דסתם ר"נ היינו רנ"ביצ איכא לדחויי דקיבלה מרב ענן ולבתר דגמרה פסק הלכתא כוותי' וע' ב"ב קנב"א יתיב רנ"ביצ אחורי' דרבא ויתיב רבא אחורי' דר"נ וע' ביצה כו"ב רנ"ביצ בתר ר"נ ובלא"ה מדא"רנ אבא תני ע' רש"י ומסתבר שהי' בר רב חסדא וכדמוכח בתענית כ"א ע"ב מוטב יבא מנה בן פרס כו' שאמר רנ"ביצ לר"נ בר רב חסדא בשביל שאביו לא הי' מוסמך ות"ח וכאן שאמר אבא תני מסתבר טפי דהי' ר"נ בר רב חסדא וע' שבת קסז"א ר"נ בר רב חסדא משמי' דר"ח וברא"ש משמי' דר"יח וע' נדרים דס"ה סע"ב ר"נ ב"ר יצחק. ובאמת ברוב המקומות מוכח כשיטת התו' דסתם ר"נ היינו בר יעקב ע' תו' מנחות קב"א וע' רש"י כתובות כ"ב רב אשי ראש ישיבה בימי רנ"ביצ וע' סנהדרין נז"ב ארנ"ביצ כגון שנכנסה כו' ולרב אשי תיקשי מר"נ גופי' דאמר ל"נ אלא לעדה וע' ביצה כה' א' ר"נ אמר כו' אלא אמר רנ"ביצ וע' קדושין עו"ב אר"נ והקל מעליך כו' ובסנהדרין לז"ב רנ"ביצ ומזה משמע כשיטת רש"י דסתם ר"נ הוא ר"נ בר יצחק:

ע

ב

תוס' ד"ה נודע דלא איירי אלא בדברים הנוהגים בז"הז וע' בש"ות בית אפרים חא"העז סי' קכ"א ובש"ות רשמי שאלה חחו"מ סמ"ד ובסו' ש"ות מנחה בלולה מה"ב מוהר"ש מסלאנים ז"ל שהקשו מזה ע"ד התו' בסנהדרין מ"ז סע"ב. ותמהני דהא גם לפי תי' השני לא הועילו כלום על מה שיקשה לאביי למ"ש התו' ב"ב ה"ב דהך כללא דהלכה כר"יח לגבי ר"ל הוא אליבא דכ"ע וע"כ ד"התו ב"ב שכתבו דגם לדידן קיי"ל כר"יח אזלי לשיטתייהו בשבת לחלק בין דברים הנוהגים בז"הז ושפיר י"ל דלכ"ע לא ס"ל הך כללא אבל לאידך תירוצא שכתבו שם בשבת דאי גרסינן רבה ניחא די"ל דאיהו ל"ל הך כללא ולכן ע"כ לא ס"ל לחלק בין דברים הנוהגין וא"כ הרי אביי גופי' מוקמינן לי' התם בשבת דס"ל כרבה בהא ולכן לא הקשו התו' לשיטתי' דאביי דאיהו ע"כ ל"ל האי כללא ולהתו' ב"ב דכ"ע ס"ל כרבא וא"כ ע"כ צריך לחלק בין דברים הנוהגין וא"כ בל"ה לק"מ ואף דשפיר יש נ"מ גם לענין הזמנה בגוף הקדושה ז"א למ"ש הרא"ש ב"ק פ"ד לענין נגיחות דבתר עיקר פלוגתייהו אזלינן וע' תוס' נזיר כד"ב ד"ה ואמר לה כו' מ"מ כי איתשיל כו' וע' תויו"ט ברכות פ"ח מ"ד יע"ש כה"ג וע' יומא יג"א הלכה כר"י וע' תשב"ץ ח"ג סי' ל"ט דכל הני כללי לא אתמר בהלכתא למשיחא והקשה מהכא ובאמת התו' הרגישו דיש נ"מ בז"הז ולהיפך מוכח מדאיצטריך לפסוק כר"י אע"ג דאיהו דאמר בערובין מ"ו

כר"י לגבי ר"מ וע"כ כיון דעיקר פלוגתייהו למשיחא ועלא"ז רש"א ומ"א קנ"ג ס"ק נ"ט ומח"הש ובכנ"יח סי' יג' וקרית חנה סי' ג' וע' ח"מ סס"קמט ובפשוטו דלר"י דשני אינו ראוי כלל וה"ה בפרנס משא"כ לר"מ דשני מקצת כ"ג עליו וי"ל דבפרנס לא שייך זה דדבר א' לדור כו' ובירו' מפורש שלא יהא כה"ג משמש בד' אבל לר' יוסי דסובר משום מעלין בקודש וה"ה בפרנס וע' דברי מנחם סי' סח' וע' מוהרי"ק סוף שורש קסה' שעל דינים שלא היו נוהגין בימיהם לא קבעו הלכה כפלוני לגבי פלוני וה"ר מרש"י בפ' תזריע שתפס טעמי' דר"ש דמסתבר טעמי' דיליף בק"ו משער לבן. ובאמת רש"י לא ס"ל לחלק בזה וכמ"ש התשב"ץ ממנחות נב"א ואף דמהגמ' אין הכרח דהנ"מ שלא לומר בשם חכם שלא גמר ממנו וכברכות כז' ב' וגם לפר"שי י"ל וע' מנחות ל' ע"ב ובתו' וע' גיטין כח' א' וכ"מ וע' תוי"וט כלים פ"ג מ"ב ופ"ח מ"ו שהביא להמוהר"ק בדרך אגב ואף דלא פסיקא לי' האי כללא וכמו שמקשה בחבורו על הרמב"ם במקומות לאין מספר. וע' בל"ח פ' הרואה אות ו' וע' במ"א ריח' ס"ק ג' ודבריו נכונים דהר"מ בפ"ב משגגות ה"א כ' כרא"ברש וע"כ דהא דפוסק ברישא דשבט א' איקרי קהל דגלי קרא דל"ל דלא מצי למימר שעשה נסים לאבותינו דהא גם הכהנים הוי כהני חזקה ולענין ברכות הוי ספק ז"א דהא בברכות טז"ב דחי האי טעמא אלא דטפי לא חשיבא וע' בס' דעת קדושים דנ"גב שהביא ג"כ בישוב דהר"מ פ"ב ממעה"ק ד"ה יעש"ב. ומה שהקשה המ"א על המוהרי"ק מזבחים ו' א' תו' ד"ה אחד עשו"ת רשמי שאלה חחו"מ סי' מ"ד וע"ש ח"ב דצז"ב בשם אסיפת הכללים וכז"מ בחו"י סצ"ד אשר ממנו הועתק הקו' הנ"ל רובו ככולו ומה שתי' התו' לאתויי יורש ע' בצ"ק וע' תו' מנחות צג"א ד"ה הכל וע' תו' חולין קיט"א ד"ה ור"י. ומה שהעיר מהא דס"פ התכלת והאר"יח הלכה כסת"מ נ"ל דאע"ג דבדברים שאין נוהגין לא אתמר מ"מ היכי דסתים כחד א"כ חזינן שסתמו בלשון רבים דזה שייך תמיד דאחרי רבים להטות וכמ"ש הל"ח שהבאתי לעיל וכיון שהביא הדין בסתם ראה לפסוק הלכה בזה וע' תו' זבחים מה' א' ובשו"ת חוי"י סי' קכ"ד וע' כסא דהרסנא סי' קנ"ו ונוב"י מ"ת אה"ע קמח' וקכט' ושיבת ציון סי' כא' ושמ"ר חא"ח סי' ל' ובתשובתי שהארכתי ובז"מ ג"כ הרמב"ם דפוסק כשמואל דשוחט משום נטילת נשמה וכשבת עה"א משום דהוי בדברים שאינן נוהגין בז"הז לענין מלקות ופוסק כשמואל דמסתבר כוותי' וכדאמר רב התם וכה"ג בפ"ט מאס"ב ה"ו והארכתי עפ"ז בישוב דהכ"מ והתו' בכמה סוגיות לאין מספר וע' תו' ע"ג ו' ב' ד"ה תניא. ומיהו היכי דפלוגתייהו אי דנין בזה"ז פשוט דאתמר הני כללי לאשמעינן הא גופא ואכמ"ל:

עה

א

תו' ד"ה הצד דרכו לפרכס. ולכאורה להתו"לע דד"א ד"ה קודם שיבא וא"כ הכא ל"ש תי' התו' בהא דודאי לא פליג ר"יח במציאות דכל כמה דאית בי' נשמה ניחא לי' והוי ה"ס. ואולי לזה כיוון א"ז רש"א בקושיתו הא דלא אמר משום דניחא לי' ומיהו י"ל דרי"ח לטעמי' בשבועות ובמכות טו"א יע"ש:

פא

ב

תו' והאמר ע' בתו"לע לט"ב ועש"ות רע"א ססי' קצ"ב וע' תו' יבמות מ"ב וע' שע"המ פ"ה מאישות הכ"ו ובפ"ג ממעש"ש ה"יז. ועי' ירו' תענית פ"ב הי"ג אתא עובדא קומי ר"יח וע' מ"א ס"ס תפ"ט: וראיתי בסי"מ בשם שו"ת נחפה בכסף דהא דאס"לם במחלוקת ואח"כ סתם היינו היכי שהאמוראים נסתפקו בזה דלמא נשנית קודם. ותמהני שלא העיר מפרש"י בנזיר ל"ב ב' באסל"מ דמפורש כן להדיא יעש"ה ובזה נסתרו גם ד"התו דכיון דלא מוכח להדיא להיפך מסתמא נשנו על הסדר וכן בתו' ע"ג רפ"ב ובכ"מ מוכח דלא ס"ל לחלק בהכי: רש"י ד"ה אמרי אינהו כו' וברש"י חולין קה"ב דחה פי' זה:

פד

ב

תו' ד"ה שטהורים ע' בתו"לע כ"א ע"ב ד"ה שהי' מונח ובשו"ת מנחת עני חאו"ח ס"כו וע' נוב"י מ"ת חאו"ח סקל"ז יעש"ב ומ"ש התו' דהכא דמחו"נ כמחוסר מעשה וכן הביאו תו' הגי' בב"ק כו"ב ד"ה ומה פכין. ואולם בחולין קכ"וב לפנינו הגי' פשיט לי' דלאו כמחו"מע וע' רמב"ם האה"ט פ"ב הי"ב שהד"ז בספק וכמ"ש הכ"מ שנ"ל שהי"ל גי' אחרת בגמ' וע"ע בחי' למ"ק ב' ע"ב:

פח

א

דרש ההוא גלילאה וכה"ג לעיל לא"ב וב"ק פב"א ובסוף סנהדרין ומכות כג"ב ונ"ל בה"ד תליתאי לולא פרש"י שהכונה כדלקמן צד"א חכם גבור ועניו דיליף ממשה כי המה בעצם מצד מעלתו ולא חשיב עשיר דהטעם רק שיהיו דבריו נשמעין וכדרז"ל ע"הכ ואיש תרומות כו' והסימן והחוט המשולש לבמ"נ ששורה השכינה בקביעות ותדע דהרמב"ם לא חשיב ג"כ עשיר וגם בסנהדרין יב"א ראוי שתשרה שכינה על הלל כמ"ר אך י"ל שזה הי' לאחר שמינוהו לנשיא וכדאמרינן גדלהו משל אחיו והרשב"א בתש' וראי"ש דר"ל בקביעות וראי' מאבימלך ומנוח וגדעון לבן ובלעם. וכ"מ ב"ב י"ב סע"א אטו חכם לאו

נביא כו' וע"כ דמשרה היינו בקביעות דילפינן ממשה ועי כ"מ ובלח"מ פ"ז מיס"ת ה"א וע' בשו"ת תפ"צ חאו"ח סי' י"ד ובפשטות דהרמב"ם מיירי אחר החורבן וכיון שניטלה בנבואת ארעאי אין הב"ה משרה רק על חכם בתורה. והארכתי בחי' ליבמות מ"ו וע' בחהרמב"ן ב"ב י"ב וע' כ"מ פ"ה מיס"ת ה"א ולא"ז רש"א בנדרים ל"ח דהכ"ק דמעלות החכמה עדיף מנבואה לחוד דאלכ"ת הרי חכם ג"כ נביא וע' בשמ"ר ח"ב סי' י':

ב

עושים מאהבה. וכמו"ש הר"מ פ"ב מיס"ת ה"ב כשיתבונן האדם במעשיו כו'. וגם שיכיר במדות של בוראו וידמה אליו ללכת בדרכיו וכמו שדרשו מה הוא רחום וכמו שפ"המפ ולדבקה שהוא חוזר על האהבה שלא תהא דבוקה בנאהב בעבורו והוא מקוה תועלת לעצמו ורק מצד פעולותיו וכדרז"ל ואהבת שיהא ש"ש מתאהב על ידך כאמור אוהב המקום אוהב את הבריות ומי שעושה רק מאהבת המקום ולא לכבוד ב"א אינו מרגיש ביסורים להשביתו מעבודתו ולכן הוא שמח גם במה שיסרהו אלוקיו בננעי ב"א וכמאר"זל חייב לברך על כו' וכמ"ש בשו"ע ולא יתבייש מפני המלעיגים וכמאמרם איזהו יסורין כשא"ב ביטול תורה ועל כי"ב נאמר כשמש בגבורתו וזהו על ישראל שהיו תחת שעבוד האומות ופתאום זרחה עליהם הישועה כמו השמש אשר יהיל אורו מתוך ענן וערפל אשר יאיר אורו שבעתים להפיצם וכן הנעלבין אשר לא יחושו לחרפת צורריהם שיתגבר אורם לזכות א"הר וכתענית ד"א צמ"ר כיון דנביט נביט וע' בדא"ר רפ"ב ושם מסיים להמשפילים רוחם כו' עהכ"א לעבד מושלים וע' רש"י תענית טו"א:

קב

א

לכתא ומיתנא מקשים מהדל"ע ד"א ומי מחייב והתנן כו' ולק"מ למש"ש התו' דאם התירו ואינו רודה אינו חייב ואם לא התירו ממילא פטור ואין זדונו כרת וע"כ דהאיבעא אם התירו ואינו רודה דהוי בידו וע' מ"א תמ"ו ס"ק ג' ובכ"מ פ"ג מחו"מצ דרצונו לבער והוא אנוס כו' וע' תו' יבמות צ' ע"ב ד"ה כולהי נמי ודוק. ומה"ט בנשלם יום ל' בחוה"מ אף אי הוי דרבנן הו"ל אנוס בתקנת חכמים ואינו עובר בלא תשכן וכיו"ד סע"רא וע' באחרונים:

קד

א

בימי יב"נ לא אתמר ע' בח"א א"ז רש"א דמנצ"פך צופים אמרו דשכחום אחר מות משה והם מצאו לדרוש הכפולים וע' תו' מגילה ב' ב' דהיו לאחר ששרף אמון את התורה ומש"ה נשתכחו הכפולים וגם דמ"מ היו יכולין לומר תחלת הדרשה ושמעתי בשם

אבא מארי ז"ל דבסוכה מט"ב גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות וגדולה ג"ח יותר מהצדקה ובמגילה ג"א דעבודה עדיף מת"ת דיחיד וא"כ לא הי' אפשר שיתאמר בימי יב"נ דהא מהתם לא שמעינן דעבודה גרועה רק מת"ת דרבים דכתיב עתה באתי וכאן קאמר אלף בינה ואח"כ גומל דלים מוכח דתורה עדיף מצדקה ומכש"כ מכל הקרבנות עכד"פחח ואף כי לא נאמר רק לדרוש בעלמא דהרי מיהושע מוכח דת"ת עדיפא והא דמחלק בין ת"ת דרבים זה לאו מיני' מוכח לה וע' רש"י חגיגה י"ב ב' אלו ל"נ את להקדים כו' וגם י"ל דהתם לכבוש יריחו עפ"הד הוי מעשה וע"כ דהי' סובר יב"נ דמעשה עדיף מת"ת ומדאמר מקודם אלף בינה ע"כ דתורה עדיף ממעשה וע' ירו' פסחים פ"ג ה"ז:

קה

ב

לאקרורי דעתי' והראי' מ"רפ א"ע דתבר כסא בת ת' זוזי וכמ"ש התו' דמזה נוהגין לשבר זכוכית בנשואין כיון שהוא למוסר ולתועלת להכניע לבבם מפאת סקבא דשתא ועט"ז יו"ד סקי"ז ואולי דהי' בו בקעים וכדוגמא דתבר מאני תבירי והראה להם כי יש אחרית לכל דבר יקר וע"ש בתו' לקמן נ' ע"ב וי"ל דלענין בזוי אוכלין ל"ש זה מה שהוא לתועלת:

קו

א

מדאצטריך קרא למילה כו' וע' שו"ת חמדת שלמה חאו"ח סי' י"ט דלר"א דמילה דחי שבת מהלכתא וביום למכשירין וא"כ מנ"ל לר"ש דמקלקל בחבורה חייב דהא י"ל דקרא צריך למכשירין כיון דלא צריך קרא על מילה ובפשוטו נ"ל דכמו דקי"ל דלחומרא מקשינן והכ"נ עדיף לרבויי מקלקל ולא לרבות על מכשירין לדחות וע"תו שבת קל"ב א' ד"ה ההיא: מה לי' בישול סמנין והקשה מר חותני הגאון נ"י דלימא בישול פתילה הוי בקרש נקוב כמש"ל ק"ב ב', ולשי' התוס' דבעי' שיהי' תיקון בדבר אחר כמו שסמנים מתקנים הנצבע ע"י וע"כ לא הומ"ל מקרש דשם גם האבר עצמו מתוקן ונהנה ממנו אח"כ שסותם הבנין ומה ראי' לשריפת בת כהן שהרי שם האבר נשאר בפנים וא"אל ליהנות ממנו כלל גם אם הי' מבחוץ כדאי' סנהדרין מ"ה ב' א' אבן שנסקל בו כו' וע"כ מייתי ראי' מסמנין דשם הצבע אין בו תיקון בעצמו כדמ' בסוגי' דאין שבח סמנין ע"ג צמר בב"ק ק"א א' ורק כיון דהצמר נשבח הוי בישול הסמנין תיקון וחשוב מלאכה ההי"נ שריפת ב"כ כיון דמיתתה חשב תיקון גם בישול הפתילה לצורך זה הוי תיקון (ולפי"ז א"ש גם מה שנדחקו שם בתוס' ע"ש בד"ה מה לי') וגם לד' התוס' הי' אפשר להמתיק שסמנין אין לו שום חשיבות בעצמם רק ע"ג דבר הצבוע ומשא"כ פתילה דהוי ג"כ תועלת לעצמו

דהוי מצרף כסברת רש"י וכן ה"נ עיקר התועלת המיתה כמ"ש תו' סנהדרין ל"ה א' ד"ה אין כו' דיש לו כפרה וע"כ נקט יותר סמנין וגם למ"ד במ"ר נשוא פי"ב ומש"הש לא הטריפו ולא הוממו השוורים והעגלות נושאי המשכן ולמד מזה ק"וח לישראל וק"וח זה ג"כ לקרשי המשכן ואמרי' במנחות עצים שהתליעו הוי מום ע"ש פ"ה ב' ואביי לטעמי' בפסחים ס"ד ב' דסומכין על הנס גם לכתחלה פשיטא דלא הוצרך לאבר לסתום נקב הדרנא ועכ"פ כ"ה לד' המ"ר וע"כ מוכרח לתרץ בשבת משום פטפוטי כירה ור"ש בספרי ס"ל ג"כ כן ול"מ שיחלוק עליו ר"י בזה וע"כ א' משום בישול סמנין כאוקימתא דאביי ולפמ"ש התו' בעירוכין בשם הערוך דלמקדש ראשון לא הי' כליא עורב בסוף שראו שמקדושתו לא נגע בו דבר טמא א"כ כ"ש במקדש דל"ח לדרנא וסוגיא דהכא אפ"ל דס"ל כאביי דלא הי' דרנא כלל ואכמ"ל בדרושיי (וע"ל בשבת ע"ה א' יריעה שנפל בה דרנא ושם ודאי אינו מוכרח רק משום נקב בעלמא ג"כ א"ש התי') עכ"ד וע"בח ליבמות ע"ב הגזין פרש"י חגב טהור ובכורות ז' שהוא טמא וצ"ל דתרי מינין כברכות ט' ערוד מין חמור ושם ל"ג מין נחש ועי אדר"נ פל"ט וכה"ג וע"מלמ:

קח

א

רש"י ד"ה מאי כו' דלא בשמים היא ע' תמורה טז"א וע"ש בח"א א"ז רש"א וע' רש"י סוכה מד"א ד"ה שכחום ובערובין מ"הא ד"ה הרי. ומהתימא עה"כמ פ"ט מהיס"ת שתמה עהרמב"ם דשביק קרא דאלה המצוות ע' ירו' ברכות פ"ו וחלה ספ"ק ובפ' האורג והוזכר בר"נ פסחים פ"ב ד"ה ויוצאין והב"י או"ח סק"צו ועש"א סצ"ו דאלה המצוות דאם עשה כמצוותן יצא ולכן הר"מ לשיטתו ב"פא מתפלין כברייתא דוכתבתם שתהא כתיבה תמה וע"כ דסתום ועשאו פתוח פסול ודלא כר"ח ואצטריך שיהי' כמצותן אך פשוטן ש"ד לאו מיתורא אלא מפשטי' דקרא ידעינן דאסור לחדש ולהכי נקיט בתמורה תחלה מקרא דלא בשמים דהוא עיקר הלימוד ושמואל נקיט מאלה המצוות דממילא כיון דלא נכלל בתוכו א"כ ממעטינן מקרא דלא בשמים ובאמת ממקרא זה לא ידעינן כלל דאלה פוסל אה"ר וע' ב"מ נט"ב וירו' מ"ק פ"ג ה"א ומגילה פ"ק ה"ה וע"ש בלח"מ רהי"סת דאע"ג דבגמ' מפיק מאלה המצוות דרכו להביא המבואר יותר ואף שלא נזכר בגמ' כיון שאין נפק"מ בדין ובאמת מצינו כה"ג גם בכ"מ בש"ס ע"תו מ"ק ח"א וסוכה ל' ע"א וסנה' לד"ב ותו' ב"ק פ"זב ד"ה כיון וע' בר"נ פסחים ר"פב וע' רש"י חגיגה וברי"פב די"ט ותנא מייתי מהכא וע' לח"מ פ"ז מע"א ה"ד שדרך הרמב"ם להביא הדרש היותר פשוט ואף דהוי דלא כהלכתא כיון דלא נפ"קל מידי לדינא וכה"ג בכ"מ ברמב"ם

למעיין עליהם וע' כ"מ ולח"מ פ"ג מה"ס ה"ג ובזמ"ק הכ"מ ר"פא ממלכים שהקדים מינוי המלך מקרא אותי שלח למשחך למלך ועתה לך והכית ושביק קרא דתורה כי יד על כס דאין כס אלא מלך לפי שזה יותר פשוט ממשמעות הקרא ולא תליא מידי בהא דסמוכין כמובן ובז"מ הר"מ פ"ב מנע"וב הי"ד ובש"המ וכתובות מו"ב האב זכאי בבתו בהפרת נדרים וע"ש במ"למ וכן הר"מ בפי"א מאישות הי"א והי' חובל ומזיק הי"ד ובז"מ הרמב"ם דמייתי דטריפה אינה חי' מקרא דלכלב תשליכון כיון דפשטי' במסוכנת רק דא"כ מאי רבותי' דיחזקאל וע' תפי"א סצי"ד ודברי מנחם סנ"ו וע' בלח"מ רפי"ב מחגיגה ואולי רבינו מצא באיזה מקום דרשות אלו והביאם שהם דרשות היותר פשוטות וע' כ"מ פ"ג מה"ס ה"ח משי"כ על המהר"יק וסובר דמ"מ אין דרכו להזכיר דרש שלא נזכר בשום מקום. וע' בטחו"מ סי' א' אלא שביטלו המשפט מקרא דמלאתי משפט ובשבת קל"ט דריש מהמתעבים כו' ע' ב"ח ומשום דניחא לי' טפי להביא שהיו בתי ישראל מלאים משפט וכדרז"ל שהי' ב"הכנ בירושלים כמנין מלאתי וע' ירו' קדושין ספי"ב וע' תוי"ט פסחים פי"ה מ"ב וגטין פ"ח מ"ג ונזיר פ"ה מ"ה ונדרים פי"א מי"א:

קטו

א

אר"י מעשה באבא חלפתא וע' בד"וח עפ"רשי בסנהדרין ק' ע"א ד"ה בשמו ותמהני דהא מקרא מלא אלוקי יצחק אבי וכן שלמה לחירם הזכיר דוד אבי וכן נוהגין לחתום ע"ש אביו וע"כ דכיון שמזכיר שם אביו בהדי' שרי כמו פחד יצחק וכן אלוקי אבותי אברהם וי' וכן ויק"בש ושם אבותי א"וי וגם לא העיר מב"ק ע' ע"ב וב"ב נ"ו ב' וסוטה ל"ד א' ובהגי' רי"ב ובסנהדרין פ' ע"א ובכורות פ"יא ובירו' רפ"ז והובא בתו' ברכות מ"ח א' ד"ה ולית הילכתא ר' חלפתא אבא וע' גיטין י"ד ב' ינאי אבא ופסחים קי"ב א' יוחאי אבא וע' חולין קל"ג בדק לן רב יוסף ושם י"ח ע"א דאר"י מג"ר שמיעא לי' ומנו שמואל וע' מ"ק כ"ה ב' דהכי ארח"בא ע' בחולין נ' ע"א ומ"ק כ"ב א' וע' ברכות ה' א' ובהגי"ריב דגריס א"ר אבא ומסוגיא דהכא צ"ל דתרי רחב"א הוי וע' ירו' נזיר פ"ז ה' א' דאשכחן ר"נ ברי' דרחב"א אמר וגם י"ל דרחב"א לא הי' שם פלא כידוע דטובא ר"ח הוי וי"ל ג"כ שהי' תרי רחב"א דאינו צריך לשנות שמם. וע' יבמות מז' ב' ר' חייא אר"יח ולעיל מו' סע"ב מפורש הכי ארחב"א אר"יח ובזבחים צד' א' דאמר רב חייא הוי קאמינא קמי' דרב ומשמע דלאו היינו תלמיד ר' וע' ברכות י"ד א' הכי ארח"בא אר"יח וע' בע"ג ס' ע"ב אר"ח ברי' דאבא בר נחמיני ומוכח להדיא דהוי תרי רחב"א ולפי שהי' סתם רחב"א דכולהי ש"ס הוצרך להזכירו בשם אביו להבדילו משמו כיון שהוא בעצמו הי' האומר

בשמו. וע' בע"ג ל"א א' אר"ח ברי' דר"ח בר נחמיני וע' שבועות מז"ב א"ל ר"ח לר' ונמחק תיבות בר אבא לפי שהי' תלמידו של ר"יח ול"נ דאין הכרח לזה דהא ר"ח תלמידו של ר' הי' ג"כ בר אבא וכסנהדרין ה' א' ואולי הוזכר במקום הזה בשם אביו וגם בנו של רב הי' נקרא ר"ח והביאו התו' בחולין כח דשם העצם של רב הי' אבא וכ"ד הרשב"ם פסחים קיט"ב וע' רש"י חולין מה"א ורשב"ם ב"ב נב"א וברכו' מ"ד א' וע' רש"י תענית דד"ב אבא חבירי וכן ברש"י ביצה כ"ט ב' ובכ"מ הוא רק ע"ש חשיבות כמו אבא אלי' בסוף סנהדרין וברכות יו"א וכה"ג וא"ל להערוך שהביאו התו' ורשב"ם דשם העצם של רב הי' אבא ואיך קרא ר"ה לרב בשמו ע' יומא ר"ד פ"ז ובח"א וע' בנדה ס' ע"ב א"ל ר"נ אבא תני כו' ותו' חולין ל"ח א' וברכות סב"א ברי"כ ובפסחים קז"א שרי אבא וצ"ל כתו' חולין י"ג א' ובכ"מ דתרי ר"ה הוי וכירו' דכלאים ובכ"מ וכן תרי ר"כ וכתו' קדושין ח"א ובל"ה הי' רק תלמיד חבר וע' סנהדרין לו' וע' תו' יבמות נ"ז ב' וע' רש"י ביצה כו"ב אבא תני על אביו קאמר ולפרש"י בקדושין ל"ג דסתם ר"נ הוא בר אבא וע"כ דאיהו אבא מרי קאמר ורק שהש"ס קיצר בלשון והשמיט תיבת מרי וכקדושין ל"א וע' סוכה ל"א ב' אפי' מרי אבא וגיטין ע"ו ב' וזכר לדבר שמה קברו את יצחק ורבקה. (וע' ברכות י' ע"ב וערובין מ"ג א' וצ"ז א' ופ' ע"ב ופסחים מט"א וע"ד ב' וקי"ח ב' ור"ה כה"א וסוכה יח"א וכ' ע"ב ומ"ק ט' ב' וביצה כ"א ע"ב וכ"ב ב' ושבת כב"א ונא"ב ונ"בא וע"א דע"הב וחולין ק"הא וכתובות קי"א ב' וסוטה מ"ט ב' ויבמות ט"ו ב' וק"הב וסנהדרין כ"דא וצ"ב ב' ופ"טא וגיטין כ"ט ב' ומעילה י"זב ונדה יד"ב וכה"א וזבחים נו"א וב"ב ק"י ע"א וירו' פ' הרואה ובמתני' פ"ב דפיאה מ"ב ובמתני' דעדיות פ"ה וירו' פ"ד דשבת ה"ב ובירו' משילין ובפ"ב דערובין ה"ד וע' פ"ז דערובין ה"י ובבלי ערובין פ"ד דמבואר בענין אחר השיב ר"י בר"י לר"ח כך אמר אבא וע' ירו' תרומות ס"פי וגיטין פ"ק ה"ז וס"פו ונזיר פ"ז ה"א ופ"ד ה"ו ופ"ג דשבת ה"א ה"ז ויבמות פ"ד וסוטה פ"ט ה"י ובבלי סנה' ס"ח א' ופ"ב הי"א והירו' שהובא ברי"נ נדרים ע"ח ב' וכן בזוהר בכ"מ לאין מספר שהוזכר שם אביו בסתם אבא ולא מסיים מרי וע' ירו' תענית פ"ב הי"ד אבא לא אמר כך אלא בעיני טב וירו' מעשרות ספ"ב דא"ר מנא מסייעא לאבא כו' וכה"ג בירו' בכורים פ"ק ה"א ופסחים רפ"י וירו' פ"ב דסוטה ה"ה רואה אני א"ד אבא וירו' שבת פ"ג הי"ד דא"ר מנא מסייעא לאבא (וע' בחי' בסוף ברכות בהדרן מ"ש בהגה ב"הד נראין כו') וע' ירו' תענית פ"א ה"ג [וע' בבלי מגילה ל' ע"א ארח"בא הכי א"ר אבא וע' בתענית י"ד ב' אלא הכי ארח"בא ארי"ח יעש"ב ובראי"ש וע' תשובת הגאונים קדמונים סי' כ"ו דגריס ארח"בא ברי' דרח"בא ארח"בא אר"יח וע' ירו' שקלים פ"ג סוף הלכה א' וירו' מגילה פ"ד ה"י

ור"ה פ"ק סוף ה"י וירו' פ"יד דשביעית ר' יונה אבא כו' וע' ירו' מגילה פ"ד ה"י מלין דלא שמע מן אבוי הוי אמר כך א"ר אלעזר ר' מני כד הוי מורי בחבורתא מלין דשמע מן אבוי בביתי' הוי אמר כן אמר ר' בשם ר' יונה מלין דלא שמע מן אבא בבית וועדא הוי אמר כן א"ר יונה וע"ש בק"ע דמה ששמעו ג"כ אחרים מאביו כיון דלאו בשביל שהוא אביו הוא יודע דבר זה וא"כ ניחא הכל בפשטות וע' ברכות רפ"ד ר' יונה כד הוי מצלי בכנישתא הוי מצלי בלחישה כד הוי מצלי בביתא הוי מצלי בקלא א"ר מנא וב"ב דאבא ילפי צלותא מיניי והכא לא הזכירו בשמו לפי שהוא לבדו חידש זאת בשמו מה שהי' בביתו וכנ"ל וע' לעיל ד' א' יפ"ד רבי ולפ"מ שדקדק השי"כ ביו"ד סר"מב ס"ק כ"ד מדרש"י הנ"ל דדוקא שלא בפניו והתם הוי בפניו ע' צל"ח ומש"הק ממ"ש אדוני משה כלאם דשרי גם בפניו כמו שאנו נוהגין במכתב ברבו מובהק והי"נל למ"ד במדרש שיהושע לא ה"יל בן שקראו לרבו בשמו וכן באלדד ומידד שאמרו משה מת והובא בנש"רצ וע' בערובין סד"ב מאן דמותיב מילה כו' וע"תו ברכות ה' ב' והארי"ח ותו' מגילה ג' א' אך בכ"מ פ"ו מת"ת ה"ה הביא מדר"שי דפלוני רבי מותר ומקרא מסייעו אדוני משה וכ"ד הפ"ד דט"ו דבאומר רבי בהדי מותר מהדין אך ק' מיהושע וכלב ובגו"ר שהזכירו שם משה לחוד אם לא לדחות לפמ"ש רב לך ומנו יהושע וכדרז"ל שנמסרו לו מקודם מעיינות החכמה וע' רש"י קדושין מג"א מ"ש ואורי' אדוני יואב בפני דוד וז"א דרש"י כ' להדיא שנענש גחזי שהי"לל אדוני אלישע ואף שהי' בפני יורם וע"כ דרק לענין מעלה שממעט כבודו דבזה אסור ובל"ה דחו התו' בקדושין דרש"י וכ"כ התו' בפ' במה בהמה שהי' בלבו ליואב וע"כ דס"ל בכונת דרש"י שהבין כאלו יואב הי' מ"ובמ כפי' התו' ולכן הי' ממעט בזה ממשלתו של דוד ואפשר שכיון שהשיב לו מעצמו על שאלתו נחשב בכה"ג כמו' ואין ענינו לכאן וע' בעק"ד חי"וד סכ"ו אות כ"ח כאן לחלק בין אביו לרבו דכשאומר מורי או אבי שרי ואין חילוק בהזכרת שמו לפניו או לאחריו וכדא"רי אבא חלפתא כו' ולא כר"של בקדושין פ"ק לפי שאין לו אלא אב אחד יוסיף אומץ ס"ס פ"ז עכ"ל [וע' שבת עה"ב דארח"בא סח לי' רב אשי משמי' דריבל ומזה מוכח כמ"של דתרי רח"בא הוי ולמ"ש בחי' ליבמות דהי' תרי ריב"ל וגם דהי' ר"א קדמון ניחא בפשטות וע' ברכות מג"א בשם רב חסדא וא"ד אמר זעירי ונ' דהיינו ר"ח בתרא וכה"ג בר"פ א"ע אר"ה אמר זעירי וע"ש ודמ"טא וע' כתובות לה' ב' רב חייא לרבא ובקצת דפוסים נדפס בטעות ר' חייא ובירו' מורגל לקרוא ר' חייא בסתם על רח"בא כמו בכלאים פ"ט ה"ג ר' ר' חייא בשם רב ובירו' פ"ג דתרומות וירו' נדרים פ"ח ה"ז וירו' סוטה פ"א ה"ח ובפ"ב דברכות ויבמות פ"י ה"ג ה"ח ר"ח בשם ריי"ח וכן בירו' כתובות פ"ט ה"ז וירו' כתובות פ"א רב

חייא בשם ר' אבהו וסוטה פ"ט הי"א רי"ח בשם רשב"ל וע' יבמות פט"ו ה"א וקדושין פ"ב ה"ד ופ"ד ה"ו וסוטה ספ"ה ונדרים פ"א ה"ז ושבת פ"ק הי"א וכתובות פ"ג ה"ט וכתובות פ"ק ה"ב ר"ח בשם שמואל ובפ"ה דמעש"ש ר"ח בשם רשב"ל וע' ירו' מגילה פ"ג ה"ו וכן מוכח בכ"מ לרוב בירו' שרגיל לקרוא רח"בא בשם ר' חייא סתם ואכמ"ל]:

קטז

א

תו' ד"ה פילוספא וע' בתשבי פי' בערוך חוזה בכוכבים ואינו אלא ל"י פילו פי' אוהב סופיא פי' חכמה עכ"ד ועדא"ר ספ"ה שאר"י לר"ג ונקבל פני

פילוסיפוס חבירינו ויתכן לפי שר"י הי' יודע בכוכבים וכסוף הוריות שאל ר"ג כוכב א' יש שעולה כו' וע"ירו ברכות פ"ט ב"ו יש לו קרוב אם הי' פילוספוס הוא אומר פלן מתקרב לן וכו':

בגמ' חצבה עמודי' שבעה ס"ת כמאן כרבי מאן תנא דפליג עלי' דרבי רשב"ג כו' כדי להפסיק כו' וע"תו ד"ה פורעניות כו' ושמעתי מאת כבוד חמי הגאון שהעיר ע"ד רמ"בן ז"ל בנימוקיו פ' בהעלותך שם אע"פ שמ"מ יש ב' פורע' סמוכים זל"ז מ"מ הפסיק הפ' כדי שלא יהי' ג' פורעניות סמוכים זל"ז ויעשו מוחזקים לפורעניות והנה כ"ז א"ש לרשב"ג יבמות ס"ד ב' דג' זימני הוי חזקה אבל לרבי שם דבבי זימני הוי חזקה אא"ל להפסיק דמאי הועיל וע"כ מוכרח לטעמי' לומר ז' ס"ת הן ואזלי לטעמיהו בזה עכ"ד חותני הג"ני ודפ"חח:

קיח

ב

אר"פ לדידי חשדן ולא הוי בי וראיתי בשם הגר"ש קצ"ב מווילנא עפ"ד רש"י בקדושין עב"א ד"ה אתתא ע"ש בתו' ודפח"ח אך יותר נ"ל לפ"מש הרש"בם בפסחים קי"ב ב' ד"ה וא"ד משום דר"פ כו' שברח משום חשדא והעד במ"ק יח"ב דפריך מהא דר"פ ומשני הא בקלא דלא פסיק ומשמע שחשדוהו רק שנפסק הקול ואלו הי' החשד דבעי אתתא ושעשה מחמת שנאה לא שייך קלא דפסיק והיכן הוזכר שחשדוהו ורק הש"ס אמר ולא היא: ד"א בג"ר וע' ט"ז או"ח סי' ב' ס"ק ה' לפירושו משמע דדוקא לילך אסור להשו"ע אבל לישב ולעמוד במקום א' לא נאסר ולכאורה תיקשי עא"ז הד"מ דהטור סובר דלא נאסר לילך בג"ר אלא דמדת חסידות הוא וראייתו מדכתב הטור בסי' ח' ויכסה ראשו שלא יהא בג"ר בשעת עטיפת הציצית וכ"מ מדכתב בסי' צ"א ויכסה ראשו בשעת התפילה ומשמע דבלי"ה אין איסור, ולפמ"ש הט"ז אינו מוכח מידי דבשעת התפלה ועטיפת הציצית צריך לכסות ראשו אפי' כשעומד במקום אחד אבל בהילוך אסור ועסי'

צ״א ובמ״א סק״ג וצ״ע הלא בסי׳ ב׳ כתב דמדת חסידות אפי׳ פחות מד״א ומשמע דבד״א אסור מהדין וקושיתו י״ל בל״ה דקמ״ל דליכנס בבהכ״נ אסור אפי׳ בפחות מד״א ולולא דמסתפינא הייתי אומר שכצ״ל בסי׳ ב׳ ומדת חסידות הוא ולמחוק בנתים אפי׳ בפחות מד״א וקצת ראיי דרש״ל ס״ל ג״כ דד״א מדת חסידות הוא הביאו הט״ז בסי׳ ח׳ והראי׳ מהמדרש לא הטרחתי כו׳ וראיתי באדני פז על או״ח שדחה ממ״ש אח״כ לא הטרחתי להביא קרבן מן התו׳ כו׳ וכ״כ בא״ר ושבות יעקב ח״ב: אר״ש תיתי לי כו׳ ואולי אף דרב ששת הי׳ סומא אך להתו׳ דמדרבנן חייב נסתר זה ואכ״מל: תו׳ ד״ה אלו ע׳ מ״א בסי׳ קכ״ח ס״ק א׳ וע׳ בית אפרים חאו״ח סי׳ ה׳ וע׳ שו״ת חוט השני סי׳ י״ז וע׳ ירו׳ ברכות רפ״ג. אך י״ל דר׳ יוסי לשיטתו נשים אסורות לסמוך היכי דבעי סמיכה ורק באקפויי ידייהו דשרי לר׳ יוסי וכשיטת הר״י בעצמו בערובין וקושית א״ז רמ״א על הר״י קמה וגם נצבה לשיטתו וע׳ ר״הש ל״ג א׳ הא ר׳ יוסי ע׳ מנחות צ״ג ב׳ ד״ה ידו דלל״ק למעוטי נשים מסמיכה ת״ל דהוי מ״ע שהזי״ג ובסי׳ בה״ז תירץ לפמ״ש התו׳ דכל מ״ע שהזי״ג אם ירצו להחמיר ע״ע רשאין ומברכין אשר ציונו וקמ״ל דסמיכה בכח בעינן והוי כעובד עבודה וא״כ מאי ראי׳ מייתי מסמיכה לתקיעה דנשים אינן סומכות ד״שה דמיחזי כעבודה ממש דהוא דאורייתא ולכן חששו שלא לסמוך דלא ליחזי כמו דעביד עבודה בקדשים משא״כ בתקיעה דקיי״ל דהוא משום שבות ולא כר׳ לוי דמלאכה דאו׳ היא. ואף דהתו׳ כ׳ בחולין פ״ד א׳ דת״ק ור״י לא פליגי כ״א באקפויי ידא דס״ל לת״ק דאסור ג״כ דמיחזי כעובד עבודה ומדרבנן אסור והכ״נ לגבי תקיעה דהוא שבות וכ״כ התו׳ בערובין צ״ו מ״מ ש״ה דילפינן מסמיכה לתקיעה במכ״שכ דשרי לר׳ יוסי אבל היכי מייתי הכא לר׳ יהודא דאסורות לתקוע מסמיכה דאסור דהתם י״ל דאסור ומשום מלאכה דהוי כעבודה בקדשים אע״כ דהא דאסור לר׳ יהודא היינו נמי משום בל תוסיף וא״כ אין נ״מ בין סמיכה לתקיעה וע׳ בשע״המ פ״ג מהל׳ מע״הק שהאריך בפלפולים. ואף דהכא אצטריך לאסור לנשים בכל כחו דבכה״ג גם ר׳ יוסי מודה וא״כ למאי דקיי״ל דבעינן סמיכה בכל כחו ע״כ דקרא דוסמך מתוקמי בכה״ג מ״מ כיון דקרא אצטריך לאשמעינן דהכא אין יכולות לחייב א״ע משום דהוי כעבודה בקדשים וא״כ גם למאי דפליג ר׳ יהודא באקפויי ידייהו דאסור מדרבנן וע״כ משום דמיחזי כעובד עבודה דאינן רשאין ג״כ לחייב א״ע משא״כ בתקיעה דלא מיתחזי כלל כמו דעביד מלאכה דאינו אלא משום שבות וכדאמרן. ובזה נסתר קו׳ התו׳ זבחים ל״ב א׳ ד״ה ת״ל והקריבו דיי״ל דאף למ״ד נס״ר מ״מ מסמיכה דקרא ממעטינן נמי נשים וא״כ מהאי היקישא הוי ממעטינן ג״כ נשים משחיטה וע׳ ר״נ סוכה רפ״ב דמשמע דס״ל דלמ״ד נס״ר מותר הסמיכה בכל כחו ובאמת קושיתו על הירו׳ י״ל

דנפיק מיני׳ קולא לענין טלטול בסוכה בשבת דשרינן משום מיגו דהוי דופן לסוכה כו׳ דהטעם משום דאין הכשר לחצאין אבל למי שאינו מצווה בסוכה ליכא מגו אך דהר״נ לטעמי׳ דל״ג לי׳ התם. והנה יעויין בצ״ק שדחה דברי הב״ה הנ״ל דאכתי ל״ל ידו ולא יד אשתו דל״ל כתי׳ התו׳ דהו״א דתסמוך בקרבן בעלה וכדאמר בגמ׳ משום דאשתו הוי כשלוחו דהא אסור לסמוך משום דהוי כעבודה בקדשים עכ״תד אך יש לדחות לכאו׳ לר׳ יוסי דנס״ר קאמר שפיר דידו למעט אשתו דלדידי׳ אינן אסורות כלל לסמוך ולכן הקשו התו׳ התם שפיר דהוי מ״ע שהז״ג דהא למאי דקאי לר׳ יוסי א״כ ל״ל כתי׳ הב״ה הנ״ל ולת״ק דס״ל אין בי״ס ל״ח דא״כ ל״ל ידו דהא קרא לא מייתר דאצטריך למעט עבדו ושאר מילי דחשיב בברייתא אך למש״ל דלהתו׳ מוכרח דלא פליגי כ״א באקפויי ידייהו אבל סמיכה ממש אסור לכ״ע א״כ עולה תי׳ הבה״ז גם לר׳ יוסי וחזרה קושית הצ״ק לאיתנה דלא אצטריך כלל ידו. ואולם התו׳ בקדושין ל״ו א׳ ד״ה הקבלות תירצו דס״דא משום דאיתקש לשחיטה דכשירה בנשים דכתיב וסמך ושחט ולהכי אצטריך למעוטי ובזה ניחא ג״כ ד״התו׳ בזבחים ל״ב א׳ ד״ה והקריבו דל״ל היקשא מה סמיכה בזרים אף שחיטה בזרים ול״ל דאי מהקישא לסמיכה הו״א דנשים אינן שוחטות ז״א דא״כ ל״ל ידו כקו׳ התו׳ דקדושין דל״ל משום דאיתקש לשחיטה כיון דגם בשחיטה נשים כשירות ואף דידו אצטריך לעבדו ושלוחו וגם דל״ת דאשתו כגופו מ״מ מפיק לי׳ מבני ישראל דמיותר. וע׳ בנר תמיד לכריתות סד״כב באורך ואולם בתו׳ חגיגה ט״ז ב׳ ד״ה דבר כתבו להוכיח דההיקש דסמיכה לשחיטה לא הוי אלא מדרבנן וא״כ מבואר דלא כסברת התו׳ דקדושין וע״ש עה״ג שתמה דהא במנחות י״ט א׳ קמשני לה וע״כ דהוי דאורייתא וז״א דהרי ד״התו מפורשין בזבחים ל״ב א׳ מה סמיכה בטהורין אף שתיטה בטהורין וקאמר מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא וע״כ דבמנחות פריך לר״ש דאמר ו״ו מוסיף דנימא דשחיטה בכהנים ומשני דכתיב וסמך ושחט ופריך אי מה סמיכה בבעלים וע״כ דלרבנן לא תיקשי הרי דס״ל דהוי מדרבנן ולכן כ׳ התו׳ שפיר לת״ק דר״ש וע׳ ברש״י יומא כ״ז א׳ ד״ה ושחט ולא מייתי משום דהוקש סמיכה לשחיטה דזהו רק לר״ש וכדאמרן והנה במנחות צ״ג א׳ יליף סמיכה מפר העלם למעוטי סומא ע׳ רש״י ותיקשי בה״ד בסנהי׳ י״ג א׳ דאל״כ לכתוב זקני והא ר״י דריש אתך בדומין לך כסנהדרין רד״ז וא״כ אצטריך לדידי׳ לחד מ״ד למעוטי מאתך לסומא וע״כ דר״י לשיטתו כב״ק פ״ז דסומא פטור מכל המצוות וא״ל דהא לדב״הז י״ל דמ״מ אצטריך וסמכו דאינן רשאין להחמיר ע״ע י״ל הר״י לשיטתו וסמכו למעוטי סומא דאינן יכולין להחמיר ע״ע לסמוך כיון דכבר ידעינן מנשים דס״ל לר״י דאינן רשאין להחמיר ע״ע בסמיכה ואף בסומא כן

דפטור מכל המצוות דגמרינן לענין סמיכה כמו דגמרינן לענין שאר מילי אבל ר' יוסי ור"ש לשי' דנס"ר ואצטריך קרא שאסור לסמוך בכדי כיון דלא הוי בר חיובא דאסור לחייב א"ע במה שאינו מחוייב משום דילפינן מפר העלם דבעינן אתך בדומה לך ולכך פוסק הר"מ דסמיכה בג' כר"ש ובעריפה כר"י דבחמשה וע' לח"מ מעה"ק פ"ג משום דקיי"ל בערובין מ"ו ב' כר"י לגבי ר"ש ולכן בסמיכה דאיכא ברייתא דמסייע לי' לר"ש ופוסק כותי' וע' בתוי"וט וביבמות קא' גריס ר' יוסי במקום ר"ש וקיי"ל כותי' לגבי ר"ש וע"כ דסובר דבדברים שאינן נוהגין בזה"ז לא שייך האי כללא וע' תוי"וט כלים פ"ב ופ"ח מ"ו ואולם להנ"ל ניחא דאף דהר"מ פוסק דאסורות לסמוך מ"מ פוסק דסמיכה בג' כר"ש דלדידן דקיי"ל דסומא חייב במצוות א"כ צריך וסמכו לג"ש ויש אריכות דברים בהפמ"ג ובאחרונים אי סומא חייב בל"ת ע' בחי' ליבמות כ"ב א' וא"כ י"ל דאצטריך וסמכו למעוטי סומא דאסורין לסמוך דהוי כמו שאר לאוין אבל אי פטור גם מלאוין א"כ י"ל דלא מסתבר דקרא אתיא למעוטי סומא כיון דבכ"מ פטרה אותו מהלאוין ונליף מהכא דבכ"מ סומא חייב בלאוין מדאשמעינן קרא דסומא אסור לסמוך וגם יש לפלפל בענין שני כתובים הבכ"א דר"י סובר דמלמדין כדאי' בקדושין ל"ה א' וגם יש להעיר לפמ"ד שם דלר"י דאמר ב' כתובים הבכ"א מלמדין דילפינן דנ"ח במ"ע שהזי"ג משמחה מצה והקהל וע"ש בתו' שהקשו לאביי דבעלה וע' בחי' לברכות כ' ע"ב משי"ש ואכ"מל בפלפולים ואולם י"ל דהתו' דמנחות דסמיכה הוי מ"ע שהזי"ג וא"כ אצטריך למעוטי אשה דא"כ הוי שלושה כתובים הבכ"א ואין מלמדין דכיון דליכא מצוה בנשים א"כ הוי לכ"ע שלושה כתובים הבכ"א וע' מנחות ט' ד' שמאלית וע' תו' מנחות י"ט ב' ד"ה דתנא ובספ"בל ודוגמתו בסנהדרין ט' ב' ד"ה אחת וע"ש לא"ז רש"א ובחי'. ומיהו כ"ז לא נאמר רק בדרך פלפול דהא גם לר' יוסי דס"ל נס"ר מ"מ בכל כחו אסור וכדאמרן לעיל וא"כ לא תליא כלל פלוגתי' בהכי ובל"ה נהי ד"רי לשיטתי' דדריש אתך בדומין לך ולמעוטי סומא מ"מ כיון דלא נמסר להם רק מנין התיבות וא"כ לחד מ"ד במנחות דיליף סמיכה סמיכה מע"ר וא"כ לר"י דאית לי' בחגיגה ב' א' דסומא באחת מעיניו פטור מהראי' בג"ש דיראה יראה וע' בסנה' ד"ד ב' דגריס ר"י בן תימא ועכ"פ לגי' הגמ' דחגיגה וכן בירו' שם דר"י דריש ג"ש דיראה יראה למעוטי סומא וא"כ ממילא מפיק מהך ג"ש דסמיכה סמיכה למעוטי בדומה לך וא"כ אין הכרח כלל מכח קושיא זו ובאמת הרמב"ם דריש מבבוא כל ישראל למעוטי סומא באחת מעיניו משום דנקיט הדרש היותר פשוט וע' בחי' לשבת ק"ח ב' ובלא"ה מפקינן לי' בחגיגה ז' א' לענין מה אני בחנם וע' לקי' י"ד א' ובירו' חגיגה פ"ק ה"א את שהוא חייב באי' כו' וגם י"ל למ"ד לקמן בגמ' דנין קרבן

יחיד וא"כ למאי דמשמע בחגיגה ו' א' דפליגי בהא ב"ש וב"ה וא"כ למאי דקיי"ל כב"ה וע' תו' יומא ג' א' א"ר אבהו דנין כו' וא"כ ל"ל דיליף מזקני העדה דלדידי' ילפינן יחיד מצבור וע"ש בחי' ואולי יש לדחות דהא דלא ילפי ב"ה במה מצינו אבל בג"ש אין לחלק בזה ע"תו ביצה כ' ע"א בד"ה לימד עולת יחיד וגם דהא איכא ג"ש אחריתא דראש ראש כדאי' שם בסנה' מיהו י"ל דמ"מ אל"כ וסמכו לא ידעינן למעוטי סומא דהא מוסמך ידו על ראש העולה לא ידעינן בדומה לך אם לא משום דנגמור התם ראש ראש מפר העלם דבר לענין בדומה לך ותליא בהא דכל הלמד בג"ש אי חוזר ומלמד בג"ש [וע' לא"ז רש"א הוריות ח' ב' ד"ה מה צבור בחטאת קבוע שמדבריו מבואר בפשטות להיפך דאינו חוזר ומלמד וע' תו' הוריות ח' ד"ה ילמד יע"ש בהגר"ב וכונתם לעיל ד' א' דלרב אשי דיליף דז"מ ובע"ג גופי' אמרינן לעיל לפי שיצתה ע"ג לידון בעצמה וכו' וילפינן מעיני כו' וא"כ מאי מבע"ל בזבחים נ' ע"א אי הלמד מג"ש כו' ולמה לא פשיט נמי מהכא. וע"ש בתו' ח' ב' ד"ה יליף מע"ר ובעיקר קו' א"ז רש"א בה"ד מה צבור בחטאת קבועה דהו"מל מהך דהכא דחוזר ומלמד בג"ש דאל"כ מהיכן ידעינן דאינו מביא אשם תלוי ומיהו לק"מ דודאי גם אשם דיחיד נמי מוכח הכי כי היכי דילפינן מיני' צבור או משום דאלימא לי' למילף דאפי' בצבור אשכחן דאינו מכפר אלא בחטאת קבועה ומכש"כ כשחטא יחיד דלא בעי כפרה ותדע דאל"כ בסמוך דנין אשם כו' ולמה לא דחי טפי דנין יחיד מיחיד וכדפריך והא תדבר"יש הומ"ל ה"מ היכי דליכא דדמי וכדאשכחן בדוכתא אחרינא א"ו דכאן מיחיד נמי מוכח שפיר אלא דלאלומי מלתי' קאמר דהא בצבור נמי ילפינן הכי וניחא לי' טפי למינקט צבור ונ' שגרם לא"ז רש"א שנתקשה בזה שכ' דהא קיי"ל דכל הלמד אינו חוזר כו' ובא לו ממ"ש התו' ד"ה ילמד ובאמת נקטו לשונם שלא בדקדוק וקושיתם כמו שהקשינו כאן דלא פשיט האיבעא מסוגיא דהכא אבל ודאי למאי דמסיק התם חוזר ומלמד] וע' תו' סנה' ג' ב' ד"ה אין דורשין ונ"ל דבזה תליא פלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן בנזיר ו' ב' וע' במכילתא משפטים ע"הכ לא תבשל רש"א כנגד ג' כריתות ור' יאשי' אמר ראשון תחלה נאמר ובגמ' דסנהדרין למ"כ וע' רש"י נזיר ה' סע"א ד"ה בר פדא כו' נזרו כו' עד הנזיר הנזיר חסר בנתים נזרו ואח"כ מתחיל ג"כ הנזיר נזרו הנזיר הנזיר ואח"כ מתחיל ידור כו' ול"נ דחשיב ג"כ נזר אלוקיו וס"ל כמ"ד אין דורשין תחלות ור"י לשיטתי' וכנ"ל וע' ירו' מגילה פ"ג סוף ה"ד ויהיו כולן ישראל אין הפרשה יוצאה בלא כהן דא' לגופי' וע' תו' הוריות ב' ע"ב ד"ה הרי אלו מעוטין ובירו' שם ריש מכלתין וברש"י ג' א' ודוק וע' כתובות רפ"ג כ"ט נערה הנערה ויבמות ע"ב ב' ואכ"מ להאריך:

קיט

א
אשור הייא עבהגרי"ב ולקמן קל"ד וע' גיטין לד"א וע' רש"י ב"ק פד"א: תיתי לי דכי אתא צ"מר כו' וז"כ רש"י מכות י' ע"א יהבי וגי' הגמ' רבא ברי' דרבה יע"ש ואף דסתם רבא הוא רב יוסף בר חמא ע' בחי' לכתובות דכ"ב שא"ז כלל מוכרח בכ"מ:

ב
מחריבין ערש"י ועגי' הר"מ רפ"ב מת"ת ולח"מ מ"שכ מבשיבין בכל מדינה ופלך ועיר וע"ש וב"ב דלא פלך וע' ר"מ רפ"א מה"ס ובכל פ"ופ וע' כ"מ דלמה לא הביא הך דמעמידין לכל שבט דדריש מלשביך האריך להוכיח לפי שא"י נתחלקה לי"ב שבטים ולכן השמיטוהו הפוסקים לפי שאינו נוהג בימינו ותמהני על הב"ח ואו"ת שיש למנות ב"ד בכל גליל ואפי' בז"הז דליכא סמוכין ומשום דכל דתיקון כו' ולהלח"מ לא שייך זה בזמנינו ודוחק לחדש דעכשיו דליכא שבטים יש למנות בכל גליל דהא בקרא לא כתיב רק לשבטיך וע' רש"י ב"ב כ"א א' ד"ה פלך:

קכ

א
רש"י ד"ה מהפקירא ע' בר"נ דהא בל"ה כיון שאינו רשאי להציל הוי מופקר לכל מידי דהוי במציל משלילותו של נהר יע"ש וי"ל דרש"י ס"ל דלא הוי הפקר בכה"ג כיון דהיא מצוי' בשעה זו אצל כל אדם וכב"מ כ"ב ולהר"נ כיון דאם לא יצילה מיד הוי אבודה אצל כ"א כיון דיוכל להצילה עכשיו ממילא מוטל עליו מצות השבה ועי ב"ב פח"א הכא בי"ש עסקינן:

קכד

ב
רש"י ד"ה של תמרה ואף דאיהו דאמר לעיל כב"א דאין הלכה כר"ש בגרירה מדאמר אלא מחמה לצל ואימא דר"א ס"ל כהלכתא וע"כ דמודה ר"ש:

קכז

ב
רש"י ד"ה היכא נשאלתי למה לא כ"כ בברכות יח"ב ול"ב סע"ב בחסיד א' וכה"ג ובילדותי השבתי תכ"ד משום דקיי"ל כריב"ב דב"ק מותר בד"ת ורק דריב"א דהוא סתם ר"י ס"ל בברכות כ"ב דב"ק אסור בד"ת וע' ב"ק ק"ג סע"ב ובתמורה ט"ו סע"ב וכמדומה שראיתי אח"כ בסי"הד שהאריך וע' ב"ק ד"פ מעשה בחסיד ובירו' סוטה פ"ט ה"ו שהי' ר"י בן בבא וע' באדר"נ ספי"ח:

קכט

א
יקח דינר כו' עמ"א ס"ס קנ"ו:

קלא

ב
מה למצה שכן נוהגת בנשים כבאנשים ובפסחים מג"ב קאמר לר"א והני נשי הואיל כו' יעש"ה וא"כ הוי הד"קל ל"ל הגז"ש והשבתי דלק"מ דהתו' במגילה דד"א הקשו דנליף מתוך שאף הן היו באותו הנס ותי' דסד"א לפוטרן מג"ש דט"ו דסוכות ומה שתי' דהוי רק מדרבנן ליתא דבכ"מ דפריך ל"ל קרא סברא הוא וא"כ אי לא נמסר כלל ג"ש דט"ו ט"ו ממילא היו מחוייבין במצה שאף הן היו באותו הנס וכמ"ש התו' להדיא בפסחים דאי לאו ג"ש הוי דרשינן טפי לחומרא וא"ש בפשטות ובל"ה ע' תו' שבת ד"ה סד"א דשמא הג"ש נתקבלה לשאר מילי יעו"ש וע"ע בחתם סופר חאו"ח סקפ"ה דיתחייבו נשים בתפלין דכתיב לגבי כי ביד חזקה כו':
תו' ד"ה סד"א דשמא בעלמא ניתן למידרש וע' בחה"רנ לסנהדרין נא' אצטריך סד"א קרא לאפוקי מדרבא דלא לבטל ג"ש מעיקרא אמרו אלא שלא ללמוד ממנה שתהי' בשריפה אבל עיקר ג"ש כו' וע' כתו' רפ"ג תו' ד"ה וריי"ח והיינו דכיון דנתקבלה הג"ש א"כ ממילא מרבינן לכל מילי שהם לא קיבלו רק מנין התיבות וע' תו' סוכה יא' ב' ד"ה לקיחה וע' רש"י קדושין י"ז א' ד"ה מיכה וע"לע בתוי"ש ד"ה מנ"ל לר"י וע' סנהדרין מו"ב בה"ד התם וחד מ"ט לא אמר כחברי' וע"כ דכיון דדריש שם לג"ש לכמה מילי הוי מל"מ ג"כ מהכא וע"ע בנר תמיד לכריתות ה' א' ובזה נסתר גם דא"ז רש"א בפסחים כו' א' תו' ד"ה שאני וליפרוך מה לכלאי הכרם ו"לל מה לבב"ח דהתם ילפינן מנבילה והוי כדכתיב אכילה בגופי' וז"א דבמעילה בל"ז צריך לשאר דברים אבל גבי ב"בח אי כתיב לא תאכל אצטריך הג"ש וע"כ דהיו לוקין גם שלכד"א וע' תו' בכורות נ"ו א' ד"ה ומזה וע' רמב"ן בהשגותיו לס"המצ שורש שני דאין הפי' דפרטי ג"ש צריך להיות מקובל דא"כ אין מקום לכמה סוגיות דפריך הא עדיף דדמי לי' כו' וע' תו' ב"מ ל"א א' ד"ה כבד ויש להתעורר לכאורה דכיון דמנין התיבות נמסר להם מסיני א"כ היכי ילפינן בג"ש מדברי קבלה דלא מסתבר דניתן לדרוש בכה"ג דכיון דמקודם דנכתבו דברי קבלה לא הוי ילפינן ג"ש זו וע' במגילה ב' ע"ב בשלמא ריב"ק כו' דל"ל פרזי פרזי וב"ב יו' ב' כתיב הכא עיף וכו' וברכות ז' א' ויבמות קט' ב' וע"ש בתו' וסנהדרין צ"ב א' ובכ"מ לרוב וע' ירו' חלה פ"ק ה"א ולמדין מקבלה א"ר סימון מן מה דכתיב ויסרו למשפט כו' כמו שהוא ד"ת ע"כ דהתם הוי גילוי מלתא על פשטות הלשון וכריש ב"ק ב' ע"ב ומזה משמע

דמפשטי' דקרא ניתן לדרוש חד מחברי' (וע' בחגיגה י' ע"ב מד"ק לא ילפינן משום דבעי למילף בג"ש ואף למ"ש רש"י בגליון תענית רפ"ב י"ל דהוי ג"כ כמבקש על מה שלא עשו כדאמר הזבחים ומנחה הגשתם כו' וע' בכללים מהק"ט סי' י"ח שדחה דברי הגליון מהא דב"ק וכי שתלמיד טועה כתבו ע' ברי"ה ז' א' ועבחו"י סי' ט' וע' בנדה כג' א' ואולי דשיטפא דלישנא נקיט דאפי' מדברי קבלה ל"י וע' תו' חולין קלז"א ד"ה אתיא גיזה) וע' תו' הוריות ג' א' ד"ה קהל גדול וע' סופרים פי"ח ה"ג וע' ב"י או"ח סי' תקצ"א וע' ירו' פאה פ"ה ג"ש דתביא בכורי אדמתך וכתיב וע"מ תביא בית וע' פסחים ס"ח א' וע' סוטה ל"ז א' ועליו אמר בקבלה הושיעני שהוא דרך תפלה וע' סוכה ה' ב' אתא פני פני וע' מגיל' יח' א' ותו' סוטה ר"ד י"ד נאמר כאן הרחק כו' ויבמות ע"ח ב' ועט' א' וקדושין יז' א' וע' ירו' ברכות רפ"ז עשאוה כשאר מצוות של תורה וע"ש במפרש וא"עג דילפינן לה בק"ו וג"ש אין הברכות דאורייתא ולאו ק"ו ג"ש גמורה הם שהרי ד"ת מדברי נביאים הם אלא כגון גילוי מלתא בעלמא עכ"ל וע' ביצה י"ב ב' בפ"רשי ג"ש ל"ד אלא דומיא דג"ש מדרבנן וע' תו' גיטין מו' ב' ד"ה הנודר ומ"ק ה"א תו' ד"ה הא וב"ב קמז' א' ד"ה מנין וע' ב"ב טו"א לגי' הס"א וב"עי ואימא יעקב דכתיב ביי' ויזרח ההוא מבע"ל שמש ששקעה כו' ואף דהוי רק גילוי מלתא בדברי קבלה מפשטו' דקרא מ"מ דרך הש"ס לשאת ולתת דרך שקלא וטריא וע' רש"י פסחים ז' ב' ד"ה זכר לדבר וע"ש בפי' וי"ל ובז"מ הילקוט פ' בא החדש הזה לכם זה ניסן ואע"פ שאין ראי' לדבר ז"לד בחודש הראשון הוא חודש ניסן והיינו נמי כדאמרן דבכה"ג הוי דברי קבלה וע' ר"ה ז' א' ראשון למלתי' ודוק וע' ירו' ברכות פ"ב ובערובין רפ"ו כל מלתא דלא מחורא מאתרין סגיאין ופי' הנמ"י בשם הרא"ה בפ' החובל דכל שיודעים שכ"ה האמת ולא נתברר הסמך מהכתוב רשות ביד כ"א לדונה ולהביאה וע' תו' שבת כ"ח סע"א וכה"ג בכ"מ וע' תו' מנחות ד"ד א' ד"ה מאי נ"מ ותו' קדושין כ' ע"ב ד"ה גאולתו שהוא כענין ילמד סתום מן המפורש ועוד סמך לזה מה"ד בערובין ובכ"מ ה"מ היכי דליכא דדמי ליי כו' והא כיון דמנין התיבות נמסר להם בג"ש א"כ אף באיכא דדמי ליי ודאי דהג"ש שנמסר בקבלה הי' על מנין התיבות שניתן לדרוש מעצמן וע"כ דבדבר שיש לו סמך מצד הסברא נוכל להמציא מעצמינו בג"ש וע' תו' ב"ק נ"ד א' ד"ה הו"א ולזקני רש"א וע' באר יעקב בכללי הסוגיות וע' תו' נזיר ל"ה ב' ד"ה איכא דאהני פרטי דלא נליף מג"ש וע' תו' דסוגיין ד"ה שבעת וכו' בס"הד וכתובות לח' ב' ד"ה איתא וע' במ"ק דד"א וע' תו' קדושין כ' ע"ב ד"ה גאולתו דגלוי מלתא הוא דאל"כ מאי קאמר או דלמא לקולא אמרינן הא אין ג"ש למחצה [ונ"ל שמסוגיא זו למד בס"הכ בית שני סי' י"א דבדוכתא אחרי' קאמר דיש ג"ש למחצה וע' באי"ע בכללי הסו'

שהעיר מתו' קדושין ל"ו א' ד"ה תפלין וע' בנו"ב מ"ת חיו"ד וכה"ג יש להוכיח מכ"מ] וע' נדה י"ט ב' ורבנן אמרי דאין אדם דן ג"ש מעצמו ונ"ל דהיינו כיון דיליף מדברי קבלה ע"ש כ"ב ב' ועוד נגמר בריאה כו' והתם קאי לר"מ דאדם דן ג"ש מעצמו: ישמע חכם ויוסיף לקח:

קלב

א

תו' ד"ה והתניא וע' קדושין מ' ע"א ד"ה אין ובנדה ע' ע"א ויומא נה' ב' ובהגהות רל"נח או"ח ס"תרל ובס"ס בא"יע בכללי הסוגיות וללא צורך הגי' ריי"ב לאין מספר דתניא וע' תענית ה' א' דתנן יורה כו' ע"ש ו' א' וברכות ל"ו והתנן על המלח ובהגר"יב וכן בצלף וע"ש נג"א ואיידי דתנן ובהגריי"ב ותו' ברכות נ"ב ב' ד"ה תיכף ובת"רי וחולין טו"א דתנן המבשל וצ"ע בתו' ערובין לו' ב' ד"ה תנן וע' בחי' הרשב"א לחולין י"ט וסוכה כ"ג א' דקאמר דתנן כיון יש לו עיקר במשנה וכ"ה לאין מספר בכ"מ:

קלג

א

ל"נ אלא לר"י. וזאת תשובתי להרב המא"הג המפורסם מ' יוסף גראיאוווער. ברגע זו עיינתי במכתבו ומ"ש לרש"י בשבת קכא"ב דדשא"מ לר"י אסור מדרבנן מאי קאמר לא נצרכה והרשב"א הוכיח דדשא"מ לר"י מדאורייתא ומעל' כתב דלבתר דשמע מרבא סברה וכדאי' התם ובפ"ר דהוי מדאורייתא ולפ"ז דלמסקנא הדר בי' ג"כ אביי דדשא"מ לר"י מדרבנן ותחלה הוכיח מבשר דמייתר דמירי בלא מתכוון וכרש"י ר"יא דמצריך קרא להכי וע"כ דלכ"ע גם לר"י דשא"מ מדאורייתא אליבא דאמת ולהכי מתוקמי הא דר' יאשי' כוותי' וע' תו' יומא ל"ד דדוקא גבי שבת דשא"מ לר"י אסור מדרבנן גם מ"ש דאכתי מאי פריך דא"ור דאמרי תרויהו מודה ר"ש בפס"ר די"ל דאביי ס"ל הא דמודה ר"ש בפ"ר דמדרבנן ומלבד הדוחק בלשון הגמ' דלרבא הוי מדאורייתא ולר"י מדרבנן ל"י דלס"ד ע"כ לאביי דשא"מ לר"י מדאורייתא מדצריך קרא לדידי' ומדאמר דמודה ר"ש ע"כ באיסור דמירי ביי' ר"י קאמר ואולם מעל' כ' לפמ"ש הט"ז דבמפורש להיתר אין לאסור משום סייג א"כ י"ל דלכ"ע פסר"מדר ומ"מ צריך קרא להתיר וע' נוב"י מ"ת חיו"ד סי' ס"ב דמדאורייתא אסור לעשות סחורה בשאר דברים האסורין דאל"כ ל"ק בחלב להתיר דלא שייך שהתורה כתבה על מה שעתידים לגזור עכ"ד וא"כ מבואר להיפך מדבריו וע' שבת קלא"ב אצטריך למישרי טלטול וכן ביבמות צג"א וביומא פב"א ובכ"מ דפריך קרא ל"ל ובכל הני דיליף בסוגיא דעלי' מפתו"מ וע' בחזקוני שתי' דאצטריך

בה"ד אביו לחלל השבת ואף דלא הוי עושה מעשה עמך דממעטינן גם באיסור שבות בעלמא והיינו כיון דהוי בכלל לא תסור וע' כתובות י' ע"ב דעתידי רבנן כו' ובע"א ה"א בה"ד על תנאי וכן שנער זבחים קי"ו ובבל סנהדרין כד"א וע' שבת ק"וא דאצטריך למישרי מילה והא מ"מ כל פטורי דשבת אסור מדרבנן ומיהו בל"ה י"ל דאשמעינן דמ"מ בשאר איסורין אסור לכתחלה דמדאורייתא אין לחלק לדיעבד רק בקדשים וע' בנח"יע בחי' לר"ה כ"ט בהג"ה ב' דאי לא אסמכוה להי' לאסור משום גזירה בדבר המפורש וע' בתבואת שמש בפ"א מנערה ה"ו בד"ה והמורם דודאי התורה לא כיוונה למעט מה שיגזרו חכמים אח"כ דאף דממעטינן שניות מקרא כו' יעש"ב וגם נ"ל כיון דבשר לא איירי היכי שיש בהרת רק מיתורא כיון דהטעם דלא ליחזי כחוכא כו' וע' כתובות לד"א היא קדש כו' וע"כ כיון דממיעוטא ל"ה בכלל דבר המפורש וע' ביומא נט"א לכם שלכם יהא ומ"מ אסרו מדרבנן ויש לחלק וע' תו' סוכה ל"ט ד"ה ולית‌יב וע' ברכות כ' ע"ב א"כ כל מ"ע לחייבינהו מדרבנן ואכמ"ל וע' בנחלת עזריאל בחולין פד"ב בה"ד בכ"מ דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא כי היכי דלא ליגזרו רבנן וכט"ז באו"ח סתקפ"ח שמא יעבירנו וה"ר מפרש"י ביצה ב' ע"ב את משמרתי ולא משמרת לגזירתכם עכ"ל וא"ז ראי' דמקרא קאמר דלא שמעינן משמרת למשמרת וממילא לא גזרו ובכ"מ דגזרו בגזירה קרובה וכתו' חולין קד"א בהעלאה וע' תו' שבת י"א דלאביי גזרינן בהוצאה גל"ג וע' ש"ות זכרון יוסף חאהע"ז ססי' י"ד [וע' רש"ל בח"ש בסנהדרין ד"מ דאתיא בק"ו דאיך שייך באא"ע טרח וכתב לה קרא כיון שזה ג"כ א' מהמדות שהתורה נדרשת וע' לא"ז רש"א בתו' פסחים כד"ב ד"ה ה"מ בב"ח אעמה"ד דאביי גופי' אמר דלוקין בק"ו אבל ג"ש אינו דין ונ"ל כיון דבק"ו אעמה"ד ובשאר מדות הו"ל כמפורש להדיא כיון דלוקין וע"ש בסנהד' טו"א ועג"א וע' תו' שבת קלא"ב ד"ה אי דגם במה הצד קאמר טרח וכתב לה קרא וע' שעה"מ פ"ב משחיטה שפלפל במלתא דאתיא במה מצינו יעש"ב וע' תו' פסחים כה"א ד"ה כלאי הכרם וע"ש ד"ה מה לכלאי הכרם נליף במ"מ שילקו וע' בה' מעילה פ"א ה"ג בכ"מ דיליף בב"א וע' במגי' מל"מ פ"ה מיס"ת היפך דהתו' הנ"ל ועמל"מ פ"ב מנזירות הי"ז אי עונשין במ"מ וע' בס"ס באי"ע כלל ט"ז וע' בר"נ נדרים ד"דב דבכ"מ אעמה"ד וע' סנהדרין עג"א אע"ג דאמעה"ד הקישא הוא וע' פסחים כא' א' והאי מילף הוא היקשא הוא וע' ב"מ סא' א' השתא דנאמר קרא ג"ש ל"צ ואע"ג דאין אדם דן ג"ש מעצמו וע"כ דגם בג"ש אמרינן טרח וכתב לה קרא וי"ל דג"ש זו נתקבלה לשאר דברים וע"ש בתו' ד"ה ג"ש וע' לא"ז רש"א בתו' פסחים כד"ב ד"ה הכל דוקא ק"ו אבל ג"ש אינו דין יעש"ב וע' רש"י זבחים קח"ב ד"ה אתיא הבאה וע' כריתות ה' דעונשין ומזהירין בג"ש וע' מל"מ

בפ"ט ממ"אס דלא לקי על מלתא דנפיק באא"ע מתו' ר"פ א"נ ותמיה דהתו' שם בד"ה לעבור דבאא"ע לקי שפיר וע' מוצל מאש סכ"ו שתי' בג' פנים וע' נוב"י מ"ת חאו"ח באורך וע"ש חי"ד סע"ז ושיבת ציון סי' ה' וע' ש"א ספ"ב ובנ"ת לכריתות סוד"ה וע' במנ"א על הארוך בספ"ז וע' מל"מ פ"ה מיס"ת ד"ה ודע יע"ש במגי' ה"ה ד"ה אחר אך זה תליא אי לוקין בגילוי וע' בי"מ משבועות כא' א' תנהו ענין לשקר כו' יעש"ב אלא די"ל דש"ה מדכתב באזהרה מיוחדת לא תשבע בשמי לשקר וע' לח"מ פ"ט ממ"א ור"מ פ"ב מאיסורי ביאה ה"ו וע' סנהדרין עא' א' דמחייב לזובח למרקוליס באא"ע וכ"פ הר"מ פ"ג מע"ג ה"ג וע' כתובות לו"א תנהו ענין להכאה ערש"י ובסנהדרין מא' א' אם א"ע לכרת תנהו ענין למלקות וע' מל"מ ה' אבל פי"ד הכ"ב ובטעמא דאין לוקה דגם בג"ש ס"ל אין מזהירין וע' חולין קטו"ב ל"ל ג"ש בכ"ר ליתי בק"ו וע"כ דאין עונשין מג"ש ולמ"ד דעמה"ד ס"ל גם בהנאה ע' תו' פסח' כד"ב ד"ה ה"מ ובד"ה אמרת וע' סנהדרין עו"א ואכמ"ל ובגוף הענין דכתב לה קרא י"ל כמ"ש במדות אהרן פ"ב חי"ג וע' נוב"י מ"ת חחו"מ סי' ס' בהג"ה הא דלא ניתן לענוש מהדין בק"ו לפי שאדם דן מעצמו ואולי יש צד פירכא לסתור הק"ו ולפי"ז י"ל שהק"ו אינו סברא מוכרחת ואצטריך לאפוקי מסברא החיצונה והא דב"כ הבכ"א אין מלמדין או באא"ע דהתם ידעינן מפורש מקרא וע"כ דהיכי דגלי גלי וע' תו' פסחים כח"ב כתיב בהאי כו' ע"ש בפרש"י והוא ע"ד מלתא דאתיא בק"ו ויש לפלפל לר"י לשיטתו בב"כ הב"כא דמלמדין ובענין ב' כתובים בג"ש ע' זבחים נ"ז ולהנ"ל נסתר זה וע' לא"ז רש"א בקדושין נ"ח למ"ד ב"כ א"מ תרי מיעוטי ל"ל דידע תלמודא לדרשה אחרינא והכ"נ למ"ד ב"כ מלמדין כמו למ"ד ב"כ א"מ וק' התו' על לשון הגמ' דהול"ל דבחד סגי [וע' תו' ב"ק פו"ב ובתו' יומא דף ס' וע' בנ"ת לכריתות ו"א ד"ה תרי מיעוטי וע' תו' סוטה ג"א ד"ה לא נשנית ובחולין ע' ע"ב ושבועות ז"א וע' פסחים ע"ז וי"ל ג"כ בריבוי אחר ריבוי להפו' בב"כ הבכ"א מפסחים נג"א לר"י הוי ריבוי אחר ריבוי] והארכתי במ"א עפ"ד הט"ז הנ"ל בשבת קלו"א בה"ד מימהל היכי בקו' יש"יע סוף חאהע"ז להסוברים דל"ג שמא יעבירנו רק משום דלא בקיאין בקביעא דירחא די"ל שאינו מקיים המצוה כלל וא"כ הכא גבי מילה בשבת ליכא למיגזר משום ספיקא דיומא דאם אינו בן ל' מחתך בעלמא והי' שמא יעבירנו וע"ע בס"ס הוראת שעה וש"ות דברי מנחם סי' ידי' וע' ש"ות תועפות ראם חאהע"ז ססי' פ"ד וע' שו"ת פרי תבואה סי' כ"ד רק דמ"מ תיקשי בנפל בספק בן ז' אלא לרשב"ג דכל וולד דהוי ספק נפל הוי כמפורש בתורה וע' נוב"י מ"ת חיו"ד סי' ז' מבעהמ"ח שתמה על הפ"מ ביו"ד סט"ו במשבצות דבעי מעל"ע שלמין מה"ד מימהל כו' דמה ענין אדם לבהמה והא קו' הגמ'

על ל' יום באדם וע' חתם סופר שנדחק ואולם בתיבת גומא פ' ראה סוף אות א' כתב כי בדפוס חסר בפ"מ ודע דלרשב"ג מה"ת הוא וכונתו עפ"ד הט"ז האמורים יע"ש שהאריך בראיות דבעי מעל"ע והביא דעת החולקין וע' נדה נ"ח ב' דם ולא כתם וצ"ל דזה לא הוי כמפורש ההיתר:

ועתה נשוב נחקורה מש"כ מע"ל להוכיח כשיטת רש"י דדשא"מ מדרבנן מדפריך והא אביי ורבא וע"כ דפסיקא לי' דאף לאביי דמוקי כר"י ע"כ מוכח כסברת הט"ז ולכן כתבה התורה ההיתר ולזה מקשה דא"כ בכה"ג אפי' כר"ש הומ"ל דפ"ר אסור גם לר"ש וא"כ אי לאו קרא הוי אסור מדרבנן ומזה כי' להוכיח דפ"ר לר"י ג"כ מדרבנן דאי לר"י רק בדשא"מ בלא פ"ר מדרבנן וא"כ י"ל דמש"ה לא מוקי אביי כר"ש דלר"ש א"כ פס"ר ג"כ אינו אסור כ"א מדרבנן ואי מדאורייתא הו"ל לאסור וע"כ דשא"מ שאינו פס"ר מדרבנן ובאמת גם לפי הבנתו דאף אי הוי פס"ר מדאו' מ"מ בדשא"מ בלא פס"ר י"ל דלא גזרו גם מ"ש עפ"ק רשב"א דהא לקמן ג"כ דריש הכי מלעשות די"ל דיתורא דקרא שלא יהי' ביד חכמים לעשות סייג להחולקים עה"טז דיכולין לאסור דבר המפורש להיתר וע"כ דשא"מ לר"י ופס"ר מדאו' אסור וכ"ז דברים יגעים וגם טפי הומ"ל בפשוטו דזה לא הוי בכלל דבר המפורש וכנ"ל. ובאמת י"ל ג"כ להיפך דר"ש ס"ל בכ"מ דשא"מ מצד הסברא הי' מותר דאזלינן בתר המחשבה וע"כ דהכא הוי פ"ר ולכן אצטריך להתיר ולר"י גם בלא פ"ר הי' אסור בדשא"מ דאזיל בתר המעשה ולכן צריך קרא וע' בחי' למ"ק ב' ע"ב ועכ"פ ליכא ליגמור מיני לענין דשא"מ שיהי' מותר כיון דהקרא היפך סברא החיצונה וכתו' יבמות ד"ד א' וא"כ אדרבא בכ"מ ידעינן ההיפך ולפ"ז י"ל בפשטות כסברת הט"ז באו"ח דגבי מילה ל"ג שמא יעבירנו כיון דכתיב ההיתר מפורש ביום ואפי' בשבת והכ"נ ל"ג משום דשא"מ ופ"ר דאסור מדרבנן כיון דגלי לן קרא דל"ח להכי משא"כ בשאר מילי כיון דסברא החיצונה דאסור אי לאו דגלי קרא במילה דמותר ואף דלא ילפינן ממילה שכן נכרתו יג' בריתות מ"מ בשאר מילי חזינן דמצד הסברא אסור דשא"מ וממילא אסור עכ"פ מדרבנן. ואולם ז"א דגם מה"ת יהא אסור דשא"מ לר"י או פ"ר לר"ש כיון דאצטריך קרא במילה דשרי וע"כ דלא מצינו דאפיק קרא רק במילה דמיותר קרא דלעדל"ת ילפינן מאינך קראי וע"כ מוכח דבכ"מ דשא"מ אסור מה"ת וע' בחי' ליבמות ה' ב' בתו' ד"ה טדכ"ר ואכמ"ל. ואולם יש לדחות בהיפך דלר"י מצד הסברא הי' מותר דשא"מ ולכך גלי במילה ויליף במדאצטריך דאל"כ לישתוק מיני' וכן לר"ש הו"א מצד הסברא דאסור ולכן יליף ממילה מדגלי קרא וע"כ בכ"מ נמי מותר. אך ז"א דהא לר"ש אכתי איכא לדחויי מה למילה שכן נכרתו יג' בריתות ול"ה יליף בכ"מ להיתירא וע"כ לר"ש ס"ל בהיפך

דמצד הסברא הי' אסור משום פ"ר וא"ש ויש לפלפל בשבת קו' א' בפלוגתא דר"ש ור"י ואכמ"ל. ובאמת לפי סברת מעל' דקרא שלא יהי' ביד חכמים לאסור וכמ"ש הט"ז וא"כ בל"ה נסתרו דברי הנ"ל ומ"ש מע"ל דדשא"מ לר"י מדרבנן אסור מהא דשבת כט' ב' דאביי בשיטת ר"י רבו דאותיב לעולא מהך דגורר אדם ולא ס"ל לחלק דמודה ר"י היכי דלא אפשר וא"כ י"ל דאסור מדאורייתא דמה"ת ליכא לאפלוגי בלא אפשר ומלבד דאביי לטעמי' בפסחים כה' ב' לל"ק ולא"ד דלר"י היכי דלא אפשר מודה דמותר בל"ה לא ניתן להאמר דאף דמדאורייתא אין לחלק לדיעבד אבל מ"מ גם מה"ת לענין דחי' היכי שיוכל לקיים שניהם לא ניתן לדחות הל"ת ומכש"כ לענין מלאכה דכיון דיוכל לעשות בענין אחר הוי כמתכוון וגרע מפ"ר היכי דלא אפשר וא"ל דהא במילה א"א בלי קציצת בהרת ודמי לגרירת גדולים דמודה ר"י דמותר לאביי כיון דבשבת א"א לקיים בענין אחר מילה בזמנו ול"ד לנותר דאצטריך ליתן בוקר שני לשריפתו מדיכול להמתין וע' תו' יבמות ה' ב' וע' לא"ז רש"א שבת קלב' סע"ב ודוק דהרי הכא החיוב מוטל מיד בח' וא"כ ק' דע"כ גם לר"י מותר בדשא"מ בכה"ג ול"ל ג"כ להיפך דמצריך קרא דמצד הסברא הי' מותר דשא"מ גם בלא אפשר ולהכי כתיב קרא דנילף מיני' דהא שאני מילה דנכרתו יג' בריתות ולענין התירא לא ילפינן מיני' כיון דמצד הסברא הי' אסור. אך הא טעותא דודאי למה דסבר אביי דפ"ר אסור וא"כ שפיר יש לחלק דכיון דאפשר בענין אחר חששו גם בדבר שא"מ אבל אי נימא דדשא"מ מותר גם בפ"ר וא"כ לא חששו כלל על עשיית המלאכה וממילא אין לחלק בזה ולכן פריך שפיר קרא ל"ל כ"ז כתבתי בה"ר לפום רהיטא. ז"ז מה שהעיר בדהר"נ והרא"ש פ' ח' שרצים במ"שכ דגם להערוך דמחלק בפ"ר דלא ניחא לי' דוקא בשבת דבעי מחשבת כונתו בפשוטו דאף אם נסבור כהערוך לחלק בזה היינו לגבי שבת אבל ודאי דהערוך לא מחלק בהא כדמוכח מכל הראיות שהביאו בשמו לקמן וי"ל עוד בענין אחר ואי"ה אבאר בל"נ לעת הפנאי בארוכה וע' מ"א סי' שח' וע' בנ"ת לכריתות ספ"ד משש"ב: ובנידון מה שפילפל בס' קול קול יעקב על קושית זקיני הגאון רא"ב זצ"ל בה"ד ואי איכא אחר להש"ך דעובר בעשה וי"ל למדקי"ל מל ולא פרע כו' וע"כ דמותר למול בשבת ע"י שנים כו' וע' בחי' ליבמות ה' ב' ובל"ה להר"אה בטי"ד סי' סי' רס"ו דאם האב יודע למול אין לו למול בשבת אם יש אחר דהא מילה הוא פסיק רישי' לגבי דידי' וע"ש בב"י ובא"ח של"א וא"כ לר"ש דס"ל בשבת ק"ו א' דמקלקל בחבורה חייב מדאצטריך למישרי מילה וא"כ ר"ש לשי':

קמז

א
איסי בר היני וגי' הרא"ש רב אסי בר חנא:

קנב

א
טבא תרי מתלת וע' בני"ע באי"ז פט"ז שכ' המאמר לא נמצא ופי' דקאי על ג' התנאים הנז' בסוטה וסנהדרין שאמרו ווי ומ"מ טוב יותר משיתאחר שנה אחת ולא ידע המקור מסוגיא דהכא וכדמפרש ר"ח וכמבואר בפרש"י:

קנד

ב
קסבר צעב"חדר ונשאלתי מהרב המא"הג מ' שרגא פיוויל הרב דסייני והא מ"מ ידחה עשה דרבנן לל"ת דרבנן וכבר הרגשתי בזה בילדותי ואמרתי שז"א דשאני לאוי דשבת דחמירי וכמ"ש התו' ביבמות ו' א' דהא איכא עול"ת רק דהתם הו"א משום דהוקש כו' וע' שבת קי"ד ב' לעבור עליו בעו"לת וע"ש ברש"י ותו'. וע' בתו' שבת ס"ט ב' דידע לשבת במאי ותי' לר"י דלמא דידע בעשה ומבואר דס"ל דהעשה קאי אמלאכה. ומהתימא על מוהר"מל בשבת קל"ג שתמה על התו' דנליף דדחי העשה דמילה בצרעת דעד"לת ועשה דלא הקשו התו' ממילה דדחי שבת דהוי ג"כ ע"ולת וזה פלא דזכור ושמור לא קאי אמלאכה ובל"ה תליא במחלוקת הראשונים אי הוי בעידנא אם א"א לקיים המצוה בענין אחר וכמ"ש תו' זבחים צ"ז ב' לענין שבירת עצם וכמ"ש הריט"בא והרמב"ן ביבמות ו' ב' לענין הבערת ב"כ דהיכי ס"ד דדחי הא א"א שלא יהא בישול פתילה קודם להוצאת הנפש וע"כ דכיון דבלא הפתילה א"א לקיים הבערת ב"כ שפיר הוי בעידנא וע"ש בתו' סה"ד ט"דכר וגם להנ"מי בב"מ דף ל' שכ' בשם הרנב"ר לענין השבת אבידה בכהן בב"הק וה"ר ממילה דקי"ל מל ול"פ כלא מל והנ"מי כ' דל"ד למילה דכל חדא מצוה בפ"ע אבל בכאן הוי מכשירי מצוה וע' בחי' הריט"בא לב"מ שכ' ג"כ כדעת הר"י הלוי. וע' בחי' ליבמות צ' וערובין ק' משש"ב ועכ"פ י"ל ג"כ בנ"ד כיון דביטול כלי מהיכנו עובר מיד ואח"כ כשמקיל מעליו משאו הוא מבטל צעב"ח ולא הוי בעידנא אך זה תליא אי נימא דבדרבנן בעי ג"כ בעידנא והארכתי בחקירה זו בתשובתי להזמנה ואולם אי נימא כדעות הסוברים דבכ"הג הוי בעידנא י"ל בזה מש"כ התו' שבת ד"ד א' ד"ה וכי אומרים בשם הריב"א שכ' לחלק די"ל דאפי' למדביק בעצמו אין להתיר איסור שבת דהיכי שהמעשה כבר נעשה וממילא יגמור לא יעשה אפי' איסור קל בידים וא"כ תיקשי מסוגיא דהכא דע"כ דמוטב לעבור על צע"בח ולא לעשות איסור חמור וא"ל כיון

דתחלתו ע"י מעשה דהא רב ביבי לא חשיב שהי' כמעשה כמבואר במכות כא' ע"ב וכתו' בשבועות יז' א' וא"כ איכא לאוקמי הכי כרב ביבי בר אביי דהכא [וע' ירו' בכורים פ"ב וירו' קדושין פ"ד ה"ו דאמר רב ביבי כיון שהותרה הרצועה אף אני מותר בה וע"ש במפרש דרב ביבי הוא בנו של אביי שהי' מעלי הכהן והרי רבא ואביי היו בזמן א' ורבא נולד כשמת רב יהודה כקדושין ע"ב וא"כ מוכח מהכא דרב ביבי סתמא הי' מוקדם טפי ובערובין כג' ב' רב ביבי א"ר יהודה וע' מנחות ק"ג ב' ונדה ס"ב ב' רב ביבי אריב"ל וכה"ג במ' קהלת פרשה יוד וע' מכות יז' א' א"ר ביבי ארש"בל וע' במ' איכה ע"הכ גלתה יהודה רב ביבי בשם רב וע' ביבמות קט"ו ב' דקדים רב ביבי לאביי ואף שהתו' כ' בכ"מ בלי"ה דאין ראי' מהקדימה וע' כתובות ל"ט א' רב ביבי קמי' דר"נ וע' נדה כ"ה ב' אנא ורב ביבי בר אביי שמענא משמי' דר"ח וע"כ דהי' בנו של אביי קשישא דהא אמרינן אביי חי ארבעין שנין וע' בחידושי לברכות כ' ע"ב בהשמטות וע' בתמורה כ"ה א' ואמר אביי מאי תיבעא ואילפא הי' בימי ר"ח כתענית ורב עמרם תלמיד רב וע' ביוחסין דגריס בנדה אנא ואבין] ועכ"פ י"ל דבלי"ה הו"א דע"דלת משא"כ בדרבנן דלא אמרינן עד"לת וכמבואר במג"א סי' ת"מו וע' בחי' לפסחים פ"ח א' משש"ב אך אין הכרח להתו' בפסחים נ"ט דבעשה החמור לעשה הקל לא בעי בעידנא ובהא דר"א היינו משום דהוי עשה דרבים וע' תו' ברכות מ"ז ב' ד"ה מכאן וע' רא"ש מ"ק פ"ג דמה שעשה ר"א לבדו לא מיקרי מצוה דרבים אם אינו מוציא אחרים וע' שו"ת בשמים ראש סי' קנ"ה וע' מ"א סי' תרנ"ה דאין דוחין דרבנן מקמי דרבנן וע' במ"א סי' צ' ס"קל מה שהביא בשם הרא"ש דאלים עשה דרבים אפי' דרבנן וע' ש"ות רע"א סי' י"ג ובזה יתיישב גם קו' התו' דחגיגה דליתי עשה דלשבת יצרה כו' וזה תליא אי עש"דר במצוה רבה דוחה וע' ש"ות חו"י סי' קי"ב שמצדד ג"כ דבע"דר לא בעי בעידנא וע' להגאון דליסא בקהלת יעקב סי' תצ"ח סעיף י"ד דלדחות אס"דר לא בעי בעידנא וא"כ י"ל דהשתא לא שייך עשה דל"ת כיון דלא הוי בעידנא אבל לעיל הוי ס"ל דהוא עשה דאורייתא ולכן בעי בעידנא. אך באמת ל"ד כלל להא דרי"בא דהתם אין עושה השתא שום איסור כלל רק שאח"כ יבא ממילא לאיסור סקילה משא"כ הכא בצע"ח שהרי גם עכשיו הוא עושה איסור בכל רגע ומה בכך דהאיסור נעשה עכשיו ממילא כיון שגם עכשיו הוא עושה איסור ולכן בכה"ג ודאי דראוי לתקן שלא יעבור על צעב"ח ובעיקר הקושיא דליתי דצע"בח כו' יש לדחות להתו' ערובין ק' ע"א לחלק להיכי שהוא ע"י פשיעה שהי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו אך זה יש לדחות דדוקא היכי דלא עביד מצוה מן המובחר דכל הניתנין שנתן במתנה א' כיפר ולכן אין לדחות הל"ת אבל היכי שמפסיד המצוה וכמו ברקיק כזבחים

צז' ב' וכמו שהק' המפ' ע"ד התו' דהכא דאם לא ידחה ה"לת יבא לידי הפסד קדשים ולא שייך קנסא ולכן לגבי צעב"ח לא שייך כאן עד"לת דבשביל שפשע אין לו לעבור על צעב"ח וע' בתשובתי להזמנה מש"ב ואולי יש לחלק ג"כ דלגבי שבת חששו משום הרחקה שלא יבא לאס"דא החמור אבל בצעב"ח דליכא עשה דאורייתא לא חששו כ"כ ויש לדון למ"ש האחרונים לפלפל בר"נ וראש פיו"כ אי עדיף שלא לעבור על חומר איסורין או על ריבוי איסורין דקילי והרי כאן הוא עובר על כל שהי' וע"כ דצריך לחלק ג"כ בין היכי שהמעשה נעשה מאליו דלא חששו לריבוי איסורין דקילי והארכתי בפרט זה בתשובתי ליומא ס"ג ב' ואכ"מל:

ומה ששאל מדברי המג"א בסי' תרנה' לענין ערבה שנתלשה ביו"ט ב' דדעת הרשב"א דדוקא ביו"ט שני אסור לטלטלה הואיל דהוא מדרבנן וע"כ דבדרבנן לא אמרינן דידחה מצוה לאיסור עכ"ל וע' באו"ח תרפ"ז ס"א בס' החיים ד"ה ובבאור ל' המרדכי בענין אי עשה דרבנן דו"לת דרבנן ובאמת מד' המ"א הנ"ל מבואר בפשטות להיפך ולכאורה י"ל בפשטות משום דלא הוי בעידנא וכמ"שכ האחרונים בהא דשופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט אפי' באס"דר היינו דוקא היכי דבעידנא כו' ולכן י"ל דבא"י שהביא שופר דלכתחלה אסור דלא הוי בעידנא ומ"מ כשכבר הביא עשה דוחה לל"ת ויש אריכות דברים בזה לפלפל מכמה פרטים ומהא דעשה החמור לל"ת הקל אי בעי בעידנא וע' תו' פסחים נ"ט א' ואכ"מ וגם י"ל דהוי כמו דבר שאפשר לעשותו מע"ש וה"ה הכא גבי שופר כיון שלא הכין מאתמול ועוד יש לחלק בכמה גווני:

עירובין

ב

א

תוס' ד"ה דאורייתא דל"ל כפרש"י מדלא קאמר ואב"א בדרבנן נמי תני פסולה וע' בחולין כט' ב' דגם בדרבנן שייך לשון פסול רק דליכא למיפסק ולמיתני בסתם פסולה וע' לא"ז רש"א בריש סוכה דלא ניחא להו דימעט היינו לכתחלה וקושטא הוי הכי כיון דהוא מדרבנן דא"כ לא הוי שייך למיתני פסולה משום אגב גבי נ"ח כיון דבדרבנן בדיעבד כשירה ומיהו לתירוצם בתרא דימעט משמע כמו שהוא ישפיל ומשום דהרואה יאמר לצרכו דאדליק ולא הוי פרסומי ניסא כלל ולהכי לא תני גבי נ"ח ימעט וא"כ י"ל דימעט היינו לכתחלה כשנויא בתרא ואף דלסברת התו' לעיל במילי דרבנן אינו מדקדק שאני הכא דבכה"ג מתחזי כאלו לא קיים המצוה כלל ועוד דיש לדחות דהתנא לא מיירי כ"א דלכתחלה ימעט ובדיעבד לא מיירי ולא יהי' הטעות בעיקר הדין ועכ"פ ידעי' דלכתחלה

הוא דאסור אבל אי נימא כמו שהיתה מדלקת ישפילנה א"כ יש לטעות בדין דמיירי בי' דישפיל אם הגבי' ולכן איצטריך למיתני פסולה. ועוד אמינא לחלק דודאי לפירושם דפסולה לא הוי לישנא מעליא וכיון דבדרבנן הוא לא חייש לאשמעינן רבותא בדין משום לישנא מעליא אבל השתא דפסולה הוי משמע דאורייתא ואי תני ימעט הוי משמע ישפיל ולכן ניחא לי' למינקט לשון פסולה אף דאיכא למיטעי דפסולה נמי דקאמר מדאורייתא מ"מ לא יהי' הטעות בעיקר הדין אלא אי הוי דאורייתא ואי הוי תני ימעט יש לטעות ג"כ להקל ולפ"ז א"ש כיון דלהך פיי יש נ"מ משום לישנא מעליא וא"כ אין לחוש אם יש לטעות בלישנא כיון דמדרבנן הוא ובז"מ קישור ד"התו דהך שנויא בתרא בנ"ח תליא נמי בשנויא בתרא שכתבו לעיל וא"כ מבואר הטיב דברי א"ז רש"א שה"ר מהא דתני בנ"ח פסולה דהך שנויא ע"כ לא מתוקמי לתי' קמא שכתבו התו' לעיל. ומיהו יש להבין לתי' התו' משום אגב דלתי' בתרא דגמ' דבסמוך דבדאו' נמי תני תקנתא רק הכא דנפישי מילי' וא"כ לגבי נ"ח לא שייך למיתני אגב סוכה כיון דגם בסוכה שייך לישנא דימעט ולא נקיט רק הכא במתני' לשון פסולה משום דהכא נפישי מילי' בהך מתני' וכמבואר בפר"שי וטפי הול"ל לשון ימעט כמו בנ"ח וע' בט"ז או"ח סי' ל"ב ס"ק כ"ב שכ' דפסול אפי' דיעבד משמע וע' פסחים עז' ב' וע' רש"י דא"נ פסולה משמע לכתחלה וע' בראש פ"ג דמכלתין הי"ד בשם הראב"ד וכן מחלוצה קטנה דקתני במתני' ביבמות קטנה שחלצה חליצתה פסולה וכמה מהפוסקים ס"ל דפסולה רק מדרבנן וע' תו' יבמות קה"ב ד"ה קטנה וע' לח"מ יבום פ"ד הט"ו ובהה"מ וע' שעה"מ פ"ה מאישות סה"ד והנה וע' ריש חולין ושחיטתן כשירה בדיעבד וע' תו' שבת נז' ב' סד"ה ארשב"א. ומש"כ א"ז רש"א דמשום אגב לא נקיט שקר בנ"ח ע' תו' כתובות ב' ע"ב סה"ד אלא ותו' שבת ג' א' ד"ה בבא יעו"ש ובחי' ומ"ש ומשום לישנא מעליא ואף דהכא לא הוי כי הדדי בדריי' י"ל דמ"מ אינו חושש רק בדברי התי"ק ושונה כלשונו: רשי' ד"ה מבוי שהניחו את הקורה למעלה ולקמן ג' ב' חלל סוכה תנן וע"ש בתו' ד"ה תניא וי"ל דכ"כ לאביי דליכא סיוע ובזה ניחא דרש"י ג' א' ד"ה והא דקתני וע' רש"י ריש סוכה:

יב

ב

תו' ד"ה יתר דמדרבנן בע' ג' וכ"כ התו' לקמן כב' סע"א וא"כ לזרוק אסור דמה"ת סגי בב' מחיצות גמורות ובזה הרגיש בדו"ח מרע"א על התו' שבת ו' ב' אמאי קרי לי' גמורה וכן שמעתי בשם הגאון ר' אבלי מוילנא זצ"ל ואמר שלפי' התו' לא גרסינן מהד"ת דאדרבא לשון גמורה איפכא מסתברא והי' כתוב ברי"ת ל"ג וטעה המרשים וחשב שהוא ברי"ת

דלשון גמורה ע"כ דפ"חח וגם תמהני בדה"תו ד"ה לחי מכאן דלא פליגי רבנן עלי' במבוי מפולש מהא דלקמן צ"ה א' ועוד אר"י מערבין למבוי המפולש וחכמים אוסרין וע"ש בתו' דלא פי' כפר"שי וא"ש וגם משה"ק בגליון הש"ס משבת ו' ב' וע"ש בתו"י ונ"ל בפשוטו דלהמקשה דלחי וקורה משום מחיצה א"כ לימא איפכא דזהו רה"י גמורה למעוטי ההיא דאם הי' דרך הרבים וע"ז הוי קאי ואמאי קרי לי' גמורה וזהו רה"ר לאידך דיתר על כן ואיידי דתני לעיל גמורה קרי לי' גם הכא גמורה אבל בשבת אוקים הכא לרבא דלחי וקורה משום היכר וכדמפורש שם להדיא בתו"י ובז"מ דה"תו סוכה ו' ב' דאי במבוי שאינו מפולש לגבי שבת נמי אסור ולכאורה להתו' שם ד"ה אמר רבא דמשמע דהיכי דמה"ת שרי שפיר הקילו לגבי סוכה וע"כ דה"ד הכא התו' דרבנן לא פליגי עלי' דר"י רק מדרבנן היינו להמקשה והא דשבת י"ל איפכא וכקו' התו"יש אבל לרבנן דלחי וקורה משום היכר לא וא"כ מוכח דבדרבנן לא מהני לחי וקורה מהתורה לכלום בגו מבוי מפולש והקשו שפיר וע' במ"א ה' סוכה ולדבריו א"צ לגי' הס' שם רבא ותי' א' יש לסתור מדהר"נ שם:

יג

א

תו' ד"ה על זה וע"ש בתו"יוט וברפ"ג דפיאה וע' לקמן י"ז א' תו' ד"ה אמר ובתו' יבמות כח"ב ד"ה רא"א וע"ש קכ"ב א' וע' ביצה ט' ב' ויבמות טז"ב ד"ה ר"ח וסוכה ט' ב' ולה"ב וע' בחגיגה י"ז ב' לפי הצריכותא דאשמעינן בבא יתירה דב"ש ונדחה ג"כ מש"ש א"ז רש"א בד"ס מאי לאו יום טבוח וע' ביצה ב' ע"ב וניפלגי בתרויהו וע"ש י"ז ב' ובמוהר"מש וע' לא"ז רש"א ערובין ע"ב וע' ברכות מ"א ב' ומ"ז ס"עא בתו' וע' צל"ח פסחים ח' ב' וע' תו' ביצה ג' ב' ד"ה לדידי ובש"מק ופסחים ס"ח ב' ד"ה ומה וע' שבת כ"ט א' וכתו' ע"ח ב':

ב

לא ר"מ שמו אלא ר' נהוראי שמו ולא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמי' שמו וע' ברכות מ' ע"א ר"מא כו' ר"נ אומר כו' וע' בהקדמת הרמב"ם לס' הי"ד חביריו של ר"ע כו' עד ור' נחמי' יע"ש ובש"ות נוב"י מ"ת חיו"ד סק"נא שכתב שע"ז ששמו מפורסם בפי כל בשמו ר"מ אמרו ששם העצם שלו היו ר' נהוראי אבל ע"ש חכמתו שהאיר עיני חכמים קראוהו ר"מ ושל החכם שהי' מפורסם בפ"כ בשמו ר' נהוראי אמרו לא ר' נהוראי שמו אלא ר' נחמי' או ר"א בן ערך והוסיף להכריח זה שהרי ר"א בן ערך הי' מתלמידי של ריב"ז כמוזכר ור"מ הי' תלמיד ר"ע יעש"ב ולפ"ז א"ש בפשיטות ג"כ מסוגיא דהכא וע' דא"ז פ"י וכן בסוף סוטה ר' נהוראי ור' נחמי' וע' נדה נט"ב ר"מ ור' נהוראי וע' בשלהי קדושין

א"ר נהוראי מניח אני כו' ובסמוך פליגי ר"מ לעולם ילמוד אדם כו' ומבואר דתרי נינהו אך משם אין הכרח כ"כ לפמ"ש הפ"י לר' נהוראי משתעי לגבי עצמו שראה בנו זריז לעסוק בתורה אבל גם ר"נ ס"ל דכל תורה שאין עמה מלאכה כו' וא"כ לפ"ז א"ש בל"ה דאין כאן מחלוקת כלל וע"ש במקנה (וע' רש"י ב"מ ד"ל בית חייהם כו' ובשו"ת כנסי"ח סי' ז' בישוב סתירת דרש"י מב"ק צ"ט) וכה"ג מצינו במגילה טו"ב ר"מ ור' נחמי' וע' במגילה יג"א וע' סוטה יב"א דאיפלגי ר"מ ור' נחמי' וע' סנהדרין פו"א סתם מתני' ר"מ סתם תוספתא ר' נחמי'. ובסנהדרין צ"ט א' דמייתי דפליגי ר"מ ור' נהוראי אהדדי וע' זבחים קי"א א' דפליגי ר"ע ור' נחמי' וע"ש עוד ור"ע לא ידע מאי קאמר ר"נ ובסנהדרין יד"א וכן בע"א ח"ב ר"מ כו' ור' אויא מוסיף אף ר' נחמי', וברכות ב' ע"ב רמ"א משעה שהכהנים טובלין ור' נחמי' פליג ארי יוסי בשעורא דבה"ש וכמבואר בפב"מ והיכי קאמר דקאי אבה"ש דר' יוסי ועפ"ז יפלו ג"כ כמה פלפולים לרוב מדברי המפרשים במש"ש לשיטתי' ואין עת האסף פה וע' במדרש קהלת ולבסוף העמיד שבעה כו' ור' נחמי' ור' מאיר יע"ש וע' ברש"י סנהדר' כ' ע"ב ד"ה ר' נהוראי ל"ג בתוספתא דהא קי"ל ר"נ הוא ר' נהוראי ואחרי בינותי בספרים מצאתי בשו"ת תפארת צבי חאו"ח סי' נ"ז שהעיר ג"כ בחקירה זו והביא האי דרש"י דסנהדרין שכ' דלא מסתבר דהא אדר"א בן ערך שמו דהוא הי' חבר לר"א ור"י ואיך פליג עם ר"י תלמיד ר"ע והוקדם דבריו לדברי ראב"ע וגם הביא בשם היוחסין דגריס לא ר"מ שמו אלא ר' מיאשא שמו ולא ר' נהוראי וכו' יע"שב וע' בילקוט ש"א ח' (וע' בסה"ד דל"ח ואולי שהי' שם התואר שלו ר"מ לפי שהי' מבהיק מאוד) וע' פסיקתא רבתי כ"ט האילן שאכל אדה"ר רמ"א חטים ר' יוסי אומר תאנה ר' נהוראי אומר ענבים ריבל"א לא גילה ולא תגלה ולא יאמר ועי מ"ר פט"ו בפסוק ויטע רמ"א חטה ר"י"א גפן הי' וכ"ו וכה"ג בפ' שמיני בפסוק יין ושכר ובמדרש מג"א ס"פ ה' וע' בהקדמה שבשו"ת מוהר"מ מלובלין מבן המחבר מש"ש בסוגי' דערובין יע"שב:

יז

ב

ספ"ק על ערובי תחומין ד"ת. והנה הרי"ף והרא"ש ז"ל הקשו דהרי לא קי"ל כרע"ק דתחומין דאו' ועמ"ש במאור ומלחמות ועיקר קו' על מה שפסק כירו' דיב' מיל דאו' דא"כ למה אמר בכמה דוכתי דידע לה בתחומין אליבא דרע"ק והבערה אליבא דר"י הול"ל ככ"ע וב"י"ב מיל ושמעתי מחותני הגאון נ"י שאמר בזה דהנה במלחמות היסב ד' הרי"ף לדעת אחרת שגם הוא ס"ל דתחומין דרבנן ולא משמע כן שטחיות לשונו ויגיד עליו ריעו הרמב"ם רפכ"ז מהל' שבת דפסק דתחו' דאו' ולוק"ע וגם דבריו שם צריך בי'

מלבד האריכות קשה סוף ד' ומד"ס שלא יצא כו' חוץ לאלפים אסור כו' מגרש העיר ע"ש ולכאו' כיון דלמד ממגרש אתי' כר"עק דאלפים דאו' ולכאו' גם ק' להיפך כיון דס"ל דאלפים מגרש לא קאי אתחום שבת והוי' דרבנן וכקו' התו' ד"ה מר סבר בסוטה ל' ב' עיש"ה גם ד' הירו' פ"ג ה"ד הגיעוך סוף תחומי שבת שאינם מחוורין כו' ד' אלפים מחוור הוא כו' אין לך מחוור מכולם אלא י"ב מיל כמחנה ישראל עכ"ל ואין לו ביאור והנ' ששי' הר"יף ורמב"ם ברורה כפשטי' דתחומין דאו' כפשטי' דאל יצא איש ממקומו ורק שמקום זה א"י כמה וע"כ כשהודיענו ריי"ח לדידי חזי לי האי אתרא והויי י"ב מיל א"כ מפורש מקרא י"ב מיל כקבלת ועדות חז"ל וזה אינו נקרא מד"ס רק שתרגמו פי' מקום כן כמו פרי עץ הדר שתרגומו אתרוג וטוטפות תפלין מאחר שביארו לנו רק כוונת לשון התוה"ק ללשון המובן לנו ורק בגמ' ערובין נא' א' ילפי' גז"ש ממקום וניסה ממגרש שכוונת התוה"ק גם על אלפים ורק שנלמד מגז"ש וזה נק' בלשון הר"מ ז"ל מד"ס (כמ"ש נו"כ על קידושי כסף מקיחה קיחה וכ"ש דגז"ש הזאת הוי' כעין אסמכתא וכגז"ש דבודקין לאור הנר ממציאה וחיפוש עיש"ה) וא"כ מובן ד' הירו' בהקדם התוספתא סוף עירוכין תחום ערי הלוים אלפים כו' מגרש רביע וכמו דקיי"ל בערובין נו' ב' ביתא דהוי תרי אלפא וכמש"ש התו' ד"ה משכחת כו' דערי מגרש אין עושין אותם גדולים ואף בירו' דסוטה פ"ה ה"ג כה"ג ע"ש וע"כ א' דלכאו' ד' אלפים מחוור אף שתלמד משני צדדים מגרש או העיר עם מגרש לצד אחד באיזה צד שתרצה לילך מ"מ ד"א מחוור וע"ז א' אין לך מחוור ומבורר בפירוש בכתוב רק יב' מיל כמחנה ישראל וע"ז נאמר בהדי' וז"כ הרמב"ם היוצא חוץ כו' שנא' אל יצא איש ממקומו מקום זה הוא תחום העיר ולא נתנה תורה שיעור לתחום זה אבל חכמים העתיקו (כנ"ל תרגמו ופירשו לנו) שתחום זה יב"מ מחנה ישראל ורק כנגד אמר להם משה לא תצאו חוץ למחנה (ר"ל זה א' להם בפירוש) ומד"ס שלא יצא כו' אלפים כו' מגרש העיר (מגז"ש הנ"ל וע"כ ק"ל ד"ס) וע"כ מיושב קו' התו' בסוטה דאף מדס"ל אלפים מגרש מ"מ מגז"ש ילפי' ממגרש ורק שאינו מחוור ומפורש בקרא כמו לרע"ק. ועתה אשוב ליישב קו' המאור מלחמות והרא"ש ז"ל מהא דא' תחומין ואליבא דר"ע והנ' שמזה יש ראי' ברורה לד' רבינו. דבאמת יש למצוא תרי גוונא לרבנן למיתוקם מתני' דיש בשבת שאינו חייב סקילה רק לאו או בתחומין דאף המחייב הוא רק בלאו או בהבערה למדס"ל ללאו יצאתה ורק לרי' יוסי מצינו בערובין לו' א' תחומין דרבנן ואין לו כלל עיקר מה"ת ולדידי אא"ל אתחומין ע"כ א' דלר' יוסי לשיטתי' א"ש דהא ס"ל ללאו יצאתה וכן לר"ע לשי' אא"ל אהבערה דהא בפסחים ה' ב' א' רבא ש"מ ס"ל הבערה לחלק כו' וע"כ א' דלדידי' א"ש דהא ס"ל תחומין דאו'

אבל באמת גם לרבנן אפ"ל כן רק לדידהו מוכרח כן לכא"וא כנ"ל וא"כ לפ"מ דקי"לב הבערה דלא כר' יוסי דחשיב בשבת עג' א' המבעיר כו' ולמחמר דחיק לאוקמי למסקנא דשבת פ' מי שהחשיך דפטור אפי' ממלקות א"כ תק"ל מתני' דא' המחלל שבת בדבר שחייב כו' מכלל דאיכא מה דאינו חייב רק מלקות במאי מיתוקם וע"כ ליכא לאוקמי אלא בתחומין גם לדידן וש"מ דהוי' לאו דלוקין עליו ומוכרח ד' הרמב"ם דהיו לוקין לכ"ע לבד אליבא דר' יוסי ורק עיקר הפלוגתא דלרבנן עיקר קרא דאלפים קאי על שדות וכרמים ותחומין ילפי' רק מגז"ש ואינו מפורש רק יב' מיל ולרע"ק עיקר קרא קאי רק אתחום שבת שזה יהי' רשות ללויים להלוך סביב עירם בשבת אבל לא לשדות וכרמים ובזה עלה בידי לבאר פלוגתת ר"מ ור' יוסי מעש"ש פ"ה מי"ד רמ"א אף לא כהנים ולויים שלא נטלו חלק בארץ וריי"א יש להם ערי מגרש ולכאו' מ"ט דר"מ והרי יש להם קרקע ורק לפמ"ש במכות י' א' והכתיב ויתנו לכלב את חברון ומשני פרוודהא דכ' ואת שדה העיר כו' נתנו לכלב הרי דערי מקלט לא ניתן ללוים רק העיר וסביבותי' כמדוד בתו"הק. והנה ווידוי מעשר דבעי קרקע היינו קרקע דעבדא פירי וכמ"ש בב"ב דבעי האילנות עם יניקתן ובביכורים תנינן כה"ג וע"כ לטעמי' אזלי דפליגי בערובין להי' א' בנאבד או נטמא עירוב ספק ר"מ ור"י א' ה"ז חמר גמל ר' יוסי אומר ס' עירוב כשר ומוק"ל בגמ' שם דר"מ ס"ל דעת"ח דאו' והיינו גם אלפים מדס"ל אין מקדרים בהרים גם במדידת אלפים וכר"עק א"כ אלפים אזיל מפורש על תחום שבת ולא הי' ללויים שדות וכרמים כלל ואין להם קרקע לזרע ור' יוסי ס"ל תחומין דרבנן ואלפים שדות וכרמים ויש להם קרקע. ומה שמפרש בירו' דמעש"ש פלוג' דתליא בהא דמעלין שכר ללוים היינו לטעמי' דס"ל דאפי' לר"עק מ"מ תחום שבת הוי רק אסמכתא ועיקר קאי על שדות וכרמים ועמ"ש בזה במ"הפ פ"ה דסוטה ה"ג דבהך פליגי הבבלי וירו' ואא"ל כנ"ל וע"כ מוקי טעמא דר"מ ור"י בענין אחר אבל לתלמודין א"ש בפשיטות יותר וכמ"ש. ובזה יישבתי בס"ד ד' התו' ברכות ד' ב' ד"ה נשים כו' במה שכ' ותימה דא"כ כהנים ולוים נמי תיבעי שהרי לא נטלו חלק בארץ שהרי ר"מ ור"י הלכה כר' יוסי וא"כ יש להם חלק בארץ ולדברינו א"ש בכ"מ שפסקו בפשטות תחומין דרבנן וא"כ בהא ע"כ הלכה כר' יוסי ועוד דרבינא סבר בהדי' ערובין נט' א' תחומין דרבנן ורבא ס"ל כן בשבת לד' א' ע"ש וכאן בעי רבינא מרבא וא"כ פשיטא דכהנים ולוים יש להם חלק בארץ עכ"ד:

יח

ב

תו' ד"ה מרורין כזית ע' ברכות להי' ב' פירי גופא איקרי זית ודוק וע' בחולין קל"ט סע"ב:

כו

ב

ר"פ בכל מערבין בירו' אמר קונם שאני טועם בחג על דעתי' דר' יוחנן כו' ועל דעתי' דר' יאשי' דאמר אחר לשון תורה מותר ביו"ט אחרון וע' בסי' תרס"ח ס"א בהגה' והט"ז ביקש לתור מקור הדין דהוא חג ולא זכר מהירו' דהכא וכן בירו' נדרים רפ"ו ונזיר פ"ו וע' במ"למ רפ"ד בה' שבועות:

ל

א

רש"י ד"ה באומר וכ"כ רש"י ברכות מ"ד א' מזונא דבר הסועד וע' ברש"י שם ל"ה ב' חמרא סעיד ולפ"ז צ"ל חשיב טפי ממזון וד"ז נעלם מהמפרשים:

שבועה שלא אוכל ככר זה מערבין לו בה ככר זו עלי אין מערבין לו בה ורש"י ותו' וריט"בא נדחקו מ"ש דתני באיסור הנאה ל' נדר ובשבועה איסור אכילה הו"ל רק לחלק בין אכילה והנאה ושמעתי מאת כבוד מר חותני הגאון נ"י ליישב עפמ"ש הקצ"החס סי' ת"י במקדש באיסורי הנאה אע"פ שהוא שלא ברשותו מ"מ הוי' שלו ויש להם בעלים וכה"ג חקר המ"למ רפ"ה מה' אישות במקדש באי' הנאה אשה שהיא חולה שיב"ס שלדידה מותר האיסור הנ"ל וחזינן עכ"פ דסבור שהיא נחשב שלו שאל"כ הוי כמקדש בד"שאש ומשא"כ בנדרים לפ"מ דקי"ל בנדרים לה' א' יש מעילה בקונמות הוי כהקדש ואין לו בהם שום קנין כלל וע' בר"נ פ"ה א' שבנודר הנאה מן הפירות יכולין אחרים ליטול ע"כ וא"כ א"ש דבנשבע על הככר שלא יהנה ממנו מ"מ הוי' שלו ומללה"נן כר"ה כח"א וע' מ"א סי' שפו' דע"ח נמי דבר מצוה חשיבא וע"כ מותר לערב לו בה אבל בנודר מן הככר הוא אינו שלו ואין מערבין בשל אחרים עכ"ד. עוד גרגיר אחד בשמו שם דף לו' א' רש"י ד"ה היום תהא קודש ומחר חול על מעות שיש לי בבית והנה כל העובר ע"ז ישתומם מהך דנדרים נט' א' דקדושת דמים פקעה בכדי וכבר דחה הריט"בא ז"ל דבריו מפני הסוגי' שם וביותר קשה דהתם רבא גופי' ס"ל כן וכבר הרגיש גם בזה השעה"מ הל' לולב פ"ח ה"י ול"נ שרש"י הי' מוכרח לזה ולדידי' יתיישבו גם קושיות התו' ד"ה מ"ש וד"ה דאי. והנה לכאו' קשה דלפ"מ דקי"ל בנדרים סא' ב' דלא מעיי"ל אינש נפשי' לספיקא וכמש"ש הר"נ ז"ל דנקטי' כסוגי' דנדרים ומוכח שם דאפי' בסוף הזמן שנדר קיי"ל כן ואמרי' שנדר רק על זמן הקודש כמו בעד פני הפסח וא"כ כיון דב"השמ ספיקא הוי צ"ל דלא כיוון לאסור ולהקדיש רק ביום גמור ולא בס' יום והי' צ"ל עירוב בשתיהם וע"כ פר"שי ז"ל דבאמת אם הי' אומר תפקע קדושה בכדי בין כך וכך עירובו עירוב אף בא' היום קודש ולמחר חול ורק דמיירי שאמר על מעות שיש לי כו'

וא"כ כיון דאין רצונו שתפקע קדושה בכדי ואם נבא להסתפק על המעות של חולין אם כבר נכנסו מספק לקדושה הי' צ"ל לקולא דמס' לא נחתה קדושה ואם ניקיל בשניהם הו"ל כב' שבילין שע"כ באי' הספיקות בב"א וע"כ אמרי' דהכל בחזקתם והמעות חול בה"שמ והפירות קודש וע"כ לא הוכיח רבא מדר"נ דסוף היום קונה עירוב לכאן כ"ז שיש ספק בכל משך שנקרא בה"שמ החזקה כנ"ל והפירות קודש בא' היום קודש כו' כנ"ל ורק אח"כ בלגין טבול יום שהוי דבר שאינו תלוי בדעתו ורצונו ואינו שייך לומר דמספיקא לא פקע טבל כו' דז"א רק בדבר שברצונו אז אמרי' לא מעייל אינש כו' אבל שם כבר העיר רש"י שאמירתו מפני הדין הע"ש וא"כ מתי שיש להכלי הע"ש נעשה תרומה וכן קו' התו' ד"ה מ"ש כו' מסוף היום קונה עירוב דכאן שאני דתלוי ברצונו ומק' הגמ' דנימא דבשניהם הוי עירוב ע"פ דעתו וע"ז תי' הגמ' דמס' לא פקעא כו' בגוונא שצריך לחול על ד"א ועפ"ז יומתק גם קישור הגמ' זב"ז ואכמ"ל:

לא

ב

תו' ד"ה כאן דדוקא בשלהן וע' תו' כתובות כ"ז ע"ב ד"ה אלו נאמנין וע' ב"י בטור יו"ד סי' א' שתמה על הכל בו בשם ר"י והוא מפורש בד"התו וע' פסחים ד"ד ב' ולכן לא הזכיר בשו"ע גם לענין טבילת כלים לחלק בין של אחרים לשיטת הר"י בתו' וע' בתו' ריש חולין ומש"ש בחדושי:

לב

א

תו' ד"ה רב ששת ואומר ר"י כו' ע' במג"א סי' ת"ט ס"ק י"א וע' במ"לם הלי בכורות פ"ד: רש"י ד"ה מתחת ידו נ"ל להביא ראיה מזה למ"ש התו' בע"ג כ"ב א' שהוכיחו דבאיסור דרבנן לא חיישינן משום לפני עור וע' תו' חגיגה י"ח א' סד"ה חש"מ ומד"רשי מוכח כן להדיא דהרי הכא במעשר פירות הוי מדרבנן ואף דעיקר שם מעשר מ"הת וכמ"ש התו' דחשיב לי' כשל תורה מ"מ הא גם מלאכת חו"המ יש לו עיקר מ"הת וכמבואר שם וע' תשו' הרשב"א סי' תתק"לח ובמ"לם בפ"ד מהי' מלוה וע' בראי"ש ב"מ ד"סט בעובדא דרב עילש וע' ש"ך יו"ד סי' נ"ה ס"ק י"א וע' חו"י סי' קפ"ה וע' בש"ות ברית אברהם ח"יוד סי' ג' אות ב' שהעיר ע"ד המ"לם בי"וד סי' ק"פ דגם בדרבנן שייך לפני עור מהר"ן פא"ט ד"נז ע"א באבר הפרוש וע' ט"ז ס"נה ס"ק ז' ובש"ך ס"ק י"א וסי' ס"ב סס"ק ג' ומהתו' ב"מ י' ע"ב אף דהוי רק אס"דר כתו' יבמות י' ע"א וע' ב"א חיו"ד סכ"ד אות כ"ב וע' ש"ות פ"י ח"מ סי' י"ג בא"ר דאם יכשיל בזה עובר בלאו של תורה ועוד כיון דיעבור

בלפני עור דרבנן כו' יעש"ב ולא זכר מכל הנ"ל וע' במ"למ דתרומות בענין תרומה טמאה מדרבנן ומקרי לא חזיא מדאו':

לג

א

ומאי למעלה ומאי למטה וצ"ע בשבת ח' ב' אלא לאו בבור דלית ביי עשרה יעש"ה:

לה

ב

אי הכי לימא בהא כו' ותמה בגליון הש"ס ובד"וח מרע"א דלוקמי דנגע בפנינו בתוך בה"ש דאין הספק באיזה זמן נטמאה התרומה ולי"י קושיתו דהא ר"י לשיטתו בבה"ש כה"ע וע"כ שהי' עליו מבע"וי. ומיהו בירו' ריש ברכות דלר' חזקי' כל ה"ע שבחצי מיל דר"נ ספק הוא לר' יוסי ואי"כ להירושלמי דגם לר"י איכא לספוקי באיזה רגע של בה"ש הוי אותו ה"ע ואי"כ איכא לספוקי גם לר' יוסי ואולם ע' בתו' ריש ברכות ב' ע"ב ד"ה ואס"ד ומבואר דאפי' אי דעני מאוחר לק"הי וקדים לכהנים וע"כ דקאי אב"הש דר"נ כו' ומ"מ לא מסתבר לחלק כ"כ קודם זמן צ"הכ וצ"ל דהתו' לא ס"ל כהירו' מדקאמר לר' יוסי אטוי אב"הש כו' וכשבת להי"א קמ"ל דשלים בה"ש דר"י כו' ובכריתות יט"א ארי"י לא נחלקו ר"א ור"י כו' והתם לר' יוסי לשיטתו דבה"ש כה"ע דא"א אכגרוגרת שלם ואי דמס"פקל בכל בה"ש דר"נ וא"כ חייב להביא אש"ת גם לר' יהודא כיון דהוי ספק אם חטא וע"כ דר"א לשיטתו דליכא לספוקי בה"ע של בה"ש דלא כר' חזקי' ובזה יש סיוע לדהצל"ח לקמן ג"א בתו' ד"ה קשיא במש"ש די"ל דר"א ס"ל כר' יוסי דבה"ש כה"ע יעש"ב וא"כ ניחא ג"כ קור"ע דע"כ דרי"י לשיטתו וכנ"ל. וע"ע בירושלמי עירובין פ"ג ה"ד ר' ירמי' בעי עד כדון כו' יעש"ה וע' ירו' פ"ג דקדושין ה"ג ובז"מ ג"כ קו' התו' דהוי"מל לימא ר"מ ור"י והא לדידהו הוי שיעור לבה"ש וי"ל דנגע בתוך בה"ש וע"כ דלר"מ לשיטתו בסוגיא דילן דקאי אבה"ש דר' יוסי ואי דגם לר"י יש להסתפק בחצי מיל א"כ אכתי תיקשי והלא כהנים כו' וע"כ דר"מ ס"ל ג"כ דהוי כה"ע בסוף זמן בה"ש וממילא ע"כ מוכרח לאוקמי ג"כ אליבי' שנגע בעודו יום וע' רש"י פסחים ה"א ד"ה אך חלק והתם קיימינן לר' יוסי ולא משכחת השבתה בתוך בה"ש ואף לחזקי' דכל ה"ע של חצי מיל דר"נ ספק הוא לא שייך לאוקמי קרא על בה"ש דהוי כה"ע וע"כ צריך לקיים מצות ביעור ביממא ובזמ"ק אי"ז רש"א דכיון דלדידי' ממעט נמי בה"ש ביום ראשון כיון דע"כ צריך לבדוק קודם בה"ש ואי"כ לא ממעטינן מביום ואולם בצל"ח לפסחים העלה דגרסינן ריה"ג דסתם ר' יוסי הוא תלמיד של ר"ע וכמשל"ע בתו' סד"ה ואימא ומלשון

א"צ משמע שאינו חולק על הלימוד ההוא ור' יוסי סובר בשבת דף ע' הבערה ללאו יצאה ולדידי' אינה אסורה ביו"ט יע"שב וע' רש"ל פסחים כ"ג א' ולא"ז רש"א בד"ה שאני (וע' בר"נ ריש פסחים בהא דביטול מדין הפקר מנדרים וק' מה"ד מפסחים מ"ט א' ואם לאו מבטלו בלבו ומוקי ר"יח כר' יוסי והרי לר"יח אליבא דר' יוסי והפקר כמתנה א"כ לא מהני הביטול כיון דלעולם הוא ברשותו לר' יוסי דמותר בהנאה וע"כ כרש"י שם ד' ב' מדל"כ תבערו ותשביתו היינו בלב). וע' בהוריות ד"ד א' רש"י ד"ה ספק ולא"ז רש"א דליכא למיתלי כפרתו בלילה דבין יממא לליליא לא טעו אינשי והא כיון דלר"י מספק"ל בכל שיעור חצי מיל הוי ספק משחשיכה ג"כ ומיהו י"ל דאתיא לר"נ וכמ"ש במפרש דלדידי' הספק מקצת מן היום כו' רק באמצעותו:

מ

ב

ר"ש ד"ה מי בדלת כו' פ"א נתקשרו שמים בעבים והתפלל רב ש"ש בע"ש לכאו' תמוה דבברכות שם ל"א כן ובנתקשרו בעבים א' טעותא והדרא וברב לא הוזכר שם כלל דהי' בקשור עבים ומשמע להיפך מסוגי' הנ"ל ואמר מר חותני ליישב דבאמת כן מוכרח ולפ"ז יומתק הפשט דלכאו' הראי' הוא לסתור דמייתי ראי' באחר זמן קבל' מדשאל רב לרב מי בדלת והשיב לו אין בדילנא דלפ"ז אדרבא משמע דהי' תלוי ברצונו אם לבדול או לא ורק שאז הי' רצונו לבדול וא"כ לדידן נאמר זמן ולא נקבל הצום בדעתינו וע"כ פי' שם עומק הפשט דבאמת אינו מובן שם שאלתו דבודאי כיון דצלי ש"ש קיבל עליו ורק שעובדא הי' ביום המעונן ובזה אפ"ל שהי' בטעות וזה שאלו מי בדלית שידעת שהי' יום ומ"מ התפללת וע"כ א' בדלת או בטעות הי' שסברת שהוא לילה והשיבו אין בדילנא וזה שהק' שם מרב דימי שהי' כזו ותי' דשם טעותא הוי כפרש"י שם ויונעם שלא קיבל מדעת כו' וא"כ מוכח היכא שיודע שהוא יום ומ"מ מתפלל בהכרח מקבל עליו שבת ומוכרח לפ"ז דבזמן מיתסר עליו עכ"ד:

מה

ב

תו' ד"ה ואב"א דבעירוב הקילו בדשיל"מ והקשה בש"ות רע"א ובאחרונים מביצה מביצה לט' א' רא"א הוי דשיל"מ והא הכא הוי נמי בערובין ומבואר דגם בעירוב החמירו בדשיל"מ והנה לטעם הפוסקים דהטעם בדשיל"מ הוא משתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר לזה לא שייך אלא ברובא דבטיל כיון דיש כאן ודאי איסור אבל היכא דאי אב"ר ליכא שום איסור כלל בזה לא שייך משום דשיל"מ ולפ"ז הכא דמיירי לענין האשה

ששאלה מחברתה דפריך וליבטל מים ומלח לגבי עיסה דהוי דשיל"מ ולא בטיל כיון דמ"מ יש כאן איסור בודאי משל חברתה רק דיבטל משא"כ בהא דערובין דפריך ודלמא אחרינא וא"כ הספק אם יש כאן איסור כלל ולכן הקילו ולזה דקדקו התו' להקשות מהא דרב אשי דמיירי ג"כ בספק יו"ט ספק חול כדלעיל ד"ד א' והרי התם הספק אם יש כאן איסור ומ"מ אמרינן דהוי דשיל"מ ולא בטיל גם בספ"דר וכן בספק אם בתוך התחום או מחוץ לתחום דאסור משום דשיל"מ והא הכא אי אמרינן דמתוך התחום הוא אסור משום דשיל"מ ולכמה פוסקים הוי תחומין יב' מיל ג"כ בדרבנן ובספיקא דדינא בדרבנן אזלינן להקל וע' תו' ביצה ז' ב' ד"ה כי לא בדק והא הוי דשיל"מ והוי ספיקא לחומרא וכאן הספק אם יש איסור כלל וע"ש בר"נ שהוכיח דתלינן ברובא היכי דלא אתחזק וע' בר"נ רפ"ק משי"ש ומצאתי בסדורו ש"ש ח"ב בשו"ת בדשיל"מ שנתערב ואח"כ פירש אחד מהן שכ' לפלפל דכיון דאי אמרינן רוב אין כאן איסור כלל דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ולא שייך מוטב שתאכלנו בהיתר וסתר זה מד"הצצ סי' ס"ט דאף דממ"נ מותרת ע"י תערובות מ"מ האי דאכיל ביצתה קודם שנודע היתירא בעוד שהיתה בספק איסור דעביד אז איסורא ולא פקע האי איסור מיניי וע"כ דס"ל דעיקר איסור דשיל"מ מכח דלא אמרינן דנאכל מחמת רוב היכי דאיכא לברורי איסורא ולומר דאח"כ יאכל בודאי היתר יעש"ב. וע' בדו"ח מרע"א בערובין לב' א' והרחוקים מותרין מיד לפי שאין ב"ד מתעצלין בו הא שליח מתעצל ומוכיח מהכא דבשל תורה לא סמכינן על חזקת שליח עושה שליחותו והקשו דלמא חזקה זו אינו בירור גמור רק בדרך רוב ובחדש דהוי דשיל"מ לא סמכינן להפוסקי' דבשיל"מ לא סמכינן ארובא פריש וכן הקשה בחולין פ"ו א' מ"ש רישא ומ"ש סיפא ודלמא סיפא הוא משום דשיל"מ. וע' ברש"ל והובא בט"ז ומ"א סי' קי"ג דבדשיל"מ אחה"ר וכבר הרגשתי בקושיתו בסוגיא דחולין ואמרתי לחלק ע"פ סברא הנ"ל דהכא אי אזלינן בתר רובא דהי' השחיטה כהוגן אין כאן איסור כלל שהרי במתני' מודים רבנן דאי"צ לכסות וכן אי נימא מטעם רובא דעשו שליחותן א"כ לא שייך ג"כ משום דשיל"מ ורק להפוסקים דבדשיל"מ סמכינן אמרובא פריש וע"כ דלא ס"ל הטעם משום דאיכא לברר איסורו וע"ע בשו"ת נו"בי מ"ת חאו"ח ומה שפלפל מד"התו דערובין הנ"ל לענין הנאה דלא שייך לגבי' דשיל"מ דהא ירצה ליהנות גם היום גם למחר וא"כ לא קשה כלום קושיתם בערובין וע"ע בחי' לברכות ב' א' וע' בר"נ נדרים דף מ"ז ע"ב בנודר פירות והחליפן אחר דספיקא דרבנן לקולא ועפ"ז שמעתי מהגי"ר יעקב צבי מעקלבורג הרב דק"ב י"יצו ליישב קו' הגרע"א בסי' קפ"ט וכן הקשה בסאה"ח ושאר אחרונים עה"רנ מפ"ט דכלאים דאם נתערב צמר רחלים בצמר גמלים אם רוב מן

הגמלים מותר לערב בפשתן והא יש לו היתר עם צמר גמלים ודומה לפת שאפאה עם הצלי לשיטת הרי"ף הנ"ל אך לסברת הצל"ח דהא דדשי"למ לא בטיל היינו רק לענין אכילה משא"כ לענין טלטול וכיון דהר"נ ס"ל ג"כ כשיטת רש"י לחלק דכיון שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר וכאן הוי לענין הנאה ע"כ דפ"חח וע' צל"ח פסחים נ"ג ב' וביצה ג' ב' ד"ה אם נתערבה ובד"ד א' בדרוש בן המחבר ובנו"בי מ"ת חאו"ח מ"ג וחאה"ע סל"ח ובזה ניחא ג"כ בנדה ט"ו בעלה מחשב עלי' דהוי ס"ס וע"כ דלענין נדה לא שייך דשיל"מ אך להרשב"א דהיכי שאין ההיתר בודאי שיבא לא הוי דשיל"מ ועש"ב א"כ בל"ה ניחא. וע' בר"א חיו"ד סנ"ח אות כ"ד בענין טלטול אי שייך דשיל"מ וע"ש ס"סי י' שדחה דהצל"ח מתו' ערובין מה"ב וכבר הביאו בנו"בי מ"ת וע' פת"ש קפ"ז ס"ה בהג"ה בנח"צ אם אין לה וסת קבוע כו' וע' תפארת צבי חיו"ד סי' י"ד דשם לא ניכר האיסור מעולם יעש"ב וע' במע"הב לברכות ד"לה ב' ד"ה דרך טרקסמון בהא דביצה דד"ב כיון דרובא דהתירא יעש"ב ותמהני שלא העיר ג"כ מדה"פח דלא שייך דשיל"מ כיון שמסופק אם יש כאן איסור וע' מ"א תקי"ג ס"ק א' מיו"ד קי"ב סק"א דאפי' בס' ונתערב דאסור משא"כ בטלטול ליגע בה וע' בשמ"ר ח"ב סי' י"ד פרט ג' משש"ב ובמש"ל בפת שאפאה עם הצלי דהוי דשיל"מ ע' יו"ד סק"ב ס"ד ועש"כ ס"ק י"א דלדידן לא קיי"ל הכי הואיל ולצלי לא נאסר מעולם. ונלה"ר לכאו' דהרשב"א לא ס"ל הכי וכמובא ביו"ד צ"ה ס"א אם יש בממש שע"פ הקדירה יותר מא' בס' אסור לאכלה בכותח וק' דאף אי איכא ס' הוי דשיל"מ לס' זו וע' צ"ז ס"ג פת שאפאה עם הצלי וע"ש בש"ך דזה הוי כלכתחלה כיון שאפשר לאכלו בלא חלב וע"ש בטור בשם הרשב"א וע' בשעה"מ פט"ו ממ"א להחמיר וע' תשובה מאהבה ח"א סי' ג' דלמ"שכ האחרו' ביו"ד סי' ס"ט סי"ד דחתיכה שלא נמלחה תוך ג"י מיקרי דשיל"מ הואיל שאין ההיתר למה שהי' אסור וכן בסי' ק"ב ס"ג וזה נגד דהרי"ף ועפ"ת סק"ב סק"ח שהביא דבריו ותמהני שלא העיר ג"כ מהא דהכא ועש"ך צ"ט בהג"ה ס"סע ו' בחלב שנפל למים ונתבשל כו' ואפי' לכתחלה מותר ליתן המים בקדירה של בשר ועמ"א תמ"ז ס"ק ה' וע' ראב"ד פ' ט"ו ממ"א הי"ב ובלח"מ והוא בנדרים נ"ח א' אלא לביעור וע"ש תו' נ"ב א' ד"ה קונם וע' שעה"מ פט"ו ממ"א סוף הלכה ה' יע"שב:

מז

א

אלא לרב ליתני להני כללי ובזה שמעתי ליישב בשם אבא מרי ז"ל בר"ה כ"ב א' היכי תנית כו' וכ' פ"י ויש לתמוה א"כ מעיקרא דמקשה לי' ר"י ומעשה אדמהדר לי' והא זימנין

סגיאין כו' הו"ל לאהדורי אנא נמי כההוא מעשה אמינא דהכי הלכתא ואנא תנינא ר"ש ומעשה וי"ל בדוחק עכ"ל. ואמר דבאמת יש להבין למה לא שאלו כשאמר הלכה כר"ש ולא נפל בדעתו לשאלו היכי תנית וגם ה"ד מש"ה לא אמר לך ולא מידי מיותר אך בזה מתורץ כדפריך ר' יוסי ומעשה הכוונה דהא קי"ל ר"ש ור' יוסי הלכה כר' יוסי והלכה כמותו מחביריו וקי"ל הלכה כמעשה ובפוסקים מבואר דמעשה הוי כמו רבים וא"כ הלכה כר' יוסי וכששאל ר' יוסי ומעשה הבין דאיפכא תני וכמ"ש הפ"י אך דלא הומ"ל היכי תנית דאף דהמעשה הי' להיפך מ"מ קי"ל כר"י מחביריו דהא מעשה לא עדיף מרבים והשיב לו איפכא ולז"א דמ"שה לא אמר כו' והיינו לדידי' דרב ל"ל להני כללי אך למאי דקי"ל דהלכה כר' יוסי א"כ גם אי הוי תני איפכא הלכה כר' יוסי מחביריו ע"כ שמעתי בשמו מגיסי המופלג יקר רוח איש תבונות מו"ה ישעי' לנדא ממאקווא ששמע ד"ז מפי אבא מרי ז"ל ודפח"ח וע' רשב"ם ב"ב ס"ה א' וע' ב"ק צ"ו ב' ובכ"מ כה"ג וע' בחי' ליבמות מו' משש"ב. וע' שבת נ"ד א' רב אמר הלכה כר' יהודה ושמואל אמר הלכה כר' יוסי דלאפוקי מדרב דל"ל להני כללי וכדאמרן והארכתי במק"א:

צח

א

תו' ד"ה אלא דלאביי גזרינן בהוצאה וכ"כ התו' בשבת י"א ב' ד"ה אמר אביי וע"ש בתו' כ"ג וע' בע"למ שהאריך לת"רי בפ' מ"ש לחלק היכי דהשינה אסורה משא"כ בתפילין דגזירה שמא יפיח דל"ג אטוי קבע וי"ל דאביי דפריך בסוכה כו"א אלא הא דתניא לשיטתו בגזירה קרובה והכ"נ בשינה מעט קרוב להפחה וגם י"ל דאביי סובר כתי' ב' שבתוס' שבת מ"ט משום היסח הדעת יעו"ש ומיהו אף דבסוכה הוזכר רב אשי קודם לאביי אין מזה הכרח וכמבואר בכ"מ וכמ"ש בחי' ליבמות וע' בתו' ד"ה אביי וע' בתו' ביצה י"א ד"ה גזירה וברכות נג"א בתו' ד"ה הא:

ק

א

תו' ד"ה מתן כו' דהיינו מתן עולה שהוא מתן שנים שהן ד' בבכור או בפסח יע"ש. ולכאו' יש ליישב בזה מה שהוקשה לי ביומא סד"א דאמרינן הא ע"י תערובות מירצו כדתנן אברים תמימים כו'. והא לר"א דס"ל בערובין ק' ע"א דקום ועשה עדיף. וע"תו זבחים פ"א סע"א ובזה י"ל לפמ"ש רש"י דפלוגתייהו דר"א ור"י דר"א סובר דעשה דקרבן דוחה לאו דבל תוסיף ולר"י כיון דבדיעבד כיפר לא שייך עדל"ת וצ"ל כמ"ש התו' כיון דע"י פשיעה הוא בא ולכן כיון שמ"מ כיפר בדיעבד מהני וא"צ לעבור בבל תוסיף וא"כ י"ל

דודאי התם שפיר י״ל דלר״א עשה דוחה ל״ת ול״ק קוהמ״פ דלא הוי בעידנא ז״א דהא להתו׳ שם דמיירי במתן שנים א״כ הוי בעידנא אבל הכא כיון דע״כ הוא מביא קרבן פסול ותו לא הוי בעידנא ואולם בערובין מפרש דמיירי שנתערב במתן ד׳ וזה סותר לפירושו בר״ה שכתב כפי׳ התו׳ והארכתי במ״א ועכ״פ לפרש״י צ״ל כמ״ש הנמ״י בב״מ ד״ל לגבי טומאת כהן בהשבת אבידה דזה הוי בעידנא כיון שעוסק בעשיית המצוה וכן בעטיפת הציצית לפי׳ התו׳ ביבמות צ׳ ע״ב דמקיים לאחר שנתעטף וכמש״כ האחרונים ואולי י״ל דגם לפי סברא זו מ״מ הכא לא הוי בעידנא כיון שאינו עוסק כלל בעשיית המצוה כשיביא החולין ולא שייך כאן עשה דוחה ל״ת ול״ד ג״כ לפתילת בת כהן לפי׳ הריטב״א ביבמות ו״ב דהתם עוסק בעשיית המצוה וא״א לקיים המצוה זולתו וכן ברקיק שנגע ברקיק להפסקי תו׳ בזבחים צז״ב וגם דכיון שנתערב מתן א׳ במתן ד׳ ובכל מתנה שנותן איכא מתן ד׳ ואף שעובר אז בבל תוסיף דמתן א׳ מ״מ הוי בעידנא וע׳ בנח״יע לפסחים דפ״ח יעש״ב. ואולם לסברת רש״י צריך לחלק דודאי גם לר״א לא מסתבר מספק להביא חולין לעזרה אי הוי ספד״א לחומרא מה״ת דודאי שב וא״ת עדיף ורק לענין בל תוסיף דמסתבר לעבור בקום ועשה די״ל כיון דעושה כן מספק ורק לקיים המצוה לא מתחזי כמוסיף על עשיית המצוה ולכן עדיף לקיים מספק וכיון שעכ״פ הוא עושה גוף המצוה מוטב לעשות המצוה כתיקונה כיון שמ״מ יש כאן מתן ד׳ רק שהוא מוסיף בעשיית המצוה משא״כ לענין קדשים לבית הפסול ואף אם יתנה עכ״פ הוי חולין בעזרה וכה״ג כתב בשו״ת מוהריי״ק דלא שייך בהא אין עדל״ת שבמקדש דזהו רק לענין חומר המצוה והארכתי בתשובתי לסוכה ט״א בענין הזמנה בספק עשה אי דוחה לספק ל״ת וע׳ בחי׳ לפסחים פח״א מש״ש בפרט זה וע׳ בחי׳ לחגיגה ב׳ ע״ב מש״ש לענין בעידנא ועמ״ש בחדושי לסוכה דבספק עשה לא בעי בעידנא ואכמ״ל. והנה מש״כ רש״י ביומא דלר״א סד״א לחומרא מה״ת י״ל דר״א לשיטתו לפמ״ש מוהריי״ט דהא דס״ל להרמב״ם דספק מותר מה״ת אע״ג דלענין אשם תלוי חייב להביא מדאורייתא על הספק היינו כיון דקיי״ל כמ״ד דבעינן חתיכה מב״ח דאיקבע איסורא וא״כ י״ל דר״א לשיטתו בכריתות יז״ב כוי חייבין עליו אשם תלוי דלא בעי חתיכה מב״ח וע״כ דס״ל דסדאל״ח מה״ת ואולם לפ״ז יש להעיר לכאורה דרב סובר התם דבעי חתיכה מב״ח וע״כ דס״ל דסד״א מה״ת לקולא ולמה בעינן קרב הראש ויש לעיין בהא דחולין שנבע״ז אי הוי דאורייתא ובשיטת רש״י ותו׳ פסחים כב״א ובזה י״ל קושית הש״א לשיטת התו׳ דדם נפסל בתחלת שקיעה דהוי ד׳ מילין קודם צה״כ והא בה״ש דלא הוי יותר מג׳ מיל הוי ספק וא״כ ליכא א״ת כדאיתא בהוריות דד״א בהורו ב״ד וטעו דלר״א מביא א״ת וסומכס פליג דדומה להביא כפרתו

בה"ש דא"א לברר הספק דליכא א"ת והכ"נ דלמא תולה בהוראת עצמו או בהוראת ב"ד דא"א לברר ולפ"ז י"ל דר"א לשיטתו דס"דאלח מה"ת ולכן קאמר ביום הקריבו על תחלת שקיעה לר"א ולסומכס י"ל דקאי על בה"ש דהי' מותר מספק ויש לפלפל טובא בפרט זה ואכמ"ל:

והנה מ"ש התו' לחלק ע"י פשיעה. ע' בשבת קל"ג א' דפריך ואי איכא אחר כו' וצ"ל דהתם אינו ענין לפשיעה מה שהוא מכוון ממילא לטהרת בנו כיון שלא יוכל לעשות בענין אחר וע"ע בטהרת הקודש לזבחים ובשעה"מ בהל' נדרים ובנוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קמ"א ובחמ"ש חאו"ח סי' ט"ו שהאריכו לפי דרכם מרקיק שנגע ברקיק ובלא כ"ז יש לדחות דלא שייך עדל"ת כיון דלא בטלה מצותו בכך כמו בנותר וכמ"ש התו' יבמות ה"ב סה"ד כולהי והכ"נ כיון דעכ"פ בנתנן במתנה אחת כיפר וע' ברשב"א שבת כ"ד דהא דיכול להמתין לא מיקרי יכול לקיים שניהם וע' תו' שבת ד"ד א' ד"ה וכי דדוקא היכי שפשע וא"כ למאי דמבע"ל אי כהנים שלוחי דידן כו' וע' תו' קדושין כ"ג ב' ובנדרים לה"ב וכיון דכהן עובד העבודה הוא שלוחו של בעל הקרבן לא שייך דלידחי עשה הלאו דבל תוסיף אך במפרשים העלו דלהתו' דיבמות דלמ"ד נ"ון אין קרבין בי"וט איכא למילף מנותר ומוכח דע"דלת אפי' ע"י פשיעה וא"כ הא דרקיק שנגע מוקמינן לר"ע ולדידי בשבת קיד"א דנ"ון אין קרבין ביו"ט וא"כ ילפינן מנותר אך לפמ"של אין הכרח מזה כיון דהכא א"א להתקיים העשה בלתי פשיעה וכנ"ל וע' בשו"ת עמ"י ח"ב סי' א' שכתב ג"כ סברא זו בהא דשבת כ"ד ב' דא"ק לא תותירו ממנו עד בוקר ליתן בוקר שני לשרפתו אלמא דאי לאו קרא הו"א דעדל"ת ול"ד למתנות שהי' יכול להתקיים העשה זולתו אבל הכא דאם לא הי' מותיר לא הי' מקום לשריפת הנותר וע"י הפשיעה באה העשה ולכן דחי העשה להל"ת וא"כ מוכח להדיא דבנותר העשה דוחה ל"ת גם ע"י פשיעה וכדאמרן ובאמת איכא לדחויי דמשכחת בנותר במוח שבעצמות וכפסחים דפ"ה דהא א"א לשבר העצם ולחלוץ ובכ"הג לא הוי ע"י פשיעתו דהא אין עדל"ת שבמקדש כזבחים צ"ז ב' וא"כ לא דחי לגבייהו העשה דאכילת קדשים לל"ת דעצם לא תשברו ובל"ה י"ל דבאמת גם בנותר אם משהא בפשיעה ע"מ לשרפו אח"כ דלא דחי ובשביל מה שלא היו יכולין לגמור אכילתן לא הוי בכלל פשיעה וגם מה שהביא ראי' בעמ"י מביצה ח"ב דעשה דכיסוי דוחה יו"ט יש לדון ג"כ די"ל דמה שהתחיל לשחוט אח"כ לא מיקרי פשיעה כיון שאין למצוות אלא שעתן ע' רז"ה ובמלחמות שם וגם משום שמחת יו"ט מותר לשחוט וזה לא הוי פשיעה רק דמשום דעדל"ת יצטרך ג"כ לכסות וע' ביצה ז' ב' וע"ע בש"ות עמ"ה חאו"ח סי' ס"ח באורך וגם מה שהעיר מהא דגדולה תשובה שדוחה ל"ת דהוי ע"י

פשיעתו כיון דבלא פשיעה א"א לקיים העשה ולא ניתן העשה רק לתקן על הפשיעה וע"ש בתו"יוכ ולהסוברים דהא דבאחטא ואשוב תרי זימני אין מספיקין היינו דאין מסייעין דכיון שמתחרט ע"ז א"כ לא הי' אפשר מקודם בלתי פשיעה ולכן מועיל תשובה גם בכה"ג ומ"מ בתרי זימני שוב אין מסייעין אותו וכן לשי' הרמב"ם שמכבידין את לבבו מלשוב ומבואר דעכ"פ מהני תשובה גם בכה"ג. וע' בנחי"ע לפסחים פ"ח בהג"ה אות ט' עפמ"שכ הרמב"ן בפ' יתרו דעדל"ת להגדיל שכרו כשמקיים המצוה וצ"ל כתו' שבת ד' ד"ה קודם דאין עליו עונש כיון שהוא אנוס בתקנת חז"ל וע"ש בתוי" דאיבעא דרב ביבי דאם לא התירו לרדותה יתחייב ול"ד להא דפסחים שהעמידו דבריהם הואיל ואנוס בתק"ח דלא פשע וכיון שבא ע"י פשיעה אין לפוטרו מעונש ולכן לא דחי הל"ת אבל בעשה לגבי עשה אין חילוק בפשיעה וע' בנחי"ע בשו"ת נכדו סי' א' שזה סברת החולקים על שיטת ריב"א שהביאו התו' סוף חולין בהא דלא אתיא עשה ודחי לת"וע דהל"ת עכ"פ נדחה דהואיל ואנו אוסרין לו לכתחלה גם הל"ת אינו נדחה כי עונשה חמור וא"ש. וגם להסוברים דבעשה הוי בתורת היתר דהותרה הל"ת לגמרי וע' רש"י ותו' ברכות כ' ע"א ד"ה שוא"ת וע' שו"ת כסא דהרסנא סי' רי"א. וע' בדו"ח בכתובות מ' ע"א וליתי עשה כו' דאע"ג דהעשה בא ע"י פשיעה מ"מ כיון שא"א להתקיים העשה זולת הפשיעה בכה"ג דחי העשה להל"ת וכ"כ בש"ות שתי הלחם וכ' לבאר בזה הא דסוף יומא גדולה תשובה במה שדוחה ע"י פשיעה ובאמת אין לדבריו באור דהא העשה של ולו תהי' לאשה הי' יכול להתקיים בלתי הפשיעה ובלא דחיית הלאו באונס דעלמא דלא עביד איסורא בח"ל ושיאנס המותרת לו ובל"ה לק"מ מהכא דהא כל הניתנין שניתנו במתנה אחת כיפר רק שלא עשה מצוה מן המובחר אבל היכי שהוא משום תקנתא דידה והדבר תלוי ברצונה אם תרצה להנשא לו ובשביל שפשע לא שייך לקונסה ומיושב ג"כ קו' המפ' מרקיק שנגע ברקיק בזבחים צז"ב וע' אמונת חכמים פכ"ד דנו"ב ולפ"ז י"ל דהתם יפסול הקרבן ואם לא ידחה הל"ת יבא להפסד קדשים וליכא קנסא (ובזה יש לדחות ג"כ מ"ש בתשובתי להזמנה לגבי חלות תודה שנתערבה משום דהתם יתבטל העשה לגמרי) ובלא"ה יש לחלק מהא דכל הניתנין דל"ד לרקיק שנגע וכן במילה וסדין בציצית דבהם גופי' מקיים העשה ג"כ ולכן דחי גם ע"י פשיעה אבל מספק לא ניתן לדחות ע"י פשיעה דאף דאפשר דמקיים המצוה וגם אינו עובר בבל תוסיף מ"מ כיון שהם גופין מחולקין מהל"ת דבל תוסיף שהוא בדם אחר ולכן לא דחי ע"י פשיעה. ושמעתי מקשים בה"ד דעובר בבל תוסיף והא אפשר להניח ההזאות אחר ההקטרה דאינו מעכב ול"נ דהא אפי' שלא בזמנו כיון דמתכוון לשם מצוה עובר משום בל תוסיף

וכמ"ש התו' בד"ה ומנא ועוד דמ"מ עובר על הלאו דאין מורידין דיליף מקראי במנחות צ"ט וכן בתוספתא הובא בר"שי ר"פ ב"הע ובאמת איכא דעות אי לאו דאין מורידין הוי דאו' וע' בפמ"ג לאו"ח ובשו"ת מנ"ע סי' א' וע' תו' יומא כ"ט א' דעשה דהשלמה רק לכתחלה וע' מנחות מ"ט ב' ובתו' ד"ה תלמוד ורע"ב מנחות פ"ד מ"ד וע' תו' פסחים פ"ט א' ד"ה האי כהן דניתי כהן קטן וע' תו' שבת ד"ד א' דהיכי דפשע אאלא"ח כדי כו' איך רשאי הכהן להקריב דבזה הוי עשה דהשלמה וע"כ דמיירי שהכהן בעצמו המקריב:

פסחים

ב

א

תו' ד"ה אור וק' לר"י. ולכאורא דהא כיון דטעם הביטול משום הפקר למה לא יועיל ביטול לחמץ ידוע ער"מ פ"ב מח"ומצ וכ"מ וע' תו' לקמן מו' ב' ד"ה הואיל דא"כ הי' קונה אותו והר"נ הקשה באינו יהודי שהלוה על חמצו אח"הפ דמותר בהנאה הא הואיל ואי בעי פריק אותו ותי' דהוי מחוסר ממון וק' דמי שהפקיר נימא הואיל ובידו לזכות בלא ממון ורק למ"ש המפרשים דלא שייך בזכי' מגברא אחרינא כמו אי בעי מיתשל אך להמרדכי וא"ז רמ"א רסח' דלא אמרינן חצרו ש"א קונה רק בהידוע לו או שרגיל להוציאו וכיון שבדק כל המקומות הוי דבר שאינו רגיל ושוב מהני ביטול וז"כ לקמן דד"א בהמשכיר בית דתליא במחלוקת הפו' בחצר המושכר בדבד הפקר: רש"י ד"ה אור ער"שי לקמן ג' א' ותו' זבחים נו' ב' תו' ס"הד יכנס וכ"מ ברש"י ב"ק מפ"המ וכאן מפני החיות וע' תו' חולין צא' סע"א: כעין זריחת שמש ולרש"י מורה כאור על הזמן כשמגיע אור בוקר בע"הב: דתנן ענו"בי מ"ת ח"יוד סי' קמד': תו' ד"ה דהא קי"ל ע"רשל ות"א במדבר סי' טו' פ' כא' וסי' טז' פ"ל וע' תו' סוטה יא' ד"ה מרים ובחי' וירו' ריש ברכות שעה ותרתי ליליא ובמפרש וע' ת"רי ותו"יוט ברכות ר"פה וע"שך יו"ד שפח' ס"ק א' וסי' סט' סעיף יג' ובש"ך ועמ"א תקסח' ס"ק יד':

ב

תו' ד"ה פשיטא ע"תו סנהדרין עב' ב' ולא"ז ר"שא:

ג

א

מרכב ע' רשב"ם ב"ב עח' א':

ד

א

בדקוה ולא אמר דמזבולן כדלעיל דגם באשר כתיב לחוף ימים מ"כ:

ה

א
תו' ד"ה שרי מלהניח צ"ל מלה' ע' ביצה כ' ע"ב וע' תו' לקמן מו' ב' ד"ה הואיל:

ו

א
תו' ד"ה ייחד ע' ש"ות פני ארי' סי' סג': רשבג"א ב' שבתות וע' ר"ה י' ע"ב לענין תוס' שביעית כפלוגתא דהכא וע' ברכות נח' ור"ה לה' א' וכתובות יט' ב' ומכות ג' א' ומנחות מד':

ב
צריך שיבטל מ"ט כו' ומקשים מלקמן ט' א' אין חוששין כו' דאלד"ס וי"ל דאי לא הוי ביטול כלל ליכא חששא דגיררה דהוי חמץ של אחרים:

ז

א
בר יוסי אמר רב ולקמן כא' ע"ב הגי' ר"ח בר יוסף אר"יח:

ב
דכ"ע מעיקרא דארי"י וע' באו"ח שתמה דמעיקרא דקאמר מעיקרא בעי לברוכי וע"כ דהוי ידע ג"כ דמצד הסברא צריך להקדים לעשיית המצוה ומאי מייתי מ"דרי ולי"נ דאינו שואל על לימוד מהקרא רק דמייתי דר"י גופיי ס"ל הכי דמברך קודם [וע' יומא לח' ב' מדאורייתא מנ"ל ועב"מ יז' ב' ובגיטין ז' וכתובות טו' א' וע' ב"ק ב' ע"ב קרן מנ"ל ובשן ורגל היכי כתיבי ונ"ל דלקמן ה' ב' לבר מקרן ולכן בקרן דלא ידעינן במה הצד קאמר מנ"ל ואף דקאי אלאו כי"ב דא"רפ ע' תו' לקמן ה' ב' ד"ה שכן ולר"פ ממונא כלקמן טו' א' מ"מ מתוקמי גם למ"ד פנ"ק וכתו' ד"ה אבל ואף לרמ"בן בס' המצוות דכשאין לו עיקר מה"ת אומר מאי קרא מ"מ כיון דיליף במה הצד שייך מנ"ל וע' במפרשים ריש מגילה מנ"ל כדבעי למימר ומיושב קו' התו' זבחים פט' א' וער"ה ז' ב' ד"ה המשכיר ויב' וע' נדה טז' סע"ב ובע"ג לח' ב' וע' ש"מק נזיר ה' א' ובפ"המ לר"מ מה"מ דאסמכוה וחולין לא' ב' ע"ד המשנה וע' תו' ב"ב קמז' א' ד"ה מנין וע' תו' ערובין כג' ב' ד"ה פשיטא ותו' סוטה לב' ב' ותו' יומא ד"ד א' ד"ה נכנסו]: תו' ד"ה לא אבל במיל"ג המברך אומר למול כצ"ל מסוגיא דשבת וכמ"שש בתו' שהמברך אומר הוא כנגד ברכת אבי הבן: ד"ה ונרות ע' לא"ז רש"א דודאי בכל דוכתא דמייתי תרי קראי כהא דריש ב"ק קרן מנ"ל כו' וע' תו' פ' המדיר עא' ובפ' השוחט ושבת ח' וע' ב"ק י' ע"ב וטו' א' וקדושין לה' א':

ח

א
כל מקום וכה"ג ב"ב פו' א': תו' ד"ה מטה א"צ בדיקה משום כו' עלא"ז רש"א ומ"ש בשם רש"ל חסר תיבת אלא וע' מוה"רם:

ב
מהו למיתי קדומי ומיירי ביחידי כ"א לבדו או במקומן וכברכות ג' ב: רש"י ד"ה ועל כו' שהמצוה מגינה ע' סוטה כא' א': רש"י ד"ה כלפי ע' רש"י ב"ק ב' ע"ב:

ט

א
מחצר לחצר דודאי מבית לבית איכא לתקוני שיבדוק כ"א בזוית אחרת אבל כיון דליכא לתקוני מחצר לחצר ליכא למיעבד תקנתא כתו' ריש יומא דף ב' א' ד"ה וחכ"א:

ב
תוס' ד"ה היינו ב' קופות והבע"המ תי' דסוגיין כר"ז דבלחם משיירא ועל"אז ר"שא ולכאורא לתו' לעיל ד"ה ביג' דגם לר"ז היינו דלפעמים משיירא וא"כ אכתי הוי ס"ס ואף דהתו' כ' זאת למאי דמשני אביי דבידו' משיירא לעולם וע"כ מוכרח דלר"ז בלחם לפעמים משיירא מ"מ פשטות ד"התו שלא באו לחדש כלל לסברא זו לר"ז רק שכ' להכריח כן מכח המציאות דאטו לא משכחת לפעמים גם בלחם בפרוסה קטנה ואולם הט"ז באו"ח ס"תלט הקשה דאף אי איירי בככר גדול אכתי הוי ס"ס דלמא עכברים הרבה אכלוהו ונ"ל דבאמת ס"ל להתו' דלא מהני כלל ס"ס בחמץ והיינו כמו בטומאה ספק על דחכמים מטמאין וכמ"ש התו' לקמן דבס"ס פליגי דקיי"ל דס"ט בר"הי לא מהני ס"ס הואיל ומהדין אפי' ספק אחד מותר דלוקמי בחזקת טהרה ה"ה דס"ס לא מהני וה"ה לענין חמץ דמהדין אפי' בספק א' מותר דהעמידנה בחזקת בדוק ואפ"ה לא מהני ועפ"ז יי"ל ג"כ דשיטת הר"מ דס"ל דהא דדייקינן בש"ס בחזינא דשקיל דבעי בדיקה היינו דלא כפ"רשי שהביאתו לכאן אלא הספק שמא הוא עדיין כאן רק בספק אם גררתו כלל לכאן וספק אכלתי' ול"ק קו' הפ"ח וכן הט"ז דהא בלא חזינא דשקיל יש כאן ס"ס ואמאי בעי בדיקה דיי"ל דס"ל להר"מ דחמץ הוי כמו טומאה דלא מהני ס"ס וא"כ יי"ל דאף התו' מודים בסברא זו להר"מ ואפ"ה הוכיחו שפיר דמיירי בככר גדול דעיקר החשש שמא עכברים הרבה אכלוהו וכקו' הט"ז וזה הוי ספק השקול דלא מהני ס"ס כמו בטומאה (וע' ט"ז יו"ד סי' קכב' סס"ק ז' וכעת ראיתי באחרו' ובפ"תש סי' קי' שהביא דהנ"י בקוה"ס ס"ק מה' וכתב ג"כ בקצרה ליישב עפ"ז קו' הט"ז דשמא קראה לחברתה לא הוי ס' הרגיל והי' צריך בדיקה גם בס"ס וע"ע בקו' דיני חזקה מהמג"ש שבס"ס בית אפרים

סי' ב' וסי ג') ועפ"ז א"ש דברי המאור דשפיר אזיל סוגיין לר"ז דבלחם משיירא וא"ל דהא בלחם פעמים משיירא והוי ס"ס דנהי דס"ל לר"ז דפעמים משיירא דדוקא לרבא הוי ספק הרגיל בספק אכלתי' מכח קו' התו' ד"ה ואת"ל דהא ברה"י לא מהני ס"ס אבל לר"ז הוי ס' השקול ולא מהני ס"ס כמו בטומאה:

והנה שיטת ר"שי דכל הסוגיא לענין בדיקה וכ"כ הר"מ סה"חומצ והמ"מ תי' דס"ל דשאני חמץ הואיל ועיקר הבדיקה נתקן על הספק רק שמכניסין לתוכו חמץ לכן החמירו יותר בשאר ספיקות וע"שות תפארת צבי ח"יוד ס"סי סח' וע"ש דלאו כללא הוא דהא בדמאי ג"כ מקילין ועמ"א תצז' סס"ק ג' ועש"ך יו"ד ס"קז ס"ק ה' ונק"הכ וש"ך סי' ק"י ס"ק יט' וע' פ"ח שנתעורר ג"כ ליישב קושיא ב' של התו' דחזקת בדוק דהחמירו ג"כ על הספק בחמץ משום חומרא דידי' וע"פמג סי' קי' החקירה ב' דכמו דלא אזלינן בקבוע בתר רובא מכ"שכ בתר חזקה או דהיכי דגלי גלי ומשמע דמיירי רק היכי דאיכא חזקה לחוד דאין להחמיר יותר מחדושו ומ"שכ בסוף דבריו מהתו' דהכא דבקבוע מהני חזקה ואף דהס' לא הי' היכי דאיכא ג"כ ר"וח כמו בט' צבורין דהכא דאיכא נמי רובא בהדי חזקה מ"מ י"ל שדקדק כן מלשון התו' אבל הכא אוקמי כו' דמשמע דפשיטא להו דחזקה לחוד מהני בקבוע דאל"כ הול"ל אבל הכא איכא ר"וח כיון דנימא דחזקה לחוד לא מהני ברובא מכ"שכ שוב עיינתי בפ"י דעיקר קושיתם על לישנא דגמ' היינו ט' חנויות כיון שיש לחלק ביניהם יעש"ב וגם יש לפלפל מדהר"שבא בענין חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין והכ"נ הוי חזקה דאיתרע וע"בא שער הקבוע סי' כ' וע' בפ"י שהקשה מהא דקי"ל בר"מ אשמ"ה דהיכי דאיתא קמן למיבדקי' לא סמכינן ארובא ובדיקה דהכא לאו טרחה הוא דהא בחזינא דשקיל והביאו לבית א"צ לבדוק רק אותו חדר וכמ"ש הב"ח בסי' תלט וכ"נ מהירו' וע"שות תפארת צבי חיו"ד ס"פח לחלק היכי דאיכא לברורי בשעת מעשה וע' נו"בי מ"ת חיו"ד ס"קלט ובאמת תמהני ע"הפי שהביא ממרחק לחמו מחולין אשר זהו מחלוקת הפו' וכמו שדחקו ליישב הסוגיא מ"ט ל"א כרבינא להפוסקים דצריך בדיקה לכתחילה או לאח"כ עלא"ז ר"שא וט"ז והלא מפורש לעיל ד"ד א' דבעי אי חזקתו בדוק ופריך לישיילי' וגם הרמב"ן דחולין משיג על המאור וה"ר מהכא (וע' ב"א שער ר"וח אות ט' ואות י' וע"ש בס"ב בחזקה בטבע וע' בנדה טו' א' ויו"ד קפד' ס"יא וע' במנחת עני חא"וח סי' יט' וח"יוד ס"מג ומזה יש להעיר ע"הגריב בחולין ב' ע"ב ברי שלא נגעתי מד"התו ד"ה דליתא וע"שות תועפות ראם חא"העז סי' ה') והנה הב"ח ס"תלז ס"ק ב' תמה כזה על הר"אש שכתב ומתוך דר"י משמע דאפי' בחזקתו בדוק צריך לשאול דיש לדחויי דה"ד לישיילי' דמאי נ"מ כיון דספק הוא נשיילי' להוציא מספק וגם מחולין י"ל

דרק בדאו' צריך לשאלו וע"פח שדחה שא"ז שיטת התלמוד וגם הפ"י לעיל ד"ד א' ד"ה ביד' שחרית עמד בד"הראש וכ' דלהכי דקדק מדר"י דאפי' לאחר שביטלו דהוי איס"דר וא"כ לא מייתי מחולין רק לשחיטה דהוי דאורייתא וכהב"ח והכא מיירי בלא ביטלו כתו' ומוכח מהמשכיר בית ובז"מ קישור ד"התו וע"ק לר"י דאף דלתירוצם לענין הככר מתורץ ג"כ קושיא ראשונה מ"מ הול"ל אבל קשיא לוקמי אחזקת בדוק כיון שכבר תי' קושיתם הראשונה וכה"ג בתו' שבת לד' א' ד"ה תרי [וע' תו' חולין מג' א' ד"ה הנך וע"ק למ"ד ותמוה ג"כ מאי ועוד ותו דאדרבא נימא דסובר ג"כ כרכיש וניטל ונחתך חשיב לחוד וע' לא"ז רש"א וי"ל להכ"ופ הא דלקתה בכוליא טריפה דגורם לנקיבה והא חשבינהו כחדא וע"כ דחולק על בני מערבא בחולין נה' א' ולב"מע שם נ' ע"ב דרוב החיצונה הוא בשר החופה ולדידהו הוי בכלל נקובה] ואולם בד"התו דפסחים י"ל כמו שהק' הפ"י לוקמי אחזקת בדוק וכמ"ש הב"ח דבדיקה דרבנן סמכינן אחזקת בדוק אך לתירוצם דאיירי בלא ביטלו תקשי קושיא שני' ואולם ז"א דר"י לשיטתו לעיל ד"ד א' דאפי' בדרבנן לא סמכינן אחזקה וכפ"י בדעת הרא"ש והתו' דהכא אזלי לר"י וע' חולין יב' א' ואלא דלא ידע כו' והא להר"נ דבדאיתי' קמן צריך למיבדקי' והא דתרנגולת שחוטה מיירי שאע"ל על הבירור והאריכו המפ' ולהב"ח א"ש דהתם קאמר אם ראהו מתחלה ועד סוף ומדאורייתא לא בעי עד גמר שחיטה ובזמ"ק א"ז רש"א דלא פריך ממתני' דאלד"ס נימא אכלתי' דהא בל"ה איכא חזקת בדוק ומ"מ ס"ל דהיכי דאיכא לברורי כו' ואפי' לגבי רובא ואף להתו' דס' אכלתי' הוי ס' הרגיל מ"מ לכמה פו' דר"מ אשמ"ה היינו כל ועכ"פ הוי מיעוטא דמיעוטא שאינן מומחין ועבפ"מ ביו"ד סי' א' וא"כ גבי בתים איכא לברורי דבפ"א בדקינן ע"י ב' ב"א ולכן הוצרך הטעם דאלד"ס וא"כ הא דאלד"ס לא מהני כיון דאיכא לברורי ומש"ה הוצרך לומר טעמא דלא חזינא דשקיל וא"ל דא"כ איך נימא בחזינא דשקיל דאכלתי' דהא באמת הגמ' פריך מכח ואמאי נימא אכלתי' וא"כ אכתי תיקשי והא איכא לברורי והא ע"כ מוכרח ג"כ לדיוקי מכח דאלד"ס ז"א דהא דפריך נימא אכלתי' היינו דכיון דאלד"ס ואיכא טרחה וא"כ גם בדחזינן דשקיל א"צ לבדוק אך ז"א דהא בחזינא דשקיל והביא לבית א"צ לבדוק רק אותו חדר וכב"ח בשם ריא"ז וא"כ מכח דא"ז רש"א מוכח שהוא סובר ג"כ כשיטה זו ורק להר"מ דמפרש דלא חזינא כנ"ל וא"ש. וק' הפ"י לוקמי אחזקה י"ל כיון שאיננו בטבע והמ"א בסי' ח' ס"ק יא' הקשה דמ"מ כיון שנתקנו הציצית כהלכתן אוקמינן אחזקתו אבל הכא בבדיקת החמץ לא הוי חזקה מבוררת ועב"א כלל ט' משער ר"וח [וע' באחרונים דשאני חזקת חמץ וכן בשחיטה חזקת א"מהח וע' חולין ר"ד יא' דקיימי דרי דגברא ומשמע דלדידן דאוקמי אחזקה ל"צ

לברורי בהכי וגם דשמא מת ל"ח ורק לשמא ימות והכ"נ אף דמברך קודם העיטוף מ"מ ברגע זו לא שייך לחוש דלזה לא מהני גם הבדיקה וגם דבכה"ג איכא טרחה דא"צ לברר וע' בראש יוסף לחולין יב' א' דהא דשואלין ברוב מצויין דאיכא חזקת איסור ועמ"א תלז' אבל היכי דלא בא להוציאו מחזקה דא"צ לשאלו וע' נו"בי ס"נה וחומת ירושלים סי' עא'] ומה שנ' עוד בהמשך ד"התו וע"ק לר"י לט"ז או"ח תלא' דאם נולד הס' כשהי' דאורייתא דמהני ביטול וא"כ בלא קושיא ראשונה הומ"ל משום דאיכא לברורי לבטל ולא הוי טרחה דמדאו' לא בעי ג' כחו"לע דד"ב ובדרך פשוט י"ל דהואיל ואיכא חזקת בדוק חוזר קושיא ראשונה דהא מדאורייתא יש כאן חזקת בדוק רק דחכמים החמירו כיון דאיכא לברורי ואכ"ק אכתי הוי ספ"דר ולקולא דאף דאירי בככר גדול שמא עכברים הרבה אכלוהו כקו' הט"ז דהא הוי ספ"דר דאזלינן לקולא אף בס' השקול ועפז"מ דהמ"מ הנ"ל דאף דאכתי יש כאן חזקת בדוק דלהר"מ דלא אמרינן ספ"דר לקולא בחמץ מיושב ג"כ קו' השני' דהצריכו לבדוק משום דאפשר לברר (ובמ"א הארכתי בד"הצצ ס"קטו לענין לעיטת האוזות שאין לברך על הכיסוי קודם שיבדוק החכם את הושט דל"ד לבדיקת החי' דהוא בעצמו הבודק ועיו"ד ס"סי כח' וע' שבות יעקב ח"א ס"מט ואף דהכא איכא לברורי ע"י שאלה י"ל דהא דלא הוי טרחה רק בבדיקת חמץ ולא שישאל לכל מי שיזדמן לשחוט) אך ק"ל לפ"ז מאי פריך לעיל ואין ס' מוציא מי"ו והתניא חבר כו' ואימא התם משום דרוב חברים מעשרין והכא אף דהוי קרוב לודאי דאכלתי' דהיכי דאפשר לברר לא סמכינן ארובא אבל התם במעשר מיירי בחבר שמת ולכך סמכינן ארובא ולהנ"ל י"ל דר"מ לשיטתו דהא דדייק בחזינא דשקיל דבעי בדיקה דלא כפר"שי שהביאתו לכאן רק בספק על ולכך מקשינן מהא דמעשר דסמכינן אחזקה הבאה מכח רובא וא"ל משום דאפשר לברר ע"י בדיקה ז"א דהיכי דאיכא טרחה בבדיקה סמכינן אחזקה והכא איירי בספק לא על דדוקא בט' צבורין של מצה דכ' הר"מ דצריך בדיקה שהוא רק באותו חדר אבל בלא חזינא דשקיל דאיכא טרחה א"צ לברר ולכן הוכרח הר"מ לפרש דחזינא דשקיל היינו ספק לא על דקשה דלמא הכא משום בירור וע"כ משום דאיכא טרחה לבדוק בכל המקומות וכדאמרן:

ואמנם לפ"ז יסתער ק"ע למ"ד לקמן אימור דאמרינן שאני אומר בתרומה דרבנן ופר"שי דתרומה בזה"ז דרבנן וכה"ג לקמן מד' ב' ויבמות פא' וע' רש"י נדרים עג' ב' דמבואר דאביי קיבלה ממנו ולפ"ז מאי פריך מהא דסמכינן אחבר הואיל ורוב חבירים מעשרין ואימא דהתם טעמא משום דהוי טבל מדרבנן דהא גם מעשרות בז"הז דרבנן וכן פוסק הר"מ ואגופא דשמעתין ל"ל דלמא הכא מיירי בלא ביטל כתו' לחד תי' דה"ד לקמן

אימור דאמרינן שאני אומר בתרומה דרבנן היינו בפירות וכן פי' התו' בהערל פב' אבל בתרומת דגן הוי מדאורייתא דתבואה הוי ג"כ בכלל פירי דהא מברך בפ"הא אחטה כברכות לז' א' וע' תענית ג' ב' דאמר רבא מיטרא ניחא לפירא דאל"כ הוי בכלל פירות האילן ועוד דסתמא קתני מלאה פירות ואפי' תירוש ויצהר ע"תו ד"ה כדי וי"ל דטפי ניחא לי' דמיירי בלא ביטלו ולא דמיירי רק בהני דחזי לבהמה אבל להר"מ דגם מעשרות בז"הז דרבנן ודלמא מתני' בלא ביטלו ולה"נל י"ל דהר"מ לשיטתו דהא דדייק חזינא דשקיל דלא כפר"שי רק בספק על וא"כ אף אי איירי בלא ביטלו יש כאן חזקת בדוק דמ"הת מותר ושפיר פריך ממעשרות ולתו' דמתני' בלא ביטלו לק"מ לוקמי אחזקת בדוק דהא חזינן שהביאתו לכאן אבל להר"מ ל"ק דאכתי הוי ספ"דר ולקולא דלמא אכלתי' די"ל כמ"של בדהר"מ: ועפ"משכ לעיל י"ל דרש"י לקמן מה"ד על ובדק ולא אשכח לר"מ כו' וע"ש תו' ד"ה על ועשו"ת רע"א סי' קסא' ולהנ"ל י"ל דדעת רש"י כהמאור דסוגיין כר"ז לפ"זק לר"ז דאמר בישרא לא משיירא א"כ היכי אר"מ הכא לעולם הוא בחזקת טומאה עד שיודע לך וכמו בישרא דמדורות הכושים באהלות דהא מה"ט ס"ל לחכמים דמהני בדיקה דתלינן דאכלי' עכבר וא"כ איך יחלוק ר"מ ע"ז לומר דהואיל ובדק ולא מצא ודאי יש כאן טומאה אדרבא נימא דודאי אכלו כמו במדורות הכושים וע"כ דהא דמשני ר"ז בישרא לא משיירא היינו דהוי ספק הרגיל וקרוב לודאי דאכלתי' ואמרינן אין ספק מוציא כמו במעשר והא דפר"שי לעיל לר"ז ודאי לא משיירא בישרא היינו להס"ד דלחם ג"כ לפעמים משיירא והוי ספק קרוב לודאי אבל להמסקנא דמוכרח לומר כהמאור דאתיא כר"ז ע"כ דלחם הוי ס' השקול ולכך ס"ל לר"מ דהוא בחזקת טומאה ולא תלינן באכלתי' משום דס' הרגיל לא מהני וחכמים ס"ל דמהני בדיקה דהא איירי בבישרא וכפר"שי וא"כ ק"ל לרש"י מאי קאמר בפלוגתא דלמא התם טעמא דחכמים דהוי ס' הרגיל אבל בלחם מודים חכמים לר"מ ולכך פר"שי דהכא בחמץ מודים חכמים לר"מ כיון דמדרבנן:

וזאת מה שהשיב לי מר חותני הגאון נ"י על קצת דברים מפלפולי הנ"ל. וז"ל בסוף תשובתו. א' ביסוד דבריו ע"ד הר"מ ז"ל דספק חמץ עדיף משאר ס"ס כיון שעיקרו על הספק ומלבד מה שהאריכו הלח"מ ומ"למ אינו מובן בהנחה זו הקו' ואין ספק ממי"ו מחבר ודלמא שאני חמץ דנהי דס"וס החמירו מספיקו ורבא מלתא דפשיטא קאמר דהכא ס' ודאי וע"כ צ"ל כס' הלח"מ דרק בעיקר בדיקה החמירו וכאן דכבר בדק ומספק"ל דלמא אכלתי' ואע"ג דט' צבורין החמירו לבדוק שם למ"ש התו' בככר גדול או לר"ז אין הספק בנאכל רק בבדיקה וע"כ החמיר הר"מ ז"ל ובזה יש לעורר הרבה ואכמ"ל שכבר

נמצא הרבה. ב' במה שביקש ליישב לר"שי ז"ל ד"ה כל דבר וגבי בדיקת חמץ דרבנן אפי' לר"מ אמרי' עכבר נטלה מקו' התו' ד"ה על ובדק דקשיתי' לר"מ למה א' לעולם הוא בטומאתו עד שיוודע לך היכן היא ולא אמר אכלתי' ובזה ירד לאמת השחי ופותח כיון לעשות כוונים בס' דס' הרגיל וס' השקול. ולענד"נ דלק"מ עיקר הקו' דכאן מיירי במקום שאין חולדה וברדלס יכולין להלך וכדמוכח לרבנן ממ"ש ואם לא מצא תולין שמא עורב כו' ובזה אין רגילות כ"כ וע"כ ס"ל לר"מ דל"ד למדורות הכושים דשם שכיח חולדה וברדלס ורק עורבי' מלתא דל"ש כדמשמע פג"הנ והמעיין בר"מ ז"ל פ"ט ופ"יא מה"טמ יראה שדברינו נכונים ואף שנ' שהר"מ ז"ל פסק כרבא ובל"ה לק"מ ועמ"לם שם. ג' מה שעורר ע"ד הר"מ ז"ל דס"ל תרומת דגן בזה"ז דרבנן איך יתכן הקו' מחבר אפ"ל דלרבא לטעמי' לעיל ו' ב' הבודק צריך שיבטל וכאן אחר בדיקה ע"כ עשה כתיקון חכמים ולדידי' פריך שפיר ואם באנו לכתוב ולהשתעשע על כל פרט אין אנו מספיקים והזמן נחוץ וע"כ אקצר. ידידו חותנו מרדכי גימפל:

י

ב

תו' ד"ה ואם. ע' ש"ות מוהר"ם זיסקינד סי' לד' בישוב סתירת דרש"י דבמנחות סו"ב כ' כפי' התו' וע' פ"י ואו"ח ושאר מפרשים ובפשוטו נ"ל לכאורה למ"שכ בכ"מ דרש"י דרכו לפרש אף שלא במקומו להס"ד כדי שיתיישב סוגית הגמ' וא"כ הא דפרש"י בריש פסחים דבודקין שלא יעבור בב"י ולא ס"ל כסברת התו' דהחמירו שלא יבא לאכלו משום דבדילי מיני' ולכן פרש"י הכא להס"ד אבל במנחות קאי למאי דמסיק דלא בדיל מיני' וכפי' התו' ולפי שדשו בו רבים לא רציתי להשים יותר את עיוני בזה:

יג

ב

אין מביאין תודה בע"פ מפני חמץ שבה ונשאלתי דהא גם מצה אסור להביא כהירו' שהאוכל מצה בע"פ כו' וזה טעות דהוא רק דרבנן משום שיהא עליו מאכלו לתיאבון ולא דחי אס"דר למ"ע דתודה וגם דהאיסור שאינו ממתין לאכול לתיאבון לא שייך בקרבן תודה וגם דתודה היא מצה עשירה דמשוחין בשמן וע"תו ר"פ ע"פ כה"ג בהא דלא יאכל בע"פ כו' ועוד דתודה נאכלת ליום ולילה ורשאי להביא ביום דבלילה אינו רשאי להקריב אך למ"ד דאסור למעט באוכלין תיקשי ורק לרשב"א דאסד"ר ספינן בידים לקטן והתודה נאכלת גם לקטנים אך להר"מ דאסור למעט גם בנאכלין כיון דמביא לידי נותר נסתר זה [וע' תו' זבחים עו' ב' ד"ה ונאכל דבתודה לא הוי רק מיעוט באוכלין לבד ואף

דמ"מ הוי מיעוט בנאכלין אך בפסחים פ"ט א' פריך וליתני במותר הפסח ואף דנאכל רק למנוייו וע"כ דלא חששו רק במיעוט בזמן וי"ל לפרש"י דממעט באכילתו ששורף קדשים כשרים וע' זבחים עז"א אימרי בדיכרי כו' וא"כ משכחת בכבש בן שנתו ואיל ב' שנים] וגם להמ"למ דבמ"ע מקיים גם שלכד"א ולתו' דגם אס"דר ליכא בשלכד"א ורק לשיטתו דכ"שלם וא"כ אפי' בשלכד"א כרש"ל שבועות כג' והכא אזלא לר"ש דאין מביאין קדשים לבה"פ אבל לדידן משכחת בשלכד"א ובתודה כיון שנאכלת לא הוי של גבוה ועובר בב"י אך למעיין בש"ס נסתר זה ועט"ז או"ח תרלח' ס"ק ד'. וע' תו' מנחות פא' סע"א ובתפ"צ ס"סה בלקוטיו:

כ

ב

לזלף היין של תרומה טמאה. ע' תו' ע"ג סו' ב' סד"ה אמר אביי:

כא

ב

א"ר אבהו. ובקדושין נו' ב' וחולין קידי ב' וכן בירושלמי גריס ר"א א"ר אלעזר והקו' מפורסמת לר"א דכמ"שנ לא תאכל כו' וא"כ ל"ל תלתא לא תבשל דהא אי כתב לא תאכל הוי ידעינן ג"כ איסור הנאה וממילא לא (תאכל) [לוח התיקון: תבשל] השני לענין בישול ומלבד דקו' זו בנוי' על קו החידוד ול"ד כלל להא דדריש מתלתא לא תבשל דהתם דמוקמינן חדא באא"ע על האכילה שיהי' בדרך בישול ולהכי ממעטינן ליי נמי מלא תבשל ולא דנימא במדאצטריך מלא תאכל על בישול וגם דהו"א דלא חייבה התורה על ההנאה רק שיהא בדרך אכילתן וכמו שאנו למדין עכשיו בלא תבשל שיהי' דרך בישול וכה"ג בכמה גווני ויש לפלפל טובא ואין כדאי להאריך:

כב

א

תו' ד"ה חשבע"דא עד סה"ד. וע' תו' לקמן כ"ח א' ד"ה ואתה. ומקשים דהא גם על רש"י נמי תיקשי הכי דע"כ דאיסור הנאה הוי מדאורייתא וגם הקשה המג"ש על הר"מ דפוסק כר"י דדברים ככתבן ולפ"ז חשו"בלדא ואמאי פוסק הר"מ דחשב"דא וע' יד אליי ס"נו ושמעתי בשם דודי זקיני הגאון מופ"הד ר' שמואל ז"ל הרב דקארלין ליישב בזה דהר"מ וכמדומ' שמצאתי אח"כ מעין זה לא' מהאחרוני' אך מלתא אלביי יקירא ומשנה לא זזה ממקומה דלקמן כד' סע"ב איסי כו' מה לערלה כו' וכי התו' דאיסור אכילה ל"ל בק"ו כו' ותו' חולין קטו' ב' ד"ה כלאי דאמר בשריפה ולפ"ז י"ל חמץ יוכיח דאינו בשריפה לרבנן. ומעתה יתורץ דלרש"י ל"ק מדאצטריך היא בשריפה מכלל דאסור מהנאה מדאו' דלמא

למעוטי חשנ"בעז דלא נליף בק"ו מערלה ומש"ה כתיב למעוטי והשתא ל"ל בק"ו דמה לערלה שכן בשריפה אבל בחש"בע ממעט קרא ול"ל לרש"י דחורש בשור וחמור תוכיח דהתם שרי באכילה אבל הכא לא הוי דאו' רק איסור הנאה לחוד ובז"מ הר"מ דחב"לד היינו איסור הנאה ומשום דר"י סובר אין בעור אלא שריפה ול"ל בק"ו דמה להני שאינן בשריפה וכמש"ל לרש"י אבל להלכתא כרבנן ולפ"ז חמץ לאו בשריפה ול"ל מה לערלה דחמץ יוכיח ומש"ה פוסק דחשבד"א אף להנאה ע"כ דפ"חח:

גמ' קסבר ר"א כשהותרה כו' ומקשים למ"ד בסנהדרין נט' סע"א אדרבא מדנשנית בסיני ומשני מי איכא מידי וא"כ י"ל דמתני' דשולח ירך ס"ל דמב"ע נאסר גה"נ וא"כ ודאי דדבר הנאמר קודם מת"ת בלשון לא יאכל לא הוי הנאה במשמע דהא מטריפה או מנבילה ילפינן לי' ולהכי לא חשיב ר"א לא יאכלו דזה וודאי לא משמע רק אכילה לחוד וא"כ מכח מי איכא מידי דיו לבא מ"הד כו' דלא נאסר לגבי' בהנאה ונ"ל דאי' בחולין קטו' סע"א אר"ל מנין לבב"ח כו' אי מההיא הו"א בהנאה לא קמ"ל וא"כ מוכח דר"ל סובר כר"א דכמ"ש לא תאכלו אסור בהנאה ובחולין לג' א' לר"ל לא אמרינן מי איכא מידי ולפ"ז הדק"ל כסנהדרין נט' א' אדרבא מדלא נשנית כו' וא"כ י"ל דלהכי כתיב בג"הנ לא יאכלו ב"ישר והנה התו' כ' דההיא דהשולח אתיא כר"י ואינו עובר על ל"ע לת"מ דלא נאסר אלא לבי"י וא"כ לר"ל דלא ס"ל מי איכא מידי ע"כ דס"ל כרבנן דמסיני נאמרה וא"כ מיושב קו' הנ"ל ומתרץ דכשהותרה היא וחלבה כו' וא"כ אף בלא סברא דמי איכא מידי מוכח דלא נאסר להם בסיני דהא בנבילה כתיב מכור כו' וא"כ גם ג"הנ מותר ולא עבר על ל"ע ושפיר אתיא כר"י ובז"מ קו' הפ"י דלמה לא מתרץ כשהותרה טריפה יע"ש בד"ה והרי ג"הנ ולפ"ז לק"מ דבטריפה לא כתיב מכור רק לכלב דליכא לפני עור והר"מ סובר ליכא מידי וער"מ פ"ט ממלכים בא יעקב והוסיף ג"הנ וא"כ ל"ק קו' הגמ' ולכן אף דאין בגבנ"ט שרי בהנאה ומסולק קו' הראשונים בסתירת דהר"מ עפ"ח ממ"א:

כז

ב

תו' ד"ה הקדש תימא ורש"ל הקשה דאמאי לא אמרינן חומר הקדש מערלה דאפרן אסור ובפשוטו כתו"לע כו' ב' ד"ה חדש והכ"נ כיון דאינו בטל וא"כ גם לרבנן אסור כיון דאיכא איסור משהו בגחלת דלא בטיל:

כח

ב

תו' ד"ה תמה ע"ע. ולכאורא לפ"מ שהק' המהגי' במ"למ על התו' בס"ד דיהא נהנה מחמץ בפסח בכרת דא"כ היכי קאמר ר"ל בחולין קכ' נפש לרבות השותה מי גרע מנהנה וע' בשע"המ. אך למ"ד לעיל כב' א' דמ"ד חשב"דא אותו למעט חש"בע ויליף מנבילה ומ"ד ל"דא יליף מאותו דטריפה וא"כ ר"ל לשיטתי' בנזיר כט' דל"דא. וצריך קרא על כרת ור"א לר"מ דיליף מנבילה י"ל כמש"ש התו' בחולין לרי"הג דנפש אתיא לשום דרשה ולפ"ז י"ל דלרי"א לר"י דא"ה מאותו אבל לר"ש בקדושין נח' דחשבע"דא וא"כ אותו למעט חש"בע וגם כחזקי' לא ס"ל כתו' לעיל כב' א' דחזקי' לא אתיא כר"ש וא"כ יליף מנבילה וע"כ מדכתב נפש ש"מ דחמץ מותר בהנאה או מדכתיב לך כלעיל כג' א' וכ"ז לפלפולא דאף דחזקי' לא ס"ל כר"ש מ"מ ר"ש ס"ל כחזקי' והא לא כתיב לא יאכל וממילא ליכא כרת בהנאה: רש"י ד"ה כתיב בהאי ותדע כו' ולכאורא למ"ש הפ"י בה"ד ר"ש כל שישנו כו' דר"ש לשיטתו דהך רומיא דקראי כתיב ששת כו' כס"פ ע"פ ומפיק לחדש וישן כספרי וילקוט פ' ראה וע' במנחות סו' עכ"ד ואימא דר"י ס"ל כר"ש וליכא הוכחה דכל ו' רשות אך לק"מ מדאמר לעיל ור"י לקבוע חובה בז"הז ול"א להקיש דכל ז' ימי הפסח חובה ומשום דכתיב עליו דמיותר וכפר"שי ולהכי צריך היקש שלא בזמן הפסח ללילה ראשונה וכן בזמן הפסח רק ללילה הראשונה ובש"ות שמן רוקח ח"א חאו"ח סי' כה' אות יא' האריך דלר"י הוי כל ז' הימים חובה דכיון דדריש קרא לקובעו חובה בז"הז דבשעה שאמרתי לא תאכל חמץ כו' וע"כ דכל ז' הן חובה כהוכחת הפ"י ובמחכ"ת לא עיין אז בפר"שי וכדאמרן וע' ירו' סוכה פ"ב ה"ז ר' הושעיא אמר כל ז' חובה כו' ר"יח בשם ר"י דיליף טו' מחג המצות ולפ"ז י"ל דשפיר יליף ממצות ורק דס"ל דכל ז' הימים הן חובה וע' לקמן קכ' ע"א דרבא ס"ל כר"ש דטמא וד"ר לא צריך קרא והתם מברייתא דששת ימים כו' וע' ירו' פסחים פ"ו ה"א דמייתי דדריש ג"כ הך דרשה דששה מן החדש ודרש והסכים עלה. ובאמת לקמן צא' סע"ב משמע דר"ש לא ס"ל בהא כוותי' מדלא פליג לענין מצה וע' ט"ז או"ח תרסח' ס"ק א' מדקורין חג המצות ולא איסור חמץ וע"כ דהכל נגרר אחר לילה הראשונה וא"ש וגם דההיקש לא קאי על שעה ששית דליתא עדיין בב"ת חמץ וע' רש"י סוכה לא' א' דלר"מ לא ניתן היקש לדרוש מעצמו כמו ג"ש וע' מ"למ פ"ב מק"פ דרש"י לא כתב כן רק לר"י וכ"כ ברש"י ר"ה לד' ב' ד"ה אי לאו ג"ש וע' שמ"ר ח"ב חאו"ח ס"יב ולפ"ז מאי פריך התם לר"י שפיר קאמר ר"ש די"ל דאיהו לא ס"ל הדרש וע' ר"ה כ' ע"ב חצות לילה א"ב ע' רש"י וראיתי בש"ות משכנות יעקב שה"ר מכאן למה

שנסתפק הרא"ש ברכות פ"ק סי' ט' אי קיי"ל כר"ע או כראב"ע בענין אכילת פסחים דהכא משמע דאביי ורבא פליגי בהך פלוגתא דראב"ע ור"ע עכ"ד ומלבד דמבואר בכ"מ דכ"ז היכי דלא פליגי אחריני בהא מלתא וע' במע"יוט ברכות רפ"ק ובאמת הוי אורחי' בכ"מ בש"ס דאביי משני משמעות דורשין ורבא מהדר לאשכוחי הנ"מ בינייהו וע' מ"ק ז' סע"ב אביי אמר כו' וכן ביבמות צד"ב וסנהדרין עו"ב וכה"ג בכ"מ ואף די"ל דרבא לשיטתו כמפורש בס"פ ע"פ אמר רבא לדברי ראב"ע כו' ואביי לשיטתו בס"פ איזהו דפריך וממאי דראב"ע ודאורייתא כו' מ"מ י"ל דקיבלה מרב יוסף וכדמשני התם ויש ליתן פנים לזה בדרך פלפול דאביי ורבא לשיי איפלגי ולכל חד ר"יח ור"ל אזיל לשיטתו לפמ"ש המקנה לקדושין לח' א' שהאריך בשיטת הירו' דלא אתיא עשה דבערב תאכלו מצות ודחי ל"ת דחדש דלמ"ד במנחות סו' כתיב ששת ימים כו' שבעה מן הישן וא"כ כל ז' דוחה ל"ת דחדש דבדאורייתא לא שייך גזירה וכ' עוד דלר"ש דאין איסור חע"א אינו יוצא במצה של טבל דאין איסורו משום בל תאכל חמץ כפסחים לו"ב וא"כ ר"ש לטעמי' דאסור לאכול מן החדש ביום הראשון דהרי זה אין איסורו אלא משום בל תאכל חדש משום דאין אחע"א וכנ"ל וא"כ להפ"י דלר"ש כל ז' חובה ובז"מ ד"רשי דלר"יח לשי' בחולין קנ"א דאין אח"עא ור"ל דפליג התם אזיל ג"כ לשיטתו וכ"ז רק לשנויא דאביי כשנטרפה עם יציאת רובה משא"כ לשנויא דרבא התם דע"כ י"ל דר"יח אזיל לשיטתו בפסחים דסובר כל ז' רשות וה"ד בסוכה כז"א דאר"יח משום רשב"י לענין סוכה כל ז' י"ל דאמר משמי' ולא ס"ל דהא ילפינן בסוכות טו' טו' מחג המצות וגם יש לפלפל עפ"ד האמורים בספ"ק דברכות ד"יב ולא רציתי להאריך בדברים הנאמרים לפלפולא בעלמא וע"תו סוכה ל' ע"א סד"ה משום ומיהו תימא וע' שו"ת מנחת עני חיו"ד ס' מא וע' שאג"א סי' צו' שהעירו ג"כ דהכא עשה דוחה ל"ת ורק דבגזל לא ניתן לדחות באין לו של היתר ותו דבלולב לא הוי לכם אבל בטבל הוי אין לו תובעין כחולין קלג' ובכ"מ ואף במכירי כהונה רשאי ליתנו לכהן אחר וע' בש"ות יד אלי' סי' כ"ג וע' בטע"המ פ"ו מח"ום ובמשנה לחם שהקשו כיון דאינו ראוי לאכול רק אותו כזית קודם חצות לא הוי ראוי לשבעה כפסחים לחי' ב' בחלות תודה וע' ירו' מגילה פ"ק הל' יב'. וע"כ משום דהכא קאי לר"ש דאא"ח ע"א והוי כל ז' חובה ואולי יש לחלק כיון דהי' אפשר בהפרשה וכביצה לד' ב' שאם עבר והפרישו דהוי מוכן לשבת מה"ט ומכש"כ דמיחשב ראוי לז' מצד עצמו וע' שבת קיא' הואיל ושריא קודם טיבול ובתו' קדושין לח' א' ד"ה דאקריב וע' ש"ות בית אפרים דלא הוי ראוי לז' דלילה הראשונה אינו ראוי לאכול כ"א כזית עד שיקריבו העומר בטז' וכן העיר בעצי לבונה ס"רצג ובלא"ה כיון דלאחר חצות לא

יצא י״ח והטבל שאכל לא אישתרי ג״כ לאחר חצות ובמפרשים הקשו להמ״לם דבמ״ע מקיים גם שלכד״א ולהתו' דשלכד״א ליכא גם אס״דר וא״כ יכול לקיים שניהם אך נ״ל להר״של שבועות כ״ג סע״ב דלר״ש דכש״למ לושל״כדא וע״כ דאזלא לר״ש ולדידי׳ כל ז' הימים חובה (וע' בס' החיים תרלב׳ ס״א בח״ש דמצוה וע' ש"ות בנין עולם חאו״ח סי׳ יט׳ וע' בשערי תשובה סי׳ תעה׳ וע' בז״לא ס״ג ובעקרי הד"ט הל' פסח חאו"ח סי׳ י"ט אות י"ד וע' בס"הח דלענין מצוה יוצא אם לא שהה בין אכילה לאכילה בכדי אכ"פ ובאיסור מתחלת אכילה וא״כ תיקשי על הירוי קדושין לח׳ א׳ דהי׳ לשהות בכדי אכ״פ וח״ש ליכא גם לר״״ח וליכא משום דחזי לאצטרופי דאז יקיים המצוה ועי׳ במפרשים לברכות לז' ב׳ ד״ה שלא ישהה כו' ואין בו חיוב כרת וע״כ דהמ״ע יוצא אף ביותר מכדי אכ״פ וע' ש"ות מוצל מאש סי׳ ט״ז שהעיר ג״כ אי דין דשהי׳ בכדי אכ״פ גם במ״ע דאכילה נאמר וע' פסחים קיז' ב׳ ובלבד שלא ישהה כו' וע' רשב״ם וגם בלא״ה בחדש מותר ח"ש כיון דיש היתר לאיסורו ורק יש לדחות כמ"ש המפרשים הא דלא אכלו שלכד״א דהוי ב׳ הפכים בנושא אחד ולהירוי רפ"ו דתרומות מודה רש״בל בעתיד להשלים לכשעור וע״ש במפרש): וע' בעמ״ה חאו"ח סי׳ קלו׳ דבפסחים אזלא לר"ש דכש״למ וליכא משום עדל״ת דלא הוי בעידנא ורק לר״״ח דח״ש אסור מ״הת ובאכילת מצוה לא שייך הכי דאז מתקיים המצוה ותמהני דלמ״א תעה׳ ס"ק ד׳ דצריך לבולעו בבת אחת ובל"ה לרש״ל בשבועות כג' דלר״ש דכש״למ לושל״כדא והא דבלע מצה בפסחים קטו״ב דאיכא הנאת גרונו והוי כד״א גם בל"ת ועבנ״״ע לסוכה ל׳ בהגה' אות ב׳ ועבת״ח בחולין קכ' בלע מצה דאף דהוי שלכ"הנ מללהנ"נ ובנוב"י חיו"ד ס"לה השיג עליו וע' בשמים ראש סי׳ קיד׳ ולמ"למ פ"ה מיס"ת דמ"ע מקיים שלכד"א ולפסקי תו' זבחים צז' הוי בעידנא ועט"ז תרע"ג סק"ט ולנמ״י בב"מ ל' כיון שעוסק בעשיית המצוה ונסתר קושית עמ"ה חאו"ח סי׳ ג׳ וע' חתם סופר חאו"ח קלז' שוב ראיתי בנ"ת לכריתות ידי ד"ה אין שעור ב"הב במ"ש התו' דבכרך אכילה הוי ב' זתים ובד"כג בהא דבלע מצה משום דבית הבליעה מחזיק יותר מכזית ומד״עמי סי׳ ה׳ דגם בח"ש היכי דליכא דחזי לאצטרופי אסור מדרבנן כמו זה עוקר וזה מניח וע' בנין עולם חיו"ד סי׳ סג׳ בד״ה ולפמ"ש וע' ש"ות מנחת עני חאו"ח סי׳ ו' שפלפל ג"כ בח"ש חמץ בז' של פסח ב"הש וע' נו"בי מ"ת חאו"ח ס"נג ובנר תמיד לכריתות יז"ב בס"הד כתב הרמב"ם וע' בפ"מג בפתיחה לב"בח לענין ח"ש בבישול והנאה אי דחזי לאצטרופי שיטעה ויאכל בכדי אכ"פ ולא ניתן לענין הנאה או משום חשיבות ובאמת גם ר"ל מודה בעתיד להשלים כר"פו דתרומות וי"ל דהנ"מ באיסור מכח הזמן וכן בהולכה פחות פחות מד״א ועקירה בלא הנחה אך קשה דמאי

חדושא דב"בח ולהירו' שם מודה רשב"ג באיסורי הנאה וע' בירו' שבת רפ"ק הוציא חציו והניחה וחזר והוציא כו' ולא הספיק להניחה עד שנשרפה הראשונה כו' אלמא דבעי שיהא מח"ש הראשון ולפ"ז ליכא הצטרפות בהנאה וע' שבת פ' וע' עמ"י סי' ו' דדוקא לענין שיהי' אסור מדאו' בעי חזי לאצטרופי אבל באיסור הנאה גרע טפי מפחות מש"פ דלא הוי דידי' וע' מ"למ משבת פ"חי וע' שבת קנג' מוליכו פחות כו' וצ"ל דבהא ליכא לאצטרופי כשעמד וע' תו' שבועות טז' ב' ד"ה מה"מ וע' לא"ז רש"א פסחים ר"ד מד' ובדהר"מבמ פ"א מח"ומצ ה"ז ובכ"מ ולח"מ:

כט

א

אמר רבא ור"ש קנסא כו' ולכאורא הי"נ לפלפל בענין אי עביד ל"מ לרבא לשיטתי' ותליא בדעות הסוברים אי שייך בשוגג ולהסמ"ע סי' רח' דאף במילי דרבנן אך מה"ד לקמן וה"מ בעיני' וע"כ משום דהשהי' לא חשיב כמעשה לענין אעל"מ וע' תו' שבועות יז' א' או דנימא לחלק בין איסורא דיומא וכמ"ש האחרונים והארכתי במק"א לענין חמץ בפסח כסברא זו וע' ברי"נ פסחים פ"ק שאפי' לא עבר רק על מצות ביעור דרבנן אסור לאח"הפ ועפ"ח סי' שו' וס"מג וש"א ס"עט ופ"י ח"אוח סי' יג' וע' זבחים פא' א' דאמר רבא דקנסו רבנן וכו'. והנה הר"מ כ' בפ"א מח"ומצ דהקנס כדי שלא יניח חמץ ברשותו בפסח כדי שיהנה בו לאח"הפ ובמ"א ס"ס תמז' במפקיד חמצו לגבי א"י וקיבל עליו אחריות דיש לחוש שכ"א יעשה כן וכירו' וטור תמח' דאפי' ביטלו שמא יערים וע"כ דאף דבשאר איסורין ע"א נאמן להוציאו מחזקתו מ"מ חששו מהעבריינין שלא יבאו להשהות לאח"הפ במכוון ויאמרו שביטלו ול"הי מועיל התיקון כלום מה שאסרו בחמץ שעע"הפ ולפ"ז יהא מוכח לכאורה דאיסורי הנאה אין רשות לאחר לזכות בו דאל"כ למה יאסר ג"כ על אחרים וע' בעמ"י סי' ו' מה שהעיר ע"ד המח"אפ בסתירת דהר"נ נדרים מח' ריש ע"ב דאע"ג דאינו רשאי ליהנות אפ"ה גוף הנכסים דידי' ולקמן ד"פה כ' הר"נ שמעינן מדרבא שהאוסר הנאת פירות ע"ע יכולין אחרים ליטול בע"כ ואינו יכול לעכב דהכא מיירי באם אוסרן ע"ע דהוי כמו שהפקירן אבל היכי דאביו אסרן עליו לא הוי לגבי דידי' כהפקר וע"ש שמחלק דאיסורי הנאה לא הוי אלא מטעם יאוש דלא זכה רק בתר דמטי לידי' מהא דכריתות כד' שו"הנ שהוזמו כל הקודם זכה והארכתי בחי' לב"ק צ' סע"ב על קו' שו"ת רע"א ובקצ"הח ואכמ"ל. ויש לדון דבשו"הנ שמוטל המצוה על בעליו לקוברו וכב"ק צא' ב' בעינא למיעבד מצוה ולכן גרע טפי מהא דחמץ שע"עהפ דאינו מוטל עליו מצות ביעור לאח"הפ. ולכאורה הי' לפלפל בענין לא תאכל

כ"ת דכל שתיעבתי לך כחולין קטו' א' וע"ש בתו' וא"ש ולהנ"ל י"ל דכיון דנאסר מעצמו בשהייתו לא עשה תועבה בכה"ג והכ"נ אין לאסור כמו במעש"ש בכדי שיעשו והכא כיון שהי' מחוייב לבער מקודם הפסח יהי' אסור לעולם גם לאחרים מה"ט ואפי' בדרבנן ולתו' חולין טו' א' ס"ל ג"כ כר"שי לחלק במידי דשכיח וע"כ דכיון שהאיסור בא מעצמו בהליכתו לא שייך לאסור משום הנאתו דהאיסור לא בא מצד מעשה השהי' רק מה שלא ביער מקודם וע"ש רש"י חולין לא יאכל וה"ה כו' ובד"ה ר"י"א בשוגג כו' ועמ"א שיח' ס"ק ב' שמשיג עליו לדינא וע' ירו' ערובין סוף פ"ב שמי בעי דבר מדבריהם קונסין לו בשוגג כר"א כו' והארכתי בכ"ז במק"אח:

לז

ב

רש"י ד"ה ות"ק ואף דמפורש כן גם במתני' דחלה פ"ק מ"ו מ"מ מוכח דגם במתני' הוצרך לפרש דלא תימא דמשבשתא היא וכמו בברייתא דשייך משום דל"מ בי' ר"ח ור"א ע' לא"ז רש"י שבועות לח' וכ"כ הרש"ל בנדה סג' וע' בר"פ ע"פ ומאן לימא כו' וע' ר"שבא בגיטין ד"ד ב' והוינן בה מאי אינו כו' וע' גיטין עג' א':

לח

א

תו' ד"ה אבל וע' במ"למ רפ"ז מתרומות שהביא כמה ראיות דאיסור דרבנן לא מהני לאדם לפעול על ד"ת וע' בנחלת עזריאל בחולין קא' ד"ה אף טמא ושו"ת זכרון יצחק סי' מז' פו' ושו"ת תפארת צבי סס"י סה' בלקוטי הקו' אות ג' ובתבואת שמש פ"א מבתו' ה"ו וע' באחרונים שהעירו מתו' פסחים כט"א וכתובות לו"א ועוד כמה ראיות וע"בס ארצות החיים סי' יג' ובש"ות עולת שמואל ושו"ת כסא דהרסנא סי' צב' וע"ש בסי' סח' ובשמים ראש סי' קנז' ושו"ת בית אפרים ח"חמ סי' ח' ובראש אפרים בחלק השו"ת שאלה נב' ונוב"י מ"הת חא"הע ס"נד ובנחלת יעקב עהא"ע סי' כח' ס"ג וע' בטע"המ ה' נדרים פ"ג ושעה"מ ה' מכירה פ"ג ה"ח ובטע"המ וע' שע"המ בפ"ג מגרושין ה"ד בד"ה גם מאי דפשיטא לי' דאי אין איסורו אלא מדרבנן דהוי ודאי מגורשת ד"ת ובשע"המ פ"י מלולב ה"י בד"ה ומעתה וע' טע"המ פ"ה מאישות הל' ב' דאי מיכתת שעורי' מדרבנן חליצתו פסולה וע' במ"למ פ"ה מאישות הל' א' וה"ט ופ"ג מת"ומס ופ"א ופ"ג מנע"ובת ופ"ב מכ"מק סוף ה"ג ובסוף ה' אבל בדבר שגזרו עליו חכמים טומאה אי מהני לח"מ וע' במל"מ פ"ב מאבל ה"ז בהא דאינו מטמא לאחותו ארוסה בקדושין דרבנן וע' כתובות ע' ע"ב רש"י ד"ה שהגיע וע"ש בתו' וע' בקדושין יט' א' כיון דמדאורייתא כו' וע' יבמות

נב' ב' תו' ד"ה ליבמתו וע"ש פט' ב' בתו' ואף דקדושי קטנה נמי דרבנן ואפ"ה יורשה ומטמא לה ואוכלת בגינו תרומה מטעם דהו"ל כדידי' ויש אתי הרבה אריכות דברים בכ"ז אך לאשר נושא הענין סובל אריכות ואין עת האסף פה וע' בתשובתי לספ"ק דר"ה שהארכתי וע' ש"ות ח"צ סי' קג' בד"ה מה שהוקשה לכ"תר כו' דכיון דס"ל לר"מ דאפי' ביו"ט עצמו אם עלה בסוכה שע"ג האילן אף שעבר על שבות דרבנן מ"מ י"ח סוכה יצא ממילא ליכא לדמינהו להא דשבועות לא' א' דהתם לכ"ע אף שכבר העיד א"ב ממש יעש"ב וע' ש"ות ברית אברהם חח"מ סי' י' אות ג' שהביא שהעיר יותר מלי' מקומות בש"ס ופוסקים בענין אי עפ"דר נעשה כדאו' וכ' דאפשר שזה טעמו של הרי"ץ גיאות שהובא בר"נ סוכה כג' דפוסק כר"י בעושה סוכתו ע"ג בהמה ודלא כסתם מתני' דמשחק בקוביא דקיי"ל כראב"י יעש"ב וע' ש"ות בר"א חי"וד סי' לז' אות ה' וע"ע בהגהות רצה"ח לסוכה כג' א' שהעיר מפסחים פג' ב' אלא לג"הנ ואליבא דר"י כו' ומוקי בנתערבו וע"ע בהגהותיו סוטה כד' שהעיר ג"כ דלר"מ דהיכי דמדאורי' מיחזי חזי ראוי לז' והכ"נ האיסור מדרבנן וע"ש מד' בעורכי המלחמה משש"ב והארכתי במ"אח בסתירת דברי האחרונים דר"מ אדר"מ דמעוברת ומניקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כתובה ופר"שי דכתיב כי תשטה אשתו בראוי לאישות כו' וע"ע בעמק הלכה חאו"ח סי' קלז' משש"ב. וע' תו' סוכה ג' א' בסה"ד דא"ל מני וע' שבועות לג' א' והא קיימי שני' והא משכחת כשהכת השני' פס"לע מדרבנן דמ"מ מחוייב להעיד כיון דמיחזי חזי מדאו' והכת הראשונה ג"כ ח"להע כיון דלא מהני של הכת השני' לחייבו להתו' לעיל לא' סע"א דכיון דמדרבנן מהני ומכש"כ היכי שהכת השני' ל"מ גם לאחר עדותן ולא צריך לאוקמי ג"כ כשנשותיהן גוססות למ"ד דהוי מדרבנן וע"כ דאזלא לראב"י דלא ס"ל הך סברא דמדאו' מיחזי וע' במע"ח משש"ב וע' ש"ך ח"מ סי' לג' ס"ב ולדבריו גם להר"מ הוי קרובי אישות מדאו' וע' ברית אברהם חח"מ סי' ד' אות ה' ובד"מש סי' לג' ס"ק יג' שהעיר ג"כ בהא דמשני כגון שהיו קרובים כו' וי"ל דמזה בעצמו הוכיח הר"מ דפסקינן כרא"בי מדאזלא סוגיא דגמ' כוותי' וכמ"ש התו' ורא"ש ורשב"א בכ"מ וע' בחי' ליבמות ו"ב בתשובה וע' נמ"י ב"ק פ"ה בדף כה"א וע' ש"ך ח"מ סי' ר' ובכ"מ. וע' באחרונים שהעירו מב"ק עא' א' אלא למ"ד דרבנן וע"כ דאזיל לשיטתו הכא דמשני כגון שנשותיהן כו' ואף דמב"ק אין לו דמיון לכאן וכמבואר בשמ"ר ח"ב סי' ו' ובקו"א וע"ש בש"מק בשם הרמ"ה דלענין מכיר' כל קנין שהוא מ"הת מהני לענין ד' וה' וע' ש"מק כתובות לד' אלא למ"ד דרבנן כו' וע' בסוף תשובתי ליומא סג' ב' משש"ב [והנה בד"הרמ מפורש דב"ד שהן קרובים בנשותיהן שהיתה הכת השני' קרובים לתובע או לנתבע וזה דלא כפר"שי

דקאי על הכת בעצמן שנשאו שתי אחיות ודחה הת"ח דהא ר"ח מוקי שכפרו זאח"ז בתכ"ד וא"כ לימא הראשון מאי הפסדתיך יע"ש ואף דאכתי משכחת היכי שהעד מהכת הראשונה קרוב לכת האחרונה לכ"א מהעדים ובגוונא דכשר לבע"ד דבכה"ג הפסיד מיד הראשון כשכפר אך זה דחוק וגם אינו מכוון בפר"שי. ואולם בחי' כתבתי דא"ז מוכרח די"ל דרבה ס"ל כר"י דאפשר לצמצם ור"יח ס"ל הכופר במלוה שיש עליו ע"חי ובל"ה לק"מ כתו' לעיל ע"א ד"ה תכ"ד ואור"י כו' ויכול גם הראשון לחזור כמו השני וע' תו' ד"ה שבועה שמתרץ האמת ומתורץ קו"התו דמסיפא שמעינן דמיירי בכה"ג]

מא

א

א"ב צלי קדר והא דלא אמר צלאו ואח"כ בשלו ע' ש"ות מק"ש סי' ס' ובאו"ח לפסחים ושמן רוקח או"ח סי' ד' וש"א למכות ד"ד ע"ב משש"ב:

מג

א

ר"שי שיאור וכש"כ כו' ול"ל דלמא קרא רק לחמץ ע"י תערובות דמסתבר דקרא בעין דומיא דכוותי' כדלקמן ואפי' נוקשה ולאידך מסתבר טפי בחמץ גמור ואפי' כ"ש וגם דהא אעמ"הד ומכ"שכ למ"ד אפי' בגלוי מלתא דפלוגתי' דר"נ רק דלא שמעינן הכי מדר"מ וע"כ דתרויהו במשמעותו ורק לנוקשה ע"י תערובות דלא הוי בכלל חמץ ולכאורא לר"ש דכ"ש למל' וא"כ לא גרע ע"י תערובות ולא אצטריך קרא ורק דבע"ג סו' א' ר"יא משום ר"מ לאיסורין מצטרפין וע"כ דלא ס"ל כר"ש אך בתו' שם סח' א' דדוקא בעין וע' תו' מנחות נח' ב':

מה

א

אלא לכ"ר בנזיר ותיתי מחטאת: והקשה האו"ח בשם הגאון ר' דוב מגלוגא והא בזבחים צז' ב' פרכינן יבא עשה וידחה ל"ת ומשני רב אשי דיקדש ע"ולת וא"כ לר"א דמשני הכא דהוי ב' כתובים אצטריך גם בחטאת לע"ולת ונדחק בזה וע' ש"ות דברי מנחם ס"לז וע' בנחלת יעקב ובהגהות משש"ב. ועוד הקשה הנו"בי חיו"ד ס"צא ע"הרר יקיר המובא בתו' ע"ג סח' ובמעילה דהא דסובר ר"ש כש"למ היינו כשהאיסור בעין כדמוכח מערלה וכ"הכ דאין מצטרפין וע' תו' נזיר לו' א'. וק' מה"ד בשבועות כא' ע"ב ולר"ש ל"ל צירוף והא להתו' גם ר"ש מודה ע"י תערובות ועש"ות גבעת שאול סי' פ'. [ובאמת בירו' רפ"ג בחמץ ומצה שנתערבו מה אנן קיימין אם בשרובו חמץ חייב כרת ואם בשרובו מצה יוצא י"ח בפסח ומשני תיפתר שי"ב חמץ וא"ב כזית לר"ש דכש"למ ומבואר דלא כתו'

והארכתי בד' הירו' במ"א ואכ"מ] וע' בר"ש טב"י פ"ב דח"ש ע"י תערובות מותר מה"ת וע' לא"ז ר"שא פסחים מ"ד א' על התו' שם כמאן כר"א. ואולם ע' רשב"א חולין צח' דקדשים דהמ"לא חנ"נ מה"ת ולפ"ז אף דצריך משרת על המ"לא כיון דנהפך ההיתר לא בעי לצרף כזית. ובז"מ קו' התו' דשבועות מדגלי קרא משרת והנה רש"י הרגיש ליתי עשה דכשירה דחלק קדשים כשרים מעורב יש ואי נהפך חלק ההיתר ליכא עשה. וער"שי מד' סע"א. וע' בצל"ח לביצה יט' בד"ה ומדי יע"ש בכמה ראיות אי איכא מ"ע באכילת ק"ק. וע"צלח ריש ברכות בישוב קו' א"ז ר"שא בתו' ד"ה משעה. וע' בחי' לשבועות שהארכתי עוד בישוב הקושיות הנ"ל:

מט

ב

אפי' ביוה"כ. בפשוטו הוא ע"ד שבת קיד' א' ת"ח שנמצא כו' וח"ו לא יאמינו גם המונין אותנו כפשוטו להרגו והרי גם בח"מ בעי שיתיר למיתה וע' תו' סנהדרין מא' א' ורק הכוונה שגורם ביזוי התורה דכתיב בה כי היא חייך וכדדריש וכל משנאי כו' וכמו בק"ש ש"ע בזמנו כברכות ד"ד ב' וכדאמר התם מ"ש בכל דוכתא כו' וע"ד הא דא"ר אליעזר בברכות מז' ב' כל שלא קרא ק"ש ש"וע ולגבי ק"ש נקיט ח"מ וכדאמר התם ע"ד ה"ד ברכות ח' א' כיון דמקדמי כו' והיינו משום דכתיב בי' למען ירבו ואף דהכא גריס ר' אליעזר דס"ל בסוטה כב' א' ולא שימש ת"ח ע"כ דהתם הוא ר"א בן שמוע מדאקדמי' לרש"בנ ור' ינאי והכא הי' אמורא [וע' בחי' לר"ה כב' א' בסוף התשו' מש"ש בזה ומטע"ז הפליגו בת"ח שקרא לפניו כו' שלא יהי' ירא מעונש מי שקורין לו לס"ת ואינו עולה שאינו מאריך ימים וכפ' הרואה וגם שלא להיות מעביר במילי' דמוסיפין לו כחגיגה ה' ב' ולזה נקטו הכא ח"מ וכמו בשל ערבית לאפוקי ממ"ד כו']. וע' בסוף דא"ז שנה ולא קרא כו'. ולכן אמרו ממזר ת"ח קודם לכה"ג ע"ה דהרי אפי' בא"י העוסק בתורה במצוות דידהו הוי ככה"ג וע' תו' חגיגה יג' א' ובחי' ומצד שכתר תורה כו' וע' בעק"ד חיו"ד לה' ס"ק יז' מהא דפ"ק דב"ב בר"י שא"ל קרית כו'. וה"ד הכא ע"הא אסור לאכול בשר הוא ע"ד מארז"ל בסנהדרין נט' ב' אד"הר לא הותר כו' מאחר שנצטוה מצוה אחת ועבר עלי' ומכ"שכ מי שאינו עוסק בת"ום כי לא ע"א חסיד אך האמת שהוא דרך מליצה לפי שנכשל במאכלות אסורות ע"ד חולין ט' א' ת"ח צריך שידע כו' וע"הא אינו נזהר:

נא

א

עדיפא עבדא ע' קדושין ע' ע"ב.

ב

וחכ"א כל הספיחין כו' וע' תו' ד"ה אני ראיתי וצ"ע בירו' ברכות פ"ק דא"כ מאי פריך מהכא ור"ג עביד כו' וע' ירו' דמאי ארש"בג כו' אתא מימר לך אע"ג דפליג על רבנן: תו' ד"ה כגון כו' אלא מפר"ת כו' עלא"ז רש"א דא"כ גם השלוחים יכולין להגיע ובילדותי השבתי דבר"ה כא' דכל היכי דמטו שלוחי ניסן וכו' וי"ל דבדר"ס היו מגיעין השלוחים בניסן ותשרי והלך למקום שמגיעין בניסן ולא בתשרי ועוד דהא באמת אנן ידעינן בקביעא דירחא רק דזימנין דגזרו כו' וא"כ ר"ס ידע שהגיעו במקומו וליכא למיגזר דכשיתבטל יציאת השלוחים יהיי להם הכירא בשלוחים וכעת מצאתי בפיי שהרגיש בזה ומשנה ל"ז ממקומה:

נט

ב

שבקי' לקרא. ובילדותי הארכתי לפלפל דלקמן סגי' אי השוחט על החמץ עובר בל"ת ובע"ב מייתי התוספתא דאי השוחט והזורק והמקטיר ומקשים דהול"ל לא תעשו על דם חמץ וע' לעיל ה' אי רבא אמר כו'. ויי"ל דלעיל ר"ד נחי יאוחר דבר שנא' בערב וב"הע כו' ובילקוט דאי כתיב בפסח בערב הו"א בערב ממש ואי כתיב ב"הע הוי"א קשחיט מצפרא ויש להוכיח דלא כהילקוט דאיי הפסח ביד' כו' ושאר הזבחים להיפך דכתיב לא תשחט כו' וכדלקמן סד' א' בזמן דאיכא זבח ל"מ אזבחי ואי כסברת הילקוט לכתוב בערב דאי בערב ממש ל"ל קרא דבזמן דאיתא לזבח כו' דשאר הזבחים פסולין בלילה ואפי' שחט סובר ר"ש ששא"ר לש"ש וע"כ משום דלא יאוחר כו' ולפ"ז אי כתיב לא תעשו על חמץ הו"א כהילקוט ולא מיבעא בזמן שהוא פסח דהוי"א כגון שהקריב בלילה של זבח ולכך כתיב לא תשחט ואין שחיטה בלילה. ולפ"ז מוכח נמי דעו"ש קרב ביו"ט דאל"כ לכתוב לא תעשו ואי כהילקוט כגון שהקריב של זבח בלילה הא אין מקריבין ע"ח ביו"ט וע"כ דעו"ש קרבין ביו"ט ולכך כתיב לא תשחט וע"כ מוכח בל"ה דקרב ביו"ט ויש לפלפל מדי"התו דסוגיין ואין רצוני להאריך בפלפול:

סב

ב

ר"ש אתא לקמי' דר"יח. ובירו' פ"ה הגי' לגבי ר' יונתן וע"ש מההיא בבלאה דאיקלע לגבי ר' שמלאי וע' בע"ז לו' א' דא"ר שמלאה לודאה קאמרית [ובזה נסתר דברי המטה יששכר מ"שכ לפלפל אי לודים דרשי טעמא דקרא יעש"ב בד"ד. וז"א דלוד דהכא היא עיר אחרת ע' רש"י שבת י' ע"ב ופסחים יב' וע' ניטין סז' א' ואולי היא מלוד הנזכר בבני שם והי' עוד לוד בדרומית מצרים שנקראת ליביען ע' שבת נא' ב' וקיט' ב' ומנחות פה'

ב' וע' ת"י ע"הכ פני להבים וז"כ אזכיר רהב ובבל בחלוף הל' ברי וע' ירוי פ"ק דסנהדרין מ"מ אין מעברין בה שהן ג"הר ומיעוטי תורה. וע' סנה' לב' ב' ומתני' ריש גיטין ותו' חגיגה ג' ב' וירו' תענית פ"ב ה"ב וירוי שקלים ב"המ גדול בלוד והיא היתה עירו של ר"א וע' בחי' לסוכה כז' ב' משש"ב]

סו

א

ולא ידעו אי פסח דוחה שבת. ולכאורה למ"ד בזבחים יב' ב' לבן בתירא בפסח ששחטו ביד' שחרית בין לשמו ובין של"ש פסול הואיל ומקצתו ראוי ומוקי ר"א לאחר חצות וא"כ לר"יח דדחוי מעיקרו לא הוי דחוי וא"כ ל"ל קרא במנחות פו' ב' ללא עיברו זמנו ולא שנתו וע"כ דאצטריך הך קרא דוזבחת דאיתקש חגיגה לפסח דדוחה שבת כתו' פסחים ע' ע"ב וא"כ לשי' דמיירי אחר חצות ממילא מוכח וכיון ששכחו זה ולכן לא ידעו דדוחה שבת. ואולם בשבת פז' ב' אותו יום נטל עשרה עטרות ראשון בשבת כו' וכיון דר"ח ניסן הי' באותו פעם בא' בשבת הי' ע"פ בשבת וכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא אבל למחרתו יכולין ומשמע דכל ישראל עשו וא"כ מוכח דפסח דוחה שבת. ואולם י"ל דלשי' לא מוכח מהא דהכא דלב"ב דלא משכחת כ"א כשהפרישו אחר חצות כמובא למעלה וא"כ ל"ל קרא דפ"מ מקחו מבעשור ואין פ"ד מבעשור כפסחים צו' א' ת"ל דאי הוי מקחו מבעשור הוי נדחה ונראה ואינו ח"ונ וא"כ ניליף מיני' להכשיר לב"ב היכי שהפרישו קודם חצות או שאר נדחה ונראה ומצאתי בשו"ת פני ארי' ס"נט שהרחיב בישוב קו' זו. ואולם נ"ל דלק"מ לתו' קדושין לז' ב' דעפ"הד הי' והכ"נ ליכא למילף לדורות וליכא ג"כ ראי' מהא דהתם דהקריבוהו בשבת. ומיהו בל"ה י"ל דהא ddריש מועשית פסח דשינה לעכב שיהי' כל עשיותיו לשם פסח זה נאמר מסיני משא"כ בפ"מצ דל"הי רק למצוה ולכן לא הוי דחוי כלל. וע' בירו' דיליף בהיקש מתמיד שהוא קרבן צבור ודחי משום שי"ל קצבה ואח"כ מייתי בק"ו שא"ב כרת ודחי דבתמיד הוא קדשי קדשים. ולכאורא ק' דהיכי נליף בק"ו מתמיד ונימא דיו כו' ומקריבו בע"פ שבשבת ב' תמידין או ד' עם המוס' וע' ב"ק כה' א' ואמאי לא דחי נמי הכא שי"ל קצבה וי"ל דלכן הוצרך לומר להם נמי גז"ש וע' יומא ד"ד א'. ובז"מ ג"כ קו' וכדאמרן והארכתי בחי' לירו' בדרך חדוד ואכ"מ: וכי מאחר דל"ג ג"ש ק"ו ל"ל. וי"לד דלא מקשה מקודם דהוי הקו' חזקה יותר וי"ל דהתו' כ' בד"ה מה מועדו תימא דבשמעתין לא דריש כו'. ולפז"מ דבל"ה ל"ק מאחר דגמיר ק"ו די"ל דאל"כ מנ"ל דיליף מג"ש דהא י"ל כאידך תנא דלא דריש משמעות דבמועדו מש"ה מייתי ועוד ק"ו וע"כ משום דלא דריש משמעות

במועדו דאכ"ק ל"ל במועדו ב' פעמים הא יליף מק"ו אפי' אטומאה אבל כיון דפרכוה אק"ו קאמר שפיר. ובעיקר קו' התו' דהכא משמע דלא דריש משמעות דבמועדו ולקמן בפ' כ"צ דריש אפי' בשבת וטומאה. ונ"ל דאי' לעיל בר"פ ת"ר לא יאוחר דבר שנא' בין הערב כו' ובילקוט אי כתב בין הערבים הו"א מצפרא וכבן בתירא בזבחים יב' ואי כתב בערב הו"א בערבית ממש. וק' לפ"ד הילקוט מנ"ל דלא יאוחר דלמא לגופי' אצטריך וע' מש"לע מזה. וי"ל דאי' בילקוט העושה מלאכה ביום השבת יומת יכול שבלילה מותר ת"ל תשבתון (הגם שבאמת אינו מובן דלא לכתוב לא ריבוי ולא מיעוט). ועפז"מ דאי בהילקוט א"כ ל"ל בין הערב ואי כהילקוט א"כ ל"ל שבת תשבתון דבלילה אסור במלאכה הא בל"ה ידעינן דא"כ ל"ל במועדו ואפי' בשבת הא לילה מותר במלאכה אע"כ כהילקוט וא"כ ל"ל בערב וב"הע וע"כ דלא יאוחר. ועפז"מ קו' התו' דאל"כ קרא דתמיד דוחה טומאה דהוי דריש משמעות דבמועדו לא ידעינן דלא יאוחר אלא דה"א הצריכותא של הילקוט ואי ק' דל"ל במועדו דהו"א משום טומאה ומש"ה פרט רחמנא ללמד דדוחה טומאה וע"כ דבמועדו אתיא דדוחה שבת ומוכח שלא יאוחר. ועפ"ז מדוקדק ה"ד לקמן בגמ' סע"ב אשכחן דדחי שבת דדחי טומאה מנ"ל ומשני דכתיב איש איש. דבקצור לא הוי פריך דדחי טומאה מנ"ל דהו"א כתי' התו' דבמועדו משמע אפי' בשבת וטומאה אבל השתא פריך הכי אשכחן דדחי שבת דאי כנ"ל ק' מנ"ל דלא יאוחר דלמא כהילקוט ואי דל"ל דבשבת בלילה אסור בעשיית מלאכה דמש"ה כ"ר משום טומאה:

ב

תוס' סוף ע"ב ד"ה אאר"ל תי' דלר"ש דאמר לקמן כו'. וי"ל דהסגנון כ"ה דהמקשה לא פריך למ"ד דבעינן לחלוק מתנות די"להק מאי קאמר דלמא צבור כלל לא דא"כ ל"ל יתורא דאיש הא בלא מיעוטא נמי נימא הכי דמהכ"ת דהא פסח לא נכתב אלא ביחיד ויהא כשאר קרבנות אלא מש"ה כי איש לדרשה דצבור יעשה בטומאה. וי"ל דאי' בספרא ל"ל קרא דפסח דוחה טומאה הא ילפינן בק"ו ומה פ"א שאינה דוחה שבת ודוחה טומאה כו' פ"ש יוכיח. ואי' בגמ' פלוגתא דר"ש ור"י דחד סבר פ"ש דוחה טומאה וח"ס אינו דוחה. ולפ"ז לא פריך מידי לר"י דלמא צבור כלל לא דא"כ ל"ל איש יתירא וא"ל דאל"כ איש הו"א מסברא דיעשו דילפינן מפ"א הא פ"ש יוכיח. אבל לאידך מ"ד פריך שפיר פסח מנ"ל וא"ל דא"כ ל"ל יתורא דאיש דמסברא הו"א דילפינן מק"ו וא"ל פסח יוכיח דהא אית לי' דפסח דוחה טומאה. ובזה מדוקדק ג"כ שאמר אשכחן דדחי שבת ולא פריך בקצור דדחי טומאה מנ"ל:

סח

ב

רש"י ד"ה כשרין כו' דכתיב עולת כו'. ובילדותי עמדתי ע"ז דהא לעיל נט' ב' מסיק האי קרא לדרשה אחרינא דלא עולת חול בשבת ויו"ט. ואמרתי ליישב דבאמת י"ל מהכא כדרשת הגמ' לעיל וחביבה מצוה בשעתה מוכח בל"ה רק דאי לאו הך קרא דלא עולת חול בשבת לא הוי מוכח מהתם. דאי' סנהדרין נ' סע"ב יכול אפי' חיללה שבת ת"ל לזנות כו' עד סד"א איהו דאישתרי שבת לגבי עבודה כו'. וה"נ דע"כ אהקטרה קאי דהרי שחיטה כשירה בזר וקבלה והולכה וזריקה לאו עבודה היא לענין חלול שבת וע"כ אהקטרה קאי ולהכי אצטריך לזנות וע"כ מוכח דחביבה מצוה בשעתה דאל"כ ימתין עד הלילה ול"ל לזנות. אבל יש לדחות דאצטריך לזנות לענין עולת ע"ש שלא הקטירו בע"ש ומוכרח להקטירו בשבת דא"א להמתין דא"כ יפסול בלינה ובהכי אישתרי שבת ומנ"ל להוכיח דחביבה מצוה דאימא באמת ממתינין אבל מהא דלעיל דדרשינן ולא עולת חול בשבת א"כ ל"ל כנ"ל דאברי עולת ע"ש וא"כ מוכח שפיר בל"ה דחביבה מצוה. אבל זה לפלפולא בעלמא דהרי עיקר הקו' על רש"י דאימא אמצוה לחוד אתיא וא"כ נשאר הקו' על עמדה דאימא דאצטריך לזנות היינו לאברים של ע"ש שא"א להמתין ומנ"ל לחביבה מצוה. ובדוחק י"ל דאי' בד"נט ב' תו' ד"ה ולא עולת חול דאתיא כר"ע יע"ש ולפ"ז י"ל דכאן מוכח דלא אתיא סוגיא זו לר"ע דלפ"הנ דמציין הגמ' הא דר"ש על המתני' דהקטר חלבים כו' דקשה דלמא המתני' אירי בע"פ שחל בשבת וא"כ מה חביבה מצוה הוא הלא אף אם נמתין עד הלילה הא בלילה יו"ט הוא ואין בין שבת לי"ט אלא אוכל נפש. וצ"ל דהכ"ק דהלא הקטרה דמחייב היינו משום הבערה ואנן קיי"ל דמתוך שהותרה כו' והנה לעיל אי' דר"ע ס"ל דלא אמרינן מתוך וכמבואר בדף ה' סוף ע"א וא"כ לא אתיא סוגיא זו על מתני' דהכא כר"ע ולזה י"ל דרשה הנ"ל ממקרא זה:

סט

ב

מתני' רש"י ד"ה בזמן דאע"ג דפסח דחי שבת וטומאה חגיגה לא דחי שבת וע' תויו"ט ואפשר דלהכי לא נקיט נמי וטומאה דלא ליתי למיטעי דתרויהו כי הדדי הוא דלא דחיא. ולכאורה למ"ש התו' לקמן ע' ע"א ד"ה לאו חובה ואור"יבא דמשמע בירו' דהא דפסח נאכל על השובע הוא מדרבנן גזירה משום שבירת עצם. ולקמן פד' א' במתני' איתא אבל המותיר בטהור והשובר בטמא פסח הבא בטומאה אינו לוקה יע"ש בתויו"ט ולפ"ז הי' מקום לתרץ דלהכי לא נקיט טומאה משום דפסח הבא בטומאה אינו מוזהר על שבירת עצם ולהכי בל"ה א"צ חגיגה ואף אם הי' חגיגה דוחה טומאה דהא לטעם הירו'

הנ"ל עיקר החגיגה באה כדי שלא יבא לשבירת עצם. ואולם למ"ש רש"י דלהכי באה החגיגה כדי שתחשב להן הפסח לאכילה וכמ"שש התויו"ט בד"ה ובמועט וע"כ מוכרח התויו"ט לשיטתו לתרץ הא דלא נקיט טומאה כנ"ל.

ע

א

סכין שנמצא ביגי שונה ומטביל ופרי"שי דנקיט שונה הואיל והוא ספק שמא עדיין לא הטבילוה. והר"מ בפי' המשנה שקלים פ"ח מ"ג והובא ברע"ב פי' שונה להזות עליו שמא נטמא במת והזה עליו בג' ועתה שונה ומזה עליו ואח"כ מטבילה יע"ש ובתויו"ט וכ"ה בר"מ בפ"י מא"הט ובכ"מ שלפ"ד רבינו מדוקדק הל' שונה ומטביל וע' תו' חגיגה כא' סע"א מה שדקדקו בזה יע"ש ודוק. ואולם נ"ל דהר"מ לטעמי' שפוסק בפ"יא מה' פ"א מי שהוזה עליו בג' ולא הוזה עליו בז' ושהה כמה ימים טובל בכל עת שירצה אחר השביעי ומזין עליו והקשה הראב"ד מקדושין סב' א' סד"א כו' אבל היכי דעביד בג' וח' דמפיש בימי טהרה אימא ש"ד קמ"ל דמשמע דבעינן דוקא ג' וז' לענין הזאה. ונ"ל שדינו מוכרח מסוגיין דלפי' הר"מ ה"ד סכין דחד ספיקא היינו שכבר הוזה עליו בג' וע"כ דקאי אהזאה שני' ואכתי תיקשי דע"כ דמוכרח להזות ול"ל כפר"שי דאי משום חגיגת ט"ו עדיין יש שהות דא"כ יפריד הזאה ז' נמי א"ו דאף לאחר ששהה יותר מד' ימים בין הזאה להזאה לא איכפית לן אך בפשוטו י"ל דהא דפריך ביום ב' וביום ז' דלא כפר"שי דלכ"ע פריך אלא דקאי אהא דסליק מיני' דס"ד אי עביד בחד כו' וא"כ לר"מ דפסקינן כוותי' דבעי תנאי כפול ולדידי' ה"ד ואם לא יתחטא ביום השלישי וביום הז' היינו היכי דלא הוזה עליו כלל ולהכי אצטריך קרא דוהוזה דאי עביד בחד מיני' אבל לרחב"ג דלא בעי תנאי כפול וא"כ כבר ידעינן דלא סגי בחד מיני' מקרא דיתחטא ביום ג' וכדלעיל ופריך שפיר והוזה ל"ל. ובזה ניחא פרי"שי דפסחים דלא פי' כהר"מ לענין הזאה ג' וז' דא"כ יפריד הזאה דהא לשיטתו לא מהני כשמזה בחי' להמסקנא דקדושין והר"מ לשיטתו וס"ל דבעי תנאי כפול:

עז

א

גמ' מנין לשתי הלחם והקרבים עמהן כו'. ויש לדקדק מנ"ל דהקרבים עמהן נמי דחי שבת ודלמא לשתי הלחם לחוד אתיא ונ"ל הכי דאי בחגיגה יז' ב' מנין לעצרת שיש לה תשלומין כל שבעה דכתיב בחג ופריך והא תדב"ריש מנה ימים וקדש חודש מנה ימים וקדש עצרת מה חודש למנוייו אף עצרת למנוייו מאי לאו דגמיר מחודש דיום אחד

ומשני כתיב חג השבועות והקשו התו' בר"ה ה' א' ל"ל קרא בסוכות לינה ת"ל משום שמחה דהוי כל ח' ותירצו דאצטריך היכי ששלח שלמי' מאתמול דנאכלין לשני ימים. ואיתא בגמ' כתיב תספרו נ' יום וכתיב שבע שבתות מכאן סתירה לצדוקין דעצרת לאחר השבת. וקשה ל"ל חג השבועות דלא ילפינן מחודש דא"כ ל"ל לינה לגבי חג המצות וילפינן שבועות בהיקש דאין היקש למחצה הול"ל לינה גבי חג השבועות והוי ילפינן חג המצות בהיקש ולא הי' צריך קרא לסתור דרשת הצדוקין דאי כצדוקין אכ"ק קו' התו' דת"ל דטעון לינה משום שלמי שמחה ואי כתי' התו' כגון ששלח שלמי' מאתמול הא אתמול שבת הי' ואינו דוחה שבת אע"כ דלא ילפינן מחודש א"כ אי הוי כתיב לינה גבי שבועות לא הוי ידעינן סתירה לצדוקין דהו"א כגון דשלח מאתמול ביו"ט דיש לה תשלומין כל שבעה. ונ"ל הכי דהא קשה ל"ל סתירה לצדוקין הא בלא"ה נמי ידעינן דל"ל במועדו ואפי' בשבת הא עצרת לעולם ביו"ט דהוא יום א'. ויש לתרץ דאיתא בילקוט כתיב תספרו חמשים יום וכתיב שבע שבתות הא כיצד יכול דשבע שבתות אתיא דיקדש ביום נ' ויביא קרבנותיו ביום מט' דשבע שבתות משמע ביום מט' ונ' יום משמע ביום נ' ת"ל ביום הבכורים בהקריבכם כל מלאכה לא תעשו משמע דביום שיביא הבכורים אסור בעשיית מלאכה לפי"ז אי לא כתיב סתירה לצדוקין הו"א דבמועדו אתיא שיביא כבשי עצרת מעיו"ט דמבכורים ממעטינן כל הקרבנות וא"לכ סתירה לצדוקין הו"א מנ"ל דבמועדו אתיא ממחרת השבת ממחרת יו"ט הוא דלמא אתיא דיביא מעיו"ט דהא מבכורים אתיא כולן הא בכבשי עצרת באה תורה ללמד דיביא מעיו"ט ולכך כתיב סתירה לצדוקין, ואי' בגמ' ושמחתם לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו שהכהנים יוצאין בחטאת ואשם בכל שהן מותרין לאכול יוצאין בהם. ולפ"ז מתורץ אי לאו דכתיב חג השבועות דהוה ילפינן דא"כ לא שייך לסתור לצדוקין כנ"ל דאל"כ סתירה הו"א שיביא כבשי עצרת מעיו"ט א"כ הו"א דמש"ה כתיב לינה כגון שכהן לא הביא שלמי שמחה והי' יוצא בכבשי עצרת והו"א דלא בעי לינה דהא הביא מעיו"ט ומש"ה כתיב לינה לכך כתיב חג השבועות. ולפזי"מ דע"כ מוכח דבמועדו אתיא נמי על הקרבים עמהן דהיינו כבשי עצרת דאלכ"ק ל"ל חג השבועות דאל"כק ל"ל לינה ואי דהו"א משום כבשי עצרת הא אית לי' בסברא דמועדו לא אתיא על הקרבים עמהן וא"כ מוכח נמי דשתי הלחם דדחי שבת דהא כבשים מעכבין הלחם ועומר נמי מוכח כפי הצריכותא שבאו להתיר כנ"ל לחדד התלמ':

ב

תו' ד"ה שאין כו' אחר שנזרק כו'. דה"ד התם במתני' שמועלין בבשר העולה עד שיצא לבית הדשן דהיינו באכילת המזבח אחר זריקת הדם כיון דנעשה מצותו ועבד"וח וש"ות רע"א סי' קכט' שהניח דבריהם בתימא ולא ידעתי למה:

פו

א

עליות היכל שאני והצל"ח הקשה על הר"מ שלא הביא זה ושמעתי מחותני הגאון נ"י אשר הי' גרגיר אחד מדרושו לתקון גג בהכ"נס ביום ג' ש"ק אייר תר"חי ואמר ליישב בהקדם מ"ש ב"ב צחי' ב' ראי' לדבר כבנין היכל והגר"א ז"ל דבר שם חמודות שהראי' משינוי קומת היכל בנין שני מראשון שבראשון הוי ל' אמה קומתו ובב' מ' אמה והטעם שבראשון שהי' אמה טרקסין א"כ הי' היכל מ' על ב' וחציו מ' [לוח התיקון: אבל מקדש שני שלא הי' ל' אמה טרקסין הי' ס' על כ' וחציו מ'] עכד"הק ורק מלבד דהוי"לל היכלות דהראי' משניהם ביחד בדוקא ב' דממילא מופרך דא"כ הו"לל ק"ק גבוה כ' בראשון והי' גובה ל' כמש"ש בגמ' ג' התו' שם וביומא סוכה השיגו על רש"י במקרא שכ' שהק"הק הי' רק גבוה כ' נגד גמ' הנ"ל ד' לדקדק מה יחס לאגדה הסמוכה ר"ח נפיק לקרייתא כו' וע"כ נ' דצדקו דר"שי מפי' המשנה שבאמת אין מקרא יוצא מפשוטו לד' המשנה ובק"ק הי' גובה כ' ובהיכל ל' ומטעם שצ"ל גובה חצי הרוחב ואורך וז"ש ראי' לדבר מבנין ראשון והוא מוכרח דמה נשתנה קומת היכל וק"ק וביומא לא' א' דעין עיטם הוי [לוח התיקון: גבוה] כנ' אמה מקרקע המקדש וא"כ עליית ק"ק נמוכה קרקיעתה מעזרה במקום עין עיטם וא"כ לכאו' מאי מקשה מעליית ק"ק שהיתה קדושה לימא לי' דהרי הי' [לוח התיקון: שוה] לקרקע עזרה כנ"ל ורק שם סידר הגמ' ר"ח נפיק לקרייתא רמי לי' כו' ומוכרח דהי' עליית ק"ק ג"כ גבוה באמת ל' והכי ס"ל לרב יוסף בפסחים שם והוכרח לומר כתי' דשאני היכל אבל למ"ד להלכה כמתני' דב"ב וכן ס"ל לר"מ כר"שי דעליית ק"ק הי' רק ר' אמה נתקדש בבית ראשון העלי' של ק"ק מעיקר הדין בכל גובהה וע"כ אצ"ל דשאני היכל ולעולם כל יתר עליות ל"ק רק קה"ק וכנ"ל (ואף דבשני הי' עלי' גבוה נודע שי' הר"מ ז"ל דקדושת מחיצות קלע"ל במקדש וירושלים) ובזה האריך ליישב בהא דאמר רב שבת פ"ק יא' א' כל עיר שגגותי' גבוה כו' מה כל החרדה בגגות כפי הנ' ורב עצמו פסק בפסחים פה"ב גגין ועליות לא נתקדשו במקדש ג"כ. ובאמת הגר"א ז"ל ס"סי קנא' העיר שאפ"ל עליות ב"הכנס הוי כשל היכל אבל ע' ר"שי בפסחים פו' א' שם דגגין ועליות דגגין גם למסקנא אינו וכמבואר בגמ' ורק בד"ד נ' לבאר כיון שא' זבחים נד' ב' שב"המק גבוה מכל א"י וא"י גבוה מכל הארצות ועתידין ב"כנ שבבבל

כו' כמגילה פ"ד וע"כ יהי' לגגותי' הקדושה כמו בעליית ק"ק שכל נמוכה מקרקע עזרה קדישי ומ"שכ הר"מ גגין ועליות ל"ק רק בגבוה יותר מערך עין עיטם וכגון בירושלים או בהרי א"י ועוד תי' הרמב"ם שם במ"ש דעובי החומה כלפנים ולא התנה בגבוה לקרקע עזרה וגם דלפמ"ש בשבועות טו' ב' זאח"ז היו מהלכות גם על עובי החומה דלא מוכח מפנימיות והתו' ור"שי נדחקו שם רק למ"ד זה כנגד זה וצ"ל בחדא דמקרבא לחומה וא"כ אין התחלה לקו' הגמ' בפסחים מעובי החומה לעליות והגמ' שם ס"ל זה כנגד זה ע"כ תוכן דבריו בזה ודפח"ח ולמש"כ התו' ד"ה וכולן בקודש דגג בה"פ שוה לקרקע עזרה וא"כ ה"ד מקרקע עזרה היינו מתחתית קרקע בה"פ וגם י"ל בפשטות דרב יוסף סובר לא קידשה לע"ל וע' ביו"ד סי' רא' ס"א או מעיין ולסברת הר"מ דבמעיין גם אדם נטהר בכ"ש א"כ מנ"ל בעין עיטם דגבוה מקרקע כגי' וי"ל כמש"ש בתו' ד"ה עין: תו' ד"ה הכלה ע"שות זכרון יוסף ח"אוח סי' יד' ומחצית השקל קע' ס"ק ג':

ב

חוץ מצא ובח"א מוחקו דלא שייך בע"כ וגם דלא שאלוהו רק מה שמיסב בדרך חשיבות ובד"א פ"ו חוץ מדבר כשרות וי"ל דלא הוצרך לאשמעינן שלא יהא בו איסור רק שיהא כבודו לעשות כן וזה מסכים לפי' הב"ח והביאו המ"א באו"ח סי' קע' חוץ מצא דהיינו ללכת בשוקים שאין כבודו בזה ויותר נ' דנקיט דבר כשרות דכשמדיר שלא לאכול לאחר שהי' מסרהב בו שלא יציית לבעה"ב כדמייתי לאח"ז ומעשה כו' וכט"ז קע' ס"ק ג' דלולא שהי' מסרבם בתחלה הוי כנדרי זריזין שלא יסרבנו ולזה מייתי שיעשה מה שיאמר בעה"ב שלא יבא לידי סירוב וישבע אח"כ דהכא הוא מתכוין לשבועה ממש ואולי יעבור וע' במעיו"ט פ' כ"הב סי' לו' וה"ד התם בד"א מ' שלך ומ' של חכמים הכונה לפי שהלעיזו עליו בפני חכמים משום לא תשא שמע שוא או משום עדות שקר לחייבו במה שהעידו לפניהם: מ"ט לא אהדרית כו' עח"א א"ז ר"שא וע' תו' בכורות מד' ב':

פח

א

רש"י ד"ה על ידי ומשמע דגם על בתו מוזהר לחנך וע"כ דסובר דהלכה היא בנזיר דאזיל לשיטתו בריש חגיגה שכ' שהטילו חכמים על אביו ואמו לחנכם במצוות ומבואר דסובר דאמו חייבת ג"כ בחינוך: אמנם מסוגיא דהתם אין הכרח די"ל דהוכיח כן מלקמן ו' א' דאמר אביי עד הכא אמו דמחייבא בשמחה כו' ומשמע דבעי אביי לאוקמי מתני' דילן דגם אמו חייבת לחנך במצוות שהיא בעצמה חייבת וי"ל דאביי אזיל לשיטתו בקדושין נז' ב' דמשמע דס"ל חובע"דא וכדלקמן ד"ד א' וכמש"ש התו' ד"ה אלא דלמה אצטריך קרא דממילא ימנע מחשש חו"בעז ומדדחיק התם אביי ע"כ דס"ל הכי ומוכרח לאוקמי

אליבא דהלכתא ואמו חייבת ג"כ בחינוך ובזה ניחא ג"כ הא דאר"מ בתוס' ערובין פ"ב לא נמנעו כו' דמשמע דס"ל דחייב ג"כ לחנך את בתו וע"כ דס"ל דהלכה היא וכדאמרי' התם משום דאביי לטעמי' דחבע"דא וא"ל ל"ל משום חינוך דהרי מייתי חב"עז וע"כ דמוקי דהלכה היא בנזיר ובזה מיושב דעת הרמב"ם שלא הביא אוקימתא דאביי בחגיגה ד' א' עלח"מ רפ"ב מחגיגה הלכה א' וע' ש"ות רש"ש ח"ב סי' א' שהאריך בפלפולים ובאמת למ"ש התו' דקושית הש"ס דממילא ימנע מחשש ח"בעז דהוי דאורייתא והר"מ פוסק בפ"ב מחגיגה ה"ג דחוו"בע ל"דא ולהפ"ח ביי"וד סי' קי' דאף להר"מ דספיקא מה"ת מותר מ"מ היכי דאיכא לברורי מברירנן וא"כ בלאו האי קרא הוי מחייבינן ליי' ומיהו יי"ל דאביי לשיטתו דחובע"דא וכדמוכח ג"כ לקמן ו' א' עד הכא אמו כו' וכנזיר כט' א' ואף דזכורך בר"פ כתיב י"ל להתו' דאם לא הביא קרבן אף ר"פ לא קיים ומיהו זה תליא בשיטת רש"י ותו' פסחים כבי א' ד"ה חולין וע' רש"י קדושין נח' שסותר לזה ולר"שי דרק איסור הנאתו וי"ל דאזיל לשיטתי' וכתו' בריש מכלתין דנקיט חדא דמשמע תרי וע"ע בש"א סי' קד' וראיתי בפ"מג על או"ח בפתיחה כוללת ח"ב אות כד' וא"י הא בגמ' ממעט מזכורך מבחוץ ולהר"מ כל ספיקא מ"הת שריא פשיטא ק' ל"ל ע"ש תו' ד"ה אלא והבן ונ' שכיוון בפשטו' לדברינו האמורים למעלה בעזה"י [ומה שנ' עוד בישוב ד"הרמ הנ"ל מקושית הלח"מ דהנה התו' הקשו בס"הד וליתי על תנאי וקשה דלמא להכי אצטריך קרא למעוטי בכל גוונא אך נוכל לומר בכוונת התו' כיון דאצטריך למעט אנדרוגינוס א"כ מנ"ל למיפטר טומ' דלמא באמת יש לו תקנה על תנאי והמיעוט קאי רק על אנדרוגינוס כיון דהוי ברי' בפ"ע משא"כ אי אמרינן דגם האנדרוגינוס ספיקא הוא גם האנדרוגינוס יוכל להתנות ומעתה מתורץ הבשלמא דהגמ' מקשה שפיר אמאי כייל תנא דמתני' טומטום אנדרוגינוס והא אנדרוגינוס אימעט בכל גוונא דברי' בפ"ע הוא משא"כ בטומטום פטור מספיקא ויוכל להתנות ומתרץ אביי בשב"מב ופטור מחמת מיעוט זכורך דבעי ודאי ותרויהו נמעט בכל גוונא וכשהט"וא אין במ"בח והוי ספק יכולה להביא ולהתנות רק שמבטל הסמיכה והר"מ פוסק בפ"יד ה' א' ט"ואנ פטורין מפני שהן ספק אשה וא"צ לתי' אביי כיון דאנדרוגינוס ג"כ ספק ובחדא מחתא אימעט דפטורין לגמרי וא"צ להתנות דאל"כ אמאי אצטריך למעוטי ספיקא ומתורץ קו' הלח"מ על הר"מ שנתן טעם שוה בשניהם וגם יי"ל דהתו' תי' הא דלא מייתי על תנאי דמבטל מסמיכה וק' להר"מ רפ"א מחגיגה הראי' האמורה בתורה כו' וע' כ"מ ובשע"המ ולפז"ק דיביא ויתנה דאין סמיכה בעוף והר"מ לשי' דע"ר בא מן העופות וא"צ לתי' דאביי ונוכל לומר שמכח סברת התו' דליפשוט דסמיכה בכל כחו בעי הוכיח הר"מ שע"ר בא

מן העופות. וגם יש לפלפל להתוס' דהכ"פ דממילא ימנע מחשש ח"בעז א"כ משכחת ביי"ל עבד ומתנה בתנאי כשהיא נקבה על השחרור דהו"א דיכול להביא ע"ר ג"כ בתנאי ממ"נ ורק דא"כ יהא עובר בעשה וכדאי' בהשולח לח' ב' ובהא דר"א משני התם מצוה דרבים שאני וע' תו' שבת ד"ד א' ד"ה וכי ומיהו להר"נ שם דאינו אלא מדרבנן וע' בתשובתי לשבת קלג' א' עפ"ד הט"ז ואכ"מל ובזה ניחא ג"כ דהא אף אי דחי מצות ראי' מ"מ הרי העשה הוא ספק והאיסור הוא עובר בוודאי ול"ד להא דר"א דהתם הי' כדי שיוכל לקיים העשה להשלימו למנין עשרה אבל הכא אדרבא אם הוא נקיבה אינו מקיים העשה ומ"מ הוא עובר על הל"ת ומיהו בל"ה זה ליתא דהתו' הקשו דליתי בנדבה ותי' דאין מתקנין קרבן לבטל מסמיכה והכא אין שניהם ראוין לסמוך בכל כחן וע' תו' קדושין לו' ד"ה הקבלות ומיהו לר"י דס"ל גבי מתן א' שנתערב דקום ועשה עדיף והיינו דדחי העשה להל"ת כיון דשניהם הוי מספק והארכתי בתשובתי בסוכה ט' ואף דהקו' דאין לתקן קרבן בשביל כך ה"ה הכא כיון דספק עשה דוחה לספק ל"ת וא"כ כי היכי דקרבנות ומילה דחי שבת וכה"ג והכ"נ כשהוא מספק ויש לפלפל בס"דא מ"הת לר"א ע' בתשובתי ליומא סג' ב' וניחא ג"כ דהר"מ הנ"ל ואכמ"ל] ובירושלמי דמכלתין בעי ר' בון היכן היו מראין פנים בעזרה או בה"הב נשמעינה מן הדא דכתיב ובאת שמה והבאתם שמה הד"א במקום הבאה היו מראין פנים. ולפ"ז יש להבין הא דתני במכלתין גבי קטן מירושלים להר הבית עתו"יוט (וע' תו' ביצה ך' ע"ב ד"ה והביא כו' וי"ל דל"ד בעזרה אלא בהר הבית וע' תו' פסחים צב' ס"עא ל"ד חוץ לעזרה כו' וע' ר"נ נדרים ט' ב' וע' רש"י מנחות צה' ב' ד"ה במקום) ואולם י"ל כיון דמתני' דידן סובר דאמו חייבת בחינוך דאל"כת עד הכי מאן אייתי' וע"כ דחב"עז דאורייתא וכיון דמיירי בקטן דלגבי ליכא חיוב קרבן ולא בעי כ"א ר"פ לחוד לשיטת רש"י דמתני' מיירי רק בר"פ בעזרה ולכן לגבי קטן לא בעינן לגבי' בעזרה דוקא כיון דא"צ להקריב קרבן ולא בעינן לגבי' ובאת שמה כו' ולזה פר"שי הראי' שתי כסף גדול הבא להיראות כו' ובזה מבואר לשון התוס' דנקיט חדא דמשמע תרי דכיון דמיירי בעזרה דבעי ג"כ ר"פ לקרבן ומ"שכ הירוי הד"ת בראיית קרבן אבל בר"פ בעזרה הכל חייבין צ"ל דל"ד בעזרה וה"ה בהר הבית דבר"פ סגי והא דמסיק לקמן גבי מי שאינו יכול לעלות ברגליו לאתויי מפנקי ופר"שי דאסור ליכנס לה"הב במנעלים לישנא דמתני' נקיט לרבותא ומכ"שכ בעזרה דמקודש יותר וא"כ מדיוקא דמתני' גבי קטן מירושלים להר הבית מוכח דסובר חובע"דא ומש"ה לגבי קטן לא משכחת חיוב קרבן א"כ ליכא לתרוצי הא דהאיש מדיר משום חינוך דא"כ היכי מייתי חב"עז וע"כ דהלכה היא בנזיר ולכן אמו מחוייבת ג"כ בחינוך ומזה מוכח

ג"כ דלא כהתוס' דצריך להביא קרבנותיו נדבה מדנקיט לגבי קטן מירושלים לה"הב ולא לעזרה וע"כ משום דסובר חובע"דא ולא מסתבר שיתקנו להביא קרבנותיו נדבה:
והנה הרמב"ם פוסק כר"יח דהלכה היא בנזיר וכמבואר בפ"ב מנזירות ה"ג ולכן פוסק דאינו נוהג בשאר נדרים ופוסק ג"כ כר"ל דהאיש חייב לחנך את בנו ולא האשה ולכאורה רציתי לדחות דסובר דגם לר"יח י"ל דאין האשה מחוייבת לחנך את בנה וה"ד הלכה היא בנזיר ולא אמר משום דאשה אינה חייבת בחנוך דר"יח לשיטתי' דחבע"דא וכדמשמע בקדושין נז' ב' וכמ"ש התו' ב"ק עב' א' וכמו שהביא הרא"ש בפ' גה"נ סי' יז' והרמב"ם סובר דחבע"דא ולכן פוסק דהלכה היא בנזיר אך להסוברים בדעת הרמב"ם דחובע"דא וכמ"ש הלח"מ ר"פב משחיטה וע"ש בכ"מ וע' בשע"המ פ"א מח"ומצ ה"ב וע' במנחות קו' א' אי מותר להכניס חו"בעז בפלו' דר' ורבנן יע"ש ובד"לצ דרוש ד' בהגה' וא"כ ליכא לאוקמי הא דהאיש מדיר את בנו בנזיר משום חינוך ול"ל דמשכחת שיביא בנדבה כמ"ש התו' הכא לגבי קטן דהא בנזיר מייתי חטאת דאינו בא בנדבה וכמו שכתבו התו' דנזיר שם [ובמק"אח הארכתי עוד בישוב ד"הרמ שהביא דטריפה אינה חי' מקרא דלכלב תשליכון וע' כ"ופ סי' כט' שהאריך ומ"שכ דאצטריך להי"ד בפסחים רפ"ב אותו אתה משליך כו' אך י"ל דר"ל לשיטתו דחבע"לדא וא"כ ליכא לאפוקי מהך קרא אבל באמת התו' ור"שי ס"ל דהדרשה רק מתיבת אותו דקרא אצטריך לפי שאיננו מקפח כו' ואולי דסוברים דהכל מחד משמעותא דריש לי' וגם י"ל דלרב משרשיא דס"ל לקמן עה' ב' בן פקוע הבא כו' וא"כ י"ל דקרא דלהבדיל בין החי' קאי טפי לענין בן פקוע דהוא בריא וקיים כשאר בהמות משא"כ בטריפה דאף למ"ד דטריפה חי' מ"מ אינה בריאה ולמ"ש רש"י בחולין דלרב משרשי' ל"ל ד' סימנין אכשר כו' והר"מ פוסק כרבא דד' סימנין אכשר רחמנא וכר"מ פ"ד ממ"א ולכן השמיט הא דרב משרשיא עב"י סי' יג' שתמה בזה וא"כ ר"ל לשיטתו בחולין עה' ב' דלא ס"ל ד' סימנין אכשר רחמנא ולכן יליף מזאת החי' אבל הר"מ לשיטתו דלדידי' ליכא לאוקמי קרא דזאת החי' להכי רק לטריפה חי' וא"כ ע"כ דקרא דזאת החי' אתיא דחי' אחרת לא תיכול מבלי יתורא דזאת וע' כתובות קיא' ב' ולכן מייתי הר"מ מקרא דלכלב דמיני' מוכח שפיר לשיטת הר"מ דחובע"דא וכנ"ל. ובאמת בעיקר דהר"מ בל"ה בפשוטו לק"מ דכיון דפשטי' דקרא במסוכנת רק דא"כ מאי רבותא דיחזקאל וע' ש"ות פני ארי' סי' צד' ודברי מנחם סי' נו'. ובאמת מצינו כה"ג גם בכ"מ בש"ס למינקט הדרש היותר פשוט ואף שהוא נגד הדין ע' בחי' לשבת קח' ב'. וראיתי במק"ש מש"כ בישוב תמיהת הב"הז גיטין ספ"ו ופ"ז דערוכין מהרמ"בם דפ"ב דבכורים דפוסק כר"ל ק"הפ כקנין הגוף ויקשה קו' התו' דגיטין ד"ה אי

לאו וכל התי' לא שייכי לכאן והאריך לתרץ דהא דאין ברירה היינו מספק שלא לבטל ד"ת ובהבאת בכורים שייך למ"ד חבע"דר וצ"ל דר"יח לשיטתו דאפי' בדרבנן אין ברירה וי"ל שהעמידו דבריהם כוי וא"ש לדידן דקיי"ל כר"יח בדעת הרמב"ם דחבע"דא וקיי"ל יש ברירה גם בדרבנן יעש"ב והומ"ל דר"יח ור"ל לשי' בנזיר כט' א' אי חבע"דא ורב יוסף גופי' סובר בערובין לז' ב' דאין לחלק בין דאורייתא לדרבנן ובמ"ש הרשב"ם ב"ב פא' ב' ד"ה דלמא א"נ מדרבנן והומ"ל בפשטות דר"מ לשיטתו בקדושין נז' א' דחבע"דא. ואולם תמהני דהש"ס קאמר דמייתי ח"בעז אהא דר"מ ורבנן בענין ב' אילנות אבל במוכר שדהו ששיעבד לו היניקה עד היובל חייב בהבאה ורק שאינו יכול לקרות אשר נתת לי והא דלא משכחת דמייתי היינו מביא וקורא וכמ"ש רש"י וע' ירו' גיטין ס"פד מה פליגן בקריאה ר"יח אמר מביא וקורא כו' רשבל"א מביא ואינו קורא וע' בעמ"י סי' ט' דבהבאה לכ"ע דאורייתא יעש"ב ובאותו ענין השבתי בסמיכות הכתובים ראשית בכורי וגו' לא תבשל וד"הרלבג והגרא"ו ידוע שהי' ביכורים כמין בשר והיו משימין בחלב ול"נ בפשוטו כמ"ש התו' ב"ב פא' א' דאצטריך משום דאתקיש לב"בח וע' תו' חולין רפ"ח] וגם א"ל בישוב ד"הרמ משום דסובר שחיטת עוף מדאורייתא וכרפ"א משחיטה דמ"מ י"ל כמ"ש התו' לענין מליקה דליתי ולא יאכל כחטאת העוף שבא על הספק וע"ביפמ ובירו' דנזיר בסוגיין וע' בתו' נזיר כט' בד"ה משום הכי דס"ל כמ"ד מחזיר סימנין אחורי עורף וא"כ למ"שכ הר"מ במע"הק פ"ז ה"כו דמוליך ומביא במליקה כשר ולמ"ד בחולין כ' ע"א ס"ל לבני ר"ח כמ"ד מוליך ומביא פסול וא"ש דהר"מ וע' בישי"ש וראי"מ פ' ויקרא וע' בתו' דנזיר ד"ה לזכר ומ"ש בכונתו בנו"בי מ"ת ח"יוד סי' קלג' וע' שעה"מ פ"ב משחיטה שהקשה על דר"שי כריתות כו' ב' בד"ה דמותרת בהנאה דלא אסרה תורה מליקה ולעיל ז' ב' והקשה מנזיר כט' וע"ש תי' לחלק ע"י שליח וע"ש עוד בנר תמיד שהביא דר"שי בכריתות קאי לאביי בקדושין נז' דח"בעז נפ"קל מכי ירחק וזבחת אבל לר"מ דמה שלי בשלך אסור והוי בחטאת העוף נמי ח"בעז וע' גיטין כח' ב' אבל חטאת העוף משום ספיקו לא מייתי ח"בעז וע"ש בתו' וע' בתו' מנחות כא' סע"א ודוק וגם י"ל למ"ש בש"ות עמ"י סי' א' ובאו"ח לפסחים בלקוטים בד"צה בסופו שהביא מהא דפריך לר"ל הא כי שחיט קאכיל הכהן נבילה דמליקה ולהתו' דשלכד"א ליכא אפי' אס"דר והמ"ע מקיים שלכ"דא וי"ל שעירב בתוכו דבר מר וע"כ דס"ל דבכה"ג מבטל המ"ע דקדשים ויש לפלפל טובא לפ"מ שהעליתי בתשובתי בסוכה ט' א' ויש לפלפל בענין ח"ש ושלכ"א לר"יח ור"ל לשיטת המוהרי"בל יעש"ב:

ואולם עלה בדעתי לדון בס"ד בדין מחודש דלמ"ד דאשה מחוייבת לחנך את בנה מ"מ היכי דהיא בעצמה אינה מחוייבת במצוה זו אם היא חייבת לחנך את בנה כמו בת"ת שהיא פטורה מללמד את בנה שכל המצוה ללמוד חייב ללמד וכמו שפוסק הר"מ בר"הל ת"ת אי נימא דה"ה לגבי שאר מצוות שהיא מחוייבת בתורת חינוך מדרבנן דכיון שהיא פטורה מעשיית המצוה לא הטילו עלי' רבנן לחנך את בנה ולכאורה הי' נ"ל דדין זה מפורש בחגיגה ו' א' עד הכא מאן אייתי' אמר אביי עד הכא אמו דמחייבא בשמחה כו' ומבואר להדיא דבראי' דנשים פטורות אינן מחוייבות לחנך את בניהם אבל בשמחה דהיא מחוייבת בגוף המצוה מוטל עליי להביא את בנה ג"כ משום שמחה ויש לפקפק וע' ט"א ובזה ניחא סתירת דרש"י בריש חגיגה ד"ה איזהו קטן אבל מכאן כו' על אביו ואמו לחנכו במצוות ואולם בברכות כ' ע"א פר"שי קטן פטור מק"ש לפי שאינו מצוי אצל אביו תמיד כשמגיע זמן ק"ש ומבואר דסובר כמ"ד דמצות חינוך מוטל רק על אביו דאל"כ אכתי למה לא הטילו על אמו לחנכו בק"ש ובזה א"ש דהכא כיון שאשה פטורה מק"ש ליכא לגבה מצות חינוך והתם לענין שמחה דמחייבא אמו וכן משמע מד"הרנ סוכה פ"ב במתני' נ"וע וקטנים פטורין מן הסוכה דרבנן סברי קטן שא"צ לאמו כיון דאמו לא מחייבא אינו ראוי לחינוך סוכה כל שהוא צריך לה ושאמו מחוייבת גם בכה"ג יעש"ה ולפ"ז מיושב ג"כ דהרמב"ם פוסק כר"ח דהלכה היא בנזיר ולכן סובר ג"כ דאשה חייבת בחינוך כמשמעות הסוגיא קסבר האיש חייב כו' ומשמע דר"ח פליג דאשה חייבת ג"כ בחינוך והא דס"ל לר"מ דאשה פטורה מחינוך היינו במה שהיא בעצמה אינה מחוייבת ולכן פוסק בפ"ד מתפלין הל' ג' שאין אשה מחוייבת לחנך את בנה בתפלין לפי שהיא בעצמה פטורה מן התפלין וכן לענין ת"ת דקדק בלשונו לפי שהיא בעצמה אינה חייבת ולכן לא שייך לגבה ג"כ לחנך מדרבנן ובזה עולה פסקי הרמב"ם כהוגן למעיין היטיב ובזה מבואר כוונת בעל עין משפט שציין בהא דהאיש חייב לחנך את בנו בהל' ת"ת ותפלין לולב וציצית ובאמת למעיין במי' פ"ג מהל' ציצית וכן בפ"ז מלולב הל' יט' לא כתב הר"מ רק שהחיוב לחנך את הקטנים ולא הזכיר כלל שהחיוב על אביו ואמו ובזה א"ש דבמצוות כה"ג דאשה פטורה א"כ לא שייך מצות חינוך לכ"ע ולכן נקיט מצות דאשה פטורה דלא שייך ג"כ לגבה לחייבה לחנך וכנ"ל.

[ומזה תמוה לי דהמ"א בסי' שמג ס"ק א' שהקשה מהא דהילני המלכה בריש סוכה והא אין האשה מחוייבת לחנך אח בנה ומדבריו מבואר בפשטות דלמ"ד דהאשה מחוייבת לחנך את בנה לא תיקשי מהא דהתם והא בסוכה דהיא בעצמה פטורה ממצוה זו א"כ לכ"ע מחוייבת לחנך את בנה: ובאמת לק"מ כמ"ש הת"ה והובא במ"א סי' תרמ' ס"ק ג'

דאף שאין אביו כאן מחוייבין ב"ד לחנכו במקומו וא"כ מייתי שפיר ממה שלא אמרו לה הזקנים דבר שהם היו מחוייבין לחנכו. ומה שתי' המג"א שהחמירה ע"ע למצוה בעלמא וכן תי' בתו"יש יומא פב' ובגליון הש"ס מהגר"עא ריש סוכה תמה על התו"יש מה"ד התם וכ"ת כו' דהא אפי' מדרבנן לא מחייבא ואכתי מנ"ל שהחמירה ע"ע. וכבר הרגיש גם בזה הת"הד בסי' צד' ודחה דבריהם ותו ק"ל לפ"ז מאי פריך בנזיר לר"ל א"ה אמו נמי ומשני קסבר האיש חייב כו' והא מ"מ מצוה איכא גם באם ועי' שיבת ציון סי' סא'. ומיהו ק"ק להתו' בערובין צוי א' ד"ה מיכל דלר"י דלא ס"ל נס"ר די"ל משום בני' היתה יושבת וטפי הוי להק' לר"י גופי' דע"כ הי' מי שהגיע לחיוב סוכה דאל"כ הרי הי' משום בל תוסיף וצ"ל דבאמת להכי קאמר משם ראי' אשה היתה כו' וע"כ דגבוה מכ' פסולה ולזה השיב משום בני' היתה יושבת ולעבור צריך כוונה וכר"ה כח' ב'. וגם יש לדחות בישוב קו' התו"יש דמנ"ל שהחמירה ע"ע דהא דאמר וכ"ת בדרבנן לא אשגחה לא קאי על מה שאמו חייבת מהדין דא"כ היו מחוייבין להוכיחה אם לא בידוע בבירור שלא יקבלו וכשבת נה' א' וע"ש בתו' רק דקושית הש"ס דכיון דעיקר מצות חינוך הוא שיהא רגיל בזה לכשיגדל בזה לקיים המצוה כתיקונה וכמבואר בפירוש ר"שי וא"כ אף דעלי' לא הי' מוטל מצות חינוך גם מדרבנן מ"מ כיון דמעשי' הי' ע"פ חכמים א"כ אם הי' מוטל עליהם לשבת בסוכה מטעם חינוך הי' לחכמים לומר לה אף שהיא בעצמה אינה מחוייבת וא"כ מבואר מזה להיפך מדקאמר וכ"ת בדרבנן לא אשגחה דאינה מחוייבת גם מדבריהם והמעיין יבחר]

ואולם בפשטות י"ל עוד בישוב דהר"מבמ למאי דס"ל רא"הק דנזיר טהור נמי חוטא הוא דכשחייב עצמו בנזירות אסור לעבור על קבלת הנזירות וא"כ הדבר פשוט דבזה לא שייך מצות חינוך ולכן הרמב"מ לשיטתו דפוסק בפ"ט מנזירות ה"יא דנזיר טהור נמי הוי חוטא וכן בנדר דפוסק הרמ"במ כר"י דטוב מזה ומזה שאינו נודר כל עיקר ומ"מ עביד מצוה כשיקיים נדרו וא"כ ודאי דבזה לא שייך חינוך ור"ל סובר דמצוה עביד ולא נקרא חוטא ולכן שייך לגבי' לחנך. וע' נזיר ג' א' תו' ד"ה ואימא נאה ותו' סוטה טו' א'. וע' רש"י נדרים ד"ד ב' ד"ה אתיא לכפרה אבל נזיר לא עביד שום חטא. ובלא"ה הר"מ לשיטתו בפ"ב מהלי' ע"ג דהקפת כל הראש שמי' הקפה וא"כ תיקשי קו' הש"ס היכי עביד הקפה ובאמת תליא בפלוגתא דשמואל ור"ה לענין המקיף את הקטן ואף להרמב"מ דפוסק בהמקיף את הקטן דחייב מ"מ משכחת ע"י א"י דהשתא שפיר דמותר בהקפה כיון דקטן לא הוי בר חיובא דאינו מחוייב לחנכו רק במצוה וכמ"ש התו"יש וכדמוקי שמואל בנזיר נז' ב' בהא דמגלחין ומביאין קרבן וע' תו' שבועות ג' א' בד"ה ועל הזקן.

וראיתי בס' אורח משור שהקשה מסוגיא זו על התו' דריש נזיר דלר"ל דלשון שבדו להם חכמים הרי מביא חוב"עז והא ר"ל לשיטתו דחובע"לדא והניח בצ"ע. וכן משני התם אין שחיטה לעוף מ"הת יע"ש. והמפרשים נדחקו בזה דכוונת תו' מדלא מקשה לר"ל מסוגיא דהכא איך יביא קרבן כו'. ובש"ות ע"מי ס' א' העלה ג"כ לדחות בזה ד"הרנ דריש נדרים אימא דלכ"ע כו' דאפי' אי הוי כנויין לשון שבדו להם חכמים להיות נודר בו הרי הוא ג"כ כנדר גמור מדאורייתא להביא קרבן די"ל דכיון דמדרבנן הוי מ"מ אתיא חינוך דרבנן ודחי לחבע"דר יע"ש ובאמת למאי דמסיק דתנא מתחיל בעיקר קרבן וא"כ ניחא אבל למ"ד לשון שבדו להם חכמים ע"כ צ"ל כדמשני חמ"ח. ואולי י"ל דבנזיר דהוי סתם מתני' ס"ל כר"מ דחובע"דא וא"כ ע"כ לא אתיא מתני' אליבי' ולהכי לא משני ג"כ הא דמייתי קרבן על לשון שבדו חכמים דר"ל לטעמי' דחבע"לדא וכדאמרן. (וע' בירו' דמתני איפכא דלר"ל לשון אומות וע' בירו' נדרים פ"ק ה' ב' יע"ש ה' א' ואלו תנינן מה הוינן מיתני כו' וע"ש במפרש כמ"ד לשונות אומות ולא קאמר הניחא למ"ד וכקו' התו' דהכא וע"כ דמשמע דסוגיא דילן דאזיל לר"יח לשיטתו דהוי מרא דירו'. וע' בתו' ר"פ הנושא שכ' ג"כ שאין לחוש מה שהוחלפה שיטתן וכה"ג בכ"מ לרוב בירו'. וע"ש בירו' נדרים פ"ק סוף הלכה א' ריי"א טוב מזה כו' ריי"חא כו' וע' ירו' יבמות פ' יא' ה"ז ובנזיר ר"פח ריי"חא מקבלין התריי על הספק וע' תו' יבמות קיג' ב' ד"ה יצתה כו' יש סברות הפוכות מש"ס שלנו ובז"מ קו' התו' גיטין נד' סע"א ד"ה נפלו וריי"א בין בשוגג וע' תו' מנחות נח' דחשיב יב' סוגיות הפוכות וע' ר"שי בפ"ו דכריתות ד"ה ובפלוגתא ר"י ור"ל והוא בירו' ב"ק פ"ד הל' ח' ובסנהדרין ש"הנ ונמצאו זו' ריח"א כל הקודם כו' ור"ל אמר יאוש דעות ובבבלי משמע להיפך יע"ש בנ"ת וע"ירו חלה פ"ג ר' חייא בר בא מחליף משמי' דר"יח ור"ל כו'. וע' ירו' יבמות ס"פ יא' ופ"ה דפסחים ה"ד ובכ"מק איתפלגון בב' יו"ט ש"ג ריי"א מתרין על הספק יע"ש וע"כ דלא קאמר ר"יח אלא בס' שאפשר לעמוד כגון בב' יו"ט ש"ג וע' במ"הפ בירו' שבועות פ"ג ובאמת ביבמות לה' ב' פליגי בהדיא בהכי ר"יח ור"ל. ובזה נסתרו דברי השיבת ציון סי' פח' בס"הד אך מעל' כו' יעש"ב. וע' ירו' שביעית פ"ח תפלו' דר"יח כו' דרשב"ל אמר המע"קו ד"ת וע"ש בנח"י שהוא ט"ס וצ"ל להיפך וכנ' הירו' פ"ד דב"מ והארכתי בחי' לב"ב סד' א' ע"ד המפרש מש"ש בזה ואכ"מל) ובעיקר הקושיא יש לדחות בפשטות דהתם י"ל דחייבו חכמים לחנכו בקרבן כיון דמ"מ לא הוי ח"בעז אבל היכי דמדאורייתא לא הוי חלות הנדר כלל א"כ מאי מהני שיביא חולין על המזבח ולא שייך לומר שיבדו חכמים להביא קרבן אף דאין כאן משום ח"בעז כיון שחכמים תיקנו להקריב הקרבן מ"מ למה יביא קרבן כלל ואף דמ"הת אין כאן איסור אם

מקריב חולין על המזבח אבל זה ודאי לא מסתבר שיעלה מ״הת הקרבת חולין לכפרה כיון דמ״הת לא הוי קרבן כלל ולכן הקשו התו׳ מאי מהני קבלת הנזירות כיון שהקרבן שיביא לא יעלה לכפרה כלל ואין כוונתם להקשות על ההבאה שיהי׳ חב״עז רק דהרי אין כאן קבלת הנזירות מ״הת ומה שייך להביא קרבן כיון שהקרבן שיביא יהי׳ ח"בעז ואין כאן כפרה כלל. שוב מצאתי בש"ות פני ארי׳ סי׳ לט׳ בתוך דבריו שכ׳ בפשטות דלר״ל דס״ל חבעל״דא דמ״מ יוכל להביא קרבן על נזירותו שבא לחנכו כיון שאין כאן איסור כלל אבל לא שיעלה לכפרה וא״כ מבואר כסברא הנ"ל. ולכן ודאי פשוט דזהו רק לענין חינוך דרבנן דמ"מ יוכל להביא קרבן כיון שאינו עושה איסור מהתורה וכל חיובו הוא רק מדרבנן להביא קרבן משום חינוך משא״כ בסתם נדרים דלא שייך חינוך וא"כ כיון דמ״הת לא הוי נדר כלל מאי מהני כשיביא חולין לעזרה דכיון דלא הוי נדר מדאורייתא אין כאן קרבן מ״הת דלא מסתבר היכי דהחיוב רק מדרבנן שיביא קרבן מדרבנן והארכתי לפלפל בדהמ״למ הל׳ תרומות רפ״ז וע׳ שיבת ציון סי׳ ט״ז אך אין זה ענין לדברי שוב ראיתי בהג"רצהח שהרגיש ג״כ בקושיא הנ"ל מנזיר והניח בצע"ג והדבר פשוט כמש״לע. והנה בסי׳ זמנים אות ב׳ הוכיח דמצוה דרבנן דוחה לל"ת דרבנן דהא חזינן דמשום חינוך דרבנן מביא ח"בעז. ותמהני לדבריו דא״כ בגדול כשהוא מביא קרבן נימא הרי יש כאן ל"ת דחבע״דא ונליף מהכא למ"ד דחבע"דא דעשה דוחה ל"ת ולמה טרח בכולי סוגיא דעלי׳ ולא מייתי מהכא ותו דאנן קיי״ל דאין עשה דוחה ל"ת שבמקדש כדאי׳ בזבחים צז׳ ב׳ והרי חזינן דדחי להביא חו"בעז וגם לסברא זו תיקשי מאשם תלוי דהוי ספק ח״בעז וכן בחטאת העוף הבא על הספק ומה"ט ליכא איסור כלאים בכהן הלובשן מספק וע״כ דזה לא הוי כלל בתורת דחי׳ כיון שאין כאן הבאת חולין כלל מאחר שהתורה חייבה להביא חו"בעז וה״ה לענין חבע"דר מ״מ כשחייבוהו חכמים לחנך בקרבן מה ענין דחי׳ לכאן כיון שמדרבנן באמת הוא מחוייב קרבן וכל האיסור דהקרבת חולין הוא רק מדרבנן ובכה"ג לא גזרו כלל ולא חל עליו שם חולין כלל כיון שחייבוהו מדרבנן בקרבן ובלא״ה הרי גם בעשה דאורייתא היכי דא״א לקיים המצוה בענין אחר לא הוי בתורת דחי׳ כיון שמצותו בכך וכתו׳ יבמות ג׳ א׳ לגבי אשת אח ובתו׳ ה׳ ב׳ ד"ה כולהו לגבי כלאים בב״כ ובחולין צ׳ ע״ב לגבי חלב ודם וע׳ מנחות ה׳ ב׳ וה"ה כאן דחיוב חינוך הקטן בנזירות הוא רק בכה"ג וא״כ לא שייך כלל משום חבע"דא כיון שחכמים חייבוהו להביא קרבן. ולכן הדבר פשוט כיון דהא דילפינן דעד״לת הוא מגז"הכ אע"ג דל״ת חמיר וכיבמות ח׳ א׳ יע"ש בפר"שי ובחי׳ וממילא בדרבנן אין עשה דול״ת לעבור בקום ועשה. וע׳ מ״א תמו׳ ס״ק ב׳ בשם השל"ה ועש"ות יד אלי׳ סי׳ ו׳ שכ׳

בפשטות דגם בדרבנן עשה דוחה ל"ת וע"ע בש"ות מנחת עני חאו"ח סי' ז' וע' שו"ת עמ"ה חאו"ח סי' סו' והארכתי בפרט זה במק"אח. ומה שהביא עוד בס' זמנים דסוגיא דנזיר ס"ל דעשה דרבנן דוחה ל"ת דרבנן ממה דאתיא עשה דחינוך ודחי ל"ת דהקפה מלבד שג"ז יש לדחות בכמה אנפין בלא"ה מהתם אינו מוכח רק בלאו שאינו שוה בכל וכמו דדחי ביבמות ה' א' למ"ד הקפת כל הראש מיהת משא"כ היכי שהלאו שוה בכל די"ל דלא אלים עשה דרבנן לדחות הלאו וע' בחי' לשבת קנד"ב:

ומה שנראה עוד בישוב דברי הרמ"בם הנ"ל דהא באמת יש להבין להרמ"בם סוף הל' כלאים ובפ"ח מכ"מק ה"יב דלא הותר לכהנים ללבוש ב"כ רק בשעת עבודה וא"כ אי חבע"לדא מ"מ הוא עובר על לבישת כלאים דעבודה צריך בגדי כהונה לעיכובא ול"ל שיתקנו להביא קרבן נזיר בלי לבישת בגדי כהונה כיון דלא הוי קרבן מ"הת כלל בכה"ג וא"ל דמשכחת כשהי' לבוש בגדי כהונה מכבר שיכולין חכמים לעקור דבר ד"ת בשוא"ת ז"א כיון דהתחלת הלבישה ע"י מעשה לא הוי שוא"ת וכר"שי ברכות כ' סע"א וע"כ דאתיא כמ"ד ביומא יב' ב' דאבנטו של כהן הדיוט לא הי' של כלאים אבל הרמ"בם לשיטתו ר"פח מכ"מק דאבנטו של כהן הדיוט לא הי' של כלאים וא"כ י"ל דמש"ה ל"ל משום חינוך דא"כ לא הי' רשאי לעבוד עבודה ומצאתי בש"ות עמ"י סי' א' שהקשה ג"כ דאיך לובש הכהן בגדי כהונה בשעת עבודה והוכיח מזה דלא כדעת הרמ"בם דהא דמוקי לקמן ע"ב לאב"א דר' ס"ל משום חינוך ומ"מ סובר ביומא יב' ב' דאבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט. וא"ז מוכרח די"ל דהני תרי אוקימתי דלקמן אי ס"ל לר' דהלכה היא בנזיר תליא בהני תרי אמוראי ביומא ו' ב' דפליגי לר' אי אבנטו של כהן הדיוט הי' של כלאים ולמ"שכ התר"י פ' א"ד וכ"כ ה"המ בפ"ח מק"פ הל' ד' דהיכי דקאמר אב"א ואב"א אין הכרע והמ"ע פ"ב מחובל העיד דקבלה בידו דלישנא דאב"א כלישנא דא"ד ושפיר י"ל דמוקמינן לר' כל"ק ובסתירת דהר"מ בסוגיא דהתם דפוסק דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא ופוסק כר' עד שיביא ש"ש מצאתי בלח"מ פ"ב מנזירות שהרגיש ג"כ בזה וכבר האריכו האחרונים ואכ"מ. ואולם דעת הר"נ בכתובות ז' א' דגם היכי דאמרינן אב"א ואב"א קיי"ל כלישנא בתרא וא"כ ע"כ דר' מוקי משום חינוך ותיקשי דאיך לובש בכלאים בב"כ דהא לדידי' מסיק דזהו אבנטו. ואולם נ"ל לכאו' די"ל למאי דפליגי ביומא ה' ב' באבנט של ימי המלואים אי הי' לובש בבת א' או בזה אח"ז וע"ש ו' א' תו' ד"ה אבנט. אך לסברת הר"מ דלא הותר כ"א לצורך עבודה וא"כ ע"כ דגם באבנט הי' בבת אחת ואחר שהלביש לכ"א הג' ב"כ חגר באבנט לאהרן ובניו שלא ימתין בלבישת כלאים שלא לצורך מצוה עד שילבשו הבנים כל הבגדים אבל למ"ד דמותר שלא לצורך עבודה

וא"כ י"ל דהיו לובשים גם האבנט בזה אח"ז וא"כ למאי דמוקי התם ביומא דלמ"ד אהרן ובניו בב"א ס"ל אבנטו של כה"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט אבל למ"ד דאבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט ס"ל אהרן ואח"כ בניו ולדידי' ע"כ דס"ל דמותר גם שלא לצורך מצוה כהראב"ד ולכן הלבישם בזה אח"ז. ואולם ז"א דהא למ"ד בב"א ס"ל לא זהו אבנטו וא"כ הי"ל להלביש לבניו את הבגדים כולם וגם האבנט כאחת ואח"כ לאהרן וע"כ דלא תליא בהכי מידי דאף שהותר שלא בעידן עבודה מ"מ כיון שעוסק בהלבשת ב"כ לצורך עבודה מיקרי דהלבשת ב"כ גופי' הוי מצוה וע' בס' אה"ח ס"סי י"ח. ואף שאפשר שילביש לבניו את הבגדים קודם לבישת האבנט מ"מ אין להוכיח מכאן דמותר ללבוש כלאים שלא לצורך עבודה כיון דמצותו בכך שיהי' הלבישה כאחת וע"כ דלא תליא מידי בהא וע' בר"פ ד' מיתות ודוק. וגם י"ל להתו' ביצה כ' ע"א בד"ה למ"ד דהואיל וגילה לן קרא דילפינן שעה מדורות הכ"נ ילפינן דורות משעה וע' תו' מנחות י"ט ב' ד"ה ושמואל וע' תו' חגיגה ו' א' ד"ה דנין וע' יבמות ס"ב א' וא"כ למ"ד דלא ילפינן ה"ה דורות משעה. ואמנם י"ל למ"ש התו' בשבועות י"ז א' דלרב ביבי אינו חייב אף דתחלת הלבישה הי' ע"י מעשה מיחשב שהי' כמעשה וא"כ י"ל דשפיר משכחת כשהוא לבוש ב"כ מכבר דמותר אח"כ להקריב קרבן בעד הקטן דלרב ביבי לא הוי רק שוא"ת ויש כח ביד חכמים לעקור ד"ת בכה"ג כיון שאינו עוקר במעשה אבל הר"מ לשיטתו בפי"י מהל' כלאים ה' ל' דפוסק כר"א דאפי' לא שהה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב וע"כ דסובר דכיון דתחלת הלבישה הי' ע"י מעשה מיקרי לאו שיב"מע וא"כ אינו רשאי לעבוד עבודה בב"כ וא"ש דהר"מבמ. ואולם למ"שכ המ"למ בפי"ג מכ"הק הל' כ"א דכיון שהי' תחלת המעשה בהיתר דלא נחשב השהי' כמעשה וא"כ לק"מ:

שוב בינותי בספרים וראיתי בס' אורח מישור שהביא ד"המגא דאמו אינה מצווה בחינוך והשיג עליו לדינא דלדידן דקיי"ל כרי"ח לגבי ר"ל א"כ הו"לל דאמו ג"כ מצווה בחינוך ואין מזה הכרח לגי' מוהרי"ב בגליון ר"ל בשם ריב"ח ולמש"כ התו' ב"מ מח' א' ובכמה מקומות דהיכי דלא פליגי אליבא דנפשייהו ליתא להאי כללא ולפמ"ש לעיל מוכרח בפשטות דאנן פסקינן כרי"ח דהלכה היא בנזיר וממילא אין הכרח לחדש דאמו פטורה מחינוך ולא הרגיש המחבר בסתירת דהר"מ שהבאתי לעיל ובאמת נ' שהוא הבין מסתירת דהר"מ דסובר דרי"ח לא פליג אר"ל ולפמ"ש לעיל אין הכרח כלל וע"ש בס' או"מ שהאריך בראיות לסתור ד' המ"א וכ"כ בתוספת שבת סי' שמ"ג וגם תמהו על המ"א שהביא ל' התה"ד מה שבעצמו דחה זה ופוסק דאין להקל ולכן ברור לדינא שמחוייבת בחינוך בכל המצוות רק במצוות שהיא פטורה לעצמה וכדאמרן. אמנם יש

להעיר לפמ"שכ האחרונים בברכת ברוך שפטרני שהאב מברך כשבנו נעשה בר מצוה כמבואר בסי' רכ"ב ס"ב בהג"ה לפי שעד עכשיו הי' האב חייב לחנכו ולכן האשה אינה חייבת לברך ברכה זו ומזה הי' נ' כמו שעלה בדעת התה"ד לצדד דעיקר חיוב על האב רק בדליתא לאבוהא תתחייב אמו במקום אביו לחנכו וכדמוקי בערובין ד' פ"ב ואף להרא"ש ברכות ד' שנשים אינן בכלל ערבות (וצ"ע בסנהדרין מד' א' משום דידעו אשתו ובניו וע' שבת נ"ד ב' וירו' שם ספ"ה ואי נימא דאשה אינה בערבות בשביל האנשים ממילא ה"ה להיפך וע"כ דזה אינו מטעם ערבות רק כיון שהי' בידו למחות וכשבת נ"ה א' וע"ש ק"ה ב' וכתובות ח' ב' וע' ברכות ס"ב ב' ובחי' לשבת ל"ג ב' ואכמ"ל בד"ד) מ"מ גם להרא"ש הא דהבן נענש בעוון האב אינו מטעם ערבות כיון דקטן גופי' לא הוי בר עונשין וגם דבסוטה ל"ז ב' מוכח דגם פחות מבן ד' לא הוי בכלל ערבות. ואולי דכיון דאמו אינה מחוייבת לחנך רק במה שהיא מחוייבת לעצמה ולכן תיקנו טפי ברכה זו להאב וכן בבתו כשהגיעה לכלל עונשין הוא פטור מלברך ואף דלדידן דקיי"ל דהלכה היא בנזיר מחוייב לחנך את בתו בשאר מצוות וכמבואר שם בנזיר ובר"שי פסחים פ"ח א' ובתוספתא דערובין פ"ב וכמו שהעלה באו"מ וא"כ עכשיו הוא פטור מלחנכה במצוות שהיא בעצמה מחוייבת מ"מ כיון דאינו מחוייב לחנכה רק במ"ע שהזמ"ג שהיא חייבת ולענין ל"ת הא קיי"ל קטן אוי"נ אין מצווין להפרישו ולכן לא תיקנו לברך כשהיא נעשית גדולה כיון דאין החיוב מוטל עליו בתמידות לחנכה כמו אבי הבן וע' ש"ות מ"ע סי' ג' שהעלה דאבי אביו אינו מחוייב בברכה זו כיון דאינו מחוייב לחנך את ב"ב ול"נ דודאי עדיף מזקנים דקיימי במקום האב ולא מסתבר שיהא מוטל עליהם לברך אבל מ"מ במקום שיש אב האב ודאי קודם להם לחנך כמו בת"ת וכן לענין פדיון בכור ומילה וע' ש"ות רע"א סי' מ"ב וש"ות בגדי כהונה חיו"ד סי' י"א וע' ש"ות הק"ט סי' רכ"א. ומה שדקדק מה"ד בנזיר כ"ט אבל בתו לא אינו מוכרח כ"כ דלא שייך לומר ב"ב כיון דלא פסיקא כ"כ דהחיוב מחינוך אינו מוטל על אבי אביו במקום שיש לו אב. וגם מה שטרח להביא ממרחק לחמו מהרמב"מ פ"ו מלולב ובכ"מ דחינוך מדרבנן והוא מבואר בכל הש"ס בפשיטות וגם בסוגיא דנזיר דעסיק בי' כדפריך והא מייתי חב"עז ומש"כ להשיב על חו"ז הלבוש בברכת שפטרני לפי שעד עכשיו הבן נענש בעוון אביו דא"כ גם על בתו הי' לברך וע' כתובות ח' ב' וכן בשבת ל"ב ב' כבר הקדימו בזה הישועות יעקב וש"מפ שדחו דבריו:

וראיתי בס"ס תנא תוספאה בחדושיו לסוף כריתות שהביא ליישב קו' התו' שהקשו לפרש"י שפי' במצוות יראה כל זכורך דהא תני בסמוך בש"א הראי' ב' כסף משמע

דבקרבן איירי וכתב לתרץ דלקמן דף ד' מקשה אמתניי' דקטן פטור מדאו' ומשני ל"ק כאן בהגיע לחינוך וא"כ ע"כ הרישא דחייבין מיירי בהגיע לחינוך ע"כ מיירי בר"פ בעזרה דסתם מתניי' ור"מ ס"ל חבע"דא וא"כ ל"ל משום חינוך דא"כ תיקשי היכי מייתי קרבן וע"כ דהלכה היא בנזיר ולא משכחת לגבי קטן לחנכו בקרבן דחובע"דא עכת"ד בקוצר. (וע"ש מ"ש דפליגי ר"מ ור' נהוראי והוא ט"ס כי לא נזכר ר"נ ובלא"ה הא ר"מ הוא ר"נ כערובין י"ג ואף שזה יש לדחות כמ"ש בחי' יע"ש). והנה מה שהכריח מכח סתם מתניי' דהכא דחובע"דא והתם לגבי האיש מדיר את בנו בנזיר מתוקמי לר"ל למ"ד חבעלד"א ולפ"מ בחי' בסמוך הדברים מוכרחים בפשטות ממתני' וגם י"ל דאביי דמשני כאן בהגיע לחינוך אזיל לשיטתי' לקמן ד"ד א' תו' ד"ה אלא. אמנם י"ל ע"פ דבריו דר"ש ותו' לשיטתי' בפסחים כ"ב א' דר"ש סובר דהא דפליגי בח"בעז היינו רק לענין איסור הנאה אבל לגבי שחיטה לכ"ע הוי דאורייתא והתו' חולקים עליו. וע' תו' חולין י"ב ב' ד"ה אלא לאו כו' דהוי כחוב"עז יעש"ה ודוק. ואולם באמת אני תמה למאד דאי נימא דהחיוב מוטל על אביו לחנכו בקרבן לשיטת התו' א"כ לא מייתי רק בנדבה דע"ר בא בנדבה וכמ"ש התו' להדיא בד"ה איזהו קטן דכיון דמדרבנן הוא מחוייב צריך להביא קרבנותיו נדבה והא דפריך התם בנזיר לר"י"ח והא מייתי חב"עז היינו משום דנזיר מייתי חטאת דאינו בא בנדבה. ועוד תמהני דלדבריו למה דחיק הגמ' דלקמן הכל לאתויי סומא באחת מעיניו דלא כריב"ד דהוי דלא כהלכתא וטפי הול"ל לאתויי קטן שהגיע לחינוך דחייב א"ו דהא ליתא דבזה לא שייך לומר דחייבין דהא החיוב מוטל על אביו לחנכו וא"ל דא"כ הו"לל דמיירי סיפא אפי' בהגיע לחינוך ושייך לומר פטורין כיון דעליו אינו חיוב כלל רק על אביו מוטל לחנכו ז"א דלהס"ד דש"ס הוא לימוד גמור מכל זכורך והוי דאורייתא לגמרי דאל"כ הא בכל מקום האב חייב לחנכו ומ"ש ר"פ דנקיט וכיון דהוי דאורייתא החיוב מוטל עליו ושייך שפיר לשון חייבין אבל למאי דפריך בגמ' הגיע לחינוך מדרבנן וקרא למלתא אחריתא אתיא וא"כ אין עליו שום חיוב כלל רק דעל אביו מוטל לחנכו וא"כ ודאי דסיפא מיירי אפי' בהגיע לחינוך כיון דמ"מ הם בעצמן פטורין מהראי' דעל האב מוטל לחנכו. וערש"י ברכות כ' סע"א דקטנים פטורין מק"ש לפי שאינו מצוי כו' וצ"ל דהתם כיון דאיכא סברא לחייב את הקטן בק"ש א"כ ממילא פטור כמו בכל המצוות וע"כ דאתיא לפטור גם את אביו וע' רמב"ם רפ"ב מהק"ש נוע"וק פטורין מק"ש ומלמדין את הקטנים לקרותה בעונתה ומברכין לפניהם ולאחריהם כדי לחנך וע"ש בלח"מ דסובר דאף דקטנים פטורין מק"ש גם מדרבנן מ"מ על אביו מוטל לחנכו וא"כ מבואר דתני פטורין אף שהחיוב מוטל על האב:

צא

א

תו' ד"ה שהי' ע' ט"ז יו"ד שצ"ז ונקה"כ ובאחרונים שפלפלו מדה"תו דהכא לענין ספק בתוך ל' שמת לו מת ובש"ות יד אלי' חאהע"ז סי' מ"ד שהאריך לחלוק בכמה ראיות וע' ב"א שער רוב וחזקה סי' מ"ד ועשו"ת בא"ב חאה"ע סי' ס"ט וע' נו"בי סי' ל"א ומ"ת חיו"ד סס"י ח' ובחומת ירושלים סי' ס"ט וע' באחרו' שדחו דהא התו' בנדה ד"ד א' וכתובות ע"ו כ' דכל הטומאות כשעת מציאתן אינו אלא חומרא דרבנן בתרומה וקדשים וע"כ דש"ה דגברא הוי אתחזק חיובא שמחוייב להביא ק"פ וע' שו"ת יריעות האוהל סי' ל"א שדחה זה דאדרבא נוקים אותו בחזקת טהרה יעש"ב, ודבריו נכונים דממילא נסתלק חזקת חיוב ובאמת כ' הרשב"א כעין סברא זו בישוב קו' התו' דר"מ אשמ"ה נימא סמ"לח ורק התו' ע"כ ס"ל דחזקה המסתלקת ע"י המתעסקין מיקרי חזקה והארכתי במק"אח בתשו' וגם דע"כפ כיון דאיכא חזקה לגבי חזקה הוי ספד"א ולקולא ולתו' דסוברים כהר"מ בהא ממילא אין לחייבו מספק בק"פ וע' בר"נ ס"פ מי שאחזו דלא מוקמינן לי' בחזקת מי שמת לאחר י"ב חודש כיון דהשתא חזינן דמת ואכמ"ל וע' בהגהת רצה"ח נדה ד"ד א' תו' ד"ה שכל. ובמ"ש התו' דמוטב שידחה ספק כרת ממה שיעשו רובם שלא כהוגן. ע' ש"א ס"סי ל"א שהשיג דל"ד ה' שנתערבו אלא שכן דרך התנאים כמו ה' חבורות כו' יע"שב וכה"ג ה' לא יתרומו וכן ה' העלמות וע' תויו"ט יבמות פי"א מ"ג וכתובות פי"ב מ"ב וע' בנר תמיד לכריתות בספרו די"ב ע"א באורך:

ב

תו' ד"ה שמא ע' בהגרי"ב וע' נו"בי מ"ת ח"אוח ס"סי צ"ד שכונתם למ"ש התו' בקדושין ע"א א' סה"ד קשים יעש"ה וע' תו' נדה נ"ו ב' ד"ה הבאים מרקם:

צג

א

ת"ר חייב כרת על הראשון וח"כ על הב' דברי רבי רנ"א ח"כ כו' עד מתני'. ואמרתי להביא כאן פלפול א' בשם כבוד חותני הגאון המובהק מופ"הד כמוהר"ר מרדכי גימפל שליט"א הרב דק"ק ראזינאי. והוא מדרושיו לשה"ג. והנה הרמב"ם ז"ל פ"ה מהק"פ ה"ב כתב דאפי' שגג בא' והזיד בב' חייב כרבי והראב"ד ז"ל הק' למה פסק כוותי' נגד רבים ר"נ ורחב"ע דפליגי עלי' ועכ"מ ב' הק' כיון דפסק כרבי למה א' בטמא ודרך רחוקה אע"פ שהזיד בב' פטור. והוו"ל לחייב גם בזה לדידי' ועכ"מ שיישב מפי' המשנה והלח"מ תמה מסוגי' דר"פ ע"ש שנדחק דשם בעי לאוקמי אפי' לר"נ ורחב"ע ואחר העיון הסוגי' גם מר"פ עד ת"ר זה וממשנה עמוד ב' איזה דרך רחוקה עד והרי לא הי' בדרך (צ"ד

א') ואז יובן קו' הלח"מ על מש"ש הרמב"ם פ"ה ה"ב. ג' דכל עיקר תי' של הכ"מ מפי' המשנה נסתר דהמשנה אזלא רק אליבא דר"נ דא' זרקו עליו הורצה וא"כ למה נאמר טמא וד"ר שאלו פטורין כו' אבל לרב ששת דא' לא הורצה לא אתיא דהא צ"ל טוד"ר דאי בעי למיעבד לא שבקי' לי' כמ"ש בגמ' לקמן וכ"כ רש"י במשנה ולקמן סה"ע והרמבם ז"ל דפסק כר"ש מנ"ל לחלק שאלו פטורין כו'. ד' קשה דאם הזיד באי' לר' ור"נ הוו"לל חייב אפילו בעשה השני' ולמה אמר הגמרא הנפ"מ רק בלא עשה בשניהם אם בשוגג או במזיד וכן לרחב"ע ק' יותר דלשונו אף באי' א"ח אא"כ לא עשה השני משמע דרק כיון שלא עשה כלל יהי' המניעה בשוגג כיון דס"ל דשני תיקון הראשון הוא וכמה דלא מיתקין כבר עבר ובגמ' אמרה לרחב"פ בשגג בב' אף דהזיד באחד פטור ע"ש (ועיין מ"ש במכות י"ו א' מתה האם מאלי' וע' רמב"ם ז"ל פי"ג מה' שחיטה הלכה א' ב' ג' ופי"א מה' נערה בתולה מתה גרושתו כו' ובמל"מל פח"י מה' פה"מ ה' ט') ורש"י ז"ל ס"ל באמת דלרבי ור"נ חייב על הראשון אפי' עשה הב' והכי משמע פשטי' דלישנא דגמ' וכן מקרא דיליף מיני' רחב"ע אם לא הקריב במועדו בשני משמע דבכל גווני דלא הקריב חייב ולהרמב"ם ז"ל אאל"כ שהרי כ' בפירוש שרק בלא הקריב בשניהם רק שהי' א' במזיד וא' בשוגג חייב אכן בעשה א' מהם אינו ח"כ ומנ"ל וע' צל"ח ומרכה"מ שכתבו דלרש"י הוו"לל רבותא יותר דלרבי ור"נ דחייב אפי' בעשה הב' וע"כ הוכיח לו דזה פטור אפי' לדידהו ומוכח משם כהר"מ ז"ל דלרבי ור"נ ג"כ בעשה פטור ולרחב"ע נמי אם חדל מעשות בשוגג פטור. אבל על הגמ' עצמה קשה מנ"ל ולפ' כן פלוגתייהו ומ"ש המרכה"מ דפשיטא להם כן לסברא פשוטה אינו מובן מנ"ל. ה' קושית הלח"מ ריש הל' שגגות דלפמ"ש הר"מ ז"ל דפסח ב' בכרת כרבי וע"כ צ"ל דס"ל כרע"ק פ"ק דכריתות דמגדף היינו מברך השם וכ"פ באמת פ"ב ה"ז מהע"ז ולמה פסק שם בהל' שגגות דמגדף פטור מקרבן. ו' אמאי לא דקדקה הגמ' תומ"י על משנה דר"פ למה נאמר טמא וד"ר דאי בעי למיעבד לא שבקינן לי' אליבא דר"ש דאי לא הורצה כמו ל"ק אברייתא אטמא וגם תקשה באמת אר"ש ממתני'. ולומר דמתני' לא אתיא כר"ש כדרש"י ז"ל דחוק מאוד דהרי מהדרא גמ' לה"ר ממתני' כר"ש וכמ"ש התו' ד"ה דאי בעו כו' בסוה"ד ע"ש. וגם קו' רש"י ז"ל בעצמו אמאי לא הביא ר"נ ראי' מזה לסברתו דהורצה. ז' למשנה דידן דר"פ וכן לברייתא דצ"ג א' דס"ל שוחטין וזורקין עט"ש ולדידהו טמא לא איצטרך כמ"ש התוס' ע"ט א' ד"ה שוחטין כו' רק להורות דחייב בפסח שני דל"נ הואיל ולא חזי באי' נמי ל"ח בב' וכן לרב יהודה דלקי' צ"ג ב' דס"ל כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילה גם דרך רחוקה וכתב להורות רק דחייב בפ"ש כמ"ש התו' ד"ה אלא כו' בסוה"ד ונ' לרשב"א

ז"ל דט"ודר איצטרך דל"נ כיון דל"ח בא' כו' ולמה א' במשנה ובריייתא טעמים אחרים לפוטרם מכרת וכבר הרגיש כעין דברינו הרש"א ז"ל בתו' ד"ה אלא ב' ע"ש. ועוד נאריך בזה בס"ד. ח' קו' התוס' ד"ה אלו ב' ברה"פ וא"ת תקשה מתני' לרב דס"ל אשו"ז עט"ש. ט' קו' התו' ד"ה רע"ק לטעמי' איפוא מבואר דס"ל לרע"ק אין שו"ז עט"ש והא ר"ע בפ' הישן לית לי' דרי"צ. יו"ד קו' התו' ד"ה לרב יהודה צ"ד א' וא"ת הואיל וסבר כו' אמאי לא יליף ד"ר מטמא כר"ע ותי' דחוק דלפ"ז פליג ארע"ק וגם במאי פליג לסברתו אינו מובן כ"כ במ"ש התו' דל"ד כ"כ הואיל וטהור הוא והרי חזינן דהגמ' מדמה אותם בזה שא"י ליכנס לעזרה עכ"פ. יא הכ"מ נתקשה בדברי הר"מ ז"ל ה' סנהדרין פי"ו ה"ד במה שכ' ואם לא קיים העשה שבה ה"ז לוקה. והוא כר"ל דס"ל במכות ט"ו ב' קיימו ול"ק דר"י ס"ל ביטלו ולא ביטלו והלכה כר"י נגד ר"ל. ותמה שם ג"כ עמ"ש הל' נערה בתולה דמתה מאלי' חייב ולמדס"ל בול"ב בעי דוקא שיבטלו בידים וכן עמ"ש פ"ה מה' שבועות דהתראת ספק ל"ש התראה וזהו כר"ל שם ומנ"ל. יב למה א' ואזדו לטעמיהו על רבי ור"נ לחוד ועדיין ל"י שורש פלוגתת רחב"ע עמהם:

ובראש דברינו ליישב הכל בסגנון א' בס"ד נבוא ליישב קו' השאגת אריי' סי' ס"ה שתמה עמ"ש התו' ד"ה שוחטין ס"ט א' דכל עיקר מה דצ"ל טמא בתורה משום פסח שני דהא"מ הואיל ול"ח בא' ל"ח בבי א"כ מה יענו לשאלת משה רבינו ע"ה שא' עמדו ואשמעה כו' והלא לא ידע עדיין מפ"ש והוול"ל אל תעשו פסח ותו לא שלמ"דסל שו"ז עט"ש עכצ"ל שהי' בששי דבז' היו יכולים לעשות פסח גם ביום ההוא ע"י שלוחם וא"כ פשיטא דא"י דאיש לפי אכלו כתיב והוא קו' י"ג עצומה. ויוקדם להבין הגמ' זבחים פ' שני דפריך אזקני דרום דס"ל ט"מ משלח קרבנותיו והכתיב איש איש כי יהי' טמא ועשה פסח בחודש השני וגו' למצוה והכ' איש לפי אכלו למצוה ולכאו' אינו מובן למה פריך מקרא דכי יהי' טמא דבהעלותך ובתר הכי פריך מקרא דאיש לפי אכלו דפ' בוא ב' דהאמרי' פסחים עו' ב' פסח הבא בטומאה נאכל בטומאה כו' וא"כ לזקני דרום דס"ל ט"מ משלח קרבנותיו הה"נ דפסח יהי' נאכל בטומאה. ומשום דאתי' עשה דואכלו את הבשר ודחי ל"ת דטומאה. ג' מה הוכרח הגמ' להביא איש איש כו' הוול"ל רק טמא ועשה פסח בחודש הב'. רק דבאמת בל"ז הוי ניחא מקרא דאיש לפי אכלו. דבאמת הא"מ לזקני דרום דהמביא בטומאה דגם אוכל בטומאה, וע"כ פריך תחלה מאיש איש כו' דדרשי' מיני' פסחים ס"ו ב' איש נדחה ואין ציבור נדחין וע"כ בשלמא ציבור מביאין בטומאה ג"כ משום דמה להם לעשות דאל"כ לא יעשו פסח כלל וע"כ הותר להם הנאה וגם אכילה בטומאה משום דאתי עשה ודחי ל"ת ומשא"כ יחיד כיון דנדחה

לפ"ש ואפ' בטהרה למה יביא בטומאה וע"י שליח יודחה לשני ויעשה בעצמו בטהרה, ועז"א למצוה ומ"מ אפ' ג"כ לעשות בראשון ע"י שליח, וע"ז מקשה שפיר אח"כ מהך קרא דאיש לפי אכלו ועכ"פ לאכול אא"ל להמביא ע"י שליח דבזה לא שייך לומר דאתי עשה ודחי ל"ת כיון שהרי אפשר לקיים שניהם ובכה"ג לא אי אתי עשה ודחי ל"ת כדאמרי' בשבת וכ"ד וע"ז מוכרח לומר למצוה שגם אכילה אינו מעכב וע"כ א"ש קו' הש"א ה"נל כי טרם שידע מרע"ה מפסח שני עלה שפיר על דעתו דאפשר שידחה עשה דפסח דואכלו דמעכב בפסח לל"ת דטומאה. ויתכן עוד לקשר הפסוקים עדמ"ש הש"א ס' צ"ו שהקשה עמ"שכ התוס' בקידושין בשם הירו' דאין עשה שלפני הדיבור דוחה לל"ת שלאחר הדיבור מהא דתלמודין ביבמות ה' ב' דמשמע היפך דעשה שלה"ד אלים טפי ותירצו דהיכי דנאמר לה"ד ונשנה אח"הד עדיף טפי ודוחה ג"כ ל"ת שלאחה"ד ומשא"כ היכי של"נ אלא לפה"ד לא דחי. וע"כ עד שנאמר להם שנית פ' הפסח לא הי' רק עשה שלפה"ד ופ' טמאים נאמר אח"כ באותו יום כדאמרי' גיטין ס' א' וע' רש"י שם אבל כיון שנאמר להם עוד הפעם פ' פסח שוב הו"ל פ' דפסח אלים ודוחה טומאה כיון דל"י מפסח שני ורק נסתפקו בדבר אחר דהא לא מפורש בי' אכילה רק ככל חוקותיו וככל משפטיו יעשו אותו אף שר"שי צ"ה א' פי' ככל חוקת הפסח מצוה שבגופו היינו הקרבתו ואכילתו ג"כ עכ"פ אינו מוכרח כ"כ ולכאו' יש לעורר ע"ז ממה שהוצרך הכ' פעם שני בפ"ש על מצות ומרורים יאכלוהו והוו"לל רק על מצות ומרורים לחוד ותי' יאכלוהו מיותר אי נימא דנכלל אכילה בל' עשי' א"ו דאפ"ל דעשי' היינו הקרבתו ושלא ישבר בו עצם וכדומה. אבל לא שינה עוד הפעם במצות אכילה. דבשלמא פסח הא"מ דלא קרב במדבר משום מושבת לאחר ירושה וישיבה קמ"ל. אבל אכילה א"צ לשנות וע"כ נסתפקו בי' מפני שידעו שפסח עומד לאכילה ויש להמתיק יותר עפמ"ש במ"א בשם הס' דאותו ע"פ חל בשבת ומפני זה ג"כ הוצרך להגיד אז שיעשו פסח במועדו ודרשו מזה אפילו בשבת אפילו בטומאה כן דרשי' בענין זה. וע"כ סברו דדוחה ג"כ אצלם ממנ"פ כמש"ה למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ד' במועדו ר"ל כיון דכולם באו להקריב מצד דחי' דשבת משום במועדו א"כ למה נגרע מצד טומאה הואיל ונדחה ולדחות מקרא דמועדו. ורק מפני שידעו בעצמם לחלוק דבשלמא שבת הדחי' אינו אלא בהקרבה דמפורש קראי אבל אכילתו אין בו שום דחי' דצלייתו אחר השבת ומשא"כ בטומאה דגם אכילה א"א אם לא בטומאה ע"פ דחי' ומה יומתק לפ"ד טענת האנשים ההמה שאמרו. אמת אנחנו טמאים לנפש אדם ואא"ל לאכול ג"כ כשי' הרמב"ם ז"ל דט"מ אף בז' שלו אשו"ז עליו אף דשו"ז עט"ש אבל מ"מ למה נגרע לבלתי הקריב כו'

במועדו בתוך ב"י ר"ל לענין הקרבה יועיל זה עכ"פ במועדו גם לענין טומאה מצד דחי' זו עצמה אשר נדחית כבר מכולם. ועוד ניתן לומר דידעו גם זה דאכילה דפסח מעכב ושפסח הבא בטומאה נאכל בטומאה. ושקשה לומר דעשה שלפה"ד לחוד תדחה ל"ת דטומאה שלאה"ד ורק שנסתפקו במחלוקת הרי"ף ורמב"ם ז"ל פר"א דמילה עם הרז"ה ז"ל לענין ההוא ינוקא דאשתפיך חמימא דלהרי"ף ז"ל אע"פ שנדע שאח"כ יוכרח לדחות דבר שלא ניתן שנדמה מקודם מ"מ אין לנו אלא שעתו ומהלינן אע"ג דידעי' שאח"כ יוכרח לחמם מים משום סכנה. ולבעה"מא מכיון דסופו ל"ד מידחי מילה ע"ש שנחלקו בסוגי' דפרק הדר וע"כ עלה ע"ד למה נגרע לבלתי הקריב כו' במועדו ואח"כ יאכלוהו ג"כ בתוך בני ישראל שכולם אוכלים דא"פ מעכבא. וזה שראה משה שספיקותם עולה עפ"ד התורה מצד גדר דחי' ועכ"א עמדו ואשמעה ונצטוה אז בפסח שני. ורק יחידים ולא רבים וע"כ בשלמא אצל רבים דחי שבת וטומאה דלא מידחו לשני ויתבטלו בלא דחי' מפסח לגמרי אבל יחידים שאפי' לקיים שניהם לא דחי כלל שבת וטומאה לגבייהו [ועפ"ז אפ"ל קו' התו' ס"ו א' דלמה יליף מאיש איש והלא יליף ממועדו ורק דמועדו פשטי' אמר שחל כל זמן שהוא או מיתורא דרשי' אפי' בשבת ואפי' בטומאה. וא"כ ניתן לנו לומר דקאי אשבת לחוד ולא אטומאה שבשבת אינו דחי רק ההקרבה ומשא"כ בטומאה נדחה גם באכילה ותלינן במסתברא אשבת וגם טעם ב' כיון דביחיד נדחה מצד שאפ' לקיים שניהם הה"נ ברבים אי לא ידעי' דרבים לא נדחו לשני והוי קרא דמועדו דחיק למוקמי אנפשי' דרק לענין שבת איירי ובשביל זה ל"נ לעשות פסח שני. ורק אחר שנאמר איש שאין ציבור נדחים לפ"ש ואם לא יקריבו בראשון מידחי לגמרי מפסח תו דרשינן במועדו אפי' בטומאה ג"כ כמו בשבת שמוכרח הדחי' גם בזה ואא"ל לקיים שניהם בתר דדרשי' מאיש איש דרק יחיד נדחה] ובזה א"ש קו' הש"א על התו' דבשלמא משה מתחלה שלי" מפ"ש נסתפק דלמא דחי ג"כ באכילתן, אבל פסח שכבר נאמר פ"ש למה הוצרך לפרש בקרא דטמא יביא פ"ש שנדחה מראשון והרי זה ידעי' מאיש לפי אכלו, ולמדס"ל שו"ז עט"ש ע"כ איירי בו שא"א גם לאכול לערב ולא ניתן לדחות באכילתו דהא אפשר לקיים שניהם בשני והול"ל דרך רחוקה לחוד וממילא ידעינן טמא במכ"ש דהא טומאה בו' גם בלילה ל"ח לאכילה לדידי' ודרך רחוקה היינו לדידי' דעולא לק' וכן לדידן שא"י ליכנס כל זמן שחיטה אבל לאכילה יכול ליכנס ע"כפ או לכ"הפ ע"י סוסים ופרדיס לכ"ע, ולסברא דהשתא ס"ל לברייתא זו דעלי' קאי התוס' כמ"ד אם זרק הורצה ובשלמא טמא לחוד לא הי' אפי' למיכתב לסברא זו דהא"מ בדרך רחוקה חייב גם כרת אלא עשה ה"א דאינו נדחה לפ"ש רק הואיל ואינו ראוי לבוא בזמן אכילה

אבל ד"ר לחוד הומ"ל וידעי' טמא מיני' בקו"ח וע"כ הוכיחו דמדס"ל שו"ז עט"ש ס"ל כר' נתן דתשלומין דראשון הוא ואי הוי א' דרך רחוקה הא"מ להיפך דד"ר הוא דמידחי' לשני משום דחזי גם בראשון בשעת אכילה או ע"י הדחק אבל ט"מ בו' שלו דל"ח כלל גם בזמן אכילה תו ל"ח גם בשני וקמ"ל דמ"מ יש לו תשלומין:

ובזה נבוא ליישב הקו' כולם בס"ד דלפמש"כ התו' יוצא לנו עתה מדס"ל כרבי דפ"ש רגל בפ"ע הוא א"כ ע"כ מוכרח לומר דאין שו"ז עט"ש דאל"כ קשה עליו קו' התוס' לל"ל טמא ונילף מדרך רחוקה ותירוצם ל"ש למדס"ל כרבי א"ו מוכרח לפ"ז לסבור אשו"ז עט"ש ורע"ק ס"ל בכריתות מגדף היינו מברך השם וכ' כרת בגופי' וע"כ כרת נלמוד משם לפ"ז וחייב על השני ואי"כ א"ש קו' ט' דרע"ק לטעמי' במגדף בכריתות ז' ב' ע"כ ס"ל לטעמי' דא' שו"ז עט"ש. ובזה יתיישב גם קו' ז' עפ"מ שנבין דעתם ז"ל שהחליפו שי' בשו"ז עט"ש והוכרחו לחלק בסברות ומנ"ל וגם במה איפלגי רב יהודא ועולא אי דרך רחוקה מיקרי שאי"ל בשעת שחיטה או שעת אכילה כיון דלא דייקי קראי לא כמר ולא כמר, ובאמת גם קו' התו' ד"ה לרב יהודה עצומה דמ"ט לא יליף דרך רחוקה מטמא כמו רע"ק ג' קשה ולדידי ל"ל ב' קראי כיון דא' שו"ז עט"ש ולא חזי באורתא נמי ודרך רחוקה נמי לדידי כל שאי"ל בשעת אכילה ג"כ וא"כ הם שוים לגמרי וליכתוב רחמנא חדא ותיתי אידך מינייהו כקו' התוס' ותי' לא שייך משום דס"ל כדר"נ דהא אפי' לר"נ ידעינן מדמועיל תשלומין בד"ר אע"ג דג"כ ל"ח בא' לאכילה ג"כ מ"מ חזי לב' וה"ה נמי טמא וע"כ ניתן לומר בהכרח לדידי' להיפך, דבאמת למדס"ל אש"ז עט"ש א"כ קרא נמי בז' של ט"מ ג"כ וא"כ באמת חזי לאורתא מקרי עי"מ שיטבול ועל טב"י דט"מ לכו"ע שו"ז עליו, ולפי"ז חזי לשעת אכילה ליכנס וא"כ א"נ דגם דרך רחוקה יכול ליכנס בשעת אכילה תרי קראי ל"ל כנ"ל דהא ידעי' מט"מ בז' שלו דסתמא כתיב אע"ג דל"ח אלא באכילה מ"מ שו"ז עליו לאחר טבילה ואם לא שחט באחד נדחה לב' וההי"נ בד"ר לדידי' וע"כ מוכרח לטעמי' דד"ר ג"כ שאי"ל בשעת אכילה וע"כ לא מטמא דיש לו תשלומין בפ"ש ועולא לטעמי' ס"ל שו"ז עט"ש וטמא ע"כ בו' לט"מ ול"ח לאורתא ג"כ ונדחה לפ"ש וא"כ אא"ל דד"ר ג"כ שאי"ל בשעת אכילה ג"כ דא"כ היינו טמא. ועכצ"ל לדידי' שאי"ל בשעת שחיטה אבל לאורתא חזי וע"כ בעי תרוייהו לכל חד כדא"ל: והך מלתא דחזי לאורתא להורות להיפך דאף שיוכל לאכול ע"י הדחק מ"מ אינו חייב כרת בלא עשה הראשון דחר"ע ולפוטרו מכרת. והך מלתא דל"ח גם לאורתא להורות להיפך דאע"ג דל"ח בראשון מ"מ חזי בשני ובזה נשוב ביישוב הקושיא שהתחלנו עלה כי לרב יהודא א"ש ג"כ ברייתא דצ"ג א' ואדרבא לדידי' א"צ לעשות ט"ס כלל בברייתא זו למה נאמר

דרך רחוקה כי לדידי ד"ר איצטרך לומר דחזי בשני כתי' התו' לרשב"א. אך כפשטי' למה נאמר טמא והלא הוי יליף מדר"ח דג"כ ל"ח בשעת אכילה וחזי בשני. ועז"א הברייתא שפיר לפוטרו מכרת כי לדידי' דס"ל אשו"ז עט"ש ומציא שפיר איירי בט"מ אפילו בו' שלו והא"מ להיפך דחייב גם בכרח דהא מצי טביל ועביד ואכיל פסח לאורתא. ומה שמקשה בגמ' עמ"ש א"כ למה נאמר טמא דאי בעי' לא שבקינן לי' היינו לרב נחמן דס"ל שו"ז עט"ש דהכי סבר מסדר ברייתא זו ומגיהה עתה כמ"ד הורצה כדמסיים דלדידי איירי מקודם סמוך לברייתא זו ולדידי ע"כ איירי בט"מ בו' שלו ואא"ל לעשות כלל וא"כ איך שייך לומר לפוטרו מכרת והלא אפי' ירצה לעשות לא שבקי' לי' וכמ"ש בתו' ד"ה דאי דהקו' על לשון לפוטרו מכרת ועז"א דלמה נאמר דרך רחוקה דלדידי' ידעי' זה בקו"ח מט"מ בו' שלו דל"ח גם לאורתא ומ"מ חזי בשני כר' נתן וכ"ש ד"ר לדידי' דע"כ סבר כעולא דכל שאי"ל בשעת שחיטה דאל"כ תרי קראי ל"ל ועז"א לפוטרו מכרת דהא"מ בהיפך כיון דסבר אם זרק הורצה ובשעת אכילה מצי עייל הא"מ דחייב נמי כרת קמ"ל דלא. וז"כ הגמ' הנוסח במה דתני למה נאמר דרך רחוקה וכמ"ד הורצה ר"ל לדידי' ודאי דשו"ז עט"ש כמ"ש תו' ד"ה דאי אמרי' למה נאמר דרך רחוקה אבל כמ"ד לא הורצה אפ"ל דאשו"ז עט"ש וא"ש למה נאמר טמא לפוטרו מכרת דהא"מ דח"כ נמי כדפשיטא להו להתו' ד"ה אלו כו' בר"פ קמ"ל דלא (ומ"ש התו' בר"פ דליכא מאן דפליג ע"ז דח"כ כבר התמיה עליהם הצל"ח בזה בענין ס"ט ב' מלקמן בסוגי' צ"ד ב' וע"כ טמא אתי לפטור מכרת דהא באמת מצוה למיטבל ולטהורי' נפשי' ודרך רחוקה לדידי' לחייב בשני כר' נתן דהא לדידי' ד"ר ל"מ עביד גם בשעת אכילה:

ובזה יומתק לנו ד"ק של רבותינו בעלי התוס' ז"ל שהם ספורים ושקולים שילד"ק דלעיל ס"ט א' תו' ד"ה שוחטין נקט הרשב"א לשון יחיד על טמא לחוד כר"נ דיש לו תשלומין בשני וכאן א' דטמא וד"ר כו' דל"נ כיון דל"ח כו' כר"נ דשני תשלומין דא' הוא ורק לעיל איירי רק למדס"ל שו"ז עט"ש ואיירי ע"כ בו' וע"כ ד"ר שאי"ל בשעת שחיטה וכנ"ל ואצטריך ד"ר רק לפטור מכרת אבל דחזי בב' פשיטא דההחזי ליכנס ע"י הדחק או לאורתא, ורק טמא איצטרך כר"נ לחייבו בשני אבל כאן קו' התוס' איך יתכן לרב יהודה ורוצים לתרץ שיהי' נכון גם לרב יהודה וכ"ש לרב נחמן דאליבי' איירי הגמ' ועולא דס"ל כוותי' דר"נ השתא בברייתא גם בשו"ז עט"ז כדלקמן ע"ב וגם דהרי תלוי זב"ז כמש"ל ע"כ כתבו דטמא ודרך רחוקה איצטרך כו' דל"נ כיון דל"ח באי' כו' והיינו טמא לרב נחמן וד"ר לרב יהודא. ובזה הסרנו מעליהם קו' רש"א ז"ל דשפיר מצי אתיא ברייתא זו כר"י ויותר עדיף אליבי' לפרש בלא ט"ס, ורק תוס' תירצו זה לשניהם לכל חד כדא"ל לר"י

שק"ו קאי עליו ולר"נ דעלי איירי בגמ' לאוקמי הברייתא כמ"ד הורצה וכמ"ש תו' ד"ה דאי. וא"ש כוונת התוס' עד"הח [ועוד אפ"ל קו' רש"א עפמ"של ביישוב קו' הש"א דאם נאמר דאין טמא נדחה לשני הא"מ דדוחה פסח ראשון טומאה א"כ מש"כ התו' בתי' כיון דל"ח בראשון ל"ח בשני ומ"ש בגמ' לפוטרו מכרת שכולם מתאימות והכל הולך למקום א' דהא"מ כיון דנימא דלא חזי בראשון ההי"נ דל"ח בשני וא"כ אאל"כ שלפ"ז יודחה פסח לגמרי, וע"כ באמת דוחה פסח ראשון והא"מ באמת דשבקי' לי' ודאם לא עבד חייב נמי כרת קמ"ל לפוטרו מכרת משום דמ"מ עביד בשני ולא נדחה וע"כ נמי לא שבקי' לי': רק דבתי' זה אף דיועיל על טמא אבל לי"י על ד"ר לרב יהודא דמה יעשה ואא"ל כלל לבוא וגם לפ"ז עיקר חסר בד' התוס' ע"כ נראה כמש"ל אבל לא אכחד שד"ק של רבינו הרש"א ז"ל גם ע"ד הפשוט נעלמה ממני. אי' בקושייתו דאכתי ברייתא ל"א כר"י. ובאמת קו' התוס' אינו על ר"י מברייתא דלא אתי' כוותי' דמה זה קו' והלא גם כרב ששת לא אתי' דהא ס"ל לא הורצה ורק עיקר קרא קשי' להו איך יתכן דרך רחוקה דכי רחמנא ל"ל. וע"ז תירצו שפיר דטמא וד"ר איצטרך למיכתב דל"נ כיון דל"מ כו'. ובאמת לדידי' יתורץ הקרא דלא כהברייתא ויוכל לסבור כרע"ק דס"ל לר"ש כוותי' ומדוייק הלשון איצטרך למיכתב כו'. ב' דגם בל"ז א"ש דגם ברייתא אתי' כרב יהודא לפ"מ שהק' קודם דאא"ל דקרא אתי' על יכול ליכנס בסוסים ופרדים דא"כ לל"ק ובדרך לא הי' דהא עיקר קרא קאי על כך. ועז"א דאי לא הוי כ' קרא ובדרך לא הי' הא"מ דבאמת ביכול ליכנס ע"י סוסים ופרדים חייב ג"כ והא דאיצטרך דרך רחוקה הא"מ דמש"ה איצטרך לאינו יכול ליכנס בשום אופן ולחייבו בשני דל"נ כיון דל"ח כלל בא' פטור גם בשני וקמ"ל קרא ובדרך לא הי' דאפי' אם יכול ליכנס ע"י ס"ופ פטור ג"כ. ולפ"ז שוב אצ"ל קרא לכדר' נתן אתי' לחייבו בשני. ורק לפוטרו מכרת על מה שלא נכנס בס"ופ כיון דעתה איירי ביכול וא"ש ברייתא גם כר"י דלפי האמת דכ' קרא ובדרך לא הי' איצטרך הני קראי לפוטרו מכרת כנ"ל ונכון. ורק פי' זה אינו מדוקדק בלשון התו' שכ' איצטרך כו' וגם לי' וסבר כר"נ דמשמע דלפי האמת ס"ל כן. אבל כ' התו' פשוט כמש"ל דמקרא לחוד ק' על ר"י וע"ז שפיר משני] ובמש"ל ידוקדק לן מה שהוצרכו התו' כלל להביא תי' דטמא והלא בקו' פתחו בדרך רחוקה והוו"לל תירוץ ע"ז. ורק משום דאליבא דר"נ איירי בסוגי' וקו' אליבא דר"י ורצו לכלול בתי' הרשב"א דא"ש לשניהם לכא"וא כדא"ל ויצאנו בזה ביישוב קו' ז' בכלל דכמו דיישבנו הברייתא כן יתיישב נמי מתני' דר"פ. רק דהברייתא איירי אליבא דחד לר"נ ומתני' איירי אליבא דשניהם וזש"ש א"כ למה נאמר טמא בדרך רחוקה בקצרה כוונתם דהוו"ל לכתוב רק חדא. ועז"א שאלו פטורין מהכרת

לכאו"א כדס"ל או טמא או דרך רחוקה ותני חדא משום אידך כנ"ל. ועל טמא בז' שלו אף למדס"ל אשו"ז עליו מ"מ א"ש לפוטרו מכרת דהא מצי טביל. ורק על דרך רחוקה לכאו' אינו מובן א"נ דלא הורצה. וע"כ אמר בגמ' תומ"י הפלוגתא אי בזרקו הורצה או לא. והסגנון במשנה למה נאמר טמא למדס"ל אשו"ז עט"ש ולמה נאמר ד"ר למדס"ל שו"ז עט"ש. ומדוקדק מאוד ל' המשנה ל"נ טמא או מי שהי' בד"ר דהיינו דהקו' רק על א' משתי אלה. ולפ"ז אין הכרע כלל ממתני' אי שו"ז עט"ש או לא דאפ"ל תני דרך רחוקה משום טמא וגם להיפך כמ"ש בגמ'. וכ"כ הצל"ח דאין הכרע בזה. ע"כ מיושב קו' ח'. דלרב דס"ל אשו"ז עט"ש תני דרך רחוקה משום טמא. ובזה מיושב גם קו' ו'. דעל משנה דידן לא הומ"ל כמ"ד הורצה ור"נ לא הו"מ לדייק מזה סברתו כקו' רש"י ז"ל. דבאמת הומ"ל דאתיא נמי כר"ש דס"ל לא הורצה ותני דרך רחוקה משום טמא ואשו"ז עט"ש דעל כרחינו א' מיותר משום חבירו. ותו לא קשה כנ"ל ובאמת הו"מ רב ששת לומר כן דהא ר"ש כפשטי' ס"ל אשו"ז עט"ש. כמ"ש הלשון רחמנא דחיי' כלשון רב יהודה לק' צ"ד א' ורק דלא רצה לשנות כן ועדיפא מדייק מדרע"ק:

דהנה כ"ז רק לרב יהודא ועולא ור"נ אי סברי' כר' נתן ושכן מוכרע לשיטתם כמ"ש התוס' בשם הרשב"א וכמש"ל באורך. דבהך אזדו רב יהודא ועולא לטעמייהו כר' נתן דשני תשלומין דראשון הוא. אבל לרבי דס"ל שני רגל בפ"ע הוא אאל"כ דצריכי חדא מש"ה להשמיענו דחייב בשני הואיל ול"ח בא' דלא יהא אלא גר וקטן שנתחייבו רק בב' אע"ג דלא הוו חזי באי' ועכצ"ל דרע"ק לשי' נאמר טמא ונאמר ד"ר מה טמא כו'. ולהשמיענו דלא הורצה. כיון דכבר הוכחנו לעיל דרע"ק ס"ל כרבי. וע"כ מוכרח לומר אשו"ז עט"ש וההי"נ דמוכרח לומר דטוד"ר איכתבו להקיש זל"ז. אבל רב יהודא לטעמי' דס"ל כר"נ אף דס"ל ג"כ אשו"ז עט"ש עדיפא לי' לומר דתרווייהו מיצטרך צריכי להו לגופייהו א' לפוטרו מכרת וב' לחייבו בשני ומשא"כ לרע"ק אאל"כ ומוכרח לומר דבאמת שוים הם טמא וד"ר וטמא כיון דאשו"ז עט"ש איירי בז' שלו וחזי לאורתא. וההי"נ ד"ר איירי בכהי"ג דחזי לאורתא וע"כ ס"ל ממודיעים ולפנים שהוא ט"ו מיל וחזי לאורתא. ונכתבו רק להקיש דאי עביד לא הורצה והכי ס"ל לר"ש וע"כ לא רצה לאוקמי מתני' חדא משום אינך דס"ל כרע"ק וכרבי. ולדידי נכתבו להורות דלא הורצה. ובזה מיושב קו' יו"ד. ומשכחנא מרגניתא תותי' עפ"ד ליישב גם קו' התו' ד"ה רב יהודה צי"ג ב' שהיא חמורה איך יפול שינוי ומחלוקת במציאות. ובאמת שתי' התו' לענ"ד אינם מובנים גם מלבד הדוחק. איך גם יתכן שהרי עולא ורב יהודא בזמן א' היו. והגמ' א' אסתתום דרכי' אחר חובהמ"ק מיד שהי' קודם להם הרבה. ולומר שהכוונה על זמן רע"ק כמה הי' אז מן

המודיעים דעולא סבר אע"פ שעתה רחוק הרבה יותר הדרך מ"מ בזמן רע"ק הי' רק ט"ו מיל ורב יהודא ס"ל שכן הי' גם מאז מלבד שלי' עולא אינו סובל זה דלפ"ז הוו"לל ממודיעים לירושלים הי' ט"ו מיל. וגם שר"י אינו מזכיר מודיעים כלל. וגם לתי' הבי' הי' לר"י לשער כמה הוא ממודיעים. ורק לפ"ד מיושב מאוד דבאמת במשנה רע"ק דא' מן המודיעים ולחוץ אזיל לשי' דס"ל כרבי ויכול ליכנס בשעת אכילה שהוא טו' מיל מצומצמים. וע"כ ברור הדבר כוונת הגמ' דעולא אזיל אליבא דרע"ק בהא וס"ל כוותי' בזמן שחיטה ולא לזמן אכילה. וע"כ עולא קאי אלשון מתני' לפרושי דרע"ק דס"ל כוותי' בהא כמש"ל דעולא ס"ל שיכול ליכנס בשעת אכילה וע"כ דייק משיעור מן המודיעים שהוא ט"ו מיל ומכוון לשיטתי' ועז"א עולא לטעמי' דא' עולא ר"ל גם מימרא בפ"ע איזהו דרך רחוקה כל שאי"ל בשעת שחיטה. ורב יהודה לא נחלק עליו בפירוש המשנה דודאי ממודיעים טו"מ ודהכי ס"ל לרע"ק. ורק בהך מימרא דס"ל לעולא כן דינא חלק עליו ר"י וא' דאין הלכה כרע"ק ורק דאי"ל בשעת אכילה והיינו משום דס"ל כר' נתן ולא כרע"ק ורבי. ומדוקדק מאוד לשון הגמ' עפ"ד בס"ד. וז"ב לענ"ד. [ורק למעיין בירושלמי בסוגיין ניתן לומר כתי' ב' של התוס' דפליגי במשה"כ ובדרך רחוקה אי קאי על שעת הקרבה שא"י להגיע לעזרה אי אשעת אכילה שיכול להגיע תוך חומות ירושלים ולא בשעות לחודי' פליגי רק גם במקומות תלי ג"כ וטעם פלוגתתן תלי' וקיימי במשה"כ אח"כ והאיש כו' ובדרך לא היה וחדל לעשות כו' לא הקריב במועדו דמר ס"ל דבעשייה תלי דהיינו אכילתו והיא העיר וכיון שיכול לבוא בזמן הקרבה למקום אכילה מועיל שפיר וע"כ ס"ל לעולא ממודיעים שהוא טו"מ ויכול להגיע לירושלים ורב יהודא ס"ל דבהקרבה תלי היינו בעזרה יוכל לבוא בשעת אכילה ובשטח גודל העיר ירושלים אי חשבה לו סמוך לעיר יכלה מדתו בחצי העיר ואינו עולה כולה כד"א וכר"ע דס"ל תחומין דאו' קיימי. וז"כ עולא לטעמי' דס"ל שאי"ל בשעת שחיטה ומקום הכניסה רק לירושלים שהזכיר מקודם במימרא ראשונה והיינו שבקרא הוזכר עשיי' היינו אכילה והקרבה היינו בעזרה. וס"ל לעולא דהקרבה על זמן הקרבה ועשיי' היינו למקום אכילה היינו שיכנס בעת שחיטה לירושלים. ורב יהודה ס"ל להיפך דאי"ל כל זמן אכילה היינו לעזרה ועשיי' היינו זמן עשיי' דהוא אכילה. והקרבה היינו מקום הקרבה בעזרה. ודו"ק. ועפ"ז אפי' ליישב קו' התו' ד"ה אלא כו' דל"ל דרך רחוקה לר"י. ורק לפ"ד א"ש דהא"מ רק שיוכל ליכנס לירושלים קמ"ל דאפילו שיוכל לבוא לעיר ולא לעזרות מיקרי ג"כ דרך רחוקה. וע' בירושלמי פלוגתא דאמוראי קרוב לזה ויונעם לך דברינו]:

ומשם בארה ושבנו והיי לבאר כן דברי הרמב"ם ז"ל דכיון דרע"ק ורבי קיימי בחדא שיטתא דשני רגיל בפ"ע הוא וכיון דקיי"ל הלכה כרי מחבירו. וכרע"ק מחבירו וע"כ הלכה כתרוייהו נגד רחב"ע ורי נתן ובפרט לפמש"ל דר"ש הכי ס"ל ומיושב קו' א'. ועתה א"ש דלכאו' ק' למה הוכרח הגמ' לדחוק מתני' ולחסר מזיד ואונן. ובאמת לדברי רבי מפורש שפיר כפשטי' כד' רבינו ז"ל ורק דר"נ לטעמי' דא' שו"ז עט"ש ואא"ל כרע"ק דמקיש דאמר הורצה כפי הסוגי' וצ"ל כרי נתן ועל השני לחוד ליכא כרת וע"כ הוכרחו כאן לידחוק. ולק' בדצ"ד א' עמ"ש וא"ל מפני עגלות וקרונות וע' רש"י נדחק ולהרמב"ם ז"ל מתפרש שפיר המתני' כפי' במשנה ולקמן שאין דינן כדרך רחוקה אלא כאונס וע"כ חייב בלא עשה השני. וכמ"ש בזה בקהלת יעקב וכבר קדמו הצל"ח ומיושב קו' הב' בדקדוק יותר מדרך הלח"מ דסוגי' דגמ' ר"פ אתי רק כרי נתן דהכי ס"ל לרב נחמן ור"א דא' מתני' נמי דיקא נמי אזיל לדידי'. וגם קו' ג'. דהא גם עתה בטמא דלא הורצה מסברא ידעי' וכמ"ש הלח"מ והוו"לל רק אם לא יוכלו להביא פסח בראשון ועשו בב' ורק דנפ"מ לענין כרת דכיון דלא הורצה ידעי' שפיר דלא שבקי' לי'. ובמש"ל מיושב גם קו' ה' דאע"ג דפסק כרבי ורע"ק בהא דשני רגל בפ"ע ומגדף דהיינו מברך השם היינו לענין כרת אבל לענין קרבן מצינו דחכמים ס"ל פ"ק דכריתות דפטור במגדף שאין בו מעשה ורע"ק מחייב ורי יוחנן א' שם ג' ב' מאן תנא כריתות רע"ק דס"ל לא בעי מעשה ורלי"א מעשה זוטא בעי. ולרי יוחנן לא נחשב מעשה כלל. והנה באמת אנו רואין דרע"ק ס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. וע"כ אף דקרבן דמי למלקות מ"מ מחויב קרבן כמו מלקות וע' מכות כ"א ב' המחפה בכלאי' לוקה ובתו' מכות ד' ב' ד"ה הא כו' וניתן לומר דר"י ור"ל אזדי במכות פ"ג לטעמייהו אליבא דרע"ק (וע' רש"י כריתות ג' ב' וסנהדרין ס"ג א' וס"ה א' הא מני רע"ק דא' ל"ב מעשה דס"ל מגדף חייב. ובאמת הכרעה זו לכאו' אינה מכרעת כ"כ דבהא קיימי' וס"ל דהוי מעשה זוטא. וע' תו' ד"ה מאן כו' סנהדרין ס"ה א' תימה הא לא כו' אבל לא בהשתחוואה כו'. ולפמש"ל א"ש דהא דאיצטרך לומר הואיל ואי כרת במקום קרבן היינו לרבנן אבל רע"ק ס"ל לשאב"מ גם לוקין עליו ופשיטא דחייב קרבן דלא עדיף ממלקות וא"כ הה"נ השתחוואה חייב קרבן) וא"כ כיון דאנן קיי"ל לשאב"מ אין לוקין עליו הה"נ דאינו חייב קרבן. וז"כ הגמ' כריתות שם סד"א הואיל וא' כרת דילה במקום קרבן אימא מודה לרע"ק קמ"ל דלא ומשום דהוי לאו שאין בו מעשה אין בו קרבן:

ועתה נבוא לדרך הפונה קדימה ביישוב ד' הגמ' בכלל. ולהבין במאי קמיפלגי הנך תנאי. ונ' דס"ל לכולהו דשני במקום ראשון קאי לפוטרו ע"י עשייתו דהא על זה ניתן

לטמא וד"ר. ורק במכות ט"ו איפלגו ר"י ור"ל בקיימו ול"ק ובטלו ול"ב וע"ש בתו' ד"ה במאי שהסבירו דלמ"ד קיימו כו' תומ"י כשלא קיים עבר ורק שיכול לעקור העבירה ע"י הקיום. ומדס"ל ביטלו אין העבירה ניגמר כלל עד שיבטל בידים וזה גמרו וע"כ מדס"ל בול"ב התראת ספק שמה התראה ומדס"ל קול"ק ס"ל ה"ס לש"ה עיש"ה ורחב"ע מצאנוהו בעירוכין ה' ב' דדריש כל חרם כו' לא יפדה לחייבי מיתות ב"ד שאינן נפדין בממון. ולכאו' האיך אפ"ל כן כלל גם בהא"מ והלא צריך שיודיעוהו העדים בהתראה חיוב מיתה ולר"י בסנהדרין פ' ב' גם באיזה מיתה מתחייב וכיון דעומד לכך לפדות א"ע הוי התראת ספק שאין העדים יודעים אם יתרוהו למיתה או לממון ואף דכ' הר"ן בפסחים גבי חמץ דמחוסר ממונא ל"א הואיל יעוי"ש בסוגי' דהרהינו והוי לפ"ז חזקת חיוב כמו שהוא וכמו דל"ח שמא ישאל על נזירותו שכ' התו' במכות שם. ורק באמת נזירות לאו לאיתשולי קאי. וכן משכן אינו ידוע אם יוכל לפדותו משא"כ גבי חיוב מיתה כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. ועכ"פ מידי ספיקא לא נפקא. ואיך ימצא שיהרג אדם בעולם. ובוודאי דמצינו שיהרגו. וגם בתורה שנהרגו כו"כ כבר וגם דלפ"ז אין נפ"מ בחילוק ד' מיתות דכופר שוה לכל אדם. ע"כ צ"ל דס"ל לרחב"ע התראת ס' שמה התראה. ולשיטתו מוכרח לסבור ג"כ ביטלו ולא ביטלו וא"כ גם לענין הלאו ולענין כרת אין המעשה נגמר עד שיבטלו לגמרי. וע"כ ס"ל דגם על הראשון אינו חייב עד שגם השני יגמור שלא לעשותו. ולפ"ז כיון דזה טעמו עכצ"ל דשגג בשני פטור כיון דטעמו מצד בטלו ול"ב ולמדס"ל כן ס"ל דבעי שיבטל דוקא במזיד דאם גם בשוגג חייב כיון שלא עשה ע"כפ א"כ צ"ל דהכרת ניגמר כבר מראשון. ורק אח"כ ע"י השני עקר חיובו לא א"ש הלשון אף על הראשון אינו חייב אא"כ לא עשה השני דהרי הראשון חיובו נגמר למדס"ל קול"ק ורק אח"כ בעשותו עוקר חיובו ומוכרח הגמ' לרחב"ע דאפי' אם מה שלא עשה כלל בשני הי' ע"י שוגג או אונס מיפטר לשיטתו דס"ל בטלו ול"ב וה"ס ש"ה. ומשא"כ רבי ור"נ תרווייהו ס"ל קיימו ול"ק, ומראשון כבר עבר. ורק כשיקיים השני מפקיע החיוב מא', ורק דאיפלגו גם במחלוקת אחרת לגמרי בשגג בא' והזיד בב' דרבי סבר שני רגל בפ"ע הוא דאל"כ אף דס"ל קול"ק אבל למה יתחייב על השני לבד. ורי נתן ס"ל ג"כ קול"ק. אבל לא ס"ל שני רגל בפ"ע הוא, ואף דמראשון כבר עבר עליו מ"מ מפקיע החיוב. וז"ש דס"ל תשלומין דראשון שיוכל להשלים עבורו מה שחסר וחטא. אבל תיקוני לא מתקן לי' ר"ל שלא נימא שע"י מה שמביא בשני עי"ז מיתקן עתה כרת הראשון ואינו כן שכבר נגמר ורק שיוכל להשלימו עתה ורחב"ע סבר תקנתא דראשון שהכרת הא' אינו נגמר עדיין עד שיוגמר אם יזיד ויבטל בידים לגמרי. והנה רחב"ע עם

תרווייהו פליגי בפלוגתא דקול"ק ובול"ב הידועה ומוכח מלשון וא"צ לבאר זה. אבל טעם רבי ור' נתן אינו נודע לכאו' דמה טעם דרבי אף דס"ל קול"ק מ"מ למה יתחייב בשני לחוד. ועז"א ואזדי לטעמייהו דלרבי הוא חיוב חדש גם למי שלא נתחייב בו עד עתה מלבד התשלומין דראשון. וע"כ ס"ל לטעמי' דחייב על השני לחוד ומיושב גם קו' ד'. ובזה אפ"ל דרש"י ז"ל לטעמי' במכות שם דקיימו ול"ק הכוונה תומ"י כשלא יקיים לוקה אף שיקיים אח"כ. וע"כ ס"ל לרש"י כאן דאף שיעשה השני חייב ג"כ לרבי ור"נ לפי משכ"ל דפליגי בהך פלוגתא. והרמב"ם ס"ל כהתוס' שם וא"ש מאוד וע"כ א"ש מה דפסק הרמב"ם ז"ל כר"ל דקיימו ול"ק כיון דרבי ור' נתן הכי סברי. וכן מוכרח לומר דמתה מאלי' חייב והתראת ספק לאו שמה התראה ומיושבים גם קו' י"א י"ב בסייעתא דשמיא יתי"ש החונן דעת גם לאינו הגון כמוני. ב"ה: עכ"ד מר חותני נ"י כלשונו הטהור ודברי פי חכם חן וש"י מד"נ:

צט

ב

מתני' רש"י ד"ה ולא יפחתו כנגד ד' לשונות של גאולה ולקמן ק"ח א' פרש"י כנגד ג' כוסות שנאמרו בפרעה וד' כנגד בה"מז ונ"ל ע"פ מה דאיתא לקמן קי"ז ב' ש"מ בהמ"ז טעון כוס ומשני אפי' תימא אינה טעונה כוס כיון דקבעוה רבנן כולי חדא ברכות נינהו ולפ"ז לא מצי רש"י לפרש במתני' דא"כ תיקשי ותיפשיט מיני' דבה"מז טעון כוס וכאן לא שייך תי' הגמ' דהתם משא"כ בריב"ל דלא מסתבר דפליגי אדיוקא דמתני' ואולם בירוי' אריב"ל גופי' דתיקנו ד' כוסות כנגד ד' כוסות האמורים בפרעה, ומיושב קו' המפרשים מהא דריש פרקין אבל במתני' פי' כפשוטו דאין לזה ענין כוסות של פרעה וכן מפורש ברשב"ם ב"ב נ"ח ב' מד' כוסות שבמצרים. אך לפ"ז ק' למה פי' רביעי בהמ"ז וגם י"ל דיש דיעה בפוסקים דאשה אינה טעונה כוס בה"מז ולכך הוכרח משום בהמ"ז דיש להבין למה כנגד גאולות ולא מידי אחרינא אך י"ל דכיון דהוי ב' זוגות ובכוסות לטובה מצטרף ואמרינן בגמ' דבנשים ליכא זוגות וא"כ ליכא לפרושי משום ד' לשונות של גאולה והוכרח לפרש משום בהמ"ז ובשם אבא מארי ז"ל שמעתי דבמתני' דקתני ואפי' עני כו' ומשום בהמ"ז אין נ"מ בפסח בזה ולכן פי' כנגד ד' לשונות והכא בדרי"בל ניחא לי' לפרש הטעם בפשיטות כנגד מה שנרמז כוס בקרא ע"כ דפח"ח והמעיין יבחר:

קה

א
דקביעי ע' בראי"ש ותו' מנחות ל' ע"א ד"ה מכאן וכ"כ המרדכי בע"פ ובטור סי' רצ"ב וב"ח וכ"ז נשכח מהמחבר ברכת אלי' בסוף ספרו שהרבה לדבר גדולות על מ"ש בס' שמשה מת בע"ש יעש"ב:

ב
תו' ד"ה דלמא ואור"ת דתרי כו' ע' לא"ז רש"א דא"כ מאי פריך בנזיר רשע קרית לי' ודלמא איירי שאינו אוכל לשם מצות פסח וע"כ דאינו אוכל בשכבר קצה נפשו רק שלא לתיאבון. ואולם במק"ש בנזיר כ"ג א' העיר ג"כ בקושיא זו מעצמו ותי' דאכתי תיקשי מי דמי אנן חדא דרך כו' ואכילה גסה כזו אינו דרך הצדיק. ומלבד דהמקשה לא ידע סברא זו וטפי הו"לל הנ"מ בפסח גופי' דמיירי בי' וע"כ דכיון דהוא באכילה אחת מיקרי חדא דרך:

קיא

ב
סודרי' דמר כצמ"ר ע' מ"א סי' ח' ס"ק ג' וע' בע"ג ד"ד ע"א רמי לי' סודרא דמשמע דת"ח בעצמן היו נוהגין כן ואולי יש חילוק בין טלית לסודר וע' ב"ב צ"ח א':

קיב

א
פתאום ע' מ"ר אחרי פ' כ"א וע' דא"ר פ"ה: את שעתא קיימא פרש"י עשיר וע' רש"י ב"מ ס"ה א' וב"ב ע"ז ב' וכ"מ וע' הוריות י' ע"ב אך הוא קצת דוחק בלשון הגמ' דבשביל שהוא עשיר אין שליטה עליו ואולי הוא ע"ד בני חו"מ במזלא תליא וא"כ מזלו גדול יותר, אך לדעתי קרוב הדבר לומר לפי שר"פ נתמנה בתר רבא כתענית ט' ב' וע' תו' שבועות כ"ו א' ולהכי קאמר דקים לי' שעתא ע"ד האמור תענית כ"א א' באילפא שמ"מ לדידי קים לי שעתא ועד"ז הא דסוף ברכות ברב יוסף דלא קיבל עליו נשיאות קודם רבה דאמרי כו' וע"ש נ"ז א' ר"פ ור"ה ברדר"י חזו חלמא כו' ודוק:

קיג

א
תו' ד"ה אר"פ וי"ל דודאי כל עושר צריך סיבה טבעיית אבל הזכות הי' בשביל שנשא כהנת וכה"ג בתענית כ"ה א' יע"ש בתו' ד"ה הא והא וע' בירו' סוכה פ"ד סוף הל' ד' וע' במגילה כ"ח א' וע' בירו' ברכות פ"ק במפרש ד"ה ר' לוי וי"ל דהסיבה שאיטלע הי' דאחוי קידה אבל ענשו שגרם לו שהטיח ולכן לא נתרפא וכהא דאי' חוי' דל"ל אסוותא

וכשבת קי"ח ב' וברכות פ"ג הטיח כו'. והש"י מדקדק עם צדיקיו ולהראות להם ענשם מכ"מ ולהיות שכרם הטוב שחזר לנצח בזה ובבא:

ביצה

ב

א

במתני' ביצה שנולדה ביו"ט והקשה התויו"ט דלרבה דאוקי משום הכנה לאשמעינן רבותא בב"ה דאפי' בנולדה בשבת אסירי ותי' דהוי"א דוקא שבת סעודתו בעי הכנה אבל יו"ט שלאחר שבת כחול שוינהו הלכך תני יו"ט לרבותא, ולכאורה תירוצו תמוה דהא התו' והר"נ בד"ה והי' וכ"כ התויו"ט בעצמו בד"ה ב"ה דהא דילפינן דאין שבת מכין ליו"ט מאין יו"ט מכין לשבת במכש"כ וא"כ אדרבא ביו"ט הוי רבותא טפי שוב מצאתי במוהרמ"ש שדחה דא"ז כש"כ דא"כ לאשמעינן אפי' בשבת יע"ש ובבאור מש"ש. ולכאורה י"ל בפשטות דאי תני בשבת הו"א דבי"וט מודה ב"ה דתאכל אבל השתא א"א למיטעי בב"ה דבשבת מודה ב"ה דתאכל ז"א דאף אי איירי בעומדת לאכילה דאוכלא דאפרת היא מ"מ לא מצי שחיט בשבת ולא שרי הביצה מכח אוכלא דאפרת אלא ביו"ט דמצי שחיט להתרנגולת וכיון דאין נפקותא בב"ה שפיר תני רבותא בב"ש דהוי כחא דהתירא. ומלבד שזה דחוק וכמ"ש א"ז רש"א בריש מכלתין דלא קאמרינן רק לדחויי אליבא דר"נ בלא"ה זה לא ניתן להאמר דהא לב"ה דקיי"ל דל"ל מוקצה בשבת לדידהו שרי הביצה מכח אוכלא דאפרת שרי ג"כ וגם דאכתי לא שמעינן עיקר הדין לב"ה דאין יו"ט מכין לשבת והול"ל ביצה שנולדה בשבת והוי ידעינן בנולדה ביו"ט דאסירא. אך י"ל בפשטות דאי תני בנולדה בשבת הוי מוקמינן כר"נ דלא תיקשי וליפלגי בתרנגולת דהא נאסר שחיטה ובישול. אבל הא טעותא דכעשיו דתפסינן לעיקר דמגביהין ב"ש לקולא וא"כ איך הו"א דפליגי במוקצה ותיקשה ב"ש אדב"ה וצ"ל שבת דחמירא כו' אבל אי תני בשבת הוי קשה אהדדי וא"כ בלא"ה לא הוי מוקמינן פלוגתיהו במוקצה והדק"ל ליתני בשבת, לכן נ"ל באופן אחר דאי הוי תני פלוגתייהו בשבת הוי אסור לכ"ע לב"ש משום מוקצה ולב"ה משום הכנה דבשבת אפילו תרנגולת העומדת לאכילה הוי מוקצה משום איסור שבת וכבר הוזכר סברא זו ברש"ל ומורמ"ש: אך זה אינו מספיק דלרבה דמוקצה אסור כמבואר בדוכתא טובא וא"כ הוא תופס מתני' דמגביהין ב"ש לקולא וב"ה לחומרא ולדידי' בשבת אסור לכ"ע ומוכרחים אנו לתרץ לרבה כמש"ל דאי תני בשבת הו"א דפליגי במוקצה דלפי מש"ל דמגביהין ב"ש וחומרא וב"ה לקולא נסתר תי' הנ"ל ולרבה א"ש כמובן אבל לפמש"כ הר"נ והרש"ל אהא דפריך שבת דעלמא

תשתרי ת"ל משום מוקצה דבה"ש לא חזיא דא"ל סברת התו' דהכא דאי בעי שחיט כו' יע"ש שתירצו בתרנגולת העומדת לאכילה דמשום איסור שבת לא יצאתה מתורת אוכל דאיסורא הוא דרבע עליה כארי בעלמא הלכך לא אשתרי משום מוקצה אלא היא אבל ביצה שלא נאסרה מעולם שריא עכ"ד א"כ הדק"ל ליתני בשבת וא"ל דאסור לכ"ע לב"ש משום משום מוקצה ולב"ה משום הכנה דבשבת אפי' עומדת לאכילה אסורה משום מוקצה והרי לר"נ ורש"ל ליתא למשל"ע וסברתו מוכרח דאל"כ מאי קאמר שבת בעלמא תישתרי ובאמת למאי דקי"ל כר"נ דבשבת מוקצה שרי ואפי' לרבה דאסור ולא הוי אצטריך לשנויי גזירה שבת אטו שבת אחר יו"ט. וג"ז יש לדחות אך דמ"מ ע"כ מוכרח כסברת הר"נ ורש"ל דאל"כ קשה מ"ט מוקי מתני דאירי ביו"ט שלאחר השבת ולכ"ע אסור משום מוקצה והכנה דהא בה"ש של יו"ט הי' נאסר דלא הוה שייך למימר אי בעי שחיט כו' משום איסור שבת דשמא עדיין הוא שבת וכיון דאיתקצאי לב"הש איתקצאי לכולי יומא אע"כ דמשום איסור שבת לא יצאתה עדיין מתורת אוכל אבל השתא י"ל כמ"של דאי הוי תני פלוגתייהו בשבת הו"א דפליגי משום מוקצה וא"ל כמ"של דאא"ל דפליגי במוקצה דא"כ תיקשי ב"ש וב"ה אהדדי ז"א דטעמא מאי מהפכינן סתמא דמתני' דמגביהן משום סתמא דמחתכין וזה א"ש בדא"א לאוקמי מתני' דהכא דהכא כפשוטו ביו"ט דעלמא ופליגי במוקצה משום וליפלגי בתרנגולת אבל אי הוי תני פלוגתייהו גבי שבת הו"א דפלוגתייהו במוקצה ולא הוי מהפכינן מתני' דמגביהין כיון דאיכא לשנויי דפליגי במוקצה אלא דעכשיו הדק"ל ליתני אוסרין ומתירין וא"ל דהו"א דמתירין היינו בטלטול א"כ ליתני בשבת וא"ל דאשמעינן דלא כר"נ ז"א דהא השתא קיימינן דפליגי רק בטלטול אבל אי הוי ס"ד דפליגי במוקצה וקשה וליפלגי בתרנגולת אע"כ דפליגי בהכנה וא"כ לא שייך וליפלגי בתרנגולת אלא מדל"ת פלוגתייהו בשבת צ"ל דאי הוי תני בשבת לא הוי ידעינן דפליגי בהכנה אלא במוקצה אע"כ דפליגי באכילה וא"כ שפיר י"ל דאי הוי תני פלוגתייהו בשבת לא הוי ידעינן דפליגי בהכנה ולא שייך לומר וליפלגי בתרנגולת וא"כ הדק"ל ליתני אוסרין ומתירין. ועכשיו נימא דר"נ מתרץ כך הקושיא דליפלגי בתרנגולת. דהא על תירוצו דהכנה יקשה קושית התוי"וט ליתני פלוגתייהו בשבת וא"ל דבשבת יהא אסור משום מוקצה ז"א כמש"ל מר"נ ור"של וא"ל דהו"א דפליגי בטלטול א"כ תיקשי ליתני פלוגתייהו בתרנגולת אע"כ דפליגי בהכנה ושפיר י"ל דאי הוי תני אוסרין ומתירין הו"א דפליגי בטלטול וא"כ ליתני פלוגתיהו בשבת אע"כ דלא נחית לקושיא זו דליפלגי בתרנגולת וא"כ שפיר י"ל דהו"א דפליגי מוקצה והא דל"ת אוסרין ומתירין משום דהו"א דפליגי בטלטול וכיון דגם לדידי' תיקשי נמי וליפלגי

בתרנגולת ולא תיקשי ליי הכי וא"כ אדרבא יש להוכיח דבמוקצה פליגי וא"כ לא קשה וליפלגי בשבת דהא בשבת איפכא שמעינן להו דב"ש אית להו מוקצה וב"ה לית להו, אבל אי נימא דפליגי בהכנה תיקשי וליפלגי בשבת אך י"ל דלשיטת ר"נ מוכח שפיר דפליגי במוקצה דאי בהכנה יקשה כנ"ל אבל רבה אזיל לטעמי' דס"ל כר"י וא"כ מוקצה דאורייתא והוי מוקצה והכנה שוין דבין במוקצה ובין בהכנה פליגי בשבת ויו"ט, ומיהו י"ל דגם לרבה בשנאמר בהכנה פליגי תיקשי וליפלגי בשבת אבל אי פליגי במוקצה י"ל דבשבת כבר ידעינן ממתני' דמגביהין ושפיר י"ל דאשמעינן דבשבת ויו"ט שוין ודלא כר"נ:

ועפ"ז מיושב קושית א"ז מוהר"שא בדף ג' ע"ב דקאמר בשלמא לרבה משום הכנה כו' אלא לרב יוסף ור' יצחק כו' דלא פריך לר"נ ולדרכינו י"ל דר"נ ס"ל הכנה והא דלא מוקי מתני' כרבה דמתני' מוכח לדידי' דלא פליגי בהכנה אבל בברייתא דקתני אחד שבת וכו' אין מטלטלין יעו"ש שפיר י"ל דאסור משום הכנה אבל לרב יוסף ור' יצחק תקשה שפיר דא"ל דס"ל הכנה ודלא מוקי מתני' בהכי משום דלא תני בשבת דהא לדידהו משום מש"ז ומשום פה"נ ג"כ קשה ליתני פלוגתייהו בשבת א"ו הכנה ל"ל. אך י"ל דקושית התויו"ת ליתני בנולדה בשבת דילפינן ביו"ט מכש"כ דבעי הכנה דקרא משום דלא חשיבא ולפ"ז נסתר מש"ל ויש להאריך קצת בזה, ומלבד מה שתירצנו קושית א"ז רש"א נ"ל לתרץ באופן אחר שידוקדק בזה מה שסיים כולהי כר"נ לא אמרי דהא ר"נ כבר נתפרך אלא דבל"ז הו"א לעולם הכנה אית להו והא דלא אוקי טעמא דמתני' משום הכנה דליתני בשבת אבל עכשיו דקאמר כולהי כר"נ לא אמרי כי קושיין וליפלגי בתרווייהו לפ"ז ע"כ מוכח דהכנה לית להו דאלת"ה לוקמי מתני' בהכי והא דלא תני בשבת דהו"א דפליגי במוקצה דלא שייך לומר וליפלגי בתרנגולת ולקמן נרחיב הדבור בס"ד לתרץ קושית א"ז רש"א וקושיא הנ"ל בטוב טעם. ומקודם נבוא לבאר שדה"תו בדבור השני הוא תי' לדבור הראשון דלסברת התו' אי הוי תני אוסרין ומתירין הו"א בטלטול הדק"ל ליתני בשבת וא"ל דל"ל אי בעי שחיט כו' ז"א דלהר"נ ורש"ל דאיסורא דרבע עלי' כארי וא"ל דהו"א דפליגי במוקצה ודלא מהפכינן מתני' דמגביהין דא"כ ליפלגי בתרנגולת דהא השתא קיימינן דבטלטול פליגי וע"כ דפליגי בהכנה א"כ לא שייך פלוגתייהו בביצה דמאתמול גמרה לה וא"כ הו"א דפליגי בטלטול וליתני בנולדה בשבת ולזה סמכו בדבור שלאחריו שאור בכזית לא שייך הכא מילי וא"כ באמת פליגי בין בשבת ובין ביו"ט רק התנא סידר פלוגתייהו לגבי יו"ט כיון דפליגי עוד בחד מילי גבי יו"ט וב"ה לחומרא וב"ש לקולא ולא חשיב נמי הא בהדייהו כיון דבאמת פליגי גם ביו"ט ובזה מסולק ג"כ קושית העולם

מה הוסיפו יותר מפרש"י וגם בש"ות הרדב"ז הרגיש בזה וע' בהגהות מוהרצה"ח מש"ש ולדברינו בדרך פלפול יתיישב ג"ז וכדאמרן. ועתה נבוא לבאר דבור ג' משום דעדיין קשה אמאי פריך וליפלגי בתרנגולת דלמא מוקצה דבע"ח חמיר טפי ועברש"ל ומוהרמ"ש ולפ"ז א"ש לפמ"ש התו' בדבור א' דאוסרין ומתירין הו"א בטלטול וא"ל דליתני בשבת דהו"א דפליגי במוקצה וא"ל דליפלגי בתרנגולת ולב"ה אסור ולפ"ז היו צריכין דבור ב' שאור בכזית כו' ולכן כתבו בדבור ג' אוכלא דאפרת כו' ולפ"ז אי התרנגולת אסורה גם הביצה אסורה ומדשרינן הביצה גם התרנגולת שריא ושפיר י"ל דליפלגי בתרנגולת ומיושב קושיא הנ"ל. ולפ"ז יובן בדבור הרביעי ת"ל דבהדיא אית להו מוקצה דתניא לא יטול כו' דבל"ז הו"א דלעיל אמתני' דמגביהין דפליגי ב"ש וב"ה במוקצה לא הומלה"ק הא תרויהו אית להו מוקצה דלא יטול אא"כ נענע מבעו"י דהא מוקצה דבע"ח חמיר אבל השתא דס"ד דלמא ב"ש לית להו מוקצה וע"כ דמאן דאית לי' מוקצה בביצה אית לי' גם בתרנגולת וכמו שיבואר בסמוך בס"ד א"כ השתא קשה מהא דלא יטול אא"כ נענע מבעו"י ותירצו דכאן בבע"ה דיוני שובך דחייס אינש דלא ליחרב שובכו כמש"כ המפרשים. ובזה יבואר קושיא הנ"ל. ובאופן אחר יתבאר יותר קושית א"ז רש"א הנ"ל דאדר"נ אין להקשות די"ל דאית לי' נמי הכנה דרבה והא דלא אוקי המתני' בהכנה דליתני בשבת וא"ל דהו"א דפליגי משום מוקצה ז"א דר"נ ס"ל בשבת ב"ה לקולא וכנ"ל וא"ל טעמא מאי מפרכינן ממתני' דמגביהין משום סתם דמניחין וזה בשא"א לוקמי מתני' דהכא במוקצה משום וליפלגי בתרנגולת אבל אי הוי תני פלוגתיהו גבי שבת הו"א דפליגי במוקצה ולא הוי מפרכינן אמתניתי' דמגביהין כיון דאיכא תרי מתני' דפליגי במוקצה וא"כ שפיר י"ל דאי הוי תני פלוגתייהו הו"א דפליגי במוקצה ז"א דאכ"ק קו' התו' ליתני אוסרין ומתירין וא"ל דהו"א דפליגי א"כ וליפלגי בתרנגולת א"ו לא פליגי במוקצה אלא בהכנה ואי הוי תני מתירין הו"א בטלטול וא"ל וליפלגי בתרנגולת דבהכנה לא שייך זה וע"כ מדלא תני בשבת שמ"מ דלא פליגי בהכנה אלא במוקצה וא"ת דגם במוקצה קשה וליפלגי בשבת ז"א חדא דבשבת לר"נ הוי איפכא דב"ש אית להו מוקצה וב"ה ל"ל מוקצה ועוד דכבר נתבאר דאי הוי תני בשבת הו"א דפליגי בהכנה ולהכי תני פלוגתיהו ביו"ט ואף די"ל דפליגי נמי בהכנה מ"מ מוכח דפליגי במוקצה כיון דבשבת א"א לפרש דפליגי במוקצה אלא בהכנה וביו"ט י"ל דפליגי במוקצה אס"ד לפי האמת דפליגי בהכנה לא הוי שתיק לפלוגי במלתי' דאיכא למיטעי ותני יו"ט דאיכא לפרושי דפליגי נמי במוקצה א"ו דפליגי נמי במוקצה וא"ל דמ"מ ליתני בשבת וא"ל כנ"ל דא"כ הו"א דפלוגתיהו במוקצה מדלא תני אוסרין ומתירין ול"ל דהו"א דהיינו לטלטל מדלא

ליפלגי בתרנגולת ז"א דבאמת ליתני שבת וליתני דאסור לשחוט אא"כ הי' לו עפר מוכן מבעו"י וכיון דאין לו עפר אינו יכול לשחוט התרנגולת ולא הוי הביצה אוכלא דאפי' וא"כ י"ל שפיר דמירי בעומדת לאכילה דאינו יכול לשוחטה בשבת:

ויש לדקדק על סברת ב"ש דמ"ט דב"ה דהא אף אם אין לו עפר מ"מ אם כבר שחט מודים שיחפור בדקר וע"כ צ"ל כיון דלכתחלה אסור לשחוט א"כ כבר אתקצאי לבה"ש וכנ"ל אך נוכל לומר אס"ד דפליגי בכה"ג ליפלגי בתרנגולת בכה"ג דלא הי"ל עפר מוכן מבעו"י ועכשיו מצא עפר מוכן אצל אחר דלב"ה כיון דלא הי' לו עפר מוכן מבעו"י איתקצאי לבה"ש כו' ולפ"ז י"ל דפליגי במוקצה והא דלא פליגי בתרנגולת משום דהו"א דפליגי בסברא הנ"ל אך זה א"ש לר"נ דס"ל הכנה אבל לרב יוסף ור' יצחק דהכנה לית להו קשה לאוקמי מתני' בהכי ואין לתרץ כמו לר"נ דא"כ ליתני ביצה שנולדה בשבת ז"א דגם לטעם מש"ז או פירות הנושרין קשה ליתני בשבת אלא דזה לא תיקשי לדידהו א"כ לוקמי מתני' בהכנה א"ו לית להו הכנה א"כ לפ"ז מוכח נמי לדידהו דלא פליגי במוקצה דא"כ ליפלגי בתרנגולת וא"ל דהו"א ליפלגי באין לו עפר מוכן מבעו"י זה הוי ידעינן מדלא פליגי בשבת ואף שלדידהו אז"ק דליתני זה דוקא אי שייכי מלתא בין בשבת או ביו"ט כגון הכנה או פה"נ או מש"ז אבל דאין קפידא אי תני שבת או יו"ט משא"כ אם אין לו עפר מוכן דלא שייך לגבי שבת כלל א"כ אי איתא דהתנא נשמר מהא דאין לו עפר מוכן הול"ל שבת א"ו אתיא למעוטי מוקצה ולר"נ שפיר י"ל דלא ממעט מוקצה אלא הא דאין לו עפר מוכן והא דלא תני שבת דאז הו"א דפליגי בהכנה לאפוקי ר"י ורי"צ דל"ל הכנה אין למיטעי דפליגי בהכנה ובזה יובן קושית א"ז רש"א הנ"ל.

וגם יש לדקדק הלשון כולהי כרבה נמי לא אמרי דהול"ל כרבה לא אמרי דבל"ז דאמר הכנה ל"ל לא הומ"ל כר"נ לא אמרי כי קושין דליפלגי בתרנגולת דאי נקיט פלוגתייהו בתרנגולת הו"א דפליגי בהכנה לז"א כולהי כרבה לא אמרי הכנה ל"ל א"כ שפיר אמר כר"נ לא אמרי כי קושיין כו' ולפ"ז מוכח דר' יצחק ורב יוסף ס"ל כר"י דא"לכ איך ידעינן דלא פליגי באין לו עפר מוכן מדל"ת פלוגתייהו בשבת ולפ"ז לר"נ בל"ז שכתבנו לעיל ניחא קושית וליפלגי כנ"ל וא"ל דליפלגי בשבת ז"א דלר"נ גבי שבת ב"ה לקולא וב"ש לחומרא, וידעתי שיש להשיב על הסברא שכתבתי להוכיח דרב יוסף ור' יצחק ל"ל הכנה מדלא אוקי המתני' בהכי דהלא כתבתי דלדידהו א"א לומר דהתנא נשמר דלא נימא דאירי שאין לו עפר מוכן דא"כ ליתני שבת וכנ"ל א"כ לפ"ז י"ל דהכנה אית להו והא דלא מוקי מתני' משום הכנה דא"כ ליתני פלוגתיהו בשבת כמש"כ אליבא דר"נ וא"כ הדק"ל קושית א"ז רש"א למה לא פריך גם לר"נ. וי"ל עפ"מ שהזכרנו לעיל

רק שנסביר קצת בע"א דהא יש לדקדק על רב יוסף ור' יצחק דלא מוקי כר"נ משום דליפלגי בתרנגולת הא איכא לשנויי דאתיא למעוטי היכי שאין לו עפר מוכן וכנ"ל וצ"ל כמשל"ע דזה הוי ידעינן מדל"ת שבת ואי איתי להו הכנה הדק"ל וכנ"ל א"ו הכנה לית להו וא"כ מוכח שפיר לדידהו דלא פליגי במוקצה. ויש לפלפל ולהרחיב הדבור בזה בישוב כל הקושיות והדקדוקים שעמדו המפרשים בסוגיא זו ע"פ דרכינו הנ"ל ישמע חכם ויוסיף לקח והנחתי עוד מקום למעיין אחרי להתגדר ע"פ תהלוכות פלפול האמור למעלה בס"ד:

ג

א

תו' ד"ה מוחלפת ע' לא"ז רש"א דלא מסתבר דהוי תרי דרבנן וע' בתו' יומא ל"א ב' ובש"ות שמ"ר ח"א סי' ל"ג בהגה וע' תו' תמורה ל"ג ב' ד"ה כדתניא וע' ירו' ברכות רפ"ק ורבנן דהכא אמרין וכה"ג בברכות רפ"ז ועש"ות חוט השני סי' י"ח וע' ב"מ ז' ב' אמר רבינא איפוך וכו' וכה"ג בכ"מק:

ה

א

רש"י סוד"ה במזרח לוד כו' בכ"מ יש פלוגתא חד תני נטע כו' וע' צל"ח. וא' חותני הגנ"י עפמ"ש בירו' טעם משום יין לנסכים ובמגילה י' א' דמאן דס"ל קלע"ל מקריבין אע"פ שאין בית וע' רש"י כאן ע"ב דר"א ס"ל כן וע"כ נהג מע"ש וא"כ לשיטת ר"א דמקריבין גם עתה ולשיטת הירו' משום נסכים שייך גם עתה הטעם ומה ראי' לבטל טעם לא בטל דבר וע"כ הוצרך הג' לסיים וארי"ח מה טעם כו' וזה הטעם לא שייך עתה ולאפוקי טעם הירו' משום נסכים ורק כ"ז א"ש אי הגי' כרם רבעי ויש סברא ליתן טעם הירו' וע"כ הוצרך לפ' טעם לעטר אבל א"נ נט"ר אין מקום לטעם אחר וע"ז א' דיש מאן דתני כרם ובזה שייך טעם נסכים ואין ראי' וע"ז א' שר"י פי' טעם כדי לעטר וא"כ מוכח הראי' רק מטעם ריי"ח עכ"ד: שצריך מנין אחר להתירו ואף דבטל הטעם ומקשים מכתובות ג' ב' אי איכא דקביעי האידנא וה"ה הכא כיון דתיקנו רבנן בב' וה' אף שבטל הטעם דמה"ת רק במעות וע' בהג"א בסי' ג'. וא"זק דודאי גם בימיהם במקום שהיו קבועין בכל יום היכי דטריח לי' אשה נשאת בכ"י ולכן לא הוי דבר שבמנין אף שעזרא תיקן שיהיו קבועין בב' וה' מ"מ הא גם בימיהם כשאירע ב"ד קבוע בכל יום היכי דטריח לי' אשה נישאת בכ"י ולכן לא הוי דבר שבמנין. וע' צל"ח שהביא קו' על התו' בסנהדרין טו"ב ד"ה מי גמרינן שהניחו בתימא דמאי נ"מ דמאי דהוה הוה וק' הא אי לא גמיר שעה מדורות

ול"ל במשוך היובל וע"כ לדבר שבמנין והא י"ל לאשמעינן דדין בהמה בג' יעש"ב וע' בש"א סי' מ"ט ובאו"ח לפסחים רפ"ב באורך וע' בנ"ת כריתות דף ה' בד"ה תרי מיעוטי יעש"ב. ואולם י"ל בפשטות לפרש"י דישיבת משה הי' ממחרת לאחר יו"כ וא"כ בימים שבנתים לה"י אלא משה לבד וכמ"ש התו' דהאיבעא לאחר שהקים יתרו סנהדראות וכמ"ש התו' ב"ק נ"ד א' סד"ה דהוי"א כו' ליכא למילף דעדיין לא ניתנה תורה וע' ב"דלצ דרוש ו' מה שהעיר בזה ע"ד א"ז רש"א יעש"ב. ואולם בתו' ע"ג כד"ב כתבו דאפי' למ"ד יתרו קודם מת"ת בא עכ"פ סוף הפי' דיתרו שנא' והודעתם את חוקי אלוקים ותורותיו לאחר מת"ת הי' ולפ"ז הד"קל למה לא מבע"ל אאיש סיני וגם דבפר"שי עה"כ נבול תבול גם אתה גם לרבות חור וע' זקנים רק דיתרו ראה שכולם אינם מספיקין וגם בפר"שי והוא מספרי איכה אשא וגו' טרחכם מלמד שהיו טרחנים הי' א' מהם רואה את הבע"ד נוצח בדין וכו' אמר מוסיף אני עליכם דיינים הרי שגם מקודם לא הי' דן לבדו מדקאמר מוסיף אני עליכם וזה הי' קודם שתיקן יתרו להושיב סנהדראות וע' בר"א חא"העז סי' מ' אות ה' בענין דבר שבמנין ויש לפלפל עוד ואכמ"ל:

ב

בין לקולא כו' ע' נדה כ"ד סע"ב ודוק.

ז

ב

רש"י ד"ה השוחט כו' לשחוט בהמה ויש מוחקים וא"צ וע' רש"י חולין ט"ז ב' בעופא דקליל ובהמה דנקיט ל"ד וע"ש בר"נ וב"י סי' ו' ובתמורה י"א ע"ב בעוף מהו בהמה א"ר כו' דודאי א"ז בכלל בהמה רק דמ"מ אינו מדייק בה וי"ג לימלך בהמה:

ח

ב

והא מדקתני סיפא ואם שחטו אין מכסין כו' מכלל דרישא כו' ע' רש"י האריך בשפת יתר ומהר"מל הרגיש ומחק בגמ' תיבת דרישא דלפמ"ש בכונת רש"י אין לו מקום וד' דחוקים. וא"כ מה צריך להזכיר רישא המוזכר בגמ' לפ"ז. וע' רש"א ור"מ בתו' ד"ה והא. ונתעורר בזה כבוד חותני הגאון נ"י והוסיף עוד דצריך להבין מ"ש רש"י דהשתא ודאי אין מכסין ספק מיבעיא דאין קו' לברייתא דאשמעי' כמתני' וכ"ש שלפ"ד התו' ד"ה אמר לקמן ט' ב' מחלפי' ב"ש לב"ה ואין מקום לפשיטא עפ"מש רש"י ד"ה אפי' וודאי נמי דהא כב"ה קיי"ל ואף דרש"י ז"ל אזיל בשי' לקמן מ"מ גם לדידי אין קו' על הברייתא שהרי גם רש"י הוצרך לפרש מוחלפת כו' כאן כו'. ואמר דלדעתו ד"ק של רש"י מכוונין מאוד באופן שא"צ למחוק כלל שכוונת הקו' מהסיפא ע"כ אא"ל דמסיפא עצמה ק'

דא"נ הול"ל בקצרה אימא סיפא כמו בכ"מ ולשון והא מדקתני סיפא מורה שהקו' חוזר מסיפא לרישא והיינו דמגוף הבבא דסיפא מדאצטריך למיתני' מוכח דרישא בדאית לי' עסקינן דא"נ בד"לל וע"כ אין מכסין גם בוודאי וא"כ תק"ל למה נקיט רישא בספק וצ"ל דלא מיבעי' ודאי כתי' הגמ' וא"כ מוכח כבר דגם בדיעבד אין מכסין וע"כ ספק רבותא יותר דקמ"ל דבלית לי' אין שוחטין דהא"מ לשחוט ולא לכסיי'. אבל א"נ דגם בדל"ל מכסין ורק דמ"מ אסור לגרום חלול יו"ט לכתחלה א"כ אדרבא הול"ל ברישא ודאי דאין שוחטין דאפי' ודאי וכשישחוט ויוכרח לכסות כדין לא יהי' עכ"פ חלול יו"ט חנם שעשה מצוה בודאי וידעי' כ"ש ספק. ולפ"ז הי' צריך למיתני ברישא דאין שוחטין ודאי. ומדתנא ספק ע"כ מוכרח דאין מכסין גם בדיעבד וע"כ ספק רבותא יותר וכנ"ל. וע"כ א"נ כרב יהודה דבאית לי' מוכן הוא לכל וע"כ הברי' בד"לל למה צריך להשמיענו סיפא דאין מכסין בדיעבד הא מדנקט רישא בספק מוכח כבר דל"מ ודאי דגם בדיעבד א"מ. וז"כ רש"י כלומר ר"ל דל"נ דהקו' מדינו של הסיפא דאא"ל דבודאי אין מכסין בדאית לי' דמהיכן פשיטא ועז"א דאינו כן רק דמעיקר בבא של הסיפא דאצטריך למיתניי' מוכח דרישא בדאית לי' וע"כ דוקא ספק אבל ודאי מכסין ולא משום רבותא וע"כ אצטריך לאשמועי' סיפא דאף בדאית לי' גם בדיעבד א"מ בספק דאי בדלית לי' הלא תק"ל למה נקט ודאי וע"כ צ"ל כתי' הגמ' ל"מ ודאי וא"כ מוכח כבר מרישא בפשיטא דגם ודאי אין מכסין בדיעבד ג"כ ומיותר לגמרי הסיפא וא"כ לפ"מ שמוכרח לתרץ הרישא לפי אוקימתא דל"ל לפז"ק מאי אצטריך לאשמעינן בבא דסיפא השתא ודאי אין מכסין כדמוכח מדנקיט רישא ספק ברבותא ס' מיבעא אלא ש"מ בדאית לי' דלגבי ודאי באמת מכסין ואשמועינן דס' דוקא אין מכסין דהא"מ דבדיעבד גם ס' מכסין כיון דבאית לי' מיירי גם בדיעבד וק"ל אמאי אין מכסין עכ"ד מר חותני שליט"א:

יב

ב

הו"ל אסורייתא דחרדלא. וע' תו' חולין ו' ב' ד"ה והתיר ר' את בית שיאן שה"ר מהכא דמשמע דחייב במעשר ותמה אבא מרי ז"ל דלהמעיין בסוגיא לא מוכח מידי דשם מיירי ממלילות שהן משבלין דהוי תרומה דאורייתא בא"י ולכן נהגו בח"ל ועוד אף אי נימא דמחרדל מיירי ג"כ אין ראי' כלל דעיקר קושית הגמ' דמוללין מלילות ביו"ט ואין בו איסור מלאכה ביו"ט ובאיסור מלאכה אין חילוק בין א"י לח"ל וא"כ מצינו תרומה שזכאי בהרמתה כי בא"י ע"כ צריך להפריש כיון שאין בו איסור מלאכה עכ"ל א"מ ז"ל:

יד

ב

תרתי ע' תו' קדושין י"ט א' ורשב"ם ב"ב לח"ב ונ"א וע' ע"ב ברשב"ם וע' רש"י סוכה כט"ב וב"ק כ"א וע' ריטב"א ערובין ז"ב וע' בנמ"י ב"מ כד"ב אלו שלו וחייב להחזיר וכ"ה בהגמ"י וע' רשמי שאלה סק"ב שביאר כעין זה הירושלמי דר"פ הי' קורא יעש"ב: רב אחא ברדלא וכ"הג בסוכה כ"ו א' וגיטין י"ד א' וע' ירו' כלאים ספ"ט ר"י בן פזי ברדלא וע' ב"מ י' ע"ב וכן בירו' אבא כהן ברדלא וע' ב"ש בשמות האנשים שברדלא הי' שם אמורא. ומזה תמהני על הנו"בי מ"ת חאו"ח סי' קי"ד שלא נמצא שנזכר תנא בשתי שמות זולת אבא שאול ואבא יוסי שהוא תואר החשיבות. ומזה מבואר שהיו רגילין כן גם בימיהם וכן מצינו גם במקראי קודש בשם התואר כמו צפנת פענח וידידי' ושמותיו של משה בפ"ק דמגילה וכדומה וכן אויל מרודך (וע' ירו' סוטה פ"ח ה"ג הוא יוחנן הוא יהואחז ובסוף יבמות בר' יונתן ארי' ואולי שהי' לו ג"כ לשם כינוי וע' שבת קיח"ב וערובין יג"ב וגיטין ל"ד ב' ותו' נדה ל"ו ב' ד"ה איסי). וע' שבת מ"ג ב' שילא מרי וקדושין ו' ב' רב הונא מר ויבמות ח' א' ביבי מר ומ"ק ט"ז א' אדא מרי וכתובות פ' ע"ב יהודה מר ור"ה כב"א מרי טבי וגיטין י"א הונא מר וירו' נזיר ספ"ח ושקלים פ"ב ה"ה ושבת פ"ט ה"ד ופ"ג ה"ו ותענית פ"א ה"א וה"ג ומגילה פ"ב ה"ד ודמאי פ"ב ובכורים פ"ק ונדרים פ"ב ה"ד ופ"ט ה"ה וסוטה ספ"ו ר' אבא מרי אחוה דר' יוסי וכן בכ"מ לאין מספר וע' ירו' קדושין פ"ק ה"א וה"ו ובבלי ב"ב קכ"ג א' אבא חליפא וע' רש"י בפ' הנזקין נו"א אבא סיקרא כך שמו: ונ"ל כונתו כמ"ש התי"ח בב"ק דהכא לא מסתבר שהי' לשון חשיבות מדהי' ריש בריוני וע"כ דהי' נקרא בשתי שמות [אך ראיתי בהגהות רצה"ח כי אבא סיקרא הוא פי' של ריש בריוני כי סיקרי הוא רוצח בל"י ורומי עכ"ד ודפח"ח וע' מדרש איכה בפי' היו צרי' לראש שהי' שם בן בטיח בן אחותו כו' יעש"ה ומבואר ששם העצם שלו הי' בן בטיח וע"כ מוכרח כדבריו וע' ירו' סוטה פ"ט ה"ט שאני אומר סרקיים ועפ"מ ע"ש שהישמעאלים מתפארים בעצמם שנולדו משרה הגבירה ומכנין לעצמם כן והן עומדים על הספר לומר שלהם ניתנה הארץ כו' ובמח"כ כי גם שם הכוונה בלשון רוצחים כפשוטו] וע' ב"ק קי"ב ע"ב מר אחא זה שמו וע"ש בת"ח דל"ל דקראו בשם חשיבות דהכא משמע דהוי אינש אלים. וע' רש"י ב"ב קסד"ב יהודא חייטא כך שמו ומזה נ' בחולין ל"ח א' אבוה דבר אבוברם דלא כפר"שי וגם צ"ל שזה אברם הנזכר בגיטין ד"נ. וירו' ערובין פ"י ה"ב לוי סוכיא וע' בק"ע כך שמו [לוח התיקון: וע' רש"י פסחים ג"ב ד"ה חקוקאה] וע' מ"ר קהלת פרשה ד' פי"א שמעון סיכנא

איש עוצה ובבכורות מ"ז ב' ר"ש יאסיניא וברכות כ"ב א' ור' יהודא גלוסטרא ומדרש איכה סי' א' פסוק ט' ר' יצחק פאסקא ובמגילה ד' א' ובכ"מ עולא ביראה והי' שם אמורא כמו בסוכה לד"ב א"ר ביראה א"ר אמי וע' ירו' מגילה פ"ב ה"ד וע' בירו' שבת ר"פ כ' ר' חנינא ברוקה וע' ביצה כה"ב אחי שקיא ודוחק שהוא לסמן ע"ש אחיו כי גם שמו לא נודע בין האמוראים וירו' נזיר פ"ו ה"א ר' יונה בוצרי' וירו' ברכות פ"ד ר' יצחק סחורא וירו' תענית פ"ד ה"א ר"י"צ סחורה וסופרים פי"ב ה"ז ופ"ו דסוטה ה"א ר"י"צ עטושיא וכ' בירו' תרומות ספ"ג ויבמות פ"א ה"א ר' אייבי בר נגרי קרוספיד בשם רשב"ל וע' תויו"ט אבות ספ"ג ר' אלעזר חסמא גרסי' וכ"ה בפ"י דתרומות וב"מ פ"ז וזבחים פ"ז ופ"ב וירו' פסחים פ"ג ה"א ר' יהושע אוניא (ואולי שהי' ע"ש העיר) וירו' ערלה פ"ק וכן נ"ל באפרים ספרא מסוף ב"מ כמו רב ספרא וע' ירו' סוטה פ"ג ה"ד ריב"ב ור"א חסמא ובבלי חגיגה ג' א' בן חסמא ודרך הירו' לפעמים להשמיט תיבת בן וע' ירו' ערובין פ"ג ה"א ר"י"צ עטושיא ור' יונה בוצרי' וע"ש פ"ב ה"ד ור' יעקב בר אחא עמרם בשם רב יהודה וכה"ג בירו' ערובין פ"ג סוף ה"ד ואף דדרך הירו' לפעמים להשמיט תיבת אמר מ"מ לא מצינו עמרם בלא תואר רב ואף שהיו לו ב' שמות וירו' מעש"ש פ"ה ר' יצחק רובה. אך באמת הוא כמו ר' חייא רבה בירו' ר"פ כל כתבי ועירובין פ"ב סוף ה"ד וביצה פ"ג ה"ה וגיטין פ"ח ה"א וע' בפ"ד דתרומות וע' ירו' תענית פ"ד ה"ב וע' ירו' דמאי פ"ה ר' הונא רובא דצפורין וע' בסוטה פ"ה ה"ב ויבמות פ"טו ה"א ובכ"מ וירו' כתובות פ"ג ה"י ר' זירא עולא בשם ר' ישמעאל בשם ר' אלעזר אך דמזה אין ראי' דדרך הירו' להשמיט תיבת בשם וירו' שבת פ"ג סוף ה"ג ר' אחא אבא וע' תו' כתובות צ"ח ב' ד"ה אר"פ וי"ל דמזה הי' באביו של אביי דהי' כייל כזבחים קי"ח ב' ובערוך דהי' שמו נחמיני ומשום דהוי כשם אביו דרבה לא קראו בשמו וע' בע"ג כ"ו ב' דגם רבא קראו נחמיני וע"ש נ"ח א' וע' רש"י סוף הוריות וסוטה לד"ב ושבת קד"א וגיטין לד"ב וס"הא ור"נ נדרים נד"ב ד"ה אתמר ובע"ג נ"ט א' וע' בעק"ד חיו"ד סי' כ"ו אות ז' וע' גיטין נ"ה סע"ב בר קמצא ופר"שי וע"ש במפרשים שלא כתבו כן:

טז

ב

אדר ער"ה כ"ג א' וע' ירו' כתובות ספ"ז כ"ד מיני ארזים הן: י"ז א' כל מזונותיו ע' מ"א ס"ס תי"ט ובעט"ז באו"ח סי' רמ"ב. אמרו על שמאי עט"ז סי' רמ"ב ובחי' לחגיגה די"ז מש"ש:

יז

א

כל מזונותיו ע' מ"א ס"ס תי"ט ובעט"ז באו"ח סי' רמ"ב. אמרו על שמאי עט"ז סי' רמ"ב ובחי' לחגיגה די"ז מש"ש:

כ

ב

עבר ושחט מאי רבא א' זורק את הדם להתיר בשר כו' והק' מר חותני הגאון נ"י דלפמ"ש מקודם למדס"ל נו"נ אין קרבין ביו"ט מדאו' נמי לא חזי דהא שתי הלחם כו' וא"כ רבא דס"ל בתמורה ד' ע"ב אי עביד ל"מ ליפסל הקרבן וע' תו' שם ד"ה רבא שהקשו בשוחט את הפסח על החמץ דליפסול כו' וכאן ליכא קרא להכשיר [ואולי אפ"ל בשוגג וע' נוב"י מ"ת חיו"ד סי' ט' דלרבא דעל"מ גם בשוגג ל"מ אינו מוכרת לפ"ד הגרע"א ז"ל ואכמ"ל ויש לפלפל ע"פ סוגיא דמנחות צ"ו ב' רק אכמ"ל] ורק נ' לפמדקי"ל לעיל י"ב א' מתוך שהותרה הבערה כו' ומפורש שם דבשוחט עולת נדבה לפ"ז אינו לוקה עכ"פ. וא"כ אף דבפסחים מ"ז א' א' דנו"נ אינם בכלל היתר מ"מ כיון דאינם בכלל מלקות שוב לא דמי להנך דתמורה דפריך מנייהו שם לרבא עכ"ד: ול"נ להפוסקים דבאיסור עשה לרבא ג"כ מהני וע' תו' לעיל י"א דהוי איסור עשה וגם להט"ז בסי' ר"ח דהיכי דיומא קגרים לכ"ע מהני וגם להמוהרי"ט היכי דאפשר לתקן האיסור וגם דהוי כבדה את האיסור לרבא דלא אישתרי רק לאכילה יע"ש וע' בסמ"ע דגם בדרבנן אעל"מ ורק י"ל דהכא משום גזירה וכמו בדן בלילה בסי' ה' וע' תו' חגיגה כ' וע' בחי' ליבמות י' ע"א:

כא

א

וכי מה בין זה לנו"נ ולכאורה כיון דלא ידע דיש חילוק למה שאל לו. אך להתו' בחולין קכ"ב דעל מעשה הי' שואל וע' בנר תמיד לכריתות ד"ה בה"ד אלא אר"י ובילקוט תשא יעש"ב ולפ"ז י"ל משום דאין למדין הלכה עד שיאמר הלכה למעשה וכב"ב ק"ל וע' ירו' פיאה פ"ב ה"ד וספ"א דחגיגה [וז"ש בפסחים נ"א שלא בפני לא תיכול, וע' בב"א כלל ט"ז בשער או"ה מה שהוכיח מזה או די"ל ככתו' ד"ד ב' באפה נהוג כו'] ואפשר שהרואה יטעה מכח דמיונו וכה"ג ולהכי הי' שואל למעשה או משום דאסור להורות הלכה בפ"ר, ובזה מבואר ג"כ כוונת רש"י דאמר ואני היום כו' ופרש"י יו"ט הוא ודרשתי לרבים ולפ"ז י"ל דמהא גופא משמע דהי' ביו"ט דע"כ שאלו למעשה וכנ"ל ובל"ה י"ל בפר"שי ע"ד ה"ד במ"ק ה' סוע"א ובשבתא דריגלא לא הוי מקשי לי' וע' ברכות ו"ב. וע' חולין י"ב א' צא ושחוט כו' ובשבת דד"א ושם כ"א א' בעי אביי איתבי' ושם נ"ג א' ומ"ש

מאוכף וע' במכלתין כ"ב א' בעי מיני' אביי מרבה כו' איתביי כו' וכן בפסחים כ"ו ב' בעי מיני' רמי כו' א"ל אסורה ומה בין זו לערלה וע"כ דהשאלה הי' רק לברר הדין אולי יש הבדל ביניהם וכה"ג בבב"מ ובכ"מ: סע"א שהרי התורה אמרה לכם. אלה"ר למ"ש באו"ח סי' תרנ"ו וביו"ד סי' קנ"ו דצריך שיתן כל ממונו שלא יעבור על לא תעשה וע' תו' ביצה י"ב א' ד"ה הא מני דהכא אפשר שהיו יכולין לנבל ע"י א"י רק שהי' סובר דשרי לגמרי מלכם ויש לפלפל בזה אי יש חילוק בין עשה לל"ת וע' פמ"ג בא"א. אבל ז"א דא"כ לא יתחייב בחמצו של אחרים המופקד באחריותו שלה"י יכול למכרו וע' פסחים י' ע"א בממונו לא אטרחוהו כו' וע' בחי' ליבמות ח' א' ויש לפלפל טובא ואכמ"ל:

כב

ב

בפסח קאי ע' תו' פסחים ל"ז א' וע' כתובות ז' א' ותו' ב"ב פג"א ד"ה מעשה וע' תויו"ט ריש ביצה הא דלא תני בנולדה בשבת ויע"ש בחדושי וע' רש"י יבמות מו"ב ד"ה דלמא דאיקלעו כו' וע' ירו' ר"ה פ"ק סוף ה"ב שחנטו קודם ט"ו שבט וע"ש בשיורי קרבן:

כה

ב

שום מראשו וע' באו"ח ק"עו ס"ק י"ד דבשבת יתחיל מראשו וי"ל כב"ק פ"ב ועמ"א ר"ס ר"פ ולכך כיון שאינו עושה כן בשביל דרך אכילתו לא מיחזי כרעבתן בזה.

ל

א

לדרו באכפא וגי' הרא"ש בכתפא: אלא מוטב כו' ע' ברא"ש וכיבמות ס"ה כשם שמצוה כו' וע' תו' ע"ג ד' סע"א.

ב

רב מנשיא וברא"ש הגי' רב אשי: כשם שחל על החגיגה, והא דלא דריש מלה' דכתיב בסוכה די"ל דהו"א דאתיא דבעי לשם חג וע' תו' סוכה ט' א', מהא דאתמר הפריש וע' בהג"א ועט"ז ר"ס תרכ"ה שאפי' ביום הראשון קודם שנטלו למפק בי' יש איסור מוקצה ול"ד למ"ש הב"י בשם הג"א עבדי' להושענא ולא אגבי' למיפק בי' דשרי בהנאה דהזלמ"ה דכ"ז שלא עשה המעשה דהיינו האגודה לא אקצי דעתי' מיני', ונ"ב בכ"י א"מ ז"ל ולהמעיין בהג"א דגריס ולא אגדי' ופשוט דכל הזלמ"ה א"כ ביום הראשון קודם שנטלו א"ב איסור מוקצה ודלא כט"ז שנתחלף לו ב' בדי עכ"ל וע' בסי' תרל"ח ס"ק ז' בט"ז ובמ"א סק"ג. ובאמת לפ"ד הט"ז הול"ל הטעם משום דבכה"ג לא הוי הזמנה כלל כיון דלא הי' האיגוד ובאמת לדידן דקיי"ל דכל הזלמ"ה:

לד

ב

תו' ד"ה ואומר דב"ש שמותי וע' צל"ח לביצה ב' סע"א ודלמא ב"ש דהא דפרכינן מב"ש אר"א היינו להחמיר. ובזה ניחא דל"ת מב"ש ברכות י"א סע"ב דלא דרשי ובשכבך ואף למסקנא דרישא לאו ר"א מ"מ מוכח מסיפא עד סוף האשמורה דר"א דריש ג"כ ובשכבך וע"ש בתו' ב' סע"ב ובזה ניחא קו' חתם סופר חאו"ח סי' קכ"ז למ"ש דר"א ס"ל כב"ש בככותבת וע' נוב"י מ"ת חיו"ד ס"קז' (וגם לפ"י במתני' לקמן דגם לב"ש בעי לזמן שכיבה דידי' וע' תו' לק' כ"א א' ד"ה ההוא):

לח

ב

ומי שני למר בין י"ל כו' ערש"י ולכאורה אינו מובן דא"כ גם בסתם לא נ"לת קודם ל' יום ובכ"מ שאל"ת היינו בתרומה כע"ג טו"א וע"ש בפרש"י וב"ק ל"ט א' ובכ"מ כיון דטוה"נ לבעלים ואין סברא דמיקרי אל"ת כיון שבכל יו"ט א"ל תובעין. ואולם במנחת אהרן על הארוך מש"ך כ' עפ"מ דפליגי בשבת קמ"ח ב' בהלואת יו"ט. וי"ל דאביי לשיטתו בקידו ל"ד א' ור"ה ה' א' דאשה ב' משמחה ע"תו וע' שו"ת זכי"צ שכיוון לזה דהיכי דליכא משום שמחת י"ט גם רבה מודה וחייש דלמא אתיא למיכתב. והרי הכא נקיט האשה ששאלה ולעולם אל"ת וע' בלח"מ בה' מע"הק ובחי' לחגיגה ב' סע"ב ועשו"ת רע"א סי' א' בהשמטות ובאמת לפ"ז יתעורר כמה קושיות בסוגיא דלעיל חית וי' ע"א וע' בירו' פ' הבונה ה"א ובכמה סוגיות דאיכא לאשכוחי באשה אי נימא דלגבה ליכא שמחת יו"ט שיהא אסור לשחוט עבורה א"ו דחכמים השוו דבריהם בכ"מ. וכדמות ראי' מב"ק לט"א וניתבי' לעניים משום דהוי משא"לת ולהרשב"א בתשו' דהיכי דאיכא גבאי צדקה כו' וכן הק' השמ"ק דנימא אנן יד עניים אנן וע' רש"י ב"ק ל"ו ב' ד"ה אנן משום דר"י הי' גבאי צדקה וכן תיקשי בערכין כ"ג א' וע"ש סרנ"ה מהרשב"א והא בל"ה י"ל בפשוטו דמיירי היכי דאיכא גבאי בעיר כי היכי דלא מהני היכי שהקדיש בפרטות וע"כ דל"מ לחלק דהיכי שאין גבאי שישתנה הדין והכ"נ כיון דמ"מ איכא לגבה חיוב שמחה לא מסתבר לחלק להיכי שי"ל בעל. וע' תו' ערובין ס"ה ב' ד"ה התם דל"א לא פלוג רק לקולא וע' יבמות ק"ז א' דל"מ כן ותו' נדה ג' א' וע"כ דלא מיירי רק לענין עירוב בביטול רשות דהלכה כדברי המקיל בעירוב וע' מל"מ פ"ו ב' מגרושין הט"ז בד"ה וראיתי. וע' בזי"צ שכ' דפלו' דרבה ור"י בשבת תליא בשמחת יו"ט אי הוי חובה וז"א דודאי גם ר"י חייש בשאר מילי לשמחת יו"ט וכדאשכחן נמי להיפך ביצה ז' ב' דרבה חייש לדלמא

מימלך וע' ש"ך סי' ר"ח דהגי' רבא וע' ברא"ש בסוגיין ואף דמהקדימה אין ראי' וכמ"ש בחי' ליבמות:

לט

א

סדומית ערש"י ועב"ב כי' ע"ב אסתרוקנית וע"ש ברש"י והגהות גליון הש"ס מרע"א וע' נוב"י מ"ת וע' נ"א כלל ק"א בהיו"ט וע' רש"י מנחות כ"א א' וע' חולין קה"ב קורטא כו' וצ"ל דמשכחת בדקה ג"כ ואכמ"ל: משה שפיר כו' וע' מוהרמ"ל ובנו"בי מ"ת חיו"ד סי' קנ"א וע' בכפ"ת סוכה ל"ט א' ובלא"ה דבחולין ענה חבירו משה ולכן לא ניחא לי' בהא ואף דבכה"ג הוי נדרי שגגות כר"כ ור"א וגם דבחולין הוא בל' שאלה מי אמר כו' וע' רש"י יבמות ע"ב ב' ד"ה ראיתי וע' פסחים ל"ח ב' וע' בר"נ נדרים י' ע"א ד"ה במוהי ובסהמ"צ לרמב"ם מ"ע ז' וע' ירו' מגילה פ"ד ה"ח דא"ר חגי לר' מני וא"ר יוסי משה דאנא מסתכל ולא מסע דעתי ומשמע דהוא לשון שבועה וע' ירו' נזיר פ"ה ה"א א"ר חגי משה יאות א"ר יוסי:

חגיגה

ב

א

במתני' תו' ד"ה הכל דנקיט חדא כו' וכן מפורש להדיא בלשון רש"י לקמן סע"ב ואע"פ שהוא פטור בע"ר לראות והתם גמרינן גם לענין קרבן מדאמרינן התם דמ"מ חייב בשלמי שמחה דמוכח דמיירי גם בראי': בא"ד מ"מ מהתם שמעינן דלפי האמת ול"ל דהתם לא ממעטינן רק מקרבן אבל מ"מ חייבין בר"פ ז"א דהתם הוי נמי בר"פ ומסתבר דממעטינן לי' מהכי, ול"ל דהוי יליף להיפך אשה מעבד דילפינן מקרא דפטורין כיון דגם ג"ש דהקהל לא הוי מופנה רק להכי כמו בג"ש דלה לה דכיון דאיכא ג"ש דראי' לחומרא יליף לחומרא וביבמות ח' א' וקדושין ס"ח א' ובנדה י' ב' וע' ערכין ל' ע"ב (וע' תענית כ"ז א' ובמ"א סי' קכ"ח ס"ק נ"ד וכעין סוגיא זו הוזכר בתו' פסחים כ"ד ב' ויבמות נ"ט ב' ד"ה דומיא וקדושין ל"ד ב' ושבועות כ' ע"ב וזבחים ס"א א' ועוד בכמ"ק לאין מספר) ובלא"ה למ"ל נו"ע לפוטרן דהא עבד גם בהקהל פטור משום דכתיב בישראל דאין להקישו לאשה וכמבואר ברמב"ם פ"ב מחגיגה דעבדים פטורין מדכתיב בבוא כל ישראל וא"כ מהאי קרא דהקהל דילפינן מג"ש לנשים הכ"נ ממעט מיני לעבדים פטורין מר"פ. ובזה ניחא ג"כ דלמאי דמשני רבינא לקמן ד"ד א' ל"נ אלא למי שחציו כו' והא משכחת בעבד גמור ולפוטרו גם מר"פ בעזרה דהא להירוי דמהקהל ילפינן לחיובא בר"פ ומזכורך למעט

בקרבן וא"כ מג"ש דלה לה להי"י למעוטי מאשה רק בקרבן לחוד ולפי"ז ניחא דהא בנשים לא מחייבינן אלא בג"ש דהקהל ועבדים גם מהקהל פטורין וא"כ ממילא ידעינן דפטורין מכל מילי: תו' ד"ה חוץ כו' מכללא אתיין בהני דחשיב להו במתני'. ולקמן ג' א' משמע דחגר ידעינן מפשטי' דקרא דרגלים ולבעלי קבין מפעמים וכמש"ש התוס' ומ"מ לא הוי פשיטא לי' כמו בטמא אי לאו דאשמעינן הך דרשה וכן בחרש באזנו אחת דיליף נמי מבאזניהם וכן למ"ד לקמן אמתני' הכל לאתויי סומא וע"כ דלדידי' לא שמעינן מרגלים לסומא או משום דתני דברייתא ס"ל כר"י דסומא פטור מכל המצוות וע"כ דמיעוטא באחת מעיניו וע"ע בירו' ואכמ"ל. ומ"ש התו' דפסול דגופא כו' ער"מ פ"ב מחגיגה ה' ב' המקמץ כו' הרי אלו מטהרין גופם ומלבושם ועולין בכלל ישראל ליראות וכ' הכ"מ דהד"לע ד"ד א' דמזכורך ממעטינן לאחרים לא ממעט להו אלא בעודן במאיסותן שאינו יכול לעלות עם כל זכורך ובזמ"ק התו' דהכא בפשטות:

תו' ד"ה איזהו לא חזי כלל וע' בתו' לקמן ד"ד א' סה"ד אלא וע' תו' לקמן י"ז א' ד"ה יום טבוח: בא"ד ורש"י פי' כו' רק לר"פ בעזרה וע' לא"ז רש"א שנדחק בכוונתם ופלא בעיני שהרי מפורש כן להדיא בפרש"י בד"ה הראי' גדול הבא כו' צריך להביא עולה כו' הרי מבואר בדבריו להדיא כמ"ש התו' בשמו. ואין לדחות דהכא לענין שעור הקרבן לא חייבוהו רבנן בחינוך רק מה שמחוייב מה"ת. דמלבד מה דמדקדוק לשון רש"י דקאי על החיוב מהקרבן ובלא"ה הרי מבואר בט"ז או"ח סי' ק"ו סק"ב בתפלה ונר חנוכה בסי' תער"ה ומגילה סי' תפ"ט ובמ"א ס' שמ"ג דגם בדרבנן איכא חינוך וכן משמע מדברי האחרונים דגם בזה"ז דשקלים דרבנן מ"מ האב ששקל כו' וע"כ דהתם מיירי בקטן חגר שיתפשט קודם שיגדיל והאיבעא הוא כיון דבגדול חגר שעתיד להתפשט אינו מחוייב כלל ואפי' דרבנן קודם שיתפשט ולכן לא שייך חנוך לגבי קטן או די"ל כיון דיתפשט קודם גידולו וא"כ מחוייב לחנכו וכמ"ש התו' דמידי טעמא הוא בקטן משום לחנכו שידע כשהוא גדול ולכן קאמר שפיר כיון דבגדול כה"ג ליכא חיוב דאורייתא כלל א"כ לא שייך חינוך לגבי קטן אבל מ"מ היכא דגדול מתחייב מיד מדרבנן א"כ בכה"ג ודאי לא שייך לפוטרו מחינוך ולא גרע כלל ממצוה דאורייתא שהוא מחוייב לחנכו שידע כשהוא גדול ואדרבא בכמ"ק חמורים דברי סופרים וכו' ועשו חיזוק לדבריהם כשל תורה ובכ"מ לענין הרחקה דעשו הרחקה יותר לדברהם וא"כ פשוט דמחוייב לחנכו גם לענין שתי כסף. שוב ראיתי בסעמ"ה שכ' בפשטות דגם במצוה דרבנן שייך חינוך מדרבנן וע' מל"מ פ"א מהיו"ט הי"ז ובהה"מ פ"א מאישות ה"ה וע' ביו"ד סי' קפ"ד סעיף ב' וסעיף י' וע' תו' כתובות כח"א ד"ה אלו נאמנין כו' אבל בדיקת חמץ כו' ובערובין ג'

סע"א סוכה דאורייתא לא בעי חיזוק כו' ובתענית יז"ב הללו ד"ת כו' וע' תו' ב"מ נה"ב ד"ה וכי ותו' כתובות נו"ב ד"ה הא בדרבנן ותו' שבת מז"ב ד"ה מפני וע' כתובות דד"א וע' בש"ות מ"ע חאו"ח סי' כ"ה ובלא"ה אין לדמות כל עניני חינוך להדדי דבמצות ראי' וההי"ב הוי כמו בחינוך בק"ש דטורח להקיצו כאו"ח סי' ע' וככתובות ס' ע"א. וע' תוס' ברכות כ' ע"א ד"ה וקטנים ובכ"מ נמי אשכחן וכונתם כחגיגה ו' א' דהיכי דגדול כו' ומדחזינן שצריך להרגילו בק"ש כשיודע לדבר א"כ מסתמא הוא שיוכל לקרות כשיגיע לחינוך וכ"מ להדיא בלשון המרדכי:

תו' ד"ה הכל ואדיוקא לא חש דאי תני בסתם עבדים ה"וא אפי' חצ"מ ולהכי אשמעינן דהא דפטורין היינו שאינן משוחי' כלל וע' בט"ז ליו"ד סי' א' ס"ק ג' ומדבריו משמע דסתם הוי משוחררין וע' בנקה"כ שתפס עליו ואולם לקמן ד"ד א' קאמר אלימא שא"מש כלל ליתני סתמא ושוב מצאתי לפר"ח שהרגיש מזה וע' במסג"ה וכנל"ר מברכות מ"ז ב' בר"א דפריך אהא דפריך ט' ועבד מצטרפין וע' ר"ה כ"ט א' וע' ירו' שקלים פ"א ה"ג אבל לא ע' וע' תשב"ץ ח"א סי' קס"ט בהא דמברך לרבו וכן בכ"מ שאמרו בהדי נשים מיירי שמל וטבל: רש"י ד"ה ומי מירושלים לעזרה: וכדמוכח בסמוך דקטן הוי בר חינוך כשיכול לאחוז בידו של אביו מירושלים להה"ב דכיון דגדול בכ"הג הוי בר חיוב כשיכול לעלות ברגליו והכי משמע לקמן דמפרש לאתויי מפנקי דודאי לא מסתבר דבעי שיוכל ללילך לביתו בלא מנעלים רק מההי"ב לירושלים. ואולם התו' לא הבינו כן כמבואר לקמן ע"ב ד"ה ומי שאינו וה"ר מלקמן עד הכא כו' דמשמע דהחיוב מביתו רק דעד הכא החיוב ג"כ על אמו לחנכו וכדלקמן. ומ"ש התו' דלרבותא נקיט אינו מדוקדק דהא הרבותא הוא איפכא שיכול לעלות מירושלים אלא שאינו יכול לעלות מביתו וצ"ל דלהכי לא כתבו רבותא אשמעינן רק בטעם חולשתי' דלהכי לא פטרינן לי' וע' שו"ת דברי יוסף ס' נ"א, ואולי דרש"י ל"כ כן לדינא רק דניחא לי' לאוקמי רישא דשאינו יכול לעלות ברגליו דומיא דסיפא קודם דידעינן אכתי הך שנויא דאמו דמחייבא בשמחה וכמו שהביא התו"יוט פיאה פ"ב שדרך רש"י לתפוס הפשוט יותר במתני' להס"ד:

תו' ד"ה יראה כו'. ונ' שהי' גירסתם בפר"שי כמו בר"שי דערכין אבל לפרש"י שלפנינו ניחא בפשטות דקאי יראה על האדם שמתראה לפני השכינה וכן שיראה להקב"ה ולז"א דיראה דומיא דיראה שמתיירא לפני המקום. ומ"שכ דלא שייך לשון ביאה לא ידעתי דהא כתיב ולא אבא בעיר וכדומה וכן לשון ירידה כמו וירד ה' על ה"ס ע' סוכה רד"ה אבל בתו' סנהדרין דקדקו בלשונם משום דבבה"מק לא שייך ביאה. ומה שהביאו התו'

גי' ר"ת ע' ר"מ רפ"ב מחגיגה דגריס ג"כ הכי מה להראות בב' עינים אף לראות בב' עינים הדר מקדשו:

גמ' כאן כמשנה אחרונה פר"שי והוי כמשוחרר וחייב. ומבואר יותר בר"שי ריש ערכין הואיל ובידינו כו' דלא הוי כחב"עז משום דמה"ת הפקרן הפקר לעשותו ב"ח גמור שיהי' לו תיקון לענין הקרבן וכתו' לקמן בד"ה כופין דהכא דטבו לי' כו' ועלח"מ פ"ב מחגיגה וע' כ"מ פ"ב מק"פ הי"ג וזה דוחק כיון דלא חייבוהו מד"ס בק"ר קודם תקנה שני שלא יהא כמביא חבע"ז וא"כ גם לאחר משנה אחרונה מ"מ כל שלא נשתחרר אין לחייבו אבל הרמב"ם מפרש להיפך דלמ"ר עבדינן לי' תקנתא במצוות שהוא חייב מספק מד"ס ולמשנה אחרונה אמרו שלא לעשות המצוה כדי שיוכל לכופו כדי שלא ימנע מן המצוה ושבקינן לי' אד"ת שלא יהא זה גורם עיכוב, ובזה ניחא הא דמוקי רבינא סיפא ושאמ"ש אליבא דמשנה אחרונה ורישא מירי השתא אליבא דמ"ר וע' באו"ח סי' תקפ"ט ס"ה וע' שו"ת דמ"נ סי' מ"ג:

ב

תו' ד"ה תקנתם ור' משולם גריס וע' לא"ז רש"א וי"ל דכונתם דקשה דא"כ גם את הרב לא תיקנו שהוא מפסיד הולדות ולזה גריס בהיפך דהכ"ק בתמי' והא לא תקנתם כלל שהרי שניהם מפסידין ולזה הקדימו תקנתם א"ע דהא על הרב סוף סוף ליכא תיקון דכשמשחררו מפסיד הכל: תו' ד"ה לישא ואי"ת וליתי עשה והקשה א"ז רש"א בגיטין מ"א דהא איכא עשה כו' ולכאו' י"ל דקושית התו' הכי דהא לגבה איכא ל"ת דל"י קדש וע"כ דקושיתם דישא בת מינו דאיכא לגבה ג"כ עשה וא"כ יצטרכו להשיא את בניהם ג"כ חצי שפחה וחצי ב"ח ויהי' עובר לעולם בל"ת ל"ק ומש"ה מפני תיקון העולם תיקנו לכוף א"ר ובזה נדחה ג"כ קו' התו' שהקשו בסמוך בד"ה לא תהו דאמאי לא מייתי קרא דפרו ורבו משום די"ל דנ"מ לענין חצי שפחה וחצי ב"ח דליכא לגבה עשה דפ"ו כ"א דלשבת יצרה. וע' ר"נ ר"פ האיש מקדש דעכ"פ גם לה איכא מצוה מפני שמסייעה לו. אמנם דעת הרמב"ן והביא הר"ן בפ' השולח דלב"ת הוא רק מדרבנן וה"ר מהקורא לאברהם אברם כו' וכמ"שכ הרא"ש שה"ר מטב"י טמא שנכנס למחנה לוי' טמא שעובר בעשה דד"ת אפי' עשה אין בו אך התו' שהקשו בסמוך וכי אומרים כו' ואי הוי דרבנן הא הרי הם הפקיעו בזה לכופו ולא גזרו בכה"ג וע"כ דס"ל דעשה גמור הוא דמ"מ שייך לעב"ת כיון שעא"ר יום אחד וע' פ"י גיטין ל"ח ב' דלשמואל דאמור רק רשות לב"ד מדלא פריך טפי מר"א גופי' רק למעיין מוכרח דכ"ז למ"ד דס"ל לחובה. וגם י"ל דתליא בפלוגתא דר"י ור"ע בריש סוטה ג' א' בלעולם תעבודו לר"י ס"ל דרשות ולדידי' ע"כ

דלאו מצוה גמורה היא אך תיקשי הלכתא אהלכתא דהא קיי"ל כר"י דחובה. ומיהו י"ל להרשב"א שבת ד"ד א' דכאן א"א לקיים העשה דלב"ת כיון שהוא חב"ח ומיושב קו' התו' דוכי אומרים לאדם כו'. וע' בשו"ת נוב"י מ"ת חאה"ע סי' ק"ד. ועוד נ"ל דלק"מ למש"כ האחרונים בישוב דברי הר"מ בפ"ג מנזרות ה' ט"ו ולמה דוחה עשה של תגלחת הנגע לנזירות מפני שכבר נטמא ואינו קדוש בהם ולכן דוחה הל"ת שהוא תער לא יעבור על ראשו והקשו דהרי כאן איכא ג"כ עול"ת דכל היוצא מפיו יעשה ותירצו דזו העשה אינו רק כשיחול הנזירות כדין כיון שמה"ת מותר לגלח ועשו"ת עמ"י סי' ט"ז והרי כאן כיון שאינו עובר בל"ת דלשיטת הר"נ הוא רק בחנם ושוב אין כאן עשה וכן בהא דר"א בפ' השולח משום מצוה דרבים דזה לא הוי חנינה כיון שהוא לצורך דזה אינו בגדר דחי' להסוברים דבכה"ג לא הוי בעידנא כיון דמ"מ אינו עושה לו חנינה רק לטובתו ע"ש בחי' לברכות. והכ"נ לענין העשה דלא יראו פני ריקם דהיכי שאינו מוזהר בר"פ אינו מוזהר להביא קרבן וכמפורש בר"נ פ' השולח דכיון שאינו לטובתו הוי כאלו מכר לו. ובזמ"ק התו' שבועות מ"ד רע"ב דהיכי דבשעה שעוסק באבידה ובא העני ומיפטר מליתן לו או נקרא עוסק במצוה ומקשים להתו' בחולין ק"מ ובכתובות מ"ט ב' דלהכי כופין על הצדקה אף דהוי מת"ש בצידה כיון דאיכא נמי לאו דלא תקפוץ ולא תאמוץ וע' בהגהות רצה"ח לסוכה כ"ה א' ושבועות מד"ב שהניח בצע"ג וע' בנחלת יעקב פ' ראה ולפ"ז י"ל דבכה"ג דאינו מוטל עליו העשה ליכא ג"כ הל"ת וע' בפ"ת סי' רמ"ב בנח"צ וע' עוד באחרונים ובסי' תנא תוספאה לנשים ואכמ"ל. [וע"ע בעק"ד חיו"ד סי' י"ד אות ב' בצוואת ר"י בנשואי ב' בנים כאחת ולמה לא יקדים נשואי הב' דשומר מצוה כו' וכ' דאם הוא בסכנה לא מיקרי שומר מצוה דאינה מצווה על פו"ר וכן בב"א יעש"ב וא"ז מוכרח דלגבה איכא ג"כ מ"ע דשבת וכן מש"כ בסי' י"ט אות ד' בה"ד בחזקי' בהדי כבשי דלגבי אשה דליכא שומר מצוה ל"ש זה ולהנ"ל לגבה איכא ג"כ מ"ע ובל"ה לא הבנתי דלא שייך שומר מצוה רק דאמרינן דליכא סכנה אבל כשיודע שיהיו לו בנים דלא מעליא ח"ו אינו ענין לזה וע' בחי' ליבמות סה"ב. וע"ש בישי"ש ובתוספתא פ"ח וע' שבת קי"א ולריב"ם וצ"ל דלחכמים הוי מוקים ביש לה צער לידה וע' באחרונים ואכמ"ל בפרט זה].

תו' ד"ה לא תהו כו' ואף לכנען וא"ז רש"א תמה מסנהדרין נ"ח דפ"ו שנאמרה ונשנת כו' יע"ש בפרש"י ומאי פריך והלא כתיב פרו ורבו כיון דעתה לאחר מ"ת אינו מצווה ועשו"ת נוב"י מ"ת חח"מ מה שהשיב לשואלו ובאמת כבר הקשה כן המל"מ בפ"י ממלכים הל' ז' ודבריו סתומים כמו שתמה עליו ג"כ באבני מלואים ובעצי ארזים ושאר

אחרונים. (ותמהני על השואל שהביא בעצמו קושיתו של המל"מ באותו ענין) ואולי דסברתו דהמ"ל דכיון דעבד נצטוה לחייבו יותר מה של"הי מצוה קודם מד"ת א"כ אין סברא לפוטרו מה שנצטוה עליו קודם מת"ת ועי"ע שו"ת מ"נ משש"ב ותו דהא ביבמות ס"ב א' קי"ל כת"ק דאין האשה מצווה על פ"ו וא"כ הא גמרינן לה לה אף לפטורא וכדלקמן ד"ד א' וע' בסנהדרין ד"ד ואכמ"ל:

תו' ד"ה לישא כו' מן התקועה וע' רשב"א וע' ב"ב קמו' א' ברשב"ם ד"ה עתיר תקוע וע' יבמות ק"ט ב' ובאמת יש לתמוה שהרי אמרו וה' עמו שהלכה כמותו ובפ"ק דברכות אמרו שכל מה שאני עושה כו' ע' שבת נו' וסנהדרין צ"ג ב': תוס' השייך למתני' ד"ה נשים וקטן ידעינן מק"ו וע' בתוי"וט שתמה דהא בגמ' קאמר להדיא קתני חרש דומיא דשו"ק דלאו בני דעה וכדמפרש בפרש"י במתני' ונ"ל לכאורה דלק"מ דהא במתני' קתני פטורין מהראי' ובגמ' ילפינן מהקהל ונשים מפיק מזכורך וא"כ אי לאו הק"ו שפיר הוי ילפינן קטנים מהקהל דהתם מיירי בר"פ וחייבין ואף למסקנת הגמ' דחסורי כו' מ"מ מסיק דשו"ק פטורין אף מהשמחה ומשמע דמראי' ודאי דפטורין וע"כ משום דידעינן מק"ו. ואולם הרע"ב כ' בספ"ה דאבות דכתיב איש אשר יעשה למעוטי קטן וצ"ל דלעונשין יליף מקרא אבל לפוטרן ממצוות לא ידעינן אלא דכיון שהכתוב פטרן מעונשין וע"כ משום דלאו בני דעה נינהו או דידעינן מכש"כ דפטורין בקום ועשה דל"ת חמיר מעשה וכיבמות ח' א' יע"ש בחי'. ומה שכ' הרא"ש בתשו' כלל י"ו ומוהריי"ל סימן נ"א דגם לעונשין הל"למ מסיני וע' יומא פ' ע"א וירושלמי חגיגה פ"ק ה' א' והוא בכלל שיעורין וע' סוכה ה' א' וי"ל כמ"ש הרמב"ם דכל מה שחידשו הסופרים ע"פ קבלה אף שסמכו המדרש בפסוקי תורה או במדות שהתורה נדרשת כיון דלאו מקרא מפורש ילפינן לי' הוי מד"ס וע' תו' סנהדרין ס"ט א' ולא"ז רש"א וע' שו"ת זכרון יוסף חאו"ח סי' ו' וע' שו"ת יד אלי' סי' ל' וע' תויו"כ ד' י"ג ב' וע' כ"מ פ"ג מהל' ק"פ:

גמ' ואע"פ שהוא פטור מהראי' ואין להוכיח כהירו' שהביאו התוס' דבר"פ בעזרה הכל חייבין מדלא אמר דמ"מ חייב בר"פ די"ל משום דבעי לסיומי וקטן דהוא ג"כ חייב בר"פ להירו': תו' ד"ה שומע כו' והא דלא קאמר נשים כו' ומיהו י"ל לאביי דאשה בעלה משמחה כקדושין ל"ד ב' ויע"ש בתו' ובר"ה ו' סוע"ב וא"כ לגבה לא שייך שמחה ומ"מ מיקרי נוהגת בנשים מהאי טעמא או דאביי לטעמי' דאמו דמחייבא בשמחה וצ"ל כמ"ש הלח"מ רפ"א מהל' חגיגה שמחוייב לשמחה שתאכל עמו באותו קרבן וכמ"ש התו' יע"ש בכ"מ ולח"מ בפי' י"ד ממעה"ק ה' י"ד דהר"מ פוסק כר"ז וע' בש"א סי' ס"ה מה שה"ר מנדרים ד"ד ב' והרי חטאת יולדת וע' בט"א לר"ה ד"ה אמר רבא שכ' לדחות

דבריו דהא משכחת באיש אחר שאמר הרי עלי לפטור את היולדת מחטאתה ואז הנודר עובר על ב"ת וע"ש עוד בט"א ר"ה ה' ב' ד"ה כי דרוש ידרשנו דבחטאות ואשמות שהן חובה לא משכחת אמר ולא אפריש אלא בדאמר אדם אחר הרי עלי לפוטרו והו"ל בכלל דרישה דקרא וע"ש עוד בענין אחר וע"ש לקמן בד"ה אימא דבורא וע' בקוו"א לש"א שתמה מנדרים להי' ב' שאדם מביא קרבן על אשתו ודחה די"ל משום שמחוייב מדרבנן להביא קרבן חובה כיון דהאשה אין לה קנין פירות ומ"מ לענין ב"ת לא מחייב כיון דאיהו לא נדר יע"ש וה"ר מדאצטריך בר"ה ו' ב' למעוטי יורש הא בעל נמי עובר אע"פ שלא נדר יעו"ש ואולי דהא ר"ז הוא דבעי לה ולדידי' מספ"קל אי אשה עוברת בב"ת אבל לדידן דקיי"ל דמחייבא בשמחה וחייבת בב"ת וא"כ ה"ה לגבי בעל דהוי חד דינא עם יורש וכיון דמחוייב להביא קרבן חובה בשביל אשתו עובר בב"ת וע' מל"מ פ"ח מתרומות:

ג

א

תו' ד"ה גמיר ראי' ולקמן דמרבי' ר"ל דיליף השתא מהאי קרא אפי' בלא הגיע לחינוך כיון דמפיק הך ק"ו דטפלין וע' בד"וח מרע"א ובהגהות הב"ח. גמ' הלכתא פרש"י משניות. וראיתי מי שתמה על הבא"הג רמ"ג ס"ו במי ששונה הלכות פרש"י משניות וכ' שביקש מקומו ולא מצאתיו רק בהא דהני תרי כו'. ותמהני דהא מפורש במגילה כ"ו ב' בההוא דתני הלכתא בפר"שי ד"ה הי צמ"ס משניות ושם באשר"י ולעיל כו' ב' בס"ת שבלה כו' ואפי' שונה הלכות וע' סוטה כ"ב א' וסוף נדה וירו' שקלים פ"ה ורש"י מכות י' ע"א וב"ב ח' א' וקל"ד א' ותענית ל' ע"א ומ"ק כ"א ע"א וסוכה כ"ח וקדושין ל' ע"א ומ"ט ב' יעש"ה וברכות כ"ב א' ואדר"נ רפ"ח וספי"ד ופי"ח ופמ' וע' תו' שבת פו' א' וע' סנהדרין קא' א' ובמדרש קהלת עה"כ מה שהי' ובא"ז ס"פ ט"ו ותדא"ר פ"ב ועש"ה ובפ"ה ופ"ו וכ"א ופי"ד ול' וי"ח ובכ"מ דחשיב משנה והלכות לחוד: תו' ד"ה אלא אבל מלמען ילמדו וצ"ל דגם לרב אשי ידעינן דקרי בי' למען ילמדו גם בלא יתורא דלמען ישמעו דר"א נקיט הדיוק לקושטא דמלתא: תו' ד"ה אע"ג אבל אם היו חרשין לא ממעטינן באזניהם כצ"ל דהמקשה ידע בס"ד ברייתא דישמעו פרט למד"ואש רק דלא ידע דאימעט ג"כ ארחוקים שראויין לשמוע וגם דל"ל דה"ד דלא שמעי מחמת שהם חרשים דממילא הוי ממעט ג"כ מיני' חרש באוזן א' לרבנן וא"כ שפיר צריך באזניהם לאוזן א' א"ו דידע דממעט לחרש באוזן א' מלמען ישמעו וע' ירו' יומא פ"ק ה"ו ותו' יבמות קא"ב ד"ה שמ"מ ויומא לז' וע' בחי' ליבמות כ"ז א':

ב

הללו אוסרין ע' רש"י כתובות נז' ד"ה הא קמ"ל דכי פליגי אליבא דחד ודאי חד מיני' משקרי ומ"מ י"ל דלא פליגי דמעיקרא אמר הכי וכהזהב בתחלה שנה ר' כו' וכעובדא דרב ולוי בר"פ אין צדין ולכן אמר כמה פעמים תרי תנאי. ומיהו ביבמות לב' פריך כה"ג וחד מיני' שקורי משקר משום דהתם הוי שנשבע איך שאמר וע"כ שמחלקותם הי' על שמועה בשעה אחת איך נאמרה והוצרך לומר שנחלקו מכח טעות וכה"ג בפ"ג דשבועות בר"כ ורב אסי: אי מאי דרבן וכמ"ק ט"ז ב' חמוקי ירכיך כו' ועת"דבאר פ"ב אין אומר אלו ההלכות כו' וע"ד הנ"ל וע"ש במפרש. וע"בס ברכת יעקב בהקדמתו בישוב כמה דקדוקים בד"ד. פשוט ידך מ"כ מדהשיב נמנו וגמרו בל' פסק הלכה כברכות לא' וערובין סג' וסומא כמת כנדרים ס"ד: הלל"מ שנתחזק זה כהלל"מ וע' ידים פ"ד מ"ג ברי"ש ובכ"מ פ"ו ממ"ע וכיבמות ע"ז ב' אם הלכה נקבל ואי הוי הלל"מ לא פליג בברייתא וכמ"ש התו' וע' בגיטין פ"ו מ"ז ברע"ב ותויו"ט ובהקדמת הר"מ לזרעים ובמגילה י"ח ב' הלל"מ ולא אמרו אלא כדי שלא יקרע וע' פסחים ק"י ע"ב וע' ברא"ש בריש מקואות להדיא דה"ד הלכה עמון כאלו הלל"מ וע' יומא ס"ז ב' וע' בתענית כח' א' ובע"ג ט"א וירו' שקלים פ"ה ה"י וע' תו' ב"ב קמ"ז א' וחגיגה י"ז ב' ד"ה אמרה תורה וע' בתענית כ"ט א' הללו ד"ת דמשמע ג"כ כהרמב"ם דכל מה שנלמד מד"ס ודרשת חכמים הוי ל"ת ועל"ק ע"ב רש"י ד"ה מנהג וע' תו' ר"ה ה' א' ד"ה אמרה תורה וע' בהשגות לסה"מצ שורש א' ובמג"אס וע' ש"ך ס"ס ל"ב וע' ערובין נ"ח א' ובכורות נ' ע"א וע' יומא ל"ב א' רש"י ד"ה גמירי הלמ"מ וע' ברי"מ וצ"ע לפרש"י לקמן בע"ב ד"ה מה קידוש ועב"ש בדע"ג גמירי אין ישיבה כו' (וע' חגיגה ט"ו א') דאי כפרש"י דהוי הלל"מ להי"צ קרא אף לאסמכתא. וע' נזיר ד"ד וע' סוטה י"א א' גמירי כל כו' דלא מסתבר דניתנו עונשין הלל"מ וע"ש ל"ד א' וע' ברכות נ"ח ב' וגמירי דלא עבר כו' וגמירי אי לאו כו' ושם נ"ט א' ושבת קכ"ג ובכ"מ לאין מספר דאמר גמירי על מה שאינו הלל"מ וע' סוכה מ"ז א' וע' רש"י פסחים נ"ב וע' רש"י סוטה ח' א' ותו"י תמורה פ"ג מ"ג וע' רש"י עירובין ד"ד ד"ת רובו ומקפיד כו' וע' ב"מ ס' ע"א ורע"ב תרומות פ"ד וירו' פ"ק דשבת ה"ג וחו"י סי' קצ"ב וע' רש"ל ערובין ה' ב' תו' ד"ה שפרצתו בד' הלל"מ וע' ר"ן נדרים ל"ז ב': הלן בבה"ק ע' נדה י"ז א':

ד

א

למעוטי ספיקא וע' בש"ות רש"ש שהקשה דהא משכחת בכה"ג שירשו טומטום ובת אחת בשוה כסי' ר"פ ס"ח ושיחררה הבת את חלקה וא"כ למשנה אחרונה העבד חייב

בקרבן ולכן אצטריך קרא דלא תימא דהוי"א מטעם ספק ויכולין להביא קרבן א' בשותפות ויתנו שמי שיתחייב בע"ר יהא הקרבן שלו ודחה זה דא"כ איך נוכל לכוף לטומ' כיון דאם הוא זכר לא התחיל בעבד זה שום צד. ולא הבנתי דהא משכחת ג"כ להיפך כגון שמקודם שיחרר הטומטום את חלקו ולא הבת וממילא כופין ג"כ אותה. אך ז"א דע"ז ל"צ מיעוט כלל ולא הוצרך הציור בעבד וטומטם כיון שמחוייב בקרבן בודאי אך דתיקשי להיפך דלקמן אמרינן לא נצרכה כו' וכדין מ"ר וא"כ משכחת שהי' טומטם ובן אחד ואח"ז הבן שיחרר את חלקו ואי לאו קרא הו"א שיביאו העבד והטומטם ע"ר בשותפות:

דגמיר לה לה מאשה. והביא המק"ש קו' העולם מב"ק פ"ח א' תו' ד"ה אלא דלא גמרינן מאשה אלא להחמיר וכ' דאכתי תיקשי למשנה אחרונה דחב"ח חייב וע"כ דלחומרא לא ילפינן מיני' וכבר הרגיש בזה בהגהת המ"למ פ"י מה' מלכים הל' ז' וה"ר מרש"י בריש ערכין מקרא דאת פני ולא כתב משום ג"ש ותמוה דהרי מ"מ צריך לפוטרו קודם התקנה ולהר"מ דאחר החזרה לא תיקנו לחייבו וע' כ"מ פ"ב מחגיגה ד"ה מי שחציו ולפ"ז הא דמשני רבינא ל"נ היינו למשנה אחרונה. וע' בט"ז יו"ד סי' רס"ז ס"ק חי' דר"מ לא דריש לה לה מאשה וע' בנ"ת לכריתות ז' ב' דמיישב דרש"י דסתם מתני' ר"מ ומה שדקדק מרש"י דערכין ועתויו"ט פיאה פ"ב מ"ב ושבת פי' י"א ויבמות פ"ט מ"ג מ"ג ושבועות פ"א ותויו"ט תמורה פ"ז מ"ג ובנדה רפ"ב בתויו"ט וע"ש במ"א ד"ה המשמשת והי"ז כו' כפקידה וע' כריתות ב' סע"ב בגמ' אין ה"נ וע"ש בנ"ת ועב"הז כריתות ד"ו ד"ה חיסר וע"ש בנ"ת וע' תו' ב"מ קי"ז ד"ה ר"י ועי' ב"ב כ"ג ב' בין ב' שובכות תוך נ' ובמסקנא גם מחוץ לנ' וע' יבמות ד' י"ט הקרובה לרבות הארוסה וכן פרש"י בחומש כר"מ ור' יהודא נגד ר' יוסי ור"ש ואף דלא קיי"ל כוותי'. ובאמת מצינו ג"כ כמה פעמים דאף שלא במקומו לפי הס"ד כשהוא קרוב יותר לפשוטו כמו בתענית י"ב מאי מברך וכתב כפי הס"ד דהרואה וכן ביומא ה' א' ד"ה וכיפר כו' וכאלו לא כיפר שלא קיים מן המובחר שכ' כהס"ד דזבחים ו' א' ואע"ג דדחינן לי' ומפרש דלא כיפר אעשה דסמיכה דכל דלא שחיט בעמוד וסמוך קאי וכן בערובין מ"ז א' ד"ה היבמה לא תחלוץ והא ביבמות דחינן לי' באלמנה מאי ומסיק משום דאין עולין ליבום ועי' שו"ת רע"א סי' רכ"ב אות ח' שהעיר מסוגיא זו וכן בחגיגה י' ע"ב דמייתי שליחות בתרומה מגם אתם וברפ"ב דקדושין דחינן לי' דאצטריך לב"ב ויליף במה הצד יע"ש בחי' ובט"א וכן בריש הוריות ב' א' בפרש"י והלכה וקלקלה שהוא נגד המסקנא דיבמות וע"ש לא"ז רש"א. וראיתי מתרצים קושית העולם דהכא הוי קולא דאתיא לידי חומרא לענין שחיטת חבע"ז וכמ"ש התו' בד"ה אלא. ולפ"ז למ"ד דחב"ע דרבנן לא אצטריך לשנויא דגמ' לא נצרכה. וע' נוב"י מ"ת סי'

י"א חח"מ דהתו' לא כתבו רק דהוא בכלל ועמדו שני האנשים דלא אימעט מלאחיו ומשום הג"ש אין לפוסלו יעש"ב וע' לקמן י"א ב'. וכ"כ בפשטות בס' יום תרועה בחי' לרה"ש כ"ט דהג"ש אינו רק לחייבו כו'. וע' תו' זבחים ק"ג א' דלגבי מצוות הוא דילפינן אבל לענין נאמנות כיון דאחיו במצוות הו"א דליתכשר (ודברי הגר"י"ב בגליון ובב"ק תי' באופן אחר לא ידעתי להולמם) וע' תו' ר"פ שה"ע ד"ה מה"מ תימא כו' דנקטו קושיתם על הסוגיא דהתם ואף דהוקשו להדדי מ"מ אלימא להו טפי לאקשויי דנליף עבד מאשה דהא כל מ"ע שהז"ג דהעבד חייב לא ידעינן על איזה מהם לחייבו אי לאו דגמיר מאשה. ובז"מ כוונת המל"מ שתמה על הכ"מ פי"ב מהל' ע"ג ד"ב דע' אסורין בהקפה דגם אשה לא נתמעט אלא משום דל"ל זקן והא במסקנא דנשים אימעטו מג"ש דפאת פאת וצ"ל ג"כ דלא בא אלא להחמיר מ"מ ממילא הוא פטור כמי א"י אולם יש להבין לפ"ז מ"ש התו' דב"ק בסמוך בד"ה שכן ומצאתי בשעה"מ הל' מילה שהרחיב בחקירה זו. וגם ע' בפסחים ח' ב' וירו' פיאה פ"ב מ"ו דמי שאין לו קרקע פטור מהראי' כו' וא"כ באשה משכחת בנכסי מלוג או בגרושה ובל"ה אין להקישו לאשה רק דכיון דלא ידעינן לחייבו יותר מאשה וממילא פטור מהראי' שאין לו קרקע וכנ"ל. [והואיל ואתאן עלה ראיתי להזכיר ד"ת בשם כבוד חותני הגאון מופ"הד נ"י על הקושיא מיבמות ס"ו א' ונזיר ס"א ב' וע"ש בברכת ראש (שנכנס גרגיר זה תוך דרוש זכור לפי כוונת הגמ' מגילה רב א' והתמכרתם שם לעבדים ולשפחות. שפר"שי דחוק וחסר העיקר) וז"ל שם. יבמות ס"ו א' ועבדיו שקנו עבדים. ערש"י ותו"ס וריטב"א נלאו ליישב דהרי הם עבדיו ותי' ע"מ שאין לרבו רשות בו או מעוכב גט שחרור והרשב"א בחי' בשם ירו' כ' דאיירי ביש לרבו רשות בו וג"כ נדחק ולפענד"נ פשוט אחר שנתבונן מה שאמרו מה שק"ע ק"ר שהכונה אחר שקנה והגיע כבר ליד הע' אח"כ ק"ר ממנו ולא אמרו הלשון בזה טפי מה שקונה ער"ק דלישתמע אז מיני' דאותו רגע שקונה הע' הוי כאלו הרב הוא קונה אותו וז"ב לענ"ד. ואף שבב"מ צ"ו א' אמריי יד עבד כיד רבו לענין שאילה בבעלים היינו מה שעושה בידיעת רבו. וסייג לסברא זו אפ"ל ממ"ש ב"מ צ"ט א' דפריך ביד עבדו חייב יד עבד כיד רבו דמי ולכאו' למה לא פריך אירישא ביד עבדו של שואל פטור והלא יד עב"ד כיד רבו דמי אעכצ"ל דברישא לקח העבד בלא שליחות רבו לק"מ יד עבד כו' משא"כ בסיפא ששלחו המשאיל כו' ומצאתי בש"מ שעמד בזה אמאי לא פריך מרישא ומשני דבזה ל"א יעכיר"ד. ואולי כיון לזה ואף שיל"ד בין זכות לרבו או חובה לו. מ"מ המעיין בצא והשאל עם פרתי וסוגי' זו יראה שאין לחלק רק כמש"ל. והנה מסוגי' דנזיר ס"א ב' נראה דע' דינו דאינו קונה עבד כ"א למעשה ידיו לחוד ולא לגופו כדאמרי' בגיטין ל"ח א',

וע"כ בעבדיו שקנו עבדים בלא ידיעתו אינם קונים רק למעשה ידיהם ולא גופם ואע"פ שזה יש גם להאדון בהם מ"מ הא"מ שדינם כמו תושב ושכיר דאינם אוכלין בתרומה כיון דאין גופם קנוי לו רק למלאכתם וההי"נ בעבדים אלו קמ"ל דמ"מ כל קנין שיש לקנין כספו בהם הרי יש לו לעולם ואינם יוצאים ממנו כל ימי חייהם. וע"כ לא דמי לתושב ושכיר ודמי זה לקונה עבד מגוי ביבמות מ"ו א' דאיהו גופיי לא קני ליי כו' ומ"מ אוכל בתרומה וההי"נ בקונה מעבדו כו'. וז"כ הירושלמי בקונה ע"מ שיש רבו רשות בהם איירי מתני' רק א"צ למה שעמעם בזה מרן הרשבא ז"ל ואתי' כפשטי' דמ"מ אינו כמו ע"שק בעצמו שאותם ק' גו' ג"כ ועפ"ז אתי' ברווחא סוגי' דנזיר ס"א ב' דעל"מו דעבדים שקנה סתם יורש האדון בניו ובנ"מ שאין לרבות [לוח התיקון: לרבו] רשות יצאו לחירות כמ"ש בירו' דיבמות וזה פשוט. עכ"ל מר חותני הג"ני ודפח"ח ועי' בט"א לחגיגה בסופו שהאריך בדברי הירו' בפ' מ"ש ובחגיגה פ"ק ה' א' יע"ש בק"א. ולא ידעתי דהא בחגיגה ל"נ אלא למי שח"ע מדל"א סתמא וע"כ דהירו' קאי באמ"ש כלל וכמדומה שראיתי בפמ"ג סי' ע' ע"פ הלח"מ פ"א מה' תפי' דיחוד מ"ש חייב בכל רגע וא"כ לא הוי ילפינן מאשה ולכן צריך בניכם ולא בנותיכם. ולפי"ז צ"ל דקו' הש"ס לא קאי על כל פי' ק"ש דהוי מ"ע שהז"ג ולזה משני דהו"א משום מ"ש נחייבינהו בכל פ' ק"ש וא"כ לש"ס דילן ס"ל דאשה חייבת בפסוק ראשון עכ"פ וע"כנ פטור גם מפסוק ראשון ויש לדחות. אך ראיתי במפרשים להס"ח דמה דנ"פ מהז"ג דשמא לא יהא להאשה פנאי שתהא צריכה לעשות רצון בעלה ולזה גם עפ"ט עכ"ל וא"כ הכא דפטורין להירו' מטעם בניכם ולא בנותיכם מה ענין להדדי דל"א משום מ"ע שהז"ג י"ל כמ"ש המפי' בקו' הגמ' תפלין פשיטא דק"ש איתקיש לתפלין וע' בס"ח וא"כ ה"ה הכא למה תני ע' כלל במתני' עכ"ל וצריך תבלין עפ"ד הפמ"ג דמשום עמ"ש לא הוי מ"ע שהז"ג דאל"כ מאי נ"מ דהפטור מטעם בניכם והא דתני בחגיגה נו"ע משום דהתם הוי בחמ"ש אבל הכא מיירי באמ"ש לגמרי דלא ילפינן מאשה. אך זה תמוה דא"כ ממילא הוא פטור דההיקש לא בא לחייבו וכתו' וכמ"ש לעיל וע"כ דלא מיירי באמ"ש כלל וע' להגר"א בסי' ע'. וע' בר"מ פ"ב מחגיגה ה"א דמב"י דהקהל ממעט לע' וע' בקדושין לז"א וע' ד"מ סוף סי' מ"ג בה"ד ע' שרבו מניח לו תפלין יל"ח עפ"ד הירו' הנ"ל אך משיטת הר"מ פ"ח מעבדים ל"מ כן. [ובדרך אגב ראיתי להעיר שדברי הזוהר פ' בהר שע"ע פטור מק"ש ובאמת אף דבקדושין מצינו הלך וקנה אדון לעצמו מ"מ ברור כוונת הירו' על ע"כ רק דמיירי בח"ע וחב"ח והוא נלמד מענינו בחגיגה ופסחים ובאמת הזוה"ק נפלא כמ"ש במטפחת והבן יוחאי מעט אשר הציל. ורק דרך שיחה שמעתי בגלגול הדברים מפי מר חותני הגאון

שליט"א שאולי אפי"ל כמו דקיי"ל האומנין קורין בראש האילן שהוא ביטול למלאכתן ומצינו דחתן פטור מק"ש דעוסק במצוה ואע"ג דאומן נמי מצוה קעביד לעסוק במלאכת בעה"ב באמונה ורק שלא הי' יכול להשכיר עצמו להפקיע מעליו חיוב עולו ית"ש וא"כ ניתן לומר דע"ע כיון דלא הוא המפקיע מעליו רק ב"ד מכרוהו והמצוה לעבוד ביום ובלילה והותר גם בשפחה מטע"ז וא"כ פטור מק"ש מטעמא דעוסק במצוה דלא גרע מחתן דפטור הרי דביטול הוא למלאכתו ואף אם ירצה מודי כ"ע דלא שייך להחמיר ע"ע דלחייב לבע"הב הוא כאן ע"כ שמעתי וקיימתי בו ועליהו לא יבול]:

ב

דכתיב ובאת שמה. אין להקשות לל"ק והא איהו למ"ע וכנזיר י"ב י"ל כתו' קדושין כ"ג ב' ויומא י"ט ב' דהאיבעא אי ג"כ שלוחי דידן וכן צ"ל בישראל ששלחו קרבנותיהן כמ"ק ט"ו ב' בה"ד מצורע מהו שישלח קרבנותיו וגם דמשכחת בסכין ארוכה וכחולין ג' א' [וע' תו' פסחים ע"ט א' ד"ה בטומאת דישחוט בסכין דפשוטי כלי עץ וע' דל"צ דרוש ה' וע' תו' סוכה ה' א' ד"ה מסגרתו. ואולם תמוה ממתני' דעוקצין בשבת מ"ח ב' במקל שעשה יד לקורדם חבור לטומאה בשעת מלאכה] וע' תו' גיטין כ"ח ב' דממעטינן מובאת ש"מ דשאר קרבנות משלח ואי"כ ל"ל דנליף דבכל מקום משוי שליח דאצטריך דלא נימא הראוי לבילה. ועוד לר"מ בר"ה ד"ד דוהבאתם דעובר ברגל א' והתו' דגיטין לרבנן וא"כ לר"מ מפשטי' ידעינן טמא מדהוקשו, וע' בדל"צ דרוש י"ג דדוקא דליכא בירור שיבא שום זמן שיכול לעשותו כמו אחר שתתגרש וע' שיבת ציון סי' פ"ו וע' שו"ת רע"א סי' קמ"א וע' בעק"ד חיו"ד ל"ו אות ס"ז ע"ד המוהרי"ט ח"מ ס' ס"ג דסתמא אין בדעת האדם לשלו' שליח אלא במאי דמצי למיעבד השתא ובמ"למ פ"ט מאישות שהשיג וע' ש"ות מנחת עני ס"סי ע' ובשו"ת בית אברהם בקונטרס גט פשוט ח"ב אות ז' וע' תבואת שמש ה' אישות פ"ט ה"ו ובישועות יעקב לאהע"ז ובאחרונים ועי"ש בשמ"ק מק"פ שאסור לשחטו קודם חצות אך התו' שהקשו מאומרת שתלוש ותפריש ולמאי דמשמע בקדושין כ"ג דרק בידו לעשותו לאח"ז בעינן דפריש אלאחר זמן וע' נוב"י מ"ת חאהע"ז ס"ס ס"ט וסי' ע' דהשליח יהי' מלמ"ע השתא אבל בהמשלח לא בעי רק שיהי' בתורת אותו דבר יעש"ה. וניחא ג"כ הא דדריש קרא למעוטי חולה וזקן והא אינו יכול לעשות שליח כיון דאינו יכול לבוא בעצמו. וגם י"ל דוהבאתם לחגר וחרש ואפי' ע"י שליח דמ"מ הם בני הבאה וע' בתו' לקמן ט' א' ד"ה כיון ולהכי כשהי' חבוש דהוי למ"ע כפומי' דכאיב וכרי"פ אלמנה לכה"ג (ואף שזה דוחק מדלא נקיט כל הני בברייתא דהכא) ובל"ה י"ל כשעשאו שליח כשהוא טהור ובחגר ונתפשט וכמ"ש התו' וגם להמשנה לחם בשבת

קל"ג א' בה"ד ואי איכא אחר כו' ומזה השיג על ה"שכ בסי' שפ"ב דהיכי דאביו מרשה לאחר מקיים העשה דא"ל כיון דאב לא מצי למימהל שלוחו נמי למ"ע כיון דבדעבר האב ומל מאי דעביד עביד והכ"נ בטמא שנכנס לעזרה דשחיטתו כשירה בדיעבד וכר"פ כל הפסולין. וע' קדושין נ"ב ב' לעשות שליח כו' והיינו נמי מה"ט כיון שאם דחקה ונכנסה מקודשת ולפי' התו' בל"ה לק"מ. ובעיקר דבריו אין הכרח ובנזיר י"ב להנוב"י קאי על השליח וע' ש"ות רע"א סי' קמ"א וע' בדל"צ דרוש י"ג ובהג"ה. וגם דלולא השליח הי' יכול למול בעצמו וכדמשני בדליכא אחר. ותו דהכא רק אסורא דיומא כט"ז בסי' ר"ח באעל"מ (וע' תו' חגיגה ב' א' לחלק בין גברא דחזי או היום מעכב וכן שם ד"ד א' וע' ש"ות הר הכרמל חאו"ח סי' ח' וע' בתשובתי ליומא ס"ג ב'. וע' סוכה י"א ב' עבר ולקטן כשר): ר"ה מטי דכתיב כי תבואו. ואע"ג דלעיל דריש רמוס חצרי אמפנקי ומשמע משום דהולך במנעלים בעזרה צ"ל כתו' לעיל דעיקר דרשה משל נעלך וכפי' הרואה. וע' רש"י יבמות ק"ב ב' וע' בתה"א לרמב"ן דלא מייתי משל נעלך וגם דהתם באין עושין רצונו וי"ל דדייק מיתור רמוס חצרי וגם דמנעל הוי מעור דוקא ולא סנדל כיומא ע"ח: תו' ד"ה מוסיפנא ובפ' החולץ כתבו דלא שייך זכה מוסיפין דלא משכחת אם לא ע"י שפוחתין לאחר ומ"מ תיקשי מחזקי' דלא שכיחא בכה"ג וכן העלה הרי"ף בח"א ולא זכר ד' התו' דיבמות ול"נ דגבי מלך ליכא משום מעביר במילי' דאין כבודו מחול ולכן נענש שאול:

ה

א

רש"י ד"ה היינו דכתיב כו' הטובות ירא כו'. וכונתו דהמשל סובב על השמירה ולא על הלקיטה לפי שהטובות המבוכרות הי' ירא לקחתם שמא ירקבו ולא הי' חושש לטרוח יותר וזה עולה יפה שלוקחם מקודם זמנם והרשעים בחייהם קרובים אל השכר שמא ישובו. וע"ד הירו' ברכות ספ"ב בעל התאנה יודע עונתה דהא ר"ח הוא דאמר ביומא לח"ב כיון שעברו כו' ולהכי נקיט בבחרותו כמו בחנוך דאל"כ לא משכחת שיהיו עתידים לחטוא. וא"ל מברכות כז' א' דהא כיון דהוי צדיק מעיקרו והכתיב בקדושיו לא יאמין וכדלעיל ומיהו לק"מ דע"כ ר"ח ס"ל כאביי דרמ"ע הוי דאלכ"ת דהרי ר"ח דאמר כיון שעברו כו' מיוחנן כה"ג וע"כ כשנויא דאביי. ושוב ראיתי בתו"י ליומא שתי' דודאי אם בא לטמא אין נועלין לפניו לגמרי רק הרבה מכריעין בלא עמל לטהר ולהתקדש. ותמהני דא"כ מאי פריך לאביי והכתיב ובשוב צדיק כו' דהא הכא פריך משמואל הקטן ומשני דטבא לא הוי בישא וא"כ מאי פריך ועוד דר"י ע"כ ס"ל כאביי כדמוכח מסוגיא דלעיל. וע' תו' יבמות קט' ב' ד"ה מהו וע' לא"ז רש"א בסוטה כא' בה"ד תורה בעידנא

כו' דהיינו מפורענות ולא במיתה קודם זמנו מדואג ואחיתופל ומקשים מהא דשבת פ"ק דלא השיבו לה דבר מ"מ מת בחצי ימיו. ולק"מ דמ"מ הא כתיב כי היא אורך ימיך אלא דלמי שאינו עוסק לשמה נעשית סה"מ וכתענית ז' וגם מדואג ואח' אינו מוכרח די"ל דמש"ה לא הגינה התורה עליהם דלא הוי מסקי שמעתתא אד"ה כסנהדרין קו' ב' [ושמעתי מקשים למ"ש האר"י והובא בבה"ט ר"ס תמ"ז באו"ח דהנזהר ממשהו חמץ בפסח דמובטח שלא יחטא כל השנה והכתיב כי אין צדיק בארץ כו' והפשוט בעיני כמ"ש התו"י לעיל שהוא ע"ד הבא לטהר מסייעין לו שלא יבא לידי שוגג וע"ד אין הב"ה מביא תקלה ע"י ועי' ספ"ב דב"מ והגד לעמי כו'. (ואף שגי"ז קצת דוחק מדכתיב ולא יחטא בשוגג) ובל"ה י"ל כתו' שבת נה' ב' דברוב ב"א קאמר וע' תו' שבת יב' ב' לחלק בין השעה גורם וכמ"ש לעיל. (ואף דיש לחלק בין יו"כ לכאן דבחמץ המאכל אסור). וע' בסי' מי נפתוח בלקוטים שבראש הס' וע' בשיבת ציון סי' נ"א מה שהשיג על תשו' בית אפרים בחיו"ד בסי' לט']:

תו' ד"ה מבעט לא היתה תשובה. וכונתם דלתי' הראשון שהי' מבעט ברבותיו ולכן השיבו לה משום ובקדושיו לא יאמין דאי משום דמבעט ברבותיו אכתי היתה שואלת והכתיב כי היא חייך כו' ממקרא מפורש בתורה אבל הא דמבעט ברבותיו אתיא מדברי קבלה ערש"י ולפי תי' השני שפיר י"ל שלא הי' מבעט ברבותיו ואע"ג דמשום דבקדושיו לא יאמין ידעינן ממקרא מפורש ור' יוחנן נקיט לי' לדרשה מ"מ כיון דבמסקנא השיב לה שהי' משום עוון אחר שהי' עובר על מה שכתוב בתורה וא"כ אף שהשיבו לה לא הי' זה תשובה אמיתית כיון דבאמת לא הי' מבקדושיו לא יאמין ואין מהצורך למה שכתב בע"י. תו' ד"ה הא יראוני ע"תו ר"פ א"נ בדס"א ע"א ד"ה לעבור ועשו"ת שאג"א סי' פ"ב ובשו"ת נו"בי מ"ת חיו"ד סי' ע"ז בהג"ה ודוק:

ב

אתם הקבלתם כו' ע' ירושלמי פ"ד ה"ה כה"ג: תקפי' ואזיל כו' מכאן אין להוכיח דנשיא שמחל ע"כ כבודו מחול דהכא שאני דכבוד התורה חמיר כמגילה ג"ב ועשו"ת זכרון יוסף חאו"ח סי' י': דחד יומא ע' בערוך ובשבת ד"נ סע"ב: וכן במדה דמוכח בפירוש דמעשה"כ מק"ו דמדה טובה מרובה וע' תו' פ"ק דסוטה די"א ד"ה מרים שהניחו בקושיא דהא מדה טובה מרובה ת"ק פעמים וצ"ל דהא דכ' התו' ל"ד שעה כו' דמיני' לא מייתי רק שמדותיו מכ"מ וי"ל לפי שטרחה להי"צ להמתין רק כיון דלא ידעינן כמה המתינה י"ל שהיתה ממתנת חלק ת"ק וע' תו' שבת פ"ח א' ד"ה ירדו וי"ל כוונתם כדרז"ל עה"כ ציוה לאלף דור כו' ובעונש על רבעים:

ו

ב

תו' ד"ה ומי איכא. וע' ביומא כ"ז סע"ב ומיושב קו' א"ז רש"א וע' בט"א:

תו' ד"ה יש בשמחה ע' בדו"ח מרע"א דמה תשלומין יש דהא ההלל ושמחה שמונה וע' בשיו"ק וע' באורח מישור דל"ל דמשכחת באם היו' פשוט בראשון ונעשה חגר בשני וכמש"כ התו' משום דמקיש חגיגה לשמחה דכתיב ושמחת בחגך בזמן שיש חגיגה יש שמחה וע' תו' לקמן ח' סע"א ודוק. וע' בתוספתא נזיר יוצא באלו בין בשלו כו' ובהגהות הגרא"ו דלמה הוצרך לשנות הא דהנזיר וע"ש בתנא תוספאה מש"ש בדוחק. ושמעתי מפי הרב הגדול מ' מאיר יונה נ"י שצ"ל באילו ביוד דקאי על איל נזיר שיי"ח שמחה עכ"ל:

תו' ד"ה מאי נ"מ ע' ר"ה ל' ע"ב ביום הנץ אי מדאו' והנ"מ למיסבר קראי וריש סנהדרין ג' א' דאיכא נ"מ אי מדאורייתא בעינן תלתא מ"מ ניחא לי' טפי לאוקמי הנפקותא לדינא וע' רא"ש חולין י"ז א' בענין איברי בשר נחורה ועתה"ד סי' רפ"א בקהל שעשו תקנה כו' וע' שיבת ציון סי' נ' וע' בעמ"י סי' ט"ו וע' תו' יבמות מ"ח ב' ד"ה רא"א וכה"ג בכ"מ וע' יומא ה' ב' תו' ד"ה מאי דהוה וזבחים מה"א א' ד"ה הלכתא וע' ברש"י יומא ל"ז א' ד"ה מאי דהוה ובתו"י. ואע"ג דלקמן קאמר דנ"מ לענין אבנט כה"ג מ"מ הא גופא הוי הלכתא למשיחא ויש לפלפל טובא ואכ"מל:

רש"י ד"ה לפסוקי ער"שי יומא נ"ב ב' וע' רש"י זבחים קט"ו ב' ד"ה לא יעש"ה ודוק:

תו' לפסוקי טעמי ותמוה דמתחלה הקשו דהתם אמר שאין להם הכרע אף לפי הפיסוק וע"ז לא תירצו כלום וע' לא"ז רש"א שנדחק דבה' מקראות אין להם הכרע אף לאחר הפיסוק והניח בצ"ע וע' תו' ר"פ א"נ ד"ה קרי. ואולם הפשוט דהתם פרכינן לרב חסדא ומשני לאסי פשיטא לי' כו' דודאי מיירי התם קודם הפיסוק דלא ידעינן למיזל בתר פיסוק טעמים ולכך אין להם הכרע ואכ"ק נדרוש לפניו ולאחריו ולז"כ דזה א"א דא"כ יסתרו הכתובים אהדדי משא"כ בדרב חסדא יש לו הכרע אף בלא פיסוק טעמים. ואולם במסקנת דבריהם ביומא לא קיימי הכי משום דמשוקדים יש לו הכרע וכתבו דאין לו הכרע גם אחר הטעמים מטעם המבואר בדבריהם אבל בשאר מקומות מיירי קודם הפיסוק דאין לו הכרע דקרא דפרים יש לו הכרע גם לפני הפיסוק ולאחר הפיסוק ולכן לא חשיב לי' אסי ובמשוקדים שאני דהטעם סותר את המקרא:

ז

א

ד"ה מאי הראיון ע' תו' ריש מכלתין וע' ברע"ב פ"ק דפיאה מ"א: גמ' איתבי' ר"ל לרי"ח. ואף דלא נזכר בהברייתא יותר מהמקרא לענין קושיתו מ"מ מצינו כעין זה בדוכתא טובא דכשאין הישוב מתקבל שחוזר לקושיתו וכמ"ש התו' בשבת מג"א ד"ה כיפה ועמ"ק כג"א איתבי' וע' חולין קלט"ב ובהוריות ד' ע"ב וע"ש ג' ב' ואף דהכא הקשה לו מפשטות הכתוב רק שלא מצא לדחות בשנויא אחרינא וע' שבועות ל"ז ב' הכ"נ כדרבא וע' ב"ב י"ח"ב הכ"נ בצונמא וע' תו' נזיר ה' ס"עב וע' ביצה ב' ע"ב גזרה יו"ט דעלמא כו' וע"ש במפרשים בדרך פלפול וע' ב"ק ד' מ"ב אי איכא טעמא אחרינא לימא וע"ש בתו' וע' חולין י"א א' אבל היכי דלייף כו'. וע' לקמן ס"ח א' וע' זבחים צ"א ובתו' וע' רמב"ן בפ' ל"ח דאורחי' לאקשויי ואף דמפרקא בהאי פירוקא גופי'. וע' נדרים נ"ח א' וב"מ קי"ד ותו' שבת מ"ג ע"ב וע' תו' חולין מ"א א' ד"ה בישראל וע' תו' ע"ג ס"ב א' וע' בשבת ד' ב' אלימא הא ר' דתניא זרק ונח ואע"ג דהוי"מ לדחויי מדל"א הנחה וכמש"ש בתו' ד"ה זרק וע' בסוכה ה"ב והכ"נ ניחא לי' לאתויי הברייתא כולה ולחזור קושיתו אולי יתחדש תי' יותר מורווח וע' תו' קדושין ס"ב ב' ד"ה נהי ויש דרכים שונים בדרך פלפול אך האמת יורה דרכו: רש"י ד"ה מבית רעך ואח"כ מ"ה בחטאות כצ"ל:

ב

גמ' אלא קרא לכדאחרים אזיל לשיטתו לעיל ד' א' דהא דמוקי בהגיע לחינוך הוי אסמכת בעלמא וקרא לכדאחרים קמ"ל דחגיגת ט"ו. א"ל דוכי טעמא דב"ש אשמעינן דהא גם לב"ה בעלמא מן החולין כדמוקי לקמן בטופל משא"כ בחגיגת ט"ו דלא בעי טופל אפילו לב"ה:

ח

א

אלמא קסבר חגיגת י"ד לד"א וק' דהא בפ' דר"א והובא ברש"י עה"כ קח לי שני גדיי עזים וכי מאכלו של יצחק גדי עזים אלא א' לפסח וא' לחגיגה ובפסחים ר"ד ע' דלמ"ד דמדאורייתא דוחה טומאה ושבת ובמרובה בא ג"כ וכאן משמע דמדאורייתא היא מדפירש וכי מאכלו של יצחק כו' וא"כ משמע דבמרובה הי' בא וע' תו' ביצה ל"ד ב' ד"ה וחומר בשם הירושלמי דמקשינן מב"ש אדר"א. אך י"ל לפמ"ש הצל"ח בריש ביצה ב' אי ד"ה דלמא ב"ש כו' דהתם בירו' מיירי היכי דמחמרי ב"ש כיון שהוא מתלמידי ב"ש אבל במה דסברי ב"ש לקולא אפשר דר"א מחמיר כב"ה וכמ"ש ביבמות ט"ו ואע"פ

שרי״י תלמיד ב״ש כל מעשיו לא עשה אלא כב״ה והיינו להחמיר. רש״י ד״ה אכילה ראשונה קס״ד ע׳ לקמן ע״ב מאי אכילה וע׳ ירו׳ ריש פיאה:

ב

דא״ר דניאל. ע׳ תו׳ כתובות מז״א ובהפלאה מ״ש בישוב קושיתו ומה שמקשים עלהרי״אמ דנפק״ל דיש שמחה בח״הם מושמחת בחגך כ״מ שיש חגיגה יש שמחה יש לדחות כמ״ש התו׳ לת״ק דילפינן מיני׳ מי שחגיגה בא מהם:

ט

א

כולן תשלומין זה לזה וע׳ שו״ת ושב הכהן ס׳ צ״ד מש״ב וה״ר מהירושלמי פ״ק דחגיגה סוף הלכה א׳ הפריש חגיגתו ומת רי״ח ור׳ יונתן תרוי׳ אמרו כו׳ והכא לא יראו פני ריקם ואפילו לאחי״מ וע״כ דרי״ח לשיטתו דתד״ר הם וכיון שנתחייב בראשון ס״ל דשע״ד וליכא למיפטרי׳ משום כל שאינו בביאה כו׳ והתו׳ שנסתפקו אם הי׳ פשוט ביום ראשון היינו לרי׳ אושעיא כיון שהחיוב שבכ״י מצד עצמו עש״ה והא דל״א א״ב בכה״ג י״ל דחדא מיני׳ נקיט וכמ״ש התו׳ בכ״מ וכיון דרי׳ יונתן ס״ל כוותי׳ דריי״ח ומוכח דתד״ר הם ולכן פוסק כוותי׳ וכן משמע בירושלמי ריש חגיגה דחזקי׳ נמי דריש מיראה יראה יע״וש בק״ע ולכן פוסק הרמב״ם כוותי׳. ואולם לכאורה קשה לפמ״ש הירושלמי דריי״ח ס״ל דחייבין היורשים להביא חגיגתו אפילו לא הפרישו מחיים דס״ל שעד״א ואכ״ק לעיל ב א׳ דקאמר אלא למ״ד כולן תד״ר הכל לאתוי מאי והא לריי״ח דס״ל תד״ר משכחת בכה״ג כשהי׳ פשוט ביום ראשון ונעשה חגר בשני דממילא נתחייב ולא גרע ממת דש״דא והוי בר הבאה ואולי יש לדחות דכיון דאמוראי טובא ס״ל שלד״א וא״כ לא ניחא לי׳ לאוקמי מתני׳ בהכי דא״כ תיקשי לדידי׳ מהך מתני׳ דאי שד״א לא הוי בר הבאה וע׳ תו׳ ריש מכילתן ב״א ד״ה חוץ כו׳ וטמא פשיטא לי׳ יעש״ה וא״כ י״ל ג״כ להיפך דבכה״ג לא אצטריך כלל לאשמעי׳ למ״ד שע״דא. אך י״ל למ״ד בירו׳ דחזקי׳ סובר תד״ר דכתיב יראה יראה את שהוא חייב באי׳ חייב בב׳ וא״כ לריי״ח דתד״ר ע״כ מוכח דלא כהאי תנא דסומא באחת מעיניו דלדידי׳ ע״כ דלא דריש יראה יראה לענין סומא באחת מעיניו. ובזה ניחא הא דפוסק הרמב״ם דסומא באחת מעיניו פטור מקרא דבבוא כל ישראל ליראות משום דלדידי׳ תד״ר וא״כ לא מוכח מהך קרא דיראה יראה. גם י״ל לסברת הרמב״ם דפוסק דסומא חייב בכל המצות וא״כ י״ל דר״י לשיטתו בב״ק פ״ז דסומא פטור מכל המצוות. וע״כ דיראה יראה אצטריך דבעינן בשתי עיניו משא״כ לדידן דחייב בכל המצות וע״כ דרק לאשמעינן שיהי׳ בראי׳ אבל קשה דהא ריי״ח גופי׳ דריש לעיל ז׳ א׳ מיראה יראה מה אני בחנם וע׳ לקמן ידי׳ ב׳ וא״כ ע״כ דלא דריש לקרא כחזקי׳ או דממילא מסקינן כולהו

מחד קרא ולמאן דס"ל של"דא מסיק נמי מהך קרא את שהוא חייב בא' וכמבואר בירו' סוף הלכה א' וע"ע בסנהדרין ד"ד ב' דגריס ר"י בן תימא ולגי' הגמ' דחגיגה וכן בירו' ג"ש דיראה יראה למעוטי סומא. והא דלא אמר הכא לאתויי חרש באזנו אחת דהוזכר ג"כ ברישא דמתני' י"ל דלש"ס דילן ע"כ גם ר' יוסי לא פליג בהא ארבנן דהא באזניהם לא אצטריך כלל ולהכי ממעט מיני' אוזן אחד משא"כ בסומא באחת מעיניו דמשמע בסנהדרין ד"ד ב' דרבנן פליגי אפי' כי הדדי נינהו דל"ד מסורת וע"פ הירו' הנ"ל השבתי לגיסי האברך הנעלה החריף ושנון מוכתר בנימוסין שלשלת היוחסין מוהר"ר דוב בער יפה נ"י בהא דב"מ ה' ב' ות"ל דהוי רועה דא"ל דהי"ל שדות וכתו' לעיל דד"ב למ"ד שד"א ולהכי המתין להקשות ות"ל עד דמשני ותקנתא לתקנתא וע' בביאור הגר"או מ"ש בענין אחר. (וע"ע בחי' לכתובות לפוגמת בבאור דברי התו' הנ"ל). אך להירו' דסוגיין דר"ז סובר הפריש חגיגתו ומת צריכין היורשים להביא וקאמר דלמ"ד שע"דא א"צ להביא רק במפריש ולפ"ז ליתא לדבריו דהתם קאי לר"ז לשיטתו וגם דאביי דפריך והא גזלן הוא ס"ל לחד שנויא כתו' גיטין נ' ע"א ד"ה כיון דשלד"א וכמו שהסכים הש"כ בר"ס ל"ט והארכתי לפלפל בד' הש"כ סי' צ"ב סק"י והתומים וקצ"הח וע' שו"ת זכי"ו ח"מ ס' י"א וע' תשוה"ג קדמונים סי' מ"ג ואכמ"ל. וע' בר"ה ו' ב' תוס' בד"ה יורש וצ"ע דהתם קאי לר"ז ור"ז לשיטתו של"דא (וע"ע מ"שכ בסוף ברכות בהדרן להוכיח דב' ר"ז הוי):

ב

תו' שני תד"ר אבל לא מסתברא כו' ר"ל דהא גם לשנויא בתרא לא מתוקמי למ"ד מחוסר זמן ואף רחב"ע פליג נמי ארי' בפסחים וקי"ל ולא מחביריו וע' תו' ב"ב קכד' ב' וע' תו' שבת ח' ע"א ד"ה הלכה ורש"י נזיר נ"ג א' ד"ה מכדי: גמ' אינו דומה שונה כו' מ"כ מיכאל שהוא שר התו' גי' ק"א ובסי' נקרא שש"כ פוטר ושעולה ק' וע' בחילו' ג'. וה"ד בכתובות נ' ע"א ובכ"מ מ' זימנין וכן בפ"ק דמגילה ובע"ג י"ל דהיינו בהלכה פסוקה וכתענית ז' א' כי הא דר"ל אבל בגמ' וסברא צריך להעמיק טובא וכערובין נד' עה"כ דדי' ירווך וע' ירו' ערובין פ"א ה"א ולעיתי' בתרי' מ' זימנין. וה"ד בקופסי' וכן ביומא ע"ה ב' ובכ"מ אמר בכיסתי' וע' תו"א שהוא ע"ד מאמרם עשוי למשמש כו' וכחגיגה טו' א' לא יערכינה כו' אלו ד"ת כו': תו' ד"ה בר וע' בא"ז פי"ז דגריס יוחנן בן בג בג כו' וע' רש"י קדושין מט' ב' ד"ה בן עזאי ורע"ב רפ"ד דאבות ותויוט' וע' ברכות סד"ו והגרי"ב וע' שבת לי ע"ב שמעון ב"ע וע' רש"י ר"ה כי ע"א ד"ה מדקרי' ובתענית ג' ב' והא מקמי' דליסמכי' וברכות ל"ח ב' בר רב זביד אחוה וכו' ובנזיר ד' א' בר פדא וכה"ג טובא שלא נסמכו עדיין וכן בנזיר יג' א' בן רחומאי או דלמא רחים כו'. וכמדומה שראיתי בהג'

רצה"ח לפי שהיו רגילין לבכות האמוראים על תואר ההלכה שהיו אומרים וכדמוכח בכ"מ ול"נ שא"ז נכון שא"כ לא הי' לקראו רק רחומאי בלבד בלי תואר בן ויותר נ' שנקרא באמת ע"ש אביו רב רחומי בחולין פ"ט א' ויומא עח' א' וזבחים עז"א וכ"מ ואינו מקפיד להזכיר תואר הסמיכות בקריאת בן ע"ש אביו וכמו שהארכתי בראיות בסוף ברכות בהדרן בשמות בני ר"פ וע"ש בהשמטות לדף נ"ב:

ו

א

תו' באפי א"כ איכא למידרש כו' אלא דרבא ודאי לא ידע מהך ברייתא אלא ממתני' דהתם לחוד דאל"ח ובמתני' לא מסיימי דאלו ידע מהך ברייתא הו"לל וכדר"א כדקאמר בכולהי. ואף דבקרא כתיב להדיא אם יראה איש בדור הרע הזה את הארץ מ"מ דריש לי' שפיר דמנוחתי הוא על עה"ב דהא ר"ע דריש שם יתמו לעה"ז ושם כו' וע"ז לא מהדר לי' ר"א מידי א"ו דה"כק דנהי שנשבע על עה"ב מ"מ הדרנא בי למנוחתי משמע על עה"ב כמ"ש א"ז רש"א דבא"י לא הי' להם מנוחה עד ימי דוד ושלמה משא"כ על א"י כדאי' בפ"ינ כמו במעשה העגל לפי דאחר מעשה מרגלים לא נתייחד הדבור וכמ"ש הרשב"ם שבמעשה קרח הי' ע"י ב"ק וכמבואר ביו"ד ס' רכ"א סט"ז וע' רש"י סוטה לג"ב אותו מדה הממונה על כך (ומ"ש התוס' בסנהדרין י"א א' קול היוצא כו' ר"ל מכחו וע' תו' יו"ט יבמות פ"א וע' שו"ת הריי"ף סי' א' ובתשבי ותקונים ובסוף מגילה וה"מ דשמע קלא כו' וע' ירו' שבת פ"ו ה"ט וע' בכ"מ הי"סת רפ"ט ובחי' ליבמות) וה"ד ב"ב עח"א דהו"לל מופ"ל דהטעם דלא מהני ע"י שליח דבעינן שיפרט הנדר אם נדר ע"מ כן אבל הכא רק משום דגזה"כ לא יחל כו' ובזה סגי ע"י שליח וממילא לא תיקשי נמי דהא בעינן שיפרט וכן מה שהקשו המפרשים דהא קי"ל דאינו יכול לישאל לחכם מבה"ע וע"כ דרק היכי דשייך דמורה היתר לנפשי'. וי"ל כ"ז בענין אחר אך אין מתיישבין באגדה וכמ"ש הרשב"א במגילה ט"ו. ומיהו ק"ק לכאורה מה"ד ב"ב קכ"א א' ובסוף תענית מה יו"ט הי' בט"ו באב ומפרש רב"ח אר"י באותו היום כלו מתי מדבר וכ' התו' שנשארו ט"ו אלף והרי הגזירה על כל הדור מלבד יהושע וכלב א"ו דהדרנא בי וי"ל דבאמת לעיל ארי' יהושע גופי' לא הקשו כן דהו"מל דסובר דגם הגזירה שלא יכנסו לא"י בטלה אבל רבא מסתמא לא פליג על רבה ורב יוסף שהיו רבותיו ואינהו ס"ל דיו"ט שבו הי' שפסקו לכרות עצים למערכה וע"כ דפליגי מהך טעמא ולכן הקשו שפיר וכדאמרי' בשבת ס' ע"ב ובכמה דוכתין דמסתמא תלמיד כרבו ס"ל [וכדפרכינן בסוף ביצה ובשבת מכדי ר"ה תלמידי' דרב הוי וע' מנחות ע"ב ושבת מ"ד א' ומ"ה ב' ונ"ג א' ופסחים קו' ב' וזבחים

קי' ע"ב וצ"ג א' וב"ב פ"ב ב' ומנחות ע"ט ב' ראבר"ש ס"ל כאבוהי' ומנחות י"ח א' וע' תו' ב"ק ד"ה בחזקי' ומש"ש וע' תו' ברכות נ"ד סע"ב ותו' מכות ט' ב' ד"ה נשמט וע' שבועות י"ג א' מיהו אורחא דמלתא דתלמיד כרבי' ס"ל יעו"ש וע' ירו' ערובין פ"ח סוף ה"ח בשיטת אביו וירו' סוטה פ"ה ה"ב בשיטת ר"ע רבו ונזיר פ"ה ה"א בשיטת אביו וירו' מעשרות פ"א אתיא דר"ש בשיטת ר"ע רבו וירו' מעשרות ספ"ה אתיא דרשב"ג בשיטת ר"ג זקינו ובמע"שש פ"ה בשיטת ר"י אבוהי' וירו' יבמות פ"ד הי"א אבא בר ווא פליג על שמואל ברי' והיינו בר' אבא וכן לקמן ספ"ב ר' חייא בר ווא וע' ירו' חגיגה פ"ג ה"ב דאתיא דר' יוסי בשיטת ר"ע רבו וירו' כתובות פ"ג ה"א אתיא דר"א בשיטת ר"ע רבו וע' ירו' קדושין פ"ג הי"ב בריך כו' אלו הוינא שמיע הדין אולפנא ל"ה מחתים והוין אמרין תלמידא פליג על רבי' וע' ירו' תענית פ"א ה"ג ולמה אמרת לי' דהוא נהיג בשיטת רבי' וכה"ג בירו' שבת פ"א סוף ה"ז ובירו' סוכה פ"ג ה"ז וכן בפ"ד ה"ו ר"א בשיטת ר"ע רבו וכן ביצה פ"ק סוף ה' י"א וע' ירו' סוכה פ"א בשיטת אביי וכן בירו' ערובין פ"ק סוף ה"ג ולקמן פ"י ובירו' מגילה פ"ב ה"ז בשיטת ר"ע רבו של אביו אמרה וע' ירו' שבת פ"ק ה"ג הוא דנהיג בשיטתי' דרבי' וירו' ביצה פ"ב סוף ה"ב וירו' פיאה רפ"ג וע' תו' יומא ד' א' ד"ה תניא דמסתמא ר"א שמע משמי' דרי"ח רבו ואף דלא אמרה משמו וע' בחי' ליבמות משש"ב ובשבועות מ"ב א' סה"ד כל מלתא ובחולין קי"א ב' וע' מ"ק כ"ד א' ובתענית ד"ד ב' והא אר"א הלכה כר"ג יעש"ה ומסתמא דשמיעא לי' באופן אחר מרבו וכה"ג בכ"מ ואכ"מל בפרט זה]: אמר רבא לכולהי כו' ע' בהגרי"ב ועוד בגיטין פ"ג א':

ב

רש"י ד"ה מה התם כו' דכתיב כן תרימו כו' והקשה הט"א דהא בגמ' מסיק דמייתר למה אתם ב"ב אלא דאתיא במה הצד [וע' בחי' לעיל ד"ד א' מש"ש שבכ"מ כעין זה דרכו לפרש אף שלא במקומו הקרוב יותר אל הפשט וע' בד"וח ליומא ה' א' מש"ש ותמהני שלא העיר מד' הרמב"ם פ"ג ממעה"ק הי"ב וע"ש בכ"מ ובדעת קדושים ד' כ"א ע"ב מש"ש בדבריו בדרך פלפול. וע' לא"ז רש"א הוריות וע' בכ"מ פ"ה מה' שגגות ה"ה ודבריו א"ש בישוב ד' הרמב"ם לדידן דקיי"ל דיחיד העושה ע"פ ב"ד חייב קרבן אבל אכתי תיקשי לפרש"י דבא לפרש המתני' וא"כ הוי לי' למימר כהלכתא כרי' יוחנן דהא תניא כותי' דמוקי באלמנה לכה"ג]. ועוד הקשה הט"א דמאי קאמר הש"ס בקדושין מ"א ב' ותיתי שליחות בתרומה במה הצד דהא אצטריך גם אתם דלא נליף בג"ש תרומה ממעילה ואצטריך גם אתם לאשמעינן דנקיש מעילה לתרומה. ואולם התו' בקדושין מ"ג ב' כתבו דמאי פריך אמאי מעל והא אין מעילה אלא בשוגג ולא שייך לומר דברי

הרב כו' ותירצו דמיירי אפי' היכי שנזכר השליח דמעל בע"הב וא"כ טפי הוי מסתבר להקיש תרומה למעילה בשגג השליח דגם במעילה ישלד"ע וע' נוב"י מ"ק חאה"ע סי' ע"ח אות יג' וע' תו' ב"ק ע"ט א' ד"ה נתנו דהו"מל בשגג ובאמת התו' לשי' דבשגג לכ"ע אשלד"ע. ואולם להמוהרי"בל תליא בדרבינא ור"ס דלהטעם דאי בעי עביד אין לחלק וע' סי' שמ"ח ושפ"ח [והא דלא קאמר איכא בינייהו בשוגג ע' תו' ב"ב ה' ב' ושבת לו' ב' ול"ט א' וב"ק ל"ג א' ולקמן נ' ע"ב ד"ה א"ב ובכ"מ דנקיט חדא מיני' וע' לעיל ט' א' שהבאתי בחי' כה"ג וע' תו' ע"ג כח' א' ד"ה איכא וע' תו' ב"ב ל"א סע"א ד"ה א"ל וע' תו' שם לו' ב' ד"ה א"ב וע' תו"יש כתובות כט' סע"ב ד"ה מאי ביני' ומש"ש בספ"ק וע' במוהרמ"ש סנהדרין ג' א' א"ב דשמואל ואף דאיכא עוד כמה נ"מ וכן בהא גופא לענין עירוב פרשיות ע' רש"י ותו'] וא"כ לרבא דאין נ"מ בין שוגג אצטריך קרא וממילא ידעינן ב"ב כתו' גיטין כג' ב' ולכן פירש"י שפיר בסוגיא דהכא דהוי לרבא. ואף דלשוגג לא אצטריך קרא בתרומה להקיש למעילה דילפינן מגרושין וקדשים וצ"ל דכיון דג"ש חטא חטא אינו מיותר דהא איצטריך לשאר מילי כי היכי דנימא דיליף איפכא להקיש מעילה לתרומה דג"כ ע"כ לא אצטריך קרא כיון דמקשינן רק בהשליח שוגג דלא שייך אשלד"ע:

יא

א

תו' ד"ה הא כיצד כו' ובירו' דמכלתין ה' ב' להדיא דעדשה בכלל שיעורין דהלל"מ וכן העלו התו' דנדה דהכא אסמכתא ומ"מ ל"ד להיתר נדרים דאסמכוה אקרא להדיא וילפינן תרויהו מכח הי מיני' מפקית וע' רש"י יומא פ' ע"ב ד"ה מדרבנן ודי הר"מ פ"ב מאה"ט איננו מוכרח:

ב

ר"**פ אין דורשין** בעריות כו' ורבינו השמיטו וע' באגודה: והוא שיהי' מבין מדעתו ע' ר"מ היס"ת פ"ב הי"ב וע' לקמן פ"ד ה' י"ח ולא ידעתי למה לא הביא רבינו הא דאין מוסרין לא"בד כדלקמן י"ג א' וגם הא דאמר עד היכן גמרינן כו' ואולי לפי שהש"ס מקשה לי' מההוא ינוקא ומחלק שאני כו' ולכן לא חש רבינו לפרשו: תו' ד"ה יכול כו'. דמדקאמר הכא יכול ישאל קודם כו' ומייתי למן היום אשר ברא כו' וכן בה"ד יכול ישאל מה לפנים כו' ומייתי מן ולמקצה השמים כו' מבואר להדיא כפרש"י במתני' בפשטות:

יב

א

מפולמות ע' רש"י זבחים נד' סע"א: דורש אתין וכה"ג בירו' ברכות פ"ט ובבבלי פסחים כ"ב א' וש"נ:

ב

רש"י ד"ה להקדים וע' יומא ב' ע"ב אי חג המצות והא אכתי לא ידעינן ומכח הי מיני' מפקית נילף לתרויהו וצ"ל כיון דבחג הסוכות מרובה מצותו ולמה פתח תחלה בחג המצות ע"כ דמרובה מצותו אינו חשיבות כלל. (וע' זבחים צ' למקראה הקדימה וע' מנחות ס"א ב' אמר רבא הואיל ופתח בו וע' ברכות מ"א א' שהקדים וע' סנהדרין מ"ט ב' ומנחות ק"ה א' וע' שבועות ט' סע"א או מדיו"כ שכן מרובה כפרתו כו' וע' רשב"ם ב"ב קכ' ע"א ד"ה ש' קולים [יש לתקן: שקולות] היו ולכך פעמים שהקדים זו וכן איפכא וק' דא"כ ממילא הי' להקדים הראשון דרך גדילתן ולכאו' יש לאוקמי דכ"א כוותי' רק לאשמעינן דשם הי' דרך גדילתן. ומ"מ הקדימן כאן דרך חכמה והארכתי בפרט זה במקו' אחר): גמ' על י"ב עמודים פי' בזכות שבטי ישראל שהעולם עומד בזכות האבות וח"א על התורה שהיא ז' ספרים דויהי בנסוע ספר הוא וח"א על הצדק לבין אדם למקום ע"ד דרז"ל אי יראת ה' אוצרו אין כו': ר"ל אמר שבעה ע' רמב"ם ה' יס"ת פ"ג הקרוב ממנו הוא גלגל הירח וע' במפרש שהאריך דלא פליגי אלא שזה מנה רק הנראים בלבד ורשב"ל מנה כולם יעו"ש באורך (ועפ"ז נסתרו גם דברי ס' הברית מ"ד פי"ב יעש"ה). ובזה ניחא דלא תיקשי מה"ד במנחות ל"ט בחולית שבציצית תנא הפוחת אל יפחות כנגד ז' רקיעין וכו' ע' ט"א ולפ"ז א"ש דר"י לא פליג ארשב"ל דז' רקיעין הן אלא שלא מנה הבלתי נראים. וע' תו' חגיגה י"ג א' ד"ה אוירין ודוק. וע"ש לא"ז רש"א ובשו"ת זכרון יוסף סי' י"ג באורך וגם דעת רבינו לא יכולתי להבין לפי הש"ס דמשמע לכ"ע לא הוי אלא ז' רקיעין הא וילון אינו משמש כלום ושלמעלה ממנו הרקיע שבו הלבנה וכוכבי' והוא אומר שבוילון תלוי הירח וגם במסקנא מייתי רב יהודה עוד אחד כו'. וע' בדא"ר ספ"ב על ערבות בשביעי כו' ור"ל אע"פ שהוא בשביעי הוא קרוב לקוראיו וה"ד בש' וצ' רקיעין והכא אמר ברקיע השביעי י"ל דלא נקיט כ"א היכן שמצינו במקרא שדיבר להם לישראל: ביקש ע' תענית ח' ב': וחשות ביום ויתכן שזהו חשמל:

יג

א

עובי רקיע ובירו' ברכות פ"ק איתא מהלך חמשים שנה וכן עובי הארץ ועובי התהום וע' א"ר פ"ב וע' ירו' שבת פ"ט סוף ה"ג כשני האבות וע' תו' נזיר ז' א' ד"ה ואמאי: תו' ד"ה ורגלי. ע' בראי"ש ברכות ל"ד ושו"ת זכרון יוסף חאו"ח סי' י"ג ונוב"י מ"ת חאו"ח סי קי"ג וצל"ח לברכות ואגודה וגם דהא בזי ש"פ ג"כ לא מצינו פיוטים מהקליר ועי באי"ר באו"ח סי' קי"ב ובמעיו"ט: תו' ד"ה אין דהכא מיירי כו'. ודחוק דהא התו' וראי"ש כ' בריש שבת דמ"מ אסד"ר איכא ולמה הוצרך להביא הך קרא דלא הוי אלא מדברי

קבלה וגם דכשהוא מלמדו ליכא משום לפני עור להך אוקימתא משום גזל וכסנהדרין נ"ט א' וכמו ברי אבהו וריב"ח וע' ב"מ קי"ט א' קמי שבור דהתם הוי ז' מצות וע' רשב"ם ב"ב קי"ז לא תהא כו' וכסוטה רפ"ק באר הטיב וכו' וע' תו' שבת פ"ז א' ק"ו כו' ומשום מה שתשיב כו' וע' כתובות קיא' א' שלא כו' ופרש"י טעמי תורה וע' בח"א א"ז רש"א מדאמר אין מוכרין דהיינו סודות התורה וטעמים שלהם ושוב ראיתי בש"ות יד אלי' סי' מ"ח שהאריך וע' שו"ת בשמים ראש סי' שכ"ז וע' בח"א א"ז רש"א שבת פ"ב בעובדא דהלל וע' תו' יבמות כ"ד ועשו"ת רע"א סי' יא'. והפוסקים כ' לחלק לתורה שבכתב וכירו' פיאה פ"ב וספ"ק דחגיגה עה"כ אכתוב להם כו' וע' תו' גיטין ס' ע"ב וע' בשמ"ק ספ"ב דכתובות וע' ירו' מגילה פ"ד ה"ג עולה למנין ז' ומוקי תיפתר שלמד מאליו או שלמדו רבו כטבי וע"ש בק"ע כשהי' ר"ג מלמד עם החכמים ושמע טבי וג"כ הוי כלומד מעצמו וע"ע בחי' ליבמות ק"ז מש"שב בישוב קו' התו':

יד

א

קודם שנברא וכן בשבת פ"ח ב' וזבחים קיו' א' ומ"ר בראשית פ"א ואדר"נ פ' ל"א ובהקדמת הבה"ג ובתדא"ר פ"ו ופי"ג וע' פסחים קי"ח א'. ונ"ל שז"כ בסנהדרין צ"ח א' או כולו חייב דבי אלפים ימות כו' ואמרינן זכו אחישנה כו' ושם צ"ז א' וסוטה מט' ב' בעק"דמח יסגא וע' תו' ע"ג ה' א' ד"ה אין אבל ח"ו בעתה ימעטו הע"פ ששתלן ו"ל שז"כ הג' לקמן שלא נתקררה כו' על שאמר ירהבו כו': כאן בד"ת. ואף דהכא כתיב ישא י"ל משום דהתם מסיים ואם חי ה' יאמרו לכן לשקר ישבעו ולהסוברים דהחשוד עה"ד אינו נאמן בש' א"ש בפשוטו דכיון שאין בתוכם מבקש אמונה ולכן אם כו':

ב

תו' ד"ה נכנסו וכסוכה רד"ה:

טו

א

ולא עמידה ע' רמב"ם פ"ב מיס"ת הי"א:

טז

א

רש"י ד"ה כפיס ע' רש"י תענית ז' א' ובתו' ב"ב ב' א': תו' ד"ה יוסי דשאול ל"מ מחלוקת. דה"ד שלה"י מחלוקת שהסכימו תמיד הסנהדרין עד שרבו למנין וה"ד בשבת נ"ו א' והד' ששכינה עמו מ"מ אינו מוכרח שהלכה כמותו וע' תו' במכלתין ב' ע"ב בה"ד לישא וע' תו' יומא נ"ט א' מהא דג' ד' עשה חזקי' כו' וע' סנהדרין פ"א ב' וירו' סנהדרין ספ"ק:

ומ"ש התו' ע"פ הירו' דל"מ כ"א ג' וע' תו' לעיל ז' ב' ובפשוטו י"ל דעם הסמיכה הוי ג' וכ"כ בק"ע ולא חש להך דחוי דהוי פלוגתא דרבותא בהדי' ואף שתלמידיהם נחלקו ג"כ בזה מ"מ חשיב שעדיין בימיהם הי' ד'. וע' פסחים קט"ו א' אמרו על הלל שהי' כורכן כו' וחולקין חביריו ומשמע דקאי על חכמים שבדורו וגם מדאמר זכר למקדש כהלל שהי' בזמן הבית וב"מ עה' זו דברי הלל אבל חכ"א ואולי דבירו' לא בא כ"א לאשמעינן שב"ש וב"ה נחלקו בד' ומה שרבו המחלוקת אח"כ הי' מחמת התלמידים והני רבנן י"ל שהם לא הי' בימיו וע' ביצה ל"ה א' לאפוקי מדהלל שוב מצאתי בהגי' רצה"ח שהעיר ג"כ בזה וכי' ואולי הוא הלל בנו של ר"ג מיבנה ע' בר"פ מש"כ. וכבר נשאלתי מהרב המא"הג מ' יהודה ליב גינצבורג הרב דפילפאווא על הרמב"ן בהא דביצה ט"ז א' שאמרו על הלל הזקן ותמה ג"כ דלמה פסק כשמאי נגד הכלל כיון שיצאה ב"ק וסובר דאף לשמאי והלל בעצמן יצאה ב"ק וע' בערובין י"ג ב'. ול"נ כתו' ברכות נ"ב ע"ב ד"ה בכולהי פרקין דלא חשיב לה דהתם אפי' ב"ה מודים לב"ש אלא שלא הטריחוהו לכך והכ"נ י"ל כה"ג וכמ"ש הט"ז בס"ס רמ"ב דהלל מודה דכב"ש עדיף: גמ' יצא מנחם ובירו' שהי' בימי מ"י וביוסיפון שהי' בימי הורדס:

יז

א

תו' ד"ה עצרת. ע' בח"צ בהוספות סי' ה' וע' בהגמ"י פ"ד מאבל אות ה' דע"כ דהירו' חולק על ש"ס דילן דקאמר פטור מתקיעת שופר וע"כ דסובר דאנינות נוהג ברגל. וע' בפסחים ע' דמית נשיא ופרש"י שמצוה על כ"א מישראל להטמאות וע"כ דסובר כב"ד דחגיגה ק"צ ודחי שבת וטומאה ושוב ראיתי בשעה"מ פ"ג מעה"ק שהביא ד' המל"מ ה' אבל פ"ג ה' ט"ו שהקשה ג"כ מסוגיא דפסחים דמוכח דאע"ג דמתבטלין מראי' ושמחה וחגיגה אפ"ה חייבין להתעסק בו יעש"ב שכי' לחלק דהתם מיירי דמית נשיא קודם חצות דאכתי לא מטי זמן חיוב שלמי חגיגה: תו' ד"ה יום טבוח ע' לא"ז רש"א וע' ביצה י"ט א' לא נחלקו ובפרש"י: גמ' ואימא מקיש לחג הסוכות וק"ל מה"ד בת"כ והובא בילקוט אמור כתיב תספרו נ' יום וכתיב שבע שבתות אכ"ר תספרו הו"א ביום נ"א כתיב שבתות ואי כתיב שבתות הו"א ביום מ"ט כתיב תספרו. וק' דלכאורה יש להוכיח דלא כצדוקין דממחרת השבת דאי כצדוקין קשה לכ"ר שבע שבתות ואי דהוי"א במ"ט וא"כ לפ"ז חל שבועות תמיד בשבת ול"ל חג המצות ואימא דאקיש רחמנא לחג הסוכות דהשתא ל"ל תפשת מועט כו' הא לפ"ז חל יום ח' תמיד בשבת וחגיגה אינו דוחה שבת וא"כ אין נ"מ אם מקיש לחג הסוכות ואי משום דלא ידעינן בחג הסוכות לינה הא התו' כ' דבשבועות

נמי כתיב לינה וא"כ לא אצטריך למיכתב כלל חג המצות דהא לענין תשלומין הוי ידעינן ג"כ מסוכות דרק לשבעה וא"כ ממילא ידעינן דהוי ביום נ' ולמה אצטריך תספרו חמשים יום וע"כ דלהכי אצטריך דאי מקרא דשבע שבתות הוי ידעינן דיקדש ביום נ' רק דהו"א דעצרת לאחר השבת דמשמע שבועות שלימות ולהכי כתיב תספרו. והנה במנחות ס"ה א' ת"ר אילין יומיא דלא ליתעני בהון נטפל להן ריב"ז ויש להבין מה שייכות השתי סתירות זו לזו ולמה מתמניא ואילך שהוכיחו שתמיד ק"צ ואין היחיד מביאו אז אמרו עצרת אחר השבת ומדלא טעו בהני תרתי בבת אחת מוכח שהם סותרים זא"ז וכבר האריך בדרך פלפול בדל"צ דרוש ה'. ואולם לפמ"ש ז"ל דבאמת זה הסתירה קאמר הגמ' כתיב ז' שבתות וכתיב תספרו נ' יום וקשה דא"כ למה לי תספרו וע"כ מוכח סתירה לצדוקין ובזה מחובר הסמיכות דבל"ז לא הומ"ל שהיו צדוקין אומרים ממחרת בראשית דהומ"ל לעולם כצדוקין והא דכתיב תספרו נ' יום דמש"ה כ"ר חג המצות להקיש לחג הסוכות ונ"מ לבל תאחר כגון שחל בו רגל שלישי ועובר בבל תאחר ואי נימא דהוקש לחג הסוכות לא יעבור עד לאחר שבת ואי לא מקשינן לחג הסוכות דעובר תיכף ונ"מ דאינו דוחה שבת כגון אי נדר עליו להקריב קרבן תמיד ועכשיו רגל שלישי ותמיד דוחה שבת והו"א דיקריב באותן הימים דאל"כ יהא עובר בב' תאחר מש"ה כ"ר חג המצות ולעולם דעצרת לאחר השבת ומש"ה קאמר דצדוקין אומרים יחיד מתנדב וממילא תליא אידך בחברי' ואף דלמ"ד כסדרן בל תאחר שלו בחג הסוכות מ"מ לדידי' אצטריך כל שבא בחג המצות כו' וכביצה י"ט ב'. [ונ"ל דפלוגתא דג' רגלים כסדרן תליא בפלוגתא דר"א ור"י דאי' בגמ' שנתו ולא שנה של עולם ואמרינן לעיל ה' ב' בשלמא רגלים בלא שנה משכחת לי' אלא שנה וכו' יעש"ה ואי כסדרן ל"ל שנתו הא בל"ה ידעינן דאלכ"ק הא לא מצינו לאשכוחי כסדרן אך לר"י דבניסן נה"ע וא"כ לעולם בניסן שנה הוא אבל לר"א דבתשרי נברא העולם וע"כ מוכח דלא בעי כסדרן. ובילדותי אמרתי להוכיח בדרך פלפול מאו"ב דבתשרי נברא העולם דאמרינן ברפ"ה דחולין ע"ח א' במתני' או"ב נוהג במוקדשין והקשו התו' פשיטא ומשני דאצטריך שאם צריך לפסח ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו דס"ד דאתיא עשה דפסח ודחי לאו דאו"ב ואמרי' התם לקמן פ"ב א' בנו ואותו מנין ת"ל לא תשחטו מ"מ. וגבי ק"פ כתיב שנתו ולא שנה של עולם והשתא ל"ל שנתו ולא שש"ע דהא ממילא ידעינן דאי שש"ע השתא דכתיב דאו"ב נוהג במוקדשין ל"ל לימודא דלא תשחטו הא בל"ה ידעינן דאי בנו ואותו ל"ל לימודא אמוקדשין וע"כ דקאי אבנו ואותו ששחט את הבן ומיבעא אותו לק"פ ומתי נולד אותו אי קודם ר"ח ניסן א"כ עברה שנתו ופסול ולאחר ר"ח ניסן מנין לו בן אלא שמ"מ דאפי' אותו

ואת בנו ואשכחן ששחט אותו וצריך בנו לק"פ ובנו נולד לאחר ר"ח וא"כ ל"ל לימודא לאו"ב א"ו דבתשרי נב"הע והו"א דדוקא בנו ואותו שנולד הוא קודם ר"ח ובנו קודם פסח מש"ה אצטריך לימוד לאו"ב]. ומה שמקשים בשם א"ז הגאון רא"ב ז"ל בהא דלקמן ע"ב בתו' ד"ה אלא דמשום שביעי דאורייתא נקיט דא"כ הא בלא"ה ידעינן דלא כצדוקין דל"ל ובקוצריכם דיום ז' מותר במלאכה והאריכו בזה. וע' חתם סופר חאו"ח סי' קמ"א וא"ז ק' די"ל דלחייב עלה תרתי גם משום יו"ט וגם למ"ש הט"ז דבדבר המפורש להיתר אין כח ביד חכמים לאסור ע"כ דקרא ובקוצריכם הוי אסמכתא בעלמא ורק דממילא כיון שלא מצינו איסור מה"ת דהאיסור רק מדרבנן וע"ל בכמה גווני וע' בחומות ירושלים ס"קכ שהאריך בד' הט"ז. ואולם שמעתי מאת ידידי הרב הג' ח"וב סוע"ה מפורסם החכם השלם כמוהר"ר יצחק ראבינאוויטץ הרב דק"ק שענסטחוב יצ"ו שאמר ג"כ ליישב קו' זו בפשטות דהא דאמר הש"ס מועט תפסת היינו משום דלא ידעינן למי לדמות אותו וכפר"שי ואי נימא ממחרת השבת ממש וע"כ דמקיש לחה"ס ולמישרי שמיני במלאכה ולכן אצטריך דרב"ש לסתור דרשת הצדוקין וממילא אמרינן תפסת מרובה לא תפסת. אך הקשה על פרש"י במנחות ס"ה דשבועות לא הוי אלא המתחילות באי' בשבת ומסיימות בשבת וא"כ למסקנא דדחי כדאביי וממילא פשטי' דשבועות מסייע להם, ומטיבותי' אמינא דנ"ל דאין הכוונה למאי דמשני כאן בחל באי' בשבת דקרא דשבועות קאי רק על המתחילות ביום א' ומקרא דימים ידעינן דחל גם בשאר ימי השבוע ורק דבסתמא מדלא מפיק בל' ימים משמע דבעי שלימות ומדכתיב ביום נ' דקאי אוהקרבתם וכמ"ש התו' וע"כ דה"ה אפי' באמצע שבת אבל לבתר דדחי כדאביי דבעי למימני שבוע ויומי א"כ אין דיוק כלל מלישנא דשבעות דליבעי שלמות דוקא. ואולם הה"ג הנ"ל אחוי לן חורפי' בדרך פלפול לפרש הסוגיא לולא פרש"י ז"ל דהכוונה מסתירת המספר בכתובים ולזה מוקי לה כאן ביו"ט של עצרת שחל בשבת דטבוח לב"ה אחר השבת ואז אנו מוסיפין יום א' להשלמת החמשים והעמיק עוד בתשובת ריב"ז כי ממה שאמר יודע הי' מ"ר שעצרת יום אחד שבזה הראה דעתו כאלו יום טבוח הוא דבר שבדו להם בעלי הקבלה מעצמם ח"ו דלדידהו לא מיקלע בשבת כלל ול"ל שום תשלומין מה דלא מפורש באורייתא (וע' חגיגה י"ז היו נוהגים אותו היום יו"ט וכו' וי"ח סע"א שיו"ט של עצרת הי' מפני שיום טבוח הי') וע"ז הוכיח להם שיום טבוח רמוז בתורה שבכתב וממילא מוכח בתרוייהו דלא כצדוקין. ואולי דלריב"ז ס"ל דדבר זה שמקריבין העומר ממחרת הפסח הוא בכלל תורה שבע"פ המקובלת וכמו שמצינו ביהושע דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח (ע' רמב"ם פי"ז מתו"מס ה' י"א) ולפי"ז י"ל דלמאי דדחי ודלמא כדאביי י"ל כרא"ש

סוף פסחים דלא קפיד במנין ממולא מדבצרי רבנן חדא והקרבת העומר ממחרת הפסח ידעינן מהל"לם אבל לדידהו דס"ל כפשטי המקראות לזה השיב לטעמי' סתירה נצחת עכ"ד: ובעיקר דברי הר"אש דנקיט מנין ממולא וה"ר מהא דכתיב ע' נפש יע"ש. ואף דמזה אין הכרח דהא יוכבד השלימה שנולדה בין החומות וכב"ב קכג"ב. ושוב מצאתי בס' נר תמיד לכריתות בדל"ד ע"ד שהרגיש ג"כ בזה יע"ש שדחה דבריו. וע' בח"א א"ז רש"א ובש"א לסוף מכות. וע"ע בבה"ט או"ח סי' שפ"ט ס"ק י' יע"ש. ומ"מ אמינא סיוע להרא"ש בזה שהרגשתי בילדותי בשופטים סי' ט' באבימלך שהרג ע' איש על אבן אחת ויותר יותם בן ירובעל, והרי לירובעל הי' ע' בנים לבד אבימלך הנולד מפלגשו וכמבואר שם בסי' ח'. וכיון שיותם לא נהרג לא היו רק ס"ט דהא אין הב"ה מצרף מחשבה רעה למעשה היכי שלא עשה מחשבתו פרי וע' קדושין לט"ב ובתוס'. וע"כ דלא קפיד קרא בחסר א' משום מנין ממולא. וע' בקדושין י"ב כיון דנפקא מפלגא קרוב קרי לי' יע"ש ומצאתי מפורש בירשלמי דר"ה בפ"ק חשבון מרובה בולע לחשבון מועט וע"ש בק"ע דכשמגיע למנין מלא כגון מ' אע"פ שיש חצי שנה יותר לא חש למנות ודומה לו מ' יכנו יעש"ה. ויש לפלפל מזה בדברי הרמב"ם בפ"ב מה"ס וע' כ"מ. ובאמת לרבנן נפק"ל התם מונשאו אתך. ואולי ס"ל כקושית התיו"ט משום דאין ב"ד שקול ולא מצריך קרא לע"א. והגמ' מצריך קרא ד"י"ל משום מנין ממולא אבל לדידן דלא ס"ל הכי וכדמוכח מהני דלעיל ולכן אף דא"א למימר עמך משום שכינה מ"מ ממילא מוכח משום דאין ב"ד שקול ולא אצטריך לקרא דעמך ויש לפקפק ואכמ"ל וע' ב"ר פ' צ"ב על הפסוק הן כסף וכו' יעש"ה. ובזה מיושב ג"כ מה שהעיר בכנס"י בהקדמה על הרמב"מ דיליף דברכת חתנים בעשרה מבמקהלות ותמה הכ"מ דלא יליף מויקח בועז ותי' דהר"מ לשי' דחתנים מן המנין. ועוד דלא הביא הר"מ שום דרשה ואדרבא מדפריך בכתובות ז' א' ואלמון שנשא אלמנה מבועז ומשני אינה טעונה כל ז' וכן פוסק הרמב"ם ומוכח דסובר דילפינן מבועז ואכתי תיקשי לדידי' דהא קי"ל דחתנים מן המנין ולהרא"ש דמקרא דבועז ילפינן גם ברכת ארוסין וא"כ ליבעי ג"כ בארוסין עשרה זולת החתן. ותו דהא ר"נ גופי' דיליף מבועז לקמן ח"א דחתנים מן המנין אך להר"אש י"ל הכ"נ לר' אבהו דס"ל למידרש כהא דשמואל דהמזכה לעובר קנה דמשמע דצריך עשרה לבר מהדורש. וי"ל ג"כ דנקיט שיגרא דלשנא משום מנין ממולא והתם הדורש מן המנין דהא קי"ל אין דורשין בפחות מעשרה

כ

א
וכ"ת הכ"נ והתניא. וכה"ג מצינו לרוב דכונת המקשה להגדיל הקושיא דהו"ל לאשמעינן רבותא טפי כיון דחד טעמא הוא וע"כ דבאמת לאו חד טעמא הוא וכדמפורש בפרש"י סנהדרין מה"ב ד"ה אלא גדמין וע' שבועות ו' א' וכ"ת כי היכי כו' וע' ביצה י"ב א' אלא מעתה ליפלגי באבנים ויע"ש בפר"שי וע"ש לבי ב' אלא מעתה בנה אצטבא וכה"ג בסוכה ב' א' אלא מעתה העושה סוכתו כו' וע' מ"ק ב' ב' וכ"ת כו' כי היכא כו' וע' כתובות ל"ט סע"א וכן צ"ל בהא דב"ב ע' ע"א תדע דאלו א"ל כו' ועב"ב כ"ט ב' אלא מעתה צונמא כו' וע' תו' ב"ב ל"ז א' ד"ה לימא וע' תו' קדושין י"א א' ד"ה שכן וע' שבת קכ"ד ב' אלא מעתה זרק לגלימי' הכ"נ דאסור וע' ברכות י"א א' וסוכה כ"ה אלא מעתה אפי' טבעה כו'. וע' רש"י ערובין לז"ב היו לפניו ב' רמונים וע' תו' ב"מ ט"א ד"ה דאלת"ה:

כב

א
תו' ד"ה כמאן כו' וגם רב מנשיא בר תחליפא ט"ס ובברכות הגי' רמי ב"ח לא אזמין עלי' דרב מנשיא בר תחליפא. וה"ד מאן תנא דחייש ע' תו' ע"ג ב' א' ד"ה אסור.

ב
מתוך חומר בסופה וכה"ג ביבמות פ"ח:

כג

א
תו' ד"ה מת כו' ע' שו"ת גבעת שאול סי' ל"א ובחי' ליבמות ע"ב. וכמעשה שהי' ע' לקמן כו' א' ובע"ג ע"ה ב' כה"ג:

כז

א
תו' ד"ה פושעי כו' ק"ו ממזבח הזהב ע' תו"י בערובין כ"ב וה"ד בת"ח אינו שולט ולא פליגי דפושעים משחירים וע"ש בת"ח בה"ד דמחייבי חדא שעתא כו' ותי' דאין האש שולטת לכלותן לגמרי (וע"ד האמור ברשעים שנעשין אפר כו') כמו מזבח הזהב שהי' מלובן בברזל יע"ש ושו"ת מוהרי"ט סי' ק' וע' בחי' לשבת ל"א ב' וע' בצל"ח לברכות ט"ו סע"ב ול"נ עוד דה"ד דהא בפושעי ישראל היינו נמי בת"ח ששנה ופירש וכמו באחר לעיל בפ"ב דאמרו לא כו' וע' בפ' הנזקין בעובדא דאונקלס ולזה דריש מהך קרא כפלח הרימון ע"ש האמור הנצו הרמונים אלו בעלי התלמוד ולכן לא סגי לי' בק"ו דלעיל דמיירי

אף שאין מקיימין ואין לו דין עכשיו בשביל התורה מ"מ הם מלאים מצוות או לפעמים איזה הרהור תשובה ע"ד אם ראית ת"ח כו' וע' ברש"י ברכות ל"א א' ד"ה הי תורה:

מועד קטן

ב

א

ומתרגמינן ע' רש"י תענית ט' א' ד"ה כי

ב

והא דתנא שיצא כו'. דל"ל לרבותא דר"י בשלחין מדמהדר אאיסורא וכתו' שבת ל"ז ב' ובברכות י"ג ב' השתא מישאל וכו' וראי"ש שם רפ"ב וע' תו"י שבת כא' ע"ב דהול"ל מותר להשתמש אף דלה"י דאין זקוק וע"ש לא"ז רש"א: רש"י ד"ה א"כ מתני' עלא"ז רש"א דלפרש"י לעיל אף ממעיין שלא יצא בתחלה שרי ראב"ע וכונתו דכיון דיצא ממקא"ח היינו שיצא בתחלה שעכשיו התחיל לנבוע ולזה תיקן רש"י לשון הש"ס לא שנא חרב מעיינה ממעיין שיצא בתחלה ולא שנא לא חרב דהוי ליב"ח: תו' ד"ה קמרפויי. ול"ד לפירש מצודה דאזיל בתר מעשיו כמנחות סד' א' והרמב"ם פוסק כוותי' והכא כרב יוסף דהתם כיון דהעלה תינוק אין לחייבו על המחשבה לחוד כמו אם לא עשה מעשה כלל אבל הכא לא מיקרי מלאכת מחשבת רק בשנעשה לתכליתו וע' תו' שבת ע"ד ב' ד"ה מהד"ת ועי' יומא פ"ד ב' ואף דרבא ס"ל לקמן מכדי זמירה בכלל זריעה ולגבי מצודה אזיל בתר מחשבה וע' לא"ז רש"א בתו' ד"ה חייב וי"ל דרבא סובר כר"כ דחייב שתים והרמב"ם בפ"ד מהל"ש ה"ב כרב יוסף ועי' תו' ב"ב קי"ד ב' ונוב"י מ"ת חאו"ח סל"א וחיו"ד סי' קס"ג וע"ע בכנסי"ח ס' צ"ט וי"ל משום דרבא דבתראה מסייעו. ולמש"ל דרבא ע"כ סובר כר"כ וכן ברמב"ם והארכתי לפלפל בדהרא"ש נדרים פ"ג סי' ח' ובהמודר סי' ג' וע' בנר תמיד כריתות י' ע"א ד"ה אפשר וע' מים רבים חחו"מ סי' ג"נ וע' שבת ע"ה סע"א ורבא דאמר אף משום צובע וע"ש ע"ג ב' דאמר רב יוסף האי מאן דקטיל אספתא וע"ד ב' דשדי סיכתא: מכלל דת"ק וע' בדו"ח מרע"א להערוך דלר"ע רק כשאינו מבטלו וכרש"י והר"מ ודלמא ר"ע הוסיף אף המקיים בעלמא וי"ל מדאמר שלא ע"י מעשה דבסתם מקיים לא פליג ת"ק וע' תו' ע"ג סד"א ובשעה"מ ה' כלאים: תו' סד"ה חייב וכה"ג ברש"י ותו' ביצה ט' סע"א וב"ק ל"ג ב' ורשב"ם ב"ב מ"ח ב' וע' ב"ק ק"ו א' והאמר אילפא אר"ש וזבחים קי"ג ב' והאר"ח ובגיטין ע"ב משמואל אריי"ח דמסתבר טעמו וע' פ"י קדושין ה' א' והאמר עולא וב"מ ז' א' והארי"ח וע' ב"ק צ"א והא"ר חנינא וקדושין ע"א הא דאר"א וע' מוהרי"ט ח"א בחי' וע"ש דהקושיא דהא ר"א הי' תלמידו

דרי"ח והקושיא ע"ד ר"א תלמידך יושב ודורש סתם כו' ובאמת הוא ר"א בן שמוע ואף דבעי למימר דאביי ל"ל דר"א וס"ל דעלו מאליהן מ"מ י"ל דהך ר"א דהכא הוא בן שמוע וע' ערובין פה"ב לימא שמואל ל"ל דרב דימי ושם י"ב א' משום רי"א תלמיד א' וע' מה"ב וע"ש בריי"ף במתני' משום ר"ש אמר תלמיד א' והוא ט"ס דהא סתם ר"ש הוא רשב"י ולקמן י"ג א' מבואר דהיינו ר' ששימש את ר"ש וע' חולין ל"ח ד"ה והא"ר אסי וע' רשב"ם ב"ב ר"ד נ"א וע"ש י"א א' ד"ה דרב וע' שבת י' ע"ב הא"רח דכשהמימרא מוסכמת דרכו להשוות הדעות וע' ב"ק י"ד תיובתא דר"א מרב יוסף וי"ל דהכי אורחא למיתני על הלכה דחוי' וע' ברכות מ"ז ב' והא"רי אר"א וע"כ מכח הקרא דבאיסור עשה וע' גיטין ל"ח ב' ובפי"י ע' רש"י ביצה ז' ב' וע' ברכות נ"ה ב' והכתיב כו' ומיהו הא דפריך והאר"ח חלמא וע"כ כמש"ל:

ג

א

ולא יעדר ובחי' ריטב"א מוחק ולא יעדר דברישא נסיב קרא לאיסורא ובפרש"י שלפנינו מיושב ועל"ק ד"ד ב'. לימא בדר"א מנין לניכוש ועידור וכיסוח ת"ל כו' ואין מפרקין ואין מאבקין כצ"ל.

ב

רש"י דאתיא דבששית נמי אסור כצ"ל: ר"ג וב"ד אימנו ע' תוי"וט שביעית פ"א מ"ה ובתוס"ח: ואתנו בדידהו וכה"ג בירו' מגילה פ"ק סוף ה' א':

ד

א

וכי גמירי כו' ול"ל דמ"מ הוי דבר שבמנין י"ל כתו' הכא דדייק מדנאמר גבי ניסוך וערבה שבמקדש וע"כ למילף סמכינהו ותמוה על פרי"שי סוכה ל"ד א' ד"ה עשר משום דנשאלו בבה"מ בהדדי:

ב

תו' ד"ה מפני א"נ כו' ע' בדו"ח מרע"א דא"כ מאי פריך למ"ד מפני שמכשיר ליחוש כעודר די"ל דגם למ"ד מפני שמכשיר לא חש לכך רק משום דהוי עבודת קרקע ול"נ דודאי לא מסתבר דפליגי בהכי אי חיישינן למ"ע וכתו' ע"ג י"ב א' ד"ה והאמר וע"כ דגם למ"ד מפני שמכשיר ס"ל ג"כ הטעם דמ"ע והא דפליגי חכמים עלי' דראב"ע דבכה"ג לא הוי מ"ע כלל ותדע דהרמב"ם בפי"א משמיטה ה"ט פוסק כחכמים וע' בירו' ומיהו י"ל דתליא בהא דאביי ורבא לעיל ב' סע"ב אי שביעית בזה"ז הוי דרבנן ולהתו' בכתובות ס' ע"א דאף במידי דרבנן חיישינן למ"ע וע' ש"ך יו"ד ספז ס"קו וע' ר"מ פ"ג משמיטה דאף

בזה"ז אין נוטעין בפחות משה שבועות קודם שביעית אלא מפני הרואה כו' ואף לדידן דקיי"ל שביעית בזה"ז דרבנן וע' ירו' שבת פ"ז סוף הלכה א' אין חשד וע"ש בשיו"ק:

ה

א

מנין לציון ירו' שקלים פ"א סוף ה"א וע' ירו' מעש"ש פ"ה וסוטה רפ"ט וע' רש"י: רמז לציון קברים כו'. ואף דבשבועות י"ח ב' דריש והזהרתם י"ל דהכא אסמכתא וכרש"י יומא פ' ע"ב ד"ה אלא: שנא' ושמרתם וע' יבמות כא' וע' רש"י ביצה ב' סע"ב וע' בהקדמה לס' הי"ד: השם אורחותיו וע' בסוטה ה' א' וברי"מ פ"א מה' דעות וע' בחי' לסנהדרין עו':

ב

תו' ד"ה אין מציינין א"צ ציון כו' ואף דגם בחול יגרום שריפת קדשים מ"מ כ"כ למסקנא דבכזית מצוצמם דלא מסתבר דאיכא איסורא אם ירצו להעמיד ציון קודם השעור שיתעכל: תו' ד"ה אילן המיסך ענין אחר דידעינן ולכאורה אינו מובן דבפרש"י בד"ה אבל מציינין דמספקא לן בהו טומאה ואח"כ פרש"י בד"ה אילן המיסך וטומאה תחת נוף אחד ולכאורה י"ל דזה תליא אי נימא דסיפא מיירי בנחרש בה קבר וא"כ הוי אילן המיסך נמי כשאינו יודע אם יש טומאה כלל אבל לפי המסקנא דמיירי באבד בה קבר ולכן י"ל שפיר דמיירי רק כשאינו יודע תחת איזה נוף דמ"מ בעי ציון ולפ"ז להס"ד כתב שפיר כשאינו יודע אם יש שם טומאה אבל במסקנת הגמ' הוכרח לפרש דומיא דבית הפרס: תו' ד"ה מנפח ולא היו רגילין כו' ולכן חששו דלפעמים משכחת שיהא נוגע המחרישה וסמכינן לקולא דע"י המחרישה לית בי' שיעורא לטמא באוהל וכמדומה שראיתי בש"ות בית דוד סחחו"מ שהאריך בפשט דהתו' וע' בדו"ח מרע"א.

ו

א

תו' סה"ד אמר ר"פ וכי חורשו לא יהא טהור וצ"ל דמיירי היכי שאין שם אילנות ור"פ משני דמיירי כשנחרש ומ"מ מחמת חורש דאיקפל אבל קודם להי"י ציון: ד"ה ואכלאים ובמתני' פרישית רד"ה על הכלאים ורש"י פי' הכא בענין אחר: כדאמר עולא בנדרים מב' ב'.

ב

רש"י ד"ה ומצרא ע' רש"י ביצה ז' ב'.

ז

א
רש"י ד"ה דפנא וע' בפר"שי שברי"ף וע' רש"י פסחים נ"ו א' וע' רשב"ם ב"ב פ"א ב' וע' רש"י דד"א כפי' על ערמונים וע' ר"ה כ"ג א' ורש"י שבת ע"ז ב' ויומא ע"ה ב' וע' רש"י יבמות ס"ד ב'. תו' ד"ה בהסגר לכך נ' דר"י. ולפ"ז ל"ג בגמ' בטהור כ"ע ל"פ דלא חזי לי' דלר"י בהסגר ראשון היינו תחלתו הוי טהור וע' מל"מ פ"ז מהיו"ט הי"ג.

ב
תו' ד"ה מאי ע' חולין צ"ח ב'. וצריך לחלק דהכא החדוש לענין החומרא וע' תו"לק ח' א' ד"ה נפק"ל ובחי' ליבמות ק"ז:

ח

א
תו' ד"ה ולערב דר"ח וע' תו' סנהדרין כ"ד ב' וע' תו' כתובות דד"ב ד"ה ומי שאני והיינו דלא לימא דמשבשתא היא דלא מיתניא בי ר"ח ור"א וע' בכללים מבעהק"ט סי' י"ב דאפי' במתני' סתם גמ' להשמיענו אגב אורחין וכמו בר"פ האומנין ת"ש כל המשנה כו' וע' ברכות י"ד ב' מ"מ קשיא לרב ואף שהי' יכול להקשות מסיפא לחוד וע"ש בחי' בעא"ח וע' בכתובות ז' א' אר"ה אין הלכה כרי"ע וע' בה"ע וע' בפ' כל כתבי וע' ברכות ל"ה ב' והוינן בה מים ומלח יע"שה: תו' ד"ה מפני הטורח לעיל וכונתם דהא גופא תיקשי מנ"ל למעוטי ולא באשתך יותר משאר מילי ל"זכ דבאמת ס"ל הטעם דאין מערבין ולא מיקרי שמחה אלא של נשואין ומיהו למאי דיליף הא דאין מערבין מקרא דשלמה ליכא לאפלוגי בהא ומש"כ התו' לעיל מדכתיב מלא שבוע ע' תול"ק כ' ע"א ד"ה חג שהביאו מהירו' וע' בכתובות נ"ז ב' דהוי גילוי מלתא מדמייתי לי' וע"ש ס"ז ב' וע' תו' סוטה י' ע"א ד"ה נוח וע' בשו"ת שבות יעקב חאו"ח סי' כו' דבכמה מקומות למדין מקודם מת"ת ואף היכי דלא נאמר למצוה וע"כ צריך לחלק למידי דסברא דילפינן וע' נדה כ"ח א' ויתן יד וע' תו' כתובות ז' ב' ובמסכת כלה מויברכו את רבקה וע' בשאלתות בש"ש פ' ויחי וביבמות מ"ה א' בשהה עשר שנים מאברהם. ובריש זבחים דשחיטת קדשים טעונה כלי וע' תו' ובחולין ט"ז א' וע' בפ"מ פ' חיי וע' יומא כ"ח ב' ובערוך ערך שחר וע' יבמות מ"ו א' וע' תו' תענית י"א א' וכן בהא דזריזין מקדימין מאברהם כחולין צ"א וע' מ"א סי' א' סק"ד וע' באה"ע קנ"ה ס"ד בהגה' וע' רש"י נזיר ט"ו ד"ה אלא וע' ר"מ רפ"א מה' אבל וע' בחי' ליבמות ה' בהירו' שהובא בתו' קדושין ל"ח וכן להש"ך כשהאב יודע למול וכו' דמצוה על האב מדכתיב וימול דמדכתבו קרא חזינן שהוא ענין זריזות וכמו דלמדין גם מדברי קבלה בגלוי מלתא ואף שזה אינו בכלל הצווי:

ט

א
תו' ד"ה אבע"ל. וע' דמ"נ סי' כ"ד:

ב
תו' ד"ה כאן ירו' ברכות ושבת פ"ק ובכורים פ"ג ה"א: רש"י ד"ה ליחרב ואח"כ מ"ה שתא: ד"ה סכין ובגמ' הגי' סרק: תו' ד"ה פוקסת גודלת מלי גדיל ציצית:

יא

א
תו' ד"ה כוורא וע' ב"ב ע"ד ב' וכריתות ו' א' ומ"ש שמא נשתנו ע' תו' ע"ג כ"ד א' וחולין מ"ז א' ותשב"ץ ח"ב סי' ק"ח וב"י אה"ע ביולדת לז' ובא"הח סי' ד' וע' רש"י הוריות י"ב א' ד"ה גילדנא ומ"א קע"ג ס"ק א' וס"ס קע"ט ושו"ע סי' של"א ס"ט:

יב

ב
רש"י ד"ה לנזי' ע' רש"י כתובות ו' א':

יג

א
דאיסורא דאו' ע' תו' תמורה ד' סע"ב: רש"י ד"ה שאין וכה"ג בכתובות י"ג ב' והא או קתני ובכמ"ק:

ב
סילקא ע' ירו' נדרים פ"ו ה"א וע' רש"י ברכות ל"ו א':
רפ"ג תו' ד"ה ואלו ובחי' ריטב"א דדמי לדלעיל בדבר האבד דאם אירעו אונס מותר:

יד

א
תו' ד"ה ומנו' א"נ כו' וכן כשלא התחרט קודם ריטב"א וע' לא"ז רש"א: בא"ד דס"ד דאסור שמא ישהו ולכאו' איפכא הוי"ל דכדי שלא ישהו קרבנותיהן לאחר הרגל שרי אפי' בהי' להם פנאי וכלקמן י"ז ב' וצ"ל כדלקמן סע"ב סד"א דאסור שלא ישהו עפרש"י וא"ל דידחה העשה דגילוח ואף אי מלאכת חוה"מ דאו' דאף ביכול לקיים המצוה למחר מ"מ דוחה הלאו מ"מ גזרו להעמיד דבריהם בשוא"ת וגם י"ל כתו' ערובין ק' דבפשיעה אין עדל"ת: תו' ד"ה ושאר לצורך המועד אף שיש כו' כצ"ל ותיבת א"נ נמחק: תו' ד"ה מתני' והריטב"א כ' דרבא בא לפרש המתני' גם לר"י ואולי מדלא אמר לימא דלא כר"י:

ב

נמצאת אבלות. ואף דמי שאיסור לגלח במועד אינו מגלח באבלו מ״מ בקטן ליכא אבילות כלל ומ״מ דייק שפיר דליכא לגבי׳ שיכנס לרגל כשהוא מנוול רק דגזרו משום גדול וא״כ גם באבלו יהא אסור דלא ליתי לאחלופי וע׳ בראי״ש: רש״י ד״ה דמפיק [יש לתקן: הא כהן גדול] ע׳ חתם סופר או״ח קע״ג:

טו

ב

מהו בנעה״ס מקשים דבסמוך כל מ׳ שנה הישי״מ וכתיב ונעלך לא בלתה ולק״מ די״ל כדדחי אביי לשמים שאני דקיל וגם דאף דהמקשה לא ידע מהברי׳ ל״ש בעיר ידע דבמציאות לחלק בהכי ועוד דבחגיגה ו׳ ב׳ שבט לוי הקריבוה וע׳ שו״ת יד אלי׳ ס״סי ב׳ וגם אלה״ר להיפך די״ל דחמיר כדאביי וגם דמפשטי׳ אין הכרח: תו׳ ד״ה לא אשארא ע׳ בפדר״א בקו׳ עמק הברכה מרד״ל וע׳ שו״ת מים עמוקים לראנ״ח סי׳ ס״ב:

טז

א

מנ״ל דשדרינן ע׳ סמ״ע סי׳ י״א ס״ק י״א ואינו מוכח ובמדר״א במה״ב והא כתיב לפני ה׳ מחר ופלא שהוא הבין אם שלחו בשאר הימים על יום שאינו קבוע ול״כ רק שאם הזמינו ביום שאינו קבוע דבמשה הי׳ השכינה תמיד וע״ז סיים דהל״ל אחר בד״א וע״כ דאף ביום שאינו ידוע סגי בשמו לחוד:

ב

עייא מל׳ ירושלים לעיים וע׳ ירו׳ כלאים פ״ט בר׳ חייא: מתני ע׳ ערובין ס״ג א׳ וגיטין נ״ח א׳:

יח

א

רש״י ד״ה ואם משום לא תשחית כונתו כתו׳ דע״כ מיירי בתער וכי״ז ב׳:

יט

א

סה״ד ר׳ יוסי דפרישית דחוה״מ מדר׳ ע׳ תו׳ חגיגה י״ח א׳ וש״א סי׳ מ״א ומ״ו וירו׳ שבת פ״ב ה״ז ושיו״ק ד״ה ואינן וא״ל דיהא מחוייב בב׳ יו״ט של גליות בממ״נ ול״ד לביצה ה׳ ב׳ וכן במנחות ס״ח ב׳ דמה חשש אם יניחן מ״מ למ״ד בשבת כ״ג א׳ דלא לזלזולי והכ״נ כשמניחן בספק. (וברי״ף ס״פ ערבה דלכן אין מברכין בחי׳ דלא ליתי לזלזולי ובזה נסתר המרדכי בסוף סוכה דבחי׳ אין לישן משום בל תוסיף ולרי״ף אם מברך עובר משום בל תוסיף ובל״ה הא דאינו מברך אשינה שברכה של אכילה פוטרתו כתו׳ ברכות י״א ב׳

לשנויא קמא וא"כ כשלא בירך על האכילה חל עליו החיוב לברך גם על השינה וי"ל דרי"ף ומרדכי פליגי בהני תי' שכ' התו' בברכות וע"ש ברי"נ): ואף למ"א ברי"ס כ"ט מ"מ כשמניחן מספק לא הוי כמזלזל בקדושת יו"ט ואף דלא לישתמט לא' מהפו' במהלך בדרך וא"י אימת שבת מ"מ גזרו בכה"ג שמא יוציאם ולא מטעם איסור הנחתן וע' במ"א ש"ח ס"ק י"א ותו' ערובין צ"ו וע' בשמים ראש קנ"ג ובגדי כהונה חאו"ח סי' ט' ורדב"ז בשם הרשב"א וטוב לברך על של שניהם בחוה"מ בשכמל"ו דהוי מעין תפלין ולא הוי בכלל הפסק וע' במ"א כ"ה ס"ק ל"א ובט"ז וס"ס ל"א וחי"ע ת"צ ס"ק י"א ועק"ד או"ח ט"ז אות י"ח: תו' ד"ה שאם בס"הד וענ"ל דרישא הכ"פ ג' ימים בטלה גזירת שבעה הא ב' ימים בטלו גזירת הא ימים לא בטלו לענין דנוהג שבצנעא כצ"ל והשאר בנתים נמחק:

ב

תו' ד"ה והתניא כונתם דדיוקא דר"ש דמשמע בכולו מל' ביטלו דמתני' ות"ק דברי' נקיט נמי ל' ביטלו ואפ"ה קאמר דלא ביטלו ימים וכ"כ בהג' רי"ח מפראג ושו"ת תורת נתנאל סי' ל"ג והרבה מחברים נטו מכונתם וע' תו' שבת ל"ט סה"ד ממעשה ובעיקר קו' התו' י"ל כתו' יומא ד"ד ב' ד"ה מסייעא והכ"נ כיון דהלכה כהמקיל באבל וע' תו' כתובות ק"ח ב' ד"ה ש"מ:

כ

א

תו' ד"ה כל ע' תו' ערובין מ"ו סע"א וס"ה ב' ובחי' לשבת י"ט:

כא

ב

תו' ד"ה אפי' כגון שלא עמדו וכדמוקי נמי להדיא בסמוך כ"ב א':

כה

א

דלרבי ע' ב"מ ספ"ב: רבץ ע' ב"מ פ"ד ב' וירו' כלאים פ"ט וע' בדא"ר ספ"י וע' רש"י תענית ו' א' והקדמת הר"מ ל"י"ד ואולם התשבי כ' שאיך לקחו זה על מחזיקי ישיבה ועל הרוב בא כ"א על ב"ח שאינם מדברים ולא העיר מהנ"ל.

כו

א

אלא בזרוע וע' ח"צ סי' י"ז:

כז

א

תו' ד"ה מן המנחה ע' לא"ז רש"א אבל הגי' דמקודם לא ואח"כ מ"ה ואינו יושב וקאי בדברי רבה בר"ה דקאמר אינו יושב וכ"כ בג"ש סי' ע"ב וע' שיבת ציון סי' ס' בענין אחר: זכוכית לבינה ע' תו' שבת רפ"ב:

כח

א

מה פרה וע' תו' וכמ"של במדרש תבא כו' וכן בירו' ריש יומא למה סמך פ' מרים כו' ותמוה מבבלי שם ב' א' ופרה לאו בת כפרה והא זה הטעם שייך לדורות כסנהדרין ק"ב סע"א דא"ל כל חטא כו' (ע' רש"י ול"נ כפשוטו שהרי בסמוך לאחר כ"ד דורות וע' במ' איכה עה"כ גלתה יהודה וירו' תענית פ"ד ה"ה) וא"ל דכוונת הגמ' כירו' או אינו אלא שעיר ר"ח כדר' בא לכפר כפרה כזו בכה"ג דהא שם ג' ב' מסיק רבינא מה זו שכשירה בכה"ג וע"כ דלס"ד פרה לא הוי בת כפרה כלל. ורש"י בשלח דבמרה על פרה נצמנו [יש לתקן: נצטוו] דיליף חק חק ואיך יבא על חטא העגל וע' ירו' ביצה רפ"ב וחולין י"א א' חטאת קרי' ול"מ כפרה כתיב כדלעיל דבפרה לא כתיב כפרה, וצ"ל דסובר שגם ענין הכפרה בעצמו הוא חוקה כמו בהא דמטהרת טמאים שם י"ד א' אך בסנהדרין נ"ו ב' וכ"מ דלא חשיב פרה ובנזקין דח' פרשיות נאמרו ביום שהוקם המשכן וא' פ"א וראיתי בראי"מ פ' בשלח שעמד על דרש"י וע' לא"ז רש"א בהוריות ח' ב' בח"א ומהתימא על בעל זרע יצחק מגילה פ"א מ"ה וצ"ע דל"ח לשריפת הפרה דג"כ כפרה כתיב כקדשים ופלא מסוגי' דיומא: רבה חי מ' שנין ע' תו' ר"ה י"ח א' ויבמות ק"ה א' ובת"א והקדימו בסה"ד ושמ"פ וע"ש בסדר תוא"מ אות ר' דהא אבייי חי ס' שנין ורבא נ' שנין ובפי"ג שאכלו בוצין מקטפי' ורבא נתמנה אחר פטירת אבייי כפי הרואה וכתובות ס"ה עכ"ד וע' רש"י ע"ג י"ט ב' והא רבא אורי וע' רש"י סוטה כ"ב. וקצת ראי' מדמוקי בשוין והתם שלחו סיני עדיף וכסוף ברכות וכן באביי שנתמנה קודם רבא משום דקשיש ולרש"י בסוטה דה"ד בשוין כשאין גדול ממנו וע"ש בתו' ד"ה פריו וכונתם מדסמיך מימרא דרב עה"כ כי רבים כו' ולרש"י לא ניחא לי' דהתם רב דאמר הכי והיכי פסיק ואל"כ על הלומד כו' כיון דמ"מ משכחת גם קודם מ' בשוין. והתו' דגרסי רבה וי"ל דלרבא אסור אפי' בשוין ותליא בהא דנחלקו הפו' היכי דפליג רבא עם רבותיו כמשחל ברכות ו' א':

כט

א

כפטורי ע' רש"י ברכות ו' א': וא"ר לוי בר חייתא היוצא מבהכ"נ כצ"ל וכן הגי' בראי"ש ובסוף ברכות הגי' ר"ל בר חייא ובראי"ש שם ר' חייא בר אשי אמר רב היוצא מבהכ"נ ובזה ניחא הא דמסיים בסמוך במימרא דילי' דדריש מהך קרא דת"ח א"ל מנוחה ובברכות הגי' בין עבה"ז ובין בעה"ב והיינו דמהך קרא דילכו מחיל אל חיל דמיירי לעה"ז לגבי ת"ח וכן כשיראה אל אלקים בציון יהי' ג"כ שכרו שילך מחיל אל חיל וע' ירוי' שביעית ספ"ד ר' יונה בשם ר"ח בר אשי עתידים הן חביריס להכניס מבהכ"נ לבהמ"ד מה טעם ילכו כו':

יומא

השמטות

אמר המחבר הנה להוצאת הדפוס וכמה סיבות הוכרחתי להשמיט חי' יתר המסכתות מסדר מועד ונשים לגמרי ורק חי' מסכת יבמות שנדפסו כבר ע"פ סדר יציאתן מבית הבקורת אשר ע"פ איזה סיבה יצאו שלא על הסדר ונרשמו שם הדפין בהשערה אך כעת אפס כסף ע"כ ראיתי לע"ע להפסיק בין הפרקים ואקוה ברצות ה' דרכי לתת להם משפט הקדימה לכל החי' אשר אתי בכתובים. ה' יגמור בעדי:

למלאות החלק ראיתי להציג גרגיר א' השייך בהשמטות ליבמות בנידון הקו' מנזיר שוב הגיע אלי מכתב מכבוד מר חותני הגאון שליט"א שמצא אח"כ בגט מקושר בהקדמה ורק באשר התבוננתי עליו ראיתי כי מה שהי' אז פשוט לענ"ד לחלק בין הך דנזיר שא"א להביא הדוד משלמים למקום תגלחתו משא"כ כאן שאפשר שתבא האשה לכאן ואין הגט מחוסר מעשה רק האשה מצאתי שהרגיש גם בזה ורק שדחה זה מפני כך דכתב על קרן של פרה ונותן לה הפרה הגט כשר מ"מ בלא נתן לה רק הקרן פסול משום מחוסר קציצה אלמא אע"ג דאפי"ל בלא מעשה היכי שעשה באופן שנעשה המעשה מוכרח פסול דמחוסר מעשה קרינן לי' ועפ"ז תלה זה בפלוגתא דאמוראי ומפלפל הלך בדרך למרחוק. ואיני זוכר עתה מה עברו אז הדברים בינינו. אבל עתה עכ"פ נ"ל ברור החילוק כנ"ל וקושיתו מפרה לק"מ דהנה הפי' בד' כ"א ב' הק' למה לא נימא דהגט בטל בקרן של פרה מטעם שאינו כריתות ונסתייע קצת מדברי הרשב"א שאפל"כ והרגיש בעצמו שאאל"כ דהפסול מטעם שא"ז כריתות מבעי' דד' ך' ב' ה"ז גיטך והנייר שלי בין תיבה לתיבה כו' ות"ל כו' במעורה ואכתי ת"ל דא"ז כריתות ורק באמת נשאר בצ"ע גם ע"ז למה לא נימא שם לפסול מטע"ז. ב' הקשה לפ"מ דהא"מ של הגמ' לא ידע ממחוסר קציצה

למה הוי פשיט להו בעבד דמטעם דא"א למיקצייי אינו גט וע' תו"ג נדחק דהוי כאלו יש לבעל חלק בכולי'. גי' הרמב"ן ז"ל נתקשה באמת על סברת הגמ' בקרן ש"פ מטעם מחוסר קציצה דהרי ל"מ מחוסר מעשה אלא בגוונא דמעשה זה מעכב אבל בתלוש ופרה מאי מחוסר מעשה איכא עש"ה שנדחק כמש"ש בעצמו. ד' לעיל כ' ב' בעי רמב"ח היו מוחזקין בעבד שהוא שלו כו' ת"ש דאר"ל הגודרות כו' וע' תו' ד"ה ת"ש כו' דהוי"לל ממתני' וע' תי' ר"י מקורביל ומ"מ צריך לזה תבלין וע' פ"י ותו"ג נדחקו בזה. ה' הר"ן ז"ל תמה בדרש"י ז"ל דמכשיר בתלוש מחוסר קציצה כמ"ש כ"ב א' ד"ה שמא כו' מן המחובר ולמה כ' סד"כ ב' ד"ה דשקיל ואין לחוש שמא ישבור החרס וכן הק' הב"ש סי' קכ"ד ס"ק י"ב והפ"י והרש"א שבתו' ד"ה יצא כו' ע"ש ובתו"ג. ו' קו' הב"ש סי' קכ"ד סקי"ז דלמה בהי' העבד מוחזק בשלה מועיל הגט והלא ע"כ צ"ל שהי' שלו והחדר הו"ל הגודרות כו' ועוד כמה דברים שעמעמו בהלכות אלו:

ולענד"נ ליישב שי' רש"י ורמב"ן ז"ל ויתר רוב הראשונים דבתלוש ל"א מחוסר קציצה כיון שאין העשי' מעכבת מעשה הגירושין וע"כ קציצת תלוש לא מעכבא כלל דאפשר שתתגרש ומ"מ יהי' ביחד חלקו בנייר או בש"ד דאטו אחר גירושין לא יוכלו להשתתף באיזה קני' ולא פסיל בדע"ח ב' אלא בגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו ולהביאו אצלה מטעם שאין זו כלל ונתן בידה שעדיין הוי בידו ולא קנתה אף הגט עי"ז, וע' ב"מ ח' א' במשיכה והגבהה כה"ג אבל אם הי' משיחה שלו נדבקת בגט ומסר לה הגט בשלימות, לא מיפסל מטעם שמשיחה שלו קשור בה ומופקד אצלה וההי"נ בנייר שלו דבוק בהגט, ורק ביד של עבד הי' פשוט להגמ' כיון דא"א לה למיקצייי, וכל זמן העבד עם היד כידו, ועדיף טפי ממשיחה בידו שיכול למושכה אצלו, וכאן כבר הוא נמשך לידו לעולם ואין זה כריתות לעולם, וזה הי' פשוט להגמ', ורק בקרן של פרה הי' סברת הגמ' בהא"מ כיון דהרי אחר זמן או מיד כל זמן שתרצה תוכל לקצוץ הקרן א"כ לכאו' דמי כמו ה"ז גיטך לאחר לי' יום שלא תלכי לבית אביך דזה כריתות וכאן אין בידו להביאו אצלה שתוכל היא לקצוץ כרצונה, ועזי"א כיון דמ"מ לע"ע אא"ל לקנות קרן הפרה בעוד הקרן מחובר לפרתו דאפי' במשוך בהמה זו לקנות כלים שעליי אמריי ב"מ ט' ב' למיבעי אי קנו וכסי' ר"ב סי"ד דלא קני אע"ג שהם תלושים וכ"ש במחובר א"כ מאי יהיב לה לע"ע דבעי' ונתן בידה ומוכרח להיות הנתינה לאחר שתקצץ ובלא"ה לא הוי גט והמעשה קציצה מעכב וע"כ הוי מחוסר קציצה ומיושב קו' הרמב"ן ז"ל, (ואין לומר דאכתי אפי"ל להקנות לה הקרן בחליפין בק"ס ותקנה מיד וכמ"ש הסמ"ע סי' קצ"ה סק"ב בעורות בהמה שקנו בחייו מת' הרא"ש ז"ל וע' ט"ז שם ורק מלבד מש"כ התורת גיטין בדכ"א ב' דבגט ל"מ

חזקה דכ' ונתן לה היינו קנין דמשיכה והגבהה בגט עצם הניתן מיד ליד והה"נ חליפין דסודר וכ"ש לפ"מ דקיי"ל בכליו של קונה דליכא ונתן בידה כלל וע"ש שנסתייע מד' הרשב"א ז"ל ע"ז ב' בהך דתיזול ותיחוד כו' ע"ש ורק בחליפין גם בל"ז ל"ש בגט כמ"ד בב"מ י"א ב' מתנות כהונה נתינה כתיבא בי' חליפין דרך מו"מ היא וה"נ בגט כ' ונתן לה. ואכמ"ל מה שיש לפלפל עי"ז בקידושין בחליפין ל"מ נפשה) ומטע"ז במוחזקין בעבד שהוא שלו אר"ל גם בכה"ג דגט חקוק בידו דאינו גט מטעם הגודרות כו' דממתני' הוא"מ אבל ראי' יש וכאן גיטו מוכיח עליו ורק חידש לן ר"ל דכאן הגט תלוי ג"כ כיון דגודרות א"ל חזקה יכול הבעל להביאו אצלו וא"כ לא הוי נתינה כלל וגם ראי' דגט לא מהני, משא"כ במוחזק שהוא שלה אין הבעל יכול להביאו אצלו והנתינה טובה בגט ואף דהי' שלו מ"מ בגודרות ראי' יש וכאן גיטו מוכיח עליו אבל במוחזק שהוא שלו אינו גט לעולם אף לאחר ג"ש (ע' סי' קל"ח בב"ש סק"ד) ול"ד כלל להא דהנייר שלי דהכא הרי באמת נותן לה כולו ורק אם הי' מוציאו הי' בגזילה ולא יוכל נגד החזקה משא"כ בהנייר שלי שנשאר שלו באמת ואף אם לא תרצה ליתן לו ותוכל לעשות עול וגזל בידה עדיין אינו שלה מנתינה מידו. ובזה מיושב גם ד' רש"י ז"ל דעציץ נקוב כמחובר ורק משיכה מועיל בעציץ מטעם דע"י המשיכה תולש ופוסק היניקה כמ"ש הב"ש סי' קכ"ד ס"ק י"ב, והנה שי' הר"ן ועוד כו"כ ראשונים בעציץ וזרעים דחד דאף החזיק בעציץ ל"ק דהוי טפל וזרעים, ע' פ"י ותו"ג, ודלא כהתו' ד"ה החזיק כו' וע"כ אלו יצוייר משיכת העציץ בשלימות בלא זרעים לא קנה גם העציץ כמו בחזקת העציץ, וע"כ כ' רש"י דשקיל לי' לכולי' עציץ ור"ל דשקיל לי' ממקומו והוי תלישה ונתינה כא' ול"מ מחוסר מעשה בינתים אבל אם הוי סובר חרס הוי כקוצץ ממחובר שהשאר נשאר מחובר, ובזה א"ש מ"ש שמא יקטום העלה מן המחובר ושבירת החרס ותלישת העלה שוים: ובזה מיושב קו' הפ"י שהתחלנו דל"מ למימר דאין זה כריתות בלא טעם דמחוסר קציצה דאם לא הוי' מחוסר קציצה והיתה יכולה לקנות הקרן ש"פ תומ"י היתה מתגרשת תיכף ונשאר חלקו שיתוף כמו בנייר המותר. ורק מטעם דמחוסר קציצה וא"אל לקנות עתה הואיל וכולי' בידה וא"כ אין זה כריתות ואין זה נתינה כלל. ובעזה"י נתפשטו הקמטין, ויתיישבו עוד כו"כ דברים שנלחצו האחרונים ז"ל ודוק. ובמ"ש זכינו דל"א כלל בקרן של פרה דמחוסר קציצה מצד שאינו רוצה עתה ליתן בשלימות אלא דאינו נותן לה כלל ואאפ"ל קיום לגט זולתי אחר הקציצה אבל הילוך שאפי' לה לבוא ולקבל אינו מעכב ההילוך ובנזיר שאני שאא"ל הדוד לשערו והתו"הק הקפידה שיהי' התגלחת במקום הדוד. ולפענ"ד הוא נכון

ורק מחמת החפזון שהיום הובא לפני הס' ג"מ והיום כתבתי המכתב ופרי המהירות לפעמים תולדתו שגיאה וע"כ הוא יבחר אם יישר לפניו. עכ"ד חמי הגנ"י:

ברוך הנל"כ ומהולל שמו אשר הגיעני עד הלום והמון שפעת המונעים אשר התיצבו לי לשטן לא הפריעוני והנני מתפלל על העתיד להסיר ממני את המפריעים אותי מהגיון תורתי ולחלצני מהמיצר ולאמץ חילי להביא בקה"י את יתר החלקים ומרבית החבורים אשר אתי בכתובים ישוטטו רבים ותרבה הדעת. וידע הקורא כי חשבתי לעשות מפתח לסדר הש"ס ופוסקים וגם מפתח קצר מאיזה פסקי דינים המחודשים אך לטרדת הזמן לסדרו ולכובד הוצאות הדפוס הנחתי לעת כזאת ומי אשר כבוד הס' חביב עליו ויתעורר רוח נדיבה לסדר מפתחות בסה"ס ותברכנו נפשי כי נמצאו בו כמה ענינים המדוברים במקומות שונות וגם בכל דף ודף ידובר בו נכבדות מכמה מסכתות. שוטי נא מחברתי עלי חוצות מבוזי דעת בל נסו עשות כמוך ומקול שאונם והמולם גאותם ועברתם אל תחת ואל יפול לבך כי אל אתון דוברת לא הניפותי אמרים תחת צל מבקשי דעת תמצא מרגוע המה יחרצו עליך משפט צדק וגם את הטוב מאתך בל יכחדו:

הנה הרשב"א סי' קפ"א כתב שמידת ותיקין להזכיר שם המתנדבים כדי ליתן שכר לעושי מצוה ומדת התורה היא כו' ובמדרש רות ויצבט לה קלי כו' יעש"ב וע' לזקני רמ"א יו"ד רנ"ט ס' י"ג. ע"כ ראיתי עלי חובה לחוק בספרי לזכרון עולם את שם כבוד גיסי הרבני המופלג ושנון י"א יקר רוח הגביר המפורסם מו"ה **ישראל יוסף** מדובראווא יצ"ו בן המופלג בתורה י"א מרבים הגביר הנכבד המפורסם למרחקים מו"ה אריה ליב יכונה וואלף. אשר עזרני בסך עצום ומסויים להוצאות ההדפסה. בעל הגמולות ישלם שכרו בזה ובבא ופועל ידיו תרצה מעט עשות ורבות צלוח ויזכה לנוב בשיבה טובה שבע עונג ונחת כל הימים אמן: וכן יבורך בכל טוב גבר ירא ד' כבוד גיסי הרבני המופלג הנגיד הנכבד מו"ה **ישעי' לנדא** ממאקווא בן המופלג בתוי"ד מ' שלמה זאלי ז"ל אשר הי' לי גם הוא לעזר וכן יזכה לרב טוב בזה ובבא אושר ועושר יחדיו יהיו תמים אמן:

על ידי הפועל העוסק במלאכת הקודש באמונה המסדר אותיות הבחור החשוב כמר **דוב בעריש קראנענטהאל**

אמר המחבר באשר הוכרחתי להשמיט כעת חידושי יתר המסכתות מסדר מועד ע"כ ראיתי קמא דמטי להציג שני תשובות מחדושי ליומא סוכה לתועלת המעיינים יען כי בכמה מקומות רמזתי עליהם בחיי הנדפסים.

יומא סג

ב

ומנ"ל דפסיל בי' מום דכתיב ואישה לא תתנו וע' בתו"י דהא ממילא ידעינן דמום פוסל דלא משכחת כ"א בהומם וחיללו על אחר ונדחק דהוי מוקמינן כרב יוסף או כרבא. וזאת אשר השבתי בזה להרב החריף החכם השלם כ"ש מו"ה צבי הירש העפ-שטיין מסאקלא. מה שהעיר בסתירת דברי הגרע"א בד"וח על התוי" משום דהוי"א בנטרף דכתיב יעמד חי ולא טריפה ודחה מעל' דהא קיי"ל דאין פודין את הקדשים להאכיל לכלבים וה"ר מזה למ"שכ לחלק דהיכי דמחוייב להביא קרבן הוי איקבע ומיישב קו' הרשב"א והר"נ על הרמב"ם דסד"א לקולא מחולין י"א ב' ושפיר משכחת בספק טריפה עכת"ד. ותמהני על תמיהתו דהא התו' בזבחים עא"ב ד"ה ובטריפה ופסחים כ"ט סע"א כתבו דכיון דאסורין מחמת טריפות חולין שנתערבו אבל אם הי' מכירן שרי דפודין וא"כ י"ל דס"ד לחומרא מה"ת ומ"מ בספק טריפות מותר לחלל וגם בעיקר דבריו יש לדון למש"כ התו' ב"ק נג"ב דלא ממעט מקרא דואכלת רק מידי דאכילה ולא שאר הנאות ואולם בתו' שם מבואר דלרבא ורב יוסף ס"ל דאין לחלק בזה והסוגיא דיומא אזלא אליבי' כמבואר שם. וראיתי בס' מאורי אור ח"ג בחי' לב"ק שכתב ליישב קו' התו' ב"ק ז"א ס"הד דליפרוך שכן יפה כחו בנזקי בור די"ל דר"ע ס"ל כמ"ד פודין להאכיל לכלבים אף דבלא נפדו מחיים כתבו התו' דלא מהני י"ל דס"ל כרבנן במעילה יט"ב דא"צ העמדה והערכה עכ"ד ובאמת לפ"מ שהעליתי לקמן להוכיח דלר"ע ס"ל הגרלה מעכבא י"ל דפודין להאכיל לכלבים אך באמת תמהני דר"ע ס"ל דאין פודין להאכיל לכלבים וכמ"ש התו' בפסחים כ"ט סע"א ובעיקר ק' התו' י"ל דלקמן נג"ב פריך איפוך אנא ומשני מסתבר דפטור גבי בור הואיל ופטר בו את הכלים וא"כ לר"י דמחייב על נזקי כלים בבור וי"ל דר"ע ס"ל ג"כ כוותי' וא"כ לא שייך לומר שכן יפה כחו בנזקי בור ובזה תמוה מלקמן י' ע"א וליתני חומר בשור מבבור שחייב בו שור פסולי המוקדשין וז"א למ"ש לעיל דלר"י דמחייב על נזקי כלים בבור לא דריש כלל והמת יהי' לו וא"כ לא ידעינן כלל למעט פסולי המקדשין וגם י"ל למש"כ התו' לקמן נג"ב ד"ה לענין דלרב אשי פודין להאכיל לכלבים ומ"מ להסיקו תחת תבשילו מותר וא"כ לרב אשי לשיטתו בבור לא מיפטר כיון שנפדו ותיתי לי שכבר הרגשתי בזה מכמה שנים וכמדומה שראיתי לאחי"ז בשו"ת חתם סופר שהגיע לידי שהקשה כן בסי' רי"ט יעש"ב ואכ"מ וע' ירו' פסחים פ"ק סוף ה"א הקדישו אינו מוקדש שאין פודין כו' וע"ש בש"ק הא חמץ בשעה חמשית לא הוקדש אלא לבה"ב ולכ"ע פודין אפי' לכלבים כשאר מטלטלין יעש"ב בחמץ בשעה ה' דאינו מוקדש

אף דהוי קדושת דמים לב"הב וע"כ כסברת התו' דהא דמתו יפדו הוי מדאורייתא וע' ברמב"ם ספ"ה מערוכין די"ב שכתב מפני שצריכה העוה"ע ומדל"כ הטעם בפשיטות משום שאין פודין להאכיל לכלבים וע"כ דהוא רק מדרבנן וכ"כ בס' בני יעקב בהגהותיו על הרמב"ם וכ"מ ג"כ בתו' פסחים כ"ט א' ד"ה אין פודין לגבי קדשי בה"ב דהא דאין פודין הוי רק מדרבנן וכ"כ התו' בשבועות יא"ב יע"ש ואע"ג דבקדשי מעילה אימעט מקרא דואכלת ולא לכלביך מ"מ מפשטי' דקרא ליכא למידק מידי רק לסמך בעלמא נקטי' וא"ל דלהרמב"ם כמ"ש התו' ב"ק נג"ב דאפי' בקדשי מעילה פודין להסיקו תחת תבשילו ז"א דהרמב"ם כתב להדיא בפ"ב ד"י ירעו עד שיסתאבו ויקברו ואי נימא דרק להאכילו לכלבים דאיכא בזיון טובא אסור א"כ יהא מותר להסיק תחת תבשילו ואמאי יקברו וע"כ דאסור גם בהסקה וכמ"ש התו' פסחים כט"ב ד"ה רב אשי ובסתירת ד"התו דב"ק נ"ג ב' אדהכא כבר האריכו המפרשים וי"ל דבשבועות קאי לרב יוסף וגם מה שמקשים להתו' דלרב אשי חייב בבור פסולי המוקדשין מאי פריך ר"א ליתני חומר כו' אך לפמ"ש הצל"ח ליישב קו' א"ז רש"א בפסחים ר"י דאמר לא מעל אין פודין והרי ראוי להסיק דלרב יוסף מוקי שלהסיקו אינו שוה פרוטה רק באכילה ור"א מוקי שלהסיקו ג"כ ש"פ א"כ קושית ר"א ליתני חומר בשור מבבור כגון דלהאכיל לכלבים ש"פ ולהסיק אינו ש"פ אבל דרבא ל"ל בכה"ג וע' תו' מעילה ט"ו ד"ה אפי' דשאר הנאות פודין ועפ"ד הצל"ח ניחא ג"כ הא דעולא במעילה ט"ו וע"כ דגם לרב יוסף רק קדשי בה"ב כמו חמץ פודין לשאר הנאות והא דפריך משבועות וכי פודין כו' י"ל דס"ל כרש"י דשבועות דר"ש לחוד ס"ל פרה קדשי בה"ב. ובנידון מ"שכ עוד מעלתו דאף דגם בספק הנולד מחיים אזלינן בתר חזקה וכמ"ש התו' בחולין וביבמות ד"ל י"ל דמיירי בספק דתרי ותרי וה"ד התו' דאזלינן בתר חזקה היינו בתר רובא וא"כ אף לשיטת הפוסקים דס"ל דתו"ת ספ"דר הוי דמה"ת מוקמינן אחזקתן ז"א רק במקום דיוכל להעמיד הדבר על חזקתו אבל הכא דהחזקה הוא מכח רובא ורוב אינו מכריע בספק דתו"ת וכ"כ הש"ש ו' סכ"ו דהכריע ג"כ דרוב אינו מכריע בספק דתו"ת וע"כ דהכא מיירי בתוך שנתו וליכא אף חזקה שלא נתבררה וע"כ מכח רובא דרוב בהמות אינן טריפות וע' תשו' רע"א סי' קל"ד שהעיר בזה לפמ"ש הש"כ בסי' ע"א סי"ב דחזקה דשטרא בידך מאי בעי לא מהני במקום תו"ת אף דהוי חזקה דעדיף מרוב דאין מוציאין וא"כ מכ"ש דתו"ת לא מהני במקום רוב ולדידי א"ז מוכרח דהתם ברובא הא דלא מוציאין דלא מהני הרוב להוציא מחזקתו כיון דאין לו חזקת חיוב כלל ולא ידעינן אם הוא מהרוב או מהמיעוט משא"כ בחזקה דשטרא בידך מאי בעי כיון שידעינן מכח השטר שבודאי נתחייב לו רק שאין אנו יודעים אם

הוי פרוע וכיון דאיכא חזקה מאי בעי הוי מוקמינן אחזקה דמעיקרא שלא נסתלק חיובו ממנו ולכן היכי דאיתרע החזקה ודאי דאין להוציא ממנו וא"כ י"ל שפיר דבתו"ת איתרע החזקה ושוב אין להוציא מספיקא אבל מ"מ י"ל דהרוב לא מגיע כלל בתו"ת כיון דמ"מ לא איתרע הרוב דרובא עדיף מחזקה ורק להוציא לא מהני משום דלא הוי חזקת חיוב וע' בדברי משפט ע"ח ס"ב: וע' חולין ע"ז ב' משום דהוי מעוטא דנדמה כו' והא דבפלגא ופלגא לחוד הוי ספד"ר וע"כ דבקדשי מעילה אין פודין מדאו' אך י"ל דזה הוי כמו לעשות ספ"דר בידים ומשום בזיון קדשים עדיף לקוברן וכה"ג כ' הב"י באו"ח סי' פ"ג באיבעא דיש יד לב"הכס דלכתחלה אסור לקרות ק"ש וע' לא"ז בד"מ סי' נ"ז וע' בפמ"ג וגם יש לחלק בין ספק התלוי בטבע העולם כיון דהוא במציאות פלגא בכורות ודמי לאחת משתי חתיכות וע' בנ"חי סי' כ"ד וע' בס' בית יצחק בתשו' הגר"דב מסוגיא זו וע' או"ח תס"ז לחלק בס"ס דפלוגתא למציאות וע' ש"ך יו"ד סי' ק"א ס"ק כ' ובט"ז סי' ק' ס"ק ל"ו ואכמ"ל:

ובעיקר הקושיא דלמא מיירי בנטרף נ"ל לכאורה למ"ד במנחות ה' ב' מן הבקר להוציא את הטריפה ופריך והלא דין הוא בק"ו מבע"מ ושקיל וטרי עלה ומסיק מה להצד השוה שכן מומן ניכר וא"כ למ"ש הרמב"ם בפ"ה מהעיו"כ הי' טריפה פסול דכתיב יעמד חי ולא טריפה יעו"ש במל"מ דאף דאין הגורל קובע אלא בראוי לשם מ"מ אצטריך קרא לאחר הגרלה עכ"ד והיינו דמקרא דיעמוד חי ידעינן שיהי' כשר עד לאחר שילוחו וכהא דמוקי רבא להיכי שהי' מחוסר זמן לאחר הגרלה אבל מהך דאין הגורל קובע כו' הו"א דאם נטרפה לאחר שהוגרל שניקב קרום של מוח או שנשבר במקום צומת הגידין דהוי טריפה מ"מ כשר במשתלח. ובזי"מק א"ז רש"א ד"ה כמכפר דהו"ללמ טריפה דבשאר קרבנות קריאת שם בשעת לקיחה קובע אותם כמו הגרלה בש"המ וא"כ אצטריך בצפורי מצורע ולאשמעינן דאף אם אחר לקיחה נטרפה טריפות פוסל בהם משא"כ לענין מחו"א והא דלא מייתי התם בגמ' הך קרא דיעמד חי להסוברים דמיעוט טריפות חיות וע' בהגרצ"הח לחולין יא"ב ותמהני דהא רא"בי אזיל לשיטתו בחולין נז"ב דטריפה יולדת ומשבחת ולדידן ס"ל דטריפה חי' ולמ"ד מועמד חי ע"כ משום דטריפה חי' אך הרמב"ם לדינא דאינה חי' ול"צ אין הגורל קובע לעזאזל וכדאמרן גם י"ל דמביא משתלח לאחר שנתו ע' רש"י יומא סה"ב ותו' חולין י"א א' ד"ה אתיא והשתא אי דב"מ כשר במשתלח א"כ למה אצטריך מן הבקר למום שאינו ניכר דתיתי בק"ו ממשתלח דפוסל בטריפה אפי' באין מומן ניכר דבעי ויעמד חי ומום כשר בו דלמום הניכר לא אצטריך קרא דידעינן בק"ו וממילא ידעינן ע"כ מכש"כ בקרבן דב"מ פוסל במשתלח ומכש"כ דטריפה פוסל

בו אף באין מומן ניכר ולמה אצטריך קרא ואף דבמשתלח ליכא למיבדקי׳ וכחולין יא״ב מ״מ משכחת מום שאינו ניכר להיכי שדרס ואין מקום הדריסה ניכר מבחוץ וע׳ תו׳ חולין נ״ג סע״ב ואף דמ״מ לא הוי אלא ספק איסורא דלמא האדים מבפנים מ״מ הכא הוי אתחזק חיובא להביא קרבן ולכ״ע מ״הת לחומרא או משום דאיכא לברורי וכהפר״ח. אך ז״א דהא מ״מ אל״כ קרא מן הבקר הומ״ל דב״מ כשר במשתלח ומ״מ אצטריך קרא דלא נליף בק״ו ב״מ במשתלח מטריפה שאינו ניכר דכשר וב״מ פסול אי לא ידעינן קרא לאיסורא והוי מוקמינן כל חד אדוכתי׳ כיון שק״ו הא׳ סותר חבירו וע׳ תו׳ חולין כג״ב ס״הד ותהא וע׳ בנ״ת בסוף כריתות בד״ה ועשאהו חטאת וע׳ ברכות כ״א א׳ ארי״ח למדנו כו׳ וע׳ פ״י וע׳ בהפלאה לכתובות בפתיחה בד״ה ובחדושי לברכות יעש״ה. ובל״ה יש לדחות למ״ש התו׳ בחולין יא״ב בד״ה ודלמא דרבינא סובר טריפה חי׳ והתם לרבינא קיימינן וא״כ לדידי׳ י״ל דמיירי בנטרף ואשמעינן דמ״מ אסורה אף לטריפה חי׳ דלדידי׳ לא דריש כלל מויעמד חי ואי״כ י״ל דקרא אתי׳ כ״א למום הניכר וע׳ תו׳ נדה כ״ג סע״ב ודוק ואולי י״ל כמ״ש התו׳ בכ״מ דהי׳ רבינא קמא מדאקדמי׳ הכא לשנויא דרבא וע׳ תו׳ כתובות ק״ב ב׳ ד״ה רבה וע׳ בח״רשבא קדושין ט׳ ע״ב וגם י״ל להסוברים דטריפה אינה חי׳ אבל מיעוט טריפות חיות וא״כ ל״ק קו׳ התו׳ דיחבשו אותו אם יחי׳ וי״ל דרבינא סובר ג״כ טריפה אינה חי׳ ומ״מ דריש מיעמד חי דטריפה כיון שרוב טריפות אינן חיות. וע׳ בחולין מג״א ועדיין איוב קיים וע״כ דבשום אופן אינה חי׳ רק בדרך נס ובז״מק תו׳ בע״א ז״א ודלמא נח גופי׳ טריפה הוי הא טריפה אינה חי׳ ולפ״ז דהיינו הרוב ונח הי׳ מהמיעוט וע׳ תו׳ חולין י״א א׳ ד״ה אתיא דמשמע דלא ס״ל כה״רשל וע״כ דאזלי לטעמי׳ דכל טריפה אינה חי׳ לכן הקשו ואימא משום חזקה. ושוב מצאתי בפר״ח שהקשה ג״כ מדה״תו דהכא ומיהו בל״ה תיקשי שפיר כיון דרוב בהמות אינן טריפות ומיעוט טריפות אינן חיות ובכה״ג במיעוטא דמיעוטא גם ר״מ לא חייש. וי״מ דאם יחי׳ י״ב חודש משום שהוא ממיעוט שחיות וע׳ ז״ב ובמח״כ אשתמי׳ מש״כ התו׳ בסנהדרין עט״א שסופו שימות וע׳ רש״י ר״פ א״ט ולמ״ד טריפה חי׳ מנ״ל דאמר לקמן והלא הרבה מתקיימות כו׳ וע״שות שמן רוקח ח״א סי׳ נ׳ שהאריך ליישב דהואיל שראה בחוש הריאות א״כ מאי פריך מנ״ל וגם מאי בעי בזה יעש״ב. ובאמת גם לרש״ל דרוב אינן חיות וע״כ דהוא דאמר דהוא דראה דרובן אינן חיות וזה דחוק להוכיח מזה על רובא דעלמא דחיות ולזה ניחא לי׳ דידעינן מקרא דטריפה חי׳ דהקרא מורה על המציאות שוב ראיתי בש״ות מקום שמואל בחי׳ לחולין בתו׳ ד״ה אתיא שהביא ג״כ קושי׳ הנ״ל וע״ש שהביא דהפר״ח בסס׳ נ״ז וכמדומה שלא עיין שהרגיש גם בקושי׳ זו וכמובא למעלה. ולכאורה נ״ל

לדחות קצת קו' זו דבאמת למה לא יליף מטריפה לדעת רש"ל אף דמיעוט טריפות חיות וע"כ דלמאי דיליף מזאת החי' בא לאשמעינן דלא קפיד קרא רק שיהיו ראויים לחיות ולא לאשמעינן על ספק דרוסה דאסורה ולהכי יליף מפרה ולזה הקשו שפיר כיון דחי' שתי שנים א"כ ממילא היא חי' דאזלינן בתר רובא ולא מוכח לספק דרוסה וע"ע בכו"פ סנ"ז על הרשב"א ובתו' חולין י"א ד"ה אתיא דאכתי איכא למיחש ליתרת ומלבד דא"כ תיקשי נמי במאי דאמר וניחוש דלמא במקום סייף נקב והא בכה"ג דשהה י"ב חדש מהני בדיקה לענין יתרת ובל"ה בכה"ג הוי בגדר מיעוטא דמיעוטא כיון דהחשש רק על מין אחד מטריפות וע' בנמ"י דהכא איכא נמי רוב דבהמות כשירות ול"י לפ"ז מה תירצו דהכא איכא חזקה כנגדו כיון דאיכא תרי רובא. ומיהו בל"ה הא טעותא במ"שלע דמ"מ תיקשי בלא"ה דאף אי טריפה חי' לרבינא מ"מ כיון דטריפה אסורה להדיוט א"כ איכא לאוקמי דקרא אתיא לנטרף וכבר הארכתי דלהרא"מ דהיכי דבל"ה איכא איסור עשה עמה"ד משום דהק"ו לא הי' בידו לעשות שני פעולות לאיסור ולמלקות וי"ל דלהכי אצטריך קרא דמן הבקר וגם דמאי קאמר לב"מ שכן מומו ניכר מה"ד בבכורות ל"ח יש מחו"א מבפנים כו' וא"כ ניליף ממ"חוא מבפנים דאין מומו ניכר ושרי להדיוט ואסור לגבוה והוי טריפה ועי ש"ות תפ"צ חי"וד בלקוטיו. ובעיקר קושית רע"א נ"ל בפשטות דע"כ מוכרח כתי' התו"יש דאל"כ הוי מוקמינן כאידך שנויא דאל"כ לל"ק לב"מ הא ממילא ידעינן מדלא משכחת כ"א בהומם וחיללו ואי דהו"א בנטרף מדכתיב יעמד חי ולא טריפה והו"א דבאמת ב"מ אינו פוסל ז"א דאכתי לפי האמת דגם ב"מ פוסל לא לכתוב קרא לב"מ ולא לטריפה וממילא הוי מפקינן תרויהו מכח הי מיני' מפקית דע"כ אתיא למעוטי תרויהו כיון דחד מחברי' לא ילפינן דטריפה אסורה גם במום שאינו ניכר וב"מ אסור לגבוה ומותרת להדיוט וכסוגיא דמנחות דלעיל ובל"ה י"ל הא דמייתי שאין הגורל קובע למ"ד בספרא והובא בר"שי אחרי ויעמד חי מה ת"ל לפי שנאמר ושלח אותו איני יודע אם שלוח לחיים כו' ת"ל יעמד חי עמידתו חי מכאן ששלוחו למיתה אך לרבא דמיירי במחוסר זמן וממילא מוכח דשלוחו למיתה וע"כ דיעמד חי לטריפה ואף שד"ז נאמר לפלפולא דהא מיעמד חי דממעט טריפה היינו מפשטי' ולא מיתורא דקרא. וגם בפשוטו י"ל בישוב דהרמב"ם דהש"ס לא יליף מדכתיב יעמד חי למעוטי טריפה דא"כ לא מוכח דאב"ר כיון דמיעוט טריפות חיות ומיעוטא הוי טריפות ובל"ה היכי שהס' האחד מתיר יותר מחבירו לא בעי ס"ס המתהפך ולהרשב"א ס"ס עדיף מרובא דאב"ר גם בממון אבל למאי דיליף דאב"ר מקראי אחרינא ולכן ניחא טפי להרמב"ם מיעמד חי דאף לאחר הגרלה בנטרף פסול לשעיר המשתלח וכדאמרן וע' רש"י יומא מ' ע"א ד"ה יעמוד

חי ל"ל יעש"ה. ומצאתי בש"ות יריעות האוהל שהביא להקשות בה"ד התם במנחות ואכ"ר כל אשר יעבור הו"א למעוטי היכי דנטרפה ולבסוף אקדשה דומיא דמעשר אבל אקדשה כו' והא ע"כ מיירי בטריפות שאינו ניכר דבניכר מצינן למילף בק"ו מבע"מ דליכא חילוק בין אקדשה ולבסוף נעשה ב"מ וע"כ לא אתיא אלא למום שאינו ניכר ומהיכן ידעינן מתי נעשה ורק בנטרפה והדר אקדשה משכחת שחיתה לאחר שהקדישה י"ב חודש להסוברים דגם מיעוט טריפות אינן חיות ע"כ הקושיא. ובפשטות י"ל דאף להסוברים דסד"א מה"ת לחומרא מ"מ אמרינן העמד על חזקתה דהשתא דנטרפה וזה תליא במחלוקת הפוסקים בחזקה שלא נתבררה וכתו' חולין י"א וע"שות פרי תבואה סי' ל"ט בהג"ה וע' תו' נדה ד"ב ע"ב ד"ה דאיכא וע' ביו"ד סי' פ"א וגם י"ל דהכא הוי אתחזק חיובא להביא קרבן ומה"ת לחומרא ואולם י"ל בפשוטו כדאי' בפא"ט ומבואר ביו"ד סי' נ"א בהלעיטה דבר שנוקב בני מעי' כו' וא"כ משכחת דהקדישה ואח"כ אכלה קורט של חלתית וכן להיפך וע' פליתי סי' מ"ג ס"ג ויש לפקפק בדבריו וע' ש"ות פרי תבואה סי' מ' מזבחים עד"ב ליתי ולשקלי' כו' יעו"ש וגם משכחת כששחטה תוך ג"י לאחר שהקדישה והי' נקב בהמסס ובה"כ וכה"ג וגם בולד טריפה דל"ל בק"ו מבע"מ דשרי להדיוט לרש"י בתמורה לי ע"ב וע"ש בתו' ד"ה ר"א כו' וע"ע בס"ס גולת תחתית בלקוטיו ביו"ד וע' בכפ"ז ברישא דדהבא אות ו'. וע' פרש"י ע"ג ה' סע"ב ד"ה מכל החי וממילא לא נאסר כלל לב"נ באקדשה ולבסוף נטרפה אבל בנטרפה מקודם שהקדישה י"ל דהוצרך לשנותו דלזה ולזה נאמרה כיון דלא מייתר קרא וי"ל דמיירי גם בטריפה הניכרת ומצאתי לבעאו"ח שהאריך ג"כ בפלפולים לפי דרכו בישוב קו' הנ"ל וע"ש בשיטה דחזקי' בד"ה ובאופן אחר וע' בס' נצח ישראל לר"ה ו"א. ובעיקר דברי התוי"ש י"ל לפמ"ד במעילה י"ב דהמקדיש מחוסר זמן בבהמה דמועלין בה מידי דהוי אבע"מ דבר פדיון הוא אבל עופות דאין מומין פוסל בהם דל"ל בהו האי מיגו הכ"נ לית בהו קדושה במחו"ז יע"ש בפר"שי וכה"ג היכי דהפסול מצד עצמו היכי דהגרילו עליו דלא חלה הקדושה עליו כלל אבל אי משום שאינו ראוי לשם מועלין בו אף דלא חזי להקרבה מיגו דחייל אבע"מ וי"ל דלהכי אצטריך לרבויי מחו"ז במשתלח ולא הוי ידעינן כלל דבע"מ פוסל במשתלח ומיושב קו' התוי"י וע' שו"ת מק"ש בחדושיו ליומא שהקשה ג"כ בה"ד וצריכא למיכתב בע"מ כו' דהא ממילא ידעינן דאין הגורל קובע כו' ותי' דהוי מוקמינן כר"י ורבא ולא עיין שכ"ז מבואר בתוי". והנה הרמב"ם בפ"ה מע"יוכ הי"ז הביא אוקימתא דרבא שהי"ל חולה ולא הביא אוקימתא דרבינא וי"ל דסובר ג"כ כתי' התוי"ש דגם לרבינא ע"כ מוכרח להך שנויא וסמוכין דקרא מסייעו ומיום השמיני והלאה ירצה

לקרבן אשה לד' דדריש מיני' לרבות שעיר המשתלח ושור או שה או"ב לא תשחטו ביום א' והיינו דמיירי היכי ששחט אמו וכשנויא דרבא ויש לפלפל ג"כ מחולין עח"א דל"ל קרא לאו"ב נוהג במוקדשין לאוקימתא דרבא דלא ס"ל כר"ש דהגרלה מעכבא ואכ"מ. וע' בר"ה ו"א דמשני נמי רבא כגון שהי' חולה בעצרת דהוי מחוסר זמן והקשו המפרשים דהא כיון דעיבור בהמה הוא ט' חדשים כבכורות ח"א וא"כ לפרש"י בעיברה ואח"כ הקדישה הי' יכול להקריב גם אמה בחג הסוכות לשלמים וע"ע במחנה לוי בחדושיו לר"ה ו"א ד"ה מדבן עזאי וע' בס' נר תמיד בכריתות דכ"ו יעו"ש דנ"א א'. ובאמת בנדה כד"ב רבא גופא מבע"ל אי יולדת לשבעה. אך י"ל דרבא לשיטתו דאיכא לאוקמי ג"כ כדהכא ששחט אמו בשמיני בחג דלענין תשלומין הוי דראשון ושוב אינה רשאי לשחוט בנה באותו היום ובכה"ג אינו עובר בבל תאחר כיון דבסוף הרגל לא הוי ראוי להקרבה וכמ"ש התו' בר"ה ז"ב ד"ה והרי ובחי' לר"ה דד"א מש"ש וע' תמורה ו"ב דמשני רבא כגון שהומם וי"ל דס"ל כתי' התו"י דע"כ גם לרבינא הוצרך לאשכוחי כשנויא דרבא וע' לא"ז רש"א בר"ה ולד שלמים עיברה ואח"כ הקדישה והא מסקינן דצ"ל הקדישה ולבסוף עיברה והרי זמן עיבור בהמה גסה ט' חדשים וע"כ דהקדיש הפרה סמוך לפסח וי"ל להרא"ש דמיירי בסתם מעות לצדקה דומיא דנו"נ כשירצה וא"כ מדמשני שהי' חולה בעצרת וע"כ דלמאי דמסיק דבולד שלמים צ"ל הקדישו ולבסוף עיברו אבל על הפרה משכחת במפרש לכשארצה. ולכאורה דבריש ע"ג ממעט מכל החי מחוסר אבר וא"כ הא דממעט לטריפה ע"כ כיון דידעינן למעט גם בעל מום. אך לרבא דמשני משום או"ב וא"כ מוכח שפיר מיעמד חי דאב"ר דאף לרי"ח דיוצא דופן ולד כשר גם בקדשים ע' תו' נדה מ' ע"א ד"ה מודה מ"מ מוכח דאב"ר ול"ל דמשכחת בבן פקועה דלא שייך לגבי' טריפות דהא לגבי' לא שייך משום או"ב וא"כ הרמב"ם לשיטתו בהע"יוכ דמשתלח פסול מיעמד חי. ומה שנ"ל עוד בישוב קוהתו' דלל"ק דפסיל בו מום דהא ידעינן מלה' י"ל למ"ד לעיל ולה' להוציא הוא ורמינהי כו' ומשני דמדכתיב אישה להוציא להי' לרבות וי"ל דכיון דקאמר לבתר הכי אין הגורל קובע אלא בראוי לשם וא"כ לא אתיא כלל אישה למעט שעיר המשתלח רק להוציא שאר מילי שאין עולין לאישים אבל שעיר המשתלח ידעינן גם בלא מיעוטא דאישה להי' ולכן כשהומם וחללו פסיל בי' מומא אבל כיון דממילא ממעטינן כשהומם וחיללו וע"כ דלהי' אתיא לרבות ולכן אצטריך קרא דפסיל בי' מומא וכנ"ל וגם י"ל דלא שמעינן אכתי לעיכובא וכדלעיל ס"ב רע"ב עפרש"י וע' תו' שבועות יד"א ד"ה שוה ומגילה ט"ב ד"ה אין:

ועתה נבוא לחקור בעיקר דברי מעל' שכתב בישוב קו' הר"נ והרשב"א עהרמב"ם דסד"א לקולא משבירת עצם בפסח דהתם הוי אתחזק חיובא להביא ק"פ ויעויין בטו"א בהשמטות לחגיגה שהעיר ג"כ בזה ולדבריו צ"ל בה"ד אתיא מרישא של עולה דבעולה דהוי דורן מ"מ כיון דאמר הרי עלי אתחזק חיובא וגם דמ"מ מכפרת אעשה מקופיא וכיומא לו"ב וע' בכורות כו"ב וגם על לאו הנל"ע וע' זבחים ז"ב ובסוף יומא ובפ"ק דשבועות בירו' האומר אין עולה מכפרת אין עולה מכפרת לו וגם דמשכחת בעולה של נזיר וכ"מ מהה"מ ספ"ו מגניבה מוכין שמכרן הסורק במקום שנהגו שיהיו של בעה"ב אסור הי' ליקח ממנו אבל היו לוקחין ממנו כר ולא מוכין דאף דהוי שינוי החוזר לברייתו כיון שאין זה אלא ספק בשינוי כל שהוא מותר יעו"ש והרי בההיא דאוונכרי דשינוי החוזר לברייתו לא שמי' שינוי דשמא קרקע ישראל הוא דהוי אתחזק חיובא ומה"ת לחומרא ולכן לא מהני מה שהוא ספק וע' בחולין דד"א במכניסן תחת כנפיו ולכאורה דלמא סברי כותים סד"א מה"ת לקולא גם באתחזק איסורא ויש לפלפל ואכמ"ל בזה. ואולם יש להוכיח דלא כדבריו מה"ד במנחות ו"א וטריפה מהכא נפקא מהתם נפקא ממשקה ישראל מן המותר לישראל והא לפ"ז שפיר אצטריך היכי שהוא ספק טריפה דלישראל מותר באכילה ומ"מ אסור לקרבן דהוי אתחזק חיובא. והנה באמת דבר גדול דיבר בזה לדמות לשאר אתחזק איסורא כגון חתיכה מב"ח שיש כאן שם איסור אבל כאן אנו דנין דאם הקרבן כשר אין כאן חיוב כלל וכמ"ש הרשב"א לענין סמוך מל"ח בשחיטה כיון שהרוב מתעסק לסלק החזקה ועמש"ה שער א' וה"ה כאן כיון דספק מותר מה"ת והרי הוא מסלק החזקה ואף דרוב שאני מ"מ אין סברא לחלק בהכי וע' תו' כתובות כ"ב ב' ד"ה הבא עלי' בא"ת ואינו דומה לספק קרא ק"ש שכתבו האחרונים דאיקבע איסורא משום דאנו מסופקין אם נעשה כלל מעשה המסלק החיוב והוי ספק במציאות ולא איתרע חזקתו כלל אבל בכאן כיון דבספק מותר מה"ת והוי כאלו ודאי נשחטה כהוגן דאין עליו חיוב כלל ועמל"מ פכ"ה מט"מ בשם הריטב"א דלא אוקמי אחזקה אלא בספק נגע אבל בודאי נגע כיון שנעשה מעשה הראוי להסתפק ל"א אוקמי אחזקה וכ"כ הריטב"א בחולין פ"ו וע' במ"א סי' ח' ס"ק י"א דלא שייך בציצית אוקמי החזקה דעשוי להשתנות כמו במקוה בסי' ר"א דחסר ואתאי וצ"ל דגבי ציצית לא הוי השתנות ע"י מעשה דממילא שלא בכונה וכתו' בכורות כ' ע"א ד"ה ורבינא וע' בנ"ע סי' ל"ג אות י"ט ובי' ובסי' ל"ח ובסתירת הרשב"א מחולין פו"א דמדמה רוב לשחיטה לעיסה י"ל דהא טעמא דר"מ דלקי משום נבילה ולא אמרינן ניחוש למיעוטא דמתקנין דסמוך חזקה לרובא וע"ש בתו' הרי דלר"י מיעוט מתקנין לא מגרע לחזקה אף שנסתלק

ע"י המתעסקין וה"ה ברוב לענין ריעותא דחזקה לר"מ שוב ראיתי בש"ות בית אפרים עטה"ר ח"ב סי' א' בתשובה סי' א' שהרגיש ג"כ בקושיא זו על הרשב"א וכתב דהא דיש לחוש לחזקה המסתלקת היינו לרבנן דלא חיישי למיעוטא כיון שהרוב מסלק אותה ולא לר"מ יעש"ב וע' כתובות ע"ה כי לא אזיל ר"י בתר חזקה דגופא אלא היכי דאיכא חזקת ממון ואף דחזקת בתולה היא הקודמת וע"כ כיון דעיקר חקירה של הבתולה לענין ממון לא אמרינן חזקה הקודמת וע' בס' תנא תוספאה לחולין פ"ב בד"ה ולפ"ז מיושב וכו' יעש"ב וע' ב"ש סי' י"ז ס"א בזרק לה גט ס' קרוב לו כו' וע"ש בקהלת יעקב וע' תו' כתובות כג"א ד"ה תרויהו דאי זרק ספק קרוב לו איתרע חזקתה וי"ל דז"א רק דרבנן וע' באחרונים שפלפלו מדהתוס' הנ"ל דהא דמירע לחזקה אף דהריעותא היא ספק כמו התם דהספק על הקדושין שהיו בעת הזריקה אבל לחוש שמא בא הריעותא קודם שנ' לפנינו לא מהני רק בריעותא ברורה כההיא דריש נדה דהרי חסר לפניך ובז"מ דהט"ז בסי' ק"ה בספק כבוש ובז"מק הפ"מג דשם הריעותא בשעת הנפילה וע' במנ"ע חיו"ד ס"לה וע' בס' ברכת הבית שהסכים ג"כ להט"ז יעש"ב.

והנה יעויין בחהריטב"א בריש נדה דאמר התם טעמא דשמאי העמד אשה על חזקתה ולא אמרינן העמד טהרות על חזקתן כיון דהספק נופל על האשה ולא שייכי בהא חזקת טהרות ונדחה ג"כ בזה קו' התו' בחולין ט"א דסכין איתרע בהמה לא איתרע כיון דהספק נופל בגוף הסכין אך התו' שכתבו לחלק דבסכין איכא ס"ס ושפיר י"ל דבכה"ג הוי אתחזק משום דאזלי לשיטתיהו דסד"א מה"ת לקולא וכדאמרן ועט"ז יו"ד סי' א' סק"ו שתמה על האגודה בשוחט שנטל קבלה ונמצא שאינו יודע דהכלים מותרין דאמרינן אדם לא איתרע בהמה לא איתרע ואכתי תיקשי ממקוה אך י"ל דל"ד דהתם תל"ר טמא וחסר לפניך משא"כ לגבי שוחט דליכא תל"ר ולא קשה ממקוה ובזה ניחא דהט"ז בסי' קכ"ב ס"קד מה שתמה עהרש"ל דניזול בתר חזקת היתר תבשיל דתיקשי ג"כ קו' התו' ממקוה אי לא דנימא כתירוצם הג' דהתם גבי בהמה איכא ספיקא טובא. ולפ"ז א"ש דהא בתבשיל ליכא ריעותא והארכתי לפלפל במ"א לתו' דלא אסרינן משום תל"ר רק היכי דחסר ואתאי והא לדידן קיי"ל כר"ה בשלא שיבר עצמות ואף דליכא פגום ואתאי וע' בחי' ליבמות ק"ג סע"ב משי"ש והנה דעת הרא"ש בכתובות עו"א דעל בעל הפרה להביא ראי' אף שמוחזק בפרה דמוקמינן החמור בחזקתו ועכשיו מת ולגבי וולד אמרינן ב"מ ק"א א' וליחזי ברשות דמאן קיימא כו' וע"כ משום דבוולד לא הורע ח"מק כהא דחולין דבהמה לא איתרעי והא דמחליף הוי חזקה דהורע לפי שאנו דנין על החליפין והתו' בסוגיין שעמדו בקושיא זו דאזלו לשטתי' בחולין לחלק כיון דבבהמה איכא ס"ס

דבלא"ה אין לחלק בין סכין לבהמה כיון דתלוי זה בזה וע"כ דס"ל דחזקה דאיתרע הוי חזקה. אך יל"ר דחזקת חיוב הוי אתחזק מחולין פה"א דלמ"ד נס"ר ספק תקיעה אינו דוחה יו"ט וא"כ אף למאי דדחי מספק תקיעה י"ל דבאמת אינו דוחה יו"ט ורק משום דנס"ר מ"מ הו"ל ספק תקיעה דגנוחי דלר' אבהו דוחה יו"ט וא"כ אליבא דדינא למאי דקי"ל כר' אבהו הו"מ לדחויי ואמאי לא מייתי הך פרכא וע"כ דספק תקיעה אינו דוחה יו"ט ודכירנא שראיתי בס' קרבן ראשית ער"ה שהביא ג"כ קושיא זו בתשובותיו ואינו כעת ת"י לעיין בדבריו וע"ע בס"ס גולת תחתיות מש"ש ולפמ"ש מע"כ לחלק בין חזקת חיוב אינו ראי' כלל דבספק איש הוי ספק אולי לא נתחייב כלל במצוה זו מעולם אבל בספק גינוחי וילולי דהוא מחוייב בודאי לתקוע והוי אתחזק חיובא דאזלינן לחומרא ובודאי דוחה ול"ד לספק מילה ושוב מצאתי בש"ות ש"א סי' ק"ג שהקשה ג"כ מסוגיא דילן מספק אם תקע כו' יעו"ש בקו"א ובתשובות שבס"ס דו"ח מרע"א שהעיר ג"כ מזה ואולם דעת הש"א להוכיח מזה כדעת הט"ז בסי' תקצ"ו ס"א דאין שום איסור לתקוע בחנם לאחר שיצאו דכיון שמחוייב לתקוע א"כ מותר לתקוע אפי' שלא לצורך דלגבי' לא גזרו כלל משום שבות יעו"ש ויש לפלפל ג"כ דלהמ"א סי' תק"פ סק"ג בספק אם שמע תקיעה ביום א' וע"ש בתו' ד"ה והא דשמא יעבירנו לא שייך ביו"ט וי"ל דאם אשה היא אסור להוציא לצרכה משא"כ בספק דאם שמע דאמרינן מתוך וע' שו"ת עמ"י סי' א' ליישב קוה"טא ברי"ה לד"א שנים מד"ת ואחת מדברי סופרים וכי ב"ד מתנין לעקור דבר מה"ת בקום ועשה די"ל משום דשופר הוי בתורת היתר ואמרינן כיון דאישתרי תקיעת שופר אישתרי נמי שלא במקום מצוה יעש"ב ולא הבנתי דבריו לכאורה דדוקא דכיון דכנסה הרי היא כאשתו לכל דבר שפיר דהוי בתורת היתר ואמרינן כיון דאישתרי כיון שכבר קנאה בב"ר משא"כ הכא דוכי בשביל דהותר איסור התקיעה משום המצוה אישתרי לתקוע כה"י כיון דלר' לוי הוי מלאכה גמורה ואטו בקרבנות צבור בשבת דהוי בתורת היתר האם יהא רשאי להקריב כה"י וגם שלא בשעת הקרבן ושלא לצורך העבודה וכן במילה לפ"מ שביארתי במ"א דהוי בתורת היתר ע' בחי' ליבמות ה"ב וכי יהא מותר לחבול ולשחוט כל היום כיון דהיתר הוא ויש לפלפל ג"כ בסוגיא דחולין פ"דב בהא דכלאים בציצית אי הוי בתורת היתר ואי שרי גם לנשים וע' ירו' ביצה פ"ק ה"ג וא"כ מאי ראי' משופר למילה דהוי דחוי וגם בהא דמילה אי הוי בתורת היתר. וע' בנחי"ע בחדושי' לר"ה כט"ב יעש"ב מש"כ לפלפל אי אמרינן הואיל והותרה ליו"ט הותרה נמי לשבת ולא הוי ל"ת שיב"כ דאף דתק"ש מלאכה לא חשיב לה בל"ט מלאכות ואפי'

באיסור ב"א אמרינן הואיל ואישתרי יעוש"ב ובהג"ה וע"ע בתו' נזיר מג"ב סה"ד והאי כו' במקום שיש טעם ודאי יש להתיר כו' לעקור בקום ועשה יע"שה ואכמ"ל בפרט זה: **ולכאורה** להסוברים בחולה הצריך לבשר בשבת דמוטב לנבל ע"י א"י מלשחוט וא"כ מאי משני רבא ביומא סד"א כגון שהי' כו' ואף דאמרינן ביבמות ע"ח א' דאי דאיסורא קתני וגם לרבא דאי על"מ מ"מ באיסורא דיומא לכ"ע מהני וכמ"ש הט"ז ח"מ סי' ר"ח וכדתנן בחולין י"ד א' לגבי השוחט בשבת וכדאמר בסוגיא דהכא לגבי מחוסר זמן מ"מ הכא ע"כ לא מוקי בכה"ג דא"כ למה הוצרך לומר כאן שהי' חולה והא קי"ל דבאותו שחיטה לא נעשה מו' גם במזיד וכתו' חולין י"ד א' ודוחק דמ"מ אצטריך קרא היכי דליכא א"י וע' תו' שבועות ג' א' ד"ה ועל הזקן וע' שו"ת שאג"א סי' צ"ו וסי' ל"ג ובקו"א וע' שו"ת ברית אברהם חאו"ח סי' א' ובשו"ת בית אפרים שהאריך בחקירה זו. אך י"ל לפ"מש הרשב"א דלמ"ד הותרה מותר לשחוט והב"י כתב שלא ידע מנין לו זה והנ"מ רק כששניהם מוכנים לפניו וע' כ"מ רפ"ב מה' שבת וע' ב"ח או"ח סי' שכ"ח ס"ק ז' וע' בט"ז ס"ק ה' ומוכח דלא הוי מוקצה כיון דמותר לשחוט עבורו וע' שעה"מ המ"א פי"א הי"ז ובהכי ניחא בחולין טו"ב כגון שהי' לו חולה מבעו"י ויע"ש בפר"שי שהיתה עומדת לשחיטה משום דהתם קאי לר' יהודה ולדידי' הותרה בצבור ואף דמאי דוחקי' כגון שהי' לו חולה והבריא דכיון דיש חולה מבעו"י לא איתקצאי לבה"ש דמותר לשחוט עבורו כיון דהוא מספק דהוי איסור קיל מאכילת נבילה דכיון דמיירי בשוגג דומיא דיו"כ והא לר"י לא קניס שוגג אטו מזיד היכי דלמצוה קמכוון וכגיטין נ"ד וע"כ דמיירי כשהבריא דליכא פק"נ כלל וע' בעק"ד חאו"ח סי' י"ג אות י"ב וע' מ"א סי' שכ"ח ס"ק ט' וע' בנר תמיד לכריתות דמ"ג א' שהביא ראי' מנזיר דל"ח כיון דעשה דוחה ל"ת ומה לי חד לאו מה לי ב' לאוין ומ"מ בשיטה דעלי' קאמר ל"ת שיב"כ מנ"ל דדחי וע"כ דשיב"כ חמור מהרבה לאוין וע' תו' יבמות ג' סע"ב וע' בנזיר מח"ב ובתו' מ"א א' ד"ה ופריך וע' ש"ות פני ארי' סי' כ"ג דלא הוי מיגו פרענו למלוה דבזה עבדו איסור דגזל ועדות שקר וניחא להו טפי למיטען אהדרינהו ללוה יעש"ב. ובאמת בתו' שבועות מה"ב בד"ה וכי שכיר עובר כתבו דחמיר לאינשי כו' ודוחק לחלק לענין מיגו וע' תו' יבמות פ"ה סע"ב ובחי' שם ה"ב). ואמנם לדעת הפו' דתליא בהא דטומאה דחוי' או הותרה וה"ה שבת אצל חולה וא"כ רבא דמשני כגון שהי' לו חולה בתוך בתוך ביתו אזיל לשיטתו ביומא ו' ב' וכמ"ש בתו' ד"ה אר"ת משמי' דרבא לחד שנויא דדוקא לענין ק"פ ס"ל לרבא דחוי' משא"כ לשאר מילי הותרה בצבור וע' תו' יבמות ע"ח א' ד"ה בעלמא התם אליבא דר' וע' תו' קדושין טז"א ד"ה אמר וכדמשמע ג"כ בזבחים ט"ו ב' וע' ביומא מו"ב ולדידי'

שוחטין ואין מאכילין אותו נבילה כיון דשבת הותרה אצל חולה משא"כ ר"ש לשיטתו ביומא ז' ב' דדחוי' בצבור וא"כ לא משכחת בכה"ג דהרי עדיף לנבלה ע"י א"י וכן משמע בפסחים פ"א סע"א דרב יוסף ס"ל נמי דחוי' בצבור יע"ש בפר"שי ולכן מוקי רב יוסף אליבי' משום דהגרלה לא מעכבא לר"ש דדחוי' בצבור וע' תו' יומא ל"ט ד"ה ואודי משמע דלר"י הגרלה מעכבא ויע"ש בתו' ד"ה תני וא"כ י"ל דר"י לטעמי' דהותרה בצבור וכשנויא דרבא. אפס אכתי תיקשי דרבינא גופי' ס"ל ביומא ו' ב' דדחוי' בצבור וע"כ דלא ס"ל כרבא כששחט אמו וזה א"ש לתי' התו"יש דלרבינא דדריש כשהומם וא"כ ע"כ דרבינא ס"ל כחד מהני אוקימתא וא"כ לדידי' ע"כ מוכרח כר"ש דהגרלה לא מעכבא ולא אצטריך למימר לעיל ל"ט ב' דבקראי פליגי והול"ל דבהא גופא פליגי אי דחוי' או הותרה בצבור ולא ילפי' מהכא לשיטתי' אי נימא דלרב יוסף דמוקי משום הגרלה דלא מעכבא משום דס"ל כר"ש דדחוי' ולא משכחת כ"א דנימא דהגרלה לא מעכבא. ואולם לפ"מ שהקשה מע"כ על תי' הגרע"א די"ל דמיירי בנטרף מהא דאין פודין להאכיל לכלבים י"ל לפ"מ שכ' בשנות אלי' מעש"ש פ"ג מי"א צבי שלקחו ומת יקבר ע"י עורו והיינו לכ"ע משום דאין פודין כו' ופלוגתי' לגבי לקחו חי דר"ש סובר יפדה דאזיל לשיטתו דקדשי בהי"ב א"צ העמדה והערכה ולר"י בעי' וא"כ ר"ש לשיטתו דאין פודין וס"ל דדחוי' בצבור וא"כ י"ל דמשכחת ג"כ בנטרף ולא מוכח מידי וע' שבועות י"א ב' ודוק וע' רש"י שבת ק"מ ע"ב ד"ה ותרגמה כו' ולא לכלבים דר"ש לשיטתו דאין פודין ובל"ה יש לפלפל כיון דבשבת אסור לפדות ואכמ"ל. ומיהו תיקשי לשיטת הפוסקים לדידן דקיי"ל כרבנן דהגרלה מעכבא וקיי"ל דדחוי' בצבור וקיי"ל דאין פודין וא"כ תיקשי קו' התו"י דל"ל קרא להומם וביותר תיקשי על הרמב"ם שפוסק להדיא כאוקימתא דרבא וממילא נסתר דברינו הנ"ל הנאמרים בדרך פלפול דהרמב"ם סובר להדיא דדחוי' שבת אצל חולה כמבואר ברפ"ב דשבת וכן לגבי טומאה סובר דדחוי' בצבור (וא"ל דהא ע"כ דהותר לצורך חולה דוכי אומרים כו' די"ל כתו' שבת ד"ד א' דמצוה רבה שאני ואף להסוברים דגם באי"א בענין אחר ועוסק בהכשר המצוה הוי בעידנא וא"כ אף דהותר לצורך פק"נ מ"מ באותו שעה אינו מקיים העשה וכתו' פסחים נ"ח א' דבעשה דחמור לא בעי בעידנא ומה"ט מותר לישראל לשחוט בעבורו מלנבלה וע' בתוי"כ יומא פ"ג ב' מש"ש לפי דרכו ואין עת האסף פה) וצ"ל בפשטות כסברת הראשונים לגבי השוחט בשבת מהא דאי עביד לא מהני כיון דאין כאן אלא איסורא דיומא וכמו שהבאתי בכ"מק כסברא זו וכה"ג כתבו התו' שבת י"ב ע"ב וכ"מ וע' נש"א כלל ס"ט וכ"כ הרשב"א יבמות קי"ד בהא דמערבין לגדול בי"וכ וע' רשב"א בתשו' ח"א סי' צ"ו וע' תו' חגיגה דד"א ובחי' ה"א

משש"ש וע' ירו' פסחים פ"ו ה"א בשיו"ק בד"ה אלו עבר והביא שמא אינו כשר יעש"ב דכיון דהפסול אינו מחמת הזבח אלא מחמת שהוא שבת וע' ירו' ר"ה פ"ק ה"א ובשיו"ק וע' ש"ות יריעות האוהל ס"סיא מה שפלפל לענין חמץ בפסח אי שייך אי עביד לא מהני וע' ש"ות שיבת ציון סי' נ"א מה שהשיג על תשו' בית אפרים חיו"ד סי' ל"ט ולפמ"ש במי נפתוח בליקוטיו דיש לחלק בין חמץ ליו"כ דהמאכל גורם האיסור ג"כ אף דיש לדון דהא חמץ שעעה"פ אסור רק מקנסא וע' רש"י פסחים ל"ה ירקות שי"ח בפסח כו' בדמאי ופרש"י אבל בטבל לא אף דמעשר ירק מדרבנן משום מהבב"ע ובסוכה כ"ג גבי אין עולין בסוכה ע"ג אילן פרש"י שאם עשה ביו"ט י"ח והא מהבב"ע הוא לאסור אף בדרבנן ויש לחלק דבסוכה יומא קגרים ואינו אסור מצד עצמו וי"ל להיפך דטבל אפשר גם היום בהפרשה וע' במרדכי דסוכה לחלק בין איסור מצד עצמו לאיסור מוקצה ואף דיש לחלק דאם עבר ותיקנו מתוקן וכשבת מ"ג וביצה ל"ד וע' יו"ד סי' י"א סי"ב ושחיטתו כשרה ובדגמ"ר שכיון לסברת הט"ז באעל"מ באיסור דיומא וכן במו"מ בסי' רל"ה יע"ש והכ"נ בחולה בשבת מוטב לשחוט לו מלהאכילו נבילות כיון דאין המאכל האיסור וכן הביא סברא זו בבשמים ראש בשם הרשב"א בנד"ז. ואולם למ"ש הר"נ והרא"ש בפיו"כ בענין חולה דאין נבילה קיל מאיסור שבת דהוא איסור סקילה דמ"מ איכא חומרא אחרינא בנבילה לפי שהוא עובר על כל זית אבל לענין שבת לא עבר אלא בשעת שחיטה דקיי"ל דמעש"ש מותרין וא"כ הא דמשני רבא כגון שהי' לו חולה ושחט אמו ביו"כ וע"כ משוס דס"ל מעששד"ר ור"ש ס"ל מעששד"א ולהיש"ש בהמרובה דה"ה מעיו"כ דאיקרי שבתון וע"ש לא"ז רש"א וע' לח"מ רפ"א משביתת עשור דלרש"י לא מיקרי שבתון לגבי מעשה יו"כ וכ"פ בפרש"י שבת קי"ד ולהר"מ מיקרי שבתון גם לגבי מלאכה וע' רש"י בפי' עה"ת שנראה שסותר עצמו ממה דפרש"י בהש"ס הנ"ל וא"כ לרב יוסף י"ל דס"ל אליבא דר"ש דמעשש"דא ורבינא לטעמי' דקיי"ל בפסחים ע"ד ב' וחולין צ"ג ב' דרבינא לקולא (ובמרדכי דב"מ הגי' להיפך רבינא לחומרא) וא"כ ע"כ דגם לר"ש איכא לאשכוחי כדרבא וע' חולין ד"ד ע"ב חמצן של א"י דלהסוברים אף דמחליפין אסור למחליף עצמו וע"כ דמ"מ קיל להו יותר אכילה ובאמת רש"י בחולין תיקן זה דכל מה דמצי למיעבד פורתא כו' וכיומא פ"ג ב' אבל תרומה חזיא לכהן וע' בתשב"ץ ח"ג סי' ל"ז שדחה סברת הר"נ וע"ע בחתם סופר חאו"ח סי' ע"ט מה שפלפל בדהר"נ בחולה בשבת וע"ש סי' פ"ב בענין ריבוי איסורין וע' כתובות ז' א' ד"ה מתוך ומוצא חמץ בביתו דכופה עלי' כלי היינו דאסור לשרפו מדרבנן משום מוקצה ועכ"מ פ"ג מחו"מצ ה"ח והרי כשמשהה בביתו עובר על כל שהי' ועדיף לשורפו ולעבור באיסור מוקצה דרבנן וע"כ דלא חששו לריבוי

איסורין רק שלא לעבור בקום ועשה ולשיטת רש"י דלא כהתו' ע"כ דס"ל דריבוי איסורין עדיף. ומצאתי ברש"י פסחים מ"ח א' ד"ה מלתא דקשיא לן ומוטב לעבור על ב"י מאליו מלעבור על ל"ת דשחיטה דעושה מעשה בידים ועכ"פ דרש"י גופי' ס"ל בפשטות דלכ"ע עדיף שלא לעבור על איסור חמור מהרבה איסורין דקילי דהרי כאן עובר ג"כ בב"י על כל שהי' וע"כ דבאמת לכ"ע חומר איסורין עדיף טפי וע' בחי' לערובין ק' ע"א (ובלא"ה י"ל בכונת התו' דכתובות דכיון דהעמידו דבריהם בשוא"ת ליכא איסור כלל כשמשהה וכמ"ש התו' בשבת ד"ד א' ד"ה קודם. ובזה ניחא ג"כ מהא דפסחים ויש לפקפק עדיין ואכמ"ל) ואולם בירו' דערובין ובפסחים איתא א"ל ר"א לר"י לא נמצאת עובר על ב"י ובל ימצא א"ל מוטב לעבור במ"לת שלא באתה לפנינו כו' אתיא כאלין פלוגתא דתנינן תמן הניתנין כו' וצריך לדחות לפרש"י בכונת הירו' דקאי אדר"י שתשובתו בכאן כסוגיא דהתם אבל דברי ר"א לא תליא כלל בהא דהתם משום דקום ועשה עדיף. ויש לפלפל בסתירת דרש"י בפסחים מ"ח א' מהא דערובין ק' ע"א דהיכי דלא עביד מצוה קום ועשה עדיף ולפי המסקנא ניחא דהיכי דלא עביד מצוה קום ועשה עדיף והכ"נ ליכא רק פורש מהעבירה. ובזה יש לדחות קושית א"ז רש"א בפסחים דמאי פריך ר"א לר"י לדבריך כו' דהיכי דעביד איסורא קום ועשה עדיף וא"כ כיון שמניחו להחמיץ ועובר על ב"י אינו דומה לבל תגרע דשם המעשה נעשה מאליו אבל הכא הוי כעושה מעשה בידים ואף דבערובין דחי ודלמא מ"מ י"ל דכן האמת (כמ"ש התו' בחולין לג"ב ובתו' חגיגה יח"ב ד"ה כאן ע"ש ובחי' הרשב"א ובתו' ג'יטין ז' סע"ב ובחי' הרמב"ן ב"ב קכ"ד ב' מהא דערובין מ"ז ב' ודלמא היכי דאתמר וע' תו' מנחות פ"א א' ד"ה ודלמא וכן משמע ג"כ בתו' מ"ק י"ז סע"א וכ"כ הר"נ בפ' השולח ודלמא אקנויי אקני לה ובז"מ ג"כ קושית הרשב"א בחדושיו לשבת ד"ד ב' ודלמא הנחה כו' ע"ש בפרש"י ותו' וע' ש"ות רע"א סי' קנ"ז ושמן רוקח ח"ב בסי' ד' וא"ש בפשטות. ובזה מיושב ג"כ קושית מוהרמ"ש לביצה ב' ע"ב ד"ה ודלמא ב"ש ל"ל מוקצה דאי ידע מדר"נ ודאי הוא דל"ל מוקצה וע"ש בחי' וע' בערובין ג' א' דלמא כי תניא כו' ודלמא תבנית היכל כו' ועי' במגילה כ"ז א' ודלמא שאני כו' וע' תו' ד"ה לא ואף דקאי הכי במסקנא וע' יבמות י"ח א' ודלמא מאן דחייש כו' וע"ש מ"ד סע"א ודלמא לא אירי בה כו'). ואמנם לשיטת התו' דכתובות תיקשי דהא רבא דאמר ואם של הקדש א"צ וע"כ דס"ל ג"כ כרב דטפי עדיף שלא לעבור על איסור חמור וא"כ מאי משני רבא כגון שהי' לו חולה והא טפי מוטב לנבל ע"י נכרי וכדאמרן ובלא"ה לפמש"כ ביד מלאכי סי' תקס"ד דבמידי דאכילה לא שייך כלל זה דהלכתא כרבינא לקולא וע"ש בשם דמשק אליעזר וכ"מ בחולין ח' א' חד אמר בצונן והלכתא

בצונן וע' בתו' חולין מו"ב ד"ה והלכתא ובהגהות רצה"ח ותו דלפמ"ש התו' בחולין מ"ח א' והרא"ש בפ' הנשרפין דהוי סתם רבינא קמא [וע' ב"מ נ"ו א' דמקשה עליו אביי וע' בשבת ס"ג ע"א. וכה"ג כ' השאג"א בסי' כ"ד בהא דברכות כ' סע"ב מדאקדמי' לשנויא דרבינא קודם רב חסדא יע"ש ובחי' ליבמות משש"ב בזה וע' נדה נ"ג ב' דאקדמי' לרבינא ור"נ אמר לא תיפוך וסוכה מ"ז א' דאקדמי' לשנויא דרבינא לר"פ וע' חולין ל"ג א' רב אחא בר רב לרבינא אך התם קאי אדרבא ור"ז וע' בכורות טו"ב רבינא מרב ששת וע' קדושין י"ג שלח ר"א בר רב לרבינא וע' זבחים ק' ע"ב מאן ציית כו' וכן יבמות ע"ח ב' אמר רבינא אמר ר' יוחנן וע' רש"י חולין קי"ג ב' ד"ה משום וע' תו' כתובות ק"ב ב' ד"ה מה ודוק וע' חהרשב"א קדושין ט' ע"ב וע' תו' נזיר נ"ד א' ודוחק לומר דלא כרבינא וכונתם מכח דסתם רבינא הוא בתרא וכ"מ בתו' ע"ג רפ"ב בד"ה אין מעמידין שוב מצאתי ראיי זו בפ"ח וע' באי"ע ח"חמ סי' ע"ב באורך וע' סוכה י"ג א' שלח רב אחא בר רב לרבינא ובכ"מ אמר רבינא בר שילא וכה"ג רבינא טובא וע' סנהדרין ע"ו ב' וע' חולין צז"ב ובהגרי"ב וכן משמע בשבועות כ"ג א' דקאי רבא אפלוגתא דרבינא וכמ"ש במ"א דהיי עוד סתם רבא קדמון ע' בחי' לכתובות כ"ב ב' וע' ברכות ט"ו א' איתיבי' רבינא לרבא והא כשמת רבא נולד ר"א ור"א קשיש מרבינא וכמ"ש א"ז רש"א בח"א ב"מ פ"ו וגם הי' תלמיד חבר לר"א כערובין ס"ו א' וע' במע"יוט לברכות כ"א ע"ב וכה"ג בכ"מ לאין מספר שם כ"ג א' ולג"ב ולח"א ול"ט ב' וס"ב ב' ושבת י' ע"א וק"י ע"א וקל"ו ב' וערובין ס"ג א' וסח"א ופ"ה ב' ופ"ו א' ופסחים י"ב ע"ב וע' שבת ק"ח א' מר ברי' דרבינא מרנבי"צ ושם נ' ע"ב רב מרדכי לרבא ואף דהי' תלמידו אך כבר כ' להוכיח דהי' ג"כ תרי רב מרדכי וע' ביצה ו' א' רבינא הוי יתיב קמי' דרב אסי כגי' הרי"ף וראי"ש וכן משמע מדמייתי עלה מדרבא ורב מרדכי וע' יבמות י' ע"א וקיח"ב וכתובות סח"ב וגיטין י"ז סע"ב עג"א ויבמות י"ח ב' רב אחא ברי' דרבה לרבינא איקלע אמימר כו' ושם דמייתי ג"כ אמר רבינא א"ל רב גזא איקלע ר"י בר אבין כו' ואח"כ א"ל רב גזא כו' וע' ביצה י"ז א' וכדתריץ רבינא ארב יוסף ואף שאין הכרח מזה וכתו' שבועות כ"ה א' ד"ה ושמואל ע' רש"י תענית ז' ב' ד"ה א"ל מר זעירי. וע' ב"מ ק"ט סע"א ויב"א וב"ב ט"ז וקעג"א ע' בראי"ש ורשב"ם וקה"א וז' ב' וקנא"ב וכא' ע"ב ומכות ח' א' וע"ג ע"ב ב' שבועות ל"ט ב' וכו"ב וסנהדרין מח"ב ונה"א וע"ו סע"ב וזבחים ד"ב ע"ב וק"ו ב' ובכורות מה"א וחולין מו' ב' ובכ"מ לרוב דמבואר שהי' רבינא בימיו של רבא וע' שבועות י"ח א' דאמר רבא ציית מה דאמר רבינא רבך ואף דמסוגיות הנ"ל אין הכרח כ"כ למ"ש בחי' לכתובות דהי' עוד תרי סתם רבא וניחא ג"כ גי' הש"ך בסי' ר"ח בהא דשבת קמח"ב דאקדמי' לרב יוסף

ועפ"ז יפלו ג"כ כמה קושיות שנדחקו התו' בישובם מרבא אדרבא ע' תו' שבת כט"א ויבמות עח"א ושבועות ה"ב וחולין ב"א וק"י ע"א ובכ"מ לאין מספר מ"מ מוכח שגם הראשון הי' מוקדם יותר לרבא סתמא דכולי שו"ס ורב אשי משמע שנולד אחר רבא בר רב יוסף בר חמא דהראשון הי' בימי רי"ח וכמו שהארכתי בחי' לכתובות כ"ב ב' ואכמ"ל] וע' בר"נ פסחים פ"ק דאם לא ביטל מותר לו לבער ול"ד לשרוף במקומו דהוא פוסק כחכמים וע' ח"י ומדבריו פ' בתרא דר"ה והובא במ"א סי' תמ"ו ס"ק ב' משמע איפכא וי"ל דהר"נ פליג על התו' במשהא ע"מ לבערו וע' ש"א ספ"א וע' מק"ח ס"תלא בהשגתו על הש"א ולא העיר מדברי הט"וא לחגיגה ט"ז ד"ה בני וע' תב"ש בלקוטיו לקדושין וע"כ לענין ב"י דעובר בכל רגע דאם לא ביטל מותר לבער אבל לגבי שופר דעובר בעשה העמידו דבריהם בשוא"ת והר"נ לשיטתי' בריבוי איסורין וא"ש: ובזה יש לפלפל ג"כ עפ"ד האמורים בתשובתי דלמאי דס"ל לר"ע דהגרלה מעכבא ע' יומא מ' ע"ב ואי' בפסחים ע"ז א' דלית תנא דס"ל טומאה הותרה בצבור אלא ר"ש יע"ש בתו' וע' ש"א סי' ל"ח ומשמע דגם ר"ע ס"ל טומאה דחוי' וע"כ דס"ל דריבוי האיסורין עדיף מלעבור על איסור חמור ולכן מותר לשחוט אמו אבל לרבא דס"ל הותרה אין הכרח לזה וא"כ בכתובות כתבו התו' אליבא דרבא משא"כ לר"ע דס"ל דעדיף לשרפו מלהשהותו ולעבור על כמה איסורין וא"ש ד"התו' בפסחים ה' ב' דכיון שהוא שורפו לצורך היום הוי צורך קצת ומיושב דברי המ"א בסי' תמ"ו ס"ק ג' וע' יומא ע"ח א' דבעי למימר לר' יוסי דהותרה והנה במנחות צ"ט ב' פליג ר' יוסי דלדידי תמיד לאו בתדירות ולת"ק הוי תמיד בתדירות ולפ"ז למ"ד בשבת י"א ב' דתברי"י ס"ל דהיסח הדעת אסור ויליף מקרא דתמיד י"ל דאזיל לשיטתו דתמיד הוי בתדירות. וא"כ תיקשי מי לא בעי מינם כו' וע"כ שלא יסיח דעתו וע' תוס' פסחים ה' א' דבכ"מ פרכינן מר' ישמעאל אתדב"ריש ולפ"ז תיקשי לר' יוסי דאפי' סילק את החדשה כו' ולדידי' ס"ל בפסחים דדחוי' בצבור תיקשי מנ"ל הא וכנ"ל. אך באמת ז"א דהא ר"ע ס"ל דאין פודין להאכיל לכלבים וכמ"ש התו' בפסחים כ"ט סע"א וכמשל"ע דמשכחת בנטרף וגם דלדידי' מוכרח דרבא גופי' מוקי טעמי' דר"ע בפלוגתא אחרינא וה"ד רבא בפסחים ש"מ מדר"ע לטעמי' דר"ע ולא ס"ל וגם משכחת דאי דאיסורא או ע"י א"י וכמשל"ע. וגם ביסוד הדבר דלר"ע הוי דחוי' בצבור יעיין בתו' יומא ז' סע"ב ס"הד אם שכתבו דלמא אתיא ברייתא דהתם לר"ע אע"ג דהברייתא ס"ל להדיא דהותרה בצבור. אבל אמינא להביא ראי' להיפך דאיתא ביומא י"ד א' מתני' דלא כר"ע דאמר טהור כו' וע"כ דלר"ע דחוי' דלמ"ד הותרה י"ל משום דלא בעי הזאה כלל וכדלעיל ח' א' ומסולק קושית התו' הנ"ל. אך אין זה מוכרח דיש

לדחות דדוקא רב חסדא מוקי הכי לטעמי' לקמן מ"ו ב' דס"ל טומאה דחוי' בצבור אבל למ"ד הותרה מוקי למתני' נמי כר"ע דהא למ"ד הותרה לא בעי הזאה כלל ולהכי ניחא לי' טפי לר"ח לאוקמי דלר"ע ס"ל הזאה וכמ"ד דדחוי' בצבור דלא תיקשי מר"ע ומסולק קושית התו"יש שם י"ד א' שהקשה דלמא לא ס"ל הזאה כלל די"ל דרי"ח לטעמי' ע"כ לא בעי הזאה וכנ"ל ולכן רוצה לאוקמי לר"ע דס"ל בהא כוותי' וע' יומא ח' ב' אמר רבא הלכך כו' וא"כ לפמ"ש התו' לחד שנויא דרבא ס"ל הותרה בצבור וכסתם מתני' ותיקשי דרבא אדרבא דלעיל קאמרינן דלמ"ד הותרה לא בעי הזאה כלל וגם בלא"ה י"ל לפלפולא דלר"ש לא משכחת משום הגרלה לר"ש דפוטר בכל ששא"ר ואפי' לגבי פרת חטאת דמצותו בכך מ"מ כיון דאינו מותר באכילה הוי לדידי' ששא"ר ולאו ש"ש וא"כ ממילא מוכרח ג"כ להך שנויא דהגרלה לא מעכבא וכנ"ל ומה שהק' התו' דיומא בד"ה דחייתו מה"ד עג"ע אינה משנה י"ל כמ"שכ הב"ח סי' ש"נ דבמעש"ש לריה"סנ כיון דהאיסור מצד השחיטה לא הוי שחיטה גם לרבנן דר"ש וא"כ למאי דס"ד דלא נאסר עג"ע מחיים ורק מצד העריפה לא הוי שחיטה גם לרבנן משא"כ במשתלח דנאסר מחיים כקדשים ולכן מהני דחייתו לצוק וכנ"ל:

ומה שהעיר מעלתו בדהר"נ ר"פ המביא דהא דכתב קרא עינוי קודם בה"ש דאל"כ בלא"ה אסור מספיקא להסוברים דספד"א לחומרא דהא הר"נ בפיו"כ כתב דגם אבה"ש קמא מביא אשם תלוי משום דהוי כחתיכה א' משתי חתיכות. לא אכחד כי לא הבנתי קושיתו לכאורה די"ל דגם שם הוי מטעם ספד"א לחומרא ובאמת הר"נ לשיטתו ספ"ק דקדושין דסובר כוותי' דאף בדלא איקבע איסורא הוי ספד"א ולחומרא ושפיר י"ל דהא דמביא א"ת משום דסדאל"ח אף בדלא איקבע דלדידי' לא ס"ל כר"נ וכמ"ש מוהרימ"ט ואף להרמב"ם דסד"א לקולא וסובר כר"נ דבעינן איקבע וכמ"ש בפ"ח משגגות ומ"מ הרי פוסק דאבה"ש קמא מביא א"ת ולדידי' י"ל דתוספת יו"כ אין לו שעור מ"מ הרי הר"נ כתב זאת לדעת התו' שכתבו דיש שעור ודחה דבריהם שזהו ע"ד מי שסובר דסדא"לח ולדעת התו' ע"כ דס"ל ספד"א לקולא וכמ"ש האחרונים והרי דעת התוס' בכריתות דמתני' דקתני שבת ויום חול ואינו יודע באיזה מהן עשה מלאכה דמיירי בבה"ש דמ"ש דאיקבע איסורא כל היום וע' פר"ח סי' ק"י בקוה"ס מה שהעיר בדהר"נ דיומא ויש לפלפל מהא דרב צלי ש"ש בע"ש להמוהרי"ט בהא דא"ת למ"ד סד"א מה"ת לקולא דלדידי' בעינן איקבע וע' כריתות יז"ב מ"ט דרב כו' שוב מצאתי בשעה"מ עהרמב"ם פ"ב מהטו"מ שהביא ג"כ להקשות בסתירת דהר"נ דיומא והמביא כמש"כ מעלתו וכתב שמצא אח"כ בלשון למודים בהיו"כ סי' רי"ח שהרגיש בזה ותי' בדוחק וכעת אין בידי

הס' הזה לעיין בו ולא ראיתיו מימי (וצ"ל לדברי המוהריי"ט דאף למ"ש האחרונים על קו' הר"נ דחולין י"א דלא אמרינן מטעם ספק להר"מ כיון דאיכא לברורי מ"מ הכא כיון דצריך להביא קרבן מספק בכה"ג אינו חייב לברר ואפי' היכי דאיכא טרחה לא שייך לברורי וכמ"שב בחי' לברכות כ"ז א' ובחי' לפסחים ט' ב' ואף אי חשבע"מדר וגם דכיון שמכפר עליו לא הוי חב"ע מ"מ חזינן שמחוייב להביא על הספק לכפר) וע' מ"א סי' שמ"ב דאפשר דיש חילוק בין עיולי יומא דאתחזק התירא לאפוקי יומא דאתחזק איסורא וע' בפ"מג בא"א ר"ס תקס"ב ובשע"הס פכ"ד מה"ש ה"י וא"כ קרא קאי על בהש"מש ממש רק לפ"ז ל"צ קרא דאזלינן בתר חזקה וע"כ מוכרח כסברת הר"נ דיש לו שעור וע' נ"א דיני לולב סוף כלל מ"ח וע"ע בש"ות חמ"ש חאו"ח סי' ל"ה ובל"ה דכיון דבה"ש הוי ספק ואי הוי מן הלילה לא הוי תוספת שבת כלל. ואולם יש להעיר לפמש"כ הכ"מ בסוף הט"מ בדעת הרמב"ם דשם ובסוף הל' כלאים דבספק כרת מודה הרמב"ם שהוא מביא א"ת וא"כ הא בה"ש אסור משום ספק כרת דלכ"ע לחומרא וע"כ דקרא אצטריך דגם מקודם י'הא אסור משום עשה דתוספת וכן העיר ביד אלי' וע' בס"ס שבת אחים בחדושיו ליומא דפ"א מש"ש להעיר בזה וצ"ל דמ"מ משכחת בחצי שיעור שאין בו איסור כרת דהא קיי"ל כריי"ח דח"ש אסור מה"ת ותו דלשיטת הירושלמי רפ"ו דתרומות ומודה רש"בל באיסורי הנאה ובי"וכ ואף דבש"ס דילן לא משמע הכי ביו"כ מ"מ משכחת באיסורי הנאה וע' בש"ות יד אלי' סי' מ"ט שהאריך בפלפולים בדהכ"מ הנ"ל בספק כרת וע' בחוי"ד סי' קי"י בפתיחה שדחה דהכ"מ הנ"ל וא"ל מה"ד בסוף יבמות מכדי הא דאורייתא כו' מה לי איסור כרת כו' י"ל עפ"ד המוהריי"ט בחיו"ד סי' א' דתליא מחלוקת הרמב"ם והרשב"א בסד"א אי בעי בא"ת חתיכה מב"ח ובכריתות י'א השוחט א"ת בחוץ ר"מ מחייב דלא בעי קביעותא לאיסורא וחכמים פוטרין וא"כ לר"מ ספק אסור מדאורייתא ולפ"ז בסוגיא דהכא לר"מ קיימינן וגם ר"נ לשיטתו דמפרש הכי מ"ט דר"מ וע' תו"יוט רפ"ק דדמאי במעש"ש דהואיל ואינו בכרת רק בלאו לא גזרו והא ר"מ חייש למיעוטא גם באיסור לאו וי"ל וע' ש"ות נוב"י מ"ת חאו"ח סי' צ"ז בה"ד רבא שבת כו"ב שמן של שריפה היינו תרומה שנטמאת ומתוך שמצוה עליו לבערו דהא אף ששכח שהוא שבת לא ישכח שהוא לילה ואסור משום שריפת קדשים כמו בחול דעלמא יעש"ב וא"כ י"ל דלמ"ד דסדאל"ח ע"כ למ"ד דתוספת שבת מדאורייתא אסור קודם בה"ש וכמ"ש הר"נ הנ"ל ולמ"ש המוהרי"ט דהא דסד"א תליא בחתיכה מב"ח ורבא לשיטתו. וגם לרבא דאמר בסוכה ז"א מיגו דהוי דופן לסוכה הוי דופן לשבת וא"כ כשחל יום ראשון של סוכות בשבת או בתוספת של מ"ש דלגבי' ליכא מיגו דסוכה דמ"מ

אסור בתוספת ואף דבשבת הי' מותר ואי לאו תוספת שבת הוי שרי בה"ש לטלטל והכ"נ כשחל ז' בשבת דאצטריך קרא לתוספות מ"ש וע' בנ"ת לכריתות רדכ"ג שמפלפל בענין אי הוי אתחזק איסורא וע' לח"מ פ"ד משגגות ה"ב וע"ש שמפלפל בה"ד מה לי איסור לאו וכו' וע' בא"וח לפסחים בשיטה דחזקי'. והנה המפ' הקשו מסוטה כ"ט ברומי' דרב גידל הא ספק טמא הוא דהא י"ל דהתם הוי בטומאת הגוף דבכרת ולכן בטומאת בשר ספיקו טהור. ולכאו' לתו' חולין מג"ב ד"ה ש"ה דאתחזק דל"ד וע"כ דלמ"ד אין חוששין לס' דרוסה דאינו מביא א"ת וי"ל דלרב שם נג"א דאין חוששין לס' והכא בבשר הקרבן שהי"ל חזקת טהרה וכעת מצאתי בס"שש ח"א בהקדמה שהאריך. ואולם א"צ דרב דאמר בכריתות י"ז ב' דבח"א פטור כיון דלא איקבע והתם לרב קיימינן ולדידי' רק דליכא חזקת איסור מ"מ אינו מביא א"ת ור"ג אמר רב לשי'. ולשיטת הירושלמי דתרומות דמודה ר"ל ביו"כ ניחא קושית העולם דל"ר"ל דח"ש מותר מה"ת וא"כ כשחל יו"כ בשבת י'הי' מותר בפחות מכשעור דהא יו"כ בככותבת ולענין מ"ע דשבת מקיים אכלוהו היום בכזית וע' בש"ות הרשב"א סי' תד"יר ובחדושיו לסוכה כ"ז וע' בתוס' שבועות כ"ג דבח"ש דנבילות השבועה חלה והכ"נ כה"ג ולהירו' הנ"ל ניחא וגם לבבלי ניחא לשיטת הירושלמי בתו' קדושין לח"א ד"ה אקריב כו' דגזירה כ"ר אטו כ"ש או משום דאכלוהו היום הוי עשה שק"הד. וע' מל"מ פ"א מה' מעילה דהנאה בח"ש כו' ובלא"ה נ"ל דהקושיא גם לרי"ח דח"ש אסור מה"ת דהיינו משום דסתם אכילה בכזית ור"ל ס"ל דסתם אכילה בכ"ש רק דהלכתא אפקי' אכזית למלקות ולפ"ז גם לרי"ח ביו"כ מותר לאכול כזית דהא דחזי לאצטרופי מדרבנן ולענין יו"כ לא מחייב דלא מייתבי דעתי' בהכי וע' רש"י פסחים כ"א ע"ב לא יאכל משמע לא יהא היתר כו' וע' כ"מ בפ"א מה' ח"ומצ האוכל מחמץ עצמו בפסח כ"ש וכו' והארכתי במא"ח. (ולשיטת הירו' דמודה ר"שבל באיסורי הנאה ניחא ג"כ מה שמקשים לר"ל דח"ש מותר מה"ת במקדש בחמץ דרבנן בשעות דאורייתא ע' פסחים ו' סע"ב דבכה"נ ליהוי ג"כ תרי דרבנן ואין סברא לחלק בח"ש לשאר חמץ דרבנן כיון דכשיאכל כשעור הוי דאורייתא ורק להירו' ניחא דבכה"ג באיסורי הנאה לכ"ע אסור מדאו' וגם להט"ז דבביעור לכ"ע אסור בח"ש וגם יש לפלפל דמשכחת בשלכד"א אי נימא דליכא אסד"ר רק לר"ש דכ"ש למלקות היו לוקין גם שלכד"א וע' בשמים ראש סי' של"ו ועוד י"ל בכמה גווני:

ומה שכ' בישוב דברי ר"ו דאם שחטה ואח"כ חישב לזרוק דמה אסור באכילה ומותר בהנאה והב"י תמה עליו בטיו"ד סי' ד' דמה"כת לחלק וכ' לתו' ב"ק ע"ב ורשב"א בחידושיו לקדושין נ"ח א' ד"ה אלמא דאינן אסורין בהנאה מה"ת וקרא דוי"זמ לא

איתקש רק לאכילה ולענין הנאה הוי ספ"דר ונקטינן לקולא עכת"ד ולכאורה עלה בדעתי דלדידן דקיי"ל כר"א דכ"מ שנאמר לא יאכל כו' איסור הנאה במשמע וא"כ י"ל דזמ אסור בהנאה מה"ת אך בתו' פסחים כ"א ע"ב ד"ה כל תי' ר"י דלא יאכל ולא תאכל ילפינן מלא תאכלו אבל כי כל אוכל לא ילפינן מלא תאכלו והכ"נ דכתיב ויאכלו י"ל דלא ילפינן מלא תאכלו וע' תו' ב"ק מ"א סע"א ושוב ראיתי בשעה"מ פ"ה מאישות שהעיר ג"כ בחקירה זו וע' תו' ע"ג נ"ב א' ד"ה תנהו וע"ש כ"ט א' דיליף מקרא דויאכלו איסור הנאה וע' פ"תב סכ"ה. ואמנם משכ"כ מעכ"ת לסתור דבריו עפמ"ש המ"ני בקוה"ס סי' ח' דהיכי דאיסתפק לראשונים ספיקו לחומרא. ואולם זה תליא בד"התו מ"ק טו"ב לא אשארא דלתי' הב' איתא להך דהמ"י ולכן י"ל דמס"פקל דהא דרבנן הוא ולתי' הא' ל"ל הא דה"מי. [וע' רמב"ן בפ' הזהב דברכוהו היינו ח' מדחלק מנע' ובמ' אבע"ל] וכבר הארכתי בתשובה מדהרמב"ם באת"ל דיש יד לפיאה בדברי המל"מ ה' עדות פ"ז ה"ו לחלק דהיכי דהספק הוא במציאות שייך לומר דאוקמי אחזקתו דלא עשה אותו פעולה וע' מל"מ פ"ז משכירות ה"ב וע' עמ"י סי' ט"ז לפלפל בהא דס' ערלה מותר דאינו אלא במציאות ולא בספק דדינא וע' בש"ות רע"א סי' ל"ז וט"ז בד"ה והנה יש לצדד וע"ש ובתו' ב"ב ל"ב ד"ה והלכתא וע' בנח"י סי' ו' וע' במ"למ פ"ב ה"א מטומ"מ דבספיקא דדינא לש"ל אוקמי אוקמי אחזקתו דמשום החזקה לא הוכרע הדין והכ"נ כיון דמס"פקל אי הוכיח סופו על תחלתו הוי ס' במציאות ובזה ניחא בה"ד המפריש סלע ואמר ה"ז צדקה וזה הרי שני' צדקה ולמה פוסק בחולק כל נכסיו לחיים דמחזיק לעצמו דהוי ג"כ בעי' דלא אפשטא ב"ב קמ"ח. וכבר העירו בזה האחרונים דהרמב"ם פוסק כשיטתו דכל את"ל פשיטותא ולאו מטעם ספק וכמ"ש ג"כ הר"נ וכן לגבי פיאה דפשיט נמי מהאי את"ל דאין היקש למחצה וע' ר"מ פ"ד מאישות ה"ב וע' בשעה"מ פ"ב מאישות ה"י. והכ"נ בש"מ שהקדיש כל נכסיו דהספק אי גמר ומקנה דהוי הספק במציאות דאוקמינן אחזקתו שלא הקדיש כלל אבל במפריש סלע דהוי הספק אי הוי צדקה וע' תב"ש סי' כ"ט בבהמה שאכלה דבר שספק אם נוקב בני מעי' דל"של לאוקמי אחזקה דאטו כיון שהבהמה בחזקת כשרות אין הדבר הזה נקב וע' חמ"ש חא"הע סי' כ"ד אות י"ד ואכ"מ. אך באמת יש לחלק דל"ד למש"כ המל"מ שהספק אם האכילה מותרת אבל הכא ידעינן בודאי שהקדיש כל נכסיו רק דמס"פל אם גמר ומקנה לאחר מיתתו ושייך לומר דאוקמינן אחזקתו שהי' הקדש שלם וכמ"ש הרשב"א בחולין דחזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לא מיקרי חזקה אך לדעת התו' שחקרו בטעמא דרו"מ אשמ"ה ולא כתבו כתי' הרשב"א וע"כ דלא ס"ל לחלק בין חזקה המסתלקת וא"כ י"ל דגם בכה"ג הוי חזקה

מעליותא כיון דהספק בעיקר הקדש אי גמיר ומקדש ובזה ניחא ג"כ ד"התו דנדרים לגבי הנודר מן הירק דטעמא דר"ע דלא לקי משום דהוי ספק אי הדילועין בכלל ירק ובחולין קד"א כתבו דגם לר"ע אינו אסור בבשר עוף אלא מדרבנן מדלא לקי ואף דר"ע סובר בחתי' א' מביא א"ת וע' תו' סנהדרין דד"א ד"ה כולהי וע"כ דלדידי' סדל"ח מה"ת וכמ"ש מוהרי"ט וע"כ דכיון דהדילועין הי"ל חזקת היתר קודם שנדר וכיון דמס"פקל בכונת הנודר דהוי ג"כ ספק במציאות אם נתכוון לזה ול"ל משום חזקה המסתלקת דהא התו' לשיטתי' לא ס"ל לחלק בהכי שוב ראיתי בש"ות שמ"ר שהאריך בשיטת התו' וכמ"ש האחרונים בכמה ראיות אי סדא"לח מה"ת או לקולא וכמו שהארכתי במ"א ולפמש"ל מבואר בפשטות. ואולם ע' רש"י שבת ע"א א' ד"ה אשם ודאי ל"ב ידיעה וכ"כ התו' בסוכה ו"א ונדה דט"ו דלר"י ס"ל חתיכה מב"ח דאיקבע איסורא גם לר"ע לדידן דקיי"ל כותי' יעו"ש וע' בסאה"ח סי' א' אות י"ז וע' בס' יהגה חכמה סי' ס"ב שתמה על הפליתי בבה"ס סי' ק"י ד"ה ומיהו לר"מ דחייש למיעוטא מהא דכריתות כ"א גבי חתיכה של חולין וחתיכה של קודש ובא א' ואכל את הראשונה זה מביא א"ת ולא זכר כל הנ"ל. שוב מצאתי שכבר קדמהו בזה הנר תמיד לכריתות יח"א ד"ה הא מני וע"ש לכריתות י"זב בתו' ארי"י א"ר כו' ובכריתות כג"א יעו"ש מה שהעיר עס' תפארת ישראל שקדמהו ג"כ בזה וא"כ לר"ע ע"כ דסד"א לקולא מה"ת וכסברת מוהרי"ט הנ"ל ולכן אינו אסור אלא מדרבנן:

ובעיקר דברי המ"ני הנ"ל ע' בעין זוכר מערכת ת' אות ל"ב דאפי' בסד"ר נמי יש דעות להקל ודלא כהמנ"י וע"ש במערכת ב' אות ל"ג ועשו"ת רשמי שאלה ס"ס מ"ד בכונת המ"י דאי לא נסתפק לן מאי דאמר קמאי רק אם יש לדמות לדברי' דל"ה חסרון ידיעה וע' פמ"ג בקוה"ס במחודשי' סי' ר' וע"כ דלענין ס"ס שפיר מיקרי ספק וע"ע באו"ת בקת"כ סי' ק"כ ו"במלמ פ"ד מה' מלוה להסוברים דבס"ס אין מוציאין וע' רש"י גיטין ספ"ק הילך כו' וחכ"א יחלוקו ופרש"י מס"פקל אי כזכי וגם אי מצוה לקדה"מ ואמאי לימא ס"ס ולהמ"י א"ש וע' בהגמ"י פ"ב דחמץ דר"ח פ' כר"י דס"דר לקולא אפי' באיסור וע' בת"ח כלל א' סי' א' במנ"י ס"ק ו' שכ' מפורש רק היכי שהראשונים נסתפקו בל"ז דלגבי הראשונים לא הוו רק ס' חסרון ידיעה וכן הראי' שהביאו מברכות נ"א ראשונים שאלו שמאל מהו שתסייע לימין הואיל וראשונים אבע"ל דהתם לא הוי ס' פלוגתא כיון דל"ה מחלוקת בזה וע' רש"י שם ולתו' דדוקא בבהמ"ז דאו' וע' באנשי השם ובאמת י"ל דאינו מוכרח דהתם איכא לברורי דגם בספד"ר לחומרא ועשו"ת פרי תבואה סס"י מ"ה וע' בריף וראש שבת סה"ב וע' נו"בי מ"ת חיו"ד ס"ס ס"ד בענין תיקו בדרבנן

דספיקו לקולא וע' בחיו"ד סקמ"ו וע' בית יצחק בסי' ס' וע' בת"ה סי' קע"ח הובא בש"ך יו"ד סי' נ"ז ס"ק א' דיותר יש להקל בס' דגברא אך דעת הפ"ח ביו"ד סי' ל' ס"ק ב' כיון דהס' כמאן הלכה גרע טפי ולא מיקרי ס' וע' בב"א בשער הקבוע כלל נ"ד סי' נ"ו מש"ש מערובין צ"ג א' בעיין לקולא דמשמע דאיבעא דלא איפשטא אפי' בדרבנן לחומרא וע"בי או"ח סתל"ז בשם הג"מי דתיקו דאיסורא אפי' בדרבנן אזלינן לחומרא וע' בש"ך יו"ד סי' ק"ד סק"ד דמה דבעלי הש"ס מסופקים לא נחשב לס' וע"בי סי' נ"ט בגלודה דל"מ כן וע' סופרים פי"ג ה"ג כל פלוגתא לחומרא וער"נ ב"פ ע"פ גבי בעיא דמנחה גדולה ובבעיא דב' כוסות בעינן הסיבה דבכה"ג מינקט לחומרא עדיף וע' בחוי"י סי' י"ט דבמילי דשמיא ליתא להאי כללא וכש"כ בדבר שבח של חי עולמים יע"ש לענין הלכה כבתראי וע' באו"ה באבר המדולדל דאינו רק מדרבנן מ"מ בספיקו אזלינן לחומרא וכה"ג כ' האחרונים ביו"ד בסי' ע' אי קרקע מיקרי כשא"מ ויש לפלפל בדברי האחרו' אי אמרינן חנ"נ בס' איסור וע' ר"ס ע"ד וב"ח:

שלום תנינא להרב הנ"ל. מה שכתבתי הא דמשני רב יוסף דהגרלה לא מעכבא דמוקי לר"ש דמעששד"א אבל לדידן דקיי"ל כרבינא לקולא ומוכרח כדרבא וכתב שדברי כשגגה היוצאת מלפני השליט דהרי ר"א ורבינא אליבא דרי"הסנ פליגי. הנה הרבה פצעי חנם כי גם לפי הבנתו הלא אנכי לא באתי ליתן טעם רק למאי דמוקי רב יוסף לר"ש משום הגרלה די"ל דלרב יוסף ס"ל מעששד"א אליבא דר"ש וא"כ ל"ל כאוקימתא דרבא ורבינא אזיל לטעמי' למאי דקיי"ל דרבינא לקולא ולדידי' ס"ל מעששד"ר וא"כ לרבינא גם לר"ש איכא לאשכוחי כדרבא כיון דבאמת פלוגתייהו דר"ש ור"י בהגרלה הוא מדרשה דקראי וכדלעיל לט"ב רק דלרב יוסף י"ל דממילא מוכרח דהגרלה לא מעכבא לר"ש. ואולם בעיקר דברי מעל' תמהני על תמיהתו והרי באמת דעת הרי"ף דפלוגתייהו אליבא דנפשייהו וכיון דקיי"ל כדברי המקיל לית הלכתא כריהס"נ. וכבר תמה עליו הרא"ש בפ' המרובה והרז"ה ויעויין במלחמות להרמב"ן בפ' כירה דהרי"ף ס"ל דודאי דריהס"נ דמחמיר כולי האי פשיטא דס"ל דמדאורייתא ופליגי בסברת עצמן ואפ"ה פריך שפיר אי הכי כוי יעש"ב ובאמת י"ל בפשטות דלמ"ד מעששד"ר א"כ וחכמים פוטרין קאי אשארא וממילא אין ראי' דלחכמים שחיטת שבת ששא"ר וקיי"ל כר"מ ור"י דפליגי עלי' ומצאתי להגר"א מוילנא באו"ח סי' שח"כ שגם הוא נתעורר בדהרא"ש יע"ש. ובאמת לפמש"כ הפוסקים דכל הני כללי דהלכתא כמר לא אתמר אלא היכי דפליגי אליבא דנפשי' [וכמ"ש התו' בפ' הזהב ובתו' זבחים כט"א ובחולין כט"ב בהא דרב ורי"ח הלכה כר"י"ח ועמ"מ רפ"ד מהא"סב וע' תו' ב"מ מט"א ד"ה

כל דמשמע דהלכתא כרב באיסורא אף היכי דפליגי אליבא דתנאי ודלא כישי"ש וע' בתשובת מוהריי"ק שורש קל"ז שדעתו דהאי כללא דהלכתא כרבא לגבי אביי אפי' היכי דפליגי לאו משמי' דנפשי' וע' בירו' ר"פ השואל ובמה"פ שהביא שכן דעת התו' בב"ק נד"א ד"ה או מבע"ל לחלק דהלכה כר' יונתן דס"ל בכ"מ עד שיפרט לך הכתוב יחדיו דהא רבא דקיי"ל כוותי' לגבי אביי ס"ל כר' יונתן ומדבריהם מבואר דהאי כללא דהלכה כרבא אפי' היכי דפליגי בפלוגתא דתנאי וע"ע ברא"ש ב"ק פ"ק סי' ג' בשם ר"א דכיון דר"נ ואביי קיימי בחדא שיטתא הו"ל רבא יחיד לגבייהו כו' ועכ"מ פי"ז מהע"ג דהא דקיי"ל כרבא לגביי אביי לא אתמר היכי דפליגי אליבא דאחרינא יעו"ש ועש"מק ב"ק ע"ט בשם הרא"ש דהיכי דפליגי שאר אמוראים ליתא להאי כללא דרב אחא ורבינא דרבינא לקולא והלכה כדברי המקיל וע' תו' פסחים קא' בד"ה הלכה כר"ש אבל במנחות מ"א ב' ד"ה כל מילי הניחו בצ"ע וע' נוב"י מ"ק חאו"ח סי' כ' וע' תו' פסחים מ"ח א' וע' תו' קדושין ט"ו אי ד"ה ואידך ודבריהם סותרים למ"ש בכ"מ דהיכי דפליגי שאר אמוראי ליתא להאי כללא ובל"ה תמהני מכתובות י"ט א' דמוקי לאביי וכדר"נ וע' תו' קדושין ע"ט ב' וע' נוב"י מ"ת חא"הע סי' ג' ושיבת ציון סי' כ"א וע' לא"ז רש"א קדושין נ"ב ותו' יבמות ל"ט א' וגיטין מ"ה ב' וב"ב קס"ח ב' וע' בנר תמיד כריתות ה' א' בהא דפסקינן כרבא לגבי אביי בעמ"הד וי"ל דבסנהדרין נ"ד א' פליגי תנאי אחריני אי עמ"הד וע' תו' מגילה כ"ט ב' ותו' קדושין ט' א' וע' רא"ש ברכות י"א ב' בהא דהוצרך לפסוק כרבה לגבי ר"י וע"ש בתר"י וע' במעיו"ט פ"ק דברכות בהא דהלכתא כאביי לגבי רבא וע' שמ"ק ב"ק חי' א' ובחי' לסוכה ט' א' בסוף התשובה וע' תו' ורא"ש פסחים ל"ז ב' ד"ה אלא ואף דלא פליגי רק בפי' הברייתא וע' תו' גיטין ל"ב ע"ב ד"ה ור"נ ומוכח דס"ל דוקא היכי דפליגי אליבא דאחרינא אבל הכא אף דפליגי ר"מ ורבנן בסנהדרין ו' א' מ"מ אינהו לא פליגי אליבא דאחרינא וע' תו' נזיר מ"ג א' ד"ה ומהכא] וא"כ למאי דקיי"ל הלכתא כרבינא לקולא ע"כ דפלוגתייהו אליבא דנפשי' וכדעת הריי"ף וא"כ למ"ד מעש"ש דאו' יי"ל דחכמים היינו ריש דס"ל ששא"ר לש"ש דהוי בכולהי מחד טעמא דששא"ר אבל למאי דקיי"ל וחכמים פו' אשארא א"כ איכא לאוקמי דפלוגתי' לא הוי כלל בששא"ר ופליגי בדבר הג"למ או בהא דאם החזירו לשומר ובע"ג פליגי אי אדם אדשא"ש דלכ"ע הוי מעשד"א גם לרבינא וע' בחולין קי"ו א' רש"א בב"ח אסור באכילה ומותר בהנאה שנא' כי עם קדוש כו' ולעיל דריש ליי איסי ב"י ולדידי' ידעינן היתר הנאה בק"ו מערלה משום דא"ל חורש כו' וע"ש בפר"שי ואי נימא דמעש"ש אסור מדאו' ולא בהנאה דכתיב לכם א"כ נימא מעש"ש יוכיח דמותר בהנאה וע' באר יעקב בכלל כ"ה וע"כ דלר"ש אסור

בהנאה מדאו' וע' נוב"י מ"ת חאו"ח סי' מ"א בהשמטות בהגה' מבן המחבר. ובהכי ניחא דלמה אצטריך לא תבשל לאיסור הנאה ולא ידעינן בק"ו להר"מ דלא היו לוקין על הנאה וגם אם היו לוקין ל"ל דעמ"ה לפמ"ש א"ז רש"א דהטעם דכיון דחמיר לא ניתן ענשו לכפר וכיון דחזינן דאכילה דחמיר יש לו כפרה ומכש"ש לענין הנאה דמהני ורק לענין אכילה קשה דאעמ"הד וע' ש"א סי' פ"ב ובקו"א ובחדושי ליבמות ס"ח ב' וע"ע בתורת נתנאל סי' ל' ואיך שיהי' אכתי תיקשי גם אי נימא דהיו לוקין על הנאה דלמה לא נליף בק"ו דל"ל דאעמ"הד כיון דחזינן דגם באכילה דחמיר ניתן לכפר ושפיר איכא למילף לענין איסור בק"ו וע"כ דתדב"רי ס"ל דמעשש"דר ולכן אצטריך קרא לדידן דקי"ל כוותי' דלא תבשל לאיסור הנאה וגם י"ל דע"כ ר"ש ל"ל תי' דרבא דיומא הנ"ל דהא ר"ש ל"ל איסור כולל וא"כ אף אם נתנבלה לר"ש בפסחים ל"ו א' דיו"כ אינו חל על איסור נבילה א"כ ליכא לאוקמי קרא דמחוסר זמן כדרבא דהא לדידי' עדיף ליתן לו נבילה או לצוות לא"י לנחור דאינו חייב רק משום נבילה דלשחוט חייב ג"כ משום יו"כ שהוא בכרת וע' יבמות ל"ג דל"ל לר"ש האי דלקוברו בר"ג אבל רבא אליבא דר"י דהגרלה מעכבא דס"ל יו"כ חמיר ויו"כ הוי כולל בחמור על איסור נבילה וא"כ לדידי' עדיף לשחוט אך אי נימא דר"ש ס"ל נמי גבי יו"כ דכ"ש למלקות ולגבי יו"כ חייב רק בככותבת ויש לפלפל בדהמל"מ דסתם אכילה בכ"ש:

ומה שהשיב עוד דרב יוסף דס"ל אעל"מ בכתובות פא"ב השתא דאמור רבנן כו' וע"כ דלא דריש היא קודש מדקי"ל השוחט בשבת שחיטתו כשירה וכדפריך בפ' כ"ה קט"ו א' אלא מעתה מעשה שבת תיתסר מצד כל שתיעבתי ותי' היא קודש ואין מעשי' קודש ותי' הזה מועיל גם לקו' דעביד ל"מ הנה כבר הקדימו בזה הרב שע"המ להשיג על מהרי"ט והרשד"ם ועוד איזה מחברים ול"נ דזה ליתא דשם אמרינן דמעש"ש ליתסרו משום ל"ת כל תועבה היינו דמעש"ש יאסרו שפיר קאמר דאין מעשי' אוסרין אותה ומ"מ נימא אעל"מ וחסרה פעולת השחיטה א"כ מאי מהני לן קרא דהיא קודש וכמ"ש הר"נ והרא"ה בבה"ב גבי אדם אוסר דשא"ש והיא קודש לא אתיא רק למעט שאר דברים היינו אם בישל בשבת וי"ל דמזה ראי' להרשב"א בתורת הבית שער א' בית א' דס"ל אף אם נפלה הסכין מידו ומחיקו שחיטתו כשירה וא"כ לק"מ מהשוחט בשבת דאף אי הוי כאלו לא עשה כלל אפ"ה לא גרע מנפל מחיקו וכתו' תמורה בצורם אוזן בכור.

שוב ראיתי בשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' י"ט אות ה' דא"כ למאי דמשני על חורש בשור וחמור ק"ו ממעש"ש ע"ש ברש"י ותו' וא"כ נליף בכ"מ דלא אמרינן אעל"מ בק"ו ממעש"ש א"ו דהקרא אלא דלא יאסר במעש"ש היינו בביטול ואפי' אכל מ"מ כיון דלא

הותר לו לשחוט בשבת הוי שחיטתו נבילה דבעינן כח גברא וע' בנו"בי מ"ת חוי"ד סי' ט' שהעיר קצת מעין זה. וע' בס' החיים ה' לולב קונטרס ב' בענין אי שייך אעל"מ בשוגג וע' תו' ב"מ קט"ו ב' וע' תמורה ו' א' והא תנן התורם כו' ופ"כ דבשוגג ג"כ אעל"מ וע' תו' יבמות ס"ט סע"א וא"כ י"ל דלרב יוסף מעשש"דא אבל כאן דגלי לן קרא דבשוגג מותר ממחללי מ"י. ובל"אה לא הבנתי לכאורה דהא לפי הבנת הסמ"ע בסי' ר"ח מהא דר"י דאפי' במילי דרבנן אמרינן אעל"מ וא"כ אף דאמרינן מעששד"ר מ"מ י'הא אסור משום אעל"מ וכמו דאסור מעששד"ר ואף דגלי קרא היא קודש ולא הוי בכלל דבר המפורש בתורה להיתר וכמ"ש הט"ז ביו"ד סי' רכ"ח ובכ"מ כה"ג כיון דהוא רק מדיוקא דקרא ואף דלמאי דקיי"ל דא"ר איב"ד ולפמ"ד בתמורה דד"ב דפלוגתייהו באעל"מ וא"כ אין לחלק לא"ר בין ר"ק אך למאי דמסיק התם דבקראי פליגי וא"כ קם דינו דהסמ"ע וע' ש"ות מים רבים חאו"ח סי' ל' שהאריך לפלפל דבמילי דרבנן אמרינן ג"כ אעל"מ ולא זכר מדהסמ"ע הנ"ל וע"ע בפ"ח בקו"א ליו"ד בסי' א' ס"ק ל"ח. ובאמת מוכח דרבא ע"כ ס"ל דבמילי דרבנן מהני דאל"כ לוקמי הנ"מ בין אביי לרבא בהא דאמור רבנן לא ליזבין ובכל מילי דהוי מדרבנן אך מ"מ תיקשי לדידן דקיי"ל כרב יוסף דלא הוי זבינא וקיי"ל דאבק ריבית איב"ד ויש לדון לענין עני המהפך בחררה דדמי ג"כ למאי דא"ר לא ליזבון ויש לחלק וע' בקדושין נט"א מיזבן לא מזבנינא לי' כו' יעו"ש וי"ל לדעות הסוברים דבשוגג מהני בדיעבד וע"ש בחי' ריטב"א וע' רש"ל ומ"ב דאין בו דין חזרה רק שמכריזין עליו. וכעת מצאתי בחמ"ש חחו"מ סי' ד' דבשוגג בדרבנן אין בו איסור כלל. וגם יש לפלפל אי שייך בכה"ג קנסו שוגג אטו מזיד כיון דיוכל להתרות בו וע' שו"ת שמן רוקח ח"א סי' ס' מש"כ לפלפל בהג"מר שבועות פ"ב שהוכיח מהכא דהיכי שהוא נשבע דלא מהני יעש"ב ובאחרונים. ובאמת מתו' קדושין נ"ה סע"ב מבואר דאפי' במילי דרבנן אמרינן אעל"מ ויש לחלק דהתם לענין גזירה ואכמ"ל. ובעיקר דהסמ"ע דלהתו' דבדה האיסור תליא במילי דרבנן. אינו מוכרח דפלוגתי' דרבא מילפותא דקראי לבר מהיכי דגלי קרא דמהני אבל האיסור לא יחל דברו לא שייך רק במה שהי' בכלל דברו וכמש"כ כה"ג ברישׁ חי' לחגיגה בשם האחרונים דכל היוצא מפיו יעשה כו' דלא הוי בכלל זה ביטול המעשה העיקרי משא"כ בדרבנן ל"ש זה והמרדכי ס"ל דמסתמא כוונתו לאסור עליו כמו שאר איסורי תורה ורק היכי דמוכח מדבריו להדיא שהי' כוונתו על קיום המעשה דמהני גם להמרדכי. ומה שהעיר מעל' בשיטת התו' היכי שלא יתוקן האיסור מהא דשוחט הפסח על החמץ דל"ת מהשוחט בשבת. וכבר קדמהו בש"ות ברית אברהם חא"הע סי' קי"ט אות י"ב יעש"ב וע' בח"וד ליו"ד בלקוטים ובנחלת יעקב

בחדושיו לר"ה דכ"ח ובנתה"מ סי' ר"ח ע"ש במסג"ה. ונלה"ר ג"כ מד"התו בתמורה ו"א שכתבו לחלק בין היכי שבדה את האיסור דלכ"ע לא מהני מנשבע שלא לגרש וגירש והרי כאן נשבע רק על הגרושין כיון שבדה את האיסור ואף אם לא מהני הגרושין בודאי אי לא אהני מעשיו מ"מ האיסור כבר עבר ול"ד לאונס דלא יוכל לשלחה כל ימיו דקאי בעמוד וחזור. וי"ל דמש"ה מהני כיון שכאן א"א לתקן האיסור וכסברת מוהרי"ט ולהכי מהני הכא בבדה את האיסור ולפ"ז לענין המודר הנאה מחבירו אם עבר ושחט לו מסוכנת י"ל דבכה"ג לא מהני גם לדעת התו' משום דבדה את האיסור כיון דהכא אפשר לתקן האיסור אם לא מהני וכמו בסכין של משמשי ע"ג שהתורה אסרה רק שלא ליהנות (וע' בפליתי סי' י' סק"ב מה שפילפל אי נימא דשייך בשחיטה מללהנ"נ וע' בסד"ח וזכי"צ ופ"א ס"מה שדחו דבריו. וע' באחרונים בענין המודר הנאה משופר וע' בהשגת הראב"ד במ"ע דשחיטה קמ"ו ורק ללאו הבא מכלל עשה וע' ש"ך יו"ד סי' כ"ח לענין שהחיינו וע' עמ"י סי' כ"ג לענין חליצה אי הוי מצוה ממש ולא להתרת הזיקה. ובאמת ממקומו מוכרע דאל"כ אמאי נתירו לדחות בחליצה ויש לפלפל ג"כ בגרושין שהיא להתיר לעלמא ולתו' זבחים ב' ע"ב דאפי' זינתה לאו להתגרש עומדת כיון דהוי מ"ע כייפינן כמו מי שאינו רוצה להניח תפלין וציצית וע"כ דלא הוי רק מכשירי מצוה כשחיטה והא דבסוכה כייפינן דהוי גרמא לגוף המצוה ובענין הטבילה אי הוי מכשירי מצוה עב"רנ חולין ובחגיגה יט"ב וע' בחי' לפתיחה וברכות מט"ב מזוני אי בעי אכיל וכוי וע' ש"ות כסא דהרסנא סי' ק"ח מש"כ בדהרז"ה במללהנ"נ בדרבנן וע"ש שמפקפק בזה ויש אריכות דברים בכ"ז ואכ"מ). ועי' בע"ג יט"ב אם בנה שכרו מותר דכיון שלא יתוקן האיסור במה שיתפוס דמי' וע"ש ז"ב עבר ונתן א"ב וע' רש"י חולין ד"ד ע"ב ודוק. ואולם התו' בגיטין פג"א ד"ה ועמדה ונישאת כתבו דכי אמר ע"מ שלא תנשא לפלוני לאו נשואין גמורין קאמר וע' באה"עז סי' קמ"ג סי"ד וסט"ו ובב"ש שם ס"ק ל"א וא"כ התו' דתמורה שהקשו מנשבע שלא לגרש אזלי בשי' דהכונה הי' בתנאי דרך נישואין ממש וה"ה בנשבע שלא לגרש הוי רק אם יהי' הגרושין ממש ועדיין יש לדון בזה ומה שהעיר מקידש אלמנה לכה"ג יש לחלק דהתם הטעם דקפיד קרא שלא ישא אלמנה ושלא יהי' להם הוי' ביחד וא"כ שפיר אמרינן דלא מהני ולא יחולו הקדושין כיון שגם עכשיו היא אסורה עליו ול"ד לשוחט בשבת דאין מעשי' קודש. שוב מצאתי בש"ות רע"א סי' קכ"ט וע"ש בסי' קע"ד שהעיר ג"כ לפלפל בפרט זה וע"ע בבנ"ע חיו"ד סי' מ"ו באורך וע' במ"א סי' שכ"ג ס"ק י"א וע' בטו"א ברי"ה כ"ח:

ומה שחידש מע"ל בד"תו דכתובות במוצא חמץ בתוך ביתו דכופה עליו כלי דאסור לשרפו משום מוקצה די"ל דהתו' דהכא אזלי כשיטתי' בפסחים כ"ט סע"ב דהמשהא חמץ ע"מ לבערו דאינו עובר דהוי לאו הנ"לע ובזה העיר ג"כ ליישב מה שהקשו האחרונים מתו' ביצה ח' א' ד"ה ארי"י דאם כבר שחטו מותר לכסות אף במוקצה דאתיא עשה דכיסוי ודחי טלטול מוקצה דרבנן והאריך בזה. והנה המ"א כ' באו"ח סי' תמ"ו ס"ק ב' דלכך אין מבערין כשמוצא חמץ ביו"ט דסמכינן אדירו' דמשמע אפי' משהא אותו כל היום דאינו עובר ואולם האחרונים כתבו דדוקא אם קנה החמץ כדי לבערו מיד בזה אינו עובר עליו אבל אם אין בדעתו לבערו מיד אז עובר עלי' וה"ר מפסחים מו' סע"א רא"א לא תקרא לה שם עד שתאפה וארי"י לא זהו חמץ שמוזהרין עלי' וכן לקמן מ"ח א' לדבריך עובר בבי"י כ' ומשמע דלר"י אינו עובר עליו אם אינו מבערו מיד וע"כ איכא צורך קצת כיון דאם אי אתה מתירו להשבית ביו"ט הרי משהא אותו כל היום ובזה בודאי הוא עובר וכן בחלה אי לא יקרא לר"י שם אינו יכול לבערו עד לאחר יו"ט ואולם י"ל למאי דפליגי ביומא לו' ב' בלאו שקדמו עשה ובחמץ בפסח הוי לאו שקדמו עשה וכבר עלה בדעתי ליישב בזה קושית הש"א מפסחים ה' א' דאמר רבא ש"מ מדר"ע דלא אמרינן מתוך וכתבו התו' דאי אמרינן מתוך דמה שמבער הוי צורך קצת ואי נימא דהמשהא חמץ ע"מ לבערו אינו עובר בלאו כיון דהוי לאו הנ"לע איזה צורך היום הוא. ולהנ"ל ניחא דהא לר"ע ודאי דאסור להשהות את החמץ ע"מ לבערו רק דלא הוי לאו הנ"לע ולטעמי' דלא ס"ל כרי"הג בלאו שקדמו עשה אבל בסוגיא דפסחים כ"ט דקאי לרי"הג ולדידי' י"ל דלהשהות ע"מ לבערו אינו עובר עליו ומצאתי בש"ות עמ"י סי' ה' שגם הוא נתעורר מעין זה ותיתי לי שהייתי בר מזלו בזה וע' בחולין ק"א א' דאמר רבא ריה"ג היא כו' יעש"ה [וע' בש"ות נו"בי מ"הת חא"הע סי' כ"ט שהוכיח דע"כ ס"ל לרבא דלאו שקדמו עשה לוקין עליו דהא במכות דט"ו פליגי ריי"ח ור"ל ורבא ס"ל כריי"ח לבר מהני תלת וכדאי' ביבמות לו' וע"ש שדחה דרבא פליג בלאו שקדמו עשה אריי"ח יעש"ב ותמהני שלא העיר מדברינו הנ"ל. וראייתו אינו מוכרח להתו' שבת ע' סע"ב דהא דפסקינן כריי"ח לגבי ר"ל היינו רק בדברים הנוהגין בזמן הזה ולא לענין מלקות והארכתי בחקירה זו בחי' לשבת דף ע' וא"ל דהא יש נ"מ דקיי"ל עבר עבירה שיי"ב מלקות פסול לעדות זי"א כמ"ש הרא"ש ב"ק פ"ד סי' ד' דבתר עיקר פלוגתייהו אזלינן ועכ"מ ספ"ז מה"ל נדרים וע' תו' ב"מ נ"א ב' ותו' בכורות מ"ה ב' ד"ה הניחא וע' תו' שבועות מ"ג ב' ד"ה מתני' בדפירש וכונתם רק שאין הכרח מכח הכלל. ואולם בט"ז יו"ד סי' ס"ד וסי' ס"ו הרגיש כה"ג דמאי נ"מ דמלקות האידנא וע' בנר תמיד לכריתות

דמ"ג ע"א ד"ה ובלא"ה י"ל כמ"ש א"ז רמ"א ח"מ סי' ב' וע' בסמ"ע וכן לענין חולה שיש בו סכנה דמאכילין הקל כאו"ח סי' תרי"ח ולענין איסורין מבטלין זא"ז וכיו"ד סצ"ח וכה"ג וע' בתו' קדושין כ"ג סע"ב. וגם דרבא לשיטתו בפ"זב דרשע דחמס בעינן ולפ"ד התומים הנ"ל דבעבירה שי"ב חימוד ממון אף דאינו חייב מלקות פ"לע ועוד דכבר הבאתי מש"כ התו' בכ"מ דהיכי דפליגי שאר אמוראי לא אתמר הך כללא דהלכה כרי"ח לגבי ר"ל וכמש"לע באריכות וא"כ י"ל כיון דלרי"י הוי פלוגתא דריה"ג ור"ע וי"ל דסובר כר"ל ועוד דהתו' לשי' דתשביתו הוא ביעור אבל לרש"י דתשביתו היינו נמי ביטול וע"כ דברייתא דלקמן צ"ה מתוקמי לרי"הג דמתיר בהנאה בפסח ובזה מיושב ג"כ קושית המפרשים מפסחים ה' א' מרבא יעש"ב וע' נ"הח סוף שער ג' בישוב הרמב"מ פ"א מחו"ומצ ד"ג יעש"ב ובפ"ב דהשבתה האמורה בתורה היא ביטול ואכמ"ל בפרט זה]: וע"כ דרבא ס"ל כאביי דמוקי התם ביומא דגם לרי"הג לאו דנבילה לאו מעליא הוא וא"כ למ"ד הכא בכתובות ולדידי מוכרח דחמץ בפסח הוי לאו שקדמו עשה מדאמר ואם של הקדש הוא א"צ ומשמע דמודה לרב וא"כ לרבא לשיטתו ע"כ לא ס"ל כסברת התו' בחמץ ע"מ לבערו ולדידי אליבא דריה"ג היו לוקין בלאו שקידמו עשה וכנ"ל ותו דהא לאו דגזל הוי נמי לאו הנ"לע ולא גרע מגניבה ע"מ לשלם כופל וכן באם על הבנים שיהא מותר לכתחלה ע"מ לשלח האם אח"כ וע"כ דלא כתבו התו' רק לריה"ג דמותר בהנאה כל ז' וה"ד לא יראה היינו כשאינו מבערו לבסוף ומ"ש המ"גא במשהא ע"מ לבערו אינו עובר היינו בנזדמן ברשותו וכמ"א תמ"ו ס"ק ב' דאנוס הוא אבל לקנותו לבערו אסור וכמ"שכ האחרונים [ואגב אזכיר באותו ענין מה שאמרתי בסוגיא דמכות י"ד סע"ב כל ל"ת שקדמו עשה כו' ותנינא הבא למקדש טמא ויש לדקדק דהא י"ל דמתני' אירי מטב"י שנכנס והעריב שמשו בבה"מק ומדוקדק והבא אל המקדש טמא שכ"ז ביאתו הי' בטומאה ואח"כ נטהר וא"כ ליכא לקיים העשה דוישלחו דהרי עכשיו נטהר אבל בעלמא אין נ"מ בקידמו עשה ואולם י"ל דהנה במכות ח' ב' טמא יהי' לרבות טב"י פרש"י שאם נכנס למקדש הי' ענוש כרת ואולם הרמב"מ בפי"ח מפסוה"מק ה' י"ד כתב טב"י שנכנס למקדש פטור מכרת ונלה"ר לדעת הרמב"ם עפ"ד הנ"ל דאמרינן בריש פרקין ח"כ תני ח"מ לא תני וא"כ א"א לומר דמירי מטב"י דלגבי ליכא כרת ורק בעיקר הדין יש לעיין דבפ"ג מביאת מקדש הי"ד פוסק דחייב כרת וע"ש בראב"ד ובכ"מ ואכמ"ל] והנה למ"ד בסנהדרין כ"ז א' באונ"לת דה"פ והא לריה"ג דסובר דלאו דנבילה לאו מעליא הוא וא"כ לכ"ע פסול אונ"ע וע"כ משום דהתם דמוקי דפליגי בלאו שקדמו עשה היינו לר' ירמי' אבל לאביי דמוקי באוקימתא אחרינא וא"כ י"ל דהכא אביי ורבא

ע"כ דאזלי בשיטתי' דאביי התם ביומא דלכ"ע לאו מעליא הוא ולדידי' אין נ"מ בקדמו עשה וא"כ לרבא לשיטתו נסתרו דברי מעל' דלדידי' היו לוקין גם בחמץ בפסח בלאו הנ"לע אך ראי' זו יש לדחות לפמש"כ בתומים בסי' ל"ד ס"ק ג' דבעבר עבירה שיש בו ח"ממ אף דאינו ח"מל פל"ע ולכן ברשע דחמס דכתיב להדיא בתורה אפי' לאו שאבמ"ע וה"ר מכו"בפ יע"ש וע' קצ"ח סנ"ב ס"ק א' וע' מל"מ פ"ל מה"מל וע' בהגהות ד"פ ס"ק י' שה"ר זו ודחה דשאני כו"בפ דכל היכי דאיתא כו' וכאלו לקח מה שאינו שלו ואף דגם גזלן פל"ע אף דהוי לאו הנל"ע כיון דהוי ח"מ י"ל דהתומים אזיל לטעמי' בס"ק א' דכל לאו שניתן לאזהרת מב"ד דלא היו לוקין עליו מ"מ הי' נפסל דזה אינו רק מחמת חומר האיסור וכמו כן לאו הנל"ע כיון דבאמת אי לא ביטלו או לא קיימו לרי"ח או לר"ל לוקין עליו ובזה ודאי פסול לעדות לחומר איסורו וא"כ בלאו שאב"מ שהוא לקלות האיסור לכן לא היו לוקין עליו ומה"ט אינו פל"ע יעש"ב ולכן אף דגזל הוי לאו הנ"לע מ"מ הא דלא היו לוקין דהתורה אמרה שצריך לתקן הלאו ולא משום דקיל איסורו ולכך פל"ע וגם י"ל משום דכל לאו הנל"ע משכחת שיתקן העשה ולא יבא לידי הלאו כמו בנותר משא"כ כאן שאם לא יעבור על הלאו לא משכחת תיקון העשה כלל. ובאמת דברי התומים צ"ע לכאו' דאף לאביי דלא בעינן רדח"מ מ"מ הא כתיב אל תשית יע"ר ובזה נסתרו דבריו מעצמן למעיין וע' ביומא פו"א דאין חילוק בין עשה ללאו הנל"ע לענין תשובה וע' ברמב"ם פ"י מעדות אע"פ שהן ב"תש ואינן במלקות הואיל ולוקחין כו' הרי דהיכי דלא הוי רד"ח פל"ע גם בלאו הנ"לע והא דפקדון שלוק' בקום ועשה אבל היכי שאינם רוצים להחזיר לא מיקרי עח"מ וכסברת מוהרי"ק המובא בא"ז ד"מ יע"ש ועכ"פ מבואר בפשטות דלא כהתומים דבשאר לאו הנ"לע פל"ע משום דלא הוי רד"ח ולא משום חומר האיסור ויש לדון טובא ואכ"מ ועפ"ד התומים יתיישב ג"כ קושית האחרונים דלמה אצטריך קרא גבי חמץ בכזית דהא מה"ת ח"ש אסור ולענין מלקות גם בקנה חמץ בע"פ דלא הוי לאו שאב"מ מ"מ הוי לאו הנל"ע וביותר תיקשי קושיתם לפמ"ד בירו' תרומות רפ"ו דמודה רשב"ל באיסורי הנאה וא"כ בחמץ בפסח דקי"ל דאסור בהנאה לכ"ע ח"ש אסור מה"ת ולפ"ז י"ל דאף דהוי לאו הנל"ע מ"מ נ"מ דפ"לע וע' בתו' פסחים צ"ה א' ד"ה בפרטי' ובמה שפלפלו האחרונים לשיטת התו' במכות ט"ו א' ובזבחים קי"ד א' וחולין פ"א א' דבתרי לאוי דסמיכי גם בלאו הנל"עש לוקין והכ"נ הוי בל יראה ובל ימצא וע' בשעה"מ בפ"א מחוי"מצ וש"א סי' פ"ב שהאריכו בפלפולים וגם דהתו' בחולין כתבו דדוקא כההיא דתמורה דלא הוי ניתק גמור דאין שם מעשה לתקן הלאו דמאליו הוא קדוש וא"כ גבי חמץ הוי העשה ע"י השבתה דהיינו הבערה

וע' ביצה ז' ב' דעביד צריכותא דאכ"ר חמץ כו' והא אכתי אף אי לא ידעינן מ"מ נ"מ שיהא לאו הנל"ע וע"כ כדאמרן וע' בהה"מ פ"ב ממ"א ה"א ואין להוכיח להיפך דהא אעמ"הד ז"א כמש"ל לשיטת א"ז רש"א משום דהיא הנותנת והכא מהני גם לענין אכילה וע' בחי' ליבמות ס"ז משש"ב וע' בנר תמיד לכריתות בספרו די"ב ע"א באורך וגם יש לפלפל לכאורה דהא לענין דחי' אמרינן מה לי חד לאו כו' ומ"מ לא ילפינן מיני' לעשה שיב"כ וע"כ דזה חמור גם מהרבה לאוין וע' שו"ת הר הכרמל חאו"ח סי' י"א דהקונה חמץ בפסח לא הי' לוקה משום בל יראה דפוסק כרבא דכל מילי דאר"לת אי עביד לא מהני והא דהי' לוקה משום דעבר אמימרא דרחמנא יעש"ב וע' ט"ז ס"ס ר"ח באיסורא דיומא וע' יומא ל"ו ב' בפלוגתא דריה"ג ור"ע ובתו' ר"ה ד"ד ד"ה לקט ובזה נסתר מש"כ בנפ"ח בלקוטים סוף שער ג' דסוגיא דהכא דהוי לאו הנל"ע אזלא לחזקי' דחמץ בפסח מותר בהנאה ואפי' לר"שי דתשביתו היינו ביטול יעש"ב ולפ"ז ליתא דלריה"ג הוי לאו שקדמו עשה וע' נוב"י מ"ת חאו"ח סי' צ"א. והנה לשיטת רש"י בתמורה דד"ב משמע דבכהנים הואיל וריבה בהן הכתוב מצוות יתירות ואפי' בלאו הנל"ע היו לוקין וע"ש בתו' דדוקא באונס הואיל וגרושה אסורה לגבי' וע' באו"ח לפסחים בשיטה דחזקי' וי"ל דסברת רש"י דהא כיון דנאמר לכל א"כ חמור טפי הלאו וע' רש"י ברכות כ' ע"א ובפ"י וע' בתו' מכות י"ג ב' ד"ה ר"א מידי דהוי אלאו הנל"ע וצ"ל דהתו' לשי' דרק בלאו הנל"ע דשייך לגבייהו או דסברי כל"ב דגם בלאו הנ"לע לא היו לוקין וע' תו' שבועות ד"ד א' ד"ה מראות נגעים דהוי לאו הנ"לע ולפ"ז הא משכחת בכהנים וכנ"ל ובזה ניחא ג"כ מש"כ בשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' כ"ט אות ט' דלהמ"למ הא דעבדי הרחקה לאיסור לאו היינו במידי דאית בו מלקות א"כ מאי פריך ור"מ היכי אכיל בישרא דלמא ס"ל כרי"הג דלאו דנבילה הוי לאו הנל"ע יעש"ב ומלבד שיש לפקפק דהכא לאו משום הרחקה אלא משום ספק שמא יש כאן איסור בשחיטה בל"ה קשה דהא בחולין ק"א א' קאמר באוכל גה"נ של נבילה חייב שתים וע"כ דצריך לדחות דמשכחת בכהן ל"א ברש"י דתמורה ואף דסתמא פסיק למלתא מ"מ לא נקיט רק בגוונא דהי' משכחת בו מלקות. [ומ"שכ התו' בשבועות ד' א' כגון אם התרו בו שלא ליכנס למקדש וע' לא"ז רש"א מה שתמה על פרש"י בריש שבת מה התם תרויהו לחיובא שעל כ"א שנכנס למקדש חייב והרי התו' דחו לפי' זה דא"כ היינו ידיעות ולא הבנתי דהא ודאי למאי דס"ל דתני ידיעות דהתראות ואם כן הקשו שפיר היינו ידיעות אבל לבתר דפריך ותו את שיש בה ידיעה כו' ומפרשינן לי' לקרבן א"כ שפיר משכחת לפרש כגון שנכנס למקדש שמביא קרבן מיד על ביאתו למקדש אבל בידיעות לא משכחת התראה כלל] וגם י"ל

בישוב קושית הש"א הנ"ל במאי פליגי ב"ש וב"ה דנ"מ לענין עד כמה חוזר ע' פסחים מ"ט וע' במ"לם בפ"א מהח"ומצ וגם נ"מ לענין שבועה כמ"ש בבשמים ראש סי' של"ו והנשבע שלא יאכל אסור אפי' בח"ש מה"ת שהתורה אמרה כל דבר שאסור אע"פ שאינו חייב אלא בשעורו אסור אתה בכל שהן ואין חילוק בין איסור הבא מאליו לאיסור הבא ע"י עצמו לזה. וע' בנוב"י מ"ק חא"העז סנ"ז בד"ה ומה שהקשה ע"ד הרמב"ם ועוד יש לדחות בכמה פנים וע' בשו"ת עולת שמואל סי' נ"ה דהא דכתבו התו' דהמשהא ע"מ לבערו אינו עובר היינו למ"ד בו"ב דלדידי' מיתלי תלי וקאי עד שמבטל העשה אבל למ"ד קיימו ולא קיימו דהשתא הלאו שעבר עליו כבר חלף הלך לו וא"כ איסורא דעביד עביד ולפ"ז להתו' מכות ט"ו ב' ד"ה מידי דרי"ס בול"ב שפיר איתי' וכו' יעש"ב וא"כ י"ל דרבא דס"ל כרב בהמוצא חמץ בביתו ביו"ט אזיל לשיטתו וכנ"ל ובל"ה יש לדחות סברת מעל' לפמ"ש בשו"ת חמדת שלמה בחאו"ח דמ"מ העשה עובר גם במשהא ע"מ לבערו וא"כ נסתרו דבריו מעיקרן דהתו' דהכא אזלי בשיטת ר"י דהמשהא ע"מ לבערו אינו עובר עליו דהא מ"מ יהי' עובר העשה:

ומה שפלפל בה"ד ב"ק ע"א א' א"ה בשבת נמי לפ"מ שנסתפקו האחרונים דבשבת סגי בפעם א' בפרהסיא ולא ביו"כ וי"ל דקושית הגמ' לר"מ לשיטתו דבד"א הוי לכה"ת וא"כ ע"כ מיירי בצנעא דאל"כ תיקשי א"ה יו"כ נמי ומיושב שיטת הרי"ף דאוקי מתני' בטובח ע"י אחר דלדידן יש לחלק בין שבת ליו"כ והאריך בפלפולו וע' בכ"וף סי' י"א ובד"וח מרע"א מערכה ג' שהעיר ג"כ בקושיתו ויש לפלפל טובא בדבריו. ובאמת מבואר להדיא בחדושי הרשב"א חולין י"ד דהיכי דהפסול בשחיטה משום שח"מ בכה"ג לכ"ע לא הוי שחיטה כלל דהוי"ל כנוחר ומעקר ובזה א"ש דפריך ואי בטובח ע"י אחר מ"ט דרבנן דפטרי דל"ל דהכא מיירי בפרהסיא דהוי גם בפ"א לרבנן והא דהשוחט בשבת דכשירה מיירי בצנעא ואף דבל"ה מוכרח לומר בשוה"נ משום ששא"ר מ"מ לא הי' צריך לדחוקי במסקנא וחכמים פוטרין אשארא ז"א דכיון דהפסול בשחיטה משום שח"מ לא מחייב גם לר"מ וכנ"ל ובל"ה י"ל דניחא לי' טפי לדחויי דלא קאי כ"א אשארא ופלוגתייהו בששא"ר מלדחוקי דלא הוי פלוגתי' מחד טעמא ובשבת פטור רק משום שחיטה פסולה וכנ"ל ואף דע"כ יש עדים ששחט לחייבו בד' וה' מ"מ כיון דלא הוי בפני עשרה לא הוי בפרהסיא והא דתני בברייתא גו"ט לע"ג דהי' משלם לר"מ ד' וה' דהא לר"מ סגי בפ"א והוי מלע"ג דהוי שחיטה פסולה דגם למ"ד דששא"ר שמי' שחיטה הכא לא הוי שחיטה כלל י"ל דלמאי דמסיק באומר בגמר זביחה הוא עובדה ולהכי לא מיפסל משום שח"מ ולכן הוי שחיטה לחייב בד' וה' וכן מוכח לומר בהא דחולין פה' א' בשוחט לע"ג

דמחייב ר"מ יע"ש וע' בד"וח לכתובות ל"ג בה"ד וכי זה חוטא וזה מתחייב להמ"למ בפ"ג מגניבה דמיירי כשהמשלח ציוה לו לשחוט בסתם ולאו שליחותו דמשלח קעביד וא"כ הא משכחת כשהמשלח ציוה לו סתם לשחוט דומיא דמעילה דכיון שמעל השליח בשליחותו דאדעתא דידי קעביד דא"ל לתקוני שדרתיך כו' וע' בהפלאה וע' שו"ת גב"ש ס"י משש"ב וי"ל שז"כ הריי"ף דמוקי למתני' בטובח ע"י אחר דכיון דהוי ששא"ר ולהכי בטל השליחות אבל בברייתא ל"ל הכי דא"כ מ"ט דר"מ וע' תו' סה"ד השתא ומסולק ג"כ קושית הת"ח דהא ת"ק דמתני' מחייב בשוחט את הטריפה וא"כ ניחא ג"כ בהא דסובר הריי"ף והרא"ש דמתני' מיירי בטובח ע"י אחר ולמה יפטר כיון דששא"ר מדרבנן דלשיטתו לא תליא כלל אי שחיטה ראוי' מדאו' רק כיון דמ"מ הוי עיוות בשליחות וא"ש מתני' דמיירי בטובח ע"י אחר כיון דר"מ לא פליג במתני' ושפיר איכא לאוקמי דמשכחת בסתם. אך כ"ז ליתא דאכתי מה קאמר ומי מצית לאוקמי כר"מ דא"כ יש לאוקמי ג"כ מתני' בטובח ע"י אחר רק דבשבת סגי בפ"א ושחיטתו נבילה או עפ"ד המ"לם הנ"ל כיון דבמתני' לא תני כלל פלוגתא דר"מ אך י"ל דהריי"ף לטעמי' דגריס ר' יוחנן אמר בטובח ע"י אחר ולכן ניחא בהא דכתובות דמוקי סתם להדיא דברייתא מיירי בגו"ט ע"י אחר וי"ל דר' יוחנן מתוקמי למאי דהוי ס"ל מעיקרא ד"חמש ח"בת אבל למאי דמסיק רבין אליבא דר' יוחנן דהדר בי' ר' יוחנן מההוא דחזקי' ובח"משג לכ"ע פטורין ותו לא קשה אפי' בתו נמי וא"כ י"ל דמתני' מיירי בטובח ע"י אחר ובברייתא פליגי במו"מש וממילא אין הכרח ג"כ לומר למ"ד מעששד"ר דחכמים פוטרין אשארא. וגם י"ל בה"ד ומי מצית מוקמית מתני' כר"מ די"ל דלהכי לא מוקי מתני' בטובח ע"י אחר לפ"מ שהקשה בת"ח דהא קתני במתני' שחט חולין בפנים חייב ול"מ משום ששא"ר ונהי דמשוחט את הטריפה י"ל כסמ"ע סי' ש"נ דטריפה שאחר שחיטה דהוי שחיטה ראוי' וע"כ דסובר דחושב"מדר והוי שחיטה ראוי' ור"ש פליג לשיטתי' דחוב"עדא וכמ"ש התו' דהכא בס"עא וגם בטריפה ס"ל דבכה"ג הוי נמי ששא"ר וכ"ז ניחא להסוברים דחוב"ע לאו דאו' ולהכי ס"ל לת"ק דלא מיפטר משום ש"שאר אבל בסוגיא דהכא דכולהי חברותא אמרו משמי' דר"יח דאית לי' דחולין שנב"ע דאו' וא"כ תיקשי מ"ט דת"ק דמחייב כיון דס"ל דחשב"ע דאו' ואף דבסוגיא דהכא קאמרינן נמי הכי לא"ד משמי' דר"ל ולדידי' חולין שנב"ע לאו דאורייתא וכנזיר כ"ט א' מ"מ הריי"ף מייתי לה להך מימרא משמי' דר' יוחנן לחוד וע"כ דסובר דלר"ל באמת י"ל דמוקי ג"כ בטובח ע"י אחר וסוגיית הגמ' קאי הכא לר' יוחנן משא"כ אליבא דהלכתא איכא לאוקמי מתני' ג"כ בטובח ע"י אחר. ואולם יש להבין בה"ד ומי מצית מוקמית כר"מ ולא כר"ש ואמאי חייב בג"וט ביו"כ והתו' הקשו

דהא גופא מנ"ל דלמא ר"ש נמי ס"ל דלוקה ומשלם והא בכריתות ג' א' קאמרינן דלמ"ד עונשין מהדין ס"ל דאין מלקות בח"כ ורשב"י ס"ל בסנהדרין עד"א עמ"הד וע' ברש"י ריש שבועות במתני' ובחולין מ"ט דסתם הוא רשב"י וע' במכות י"ז ב' הא אפי' למ"ד עמה"ד כו' והומ"ל דר"ש גופי' ס"ל בסנהדרין דעמה"ד וכדלעיל וע' בתו' מכות י"ד א' ד"ה ואידך ובפשוטו י"ל דר"ש לשיטתו עד שיצא מדוה וא"כ לאב"א דנפק"ל מדוה וא"כ צריך קרא לר"ש בכה"ג וע' ירו' פסחים פ"ב ה"א וע' ירו' ערלה פ"ג וכן במכילתא בוא ולא יאכל לעשות המאכיל כאוכל או אינו אלא לאסרו בהנאה כשהוא אומר לא תאכל עליו חמץ למדנו לאסור בהנאה הא מה ת"ל ולא יאכל חמץ לעשות המאכיל כאוכל דברי ר' יאשי' ר"צ אומר א"צ מה אם שרצים קלים עשה בהם המאכיל כו' וכאן מוכח דהמאכיל שרצים לאחרים אית בי' ג"כ חיוב מלק' וע' רא"מ פ' שמיני וא"ל דאיך למד בק"ו הא אעמה"ד י"ל דרי יצחק לשיטתו בכריתות ומכות דעמ"הד ובל"ה י"ל למ"ש א"ז רש"א בשם הסמ"ג משום דלא ניתן לכפר ואכמ"ל וגם אין לדחות הכא בכוונת הש"ס דהא ע"כ מודה ר"ש בטבח ביו"כ וע"כ משום דא"מל בח"כ ולכן משלם ד"וה דא"כ מאי משני מאי לאו דמודה כו' דהא מ"מ כיון דאמ"בחכ וא"כ ע"כ דר"ש מודה בכולהי וה"ד חולין פ' ע"א מתני' דלא כר"ש והתם קתני וסופג מ' אשחוטי חוץ וא"כ ודאי לא אתיא אליבי' דס"ל אמב"חכ י"ל למ"ד התם פשיטא ומשני שחיטת קדשים אצטרכא ליי וא"כ להכי אצטריך למימר לענין ששא"ר דאתיא כר"ש דנוהג גם בקדשים אבל לענין מלקות בח"כ לא אצטריך לאשמעינן כלל ולהרמב"ן בס' הזכות במכות דהך דסנהדרין גלוי מלתא בעלמא וא"ש בפשיטות:

ואמנם י"ל דהצעת הסוגיא הכי הוא דאי נימא דאין חילוק בין מעש"ש ליו"כ וא"כ אי ר"ש ס"ל דמעשש"דא וא"כ הרי בגו"ט ביו"כ הוי ששא"ר משום מעשה יו"כ וכיון דלא מוקי מתני' כר"ש ובטובח ע"י אחר וע"כ דס"ל דאין לחלק בין מעש"ש ליו"כ וא"כ אי מוקמית כר"ש אמאי חייב בד"וה ב"גוט ביו"כ והא לדידי' אין לחלק בין מעש"ש ליו"כ והוי ששא"ר גם ביו"כ. ואמינא בדרך פלפול ליישב דעת הרי"ף דלדידי' שפיר יש לחלק בין מעש"ש ליו"כ רק לר"ש אליבא דר' אבהו דסובר כוותי' אין לחלק בהא דהנה התוס' בשבת ק"ו א' בד"ה מה לי כתבו דר"ש יליף ח"מ כדשמואל והקשה בש"ות פנ"א בשם הגאון מוהר"צ מפיורדא וכן הקשה המנחת אהרן בסנהדרין פ' ע"ב ויע"ש בדרך פלפול דהא לשמואל קאי מחללי' אשוגג והרי לר"ש דשחיטת שבת הוי ששא"ר וע"כ דסובר כרי"הסנ דדריש ממחללי' במזיד אמרתי לך ולא בשוגג וצ"ל להתו' לעיל דר"א ור"י אליבא דר"ש פליגי וא"כ התם לא כתבו כן רק לר' אבהו דמקלקל בחובל

ומבעיר חייב אע"פ שא"צ לכלבו ולעפרו ויליף מהבערת ב"כ וע"כ דחילוק מלאכות יליף לדידי כדשמואל ובאמת חכמים דהכא לאו ר"ש ולא איירי ברייתא כלל בטובח ע"י אחר רק דמתני' איירי בלא אתרו וס"ל כר"י דחמ"ש ח"בת או כמ"ד מעשש"דר והא דקתני וחכ"פ אשארא וכדמוקי הכא בסוגיא או דחכמים דהכא לאו ר"ש אלא ר"יח הסנדלר והוא דס"ל דששא"ר לש"ש והא דמוקי הכא בטובח ע"י אחר וחכמים דהכא היינו ר"ש משום דכולהי חברותא אמרי משמי' דר"יח ולדידי לא אצטריך קרא דלא תבערו לחובל ומבעיר ולא אצטריך למילף לחלק מהא דשמואל. והנה בס' ת"ח הקשה עוד דאי מעש"ש אסור מדאו' והוי ששא"ר ולא דריש היא קודש ואין מעשי' קודש וא"כ איך נימא לחלק בין מעש"ש ליו"כ דהא מ"מ יהיו אסורין משום ל"ת כ"ת כל שתעבתי לך עכ"ל וע' בשיו"ק שבת פ"ג ה"א ד"ה במזיד ולהרי"ף דשחיטת שבת ששא"ר וא"כ מעששד"א ולכן אף דאין ללמוד לאיסור מע"יוכ ממע"ש דחמיר יאסר משום ל"ת כ"ת ואף להתו' דמהתם הו"א אפי' שוגג י"ל דמ"מ לגבי שוגג ילפינן בק"ו ממעש"ש ולהכי בחולין קט"ו דפריך מעש"ש ליתסרי דמע"יוכ ילפינן בק"ו ורק לאיסורא י"ל דגלי לן קרא. ומיהו י"ל דלמ"ד מעששד"ר לא תיקשי ליליף מעיו"כ מל"ת כ"ת די"ל דלדידי דריש היא קודש למעוטי יו"כ דל"ת מל"ת כ"ת על מעיו"כ כיון דלא דריש היא קודש למעוטי מעש"ש וגם למ"ד ביומא פה"ב כי קודש היא מסורה כו' וע' בנר תמיד לכריתות ה' רש"י ד"ה אשר יתן ובד"ה מסייעא בה"ד קודש כל מעשי' ל"י אלא בקודש. ואולם י"ל כמי שתי' המפרשים הא דאצטריך קרא בב"וח וע' כ"ופ ובחדושים ופלפולים בסי' פ"ז דסובר כר"מ דדריש בע"ג ס"ו א' לאיסורין מצטרפין וא"כ לא קאי פשטי' דקרא דכל שתעבתי ע"י בישול וי"ל דגם לר"ש דכש"למ ודריש ג"כ מג"ש כדאי' התם בחולין ונסתר זה וע' ירו' ערלה פ"ב א"ר אבהו בשם ר"יח כל האיסורין מצטרפין משום ל"ת כ"ת וע' תו' שבת פ"ט סע"ב וכיון דקודש קאי על שבת לחוד לא שמעינן לדמות יו"כ לשבת והתו' דלא ניחא להו משום איסורין מצטרפין וע"כ דממילא שמעינן ג"כ שתעבתי ע"י בישול דהוי תועבה ולכן הקשו בסמוך דלא לכתוב היא וקודש והא לדידן דקי"ל כמ"ד מעש"שדא דדריש ואין מעשי' קודש ולדידן דלא קי"ל כר"ש דכש"למ וא"כ י"ל דכל שתעבתי לאיסורין מצטרפין וע"כ דס"ל דממילא משתמע שתעבתי ע"י בישול דאסור וע' בתו' ע"ג סה"א ובנזיר ומעילה דע"י תערובות מודה ר"ש ובחי' למשרת. ועתה דברי הרי"ף מאירים דפריך שפיר ומי מצית כו' דלר"ש דכש"למ לא מצית לחלק בין שבת ליו"כ דהא מ"מ יליף דאסור מעיו"כ משום ל"ת כ"ת אך כ"ז לר"י דר"ש ס"ל כרי"הס דמעששד"א מקרא דמחללי' ומאן חכמים ר"ש ולכן לא מתוקמי כר"ש דא"כ אפי' טבח

בשבת נמי דלדידי אין חילוק בין מעש"ש ליו"כ אבל הריי"ף דפוסק כר' אבהו ולא מייתי להך דר"יח דחו"מבע אינו משנה וא"כ לא מתוקמי כרי"הס דמעש"ש הוי ששא"ר דדריש ממחללי' וסובר כר"ש דששא"ר לש"ש ולדידי' י"ל דאצטריך לצירוף ולא שמעינן למעיו"כ וקודש קאי על שבת לחוד דמיירי בטובח ע"י אחר ויש לפלפל ג"כ בסגנון זה עפ"ד המ"לם דלר"ש דכשל"מ ה"ה גם בשלכ"דא ולכן כתיב קודש והא דפוסק כר' אבהו לגבי ריי"ח רבו י"ל דס"ל כפר"שי שם דר"א ור"יח פליגי בפלוגתא דר"ש ור"י וכיון דהריי"ף פוסק כר"ש דמלאכה שאצל"גפ ע' שה"ג ר"פ ח' שרצים ולכן פוסק כר"א אך לפמ"ש בתשו' בסוכה ט' א' דלר"יח דח"ש אסור מה"ת לא מתוקמי הכי רק לר"ל נסתר זה וע' תו' חולין קטו"ב ד"ה מה דיליף הנאה בק"ו מערלה וכ"הכ והא י"ל דס"ל כרבא וכתו' פסחים כ"ו דיליף חטא וכיון דיליף ב"בח מנבילה הוי כאלו כתיב אכילה בגופי' ובעינן כד"א ולא יליף מכה"כ אך ז"א דלר"ש כיון דכתיב אכילה דאפי' בכל שהוא וה"ה בשלכד"א. ואמנם למ"ד בשבת ס"טא דלר"יח כששגג בכרת אף שהזיד בלאו וקרא דר"ל לכדר"ש השב מידיעתו כו' וא"כ נסתרו דברינו בישוב הריי"ף דלדידי לא מתוקמי כרי"הס כיון דלר"ש מפקינן קרא דר"ל למלתא אחריתא ממילא מסתבר דר"ש ס"ל כר"יח דבכה"ג הוי בר חטאת ומתוקמי קרא דמחללי' למזיד וא"ל למ"ד הכא דא"ד משמי' דר"ל בטובח ע"י אחר ולדידי' לא משכחת כששגג בכרת והזיד בלאו ז"א כיון דחכמים היינו ר"ש ולדידי' דמפיק קרא דר"ל להשב מידיעתו א"כ משכחת בהזיד בלאו דהוי בר חטאת ולכן מוקי ר"ל אליבא דר"ש בטובח ע"י אחר. ואולם התו' בחולין קט"ו א' דלכתוב רק לכם להיתר הנאה דהתם קאי לר' אבהו וא"כ מל"ת כ"ת הו"א דאסור גם בהנאה אבל הכא ע"כ לא מתוקמי לר' אבהו ובירו' פסחים רפ"ב דר"יח כחזקי' וע' ירו' ערלה פ"ג וא"כ הכא דלר"יח וצריך קרא להיתר הנאה ובמעיו"כ יליף בק"ו ממעש"ש דלא הוי בכלל ל"ת כ"ת וע' תו' פסחים כ"ב א' ד"ה ור"ש [וע' תו' נזיר דד"א ד"ה אב"א ולפי' קמא י"ל דקאי קרא דמיין ושכר דאסור במין הראשון גם לר"ש ולהכי כתיב אשר יעשה דלא תימא דסגי במין אחד לחוד ואף דמדמה לנבילה ביו"כ והכ"נ חל אח"כ איסור גילוח וטומאה י"ל דהכא אפקי' קרא דיין ושכר דאחע"א לגמרי ולפ"ז פריך שפיר ולרבנן דע"כ להך שנויא ג"כ פליגי רק בקראי אבל להא"נ שכ' ר"שי לשוי' נדר גמור וע"כ דלא קאי לענין שיחול אח"כ תגלחת וטומאה שיחול נזירותו או רק דלא חל כלל הנזירות לחצאין ומדמסיק לר"ש ל"ל צירוף וא"כ ע"כ גם השתא בקראי פליגי ובחולין קי"ג ב' אב"א אין אח"עא וש"ה דרבי רחמנא גלי וכן לאידך וע"כ דהסברא החיצונה דאח"עא וע' נוב"י מ"ת חאו"ח סי' קי"ט וע"כ דלדידי' דדריש מכל אשר יעשה

הו"ל ב' כתובים הבכ"א ועכ"פ מוכח דלר"ש מלמדין ור"ש לטעמי' דדריש טעמא דקרא ונדחה קו' התו' דשבת לר"ש ח"מ מנ"ל די"ל מבחריש ובקציר ושמואל לשיטתי' בחולין דאח"עא ומיהו ק' בנזיר ט' א' דאמאי מכל אשר יעשה כו' וא"כ צריך קרא לב"ה דהריני נזיר מן הגרוגרת לא מהני] ובת"ח הקשה עוד להרא"ש דמתני' דגו"ט ביו"כ מיירי מיירי בטובח ע"י אחר ואפ"ה בשבת פ' דששא"ר לש"ש והא קיי"ל במגילה פ"ק דאין בין שבת ליו"כ אלא שזה ז"בכ וי"ל בפשטות דאתיא כרנב"הק דמשוה כרת למי' וי"ל דה"ה בחולין שנ"בעז משא"כ לדידן י"ל דאיכא לאפלוגי דיו"כ דקיל לא אתקיש לקודש לאסור משא"כ באכילה וכשיטת הרי"ף הנ"ל. ואולם לכאו' להרי"ף דס"ל דמעש"שדר א"כ אפי' טבח בשבת נמי יתחייב דהא הוי שחיטה ראוי' ול"ל דהא דג"וט בשבת מיירי בטובח ע"י אחר ומ"מ פטור משום ששא"ר והד"קל למה הביא הרי"ף אוקימתא זו על מתני' כיון דלמסקנא אליבא דהלכתא לא מתוקמי הכי ולפי"ז נסתר ג"כ מ"ש לעיל בכונת הגמ' ומי מצית לאוקמי כו' והיינו דלא מוקמית בטובח ע"י אחר משום דהוי ששא"ר דכיון דאתיא למ"ד דששא"ר לא שמי' שחיטה מדרבנן וא"כ מדאורי' הוי שחיטה ראוי והא דקתני וחכמים פוטרין קאי אשארא. ומיהו להסמ"ע בסי' ש"נ ואע"ג דקיי"ל כר"י הסנדלר דפטור מדי' וה' בששא"ר דלענין טביחה ומכירה קיי"ל כר"י הסנדלר ולענין איסורא דשבת קיי"ל כר"מ או כר"י ותלינן בזה וזה לקולא וא"כ אליבא דהלכתא לא אצטריך לומר וחכמים פוטרין אשארא דשאני לענין טביחה ומכירה וכסברת הסמ"ע וא"כ י"ל דמתני' הוי ג"כ לר"ש וה"ד מאן חכמים ר"ש אע"ג דתנא דמתני' הכי ס"ל משום דלא הוזכר אמורא להדיא וע' צל"ח לפסחים בשיטת ר"ח אות קמ"ו וע' רש"י ביצה כ"ה סע"א ובתו' חגיגה כה"ב ד"ה חבר וחולין נח"א ומנחות ט"ו ב' ד"ה אפשר ובתו' דלו"ב ד"ה והא. ומיהו לפמש"לע דלמ"ד מע"שש דאו' ל"ל דמיירי בטובח ע"י אחר ניחא סברת הרא"ש שסובר לחלק בין מעש"ש ליו"כ מה"ד ומי מצית לאוקמי כר"מ ולשיטת הרא"ש שחולק על הרי"ף שסובר כמ"ד מעש"ש דרבנן דלא פליגי בסברת עצמן ולא אתמר הלכתא כדברי המקיל אלא היכי דפליגי אליבא דנפשי' וא"כ להרא"ש י"ל דקיי"ל כמ"ד מע"שש דאורייתא ולפי"ז י"ל דבאמת למאי דמסיק למ"ד מע"שש דרבנן קאי וחכמים פוטרין אשארא וא"כ ל"ל כלל דמיירי בטבח ביו"כ ע"י אחר משא"כ למ"ד מע"שש דאורייתא י"ל דמתני' מיירי בטובח ע"י אחר וא"כ הוי מעש"ש ששא"ר. ובזה עלה עוד בדעתי יישוב קו' התו' ד"ה אלא למ"ד דרבנן הומ"ל דלא דרשי או ותחת וע' בס' הפלאה דהול"הק לעיל מיני' ואי בטובח ע"י אחר מ"ט דרבנן דפטרי ולפי"ז ניחא כיון דפריך למ"ד מעש"ש דרבנן ומאי דקתני וחכמים פוטרין אשארא ושוב ליכא לאוקמי הא

דשחט בשבת בטובח ע"י אחר משום ששא"ר כיון דע"כ לא הוי ששא"ר וא"כ הומ"ל נמי דלא דרשי או ותחת אבל לעיל דהוי ס"ל מעש"ש דאורייתא וי"ל דסובר דמתני' בטובח ע"י אחר כשיטת הרי"ף וחייב ביו"כ ובשבת פטור משום ששא"ר וע"כ דדריש או ותחת ובזה מחובר קו' התו' שהקשו דהא לקמן משמע דאפי' בדרבנן פטרינן ששא"ר דאי כפי' הרי"ף דמתני' מיירי בטובח ע"י אחר וא"כ אמאי חייב בשחט חולין בפנים כיון דאפי' אי חוש"בע דרבנן מ"מ הוי שש"אר. אך באמת התו' לשי' בד"ה בטובח ע"י אחר דלא ס"ל כסברת הרי"ף וכמש"ש א"ז רש"א וצ"ל בפשטות דלעיל לא תיקשי להו דשפיר ניחא לי' לאוקמי דס"ל הך דרשה שלא לעשות מחלוקת בזה אבל כיון דדחיק למימר דחכמים פוטרין קאי אשארא ולזה הקשו דהומ"ל דקאי אכולהי רק דלא דרשי או ותחת ויש לפלפל טובא ואין רצוני להאריך:

מאתי **יוסף זכרי' שטערן**:

סוכה

סוכה ט

א

דבעינן טוי' כו' יעש"ה כל הסוגיא וזאת אשר השבתי בזה להרב המא"הג המובהק מוהר"ר לפידות חלוונא הרב דקראסנעפליא. הגיע אלי היום מכתבו בד"ת שהעיר בדברי המאור סוכה ט' א' שהסכים לפי' התו' דלרבא דס"ל הזמנה לאו מ"ה בעי עיבוד לשמה וכתב דה"ה ברצועות של תפלין אם בא לשנותם אחר העבוד קודם שיתפרם בקציצה הרשות בידו ואח"כ כתב דלא פליגי רק בעור הטלאי ולא בקלף דהוא גוף הקדושה דלכ"ע בעינן עבוד לשמה וא"כ לפר"ת ור"ח דלמ"ד הזמנה מ"ה לא בעי עיבוד לשמה וא"כ למה בעי עיבוד לשמה בגוף הקדושה כיון דבהא הוי לכ"ע הזמנה מלתא עכת"ד קושיתו. יעיין מעל' בס' ארצות החיים סי' י"א שהרגיש ג"כ בזה והעלה דכתב כן לדעת רש"י ולא לטעמי' יעש"ה בדבריו וע' בחומות ירושלים סי' קל"ט ול"נ הדברים פשוטים דודאי למ"ד הזלמ"ה ומותר לשנותו לדבר חול גם בעיבוד אף דהוי מעשה טובא כיון דאכתי אינו אלא תשמישי קדושה עד שיחברם לקציצה ולכן מ"מ בעינן שיעשה העיבוד לשמה שיהי' הכנה לקדושה וכמ"ש המאור להדיא ולמ"ד דהזמ"ה גם בתשמישי קדושה וא"כ בלא"ה אין לחוש שיבא להשתמש תשמיש של חול ולכן לא בעי שיכוון לעבדן לשמן ולקדשן ע"י מעשה גמור כיון דאינו עוסק עדיין בעשיית גוף המצוה משא"כ בגוף הקדושה דאף דמהני בהזמנה לחוד שלא לשנותן לדבר חול מ"מ בעי שיעשה העיבוד לשמן כיון שהוא עוסק בעשיית המצוה דבעינן שיכוון בעשייתן לשמן ובזה ניחא ג"כ

קו' התו' בגיטין מ"ה ב' בהא דרשב"ג דמתיר לקנות ספרים מן ע"ג ופריך ורשב"ג עיבוד לשמה בעי כתיבה לשמה לא בעי והקשו התו' דלמה לא פריך מעבוד אעבוד והא להי"מ בתו' מנחות מ"ב ב' דעור הבתים לא הוי גוף הקדושה ולכן בעינן עיבוד לשמה אבל הכא בקניית ספרים דקלף הוי גוף הקדושה וסגי בהזמנה לחוד ולפ"ז ליתא דאף אי בגוף הקדושה הזמ"ה מ"מ בעינן עיבוד לשמה וכדאמרן ובלא"ה התו' לשיטתייהו בסנהדרין מ"ח ב' דגם בגוף הקדושה הזמנה למ"ה ומה שהקשו התוס' דגיטין דלמא כתיבה לשמה לא בעי דסתמא לשמה אבל סתם עבוד עורות לאו לתפלין קיימי ע' תוס' מנחות מ"ב א' בסה"ד ואל דלתי' קמא סתם כתיבה לאו לשמה וע' שו"ת בית אברהם סוף סי' ב' שהאריך לחדש דכיון דקיי"ל מצוות צריכות כוונה לא מהני סתמא בכתיבה דהא הישן בח' בסוכה בלא כוונה קאי וקסבר דעובר בבל תוסיף ואולם בט"א בסוף ר"ה כתב דאף אי אמרינן מצוות צריכות כוונה מ"מ היכי דהדבר עומד רק למצוותו לא בעי כוונה ועי' שו"ת חמדת שלמה חאו"ח סי' כ"ד מש"ש באורך ועפ"ז מיושב ג"כ דעת רש"י שסובר לחלק בין עור ורצועות של תפלין לקלף דהוא גוף הקדושה וכמ"ש המג"א סי' ל"ב ס"ק נ"א דלא הוי רק תשמשי קדושה ולא תיקשי לשיטת רש"י במגילה כ"ו דגם רצועות הוי גוף הקדושה רק מה שמחוץ לקשר לא הוי קדושה דהיינו לאחר שחיברם לקציצה דהוי השם שלם אבל קודם שמחברם לא הוי רק תשמשי קדושה ולא תיקשי לשיטת רש"י מש"כ התו' דיש בו שין דל"ד לקלף שיש בו קדושה מבלי שום חיבור. והנה המנחת אהרן לסנה' כתב לדחות דברי המ"גא שרש"י סובר לחלק בין עור הבתים לקלף שכותבין עליו די"ל דרבא לשיטתו דעריפתה אוסרתה וא"כ גם בגוף הקדושה הזמנה למ"ה אבל הרמב"ם פ"י מרוצח ה"י וכן בפרש"י בהא דאביי גמיר שם שם פסקו כמ"ד ירידתה אוסרתה ולכן גם בגוף הקדושה ילפינן מע"ע וקיי"ל שפיר כרשב"ג דבעי עיבוד לשמה והא דקיי"ל כרבא היינו באותו בגד דהוי משמשין ולכן עור הבתים בעי עיבוד לשמה עכ"תד ואולם לפמ"ש האחרונים להקשות במה שפי' דהכ"ק מ"ט ל"ג מע"ע לטעמי' דא"כ מאי דחי הגמ' א"ל משמשין כו' דאכתי אמאי לא נליף מע"ע בק"ו ותירצו דכונת התו' לרבא ס"ל דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא וא"כ לענין גוף הדבר דאסור בהזמנה נליף מע"ג וע' שו"ת רע"א סי' ג' יעו"ש מה שנדחק בזה לאביי וע' בס' אה"ח סי' י"א וא"כ לשיטת התו' דגם לרבא ילפינן מע"ע ונסתרו דברי המ"נא הנ"ל. ואולם המג"א כתב בסי' מ"ב והתו' כתבו דגם בע"ע קיי"ל כרי"ח דלא מיתסר עד שתערף וק"ו בתפלין וע"כ דרבא לא יליף לענין גוף הקדושה מע"ג ואף דעיבוד הוי מעשה חשוב שלא לשנות היינו רק אי נימא דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא משא"כ אי נימא דלא מהני בגוף

הקדושה דאין לחלק בהא ואמנם באמת התו' לשיטתייהו בסנהדרין מ"ח ב' דרבא סובר עריפתה אוסרתה לדידי' הזלמ"ה אף בגוף הקדושה כיון דליכא למילף מעג"ע ונסתרו דברי האחרונים בכונת התו': ואחרי בינותי בספרים ראיתי בשו"ת בית אברהם חאו"ח סי' ז' באות י"א שהשיג שם על הפ"מא ח"ג סי' י"א דהא דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא היינו ע"י מעשה העיבוד וסתר דבריו דלמ"ד הזלמ"ה דס"ל עריפתה אוסרתה וא"כ גם עיבוד לא מהני ומכח זה תמה על המאור דלמה מצריך עיבוד ויעו"ש בסי' ז' אות ה' שכיוון ג"כ בישוב דברי רש"י להמנחת אהרן הנ"ל וכתב בפשטות דקושית התו' משמשין ממשמשין גמרינן והיינו דלא ילפי' מעג"ע דלא דמיא לי' ואף דאיכא למילף בק"ו ויליף טפי ממה דדמי לי' והכ"נ לאביי דקאמר מידי דאורחי' יעש"ב וכן מוכח כדבריו למעיין בתו' ע"ג כ"ט ב' ד"ה אתיא וא"כ לדידי' אין לחלק בין משמשין לגוף הקדושה. ותמהני ג"כ בזה על מעלתו שתמה על הפ"מג בסי' מ"ב ס"ק ו' מה שהביא בשם התו' דרבא כרשב"ג דהזמנה אפי' בגוף הקדושה לאו מלתא היא והלכך כל מה דמצי למיעבד יותר הזמנה עדיף טפי אע"ג דלא מהני שהוא היפך דברי התו' וכתב על הפמ"ג ששגג בזה ובמחכ"ת שי' לדעתי נהפוך הוא דהא לדידהו דס"ל דעור קציצת התפלין הוי גוף הקדושה דשי' של תפלין הלל"מ וא"כ מאי מהני עיבוד למ"ד הזמנה לאו מלתא היא גם בגוף הקדושה וכמ"שכ המאור להדיא לסברתו משום דלא הוי גוף הקדושה דרשאי לשנותו אחר העיבוד ומ"מ הוי הכנה לקדושה והכ"נ לסברת התו' דגם בגוף הקדושה הזל"מה ומ"מ בעי עיבוד ואף דלא מהני לענין שלא לשנותו וע' בבאור הגר"או לאו"ח במש"כ בהגה' דהזמנה כה"ג כו' היינו כפי' התו' ודלא כמ"א ובאמת מלבד שהמ"גא כתב כן על סוף דברי הנ"מי שכתב אבל ברצועות לא בעי עיבוד דסובר דלמ"ד הזמנה למ"ה לא בעי עיבוד וזהו היפך שיטת התו' אך לפמ"שכ לעיל גם דעת א"ז רמ"א דהזמנה כה"ג מהני היינו רק בקלף דהוא גוף הקדושה אבל לא בעור ורצועות של תפלין דהוי משמשין ולהתו' דגם במשמשין דהזלמ"ה א"כ מ"מ מצריך עבוד אבל לא הוזכר בדבריהם דעיבוד הוי הזמנה בגוף הקדושה שלא לשנותו וע"ע בשו"ת מוהרי"מ סי' ב' מש"כ לחדש בדברי המאור

דסוכה ואין עת האסף פה:

ומה שהעיר בסנהדרין מז"ב דלמאי דיליף בג"ש דשם שם הוי ב' כתובים הבכ"א דקיי"ל כמ"ד דאין מלמדין דאל"כ נליף גם הא במה מצינו וע' נוב"י מ"ת חאו"ח סקכ"ה ובאמת להסוברים דהוי כמו מיעוטא וע' נוב"י מ"ק חא"הע סי' פ' וע' ש"ך חו"מ סשמ"ח וע' תו' קדושין לה"א ד"ה אלא ולא"ז רש"א וא"כ ממילא הוי ידעינן ג"כ ההיפך וע' תו' ערוכין

טו"א ד"ה הו"ל ודוק וע' תו' יבמות נ"ט א' ד"ה דומיא. וע' בזבחים מח"א דכ"ע היקש עדיף מג"ש ובגיטין מ"א א' דכ"ע ג"ש עדיפא וע"ש בתו' וע' בתו' ברכות נ' ע"א דמשמע דהיקש וג"ש כי הדדי נינהו ואף דאין משיבין על ההיקש מ"מ גם בג"ש המופנה מב' צדדים למדים ואין משיבין לכ"ע וע' תו"יוכ ביום תרועה ר"ה ל"ג סע"ב ד"ה האי תנא מעיקרא כו' וע"ע בנר תמיד לכריתות דכ"ב שהאריך וע' בשו"ת מנחה בלולה דמ"ח ע"ג דמע"ע לא יליף דהז"מה דהוי ע"ע וציצית דכתיב לך לשם חובך ב' כתובים וע"ש עוד בדמ"א באורך ודחה דמה לע"ע שאסור בהנאה ומה לציצית שכן קדושה ולהכי הוי הזמנה מלתא יעש"ב ובאמת להתו' ביומא מ"ב סע"א נסתרו דבריו וגם י"ל דבל"ה לא הוי ידעינן רק בקדשים ולא בשאר מילי דהוי הז"מ וע' פרש"י זבחים נז"א דלאביי לא ילפינן בשני כתובים גם בג"ש יע"ש בתו' ובפסחים סד"א וע' תו' קדושין נח"א ד"ה ושני דמ"מ לכתוב שביעית וניתי ע"א מינה ואולם באמת תמהני על מעל' דהיכן מצינו קרא מיותר בע"גע ובע"א דהא דע"גע מיתסר בהזמנה גמרינן מכפר ממכפר דשעיר וכרש"י כריתות כה"א וע"ש בתו' ובקדושין נז"א או כדאמר התם בקדושין משום דכפרה כתיב בה כקדשים ולאו מיתורא דקרא וכן בע"א משום דאין הקדש לע"א ובל"ה הא בע"ז כ"ט ב' ילפינן דמת אסור בהנאה מע"ע כתיב הכא ותמת שם וגו' וא"כ אצטריך ג"ש לענין איסור הנאה במת דבלא ג"ש לא הוי ילפינן מע"גע וא"כ ליכא יתור כלל וע' מל"מ פי"ד מה' אבל דנ"א שדעת הרמב"ם דמת אסור בהנאה מדרבנן וג"ש דשם אסמכת בעלמא וע' שעה"מ פ"ה מאישות וע"ע במ"ק כח"א וב"ב יז"א וע' כריתות ו"א וחולין קי"ז סע"א וע' תו' קדושין נז"א ודוק וע' ירו' מגילה ספ"ק ר' אבהו בשם ר"י"ח שם שם מה שם שנאמר בפסח הבמות אסורות אף מעש"ש אסור בבמה קטנה וע' באדר"נ ס"פ ל"ו מה שם האמור להלן בעג"ע שתמות ולא תזוז ממקומה כו' וא"כ משמע דרי"הג לא דריש שם להכי וע' הוריות יב"א אתיא שם שם יעש"ה וע' רש"י יבמות סו"ב ד"ה קניא מיתנא דגמיר מע"ע ואף דרבא לשיטתי' התם דיליף מע"ז. ובאמת הכא גם רבא מודה דהוי מעשה חשוב וכמש"ש בתו' מ"ח סע"א מ"מ לענין איסור הנאה ע"כ דלרבא דריש ג"ש דשם שם וכמפורש בע"ז דגמיר שם לענין מה גופא לאסור בהנאה. ובאמת יש להבין מאי פריך לרבא מ"ט לא גמיר כאביי וע"כ דלדידי' איכא עוד ג"ש דשם שם דהא לענין מת ע"כ דילפינן מע"ע. ובל"ה י"ל כיון דלא נמסר להם רק מנין התיבות א"כ עכ"פ לא שייך כאן ב' כתובים דהא מפקינן ג"כ מג"ש דשם שם אחריתא דשם שם בשלמים ואם כן י"ל דאצטריך ג"ש להך דמפיק התם ואביי ניחא לי' לאוקמי לכ"ע. וע' בזבחים נ"ז א' די"ל דאביי לא פסיקא לי' בהא מדפריך הניחא כו' וי"ל דרבא ס"ל ג"כ הכי דס"ל

נשים חייבות בקה"י ד"ת כברכות כ' ע"ב והוי לדידי ג' כתובים הבכ"א וע' קדושין לה"א ובתו' ובחי' לברכות ואכמ"ל וגם דלמ"ש בשו"ת ברית אברהם בכונת התו' דרבא מ"ט לא גמיר לטעמי' וכן אביי וליכא למילף בק"ו דניחא למילף בג"ש ממה דדמי לי' משא"כ אי הוי ילפינן במה מצינו דהוי יליף טפי ממה דחמור מיני' ולא הוי ילפינן ממה דדמי: **ומיהו** הא ק"ל לכאורה דלמאי דילפינן בב"א מכפר ממכפר דע"ע אסורה מחיים וא"כ היכי ילפינן מיני' בג"ש דשם שם דהזמנה מלתא למאי דמבעי"ל בדבר הלמד בב"א אי חוזר ומלמד בג"ש בקדשים וכזבחים נ"א א' והכא הוי המלמד קודש לרבנן דפליגי אר"ש דקדשי מזבח הוא וע' רש"י בע"ז כג"ב דהא לר"ש מחיים נאסרת וע"ש בתו' וע"כ דהך פלוגתא דהזי"מ תליא ג"כ באיבעא אי בתר למד או בתר מלמד כזבחים מ"ה ולקמן ס' וע' ברש"י זבחים מ"ה וס' ע"ב ומכות יט"ב ואף למ"ד ביומא מב"א לגבי פרה דקדשי בה"ב היא ואף דלא נמצא זה דלמד מן הלמד אלא בקדשי מזבח דמשם יליף לה בזבחים מט"ב מ"מ ילפינן מהדדי כדאשכחן בתמורה יג"א ולמה יצאו להקיש אליהן מה שלמים קדשי מזבח כו' ומהכא מייתי התם דפיגול נותר וטמא ליכא בקדשי בה"ב וע' בערוכין כ"ה סע"ב דפליגי בהדיא בהכי ר"מ ור"ש אי ידעינן קדשי בה"ב מקדשי מזבח משום דהתם פליגי במה דמסתבר טפי למילף מיני' וכה"ג בכ"מ וע' בקדושין נז"א דאמר להדיא כפרה כתיב בה כקדשים ומשמע דפליג אהך דיליף בב"א דאי מדיוקא דלישנא או מג"ש דכפרה דריש וא"כ לא הוצרך למילף משעיר. ובס' נר תמיד לכריתות כתב דה"ד כפרה כתיב בה כקדשים היינו נמי דלהכי ילפינן ב"א מכפר ממכפר כיון דכתיב בי' כפרה יע"ש בדבריו וצ"ל דאף למ"ד קדשי מזבח מ"מ לא הוי ידעינן ממילא בלא שום לימוד כמו בשאר קדשים כיון דהוא חלוק מהם דעריפת עגלה זו היא שחיטתה. ובאמת בפרש"י דקדושין מפורש דמהיקש ילפינן לי' וא"כ למאי דיליף צפורי מצורע מעגלה וע"כ מוכח דדבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בב"א למ"ד בתר מלמד אזלינן וע' בתו' זבחים נ' ע"א ד"ה אמר בדבר הלמד בג"ש מהו שילמד בב"א דהאיבעא למ"ד בתר מלמד אזלינן ולמה לא יליף בק"ו מהמלמד בהיקש דאינו חוזר ומלמד בהיקש וע"ש בתו' ד"ה פשיט ולמ"ש התו' בפסחים ה"א וע' תו' שבועות ה"א דבכ"מ פריך מרי"ש אתדברי"ש וע' תו' יבמות ו"ב ד"ה או אינו וע' בחי' למגילה כ"ג ב' מש"ש ולרי"ש כל הימנו ודי"א לא ילפינן ואולי יש לחלק ג"כ דהא דמקשינן לקדשים דנאסר מחיים היינו אי הוי קדשי מזבח משא"כ למ"ד דהוי קדשי בה"ב וכמש"כ בתו"יוט ג"כ כה"ג בתמורה פ"ז מ"ג ד"ה אחד קדשי מזבח דמדבריו מוכח ג"כ דהא דלמדין זה מזה היינו רק בג"ש ולכן הוצרך לב"א וא"כ הסוגיא דכריתות ע"כ אזלא למ"ד דע"ע הוי קדשי בה"ב ובכה"ג י"ל דלא אתמר הני

כללי דהא משחיטת קדשים ילפינן לי' בסוגיא דזבחים אבל למ"ד קדשי מזבח א"כ ממילא מסתבר להקיש לקדשים. ואולם התו' בקדושין שהקשו מחולין יא"א מטריפה וע"כ דס"ל דמיתורא או דמפשטי' דקרא ילפינן לי' דאי מהקישא דשאר קדשים ילפינן א"כ אין היקש למחצה וי"ל דאזלי בשיטתייהו דלכ"ע הוי פרה קדשי בה"ב וא"כ לא שייך כאן להקיש לקדשי מזבח וניחא ג"כ קו' התו' בקדושין נו"ב מהמקדש בערלה והא שרי ליהנות ממנו שלכד"הנ וקשה להרש"ל בשבועות כ"ג ב' דלר"ש דכ"ש למלקות היו לוקין גם שלכ"דא ודלמא אתיא מתני' כר"ש ז"א דע"כ דמתני' דלא כר"ש כדמוכח גבי שחטה שלא באיזוב דמייתי ר"י וע"כ דלר"ש אינה אסורה מחיים וע' ש"ות ג"ש סכ"ב ובכמ"פ שהאריכו ומתני' ע"כ דס"ל דצפורי מצורע נאסרין מחיים דהא כיון דאסורין בהנאה וע"כ דיליף מכפר ממכפר וגם מדחשיב בב"ח ע"כ דאתיא דלא כרשב"י דמותר בהנאה וכדלקמן וכדמייתי בחולין ר"ש בן יהודא משמי' דרשב"יוח וא"כ מסתבר להתו' ג"כ לאוקמי מתני' לדידן דלא היו לוקין בשלכד"א וע' תו' יומא נט"ב ד"ה אין כו' ויש לפלפל ג"כ עפ"ד הנ"ל בכונת הגמ' משמשין ממשמשין ועפ"ד תשו' ר"יעא הנ"ל. וגם יש לפלפל להתו' בסנהדרין מח"ב ד"ה אע"פ שלא עיבדן לשמן והא הכא אזלא לר"ע דע"ג ש"ג אסורה מיד ע' ש"ות רע"א סי' ג' וא"כ מאי קאמר בסוכה ט"א ההוא מבע"ל למעוטי גזולה למאי דבעי טוי' לשמה והא לר"ע דמכשיר סוכה העשוי' בראש העגלה וכדלעיל ז"ב וא"כ לל"ק למעוטי גזולה וכרש"י סוכה ל"א א' ד"ה אבל כו' לדידן דקיי"ל דקרקע אינה נגזלת וא"ל דלמאי דדריש לכם למעוטי אתרוג ולולב של אשירה לפי שאין בו דין ממון וע' בחי' הרשב"א סוכה רפ"ג דלא שייך גבי אתרוג למעוטי של אשירה יעש"ב. ויש אריכות דברים בכ"ז וע' פ"י קדושין נ"ו בפרש"י מה קדשים ול"ל מה לקדשים שכן תופס דמיו ולא בקדשי בה"ב ובזה הוי א"ש קוא"ז רש"א דבכ"ש ליתא להאי גי' ברש"י דהא גופא יכול לילף מקדשים דתופס דמיו וע' ברש"י סוטה מח"ב ד"ה אע"פ שאין איתן כשר דלכ"ב עכובא ולא נאמר רק למצוה וע"ש בהג' רצ"הח שתמה דהא כפרה כתיב בה כקדשים היינו רק בעגלה עצמה שלא תהא טריפה ובע"מ ולענין איסור הנאה אבל במכשירה לענין מקומה בודאי כשאר מצוות שבתורה וממילא לא בעי לעיכובא יעש"ה. ושוב ראיתי בנוב"י מ"ת חיו"ד קכ"ד שהרגיש בדרש"י דכיון דכפרה כתיב בה כקדשים בעי לעכב יע"ש שכתב בע"א. וע' ירוי סוטה פ"ט ה"ה מכיון דאת אמר כפרה כתיב בה כקדשים כמו שיש מהן למזבח טריפה וטריפה ומחוי"א פוסל בה יע"ש וע' במל"מ בהי' אבל דכפרה דכ"ר היינו לאיסורא ולא למלקות וע' ש"ות פרי תבואה סכ"ה דהר"מ ס"ל דהג"ש אסמכת מדרבנן יעש"ב. ועי' ירוי יומא ספ"ז עג"ע מכפרת על חטא ידוע כו' ופר

יו"כ על חטא שאינו ידוע וע' רש"י חולין י"א א' כפרה כתיב בה מה קדשים אסורין בהנאה דאף דגם בשעיר כפרה כתיב כיומא סו"ב מ"מ הא קאמר התם דלא אמרה תורה שלח לתקלה ולכן הוצרך לומר בשעיר משום דאין הגורל קובע וע' רש"י סוטה מז"א ד"ה כיפרה וע' תו' נדה נה"א ד"ה שמא. ובענין מה שהעיר מעל' עדה"תו בסנהדרין דטפי הומ"ל מכריתות כד"א דקאמר רבא גופי' דעריפתה אוסרתה ע' ש"ות רע"א סי' ג' ובמשנת ר"ע לכריתות ובשו"ת רשמי שאלה חחו"מ סמ"ה וש"ות בית אפרים חאהע"ז סי' קכ"א ובשעה"מ עהרמב"ם וע' ש"ות זכרון יוסף דף קי"ז א' שעמדו ג"כ בזה וע' בס' בנין שלמה לסנהדרין ובחי' ליבמות משש"ב וכן העיר במחה"ש סי' מ"ב ס"ק ו' וע' בס' מנחת אהרן לסנהדרין מש"כ לדחות קושיא זו וע' בס' נר תמיד לכריתות דף מח"א וע' ש"ות חתם סופר סי' קל"א שהאריך יעוין עליהם וכעת אין רצוני להאריך בדבר שדשו בו רבים. ובעיקר קו' התו' דהכא אינו מוכרת די"ל כתו' במגילה כט"ב דהיכי דפליגי אמוראי אחרינא לא אתמר הני כללי וע' במע"מ עהרא"ש ברכות פ"ק סי' ה' לגבי אביי ורבא וע' בחי' לשבת דף ע'.

ומה שתמה מעכ"ת על המשכנות יעקב בסי' מ"ג שה"ר דמהני בעיבוד בעע"ג מהא דשלמה שהיו לו ע' אלף נושא סבל ותמוה דהא בדה"י מפורש שהי' גרים ומלבד דאכתי מאי פריך ביבמות ע"ט א' ודלמא דמגזר בעלמא דא"כ לא מהני עע"ג. אך א"צ לזה דהא בימי דוד ושלמה לא קיבלו גרים כלל אלא שנעשים גרים גרורין מעצמן וכדקאמר בריש ע"ג להדיא וכ"כ התו' ביבמות ע"ט ע"ב ובגוף הדין דבעי עע"ג ראיתי בש"ות רע"א סי' ד' שהביא בדעת המחבר דבתלאן לציצית בלא כוונה דאינו מברך דהא כל עיקר ראיית הרמב"ם והתו' דלא בעי כוונה בתלי' משום דאצטריך קרא ב"י ועשו אבל להסוברים דמהני בעע"ג וה"ה לענין טויית ציצית וא"כ אין הכרח מזה וע' ש"ות בר"א חאו"ח סי' ה' באורך וע' ש"ות שיבת ציון סי' א' וסי' ד' ונוב"י מ"ת חיו"ד סי' קע"ה. ובאמת לדעת הט"א ברה"ש דבמצוות דלא בעי לשמה לא בעי נמי כוונה אך בש"ות רע"א הקשה עוד דהא מ"מ אצטריך בתלאן ונתגייר אח"כ ואמר דתלאן בכוונה והניח בקושיא וע"ע בש"ות רע"א סי' ס"ט בקושית התו' מנחות מ"ב דנ"מ בכתב בעודו ע"ג ונתגייר ויודע בעצמו שכתב לשמה שהי' מותר לו להניחן ומטעם לאו בר קשירה פסולין גם לדידי' יעש"ב. ובאמת לא ידעתי קושיתו דהא לא הוי בר כוונה כלל ואף דידעינן שהוא מכוון וע' בחולין י"ג א' בהא דקטן אין לו מחשבה במחשבתו ניכרת כו' אך תמהני מה שלא העיר בזה מהא דספ"ב דכתובות לענין נאמנות להעיד מה שראה בשעה שלא הי' בר עדות וצ"ל דהא דאינו נאמן משום דלא דייק כיון דלא הי' אז בידו לאסהודי אבל לענין

עצמו שאומר שהי"ל כונה מהכ"ת לא יהא נאמן כשאר ע"א דנאמן באיסורין דלא בעינן שיכוון אז לעלות וכן בהא דחשיב עד כאן היינו מהלכין בשבת וקאמר כיון דתחומין דרבנן דהתם הוי ג"כ על אחרים במה שהיו מהלכין. (ויש להעיר מזה ע"ד התוי"ש בכריתות אי בעינן שיכוון בשעה שראה העדות וע' ירו' ערובין פ"ט ה"ד בגר שהי"ל כו' בזמן שנעשו ע"ג עצמן טהורין לו כו' אר"ע אם טהורין לו יהיו טהורים לאחרים אם טמאים לאחרים טמאים לו וכה"ג בע"ג שנתמנה להיות חבר יע"ש וע' בשבועות ל"ג א' שקרובין בנשותיהן דלפמ"ש מוהרא"ש והובא בש"כ סי' ל"ה סק"ז אף שבאו לכלל כשרות דלא הוי תחלתו וסופו והש"ך משיג ולפ"ז משכחת בכה"ג שלא הי' ראוי בשעת מעשה דל"ד לע"ג דלא דייקי כלל וכמ"ש הש"ך אך בל"ה הא משכחת כשהי' קטן ושהעיד בגדולתו לאח"כ שזה של רבי וכה"ג לקיום וכמבואר שם בסעיף ד' יעו"ש).
אך תמהני מהא דמגילה ד' ע"א קטן הייתי וקראתי' למעלה מר"ט כו' א"ל אין מביאין ראי' מהקטן הרי דלא מהני אף דנאמן לגבי עצמו שיודע שקרא והכ"נ כשאומר שתלאן אז בכוונה ומיהו יש לחלק ג"כ דהא כאן צריך להעיד על אחרים ששמעו ממנו דאפשר שלא סמכו ע"י קריאה זו ולא כיוונו לצאת בקריאתו אבל בכוונה להעיד על עצמו שפיר י"ל דיוכל לידע אם כיוון ואף דבמלתא דרבנן נאמן להעיד מה שהי' בקטנותו בלא אחר עמו וע' בס' המצוות לרמב"ן ומה שנחלקו בענין דברי קבלה אי כד"ת דיינינן לי' וצ"ל דאלמוהו למגילה כיון דמצאו לו סמך מ"הת וע' בט"ז או"ח סי' תרפ"ט סס"ק ב' ע"ד הר"נ שמגילה דברי קבלה וע' בעמ"ה ד' ח' שהביא דהב"י בסי' תקנ"ד בשם ר"ת לענין צ"ג שקי"ל דברי קבלה כד"ת או כיון דהוי משום זכור דהוי נמי מה"ת וע' בש"ות תפארת צבי חיו"ד סי' נ"ז בד"ה ובקושיא ואכמ"ל וע"ע בסנהדרין נ"ב ב' זכורני כשהייתי תנוק כו'. וגם י"ל דל"ד לע"ג דאלו ידעינן דמדייק הוי נאמן כיון דהוי בידו ולכן הוי תחלתו וסופו בכשרות וכש"ך סי' ל"ה סק"ו ויש לעיין בהא דקדושין ס"ב צריך ג' מי יימר דמזקקי לי' והוי כמחוסר מעשה. וא"ל דמשכחת כששמעו אחרים מפיו בעודו גוי במס"לת שהוא מכוון בעיבודו לציצית דבכה"ג לא הוי מס"לת כשיודע שא"וה תלוי בו וכמ"ש הפוסקים:

ומה שהעיר על המש"ע סי' מ"ב שהביא דרש"י מנחות מ"ב ב' תפלין נקחין שלא מן המומחה דא"צ עיבוד לשמה ובפרש"י דהתם גריס להדיא דתפלין אין נקחין אלא מן המומחה ש"מ דבעי עיבוד לשמה בתפלין האמת שנמשך אחר מש"כ הרמב"ן בסוכה פ"ק וע' בחהר"נ לסנהדרין והביא גי' הגאונים תפלין נקחין מכל אדם ובספרים אין נקחין אלא מן המומחה והעתיק ע"ז פרש"י במנחות וגרם שלא הי' לפניו אז הגמ' דמנחות

וחשב שכוונת הרמב"ן שגי' רש"י דתפלין נקחין אפי' שלא מן המומחה ולא דקדק רק להביא פרש"י כמו דלגי' רש"י דתפלין נקחין שלא מהמומחה דבעי לשמה משא"כ בספרים ה"ה דלהגאונים להיפך ואחרי בינותי בספרים ראיתי בס' עמ"ה חאו"ח ס"סי ט"ז שגם הוא העיר כדברי מעל' וע' במע"מ ה' מזוזה סי' ו' וע' בסמ"ג מ"ע כ"ב כ"ג:

ומה שדקדק מעל' להמ"א סי' מ"ב ס"ק ז' אם מותר להשתמש בחוטי ציצית לתשמיש של חול מהא דמנחות מ"ב ב' וקלינן לאודרי' דהיינו שמא ימצאם אדם וישתמש בהם תשמיש של חול. לא ידעתי כוונתו דהתם קאמר ש"מ דבעינן צביעה לשם ציצית וכמו שפרש"י מדקלינן לאודרי' וע"כ דמיירי במוכין של צמר דבמין אחר אינו יכול להבחין שמא קולט הצבע טפי מצמר וחיישינן שמא יטוה מהן ציצית וע' בשבת מח"א אודרא לבי סדיא יע"ש ובכ"מ כה"ג ובלא"ה לא ניתן להאמר דלמה יהי' אסור להשתמש בהם תשמיש של חול כיון שאינו רק לנסיון בעלמא ולא לשם ציצית ולא הוי תשמישי מצוה כלל וגם דהוי"לל ג"כ וש"מ דאסור גם לתשמיש של חול. ומש"כ לדחות דברי הצ"צ דהא דתשמישי מצוה נזרקין היינו לזרוק ולא לעשות בהם תשמיש של חול והוא סותר דברי עצמו מה שדקדק למעלה לאסור תשמיש של חול מדקלינן לאודרי' וע"כ שמא ימצאם אדם וישתמש בהם תשמיש של חול ולמה בתשמישי מצוה נזרקין ולא חיישינן שישתמש בהם אדם תשמיש של חול ובאמת א"ב ממש דנקיט לרבותא דמותר אפי' לזורקן ואף שהוא בזיון טפי ומכש"כ לתשמיש של חול דלא הוי בזיון כ"כ כיון שאין ראוין עוד למצותן גם מה שהעיר ע"ד הצ"צ דתנאי הוא שמתנה שיהי' רשות בידו לעשות זה וזה כעין לעשות מתש"ר לשל יד וכעין ב"כ שבבבל על תנאי עשויות ולא מהני תנאי כ"א שלא תחול קדושה עליו והוי שלא לשמה והאריך בזה יעיין בעמ"ה חאו"ח סי' ט"ז שהעיר מזה ג"כ באורך ודבריו אינן מבוררין למעיין דלא גרע מהקדיש על תנאי וכשנתקיים התנאי חלה עליו הקדושה וכיון שהוא דרך תנאי הוי לשמה כמו בגט ויעויין בש"ות ברית אברהם חאו"ח סי' ח' אות ב' שהעיר ג"כ כזה באורך קצת וע' שו"ת מנחה בלולה דמ"ח ע"ד אם יש לדמותו לאיזה שארצה אגרש כיון שאם לא יזדמן קונה יהי' לחולין ולהתו' שכ' בגיטין כ"ד ב' דהתם משום דכתיב וכתב לה דבעי כתיבה מבוררת וע' בנח"י סי' א' ד"ד ב' ד"ה את"ל ואין להאריך וע' ר"ן בשם רמב"ן בפ' כל הגט דמתנה בין ב' דברים הוי ברירה ומתנה ע"ד א' הוי תנאי וע' בחומת ירושלים סי' ק"צ דאע"ג דשקיל וטרי עלה התם דיש מתנה ע"ד א' וקרינן לי' ברירה היינו דבהני איקרי ג"כ ברירה מ"מ לענין דינא גם הנך דחשיב פסקינן בהו דיש ברירה יעש"ב. ובגוף דברי הפמ"א שתמה על העה"ג בסי' ס"ה דהזמנה לגוף הקדושה מלתא היא גם להורידו מקדושה חמו' לק"ק

שכ' דהא דבגוף הקדושה הזמנה מלתא היא היינו ע"י מעשה העיבוד אבל מש"י ל"שר דהוי מקציצה לקציצה ולכן פריך למ"ד הזלמ"ה כו'. הנה הא"ר לאו"ח סי' ל"ב ס"ק ט"ז תמה על העה"ג מהא דת"שר דאם רצה להחזירן לש"י דמותר אם לא לבשן אדם מעולם וכמבואר בסי' מ"ב ולא הזכיר תנאי וכ"כ בפשטות באותות השמים שהוכיח מזה דלענין מורידין מק"ח לק"ק הזמנה למ"ה בכל ענין וכבר הרגיש בזה במ"א סי' ל"ב ס"ק י' ובאמת לא הוזכר בהג"ה בקלף המעובד לשם ס"ת אם אסור לכתוב עליו תפלין דמשמע דבכה"ג שהוא בענין להורידו מק"ח לק"ק לא אמרינן בגוף הקדושה הזמ"ה ומש"כ עוד בס' אותות השמים הנ"ל למש"כ המ"א בס"ק ו' דאם התחיל לכתוב על הקלף אסור לכתוב עליו דברי חול והא בתש"ר כיון דעשה דשל יד הוי כאלו התחיל לכתוב וע"כ דלענין הורדה לק"ק למ"ה גם בגוף הקדושה. ואין זה מוכרח להמאור שמחלק בין רצועות של תפלין דהוי משמשין וע' שו"ת שאג"א סי' מ"ז דהא דלא בעי תנאי מש"ר לשל יד דמ"מ לענין עיבוד חדא מלתא היא יע"ש באורך ומה שפלפל שם בס"ס מ"ח לענין קדושת ס"ת ותפלין ע' תו' סנהדרין מ"ח ב' ד"ה אע"פ ובש"ות נו"בי מ"ת חיו"ד סי' קע"ד וע' בס' באר יעקב לאו"ח סי' ל"ב ד"ו ע"ד וע' ברכות כ"ד לענין לתלות ס"ת אפי' בכיס ותיק דשרי בתפלין וכה"ג:

ובנידון השאלה במי שנפסל לו בתים של תפלין דר"ת אם רשאי להניח הפרשיות בבתים של רש"י ויעויין בש"ות מנחת עני סי' א' שהעיר לפמ"ש הפמ"ג באו"ח סי' מ"ב הא דלא דחי עשה דתפלין לאו דאין מורידין דכיון דהמצוה נעשה בפסול דבפנים איכא ד' בתים לא אמרינן לגבי דחי והרי כאן ליכא פסול אך נסתפק אי בספק עשה דוחה דל"ת דהוא ג"כ מספק ואף דכיון דס"דלת הוי כאיסור ברור מ"מ הא גם במ"ע אמרינן הכי והקשה עוד דלא הוי בעידנא דהלאו עובר מיד בשעת הנחה בבתים עכת"ד וע' יד אלי' סי' ה'. ואולם יעויין בפ"מג במשבצות סי' שד"מ בהולך במדבר דאמאי פריך לימות והא אף אי יכול להתענות ליתי עשה דעונג שבת מספק ולידחי לאו דעשיית מלאכה מספק ואף דלא הוי בעידנא מ"מ אפשר דבספק לאו לא בעינן בעידנא וע' בחי' ליבמות צ"ג א' משי"ש ועכ"פ מבואר בפשטות דספק עשה דוחה ג"כ לספק ל"ת ולא בעי לגבי בעידנא וע' בש"ות עמק הלכה חאו"ח סי' ס"ו מהא דנזיר נ"ז ב' ודלמא לאו כו' ובחי' ליבמות פ' משי"ש וע' באה"ח סי' י"ז בהמאיר לארץ ס"ק כ"א שהעיר מתו' ב"ב פ"א והא קמעיי"ל חבע"ז והא להרמב"ם חבעד"ר ומשמע דספק עשה אינו דוחה אפי' לספק אסד"ר אמנם הרמב"ן בחדושיו הוכיח מזה דחשבע"דא וע' בס' בית יצחק שער הספיקות סי' ל"ב שהעיר ג"כ מסוגיא זו והאריך וע' ש"ות הק"ט ר"ב סי' כ"ב שכתב בפשטות דאתיא

עשה דספק שמחת יו"ט ודחי לאו דעשיית מלאכה מספק וע' ש"ות אבני קודש סי' ו' משי"כ מדברי המוהריי"ט ופר"ח אי ספק עשה הוי כודאי ואלימא לדחות הל"ת יעו"ש משבת קלה"א לימהול ממ"נ כו' וע' בס' החיים שהעיר ג"כ מזה וע' בחי' לפסחים פ"ח א' והארכתי במק"אח היכי שיש ספק בעשיית המצוה כיון דמחוייב מה"ת לעשות המצוה מספק דמברך ג"כ מספק אף דליכא משום לא תשא וע' לחו"ז בלבוש וע' ש"ות בנין עולם חאו"ח סי' י"ב מר"ה לד"ב ל"צ דהא ודאי והא ספק והרי דאפי' ספק עשה דאורייתא דחי לודאי מצוה דרבנן. ולכאו' עלה בדעתי ליישב בזה הקושיא המפורסמת בשם הגאון מוהר"ר יונתן זצ"ל מפראג בתו' קדושין ל"ח א' ד"ה אקריב עומר מה"ד בתמורה ט"ז דג' אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה וחד מיני' שיעורין וביומא פ' שעורין ב"ד של יעבץ תיקנו ופרש"י עתנאל וא"כ איך היו יכולין לאכול מצה מהחדש דיותר משיעור כזית ליכא מ"ע דמצה ואיסור חדש איכא ולפ"ז ניחא דמ"מ ספק עשה דוחה ג"כ לספק ל"ת ואף דלא דמי לכל מקום דספק מצוה דוחה לספק ל"ת דהתם הספק אם הוא עובר על העשה או על הל"ת אבל הכא הל"ת הוא ברור דהעשה דוחה ועל יותר מכשעור הל"ת ודאי והעשה ספק מ"מ להסוברים דספק מצוה הוי כודאי ואלימא לדחות הל"ת בבירור וא"ש בפשטות ובל"ה דכיון דכשאוכל יותר מכשיעור מספק ואף דיוכל להיות שעובר על הל"ת ואינו מקיים העשה מ"מ כיון דאם הוא מקיים המצוה בשעור זה א"כ אינו עובר הל"ת והוי ספק איסורא ולקולא ולגבי העשה אמרינן בהיפך דמחוייב לעשות מספק וכמ"ש בחו"ד בבית הספק בסי' ק"י משי"כ בישוב דהרמב"ם דסד"א מה"ת לקולא ממה שהקשו עליו האחרונים די"ל דכל לישנא דקרא משמע על הודאי ולא על הספק ובמקום דמזהיר קרא בקום ועשה אמרינן דמחוייב שיהי' בודאי כמו דדריש טהורין ודאי ולא ספק וכסוטה כ"ט וא"כ ממילא דמחוייב לקיים העשה מספק ועל הל"ת כיון שאינו ברור שעושה איסור מספק א"כ י"ל דספק עשה המוטל עליו דוחה לעבור על ודאי דהל"ת כיון שהאיסור אינו ברור דאזלינן מה"ת לקולא והעשה מחוייב לקיים מספק דמחוייב שיהי' בודאי ולא בספק וכנ"ל וע"ע בש"ות בשמים ראש סי' קנ"ד במפתחות מהא דכתיב כי כל עץ מאכל כו' ע' ב"ק צ"א ולפ"ז א"ש הכל בפשטות וע' נזיר ח"א רש"י ד"ה ריח"א כו' חולין לעזרה וצ"ל דר' יוחנן לטעמי' בקדושין נ"ו א' וכמ"ש התו' ב"ק עב"א דחובעד"א אבל למ"ד חובעלד"א א"כ ידחה ספק עשה דנזירות לל"ת דחובע"ז דהוי מדרבנן וכנזיר כ"ט א' וע"ע בשו"ת קהלת יעקב חאהע"ז ס"ס ג':

ולכאורה יש להעיר מר"ה ה' ב' דפריך והא לאו בת הקרבה היא דהא אפי' למאן דפליג דאין מביאין קדשים לבית הפסול ונהי דגם למ"ד חולין שנב"ע לאו דאו' מ"מ חכמים

עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה מ״מ ליתי ספק עשה ולידחי ספק ל"ת וע"כ מוכרחים אנו לומר כמ״ש התו' בעירובין ק' ע״א ד״ה מתן אחת שנתערב דע״י פשיעה לא אמרינן דאתיא עשה ודוחה ל"ת כיון שהי' יכול להתקיים בלא דחיית הלאו וא"כ ה״ה הכא דמיירי שנתערב לא אמרינן דאתיא ספק עשה ודחיא לספק ל"ת כמו התם במתנות שנתערבו לגבי בל תגרע ובל תוסיף. ויש לפלפל מזה לפמש"כ התו' בפסחים פח״א דוכי משום דמבטל מסמוכה יבא לידי חיוב כרת וכתב לחלק בין רבים שעשו איסור שחששו וע' לח"מ רפ״ד מהק״פ ובזה נדחה ג״כ דהטי״ז ביו״ד סי' שצ"ג מתו' פסחים צ"א א' דאף דלא חשבינן ליי לודאי מ״מ כיון דכל הטומאות כשעת מציאתן אינו אלא מדרבנן ולחומרא מ"מ יוכל להביא ולהתנות וע' ש"ות יריעות האוהל ובאו״ח וע״ש בחדושי לפסחים ואכמ״ל. ובמש״כ לעיל ניחא דהא יכול להביא בלחמה כמו תודה ויתנה שאם היא תמורה שיהיו החלות חולין ועכ״פ יוכל להקריב בלא לחם כמו תמורה ולהתנות וכתו' קדושין נ״ה ב' ד״ה דמייתי וצ״ל כמש״ש דא״כ הוי חולין בעזרה וביותר לשיטת רש״י בפסחים כב"א דקאי רק לענין איסור הנאתן ואף דבלא״ה י״ל דהנ"מ לענין הלבשת ב״כ מ״מ לר״ת במנחות מ״א א' דשריא אף שלא בעידן עבודה. ומיהו תיקשי לכאו' דהא מ״מ מצי לאתויי קרבן אחר ויתנה אם לתודה או לשלמים וכמו שמקשה הגמ' דקדושין ואף דבכה״ג לא שייך משום בל תאחר ולחייב א״ע בקרבן מספק וע' ש״ות עמ״י סי' ט"ז משי״ש כי״בז באורך ועפי״ז לא אצטריך קרא למעוטי להכי מ״מ היכי קאמר דאין לה תקנה דהא משכחת בכה״ג דיתנה על שניהם וכנ״ל וצ"ל דלא ניחא לי' לאוקמי בהכי דא"כ ממעט באכילת קדשים וכפסחים פ"ט א' וצ״ב ב' ובמנחות פ' ע״ב דהרי תודה נאכלת ליום ולילה ושלמים נאכלין לשני ימים. ואולם להמל״מ בפ״ה מיס״ת בהא דקי״ל דכל איסורין שבתורה אלו״ע שלכד״א אי נימא ג"כ במ״ע דרחמנא אמר תאכל אם יוצא י״ח וע' בשע״המ פ"ח ממ״א שה״ר דנחשב אכילה למ״ע וא״כ הדק״ל דהא יוכל להתנות וא״ל דימעט באכילתן דהא יכול לאכלו אח״כ שלכד״א ולהתו' בקדושין נו״ב ופסחים כו״א דאפי' אסד״ר ליכא בשלכד״א וגם לתו' בשבועות כ״ג סע״ב ובע״ג י״ב ב' דמ״מ אסד״ר איכא בשלכד״א וע' בתו' פסחים ה' סע״א ובד״וח מרע״א בסה״ד מ״מ י״ל דבזה לא גזרו להחמיר ושלא לבטל מ״ע דקדשים וכה"ג כתבו התו' ביצה ח"א ד"ה ואינו צריך דאף דפטור אבל אסור מ״מ משום שמחת יו״ט מותר לכתחלה וא"ל דהא מ״מ יבא לידי נותר ז״א דיבא עשה דאכילת קדשים וידחה הל״ת דנותר להפסקי תו' בזבחים צ״ז דבכה״ג מיקרי בעידנא כיון שא״א בענין אחר ואף דלא מסתבר לדחות הל״ת דנותר משום שיוכל לאכול אח״כ שלכד"א מ״מ הכא כיון דהל״ת הוא ג"כ ספק

אם יש כאן נותר הא יוכל לקיים שניהם לאכול שלכד"א וא"ל דהא הוי שני הפכים בנושא א' דכיון דבאכילה שלכד"א הוא עושה איסור רק דלא חשיב אכילה ואיך נימא דמיחשב ג"כ אכילה בשלכד"א לענין מ"ע באותו פעולה וע' בכו"פ סי' ס"ה ס"ק ב' כעין סברא זו. ז"א לפמש"כ בנוב"י מ"ת בהשמטות לאו"ח ס"סי קט"ו דהא דאינו חייב בשלכד"א הואיל ואינו נהנה וכמו גבי נבילה הראוי לג"ק נבילה אבל במ"ע דלא נאמר בפירוש שצריך ליהנות מאכילה דאדרבא יש סברא לומר דמל"להנ ניתנו יע"ש באורך וא"כ לא הוי שני הפכים בנושא אחד דהא הטעם משום דמ"ע לא תליא בהנאה משא"כ בל"ת וכנ"ל. וה"ד התם דממעט באכילת קדשים י"ל דאזלא לר"ש דכ"ש למלקות דלוקין שלכד"א וכמ"ש הרש"ל בשבועות כ"ג וכדפריך בפסחים פט"א ואלו פסח לא בעי סמיכה וע"כ דהוי כמ"ד סמיכה בכל כחו וכמש"ש בתו' והא לר"ש ור' יוסי דס"ל נשים סומכות רשות ע"כ דמיירי באקפויי ידייהו ומשום דבעי סמיכה בכל כחו וכמ"ש התו' בחולין פ"ד א' ד"ה נס"ר יעו"ש ובחי' לשבת משש"ב משא"כ הכא בר"ה דמתוקמי שפיר אליבא דהלכתא וא"כ לא ממעט כלל באכילת קדשים בכה"ג וא"ל דהא העשה בא ע"י פשיעה דלא אמרינן דע"דלת ז"א לפמ"שכ בד"וח מרע"א בכתובות מ' ע"א וליתי עשה כו' דאע"ג דהמעשה בא ע"י פשיעה מ"מ כיון שא"א להתקיים העשה זולת הפשיעה בכה"ג דחי העשה להל"ת וכ"כ בס' שתי הלחם וע' בחי' לערובין ק' ע"א וע"ש שכתבתי שסברת התו' דבעי שיוכל להתקיים רק בלא דחיית הלאו ע"פ התו' שבת ד"ד א' ד"ה וכי ואף דהפשיעה אך במה דלא אסיק אדעתי'. ובלא"ה י"ל בישוב קושיתו הנ"ל מרה"ש דכיון דחיישינן משום שממעט באכילתן וע"כ דאתיא כר"ש דאין מביאין קדשים לבית הפסול וע' זבחים מ"ה ב' ובפ"מא וע' בפ"י לפסחים יג"ב ולדידי' לו' שלכד"א וכנ"ל ומה שהקשה א"ז רש"א על הרש"ל שכ' דלר"ש דכשל"מ לוקין גם שלכ"דא דלא גרע מכל שהוא והא לרי"ח דח"ש אסור מה"ת ומ"מ בשלכד"א ליכא איסור אלא מדרבנן וי"ל דבאמת לא מתוקמי רק לר"ל דבח"ש מ"מ איכא איסורא מדרבנן וכדאי' בר"פ יו"כ וס"ל דגם בשלכ"דא איכא איסורא מדרבנן וכדעת התו' הנ"ל (וע' בסוף תשובתי השני' ביומא ס"ג ב') והא דפריך בר"ה לר"מ דאמר דעובר ברגל אחד מאי איכא למימר והא לר"מ דדריש בע"ג ס"ו א' מל"ת כ"ת לאיסורין שמצטרפין וא"כ אינו מוכח דכש"למ מ"מ פריך שפיר קרא ל"ל דע"כ לא אצטריך קרא בכה"ג למעוטי כיון שאותו קרבן גופא אין לו תקנה ולר"מ לא משכחת ג"כ שיתנו על אותו קרבן לר"מ לשיטתו בקדושין נ"ז ב' דס"ל דחבעל"א וא"כ לא צריך קרא למעוטי וכנ"ל אך לפ"ז יש לפלפל ג"כ בהא דחולין י"א א' מה שהקשה האו"ח לפסחים בה"ד לר"מ דחייש למעוטי היכי אכיל בישרא

דהא משכחת להמל"מ דהמ"ע מקיים גם בשלכד"א וע"כ דר"ש ס"ל דלו' בשלכד"א ג"כ אך לפמש"לע נסתר זה דהא כיון דס"ל לר"מ דלא אמרינן כשל"מ וא"כ ע"כ דאין לו' גם בשלכד"א ותיקשי טפי קו' המפרשים דהו"ל להקשות לר"ע דחייש למעוטא דהא בשבועות כ"א דר"ע כר"ש ס"ל דכשל"מ וא"כ לא משכחת בשלכד"א ותליא בסתירת ד"התו הנ"ל אי איכא אסד"ר בשלכד"א וי"ל ג"כ בישוב קושית רש"ל דבאמת לר' יוחנן דקאמר דכל איסורין שבתורה אין לי שלכדה"נ כפסחים כ"ד ב' ומשמע דאיכא נמי איסור תורה ומשום דאזיל לשיטתי' דח"ש אסור מה"ת משא"כ לר"ל דמותר מה"ת וא"כ י"ל דליכא בשלכד"א ג"כ איסור מה"ת ובלא"ה דודאי לענין איסור יש לחלק דבח"ש אסור משום אצטרופי משא"כ לענין מל' הוי חדא מלתא שלכד"א וח"ש לר"ש וע"ע במקנה קדושין ע"ז דהא דס"ל לר"ש דכשל"מ היכי דכתיב אכילה אבל ביו"כ ביתובי דעתי' תליא וא"כ להיפך דלר"ש בכל איסורין חייב בכ"ש בשלכדה"נ וע' בנר תמיד לכריתות די"ד בד"ה ליקדש יו"כ בא"ד וא"ל מ"מ כו' יעש"ה ועפ"ז מבואר מדברינו דספק עשה דוחה אפי' לודאי ל"ת וא"כ פשוט הדבר ג"כ דספק עשה לתפלין דוחה לאו דאין מורידין מספק:

ובגוף הקושיא שהקשה המ"נע דלא הוי בעידנא לא ידעתי למה לא העיר מדברי הנמ"י בב"מ דף ל' שכתב באריכות דכיון שעוסק בהכנת המצוה הוי בעידנא והארכתי במק"אח בסתירת ד"התו בגיטין מ"א דבכה"ג לא הוי בעידנא כיון דלא מהני ההתחלה אם יניח מלגמור משא"כ במל ולא פרע וע' ש"ות עמ"י סי' ח' ובהמאיר לארץ בס' אה"ח סי' ח' סק"פ ובש"ות תפארת צבי חיו"ד סי' מ"ז שכתב ג"כ לחלק בסברא זו וה"ה הכא דאם לא יגמור לא יקיים כלל וע' פסקי תו' זבחים צ"ז שמחלק להיכי שא"א בענין אחר וע' במל"מ פ"י מק"פ שכתב ותימא גדולה כו' וע' בתו' פסחים פ"ה א' ד"ה כשהוא אומר כו' דהא לא הוי בעידנא ולהנ"ל מתורץ קושיתם רק דהא אפשר ע"י גומרתא והקשו שפיר קושיתם השניי (וע' בשע"המ בסוף הל' איס"ב להרמב"ם דקריבות הוי איסור דאורייתא וא"כ ל"ל קרא דעלי' כיון דלא הוי בעידנא וכ' להעיר בדברי הנמ"י הנ"ל והוכיח דהרמב"ם לא ס"ל כוותי' אך י"ל בפשטות דהתם האיסור רק מי שהיא ערוה וע' באדר"נ בפ"ב נאמר כאן לא תקרבו ונאמר להלן לא תקרב לדבר המביא לידי ערוה וע' בירו' שבת פ"ג חד פילוספוס כו' וכן בפ"ב דביצה ה"ה וא"כ אף דעדיין היא ערוה עליו וכ"ז שלא קיים המצוה להקים שם היא עומדת לחלוץ כמו לייבם מ"מ הרי כאן הערוה הותרה ג"כ ואין איסור משום קריבות. שוב מצאתי בחמ"ש חאו"ח סי' י"ח שנתעורר ג"כ מענין זה ובזה נדחה ג"כ קו' המפרשים דל"ל קרא דהעראה קונה ביבמה

מדאצטריך עלי' דאל"כ לא הוי בעידנא להסוברים דחלק מהמצוה אינו דוחה וכן להט"ז דהתחלת הראה אסור היכי יליף דע' דלת מעלי' ואין זה ענין לחקירת הנ"י כיון דאם לא יגמור לא עשה כלום וכמ"ש לעיל) וע' בעמ"י סי' ד' דלשמואל דמתירין מבגד לבגד וס"ל חובת טלית ולא הוי בעידנא להריב"א דבעשה נמי בעי בעידנא יע"ש באורך ולהנ"ל ניחא. ובזה נסתר קושית המקנה בקדושין ל"ח א' ד"ה דאקריב עומר דהומ"ל דלא דחי משום דאסור לקצור לפני העומר יעש"ב. אך נ"ל דבכה"ג בעי בעידנא כיון שלא הגיע החיוב כלל וכסברת התו' בפסחים מח"ב יע"ש וע' ר"נ קדושין דף ריט"ב דאף דעיקר ביבמה להקים זרע הרי אין אשה מתעברת מב"ר ולא הוי בעידנא ומתרץ דעכ"פ אפשר במיעכה וע' תו' יבמות כ' סע"א וע' תו' יבמות ו"א ד"ה יכול והרי בנין בה"מק דוחה כו' וע"ע בחי' ליבמות צ' ע"ב וריש חגיגה משש"ב וע' בקהלת יעקב בהיו"ט סי' תצ"ח סי"ד להוכיח מדהט"ז בס"ק י"ב דלדחות באסד"ר לא בעי בעידנא וא"כ להסוברים דלאו דאין מורידין מדרבנן וא"כ בכה"ג לא בעי כלל בעידנא. אך באמת כבר הארכתי במק"א דכיון דכשעובר על הל"ת א"כ לא עשה מצוה כלל ואם עושה מצוה לא עבר על הל"ת וכיון דלא משכחת תרויהו בהדדי לא בעי בעידנא דאף דהלאו דאין מורידין משכחת גם בתפלין כשמזמין לחול מ"מ בפעולה זו לא משכחת תרויהו בהדדי ולכן לא הקשו התו' בערובין ק' ע"א לגבי מתנות דלא הוי בעידנא וכדאמרן וע' בחי' לערובין ק' בישוב קושיתי הנ"ל ומ"שכ עוד במפתחות בשו"ת מנ"ע הנ"ל לענין עיבוד לשמה כ"ז מבואר באריכות בשו"ת ברית אברהם חאו"ח סי' ז' ובש"ות רמ"ע סי' ז' שהאריך לפלפל דלא בעי רק שיכוין בעיבודו בסתם לשם קדושת תפלין דהוי כמו תנאי דמהני אפי' לדבר חול ומש"כ היכי דהשינוי מספק דלא הוי הורדה כלל וע' בב"א חיו"ד סי' כ"ו אות ב' ובח"מ סי' ט' אות כ' ומש"כ עוד במנ"ע הנ"ל להמציא דין מחודש לדעת התו' בעירובין דהיכי דפשע לא אמרינן דעדל"ת מ"מ אם נזדמן סופר לקנות תפלין והי' אפשר להתקיים בלא דחיית הלאו מ"מ היינו דוקא היכי שעובר על הל"ת בודאי רק שהעשה דוחה אותה אבל הכא אם נתפוס שיטת ר"ת לעיקר אין כאן הורדה מקדושה כלל ולא הבנתי דהא כמו כן להיפך דעובר הל"ת ואינו מקיים העשה אם של ר"ת אין בו קדושה כלל ולמה יוכל לדחות מספק ע"י פשיעה. וע' בשו"ת מנ"ע חאו"ח סי' ט' מש"כ לפלפל בענין פשיעה ובאמת לפמש"לע לחלק בזה אינו ענין להא דמתן א' שנתערבו במתן ד' דהתם בשביל עדיפות המצוה לא ניתן לדחות הלאו כיון שזה הי' יכול לקיים בלא דחיית הלאו משא"כ כמשמבטל המצוה כשאין לו תפלין אחרים ודאי דעשה דול"ת ע"י פשיעה ולא מסתבר היכי שהי' בתורת דחי' אם הי' יכול לקיים בהיתר שלא ידחה העשה כלל ובלא"ה

י"ל דאינו דוחה רק היכי שנתערבו שהוא בעצמו דוחה העשה בידים ולא היכי שהי' הפשיעה בקום ועשה מה שלא קנה תפלין אחרים מקודם:

ומה שהעיר לענין שאלת הגשמים למה לא נחשוב הני ס' ימים מיום התקופה דרב אדא שהוא התקופה האמתי לפי החשבון ולכן הוי לעולם תקופת ניסן קודם הפסח ועבדינן כהני תנאי בסנהדרין י"ג. ובאמת חזינן ג"כ לדידן בהתקצרות הימים שביום תקופת טיבת הוא יום הקצר וע"כ דחשבינן בתר תקופה דר"א. ואולם מעל' ה"ר מה"ד בע"ג ח"א לפי שראה אדה"ר כו' ולתקופת שמואל מתחיל היום להתארך קודם התקופה. ודבריו שלא בדקדוק דהא השתנות הימים בא מפאת השנוי של שעות ורגעים שבין התקופות וא"כ בשעת בריאת העולם באמת ל"הי הבדל ביניהם כ"א שעה א' תפ"ה חלקים וע' ש"ות התשב"ץ ס"קח שתקופת ר"א צריך דקדוק רגעים ועשה שנת החמה שס"ה יום ורביעית ע"צ הקירוב יעש"ב. ואמנם למ"ש במ"ב סק"א הא דעבדינן לענין הברכה כשמואל ולחשבון התקופות כר"י דבניסן יעש"ב וע' ביע"ד ח"א דרוש א' ולפ"ז י"ל דלענין קביעת המועדות דתלוי בב"ד חשבינן לתקופת ר"א אבל בברכת הגשמים שהוא על כל יחיד מחשבינן לדשמואל ובל"ה י"ל דבחשבון השנים סמכינן על חשבון האמתי דר"א שלא יבא טעות בקלקול החשבונות בעשיית מלאכה ביו"ט וחמץ בפסח אבל לענין הברכות לא חששו לקבוע בדקדוק ולא הוי ברכה לבטלה כיון שתיקנו כן חיוב הברכות ואף דאכתי לא הוי זמן שאילת גשמים. ובאמת ד' המ"ב אינו מובן שרצה להקשות דהי"ל לברך בתקופת ניסן בראש המחזור של י"ט שנים שהרי באותו רגע חוזרין החמה ולבנה כ"א על מקומה וע"ש דלשמואל איכא תרתי שתבא על מקומה וגם על נקודה שלה בזמן שהי' בעת הבריאה תחלת ליל ד' כשנתלו המאורות. אבל עיקר קושיתו ל"י דהא בכל כ"ז ימים ח' שעות בקירוב חוזרת הלבנה על נקודה שלה ובכל שנה חוזרת החמה על הנקודה ומ"ל שנה אחת או י"ט שנים. שוב מצאתי שכבר האריכו לדחות דברי המ"ב וכ' לעיין בפחד יצחק ערך חמה בתקופתה:

ובענין מ"ש מעל' להפוסקים דבמזכיר מאורע של שאר ימים בתפלה דהוי הפסקה מתפלת המוספין בחוהמ"ס בפרי החג דהוי קרבן יום אחר ואין כדאי להשיב דכמו דלא הוי הפסקה בכל התפלות כשהוא מזכיר באי' הימים של יו"ט משום ספיקא דיומא וה"ה הכא דתיקנו להזכיר של ב' ימים מספק ולא שייך לתקן שיתפלל ב' פעמים משום ספק באי' יאמר ביום השני וב' ביום הג' דאין מתפללין מוסף נדבה ועט"ז תר"צג ס"ק ג' בעל הנסים בש"פ דא"צ לחזור. וגם משום דלא ליתי לזלזולי תיקנו רבנן גם ביום ב' וע' עקרי דינים חאו"ח סל"ד סי"א בשם פחד יצחק ערך פסוקי מוסף להנוהגין לומר פסוקי מוסף

בחו"מס יקרא פסוקי קרבנות שאינו של אותו יום מ"מ לא גרע מלא אמרן כלל דהא ביום ב' של סוכות אמרינן קרבנו של יום א' מתקנתא דרבנן ואי הוי משום תפלת שקר לא תקינו הכי האידנא דל"ב ספק ודחה דהתם אלים טפי דמברכין על י"ט ב' אף שהוא ספק וכה"ג בפ"ג ממגילה ובכה"ג לט"ז בס' ק"ח דבהזכיר מאורע שאר הימים הוי הפסקה. ומש"ע בענין סה"ע דמונין ב' ימים ג' ימים למה לא נימא היום יום ב' כמו בברייתו ש"ע הנה קושיתו תפול גם עה"ת דכתיב וספרתם לכם מ"ט יום וכן דרך התורה בכ"מ לענין פסח וסוכות וכה"ג להקדים המספר לפני הימים משא"כ בברייתו ש"ע דקאי על הזמן שהי' בוקר של יום ראשון וכן כולם דאין להקדים הזמן וע' ירו' ריש רה"ש או אינו אלא ב' בשבת דכתיב ויהי ערב כו' אין למדין מברייתו ש"ע וע' תו' ר"ה ג"א ד"ה שני בשבת יע"ש בק"ע שמפרש דש"ה שלא הי' עדיין שנים או חדשים ולכן הוכרח למנות לימי השבת. ועכ"פ לא שייך דלכתוב הזמן קודם שמשמיענו הזמן של ערב ובוקר וי"ל דמש"ה גם לענין זה אין ללמוד מברייתו ש"ע וע' רש"י נזיר ז"א דלא מפסקי מהדדי וי"ל חלוק זמנים כמ"ש המפי שהעולם ככדור וא"כ הערב ובוקר ביום א' בעולם וע' ברכות ב"א ובשבת ע"ז כברייתו ש"ע ברישא כו' ובענין הנוסח לומר לעומר עב"ח סקכ"ו סק"ג והובא ט"ז בשם סדר הגט כותבין כו"כ בשבת ולא לשבת כי אז אפשר למיטעי דעם השבת נאמר ובאמת בנוסח הגט תמוה בשבעה ימים לירח ולא ולא כתבינן בשביעי לירח כעומד באמצע היום וכמו בשנים ושבועות בשני בשבת שנת ה' אלפים ולא כתבינן ה"א שנים. ב' ז"ך למב"י דברי יהוסף זכריה לפ"ק:

יומא

יומא כב

א

למלאות הנייר הנשאר חלק ראיתי להציג כאן איזה ענייני' קטנים הנוגעים לדינא מחי' ליומא כב"א והנה נשאלתי בילדותי בגורלות שנלקחו שנים כאחת מהקלפי והשבתי כי מקור הדין מפורש במ"א סי קל"ב ס"ג לענין קדיש שאם הי' שנים שוה באות המרובה שצריך להטיל גורל מחדש בין כולם וע' בא"ר סי' ק"ט וע' מח"ש וזכרון יוסף חאו"ח סי' א' שדחו זה וע' מעיל צדקה סי' י' ובע"קד חא"ח סי' ג' אות ויו אך בנ"ד לכ"ע הראשוני' הפסידו זכותם ול"ד לקדיש שהטילו הגורל בבת אחת ול"ד להא דס' קע"ג ס"ג דהי' בטעות מתחלה אבל הכא אף שנתינת הגורלות לא הי' על תנאי זה מ"מ כיון דהי' בידם להתרצות בחלוקה בלא גורל א"כ הוי גורל תמים וזכו לבדם להגריל ביניהם ועוד דהכא בקלפי גם אם לא הי' נוטל את השני מ"מ הוי האחד מהם זוכה קודם לחבירו אבל באות

המרובה בקדיש אם לא נלקחו השנים בבת אחת אז לא הי' זכי' כלל וע' שו"ת זכרון יוסף סי' א' שהאריך מהא דבההוא הנאה דצייתי ול"ד לגורל המרוצה שעשו לתקנת עבודת ת"הד ואינו מוכרח דלא שייך רק כשי"ל חלק שיזכה בחלקו כרשב"ם וע"ש עוד שהעלה לחלק להיכי שיוכל להיות לחצאין ולא עדיף קנין הגורל לגבי פייסות מקנין ההגבהה דעד דעקר לכולי' משא"כ בתה"ד דדמי לפקח וחרש וכן בקדיש שא"א לאומרה לחצאין עכ"ל ועב"מ ח' א' ש"מ המגבי' וכו' ובמוהרמ"ש וע"ש ב' ע"ב וכיון דמחו"ג דהאי תפיס בכולה וכו' וע' ירו' ערובין פ"י ה"י מפני קלקול הפייסות שאם יביאו קרבן אחר יהא צריך פיוס אחר וע"ש בשיו"ק דמהכא שמעינן אם הפילו גורל על קדיש ואירע קלקול או שנתבטל המנין ונתאספו פ"א צריכין להגריל בתחלה:

יומא כו

א

הא לא שכיח ע' רש"י וע' תו' מנחות נ' וע' תו' יו"ט דלא דקו ביומא ולא עיין בתוי"ש דהכא דאף דעולה נמי מעתרי מ"מ כיון דשכיחא יוכל כ"א להביא עולה וע' פרי תבואה סי' ס"ה במי שרגיל בנתינת יין לקידוש לבהכ"נ והא בסוף סוכה מי שהקריב היום לא יקריב למחר דמצוה לחלק למי שלא זכה עדיין וע' רדב"ז ח"א סי"ז דאף אם רוצה לשלם בעד הנחת הערוב רק י"ל דפרי החג הי' עולות דמעתרי וכן ביין לקדוש בשבת דמעשרת ולא שייך חזקה משא"כ בשאר מצוות וביומא בד"א בק"צ כו' והכ"נ י"ל דיש בכח מצוה זו להתעשר בזיכוי רבים עכ"ד ונ"ל דז"א דהתם מיירי בכהן המקריב דמקריב בשלו וכס"פ הגוזל ובזמ"ק המפ' מיומא כו"ב על פרש"י בריש מכלתין משא"כ בקידוש דלא שייך לחלק הטעם דמעתרת יותר בצבור מביחיד ולפרש"י בל"ה ליתא וע' נו"בי מ"ק חיו"ד סכ"ו לענין סנדק דאין ללמוד מקטורת דלא שייכי אלא בכהנים יעש"ב וא"כ לענין קידוש שכולם ראויין לזה והוי כשאר חזקות לפרש"י ולכן לא שייך עושר בזה לכ"ע וע' פרי תבואה דבעי חזקה שיש עמה טענה שכבדוהו לזה וכרדב"ז בסי' קפ"ב אם לא הי' לצבור ס"ת וקראו בשל יחיד וע' ט"ז או"ח קנ"ג סק"ו ובהכי מיירי המחבר שם ס"ב כ"ב שהרי ד"ז נובע מר"מ שבמרדכי ב"ב פ"ג ס' תל"ד ובדר"מ שם סי"ד דגם במצוה בעי חזקה שיש עמה טענה. ופשוט דהיכי דהחזיק בנתינת יין רק בימים נוראים אף דממילא י"ל רשות לשאר שבתות השנה כיון דהוי מצוה אחת מ"מ היכי שהפסיק אח"כ דבטלה חזקתו ול"ד לתפלה בימים נוראים שאין כ"א הגון לזה ורשאי להתפלל אבל לענין שאר עשיית המצוות אין חילוק כלל לשאר שבתות דאם הפסיק בנתים

שפסק חזקתו. ובתשובה הארכתי לבוא במשפט על כל נעלם בחקירה זו ואין המקום להשתרע פה:

יומא נה

ב

עוד גרגיר א' למלאות החלק בחי' ליומא נ"ה ב' ונבדור ד' זוזי ע' תו"י וע' תו' תמורה ל' סע"א דכיון דלא הי' ניכר האיסור עד שנתערב יש ברירה וצ"ע בתו' חולין להנ"ב דמכח ברירה שרי לכהן אם האיסור הי' מקודם שנתערב וע' במ"א סי' קנ"ג ס"ק ז' וע' תו' סוטה י"ח א' ד"ה וחזר וחלקן וע' שו"ת בר"א חאה"ע סל"ב וע' בשו"ת בית אפרים חיו"ד סי' ע' לפרש ד' הרמ"ר דדוקא בנולד האיסור בתערובות יעש"ב ויש הרבה אריכות דברים בכל זה ואכ"מ.

יבמות

ב

ב

תו' ד"ה או שנמצאו אילונית כו'. ול"נ דבהדיא קתני כו'. ועבדו"ח מרע"א די"ל דודאי רובא דקפיד ולכן בההיא דקטן וקטנה י"ל דר"מ דאזיל לשיטתו דחייש למעוטא ואף דהוי מיעוטא דמיעוטא לא דמי להא דרוב עגלים כיון דכל מיעוט עומד בפ"ע יעוש"ב. ובאמת התו' לשיטתיהו בבכורות כ' ע"ב ובכ"מ בשם ר"ת דלא ס"ל לחלק בסברא זו היכי שהמיעוט מכללא דהמיעוט הראשון שהקשו בהא דר"מ אשמ"ה ולא אמרינן סמל"ח ועבנמ"י ובזה השבתי לשואלי ע"ד הפליתי בסי' ט"ו אות ג' דמצרפינן מיעוטא דבמקום סייף נקב למיעוטא דלמא נפל הוא מהא דכתובות טו"א פרט לזורק אבן ואמאי לא אמרינן סמוך מעוטא דבמקום סייף נקב למיעוטא. ומכח זה הי' מוכרח כדעות הסוברים דלא אמרינן סמוך רק ברדל"ק. אך באמת אין הדמיון עולה כלל דהא דתרי מיעוטי מצטרפין היינו כששניהם באים להורות על ענין אחר כגון מיעוטא דבמקום סייף נקב למיעוטא דנפל דתרוויהו באים לגרוע חזקת בר קיימא ובקדושין גבי אסופי דאוקי מיעוט ארוסות ומיעוט שהלכו בעליהן למה"י דהוי"ל פלגא ופלגא דתרויהו ממעטין הרוב דזנות. וביבמות קיט"א סמוך מיעוטא דמפילות למ"נ. ובס"פ בהמה המקשה דסמוך מיעוטא דנדמה כו' דהך צירוף מגרע כח הרוב דכל הני אינם זכרים וליכא אלא חד רובא. וכן קושית התו' בנדה י"ח ד"ה שליא ותו' פסחים ז"ב ד"ה מפני דסמוך מעוטא דחולין לפלגא דמוכר וע' תו' ב"מ כו"א ד"ה לעולם. וכן בהא דברכות נג"א מעוט לכשפים ומעוט לגמר הוי"ל רובא לאו לריחא. וכן לענין סמוך מיעוטא דמפילות למיעוטא דבעיתותא דשניהם

מפקין הרוב דמתעברות ויולדות וכמ"ש התו' ב"ב צב"א ד"ה איכא למימר. וע' בכורות נ"ו דמשמע דפליגי תנאי בהא. משא"כ היכי שאין המיעוטים מענין אחד וכמ"ש התו' בחולין סג"ב דהתם יש ג"כ מעוט זה דשמא של עוף טמא למעוט טריפות כיון דהני תרי מיעוטי רק לאסור ולא לגרוע כח הרוב. ודהר"נ בחולין אינן מבוררין לכאורא בזה. ועבר"נ ב"פ אין מעמידין מהד"ת הרסנא עיקר מכאן נהגו ליקח פת מא"י דאי משום דם רוב ביצים אין להם דם ונו"ט לא שכיחי ועוף טמא אינו מצוי בינינו. וע' בנחלת יעקב בתשובת נכדו הגאון סד"נ מה שהעיר עפדהר"נ דחולין וכן לענין סמוך מיעוטא דבמקום סייף נקב למיעוטא דטעי בעבורא דירחא כיון שאין המעוטים מענין אחד וכל מעוט איכא רובא לנגדו. ועבח"ד בסוף כללי ס"ס בענין ס"ס נגד חזקה או רובא דמחלק בזה דהא דחזינן לפי ק' התו' דאי רוב רצון דאורייתא לא מצרפינן לס"ס היינו משום דהוי רק ס' אחד כנגד הרוב וכמאן דליתא דהך ס' דאינו תחתיו אינו כנגד הרוב דאי גם אינו תחתיו הי' ברצון מחמת הרוב אבל כששני הספיקות עומדים נגד הרוב או החזקה מהני ס"ס ולפי מש"ל א"ש הכל כהוגן ואחרי בינותי בספרים ראיתי בשו"ת רע"א סי' כ"ה וסי' ק"ו שהרגיש בישוב קושית הריב"ש סי' שע"ב עהתו' כתובות ט"א אמאי מצטרפין מעוטא דאונס לס"ס אלמא דרובא ברצון והקשה הריב"ש דשפיר אמרינן סמוך מיעוטא דאונס למחצה דאינו תחתיו וכדקאמר בר"פ האשה בתרא סמוך מעוטא דמפילות למ"נ וכתב בקצרה לחלק בין היכי שהמיעוטים מענין אחד ועבב"א שער רוב וחזקה סס"ח וכן מצאתי בשמ"ק שכתב ג"כ על קושית הריב"ש ולא ידעתי מהו דהתם תרויהו המפילות והנקיבות מגרע הזכרים מחד טעמא כיון דבעינן זכרים בני קיימי וא"כ אדרבא נימא דמן הרוב היא או נקיבות או נפל אבל מיעוטא דאונס ומחצה דא"ת כ"א עומד בפ"ע ומיעוט דאונס בטל נגד רובא דרצון דלא הוי מחד טעמא ואין המיעוט אונס מסייע למציאות המעשה דאינו תחתיו דלא שייך לומר ע"פ ספק דאינו תחתיו דכ"ז הי' ברצון וכיון דהרוב מורה על רצון איך יצטרף עם מחצה דא"ת ולא בא רק לדון על ההכשר שלה והוי ג"כ תרי רובא עכת"ד בתוספות ביאור וכעת מצאתי כסברא זו בס' בר"א חיו"ד סמ"ג אות ו' וסי' נ"ג אות ח' ובחאה"ע סי' ס"ה אות י"ב ובסי' ע"ו אות ז' וגם בישועת יעקב על אהע"ז וע' בדב"ח חיו"ד סי' נ"א. ובעיקר דברי הגרע"א בתו' דיבמות י"ל בפשטות דהא כל עיקר קושית התו' רק לרב אסי דס"ל לקמן יב"א צרת אילונית אסורה אבל לרבא דפוסק הלכתא דצרת אילונית מותרת לק"מ קושית התו' מעיקרא וע' בנמ"י בסוגיין שהביא כן להדיא בשם ר"ת וי"ל דרבא לשיטתו בר"פ האשה בתרא דלא חיישינן למעוטא דמעוטא אבל רב אסי ס"ל כשינויא דרב נחמן התם. וי"ל דר"מ חייש גם במיעוטא דמיעוטא. וע'

תו' ג'יטין ב' ע"ב ד"ה סתם וכט"א ד"ה אבל ובע"א לד"ב וע"ש בתו' מ' ע"ב וע' תו' יבמות קי"ב ד"ה סיפא ובחולין פו"ב, ובסתירת דהש"ס דיבמות פ"ב א' דקאמר והא רבא הוא דאמר כו' עבנוב"י מ"ק חאו"ח שהגי' התם רבה יעש"ב. וע' בפסחים י"ב ע"ב דאמר רבא גזירה משום יום המעונן ור"מ לא חיש ליום המעונן וע"ש ברש"ל דיום המעונן הוי מיעוטא. ולפ"ז ע"כ מוכרח לרבא לחלק דר"מ חיש למעוטא דמיעוטא ועש"ות יד אלי' סי' צ"א משש"ב. ובלי"ה י"ל דהתוספתא אתיא כאחרים לקמן ט"ו א' דאפי' הכיר בה צרת בתו אילונית דמותרת ובמש"ל ניחא ג"כ קושית רע"א על תרוצו של ר"ת דמאי פריך וכר"מ מי סבר לה והתניא קטנה מתייבמת. ודלמא ר"א מיירי בלא קיבל עליו. די"ל ג"כ דר"ת אזיל לשיטתו וכמ"ש הנמ"י וסתמא דתלמודא התם פריך לדידן דקיי"ל כרבא דצרת איילנית מותרת וא"כ לק"מ קוהתו' מעיקרא ועבשעה"מ ב"ה מקואות כלל ג' בד"ה ודע שהאריך לפלפל לתי' הר"א דהא אכתי הוי ס"ס דלמא לא תהי' איילונית ודלמא אי הוי קיים לא הי' מקפיד וע"ש שהעיר לדעת הר"מ והפר"ח דלא הוי ס"ס בתרי גברי אי אמרינן ס"ס בדבר שאין בידו שלא לבררו ועבחי' לכתובות ט' משש"ב בחקירה זו. ולפ"ז א"ש בפשטות לדעת הרשב"א דס"ס מטעם רובא ועדיפא טפי ועש"ך יו"ד סי' קי"ט דין כ"ז. וא"כ לר"מ דחייש למיעוטא לא אזיל גם בתר ס"ס ועשה"מ פי"ט מאס"ב הכ"ג עהרשד"ם דלריב"ש דכהנים בזה"ז דהוי כהני חזקה מותר לישא שבוי' דהוי' ס"ס והא הוי בתרי גופי וכהרא"מ ואכמ"ל בפרט זה: סע"ב תו' ד"ה בתו ואור"י דל"ד: ועתו' סנהדרין נג"ב ד"ה השתא ורש"י סנהדרין עו"א ד"ה גלוי ותו' כריתות ג"א ועתו' פסחים מ"א א' ד"ה איכא ועתו' בכורות יד"ב וע"ע בנוב"י מ"ת חחו"מ סי' ס' ובחי' לקמן סח"ב:

ג

א

קורבי נקיט. ובאשתו הקדים בנה לבתה וכן בכתובות לו"ב וכדאיתא בנדה ל"א סע"א תלה הכתוב כו' וערש"י ב"ב יו"ב ד"ה רבי'. ועל"ק כח"ב ולקמן מ' ע"ב שנסתר זה: ואיידי דתני ג' וכה"ג לקמן כ"ב א': אי תנא מן היבום. ולעיל לא הוצרך רק דאינו מחויב לחלוץ משום מצות אשת אח דהא אח"כ פריך וליתני אסורה לחלוץ ופריך עלה מאי קעביד אבל לבתר דמסיק דתנא פוטרות דבמקום מצוה וא"כ ממילא ידעינן דהוי כא"א שלא בממ"צ ולהכי משני שפיר והא קמ"ל דכל העולה והיינו דאיסורא איכא שאם אתה אומר חולצת כו'. ועבמה"ב בענין אחר:

ב

ודרב אסי. על"ק כ' ע"א:

תו' ד"ה למעוטא אלא מיתורא: ובזמקה"תו גיטין פו"א ד"ה מנינא דלמה לא מפיק כולהו מחד מיעוטא ממנינא דרישא ונדחקו דלא חשיב אלא פסול התלוי בגט עצמו. וא"כ ליכא למעוטא אלא מיתורא וכתו' נדה יח"ב ד"ה האמר. ואולם התו' בגיטין ה"א ד"ה בשניסת דקדקו שפיר דאזלי לשיטתי' דלאו מיתורא שמעינן לי' רק ממיעוטא. ומ"מ קאמרינן הכא דאתיא למעוטי דחברי' אף דלא תני לי' במתני' דלא שייך למכללי' בהדי' צ"צ מ"מ ילפינן שפיר מיתורא דאינו פוטר כלל. ואף דל"ל למעוטי צרת ממאנת לדידן דקיי"ל דמותרת בשאר אחין והול"ל מנינא דרישא למעוטי צרת ממאנת דהא ליכא למעוטי צ"מ מיתורא דסיפא דהא משכחת בצ"צ י"ל דרב ורב אסי לטעמייהו לקמן קז"ב יע"ש. וה"ד למעוטי מחזיר גרושתו. ואף דבמתני' דאי לא קתני על"ק י' ע"א ובמתני' לא תני אפי' דאיסורא כדמוכח התם ועל"ק עח"א דהא מ"מ מצי למיחשב לי' בהני דמתני' רק דלענין פטור תני מלתא דפסיקתא ומ"מ שייך למעוטי דאינו פוטר גם בכה"ג. ומה שהביאו מקדושין ט"ז והא ארבעה קתני יע"ש בתו' דדייק מדקתני ואי אתה יכול לומר ארבעה וצ"ל דדייק ממ"ד התם ובכ"מ והא אלו קתני ועי' תו' ר"פ כל הנשבעין ותדע דהא לקמן לקמן יג"א חשיב ג"כ במתני' ששה עריות ולא אמר למעוטי מידי ועתול"ק מ' סע"ב. ומיהו למ"ש התו' בריש מכלתין דלהכי לא תני ט"ז עריות דלא תימא דלמעוטי הני דחשיב וא"כ ע"כ מוכרח דמנינא דרישא אתיא למעוטי מדל"ת עריות כמו בסיפא. והא דבעי רב יהודא לקמן יא"ב מרב ששת במחזיר גרושתו דהא ר"י אמר רב ס"ל דצרת סוטה אסורה י"ל דהתם דבעי מר"ש דמותיב לקמן אדרב אסי וי"ל דלמעוטי צרת אילונית. ועש"ות בש"א חחו"מ סי' י"ג ושו"ת ברית אברהם חחו"מ סי' ד' שסתר דבריו: שומע אני אפי' כו' עשו"ת כסא דהרסנא סי' ש"א וש"ות חמדת שלמה חאו"ח סי' ל"ח ושאר אחרונים בישוב קושיתו: תו' ד"ה מה אחות. ולפמש"ש בתו' דדוקא באשת אח חשיב פירכא א"ש: ד"ה טעמא דכ"ר ותימא לר"י. לכאורא יש לדחות דא"כ לא אצטריך למישרי כלאים בציצית וא"ל דלמא באמת קאי הסמוכין איפכא וכמ"ש התו' שם דד"א ד"ה דכתיב ול"ל לשתוק קרא מיני כיון דעלי' אתיא לאשמעינן דבעלמא דחי אפי' ל"ת שיב"כ ז"א דלא מסתבר דקרא אתיא לאשמעינן דבציצית חמור העשה טפי וע"כ דסמוכין לכלאים בציצית דעדל"ת ואצטריך עלי' לגופי' דל"ת למילף מציצית דמ"ל חומרא רבה וכו' ול"ל דהסמוכין לחייב כלאים בציצית דלא דחי לאו דכלאים כי היכי דלא נליף מעלי' ואל"כ עלי' הוי דרשינן הסמוכין איפכא דאל"כ לשתוק קרא מיני' ז"א דא"כ לא לכתוב לא גדילים ולא עלי' וממילא ידעינן דהא ל"ת חמור מעשה ואולם באמת קושית התו' שפיר דלכתוב רק עלי' ולשתוק מגדילים וממילא ידעינן דבעלמא דחי אפי'

ל"ת שיב"כ דאל"כ למה איצטריך קרא ולזה תירצו שפיר דהוי דרשינן להתירא ולכן איצטריך שפיר קרא דגדילים ומיהו למאן דמצריך קראי בל"ת שיש בו כרת ויליף משבת ושאר קראי וע"כ צ"ל דאצטריך הסמוכין לחייב נשים בציצית דס"ל כמ"ד דציצית הוי מ"ע שזה"ג וכמ"ש התו' שם ובזה ניחא קושית התו' לקמן ו"א ד"ה טעמא דכ"ר ויעו"ש במהרש"ל לקמן דד"א בתו' ד"ה דכתיב לא תלבש כו'. ובזה ניחא ג"כ למאי דפריך מה לתמיד שכן תדיר והא למ"ד דציצית חובת גברא וחו"מנ א"כ גם ציצית הוי תדיר וצ"ל דלדידיי אצטריך הסמוכין כדאמרן לחייב נשים בציצית ולדידי' כיון דלא מיותר סמוכין שפיר י"ל כסברת התו' דמעלי' ילפינן דבעלמא דחי ועתו' ברכות י"ד וע' ש"ות ש"א סי' ל' ואין להאריך וע' תו' מנחות מ' ע"א ד"ה סדין כו' דלפרש"י משום דלב"ש לא דרשי סמוכין למשרי כו' והקשו דהא במ"ת לכ"ע דרשינן ולמ"ש ניחא דכונת רש"י דאצטריך הסמוכין לחייב נשים בציצית ולהכי כתב שפיר דלא נקיט אוסרין ומתירין משום דציצית חובה הוא לבגד ואפי' אינו לובשה וא"כ הוי ג"כ תדיר ולא דריש לעד"לת וע' ט"ז א"ח סי' תצ"ח סס"ק יב' ובלא"ה י"ל דב"ש לשיטתי' בנזיר ד' ט' דאין שאלה בנזירות ואכ"ק לשתוק קרא מינ' דהא ידעינן מראשו ובלא"הנ למ"ש התי"ו יבמת ה' ב' סד"ה כולהי דלמ"ד נו"נ אין קריבין בי"ט ויליף עדל"ת מנזיר וי"ל דב"ש לשיטתייהו נו"נ אין קרבין רק דקושיתם לר"א די"ט עול"ת ועת"פצ חלק יו"ד ס' מ"ח וגם לב"ש לשיטתם חגיגה ו' ב' דעולה שהקריבו במדבר עולת ראי' הוי וצ"ע במ"ש התו' שם דלב"ש לא דרשינן סמוכין משום דילפי עדל"ת מנזיר וצמר ופשתים לכדרבא וס"ל כר"י דלא דריש סמוכין אלא היכי דמוכח ומופנה ולדידהו הוי בכה"ג אפשר לקיים שניהם והא בפשטות י"ל דלדידי' דסדין בציצית פטור משום דילפי מראשו וא"כ אתיא הסמוכין איפכא דלא לידחי עשה לל"ת וכמ"ש התוס' דלקמן:

ד

א

ואפי' למאן דלא דריש, הומ"ל כפשוטו מדנאמרו בדיבור אחד גדילים ולא תלבש שעטנז ועי' ירושלמי פ"ג: תו' ד"ה ל"ת כו'. דמצותו בכך עי' תו' לקמן ה"ב ד"ה וכולהי ועמש"ש: תו' ד"ה דכתיב כו' דלחייבי בציצית כו' וא"ל למש"כ התו' לקמן ו"א דס"ד דלא לידחי עשה דציצית לאו דכלאים כו' דא"כ אכתי הוי עשה השוה בכל י"ל דאי הוי מחייבי בציצית א"כ י"ל איפכא כקושית התו' ומשום דהוי ילפינן דדוחה אפי' ל"ת שיב"כ אך ז"א דלא מסתבר דקרא אתיא לאשמעונן דעשה אינו דוחה אפי' ל"ת גרידא ול"ת שיב"כ הוא דדחי וכמש"ל בשיטת התו' בד"ה טדכ"ר כו' יע"ש וע"כ צ"ל בפשטות דכיון דנשים

יתחייבו בציצית א"כ אתיא הסמוכין לחייבם בציצית דכל שישנו בלא תלבש שעטנז ולא אצטריך כלל לענין עדל"ת ובדרך פילפול לחדד התלמידים אמרתי בהמשך דברי התו' להא דלעיל ע"פ ה"ד בקדושין ל"ה ב' כל מל"ת נשים חייבות חוץ מבל תקיף ובל תשחית כו' מנ"ל דכתיב לא תקיפו פאת ראשכם ולא תשחית פאת זקנך כל שישנו בהשחתה כו' ומנ"ל דלתנייהו בהשחתה אב"א קרא כו' יעש"ה וקשה להא דלעיל בסוגיא דהתם דילפינן דכל מל"ת נשים חייבות מקראי וצריכא כו' דאי אשמעינן הא משום דאיכא איבוד נשמה חס רחמנא כו' וא"כ הרי קושיית הגמרא במק"ע לכתוב לגבי כופר לחוד וממילא ידעינן דאפי' בדליכא איבוד נשמה חייב דאלכ"ק ל"ק גבי הקפה דנ"פ הא ליכא איבוד נשמה אך י"ל דמנ"ל דאמרינן כל שישנו בהשחתה כו' דהוי אתי למיטעי דלמא מש"ה משני קרא בדבורי' וכתב זקניך כי היכי דמרבינן מראשיכם דלחייבו נשים בהקפה והכי הוי דרשינן איפכא כל שישנו בהקפה ישנו בהשחתה ולהכי אצטריך זקניך שהעלתה זקן והשחיתה פטור וכמ"ש רש"י שם אבל מ"מ חייבים בהקפה דלהכי אתיא זקניך למעוטי דלא נקיש להקפה ומשום הכי כתב רחמנא הני תרתי ואם כן השתא ליכא למימר דדרשינן איפכא דא"כ ל"ק לגבי הקפה הא בלא"ה נמי ידעינן דהא כל מל"ת נ"ח וע"כ דלימוד זה אתיא לפטורא אבל ז"א דאי הוי דרשינן איפכא דלחייבו נשים בהקפה א"כ קשה ל"ל לימוד דעשה דציצית דוחה לאו דשעטנז הא לפ"ז דדרשינן איפכא הוי לאו השוה בכל ואולם י"ל כסברת א"ז רש"א על קושית התו' למאן דפוטר נשים מציצית נקיש כלאים לציצית לאיסור וע"כ דחייבות בכלאים וכדאמר בביצה ספ"ק כלאים למאי חזיא והקי' דהומ"ל מסוגיא דילן דחייבות בכלאים דאל"כ הוי לאו שאינו שוה בכל וא"כ צ"ל גדילים הא מראשו נמי מוכח ותי' משום דהעשה אינו שוה בכל והו"א דלא דחי ואולם לפ"ז מה הקשו התוס' דלחייבי נשים בציצית הא לפי קושיתם הוי האי עשה שוה בכל אע"כ דנשים פטורות מציצית מדלא כ"ר גבי כופר לחוד. אך לפ"מ שהקדימו התוס' ואיפכא ל"ל מקשה התו' שפיר די"ל דמש"ה כתיב גדילים מופנה דדרשינן איפכא דאפי' במקום גדילים לא תלבש שעטנז ול"ל דא"כ לשתוק קרא מיני' ז"א דהוי ילפינן מראשו דהשתא הוי לאו דהקפה שוה בכל ומש"ה כתי' דעשה אינו דוחה ל"ת ולעולם דנשים חייבות בציצית: ג"מ ואמר רב יוסף אפי' מאן דלא דלא דריש כו' ובתשו' הגאונים קדמונים סי' ל"א אמר רב ששת אפי' למאן דל"ד כו' ובתר כן א"ר יוסף כו' וכי היכין דציצית צמר רחלים כו': רש"י ד"ה הקיש כו' שזו מידה כו' וכדלקמן ז"א וברש"י לקמן ו"ב ד"ה לחלק ועל"ק נה"א רש"י ד"ה חייב עכאו"א דהיכי דעבדינהי לכולהו כו' ודוק: תו' ד"ה דא"כ כו' דל"ש גבי עריות דאין זנות לבהמה וכדלקמן נט"ב ואע"ג דלהדיא

כתיב בעריות ברובע ונרבע ויקרא סי' י"ח פסוק כ"ד וסי' כ' פט"ו ט"ז וכדדריש בריש סנהדרין ועל"ק נד"ב דדריש בהעראה באא"ע להעראה דבהמה וכאן בא לעונש לנשכב וכסנהדרין נד"ב מ"מ כיון דלא מייתי רק אגב שאר מילי דכייל קרא ב"פ עריות ולהכי ניחא לי' טפי לכתוב עונשו לגבי מכשיפה וע' תול"ק נ"ד ע"ב סה"ד וחייבין ועל"ק נד"ב בהעראה דאחות אב ואחות אם באא"ע להעראה דבהמה:

ה

א

רש"י ד"ה ואכתי עלא"ז רש"א וע' תו' נזיר מא"ב ד"ה אכ"ר ראשו ועשו"ת אבני מלואים סי' כ"ב:

ב

אלא כולהי משעטנז נפקא ערש"י וי"ל בפשיטות דמדכתיב שעטנז בהעלאה ובלבישה שמעינן לאפנויי וכ"כ בתשובת גאונים קדמונים בסי' ע'. וצ"ל דאף דלעיל לא הוי ילפינן חד מחברי' מ"מ לענין שוע וטווי ונוז שפיר ילפינן בהא חד מחברי' כי היכי דלא כתיב יחדיו בתרויהו דשפיר הוי גלוי מלתא דחד טעמא לתרויהו: תו' ד"ה כולהי ומיהו מב"כ לא הלמ"ל וע' ירו' ספ"ה דתרומות דנין דבר שמצותו בשריפה כו' וכן בירו' סוטה פ"ח סוף ה"ב ולפ"מ דקי"ל בב"ק קי"ג א' ומבואר ביו"ד סי' ש"א סעיף י' בהג"ה הלובש כלאים ואין מכוון להנאתו וצ"ל דמיירי שלובש בגדים אחרים על בשרו בענין דלא הוי פס"ר וכמ"ש התו' בשבת כ"ט סע"ב וא"כ י"ל דלהכי לא מייתי מב"כ די"ל הטעם משום דשא"מ דהא ב"כ להי" של כלאים בבגדים שלובש קודם האבנט ושוב לא הוי פס"ר. ואולם הר"ן כתב בפג"ה בסוגיא דריחא מלתא דלענין הנאה אע"ג דהוי פס"ר שריא לר"ש דהא אמרינן התם מוכרי כסות מוכרין כדרכן ובלבד שלא יכוונו והא התם ודאי מטי לי' הנאה אלא כיון דלא מכוון לה ל"ח מידי וע' פסחים כה"ב בפלוגתא דאפשר ולא קמכוון ועב"ס החיים בהלי' ר"ה תקפ"ח סוף דף נ"ט סע"ב באורך וע' בע"ג י"ב בנתפזרו מעותיו ואף דהוה פס"ר דתליא בכוונתו כסנהדרין ס"א א' וע' ש"הג ס"פ האורג דכשעושה ג"כ דבר היתר כצבי ניצוד בבית וכן ביכול להיות גם בלא פ"ר. וע' ר"ן נדרים ט"ו סע"ב דהנאת הגוף בהדי הנאת המצוה אסור וכ"מ בחהרשב"א לסוכה ל"א וכ"מ בב"י סי' תקפ"ו בשם הכל בו במודר הנאה משופר וע' תו' ר"ה כ"ח ד"ה המודר וע' שו"ת נוב"י מ"ת או"ח סי' קל"ג וכבר עלה בדעתי להסוברים דלא חיישינן להנאת הגוף די"ל דהא דמללהנ"נ הוא משום דבר שאמת"כ ובהנאה לא חיישינן לפס"ר ומסולק כמה קושיות אך י"ל להתו' מנחות מ' דכלאים בציצית הותר לגמרי ואפי' בלילה ועריטב"א סוכה ל"ה א' ד"ה איכא ולהר"ן ס"פ ח' שרצים שלא אסרה אלא מלבוש שסתמו להנאה

ולהכי מייתי מכלאים בב"כ דלא הותר אלא בשעת עבודה ואף לר"י י"ל לרש"י בשבת קכ"א ב' דדשא"מ אסור מדרבנן וע"ש ברשב"א וקל"ג א' בחי'. וגם י"ל ע"פ קושית המפרשים לדעת המאירי דהנאת הגוף שבשעת הנאת המצוה אין בכך כלום רק שלא יהנה אחר עשיית המצוה והא דמודר הנאה בימות החמה שאסור לטבול משום דנהנה אחר קיום המצוה ועבשעה"מ פ"א משופר ופ"ח מלולב וע' שו"ת חמדת שלמה חאו"ח סכ"ג. ויש לדון למש"כ השעה"מ לחלק דבלבד שלא יהנה לאחר עשיית המצוה ובמודר הנאה ממעין אסור כיון שההנאה באה לאחר המצוה ולפמ"ש התו' דמצות פו"ר לא מקיים עד גמר ביאה א"כ יהי' אסור במודר הנאת תשמישן משום מללהנ"נ לשיטת הרשב"א אי שייך כאן במה שנהנה קודם עשיית גמר המצוה. וע"כ דס"ל לחלק בין קודם עשיית המצוה לגמר המצוה. ולפ"ז הרי כאן אינו מכוון רק להנאת המצוה ולהכי מייתי מכלאים בציצית שהתירה בו התורה דרך לבישה ואפי' בלילה ומשום מללהנ"נ לא הי' להתיר כ"א בשעת קיום המצוה ובכה"ג עדיפא מהך דמעיין שבאה ההנאה לאחר עשיית המצוה. ולכאורא אמרתי להוכיח דע"כ הך סוגיא אזלא לדידן דציצית חובת גברא מדלא אמר מה לציצית שכן תדיר וכקאמר להלן גבי תמיד וכיון דהמצוה לא חלה עליו קודם שלבשו והוי הלבישה באיסור, שוב מצאתי בשו"ת ברית אברהם חאו"ח סי' ג' שהעיר ג"כ דמנ"ל משום עשה דוחה ל"ת ודלמא משום מללהנ"נ והרגיש בסברא זו ודחה זאת מדהכ"מ בפ"א מציצית הי"א בציצית של עיר הנדחת דשייך ג"כ מללהנ"נ וא"ז מוכרח דהתם כל הבגד מותר אבל הכא אם הוא נהנה מכלאים כל הבגד אסור. וע"ע בסה"ח בקו"א ושו"ת תועפות ראם שבא כעת לידי שהאריך ג"כ בקושיא זו לפי דרכו. וגם נ"ל דלק"מ לפמ"ש התו' יבמות צ' ע"ב דכסותך משמע שאתה מכוסה כבר והחיוב בא לאחר שנתעטף ומ"מ מיקרי בעידנא כיון שעוסק בעשיית המצוה וכמבואר בנמ"י בפא"מ ד"ל וענוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קמ"א. ועפזמ"ק התו' דלהכי לא מייתי מבגדי כהונה די"ל הטעם משום דמללהנ"נ משא"כ בכלאים דע"כ דהוי מטעם דחי' כיון שאינו מקיים המצוה עד אחר שנתעטף ובשעת הנאת הלבישה אין כאן הנאת המצוה כלל. ולכאורא לפמ"ש הרשב"א בנדרים דט"ו במודר הנאת תשמישך עלי דהא מצווה הוא במצות פ"ו ומצ' ללהנ"נ ותי' דמצוה דפו"ר הי' יכול להתקיים להקים זרע מאשה אחרת. ולכאורא אמאי אמרינן בר"ה כ"ח המודר הנאה מחבירו מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה דמללהנ"נ הא אפשר לתקוע באחר וכן הקשה השעה"מ רפ"א מ"ה שופר. וכתבו האחרונים דהיינו כיון שיש הנאת הגוף מלבד הנאת המצוה ולזה הקשו הא מ"מ מחוייב לקיים מצות עונה ותי' דזהו מחמתה אבל באין כאן הנאת הגוף כיון דמללהנ"נ מה לי זה

ומה לי אחר וניחא גם דעת הכלבו המובא בב"י תקפ"ז ס"ד ועי"ש בט"ז לדעות הסוברים דלא חיישינן להנאת הגוף בהדי' הנאת המצוה דכיון דמותר באחר אסור לתקוע לו משום הנאת הגוף. ולפז"מ קוהמ"פ דבציצית א"ל מללהנ"נ כיון דאפשר בטלית אחר הי' אסור משום הנאת הגוף אבל בב"כ דליכא הנאה כלל דהא א"א בבגד אחר ולכן בכה"ג מותר משום מללהנ"נ ובזה אין אנו מוכרחים לחלק בעדל"ת משום מצותו בכך דבלא"ה י"ל משום מללהנ"נ. וע"ע בפסחים כ"א א' סד"א בהדי' דשריף ליתהני מיני' וע' בד' שיטות לפסחים כה"ב ואכ"מ. ומיהו בל"ה נ"ל להמל"מ בפ"ה מאישות בד"ה ודע דהא דמללהנ"נ היינו דוקא בדיעבד וע"ש בדברי המגי' שהכנה"ג ודעמי' חולקין וכ"כ בג"פ סי' קכ"ד סק"א יע"ש. וע' שו"ת נוב"י מ"ת חאו"ח סקל"ד בד"ה ולישב. ויש לפלפל לכאורא במש"כ התו' גיטין ג"א דבדאורייתא אין חילוק בין לכתחלה לדיעבד וע' במקראי קודש פ"ח מלולב דעז"ב דמללהנ"נ בין בדאורייתא בין בדרבנן. ועברז"ה ובמלחמות לרמב"ן בפ"ד דר"ה. וע' כסא דהרסנא סק"ח מש"כ בדהרז"ה במללהנ"נ בדרבנן יע"ש שמפקפק בזה. וע' רמב"ן ביבמות ק"ג בטעמא דמ"ד מללהנ"נ כיון דאם יצא נהנה ועביד איסורא דאם לא יצא לא עשה כלום וכדי שלא יהנה דלא יעשה איסור אמרינן דלא יצא ולא כתב הטעם משום מהבב"ע דכיון דעדל"ת אין כאן עבירה אבל בגזל שאינו רשאי לגזול חבירו לקיים המצוה זו ועבחי' לסוכה לא' א' וע' חמ"ש חאו"ח סי' כ"ז וגם י"ל כירו' פ' האורג תמן במצה גזולה היא גופא עבירה ועט"ז חו"מ סי' ר"ח וכן בשופר של עולה דהא בחול אין מעילה בקול ובזמ"ק הנוב"י מ"ק בסה"ס ע"ד הריב"א שבתוס' חולין קמ"א א' ד"ה לא צריכא דכיון דהאיסור מחמת שהיום גורם לא הוה מהבב"ע וע' תו' גיטין מ"א דמ"ע של פ"ו מקיים בגמ"ב וזה סותר למש"ל בשם השעה"מ בדעת הרשב"א דבמודר הנאה ממעיין אסור לפי שההנאה באה לאחר עשיית המצוה אך לפ"ז מאי מקשה הרשב"א באומר הנאת תשמישך עלי והא מללהנ"נ והרי אף כשבא לאחר עשיית המצוה אסור וע"כ דהוי בגדר אחד בענין דחיית עשה לל"ת דהוי בעידנא כיון שעוסק בעשיית המצוה משא"כ לאחר שכבר פקעה מצותו. ומ"ש התו' דלמ"ד נו"נ אין קרבין ביו"ט דיליף מנותר. עשו"ת תפ"צ חיו"ד סס"י מ"ו וע' תו' פסחים פד' א' ד"ה ולא.

וכ"ת נילף ממילה עש"א סנ"ט ועשו"ת ברית אברהם חא"ח סי' ב' אות ז' מש"ב אי הוי בתורת היתר וע' בשעה"מ פי"ב מהמ"א מדיליף ממילה דעדל"ת כמו דלא מצינן למילף מדבר שמצותו בכך וע"כ דמילה הוי דחוי' וא"כ הא אפשר לקיים שניהם וכמ"ש התו' בשבועות ג"א ד"ה ועל הזקן. ותירץ דשאני מילה שהוזהרו גדולים על הקטנים אבל לגבי

הקפה הוי גזה"כ לא תקיפו דכל היכי דניקף לאו בר חיובא. ולא ידענא דאכתי תיקשי מתמידין דודאי הוי בתורת היתר וכיומא מו"ב ומ"מ בעי למילף מיני' לעשה דוחה ל"ת דהא גופא תיקשי דנילף מיני' לכל המצוות דהיתר הוא וכמשה"ק התו' ברכות כ' ע"א לשיטת רש"י וכמ"ש בשמ"ק לביצה דף ח' בשם הרשב"א אה"ד התם דעשה דוחה ל"ת אע"ג דאפשר לקיים שניהם שימתין לערב ויכסה וע' שעה"מ פ"ט מהט"ת וע"ע בשו"ת נחלת יושע סי' ב' בד"ה וע"י בפסחים בשם הרשב"א אה"ד התם אתיא עשה ודחי ל"ת דאע"ג דאפשר שיקיים שניהם שימתין לערב ויכסה וע' תו' מנחות ו"א ד"ה מה לכלאים וכ"כ התו' בכתובות ח' ע"א משום דבטלית של פשתן א"א. וע' תו' פסחים מז"ב ד"ה אחרישה וי"ל דכתבו כן בשיטת תי' קמא דמנחות מ' ותו' דהכא שכתבו דנליף משריפת קדשים משמע ג"כ דלא ס"ל דלא הוי בציצית כ"א בתורת דיחוי אבל לשיטה זו דציצית הוי היתר א"כ אצטריך לאשמעינן דכלאים בציצית הוי בתורת היתר ולכן דחי אף שאינו מצוה שבגופו ויש בידו לבטלה. וע' תו' פ' התכלת מ"א דכלאים בציצית הותרה לגמרי ואפי' בלילה דאזלי לשיטתי' במנחות ח' ע"א ד"ה כיון דשרי גם באפשר לקיים שניהם דהותרה לגמרי דאל"כ להי"י להתיר כ"א בשעת קיום המצוה. וערשב"א שבת פ"ב שהקשה ג"כ לגבי אין מדליקין בשמן שריפה הא אפשר להמתין למחר וכן בכיסוי הדם וכן בבנין בהמ"ק ושריפת ב"כ והוכיחו דכל שאינו יכול עכשיו לקיים המצוה לא מיקרי אפשר לקיים שניהם וע"כ דהוי בכל המצוות בתורת היתר דאל"כ מהדרינן אטהורים כל שלא יעבור זמנו. ומ"מ הקשו התו' שפיר לקמן ו"א דאי בעלמא דחי ל"ל קרא דכלאים בציצית למאי דבעי למילף ממילה וקרבנות דהוי ג"כ בתורת היתר. ומש"כ דהא ליכא למילף משום דמצותו בכך הרכיב שני ענינים מפורדים דמה ענין היתר להכשר מצוה דמ"מ משכחת שיעשה חיטין של צמר בצמר אלא דלגבי בגד זה הוי היתר גמור דא"א לקיים בו מצות ציצית בענין אחר ול"ד לבגדי כהונה שהטילה התורה שיהא הכשר מצות הלבשתו מצמר ופשתים. וע' פסחים סח"ב שהרי הקט"חו כשרין כו' יעש"ה. וע' מנחות ה"ב מה לשבת שכן מצותו בכך ופרש"י שא"א להקריב תומ"ס אלא בו ביום וי"ל דלאו משום הכשר מצוה ממש כיון שאין האיסור מוסיף במצוותו כלום אלא דמ"מ למחר אזיל חיוב התמיד שהרי הוא חיוב אחר וכבר פקע מיני' חיוב התמיד. וע"ע בנחלת יעקב בתשובות נכדו הגאון בסי' א' יעש"ב. ועל"ק ז"ב וזבחים לג"ב דגם בהיתר אם יכול לקצר בעשייתו מקצר וע' נזיר סא"ב לענין מת מצוה מה לי חד לאו כו' וע"ש בתו' מ"א א' ד"ה ופריך ואכ"מ. ובעיקר קושית השעה"מ דלימהלי' ע"י קטן יש לדחות דכיון דקי"ל דגדול ישראל קודם לכולן וכדלקמן בפ"ב דפריך מחי"ל ואם בעלו קנו ומשני

דחליצה במקום יבום לאו מצוה. ואף אי הוי דחוי מ"מ לא מיקרי יכול לקיים שניהם במה שידחה המצוה ע"י חליצה והכ"נ אף שאינו עובר עהל"ת מ"מ אינו מקיים המ"ע של מילה שהטילה התורה עליו ול"ד לקדימת אבי הבן דעדיף מכולם ולהש"ב מבטל העשה כשאינו מל בעצמו ומ"מ פריך בשבת קלג"א ואי איכא אחר כו' י"ל דהתם שוים בחיובא דעשיית המצוה רק דכיון שהוא אביו מוטל עליו קדימת המצוה אבל קטן וע"א לא הוי בני חיובא כלל. ומיהו מהא דח"ל ביבמות יש לדחות דהתם הוי החליצה לפטור מעלי' מצות יבום שהטילה עלי' התורה להקים שם המת רק דרחמנא תליא בדידי' אי לא בעי לקיים המצוה ולפוטרה בחליצה והם שתי מצוות נפרדות ולכן כשחולץ אינו מקיים גוף המצוה אבל הכא שהכל הוא מצוה אחת ובגוף המצוה אין קפידא רק דלגבי אביו מוטל קדימת המצוה ויש לו זכות בזה וי"ל דבכה"ג לא הוי מצוה כלל ועשו"ת בשמים ראש סי' רכ"ב שהקשה ג"כ דלמ"ד מילה ע"י א"י כשירה ליעבד ע"י ותי' דאין עושין מצוות על ידי כו' וא"כ ה"ה לענין קטן דלא מסתבר לחלק כיון דסופו לבוא לכלל שליחות וכב"מ דע"א וע' שבועות ג"א תו' ד"ה ועל הזקן כו' דאר"ה המקיף הקטן כו' ולא מסתבר להו לחלק לא"י כיון דאתיא לכלל חיובא כיון דהשתא מיהו לאו בר חיובא הוא וכמ"ש התו' בנזיר סדנ"ז לר"ה ול"ד לגיטין פה"א דפשיט לי' כיון דסופו אתיא לידי הוי' דהתם לגבי חוץ מקדושי קטן לא קפיד אלא לאוסרה על בר הוי' וכאן תאסר עליו גם כשיה' בר הוי' אבל הכא לא מסתבר לחלק בזה דכשיבא לכלל חיובא לא יעבור כלל ועשו"ת רע"א סצ"ו מ"ש בדהתו' דשבועות וע"ע בשו"ת הרשב"א ס"י שנ"ז בלאו דנטילת נשמה בהבערת ב"כ אי הוי אפשר לקיים המצוה על ידו יע"ש. ולכאורא י"ל מדאצטריך קרא בציצית ותפלין דהוי מכשירי מצוה למעוטי א"י אף דהוי מכשירי מצוה ז"א למ"ש האחרונים דהא בל"ה לא הוי בר כוונה רק לאשמעינן דאפי' בעומד על גביו ולפ"ז ניחא בל"ה. ולמאי דבעי למילף מקרא דואת בריתי ולרב לשיטתי' בשבת קלה"א דלכ"ע צריך להטיף וע"ש בתו' י"ל דקרא אצטריך דלא נילף מהמול ימול דסגי בערבי מהול. וע"ע בקרן אורה בחידושיו ליבמות מ"ש בהא דמילה אי הוי בתורת היתר או בדרך דחי' ולא העיר מכהנ"ל. והנה במפרשים כתבו ליישב בהא דפריך ואי איכא אחר לדעת הש"ך חו"מ סי' שפ"ב דכשיודע למול ואינו מל דעובר בעשה וא"כ לא הוי יכול לקיים שניהם די"ל דיוכל המצוה להעשות בשנים דהאב יהי' הפורע דהא קי"ל מל ולא פרע כאלו לא מל וע"כ מוכח דמותר למול בשנים בשבת דאל"כ הא אצטריך קרא כשחל שמיני בשבת ויש כאן בהרת דא"א למול ע"י אחר. ודחו זה דקאי אמילה דגדול למאי דפליגי גם במילה שלב"ז דהא הציווי עליו ג"כ כשימול בעצמו וכמו באברהם וא"כ אינו דוחה שבת עכת"ד

ולא הבנתי דא"כ בקטן אצטריך בשר אע"פ שיש בהרת כגון היכי שחל בשבת וכפרש"י ולא ליקו אב מדלא מוקי לעיל באומר לקוץ דליעבד אחר וע"כ דלא קאי קושית הש"ס אגדול שימול א"ע רק באומר למוהל אחר לקוץ בכוונה ליטהר. ועבמל"מ רפ"ו מטומ"צ שהאריך בדרש"י דכל שהגדול מצווה למולו עובר בלאו. וביסוד הדבר דמ"מ יוכל ליתן הפריעה לאחר לא הבנתי דאף להנמ"י לענין בעידנא דכשפורע הוי כאלו קיים המצוה למפרע אבל מ"מ וודאי דהאב ביטל המצוה כשנותן הפריעה לאחר כיון דהמצוה מוטל עליו וזולתו לא נתקיים המצוה וכמו בס"ת דבהגי' אות אחת כאלו כתבו כמנחות ל"א ומ"מ אם אחר התחיל במצוה לא יקיים מצות כתבו לכם את השירה. וגם די"ל דמשכחת כשהבהרת בעור הפריעה בכגריס וכשיפרע יתמעט השעור, וגם מה שהוכיחו מהכא דמותר למול ע"י שנים בשבת י"ל למש"כ הראשונים דאי נימא טומאה דחוי' אסור למול ע"י ב' מוהלין בשבת וכיון דפריך ואי איכא אחר וע"כ דסובר דמילה דחוי' וא"כ ה"ה לענין מילה בשבת בשני מוהלין וכיומא ו"ב דאפי' איכא טהורים וטמאים בההוא בית אב עבדי טמאים לחד לישנא. וע"כ דכיון שאינו מצד חובת היום רק כשחל ח' בשבת הוי בתורת דיחוי. וגם דהכא קאמר אביי לר"ש דסובר ביומא ו"ב דדחוי' וכן לאביי בזבחים לג"א וע' תו' יומא ו"ב ד"ה אמר רבא לחד תי' דלרבא ואביי דחוי' ולתי' בתרא לחלק בין קרבן יחיד וא"כ במילה לכ"ע דחוי'. ובזה נסתר משכ"כ בש"א סס"י נ"ט שהוכיח מהכא דלכ"ע הוי דחוי יעש"ב. וע' ב"ס לבושי שרד בחדושי דינים ליו"ד סקל"ב דאם לא מל מעולם אסור למול בשבת והמל פעם אחד לא יפרע וכן להיפך וא"כ משכחת היכי דהאב לא מל מעולם רק פריעה לחוד וכן להיפך דהאחר לא פרע דמותר למול ע"י שנים. וע' שבת קל"ב דבבהרת איכא עשה ול"ת ועבצ"דא יבמות ה"ב ד"ה כולהי עהרמב"ם בפ"א מ"ה מילה ובהטמ"צ דמילה דוחה צרעת אף שלב"ז דעדל"ת דצרעת דהא הוי עשה ול"ת ורק משום דמילה דוחה צרעת בין בזמנה ובין שלי"בז. וכבר העיר בזה המל"מ בפ"י מטומ"צ ה"ה וכתב בדעת הר"מ דהברייתא דדריש מלעשות אבל בסיב כוי ס"ל דליכא בתולש סימני טומאה עשה מדאפקי' לאידך דרשה. ועכ"פ למאן דדריש בשר אמילה בצרעת ע"כ ס"ל דהוי עשה ול"ת ומיושב קושיא הנ"ל על הש"ך. ובל"ה להתו' דהא קי"ל בעלמא אין עשה דו"לת ועי' ולא יליף ממילה בצרעת דמה למילה שנכרתו י"ג בריתות ולפי"ז י"ל דהיינו בגוף המצוה משא"כ בעשה דאבי הבן שמסתעף ממצוה זו שהרי התורה הקפידה שימול בעצמו כיון שגוף המצוה אפשר שתעשה ע"י אחר ודאי דלא דחי לעול"ת ועי' באחרונים שהביאו ראי' לחלק בין מילה לפדיון הבן מקדושין כט"ב לפדות בנו ולעלות ברגל. ולכאורא י"ל דלק"מ דבברכות יט"ב מי שהי' הולך לשחוט

פסחו ולמול בנו והא בפסח ודאי משכחת שיעשה שליח ומ"מ אשמעינן אפי' בדלא משכחת שיעשה שליח לפסחו וכן במילה אך ז"א דאף דלגבי פסח משכחת בשליח מ"מ הא מיירי שהולך ג"כ למול את בנו וכמ"ש ברש"י דמילת זכריו מעכב הפסח וע"ש בחי' וכיון דאינו יכול לעשות פסחו ואי לאחר שיטמא וימול אח"כ דאז לא יהא רשאי לעשות פסח גם ע"י שליח דאף למאי דמסיק דכהנים ש"דר מ"מ גבי שחיטת הפסח דע"כ דא' השוחט לכולן הוא נעשה שליח מכל בני החבורה וכדיליף בקדושין מב' ב' וע"כ דטמא מת אינו יכול לשחוט בעצמו את הפסח ואף דמשכחת בקרומית של קנה וכחולין ג"א ובזבחים מז"א ד"ה איזהו ועבכ"מ ולח"מ פ"ד ממעה"ק דקרומית של קנה לא מהני רק בדיעבד כששחט ועבדל"צ סוף דרוש ה' ועכ"מ. ועמ"א סתל"א סק"ה שיתן לאחר לברך. ועסי' תל"ב סק"ו דמדמה בודק שמברך כמו מוהל וע' במגן האלף וצ"ע דמילה מוטלת על כ"א היכי דלא מהלו אביו אבל בחמץ דהכל מצווין לבערו כב"ק צט"ב מ"מ אין המצוה של חבירו מוטל עליו וכן העיר ביד אפרים. ובאמת המ"א מיירי כשהאב עשאו שליח דבאינו רוצה למול המצוה מוטל עהב"ד ובל"ה אין זה מוכרח דבחמץ כשעבר זמנו לא הוי שעת בעורו משא"כ במילה שהחיוב כשלא מל האב וע' ירו' קדושין פ"ג ה"ז דמשמע דהא דהאב חייב ללמדו תורה ושאר דברי הרשות הוי אסמכתא בעלמא וע"ש במה"פ דהאב חייב להשיאו אשה הוי רק למצוה ולא לעיכוב יעש"ב. וע"כ דהוא אסמכתא דבדאורייתא לא צריך עיכוב רק בקדשים. וע"ע ברש"י יבמות עא"ב ד"ה חבושין ומשש"ב בח"י. ועשו"ת קהלת יעקב סי' ב' שהביא ג"כ בשם הת"ש שדחה דעת הש"כ שאם האב אינו מל בעצמו דעובר בעשה ושוב הקשה משמי' דנפשי' מהא דשבת קלג"א ואי איכא אחר כו' וכמדומה שלא עיין אז בגוף הת"ש סי' כ"ח ס"ק יג' שהוא מקשה קושיתו וה"ר ג"כ מהא דחליצה במקום יבום לאו מצוה יעש"ב ועשו"ת יד אליהו סי' נ"א שדחה דהש"כ באורך והקשה ג"כ קושיא זו ועי' בפסקי רקאנטי סי' תקצ"ב שכתב ג"כ דאסור לאב להניח לאחר למול. ועי' במקנה לקדושין דף כ"ט שדחה דמ"מ אין עדיפות המצוה דוחה ל"ת דצרעת. ועי' שו"ת בית אפרים חחו"מ סי' ז' דלהש"כ דהטילה התורה עיקר החיוב על האב מקרא דוימל ולכן דוחה ג"כ הל"ת כיון דאינו יכול לעשות שליח ולא הוי יכול לקיים שניהם כיון שאינו יכול לעשות שליח כשיודע למול. ובאמת הדין נותן כיון דהטילה עליו התורה למול בעצמו יותר משאר מצוות כגון ללמדו תורה ושאר דברי הרשות דילפינן מקראי וביותר אי הוי בתורת היתר. והא דפוסק הש"כ דמהני באב עניית אמן לפטור המקדים דאין חבירו משלם לו רק מה שגרם לו הפסד מעשיית המצוה אלא שכר ברכה והרי הש"כ פוסק דבמצוה בלא ברכה אינו חייב לשלם.

וע' בנ"א כלל ז' דלהש"כ שימול האב בעצמו לא הוי רק חלק מהמצוה שהטילה עליו התורה. וכבר הארכתי במ"א אי חלק מהמצוה דוחה ל"ת וע' תו' ב"ב יג"א ובכ"מ דלא הוי בעידנא כיון דעיקר הלאו בשעת הראה ואף דהוי חלק מהמצוה וצ"ל דש"ה כיון דלא מהני ההתחלה אם לא יגמור וכמ"ש האחרונים לחלק ממילה בשבת דקיי"ל דמל ולא פרע כאלו לא מל דכיון שעוסק בעשית המצוה הוי בעידנא וכמ"ש הנמ"י בב"מ ד"ל ע"ב וע' נו"בי חאו"ח סכ"ב וחאה"ע סקמ"א ועשו"ת תפארת צבי חאו"ח סי' ז' ובחי' ליבמות דה"ב משי"ש וע' כריתות י' ע"ב דמוכח דלא הוי עד ג"ב וע' באחרונים מסוגיא דעלי' דאף דעדל"ת להתו' דבכה"ג לא הוי בעידנא ואכמ"ל וע"בס דרך חיים עיו"ד סכ"ח שהשיג ג"כ עהש"ך דחיוב מצוה על האב בפ"ע שימול את בנו ולא קדימת המצוה לחוד ולמה אמרו ת"ח צריך שילמוד מילה וכו' יע"ש וא"כ החיוב עכ"א שילמוד שידע למול ולפרוע א"ו דאינו מוטל עליו רק שבנו יהי' נימול כמו שהחיוב על הב"ד כשאין לו אב וכן הקשה בארצ"הח סי' ח' סק"ב. וא"ז מוכרח דהמצוה שמוטל עליו רק שבנו יהי' נימול והתורה חייבתו כשידע למול שיהי' זריז במצוה זו שזיכתה לו תורה אבל המצוה תתקיים גם באחרים כמוהו כשאינו יודע למול ואטו כשאחר ימול יהי' צריך האב להטיף דם ברית וכן בקדם אחר וכיסה שיהי' ככסהו הרוח ולמה יתחייב לשלם ואין בזה שום עדיפות המצוה במה שעושה לבדו רק שהתורה לא התירה לו לוותר זכותו. ול"ד לברכות שמחוייב לילך אצל חכם שילמדנו ואף שיוצא בשהכל כיון שהחיוב מוטל עליו לבדו ול"ד לבעור חמץ קודם זמנו שמחוייב להכניס א"ע במ"ע דתשביתו וכמ"ש המק"ח רה"פס דכשיושב ובטל קודם זמן בעורו יגרום ביטול העשה והא דכתובות מ' ע"א דאי אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל ומ"מ כייפינן לה כיון דבדידה תליא רחמנא והנה מדהת"ש מבואר דכשימול האחד אינו בתורת שליחות כיון שגם על חבירו מוטל חיוב המצוה כמוהו רק דהאב הוי כמוותר זכותו ומפרש"י ולא ליקו אב להתם מבואר דכיון שהוא בדעתו מיחשב כאלו עשה האב הקציצה בעצמו דששא"כם וע' תו' ב"מ י' ע"א [לוח התיקון: ע"ב] ד"ה איכא ביני' ועבמל"מ רפ"ו מהטמ"צ באורך דכיון שהגדול מצווה למולו הרי עובר בלאו רק דקושית הגמ' דלא ליקו אב להתם וכ"ז דלא עמד האב שם אף דבשליחותי' קעביד לא עבר ועבש"ך דאם ציוה האב לאחר למולו וקדם אחר ומל פטור ואי דכ"ז דאב עומד שם הוי בתורת שליחות דאב מה לי חטף מידו או משלוחו וע' בנ"ע חיו"ד ס"סי נ"א וע"ש בסי' נ"ג ועבב"א שער או"ה כלל ז' דלא אמרינן ששא"כם אלא היכי דגלי קרא. ולפז"ק מאי פריך ברפ"ב דקדושין דמצריך קרא בתרומה ויש לפלפל בענין תופס לב"ח דאין חבין שלא בפניו והכ"נ דאם טעה באומד בפחות מי' תרומתו

תרומה ותליא במחלוקת רש"י ותו' בעשאו שליח אף דמ"הת חטה א' פוטרת עבנוב"י מ"ת חיו"ד סר"א בד"ה שוב ראיתי שהרגיש מכח סתירת דהתו' שבת כ"ה ד"ה תתן שסותר לדהתו' פסחים ל"ב עש"ב וענו"בי מ"ק חחו"מ סי' א' שהביא דבריו בשמו וע"ע בשו"ת מהר"ימ וכ"כ בתו' רי"ד ספ"ב דקדושין והובא במל"מ בפ"ו ממתנות עניים ה"ז דמ"מ ידי נתינה לא יצא רק להפקיע מאיסור טבל. וע' בקצה"ח סשפ"ב בשם תו' רי"ד לחלק דהא דששא"כמ היינו רק במכשירי מצוה ול"ד לתרומה דלא מהני התורם שלא מדעת דהתם בעי אומדן דעתו וכמ"ש הת"הד ועש"ות עמ"י ס"כא. וע' בגט מקושר דט"ז ע"ד דכתיבת הגט הוי מכשירי מצוה דהעיקר הנתינה וע"ש מה שמשיג עהש"כ בהיתר על אב המוהל שיכול לכבד לאחר. וע' חתם סופר חאו"ח ס"קפב ועבה"המ רפ"ב משופר לגבי שופר דששא"כמ ולקצ"החח נסתר זה כיון שהוא בגוף המצוה. ועבסה"ח תקפ"ט ס"ב וע"רנ נדרים ע"ב ובנדרים נו"א [לוח התיקון: ל"ו ע"א] ואהע"ז קמ"א ס"ו.

ועש"ות נחלת יעקב מהגאון דליסא בענין טבילת כלים בהא דשבת דחוי' דלר"ש דמקלקל בחבורה חייב ולדידי' הא תיכף בתחלת המצוה חילל שבת ולא קיים המצוה עד דפרע וע"כ דשבת הותר לגמרי לר"ש ולא בעי בעידנא ולהכי מוכח שפיר דלר"ש דמקלקל בחבורה חייב הוי מילה בתורת היתר ולהכי קאמר בשבת לר"ש ואי איכא אחר כו' משא"כ למ"ד מקלקל בחבורה פטור דלדידי' מילה דחוי' ועי' בתשובות שבסה"ס נחלת יעקב מנכדו הגאון יעו"ש בסי' א' שמיישב ג"כ קושית הנמ"י ממל בשבת בלא פריעה לענין בעידנא דתליא בהא דמילה אי הוי היתר ולא בעי בעידנא. ועשו"ת חמדת שלמה חאו"ח סי' י"ח דתמידין הוי בגדר דיחוי כיון שהי' אפשר להתקיים בשאר הימים ועי' סי' כ"ב. ואולם במנחות ה"ב מבואר להדיא דתמידין הוי ג"כ בתורת היתר וכמבואר בפרש"י וי"ל כמ"ש התו' ביומא ו"ב לחלק בין יחיד כו' ולכן קאמר רבא ביומא מו"ב שבת הותרה דלשיטתו ביבמות ח"א דאין עדל"ת שבכרת ולל"ת בעלמא דחי וע"ש בתו' דגי' הספרים שלנו עיקר דגריס רבא ועי' תו' לעיל ו"ב ד"ה אר"ת משמי' דרבא. ואבי' דמשמע דס"ל לחלק בין שבת לטומאה אע"ג דס"ל נמי דטומאה דחוי' וכזבחים לג"א וע"כ דסובר דתמיד היא דחוי' וה"ה לגבי מילה ולהכי פריך בשבת קלג"א אליבי' וליעבד אחר ולתי' בתרא בתו' יומא ו"ב בל"ה ניחא וכמש"ל ועל"ק ח"א מש"ש בזה דעדל"ת שבכרת ולסברא זו העירני ג"כ ג"א דהא דיליף ממילה דעדל"ת אף דהוי היתר וכן מתמידין דכיון דיליף מילה בק"ו מעבודה מ"מ להמסקנא דכתיב עלי' ועדל"ת שאב"כ ותמיד דוחה שבת וע"כ דהיתר הוא אבל להס"ד י"ל דהא גופא נליף מיני' דהיתר הוא. ולפמ"ש הדברים מרווחין יותר בס"ד ועי' יומא פה"ב לענין פק"נ דוחה שבת בק"ו

ממילה. ועי' חולין פד"ב דיליף ממילה לתקיעה שדוחה שבת וקאמר מילה תוכיח וע"כ דהתם הוי ג"כ היתר וכן במילה כל היכי שא"א לעשותה מע"ש. ועטו"א לר"ה כ"ט דלר' לוי דמלאכה גמורה היא א"כ אמאי אמרינן דשופר של ר"ה אין מעבירין עליו את התחום משום דיו"ט עשה ול"ת וא"כ לר' לוי ע"כ גלי קרא דתק"ש דוחה עשה ול"ת די"ט ותי' דאפשר לעשותו קודם ר"ה ולפ"ז הוי בתורת דיחוי משא"כ במצות תקיעה דא"א לעשותו בהיתר ומ"מ דוחה הוי בתורת היתר:

והנה ביומא מו"ב שבת דהותרה היא בציבור סופו נמי דחי וכו'. ולכאורה ק"ל דהא הרא"ש כתב בפיו"כ בשם רבו מוהר"ם בחולה הצריך לבשר בשבת שוחטין לו ואין מאכילין אותו מנבילה דלגבי' הוי השבת כחול וכ"כ הרשב"א בתשובה ועכ"מ רפ"ב מה"ש ובב"י סי' שכ"ח דס"ל טומאה הותרה בצבור וה"ה שבת אצל חולה. והרי בסוגיא דהכא מבואר להדיא דלענין שבת לכ"ע הותרה. ושוב מצאתי בתשב"ץ ח"ג שנתעורר ג"כ מסוגיא זו. ועי' חתם סופר חאו"ח ספ"ה שנתעורר ג"כ אם מדמין שבת לטומאה יעש"ב. ועי' ביבמות ל"ב ב' כשהותרה לכל הותרה כו'. ועי' במנחות מו"ב. אבל הדבר פשוט דלק"מ דדוקא לגבי תמידין ומוספין דהוי חובת היום להקריב גם בשבת וכשלא יקריב היום פקעה מצותו של אותו יום ושפיר הוי בתורת היתר וכמנחות ה"ב שבת תוכיח שאסור להדיוט ומותר לגבוה וקאמר אטו מילה צורך הדיוט היא ודחי מה לשבת שכן מצותו בכך ופרש"י שא"א להקריב תומ"ס אלא בו ביום. והתם קאי ג"כ על התמידין וכפרש"י מדלא אמר תמידין יוכיח וע"כ דמ"מ לא הוי הכשר מצותו בכך. וכה"ג בכריתות יד"א שאני יו"כ דהכשירו בכך ערש"י ועבתוי"ש יומא ס"ז וע"כ דלענין קרבנות לכ"ע הותרה כיון שא"א שתתקיים מצוותו אם לא שיעבור על חלול שבת. וגם לענין תמידין אף שהתורה לא הקפידה בזה רק במה שיקריב עולת יום ביומו מ"מ הרי למחר הוא גם כן חיוב חדש וכשלא יקריב היום פקע המצוה של אותו היום. ומ"מ ילפינן מיני' לענין עשה דוחה ל"ת ול"ד ליבום וכלאים בבגדי כהונה דמצותו בכך וכמ"ש התו' ביבמות ה"ב דהתם קיום המצוה הוא עצמיות האיסור שהטילה התורה שיהי' צמר ופשתים משא"כ בכלאים בציצית דלא הוי הכשר מצותו בכך כיון דאפשר לקיים בטלית של צמר וכ"כ בפשטות בחו"י ס"צה דלהכי לא פריך ממוספין דלא הול"ל שכן ישנו לפ"הד דמצותו בכך ועשו"ת עמ"י סי' א' דלהכי לא פריך ממוספין דלא הול"ל שכן ישנו לפ"הד ועח"ש חאו"ח סי' י"ח. אבל לענין חולה בשבת י"ל דתליא בהא דטומאה דחוי' או הותרה שהרי לענין חולה בשבת לא הקפידה תורה רק על חלול שבת שיאכילו אותו ואם הי' באופן שיצטרכו לחלל שבת אז התירה התורה ג"כ לעשות איסור ודמי לטומאה

דהוי דחוי אבל למ"ד דטומאה הותרה שהרי שם ג"כ לא הקפידה התורה רק על עשיית המצוה ומ"מ הוי בתורת היתר כל שהפעולה אירעה בטומאה וא"כ ה"ה לענין מילה בשבת דלגבי א"א בענין אחר בלא חילול שבת ולכן הותרה לגמרי כמו בטומאה. ובזה מסולק קושית א"ז רמ"א בתשובה שה"ר מעבודה שהי' ע"י י"ג כהנים ואף שהי' אפשר להעשות בכהן אחד. ולפ"ז יש לחלק דשאני במילה דהוי בתורת דיחוי שהרי לא הוקבע כלל למול בשבת רק כשחל שמיני בשבת מחויב ג"כ למול בשבת ומ"מ אפשר שתתקיים המצוה גם בחול ומכ"ש לתי' בתרא ביומא ו"ב מש"כ התו' בד"ה ארי"ת משמי' דרבא לחלק דלגבי יחיד ודאי דכל מה דמצינן למיהדר אהתירא מהדרינן שלא להרבות באיסור ואפי' למאן דס"ל הותרה וא"כ ה"ה אי מילה הותרה. ועשו"ת ברי"א חאו"ח סי' ב' אות ה' שהאריך ג"כ דמילה בצרעת הוי היתר. ועתו' שבת ק"ל ע"ב ד"ה שלא דמשמע דס"ל דאין לחלק בין טומאה בצרעת למילה בשבת לענין דחוי' וע"ש. ואחרי בינותי בספרים מצאתי לאחר כותבי זאת בביאור הגר"א ליו"ד שה"ר דמילה בשבת הותרה משבת קל"ג א' דעביד צריכותא וכן לקמן קלג"ב מאן תנא פירש אינו חוזר וגם כתב לחלק בין מילה לעבודה דהוי בתורת היתר ותיתי לי שכוונתי זאת מעצמי. וע"ש מה שדקדק ממ"ש הרמב"ם בפ"קנ לשון מחללין וע"כ דדחוי היא. ועשו"ת ר' בצלאל האחרון סי' י"ג אות ג' שהעיר ג"כ משבת קל"ג דעביד צריכותא ועש"ב בישוב זה. ועי' בעמק הלכה חאו"ח סק"ז במילה בשבת ע"י ב' מוהלין. ובמשל"ע נסתר ג"כ קושיתי עהש"א ממיל' בשבת דאין ענין מילה לטומאה וכנ"ל:

ולכאורא יש להעיר לדעת הב"י דמדמה חולה בשב' לטומאה מה"ד ביומא יב"א אמר אביי מהפך בצנורא והא אביי ס"ל בזבחים לג"א דדחוי' בצבור וא"כ ביו"כ ושבת אסור להרבות בחלול שבת כדי לקרב שריפתן ומזה מוכח דע"כ דאביי הודה ג"כ לשנויא דרבא דבשבת לענין קרבנות הותרה וא"כ לכ"ע הוי בתורת היתר ומותר לקרב שריפתן וכלישנא בתרא דיומא ו"ב דהיכי דאיכא טוט"מ בההוא בית אב ס"ל לר"נ נמי דעבדי טמאים משום דכל טומאת מת רחמנא שריא לגמרי. וא"ל למ"ד בשבת קלג"א דאביי קיבלה מרבא דדשא"מ אסור לר"ש ואפי' בפס"ר וכאן מכוון להתחנך בבגדי כהונה ז"א כמבואר במ"א סי' רע"ח סק"א לחלק דפ"ר הוא היכי דאינו מכוון למלאכה כל עיקר כגון שסוגר פתח ביתו וצבי ניצוד מאליי ומלאכה שאצל"ג הוא כשמכוון לגוף המלאכה אלא שאינו מכוון לתכליתה ע"ש. ויש אריכות דברים בזה מיבמות לג"ב מה שהקשה בסוף שו"ת מוהר"ם דחייב שתים דלא קאמר במכבה למ"ד בביצה כ"א ע"ב לגבי מוגמר דתחלתו מכבה וסופו מבעיר אי תליא בפלוגתא דשבת לא"ב במלאכה שאצ"לג לר' יוסי

במלאכה שאצ"לג כיון שהוא צריך לגוף ההבערה ואין לעשות המוגמר בלתי הכיבוי וכמ"ש התוס' שבת צד"א לר"ש דפוטר היינו כשעושה מלאכה ואינו בשביל אותו דבר שהיי צריך לו דהיינו המוגמר שא"א זולתו ואף אי נימא דהוי פס"ר דלא ניחא ליי שאין רצונו רק שיבער הגחלת מ"מ קי"ל דלא כהערוך דמדרבנן אסור. אך לשיטת רש"י דס"ל בכ"מ דמלאכה שאצ"לג הוא כשאין לו שום הנאה ממלאכה כ"א מניעת ההיזק כמו הוצאת המת והצד נחש. והרי כאן אף שא"א זולתו מ"מ י"ל דמיחשב מלאכה שאצ"לג. **והנה** לפי מחלוקת הרז"ה והרמב"ן דאם נימא דהותרה שבת לגבי פק"נ בודאי כיון שעכשיו אין שום איסור בזה ואם יצטרך אח"כ לחלל שבת בדבר פק"נ הרי היתר גמור הוא והר"נ הביא ראיה מהך דכסוי שאסור לשחוט שלא יצטרך לחפור ביו"ט אף דבשעת השחיטה לא עביד איסורא ואח"כ בשכבר שחט מודים שיחפור בדקר ויכסה ולכאורא יי"ל דלפמ"ש הרשב"א דהיכי שאינו יכול לקיים עכשיו אף שזמנו נמשך והולך לא מיקרי אפשר לקיים וע"כ מוכח דהרמב"ן לטעמי' דהוי בתורת היתר. ומעתה י"ל דזה תליא בהני תרי לישני דלתו' דמוחלפת השיטה הך דהשוחט וא"כ ב"ה לקולא ולהכי ס"ל דאפי' לכתחלה שרי דאין למצוות אלא שעתן אבל לב"ש דאין לשחוט לכתחלה דהוי דחוי דלטעמי' דלא ילפינן מכלאים בציצית ולא דרשי סמוכין ע"ש בתו' וי"ל דס"ל עדל"ת מנותר לטעמי' דנ"ון אין קרבין ביו"ט וכסברת התו' ה"ב ד"ה כולהו ויש לפלפל בענין מתוך לב"ש דלא ס"ל מתוך ולא אצטריך קרא דבוקר כו'. ועתו' לק' כ' ב' ד"ה אטו וע"כ דהתו' לשיטתם דגם בעדל"ת הוי בתורת היתר כמו בכלאים בציצית ולכן אשתרי לגמרי ולכן תיקשי דלילף מהתם דהוי ג"כ בתורת היתר. ועפ"זמ ג"כ הב"י בסי' י"א בהשגתו על רבינו ירוחם בהא דשרי רחמנא כלאים בציצית דוקא כשאינו מוצא ממינו דכיון דאלו הי' מוצא ממינו לא דחי אף שעכשיו אינו מוצא ממינו לא דחי. ותמהו כולם דמאי שנא אפשר לדידי' או אפשר במינו דהא בכ"מ אמרינן אם אתה יכול לקיים כו' וכשבת קלג"א ואי איכא אחר כו'. וע' באחרונים שהאריכו ג"כ בסתירת הסוגיא דנזיר מ"א א' ואס"ד כי עביד במלקט כו' ועשו"ת ברית אברהם חאו"ח סי' א' ושו"ת בית אפרים חאו"ח סי' ו' ובישועות יעקב ואה"ח וכעת איננם אתי לעמוד על דבריהם. וע' מכות ח"א כיון דאם מצא חטוב כו' וע"ש בתו' ד"ה אע"ג ובתו' שבועות ג"א ד"ה ועל הזקן ועש"א סי' צ"ו ועשו"ת בשמים ראש סי' י"ח וי"ל דלהכי אמרינן בנדרים לא"ב גדולה מילה שדוחה את השבת וכן גד"מ שדוחה את הנגעים דמיירי אפי' בדאפשר וכסוגיא דשבת דמיירי היכי דאפשר וכדאמרן. ומה שנ"ל כעת לפמ"ש התו' בכתובות מ"א דהיכי דאי אמרה לא בעינא לא שייך עשה דוחה ל"ת ופרש"י הלכך מלמדין אותה שתאמר אינני רוצה שלא

יבא לכלל דחי׳ וכמ״ש בתוי״י כיון דלגבה ליכא עשה והיא עוברת הל״ת וא״כ כל היכי שיכולים לגרום שלא יבא לידי חיוב העשה וא״א שיקיים המצוה בלא דחיית הלאו לא דחינן לי׳ ואף אי נימא דהיתר הוא מ״מ לגבה ליכא עשה וכשתאמר לא בעינא לא יבא כלל לידי דחי׳ וא״כ יי״ל דסברת הב״י דאי נימא דלא הותרה רק כשאינו מוצא ממינו א״כ ליכא כאן עשה דוחה לא תעשה למאי דקיי״ל כמ״ד דס״ל דציצית חובת טלית הוא ואי אמר לא בעינא ללובשו ליתא כלל וע״כ דהוי בתורת היתר דדוקא גבי אונס דבדידה ליכא עשה כלל אבל הכא בידו שלא להתחייב כלל במצוה זו. ולז״כ שפיר דאי נימא דא״ל במינו לא דחי וה״ה באפשר במינו לא דחי כיון דהוי רק בתורת דיחוי דלענין זה לא הוי היתר ועדיין יש לדון בכ״ז. והארכתי בכ״ז במ״א ואין עת האסף פה: שכן לפה״ד. ואף דקי״ל מל ולא פרע כאלו לא מל ואי נימא דמילה בלחוד לא דחי שבת בלא פריעה וא״כ מוכח נמי דעדל״ת מפריעה מ״מ גם פריעה נאמר לפה״ד מקרא דהמול ימול ולר״י דלשונות כפולין הן דריש מלמולות דהוי ג״כ לפה״ד וע׳ בירושלמי שבת פ״יט ה״ב וירו׳ יבמות פ״ח ובמ״הפ ונדרים ספ״ג ובל״ה להסוברים דחלק מהמצוה דוחה להל״ת ואף דמל ול״פ כלא מל מ״מ לאחר שפרע הרי קיים מצות מילה למפרע וא״כ לס״ד יי״ל דבאמת אינו מצווה רק על המילה שכן ישנו לפה״ד. וע׳ סנהדרין נט״ב לענין נאמרה ונשנית והרי מילה דהומ״ל לפריעה אתיא. ולמ״ד דיהושע נצטוה על הפריעה וכלקמן עא״ב יי״ל דלסברא דהשתא אין הפריעה דוחה שבת וס״ל דמילה לחוד בלא פריעה דחי שבת והארכתי במ״א בדברי האחרונים לענין ח״ש דמצוה ואכ״מ: מפתו״מ שכן כרת. ולעיל דפריך ממילה דדוחה שבת קאמר שכן נכרתו כו׳ דבמילה דקטן ליכא כרת ומילה דגדול אינו דוחה שבת רק דעל מה הצד פרכינן כל דהוא וכן בה״ד שכן צורך גבוה ועלא״ז במה״ב. ולהכי ל״ת דלכתוב מילה לחוד דאיכא כרת וגם נכרתו עלי׳ י״ג בריתות. וערש״י ברכות מט״א ד״ה מילה ועי׳ תויו״ט נדרים פ״ג מי״א:

תוס׳ סה״ד כולכם כו׳ וי״ל דמהכא ילפינן התם. והיינו למסקנא דעדל״ת וע״כ דהא דכיבוד אב לא דחי שבת משום שאו״א חייבין בכבודי. ואף למאי דמסיק דשחוט לי בשל לי יי״ל למאי דקאמרינן דדוחה אפי׳ ל״ת שיב״כ על״ק ח״א ומש״ש. ועי׳ במ״ש שהקשה דמנ״ל לגבי אמו אומרת השקיני מים דהרי הכא הוא עובר על צווי המקום. וז״א כיון דעדל״ת וא״כ אי לאו משום דא״וא חייבין בכבודי באמת הו״א דדחי שבת וכנ״ל. גם מה שהקשה שם יהא הבנין בהמ״ק דוחה שבת דכולכם חייבין וללי״ק הא כבר ידעינן מכיבוד וע״כ מיתורא דקרא אף שלא במקום עבירה. וגז״א דהא באמת הגמ׳ דחי זאת ומקדשי תיראו למלתא אחריתא אתא רק לפי האמת מוכח שפיר דאו״א כו׳ וכנ״ל

ויש לעיין בתו' סה"ד טדכ"ר כו' ומפתו"מ ל"קמ כו' דס"ד למילף לענין שבת מכאו"א דלא דחי. והא התם שאני כיון שאו"א חייבין בכבודי כו': תו' ד"ה טדכ"ר כו' דמהכ"ת דממילה ופסח לא אתיא כו'. ועלא"ז רש"א שהקשה דל"ל משום דהוי עשה שלפה"ד דהא כבוד או"א נמי במרה נצטוו. ראיתי בסב"י ליבמות שהקשה דהא גם שבת נאמר שם מכאשר ציוך וא"כ מה לי דשניהם לפה"ד או דשניהם לאחה"ד. ותמוה דא"כ תקשי הכי ג"כ על הש"ס דמייתי מתמיד וממילה דדוחה שבת אף דהוי לפה"ד מ"מ גם הלאו דשבת הוי לפה"ד וע"כ דשם לא נצטוו כ"א אתחומין שלא לצאת חוץ למקומן מקרא דאל יצא ולא על איסור מלאכה דילפינן ממשכן וא"כ י"ל דקרא דהכא לא קאי כ"א על הוצאה דהוי לפה"ד וכדאמרינן מאי לאו דא"ל שחוט לי בשל לי וכן הא דדחי דמירי בלאו דמחמר ולא בהוצאה. ואמנם בשבת פו"ב מ"ס אשבת איפקד ומ"ס אתחומין נמי איפקד וע"ש בתו' וע"כ דכיון דל"כ בקרא הצווי לא מיקרי לפה"ד. וכ"מ במכילתא הובא בילקוט פ' בשלח רמז רנ"ו חוק אלו העריות וא"כ ל"ל עלי' כיון דלפה"ד חמיר והל"ת בכריתות נאמר קוה"ד וע' בדורש לציון דרוש ז' דכד"א והמה דברים נסתרין מעצמן ועי' רש"י פ' בשלח דפרה נצטוו במרה ולא חשיב שבת. ומיהו בלא"ה בתמיד ומילה נאמר העשה קוה"ד ג"כ קודם הל"ת דשבת ובזמ"ק הש"א סי' צ"ו דידחה העשה דפסח לל"ת דגה"נ דשניהם קוה"ד דכיון דהל"ת דגה"נ קדים לפסח וכו'. ולכאורה למ"ד במ"ק כח"א ובירושלמי ריש יומא למה סמך הכתוב כו' כשם שפרה מכפרת כו'. וע"ש בתו' ואיך יבא על חטא העגל שלא חטאו עדיין וצ"ל דס"ל דגם ענין הכפרה היא חוקה כמו בהא דמטהרת טמאים וכיומא יד"א דהא בריש יומא קאמר להדיא דפרה לאו בת כפרה היא וע"ש בחי' מש"ש אבל באמת בסנהדרין נח"א כל מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני לזה ולזה נאמרה ולמה לא פריך התם לריב"ח משבת וכיבוד דא"כ יהא מוזהר על השבת כיון דמ"מ נשנית לאחה"ד. ועי' רפ"ב דביצה טז"א א"ה לא ליענשו ע"ג עלה יעו"ש לא"ז רש"א וכן לענין כיבוד דפטור עי' בנזיר ס"א א' אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו דאף דרחמנא אפקרי' לזרעי' מ"מ הא גופא תיקשי דכיון דנאמרה ונשנית א"כ יתחייב ב"נ ג"כ והא כיון דנאמרה ג"כ במרה דהוי קוה"ד א"כ יתחייב בהן ב"נ ואנן שבע מצוות תנן לגבייהו ואף דנאמר הצווי במרה לישראל מ"מ הי' זה קודם מתן תורה דהי' עליהם דין ב"נ. וע' בחולין צ"א א' ריבח"א מ"ד וטבוח טבח כמ"ד גה"נ נאסר לב"נ ואף דנאמר לכל ישראל מ"מ הוצרך ג"כ לחזור ולשנותה וע"כ דלהורות דלזה ולזה נאמרה וע"כ מוכרח לחלק דמשום זה לא מיקרי קוה"ד כיון דלא כתיב להדיא בקרא הציוי דכיבוד או"א קוה"ד. ועי' בהוריות ח"א תו' ד"ה והאמר כו' והתם לב"נ כו' ואע"ג דמצות אלו

נאמרו ונשנו ולישראל לבד נאמרו מ"מ בשעה שנאמרה תחלה לא יצאו מכללן ודין ב"נ הי' להמצווין. ומה שפלפל בפ"ד אם הי' להם קודם מת"ת דין ישראל. מ"מ מפשטות הש"ס מבואר בכ"מ דהי' להם דין ישראל. ואולי י"ל דס"ל דוקא לענין חומר המצוה י"ל דחמיר טפי כיון דמ"מ נאמר קוה"ד אבל לא שייך לומר דכיון דנשנית בהר סיני דלזה ולזה נאמרה דהא מ"מ לא נאמר בקרא הציווי קוה"ד ולכן הוצרך לחזור ולשנותן לישראל לחוד ואף שג"ז דחוק דאף דהוצרך למיכתב בקרא האזהרה להדיא מ"מ לא הוצרך לכתוב רק אותו האזהרה ולא לשנות לישראל לחוד כמו ושמרו וכו' וע"כ להורות דהוי נשנית לאחה"ד. ואולם באמת אינני מבין דהא הגמרא בעי למילף דכל עדל"ת אפי' ל"ת שיב"כ ולהכי אצטריך קרא בערוה והא משבתותי תשמורו לא ילפינן אלא עשלפה"ד כמו עשה דכיבוד דהוי לפה"ד ואולי י"ל שכיון דמייתר קרא ע"כ מוכח באם אינו ענין אפי' בעשה דלאחה"ד וליכא לדיוקי מדלא כתיב חד קרא בלאחה"ד והוי ילפינן כולהי מיני' דהכי אשכחן לעיל ה' א' דאם אינו ענין ללאו שאינו שוה בכל כו' וערש"י ותו' לקמן ו' סע"א או דלדיוקא דמיירי אפי' היכא דהל"ת לפה"ד כגון הוצאה דהוי כמו שניהם לאחה"ד והא דמדייק מיני' על ל"ת שיב"כ דקרא מיירי בכל גוונא ומשני דבאמת לא מיירי רק בלאו דמחמר. ובהכי ניחא דלא תקשי כיון דעשה שלפה"ד קיל א"כ מוכח דעלי' להתירא כיון דלא צריך קרא לאיסורא וכמ"ש התול"ע ג"ב בד"ה טדכ"ר וא"כ ל"ל כלל קרא דפת"ום ונילף מעלי' וע"כ דמ"מ אצטריך לאשמעינן באא"ע וכנ"ל. ואולי י"ל ג"כ בה"ד ומכולהי נמי דמדאצטריך קרא בפת"ום ליכא להוכיח ג"כ דעלי' לאיסורא דאי להתירא הא שפיר ילפינן מעלי' דכיון דילפה"ד וא"כ ליכא למילף מיבמה דעדל"ת דיבמה חמיר טפי דישנו לאחה"ד וכן בה"ד ממילה ותמיד שכן כו' והיינו דכיון דהוי לפה"ד ליכא לדיוקי מדתני להו ולהכי אצטריך כולהי לאשמעינן דלגבי' עדל"ת אפי' היכי דאיכא איסור סקילה ולכן לעיל מהדר לגבי' פירכא אחרינא דלפה"ד לא הוי פירכא כיון דחמיר טפי. מיהו בל"ה הא ליתא דאף אי נימא דבכה"ג לא הוי שני כתובים הבכ"א ועתול"ע ה' סע"א מ"מ תיקשי דל"ל לימוד על כולהי בפתו"מ לכתוב חד קרא דתמיד וידעינן דשבתותי תשמרו קאי אלחי"הד וכל חד משכחת ג"כ חומרא דידי' בשבת ואף דהש"ס אפקי' מקרא דמורא דהוי לאחה"ד וע"כ דלסברתו דכיבוד אב ידעינן במכש"כ ממורא דלא דחי דאיכא משום כיבוד ג"כ לקיים מה שציוה לו וא"כ באמר שחוט לי בשל לי היינו נמי משום כיבוד ומ"מ לא דחי אף דהוי עשה שלפה"ד. ואף דזה לא הוי בכלל מורא לצוות לו כמו דלא שייך בכל עשה ג"כ העשה דאת ה' אלוקיך תירא. ואולי דבאמת לא מייתרי הני ילפותי דאלכ"ת לפי האמת דלא ילפינן מיני' וכדדחי בגמ' וע"כ

דמילה איצטריך לדיוקי הא מקלקל בהבערה לענין בת כהן כשבת קו' א' ובמועדו בפסח דאפי' בטומאה וכפסחים עז"א והא דתמידין דדוחה שבת דילפינן בפסחים סז"א מעולת שבת בשבתו על עולת התמיד אצטריך שאין קרבן אלא בין שני התמידין וכמ"ש רש"י בחומש. ובזה מבואר ג"כ דהתו' בסה"ד ומפת"ומ לק"מ כו' דס"ד למילף כו' וע"כ דס"ל דקרא דפסח ומילה לא מייתר כלל דאצטריך לדרשה אחרינא וע' תו' לעיל ה"א ד"ה שכן ישנו כו' ודוק. ואולם ק' למ"ש התו' לעיל ג"ב דמנ"ל לאיסורא דלמא להתיר אחות אשה ותירצו דהא כיון דמוכח דעדל"ת וא"כ ל"צ קרא להתירא וקשה דאיתא דשבת ו"ב אבות מלאכות ל"ט ואינו חייב סקילה על אחת מהן וכמ"ש התו' דכרת חייב עכא"וא. וא"כ דלמא שחיטה מלאכה שאינו חייב סקילה והוי ילפינן שאר עריות מאחות אשה דבכרת והו"א דהוקשו עריות זא"ז עי' לק' ח"א ובתו' סה"ד רבא ולכך אצטריך עלי' להתירא אע"כ דסובר דשחיטה אינו חייב סקילה ועלי' לאיסורא. ובגוף הסוגיא ידוע קו' המפרשי' דהא בקדו' לח"א הביאו בתו' מהירושלמי דאין עשה דקו"הד דוחה ל"ת דלאחר הדיבור ולכן לא דחי העשה דבערב תאכלו מצות ללא תעשה דחדש כשאין לו מצה אחרת. וע' בש"ות מנחת עני סי' מ"ב וע' בנר תמיד לכריתות ר"ד כג' שהאריך וע' שו"ת שאג"א סי' צ"ו דכל הני נשנו ג"כ לאחה"ד משא"כ בערב תאכלו מצות דאע"ג דחובת מצה אמר נמי לאחה"ד ההוא בפ"ש קאי כוי יע"ש באריכות ובמה שדחה זה. והא דהדר קרא ששת ימים תאכלו מצות מוקמינן לי' בסוף פסחים מה ז' רשות כו' ומצות ומרורים ללילה הראשונה בזמן שבה"מק קיים וע' רש"י פסחים כח"ב ד"ה וכתיב וא"כ התם דהוי בזמן שאין בה"מק קיים דלא נשנית לאחה"ד ובלא"ה אצטריך בערב לר"א דא' זה וא' זה דרבנן ולא לקובעו חובה ומיקרי שפיר עשה שלפ"הד וכנ"ל. וע' בסנהדרין נט"א דאריב"ח כל מצוה שנאמרה לב"נ ונשנית בסיני כו' וע' בחגיגה ו"א דס"ל לב"ה דחגיגה שתי כסף שכן ישנו לפה"ד ולקמן ר"פ הערל ד"ע ע"ב וע"א א' וע' תו' ב"ב יג"א וש"מ דליתי עשה דפ"ו וידחה ל"ת דלא יהי' קדש ואף דעשה דפ"ו הי' קוה"ד לחוד ויש לפלפל ג"כ מדהר"נ בפיו"כ בענין ריבוי או חומר איסורין ואכ"מ. וע' בפסחים פ"ה א' דיבא עשה דואכלו מצות ודחי לל"ת דשבירת עצם כו' והתם מיירי דלכתוב רק בפ"ר לחוד ובפ"ש הוי ילפינן מכל חוקת דבהא שייך עדל"ת כיון דתרויהו קוה"ד העשה והל"ת ומסולק תמיהת א"ז רש"א ע"התו פסחים צו"א ד"ה אבל יעש"ה והארכתי עוד במ"א וע' לא"ז רש"א בכתובות ל"ב סד"ה שכן יש בהן צד חמור כו' וע' תו' נדה ד"ע ע"ב ד"ה ואין וע' שו"ת כסא דהרסנא סי' כ"ד ואענה גם אני חלקי בישוב סתירת סוגיא דהכא להא דקדושין די"ל דודאי עשה שלפה"ד חמור טפי כיון שנאמר קודם לכל המצות וא"כ

כיון דאשכחן דלגבי עדל"ת ליכא למילף לעשה שלאחה"ד דקיל טפי כיון שלא נאמר רק לאחה"ד ולכן דחי שפיר דאף אי הוי מצי למילף מהנך מילי להו"מ ג"כ למילף לעשה שלאחה"ד אבל לפי האמת דילפינן לעדל"ת מקראי אחרינא ומהנך קראי בלא"ה לא מוכח לשאר מילי וכדדחי בגמ' מה למילה שכן כו' וכן אינך א"כ ליכא למילף ג"כ מכל עדל"ת לעשה שקה"ד דאף דהעשה חמור טפי מ"מ י"ל דבזה לא מצינו היתר לעבור על הל"ת כיון דבאמת הל"ת חמור רק מגזה"כ דעשה דוחה ל"ת דאע"ג דבכ"מ שצותה התורה על איזה דבר היינו אפי' אם יעבור על ידו הל"ת כיון דהתורה ציותה על הל"ת ומ"מ הזהירה התורה על העשה אבל במה שנאמר קוד"ה כיון שהל"ת לא נאמר קוה"ד י"ל דהעשה לא נאמרה רק במקום שאין כאן ל"ת משא"כ לאחה"ד שניתן ג"כ ל"ת ע"ז דהוי ג"כ כאילו הזהירה התורה על העשה שלא לעבור וערש"י ברכות רד"כ יעוש"ה ובתו' ובהכי ניחא ג"כ מה שהקשיתי לעיל דל"ל קרא בפת"ומ כיון דעלי' אתיא להתירא ז"א דאל"כ בפת"ומ הומ"ל ג"כ להיפך דכיון דהעשה קוה"ד א"כ לא ניתן כלל העשה ע"מ לדחות הל"ת ועשו"ת עמ"י סי' ט"ז שכתב דאע"ג דהעשה שלפה"ד חמור לא מסתבר דבא הל"ת שלאחה"ד כאיסור שבת לבטל מצות מילה בזמנו כשחל בשבת מ"מ היכי דמשכחת לקיים שניהם לא מסתבר לדחות היכי שאין לו כיון שלפעמים אפשר בלא דחי' והעשה ניתן בשעה שלא נאמרה הל"ת לא אלים למידחי הל"ת שלאחריו יעוש"ב ודפח"ח. ואף כי יש לפקפק בסברא זו כיון דע"כ התורה התירה לעבור על הל"ת בשביל עשה שלפה"ד אף היכי די"ל דלא נאמר כלל העשה על אותו זמן מכש"כ היכי שחל העשה על אותו זמן כיון שלפעמים אפשר בלא דחי' א"כ ממילא דחי הל"ת שאח"כ כיון דהעשה חמיר טפי ואינו מתבטל בשביל העשה שבאה אח"כ והמעיין יבחר ועשו"ת מים רבים חאו"ח סי' מ"ג מש"כ בישוב קושיא הנ"ל. ויש לפלפל ג"כ מזה בהא דגדולה תשובה שדוחה ל"ת שבתורה וכסוף יומא די"ל דאשמעינן הכא דאע"ג דעשה דתשובה הוי ג"כ קודם הדבור באדם וקין דהועיל תשובה ומ"מ כיון דלא הוי בדרך ציווי אשמעינן דלא מיקרי בהכי עשה שלפה"ד דלהוי קיל מלאחה"ד וכנ"ל וגם י"ל בפשוטו לתו' דשבת ד"א ד"ה וכי אומרים דמשום מצוה רבה כופין את הרב לשחרר שיזכה העבד ועת' ב"ב י"ג וא"כ י"ל דאע"ג דעשה דתשובה לגבי דידן מ"מ הוא מצוה רבה שיזכו ישראל ולכן דוחה הל"ת ומקבלן בתשובה ואין להאריך בדרושים ובילדותי אמרתי ליישב בזה קוה"תו בשבת פז"ב דדריש הא דכתיב בשבת כאשר ציוך במרה והקשו התו' דלמא כאשר צוך במן ומשני דאתיא מכאשר ציוך דכאו"א וע' בירו' רפ"ב דביצה אתיא כמ"ד במרה כו' וקשה דלמה כאו"א דוקא דלא כתיב במן. וי"ל לפמ"ד בסוגיין איש אמו ואביו

תיראו ואת שבתותי תשמרו יכול א"ל אביו לחלל את השבת ישמע לו ת"ל איש את או"א תיראו ואת שבתותי תשמרו. וא"כ היכי כתיב בכיבוד או"א כאשר ציוך במרה הא במרה אי א"ל אביו לחלל את השבת שומעין לו דאז לא הי' שבת כלל וא"כ לא שייך לומר שהוא כמו הציווי שבמרה כיון דאז הי' מועיל גם לחלל השבת והכא מרבינן דלא מתחייב לשמוע לו א"ו דבמרה נמי הוי שבת וא"ש וא"כ מדכתיב כאשר ציוך בכאו"א מוכח דשבת הוי במרה וע"כ דכאשר ציוך דשבת אמרה קאי וכתבתי זאת עה"ס כי חביבים חדושי ימי הילדות ואף כי באמת הוא בנוי על קו תוהו דהא קרא דאיש אמו ואביו וכו' ואת שבתותי קאי אחר הציווי וה"דא כאשר צוותיך במרה על כאו"א ע"כ לא קאי היכי שמצוה אותו לעשות איסור דהא אף אי נצטוו על שבת ג"כ במרה מ"מ אם אמר לו לעבור על שאר ל"ת שנצטוו אח"כ בקבלת התורה הי' מחוייב אז לשמוע לו והקרא נקיט סמוכין בשבת לדוגמא בעלמא. ויש להעמיד הדברים עפמש"ל בענין עשה שקוה"ד דל"נ ואין רצוני להאריך בפלפולא בעלמא ועברא"ה ובתנא תוספאה יבמות פ"ד ה"א ד"ה בגדולה:

גמ' מאי לאו דא"ל שחוט לי בשל לי. ועתוי"ש כתובות מ' ע"א שהקשו מה"ד התם דלא שייך עדל"ת כיון דאי אמרה לא בעינא ליתא לעשה כלל. והכי"נ כשמוחל האב על ציויו מתקיים בזה כבודו ומה"ת ידחה ותירצו דמיד כשציוהו הוי עשה לעשות מצותו יע"ש. וע' תו' מכות טו"א ד"ה אם. ובאמת יש לדחות דאין זה קושיא דהכא לגבי כיבוד לא שייך דלימא לא בעינא דהא מ"מ מחוייב הבן לעשות רצון האב גם בלא ציויו רק דכיון שיודע הבן שרצונו של האב בזה וא"כ אף שמחל על כבודו מ"מ אין סברא שיבטל רצונו. ובזה יש לדחות קו"המפ ברי"פ שה"ע דקאמר התם האי עשה כו' עשה דכבוד תורה עדיף והא קיי"ל דחכם רשאי למחול על כבודו וא"כ ליתא לעשה כלל. אם לא דנימא כדעת הסמ"ע בסי' י"ז סק"ה דעשה דועמדו הוי אסמכתא בעלמא ודלא כדעת הב"ח יעו"ש. וע' בשבועות ל"א א' מדאורייתא מיחזי חזי כו' וכיון דועמדו לא הוי לעיכובא וע"כ לא הי"ל לתקן שלא ידונו אותו כלל וטפי הי"ל לתקן שידונו אותו בישיבה ואכמ"ל: ולפהנ"ל י"ל ג"כ דאף דהתורה תלה ברצונו דרשאי למחול משום דהתורה דילי' וכמ"ש התו' ברפ"ב דסנהדרין יעו"ש. מ"מ לא דמי לאנוסה דכופין לה לומר לא בעינא לי' אם הוא מח"ל כיון דהתורה הטילה עליו ולו תהי' לאשה רק לטובתה ובידה למחול כיון דהעשה רק משום קפידא דידיה ולכן כופין אותה שתאמר איני רוצה אבל הכא דליכא מצוה דכבוד התורה רק דכשמחל על כבודו הוא רשאי בזה כיון שזה בעצמו הוא כיבודו אם הוא אינו רוצה בזה אבל מאי מהני אי אמר לא בעינא שיהיו כופין אותו למחול על כבודו דמ"מ

ידעינן שהוא מתרצה בכיבוד זה ול"ד כלל לאנוס שותה בעציצו דכופין אותה שתמחול על כבודה ואז ליכא לעשה כלל. ועוד דלא שייך לומר אי אמרה לא בעינא כיון דהעשה עדיפא משאר עשה ובודאי דלא כייפינן לי' למחול אף בשביל מצוה אחרת דבכה"ג לא הקפידה התורה על קדימת הדין רק על כבוד התורה דעדיף טפי אבל מה"כת נימא דכיון דהתורה דילי' לא חשיבא האי עשה וכמובן. ותו דלפמ"ש הסמ"ע בסי' כ"ח ס"ק ל"ג דמדכתיב ועמדו לפני אלקים מכלל דהדיינים יהיו יושבים בשעת עמידת העדים לפניהם. ולפ"ז מוכח דהעשה דועמדו ג"כ אינו אלא משום כבוד הדיינים ולכך אותבינהו לכולהו ובזמ"ק א"ז רש"א בתו' ד"ה והאמר מר. ומבואר מזה דהאי עשה גופי' דלגבי בע"ד שיעמדו לכבוד הדיינים איכא ג"כ לגבי הדיינים שישבו משום עשה דכבוד התורה וכדאמר ג"כ התם במר זוטרא אותבינהו לכולהו אמר האי עשה ואיך ישב בעצמו דלא שייך לגבי' העשה דלרבות ת"ח וע"כ דלגבי' שייך ג"כ האי עשה דכבוד התורה וכמש"ש א"ז רש"א בתו' ד"ה והאמר מר אע"ג דהי' יכול להושיבה והקשה דא"כ מאי פריך והיכי קאים דהא עשה דכבוד התורה עדיף. דאע"ג דס"ל דגם בגמ"ד יש לחוש לסתימת טענות בע"ד מ"מ הי' יכול לעמוד ג"כ בגמ"ד ע"י הפרחת בר אווזא ולזה תי' לחלק בין כבוד התורה שלאחר כו'. ולפ"ז ניחא בפשטות כיון דגם לגבי הדיינים בעצמן איכא העשה דכבוד התורה וכנ"ל. וכן משמע מה"ד בר"פ שה"ע או אינו אלא בבע"ד דא"כ ועמדו ל"ל והא כבר כתיב וישב משה לשפוט את העם ולמאי דמסיק דעדות כגמ"ד מדכתיב ועמדו וא"כ ליכא לדחויי דועמדו בא גם לתחלת דין. ולפ"ד הסמ"ע ניחא בפשטות דמכללא דוישב משה לשפוט את העם לא ידעינן כלל דישיבת הדיינים בעשה. ובמש"כ ניחא ג"כ דאין להקשות ממ"ש התו"לע סע"א ד"ה למישרי ואע"ג דהעשה דכקטן כגדול תשמעון הוי לגבי דיינים בעצמן ולהכי י"ל דלא סגי להו בסוגיא דהכא דלקמן וכמו שתמה התויו"ט בפלפלא חריפתא עהרא"ש אך דז"א דש"ה דהוי רק כקבלת דין לחוד דלגבי כבוד התורה י"ל דלא הקפידה התורה לשמוע כקטן כגדול ולא שייך לגבי' עשה זו משא"כ לגבי עשה דעמידה וכבוד התורה דהוי תרי מילי דהתורה אמרה שיהי' הדין בישיבה ומהכ"ת ידחה בזה כ"הת שלאחר ותו דעשה דדיינים בישיבה בל"ה הוי נמי עשה דכ"הת ולא נדחה מעשה דכה"ת דלאחר כיון דהוא בשני ב"א ולתרויהו יש עשה דכבוד התורה אבל לענין קדימת בע"ד ודאי עשה דכה"ת עדיף וע' מגילה ג"ב כבוד תורה חמיר וכו' ויש להמתיק סברא זו לפי מש"כ בתו"י לכתובות מ"א דאאל"ב ליתא לעשה כיון דלגבי דידה ליכא עשה הלכך אין לה לעבור בלאו משום עשה דידי' דהיא מוזהרת כמוהו ועתו' גיטין מא"א בד"ה לישא שפחה אינו יכול וא"ת וליתי עשה דפ"ו וידחה

ל"ת דלא יהי' קדש ותי' דלגבי דידה ליכא עשה. ולפ"ז יש לחלק דהיכא ששניהם לגבי דידי' קאמרינן דיכול לישב אבל מצות דיינים בישיבה לקיים מצות כבוד התורה הרי אין העשה דכבוד התורה בידו לבטל מצות ישיבת הדיינים. אך לסברת התו' בסמוך ורפ"ב דסנהדרין דהא דכבוד ת"ח מחול דהתורה דילי' וא"כ לגבי אשה אין לחלק בין עשה דכה"ת שלאחר ולזה ג"כ פרש"י והבא לחלק כבוד כו' והיינו היכי דליכא כה"ת שלאחר. ומיהו לגבי רב ענן דקאמר עשה דכבוד התורה עדיף דסבר דקרוב דת"ח הוי צ"ל ג"כ כיון שר"נ יכול למחול על כבודו לא חשיב עשה לדחות עשה אחרינא דא"ל דבזה לא שייך כקטן כגדול תשמעון כיון דלא שייך בזה עשה דכבוד התורה כלל ולזה הביאו שם ג"כ התו' ממרחק לחמם מהא דכתובות וגם י"ל דאי מחיל התובע ליכא גם כן העשה דועמדו ובזה מיושב גם כן הסתירה מכתובות מיתמי ואין כאן מקומו להאריך. ועי' תשו' רדב"ז החדשות סי' ד"ש במי שעלה רבו שלישי לקרוא בתורה אינו רשאי התלמיד להיות הוא המשלים דאיכא זילותא לרבי' ואפי' אם קראוהו לא יעלה דמוטב שיבא עשה דכבוד התורה וידחה מה שאמרו מי שקוראין אותו לקרוא ואינו עולה כו' והרי הכא אי אמר לא בעינא ליתא לעשה כלל וכמ"ש בעצמו אם רבו נותן לו רשות בכל גוונא שרי. ויש לפלפל ג"כ בענין עשה דרבנן עי' בתשובתי להזמנה ואכמ"ל. ועי' בתשו' מוהרי"ט ס"מז והובא בגליון היו"ד סוף הל' שבועות ועבקצ"חח סצ"ז. ועתו' כתובות יז"א ד"ה פרשת דרכים וע"ש בהפלאה לפמ"ש התו' בסוטה דמ"א דלא משני מצוה שאני משום דהכלה בעצמה היא חייבת יותר בכבודו ואתה והיא חייבין בכבודו שהרי התורה אמרה שום תשים וכו' וא"כ לא שייך גבי מת שנעשה חפשי כו'. וע"ש דלכתחלה רשאין לילך כ"א בדרך חבירו ולא הוי יכול לקיים שניהם דלא מיקרי דחי' כיון דא"א דלא בעינא כו' וכמו לגבי מלך דיכול ג"כ למחול על כבודו משום כבוד התורה והכ"נ בפרשת דרכים דאינו מחוייב לסלק מהדרך. ובאמת נלה"ר מישעי' וחזקי' בברכות י' ע"ב ליתי חזקי' גבאי ואף שנשתלח אליו בנבואתו אך מקודם לא הי' רק מצד חכמתו ולא מצד הנבואה תדע שהרי יונה נענש שלא הלך לנינוה וע"ד מאה"ח דרך הרופא כו' ונ"ל שבא לחז"ל מפשטות הכתוב בנבואה שלפניו אמרו לאדוניכם כו' ולעיל ז"א צא נא אל קצה כו' דמוכח שכן הי' דרכו. ומה שפלפל בהפלאה לענין נשיא ואב"ד אם מותר לעשות מלאכת מצוה בפני ג' ומסוגיא זו קצת ראי' להיפך דהא הכא ג"כ אי אמר לא בעינא כו' ועי' רמב"ם פ"ה מכמ"ק ה"ד ולא יכנס לסעודה של רבים ואפי' של מצוה. ועי' בה' דעות פ"ה ה"ב ולא יעשה מלאכה ועי' באר יעקב בחו"מ סי' ח' וערש"י סוכה י"א ב' ובכ"מ ונסתר ראייתו.

ומש"כ מהא דקדושין דף ע' דמעקה מותר י"ל דהיינו שניכר שעוסק בגוף עשיית המצוה משא"כ בהא דרבא מלח שיבוטא וע' בקדושין ל"ב ע"ב ואכמ"ל בפרט זה:

ו

א

מה להלן [יש לתקן: להנך] שכן הכשר מצוה ערש"י. ואע"ג דלקמן כ"א א' קאמרינן דחליצה במקום יבום לאו מצוה היא. והתו' דחו בזה פרש"י. י"ל דהיינו שזה לא מיקרי יכול לקיים שניהם דאל"כ הא לעולם יוכל לדחות היבום בשביל מצות החליצה אבל מ"מ לא הוי הכשר מצוה כיון שיוכל לפטור בחליצה:

ב

וחובת הגוף נוהגת כו' ובקידושין לו"ב וע' רש"י סנהדרין לה"ב: רש"י ד"ה לחלק ופרש"י דחלוק מלאכות קאי אמזיד דאי לא כתיב לא תבערו הו"א דאינו חייב סקילה עד שיעשה כולן. וכבר מפורסמת בזה קושית הרש"ל והרא"מ בפ' ויקהל דבפסחים ה"ב פי' דלא תימא העושה כמה מלאכות בשוגג חייב חטאת אחת וכן מפורש בשבת ע' ע"א דלא אצטריך קרא כ"א על חילוק חטאות ויע"ש בתו' דגריס כמו במכילתא דאי לאו לא תבערו לא הוי מחייב עד שיעשה כולן וע"כ דמנינא דלא לחייב האב במקום תולדה וע"ש וא"כ גם למאי דיליף מלא תבערו לא מיירי ג"כ רק לחייב על מלאכה אחת ומ"מ פריך שפיר אדשמואל דממילא ידעינן חלוק חטאות וס"ל דלא בעי לימוד רק על חילוק חטאות לחוד וכדפרש"י לעיל ח"מ מנ"ל שגופי המלאכות מתחלקות לחטאות אבל זה ודאי לא מסתבר דאצטריך קרא דלא ליחייב עד שיעשה כולן. וע' סנהדרין ל"ה ב' ושם ס"ב ב' דמייתי דברי ר"נ ומפרש ג"כ לענין חילוק חטאות. וראיתי להגאון מפלאצק זצ"ל בס"ס גט מקושר שכתב בישוב קושית הרא"מ דלפרש"י ביבמות קשה דלל"ק דמילה דוחה שבת וע"כ דמיירי שעשה כבר כל המלאכות ולא היי לו להשלים רק חובל. אך ר"ע לשיטתו בפר"א דמילה דכל שאפשר לעשותו מע"ש אינו דוחה שבת והרי יש כמה מלאכות שאפשר לעשותן מע"ש וא"כ לא שייך להתיר מילה כיון ששארי מלאכות אסורין לעשותן בשבת. וצ"ל דביבמות שינה פירושו למאן דפליג ארי"ע אע"ג דאנן קיי"ל כר"ע. ולא הבנתי כלל דמה ראי' בכך דיתחייב במילה כיון שיתחייב בשאר מלאכות גם על אחד מהן כיון שאפשר לעשות מע"ש די"ל דהא דבעינן שא"א לעשותן מע"ש היינו אי נימא דגם מלאכה אחת אסורה רק משום דחיית המצוה ולכן כיון שהי' יכול לעשותן מע"ש אינו דוחה שבת משא"כ אי נימא דאינו חייב עד שיעשה כולן די"ל דכל שלא עשה הל"ט מלאכות לא הוי מלאכה כלל א"כ מה בכך שאפשר לעשותן מע"ש כיון דלא הוי מלאכה כלל בכה"ג לסברא זו. ובלא"ה י"ל דמילה גז"הכ שידחה שבת אף שכבר

חילל שבת במלאכות שאפשר לעשותן מע"ש דאסור גם במלאכה אחת מ"מ מילה דוחה שבת כל שלא עשה כל הל"ט מלאכות ביחד ומכשירי מילה י"ל דלא דחי שבת אף אם לא עשה כל המלאכות כיון שאפשר לעשותן מע"ש דאף דמ"מ כבר חילל השבת במלאכות שאפשר לעשותן מע"ש מ"מ גזירת הכ' במילה שידחה שבת אף כשעשה כבר כל המלאכות משא"כ בשאר מלאכות אף שא"א לעשותן מע"ש מ"מ אינו רשאי לעשות כשעשה כבר כל המלאכות אך ג"ז אינו סתירה לדברים הנאמרים בדרך פלפול דבל"ה סברא רחוקה דנאמר שיעשה כולן ולכן כיון דגלי קרא דמילה דוחה שבת ומסברא דכל שאפשר לעשותו מע"ש אינו דוחה א"כ יותר ניחא כפשטי' דקרא דעל אחת מחייב. וכן משי"כ עוד דבהכי לא תיקשי במכות כ"א ח"מ לשבת ואין חלוק מלאכות ליו"ט וא"כ ניחא דביו"ט בעינן שיעשה כולן וע"כ דא"כ ל"ל קרא באוכל נפש דשרי ואי בשעשה כבר כל שאר המלאכות הא הוי לגבי' אפשר לעשותן מעיו"ט. וזה ליתא דהא כיון דבעינן שיעשה כולן וא"כ ממילא גם באפשר לעשותן מעיו"ט במכשירי אוכל נפש דחי יו"ט כיון דכשלא עשה כולן לא הוי מלאכה כלל והא דבעינן באוכל נפש שא"א לעשות מעי"ט כיון דכל אחת הוי מלאכה בפ"ע משא"כ אי נימא דבעינן שיעשה כולן. וגם דאצטריך קרא היכי שעבר על שאר מלאכות דמ"מ מותר כיון שא"א לעשותן מעיו"ט. אבל ודאי שאר מלאכות מותר לעשותן גם באפשר להך סברא דבעי שיעשה כולם. ובאמת תיקשי ג"כ מפתו"מ ועבודה ועומר דלמה איצטריך קרא דדוחה שבת. וע"כ דבאמת לא מייתר הני קראי דאיצטרכא לעשה אחרינא וכמשי"לע ה"ב בחי' וכן מתקריב דעומר ילפינן ג"כ אפי' בטומאה ובמילה אצטריך קרא למ"ד מקלקל בחבורה חייב לאשמעינן דהוי חבורה וכמ"ש התוס' דלענין מקלקל בחבורה ל"ל מהבערה ולפמש"כ התו' לחד שנויא דהסוגיא אזלא לר"ש ויש לדון בזה דהא מ"מ יוכל להעשות ע"י אחרים שלא עשו כל הל"ט מלאכות ולמה ידחה שבת ואף דאב קודם לכולן מ"מ כה"ג פריך בשבת קלג"א ואי איכא אחר כו' ואף דבמילה משכחת בדליכא אחר מ"מ אכתי תיקשי מעבודה דהתם ודאי משכחת הרבה שיוכלו לעשות העבודה שלא עברו כל הל"ט מלאכות וצ"ל כיון דמשכחת בדליכא אחר א"כ לא שייך סקילה בכה"ג כיון שלפעמים ניתן לדחות ועוד דקרא אצטריך דאף אם עשה כבר כל המלאכות דאינו חייב סקילה כיון דדוחה שבת דהא לקמן עח"א אמרינן דתני דאי אפי' דאיסורא. ובל"ה לק"מ דעכ"פ אסור לכתחלה כמו חצי שעור למאן דאסר מה"ת אף שאין בו מלקות והוצרך להתיר לכתחלה לדחות שבת. ועמ"לם ר"פ ח"י מה' שבת. ובהכי לא תיקשי ג"כ דלל"ק דהבערת בת כהן אינו דוחה שבת כיון דהיא מלאכה אחת ול"ל דאצטריך קרא דאינו דוחה אפי' כשהעידו

העדים כל המלאכות מלבד נטילת נשמה כדקיי"ל בסנהדרין מה"ב נקטעה יד העדים פטור שנא' כו'. ז"א דלמאי דילפינן בק"ו מעבודה שדוחה שבת והתם גופא אינו מותר באופן שיהי' חלול שבת וקרא לא מייתר להכי וכמש"ל דאצטריך לדרשה אחרינא וא"כ אכתי תיקשי ל"ל מושבות. ומיהו בלא"ה אין זה קושיא למאי דבעי הכא מעיקרא למימר משום עשה דוחה ל"ת וא"כ שפיר אצטריך קרא לאשמעינן להכי דאינו דוחה ולכן פרש"י הכא שפיר לענין שחייב במזיד על מלאכה אחת דלא מוכח כלל מעבודה אבל לפי האמת דיליף בק"ו מדאייתר קרא דלחלק ע"כ דאפי' לענין שוגג ג"כ. וראיתי בשו"ת יריעות האהל סי' כ"ד דהכא ביבמות דקאי הש"ס הכי גם לבתר דמייתי הברייתא דאתיא להבערת בת כהן דקאמר מאי לאו ר"נ היא וכו' וא"כ ממילא מהך קרא מוכח לחלק כשעשה מלאכה אחת מדאצטריך קרא לגבי מיתת סנהדרין. אבל למאי דמסיק לא ר"י ולא ר"נ היא ממילא ילפינן מיני' ואפי' לחילוק חטאות ג"כ מלא תבערו ומיושב בזה קו' התו' לר"נ דלחלק יצאה והאריך בזה בדבר שפתים. והמה דברים בלתי מובנים דאי נימא לסברתו דאף לחייב על מלאכה אחת לא שמעינן לחילוק חטאות א"כ ה"ה אי כתיב קרא רק לענין לחלק לחוד י"ל ג"כ דאינו רק לענין מזיד לחייב על מלאכה אחת. וגם לדבריו עיקר ההכרח מכח הדרש דמושבותיכם דקאי על מיתת סנהדרין ועוד דאכתי תיקשי קו"התו למ"ד ללאו יצאה ודלמא קרא לחיובא והא גופא אשמעינן דאין עדל"ת שיב"כ דהא השתא שקיל וטרי וזה מהיכן ידעינן ליי' וע"כ כסברת התו' שם מדלא כתיב לת"מ כו'. וטפי י"ל להיפך דודאי במסקנא דאצטריך לא תבערו למיתת סנהדרין וא"כ ממילא מוכח דבמלאכה אחת חייב וע"כ דלא תבערו דמייתי לחילוק מלאכות מדלא כתיב לתכ"מ וכמ"ש התו' וע"כ לאשמעינן לענין שוגג לחילוק חטאות אבל הכא פרש"י לפהס"ד דאכתי לא ידעינן מהך קרא להבערת סנהדרין וממילא לא שמעינן מיני' רק לענין חיוב מזיד על מלאכה אחת. ובלא"ה י"ל דקרא אצטריך לענין מקלקל בהבערה דחייב וכשבת קו"א וא"כ שפיר אצטריך לאשמעינן בעלמא ללאו כשעשה כל המלאכות כולן. ועשו"ת מנחת עני סי' ד' משכ"ב דאי נימא דלא תעשו כל מלאכה הוי משמע כל המלאכות יחד ומדאסר רחמנא שריפת בת כהן ע"כ דשריפה בסנהדרין הוי דבר היוצא מן הכלל ומוכח ממילא שפיר לחלק שלא יתחייב על כל מלאכה וניחא קו' התו' למ"ד לחלק מנ"ל הא דלא יליף מדאצטריך בהבערת ב"כ אבל לר"ע דלא מפיק להבערת ב"כ ולדידי' שפיר דרשינן קרא לחלק לענין סכום חטאות דלדידי' י"ל דדריש לא תעשה כל מלאכה היינו כל מלאכה בפ"ע וא"כ ע"כ דקרא אצטריך לחילוק חטאות עכ"ל. ומלבד דלמ"ד ללאו יצאה ע"כ מוכח כסברת התו' ואי דלחייב הא ידעינן דאעדל"ת שיב"כ

וע"כ ללאו ז"א דלמא הא גופא אשמעינן קרא דאעדל"ת שיב"כ דהא השתא הוא דשקיל וטרי עלה מהיכן ילפינן לי' וגם דהא באמת לכ"ע הבערת ב"כ דוחה שבת ול"ל לר"ע כל מלאכה ובלא"ה לא ידעתי דלסברתו ע"כ לר"י דדריש לתכ"מ כל המלאכות ביחד ולכן אצטריך למילף מהבערת בת כהן דאסר רחמנא דע"כ הוי דבר שיצא מן הכלל לענין חיוב כל מלאכה בפ"ע רק דחילוק חטאות ממילא משתמע כיון דהוי דבר שיצא מן הכלל והא גופא תיקשי דמנ"ל הא כיון דשריפת בת כהן איצטריך לגופי' למיתת סנהדרין ואימא דבאמת ממעט מלא תעשו כל מלאכה דדריש ג"כ דאפי' מלאכה אחת אסור. ואולי ממילא הוי ידעינן ג"כ לחילוק חטאות כיון דע"כ מוכח דידעינן מחד טעמא כיון דחד לאו לכ"ע בפ"ע מקרא דלא תעשה כל מלאכה דמשמע דכל חד לחודי' ומאי נ"מ אי משום דהוי דבר שיצא מן הכלל דממילא מוכח חילוק חטאות לר"י כיון דהוי על כ"א לאו בפ"ע או משום דמפיק מלא תעשו כל מלאכה דממילא מוכח חילוק חטאות. ולפ"ז לר"ע דמפיק על כל מלאכה בפ"ע מ"מ גם על שני מלאכות לא מחייב אלא אחת יהי' מחלקותם בסברות הפוכות דאל"כ למה אצטריך לדידי' לחילוק חטאות. וגם מש"כ מל"ת כ"ת דמשמע כל שתעבתי לך דכל חד מקרי תועבה ל"ד כלל דהתם בכל חד יש בו איסור לאו בפ"ע וכשאכל כזית מכל מין הוי אכילה והתם האיסור מאכילת כל מין בפ"ע דכל חד יש בו תועבה אבל לענין מלאכה דילפינן ממשכן דהי' כל הל"ט מלאכות וי"ל דחד לא הוי מלאכה כלל. וע' כריתות כ"א א' מקרא דכל חלב וכל דם לא תאכלו וע' סנהדרין עט"א בפלוגתא דריב"ב ורבנן בקרא וכי יכה כל נפש כו'. וע' כתובות לג"א דכיון דלמותרה אין ספק לא הוי התראת ספק והכ"נ מוכרח לומר כה"ג דאל"כ איך יתרו אותו שמא לא ישלים כל המלאכות וכשיתרו לא הוי' ההתרא' על כל המלאכו' כיון דהוי כל חד מעש' בפ"ע ול"ד ג"כ לחזר והכה את זה דהתם שייך התראה שני' בתכ"ד ול"ל דבאמת הסוגיא דהכא אזלא למ"ד דשמ"ה דהא הסוגיא אזלא לר"י דלא דריש כ"א היכא דמוכח כו' ולדידי' לש"ה וע' מכות טז"א וע' תו' לקמן ק"א א' ד"ה הכה כו' וע' בהגרי"ב בר"מ ה' שבת שהעיר ג"כ לאיסי ב"י דאינו חייב על אחת מהן בענין התראת ספק יעש"ב ואכמ"ל. וראיתי בסתדב"א שכ' לישב לחדודא קושית הרא"מ עפד"התו דסנהדרין ע"ג ב' דל"ל קרא למעוטי שבת כו' וא"כ אי לא כתיב לא תבערו הו"א דהסברה החיצונה דאינו חייב עד שיעשה כולן משא"כ לת"ק דחד לע"א ושבת לא צריך למעוטי כפרש"י וא"כ למאי דיליף בק"ו מפגמי הדיוט וסבר עמה"ד ורבא לשיטתי' בסנהדרין עו"א דאעמ"הד עכ"ד. ואף דגם לענין שגגת חטאת משכחת כשעשה מלאכה אחת במזיד דבתרי דינא קטלית לי' מ"מ יש עליו ב' חיובין ואולם לכאורא נ"ל בישוב קו"התו דסנהדרין מה"ד

ביבמות ז"ב דבאיסור דרבנן אמרינן הואיל ואישתרי אשתרי, וה"נ בכה"ג כיון שהותר לגבי הריגת הנפש הותר ג"כ לחלל שבת בעבורו דגם בבת אחת מוכח דאמרינן הואיל ואשתרי כמו כהן שמותר ביפ"ת הואיל ואישתרי הלאו דלא יהי' קדש מישתרי נמי הלאו דזונה לכהן. אך לפמ"ש התו' ביבמות ח"א ד"ה רבא אמר כו' דשם טומאת כו' וע"כ כסברת ר"י דכיון דהוי שני איסורין ובכה"ג לא אמרינן הואיל ואישתרי כו' וע' בנחלת יעקב ר"ה כט"ב מש"ש. ועמל"מ פכ"ד מה' שבת ה"ז. וע"ע בנר תמיד לכריתות בספרו דנ"ב ע"א. ומיהו בל"ה לק"מ דהא שפיר י"ל דהעשה דובערת הרעה דוחה ל"ת דשבת והא דהבערת בת כהן דגלי קרא היינו כיון דיכול להמתין וע' תו' לעיל ה"ב סה"ד כולהו משא"כ הכא שיבטל העשה ומכש"כ כשצריך להפרישו מהעבירה. וכן מבואר בסי' הכריתות בל"ל ש"ג סי' קס"ג דעשה דוחה ל"ת אפי' ל"ת שיש בו כרת דמה לי חומרא רבה כו' וע' זבחים צז"ב בתו'. וי"ל משום דהתם קאי רבא עלה ומשני אין עשה דוחה ל"ת שבמקדש ולרבא לשיטתו ביבמות דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת. ואולם בחי' הריטב"א יבמות ז"א ד"ה מה לי חומרא רבה כו' היינו למאי דס"ד מעיקרא דבעי לאתויי ראי' מהבערה משא"כ לדידן דקיי"ל כרב שימי דמייתי לי' בק"ו וכן מוכרח כל הסוגיא עד דשקיל וטרי כי אצטריך כו' וע"כ דס"ל דאין עדל"ת שיב"כ וי"ל דתליא בהני ב' תי' שכתבו שם התו' ד"ה ומה עבודה כו' ושוב מצאתי בסי' יד מלאכי שהעיר ג"כ ע"ד הסה"כ וכעת אינו ת"י לעיין בו. ובל"ה יש לדחות דהא משכחת ע"י שנים שעשו בגונא דליכא חבור' דפטורין וענוב"י מ"ת בס"הס סי' ס' ואף דבחבורה לא שייך זה כיון דכ"א בפ"ע עושה חבורה דהוא משום נטילת נשמה וכשנוטל מקצת דם הוא מוציא מקצת נשמה וכמ"ש התו' בכתובות ה"ב ד"ה דם מיפקד וכו' וע' תו' חולין כט"ב ד"ה תרי גברי בחד זיבחא דה"ד במוקדשין תזבח שלא יהיו ב' שוחטין כא' היינו לכתחלה. ולהכי ניחא ג"כ דלא משכחת בבת כהן בהבערה ע"י שניים או במילה בשבת לדעות דמותר למול בשנים וע"כ דבחבורה כ"א עושה איסור ועשאג"א ס' נ"ט. או במי שאינו מצווה להפרישו מאיסור שבת ובהני שאין זה איסור גבייהו ורק מצד הריגת נפש היו מחוייבין להציל הנהרג וע' נוב"י מ"ת חיו"ד סי' קס"ד שהאריך לפלפל בענין עונש קודם עשרים על איסור כרת דהיינו בעונש דין של מטה וע' הרא"מ פ' חיי ותיבת גומא מש"ש וע"בחצ שנסתפק בפחות מכ' לענין מלקות יעו"ש בסי' מ"ט. וע' בנר תמיד לכריתות דף יד"ב דמנ"ל מעלי' דעשה דוחה ל"ת ואימא כשנופלת ליבום בפחות מכ' שנה ואח"כ יגרשה דליכא כרת ומנ"ל לעשה שיש בו כרת דדחי וכתב דביש בו כרת אחר כ' הלאו אלים ועי' תו' חולין קמ"א ותו' קדושין לד"א גבי ל"ת ועשה באשה. וגם י"ל דאין זה

דרכי נועם וכתו' ריש יבמות כה"ג ועי' בש"ות תפארת צבי חאו"ח סי' ו' אות ו' בברכת גומל בפחות מבן ך' דחייב לברך יעוש"ב. ועבפה"מ לרמב"ם בפ"ד מיתות ומפי הקבלה שאינו מעניש כרת קודם כ' שנה ועי"ש פ"י מ"ד ומשמע דלא כהח"צ. ועבאה"ח מהגאון דקעמפנא שליט"א שנתעורר ג"כ בקושיא הנ"ל מעלי' וכתב דמ"מ איסור כרת קאי גם בפחות מבן כ' וצריך להביא א"ת להגן. ועי' בשיורי קרבן לירושלמי פסחים פ"ח בד"ה חומר היא מ"ע שבאה מכח ל"ת כ' לדחות סברת הר"י בקדושין דשאני יו"ט כיון דאיכא ל"ת לגבה חמורה היא העשה ואף הנשים חייבות בה ועמש"ל בפ"א מה' שופר ואכמ"ל ועי' שבועות ח"א ולא מוקי קרא דפשעיהם לכל חטאתם דיש חטא ופשע שאינו בר קרבן אך לא משמע כן מקושית התו' יבמות פ' ע"א ד"ה נעשה דאגלי ולא מוקי בחטא' ובשוגג וענוב"י וי"ל דחיוב חטאת מלמטה כמיתה שלמטה ולכאורא הי"נל להעיר לפמש"כ הרמב"ן דבפחות מבן ך' אינו נענש רק באיסור לאו ולא בכרת ואכ"ק מפסחים צ"א דאמר התם למעוטי קטן מכרת ול"ל כשגדל בנתים ושוב ראיתי בח"צ שנתעורר ג"כ מסוגיא זו דפסחים. ועי' ירו' בכורים פ"ב כתיב ימי שנותינו שבעים צא מהן כ' שנה שאין עונשין עליהם נמצאת אומרת לנ' שנה מת בכרת וע"ש ובמפרש. ובנידון קו"התו דפסחים צא"ב ד"ה איש דלמ"ד שני לאו תד"ר הוא א"כ ל"ל איש למעוטי קטן י"ל לפמ"ד דאם לא הביא ב' שערות ולא נולד לו סימן מסימני סריס לא יעיד עד רוב שנותיו שהם ל"ו שנה וא"כ אצטריך איש למעוטי אף שהוא ג"כ בן ך' וכנ"ל. וע' בחולין כד"ב קטן פסול לעבודה ואימת כשר משיביא כו' וגם משכחת כהא דחולין יו"א דקאמר התם דבכח שני הוי גרמא בעלמא וא"כ ודאי דליכא משום חבורה ולא משום נטילת נשמה ול"ד להא דהמעלה דג בספל של מים בשבת שחייב משום נטילת נשמה וכמ"ש ברמב"ם רפי"א מה' שבת כיון דהוי כח שני וכמובן. וגם י"ל דמשכחת כגון שאמרו קטיל לפלניא ואי לא קטילנא לך דבכה"ג מותר לחלל שבת שלא יהרגוהו ואשמעינן קרא דמ"מ אסור להצילו בנפשו. וגם במהלך בדרך ואינו יודע כו' וכשבת סט"ב ופגעו שניהם ביחד וכ"א שבת דידי' חול לגבי חברי' וע"לע ה"ב מש"ש וניחא ג"כ בהא דפסחים דאמר רבא ש"מ מדר"ע כו' ובפרט זה יש לעיין עדיין. וגם משכחת כשלא התרו בו משום שבת אלא משום הריגת נפש ואף למ"ד דחבר א"צ התראה ולענין זה י"ל דהוי כ"ע כחברים כיון שמציל חבירו בשביל חילול שבת מ"מ משכחת כשיודע שעל מה שהשני עובר הוי חלול שבת וא"י על איסור נטילת נשמה בשבת דכה"ג נ"מ לענין התראה וגם י"ל דנ"מ לענין מיתה כשהראשון חילל שבת בהש"מ של ע"ש דהוי ספק ואח"כ חילל שבת בבה"ש של מ"ש דהוא נתחייב ממ"נ סקילה כיון דהוי לגבי חילול שבת ודאי וכדאיתא בשבת

להי"ב דהעושה מלאכה בשבת בין שתי בהשמי"ש חייב חטאת ממי"נ ואף דלגבי השני הוי אתחזק חיובא דגם להרמב"ם ספיקא לחומרא מ"מ איכא לאוקמא כגון שהראשון חילל שבת במי"ש בהש"מ ואח"כ חלל שבת בשבת השני בהש"מ דממי"נ חייב על אחת מהן ויש לפלפל בהא דירושלמי ריש ברכות קצר בע"ש בה"ש כחצי גרוגרות כו' ובהא דהתראת ספק דקי"ל לש"ה אי שייך במיתה והארכתי בכ"ז במ"א. וא"כ לגבי ההורגו אין לחייבו בשביל חילול שבת גם אם התרו בו ולכן אצטריך קרא דמ"מ לא ניתן להצילו בנפשו. ויש לעיין ג"כ לדעות הסוברים דבספק כרת לכ"ע לחומרא מה"ת ועכ"מ פ"ט מהט"מ ועבחוי"ד בפתיחה לבב"ח שדחה זאת. ורבא לשיטתו ביבמות קיט"א מכדי הא דאורייתא כו' ויש לפלפל לשיטת מוהרי"ט בהא דס"דא מה"ת אי תלי' בהא דתתיכה מב' חתיכות אי בעינן איקבע איסורא ואכמ"ל. אך זה ליתא דהא מ"מ אף דהשתא יתחייב הרי ממי"נ אם עכשיו הוא עושה איסור א"כ גם הוא מחלל שבת ואם אינו עושה איסור עכשיו רק דמ"מ יתחייב מכח שחילל בפעם הראשון וא"כ ע"כ מכש"כ שאינו רשאי לעשות איסור לחלל שבת. וגם י"ל דנ"מ לענין גואל הדם למ"ד חובה ביד גואל הדם וגם משכחת היכי שעובר עבירה שיש בה הרבה איסורין וכשבת ע"ה סע"א וכן בשוחט חולין בעזרה או בשוחט בהמת חבירו בלא דעתו או במדליק גדישו של חבירו או במחתך אבר מבהמה בחיי למי"ד צעב"ח דאורייתא או בנשבע בכולל שלא לשחוט דחלה שבועתו גם בשבת או בשאר גווני דלגבי חבירו הוי איסור חמיר טפי מלגבי דידי' בהריגתו וע' רמב"ם פי"א מהל' שבת בהמעביר דיו ע"ג סיקרא וגם להסוברים דאמירה לאי"י שבות בשאינה מלאכת ישראל ע' ש"ות מים רבים או"ח סי' י"ז. וגם דלאו למען ינוח עבדך הוי לאו שאין בו מלקות וגם דלאיסי ב"י דאינו חייב על אחת מהן וי"ל דעל נטילת נשמה אינו חייב וכשחבירו עושה עבירה שיש בה שני איסורין יתחייב ממ"נ וע' תו' שבת ו' ב' ועדיין יש לדון בפרט זה וע' תו' שבת דד"א ד"ה וכי וע"בב נ' ע"ב תו' ד"ה ספק וע' סנהדרין מ"ט א' ודו"ק וגם כשעבר חבירו מקודם על איסור אחר של שבת וא"כ עכשיו ממ"נ יתחייב סקילה אך זה ליתא כמש"ל כיון דעכשיו הספק של שניהם שוה באותו פעולה לענין חילול שבת. ורק י"ל להסוברים דעל הבערה חייב ובכה"ג כיון דלגבי' הוי ודאי איסור סקילה ולגבי' ליכא רק ספק כרת ולכן דחי וע' סנהדרין נ"א א' סד"א איהו דאישתרי לי' שבת לגבי עבודה וא"כ הכ"נ אצטריך קרא בכה"ג וע' יומא פ"ג ב' ואכ"מ להאריך:

[השמטות: על קושית הרא"מ בפ' ויקהל שהקשה דמנ"ל דקרא אחלוק מלאכות ואימא דיליף ממקושש שנסקל ממלאכה אחת יעו"ש אך י"ל דלא קימא כמ"ד מקושש תולש

הוא דהוי תולדה דקצירה דבכה"ג מחייב אחדא מדכתיב בחריש ובקציר דאתיא לחלוק מלאכות ובזמק"התו שבת ע"א א' ד"ה על חריש כו' ומנ"ל דחייב שתים ד"ל דהמקשה הי' סובר דמחייב אתלישה ממקושש וע"כ דקרא לחייב על קצירה לבד:

מה לי לבשל פתילה ומה לי לבשל סמנין וכן בשבת קו"א והקשה מר חותני הגאון נ"י דהרי בשול פתילה עצמו הי' ג"כ במשכן וכדאמר בר"פ הבונה שכן קרש שנפל בו דרנא מטיף לתוכו אבר וסותמו והרי דהי' צריך לאבר לסתום לגמרי פי הנקב בבישול פתילה ולא הוצרך למילף מבישול סמנין ואטו נימא דלא משכחת רק שהי' בכל נסיעתן במקום המשכן אבר מעיקרו ואין לומר דשם הוי' מלאכה שאצ"ל שעיקר כוונתו שיתקשה שכל זמן שהוא רך אינו יפה לסתמו חדא דהא לרי' יהודא קיימינן דס"ל משאצ"ל חייב ועוד הרי לעיל עד' ב' האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב כו' לשרורי מאנא מכוון קמ"ל דמרפי רפי כו' וע"תו ד"ה מ"ד כו' ואין לדחות שרוצה לומר כמו שחשיבות בישול סימנין ע"ש סופן הצביעה כן חשיבת הפתילה ע"ש המיתה ומזה עיקר הראי' שמי' סנהדרין א"ד שבת ובלבד שג"ז אינו מספיק דגם מבישול פתילה דבנין הול"ל כן מה לי בישול פתילה דקרש דחשיבותה ע"ש הבנין ומ"ל כאן שחשיבותה ע"ש המיתה אבל לדרש"י גם בישול פתילה תוקין בעצמו. עכ"תו דברי קושיתו בזה ובהשקפה ראשונה עלה בדעתי דבמנחות פט"א פליגי אי אמרינן התורה חסה על ממש"י דאין עניות במק"ע וא"כ הא דהוצרך לומר דהוי כוותי' במשכן בקרש היינו למ"ד דאעבמק"עש ותיקשי מדתני הבונה ולא משכחת כ"א בהך גוונא משא"כ למ"ד דהתורה חסה על ממש"י וא"כ ל"ל דזה מיקרי דכותי' במשכן והוי מלאכת מחשבת כיון שבנין המשכן הי' נגמר זולתו ורק שהיו צריכים לתקונו היכי שנתקלקל קרש אחד ויתכן דלכן שביק אביי סברת ראב"י בזבחים פח"א הוגעו במים דלא ס"ל הא דאעבמ"ע דאזיל לטעמי' בהבונה דלא ס"ל הא דראב"י. ואמנם לפלפולא אמינא לפמ"ד שם בזבחים כלי קודש שניקבו אין מטיפין לתוכן אבר משום דאין עניות במק"עש וממילא דאין לחלק בין כלי שרת למשכן דאם ניקב קרש אחד דאין מטיף לתוכה אבר לסתום הנקב. ואף דשם לא נאמר רק כלי קודש אבל בנין לא נאמר דהא עיקר בדק הבית המפורש בקרא להכי איתקין כמפורש לתקן בדקיו וסדקיו וקרשים בנין הוי מ"מ מלבד דהי' אפי"ל דהא דנתקן בדק הבית היינו לאחר שנתקן המשכן כולו דבכה"ג לא שייך אין עבמק"ע משא"כ מקודם דודאי היו מחליפין והא דילפינן מסמיכות דמלאכת המשכן היינו למה שהי' בהכרח אל הבנין דזה הוי מלאכת מחשבת ובלא"ה למאי דאיפלגו בתלמודין כתובות קו"א ובירושלמי דשקלים בענין פרוכות דטרקסין אי הוי כבנין או ככלים וא"כ הרי הכא בשבת קיימינן

לראב"י דאין עניות במק"ע ולא משכחת בכה"ג ואולם לפמ"שכ המ"למ בפ"א מכלי מקדש ה"יא בישוב קו"התו בשבועות יא' א' מה"ד בערוכין י' ע"ב שנתפגמה מכתשת של מקדש והביאו אומנין מאלכסנדריא ותקנוה וע"כ דהתם הי' עושה מעין מלאכתה בשעת חסרונה. וא"כ י"ל דבקרש דסתימת הנקב אינו אלא משום נוי בעלמא דבכה"ג לא אמרינן דאין עבמק"ע והנה בזבחים קאמרינן לאביי אליבא דת"ק לחלק בין הוגעו במים להוגעו בנתר ובורית ומדמפרש אביי מלתי' דת"ק והוצרך להגי' דהכ"ק מסתבר דס"ל ג"כ כוותי' וכב"ק קו"א מכדי דרב לא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך וע"כ דס"ל דבנתר לא הוי מעין מלאכתן דכתיב לכבוד ולתפארת ולי"א ס"ל דאין לחלק בזה. וע' בשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' י"ב אות ב' מש"ש. וממילא לדידן דקיי"ל כי"א וכמו שפסק הרמב"ם ולכן בכה"ג אין מתקנין. אבל הכא בהבונה קאמר ראב"י לסברת אביי ולדידי' שפיר לחלק בין פגם גדול לפגם קטן. ולדידן דס"ל כ"ש חייב ואף דמטיף לתוכו אבר נמי לא הוי ומכ"שכ קמייתא מוכרח לומר דמתני' ס"ל כר' ירמי' ולא חש לדחויא דאביי. וגם דבירושלמי דסוגיין מה בנין הי' במשכן שהיו ניתנין קרשים על גבי אדנים כו' הד"א אפי' מן הצד ומשני אדנים כקרקע הן יעו"ש בק"ע דאבנין בכלים לחוד קאי דליכא למיפשט וא"כ ע"כ דלהירושלמי דס"ל דקרשים לא הוי בנין ממש רק דס"ל דבנין מן הצד נמי הוי בנין אבל למאי דיליף מקרש שנפל בו דרנא וא"כ ליכא למיפשט דבנין מן הצד הוי בנין וממילא דקרשים לא הוי כבנין וניחא בזה ג"כ מ"ש לעיל בפשיטות מהא דאין מטיפין לתוכן אבר כיון דלא הוי רק ככלים אבל למאן דס"ל דאעבמק"עש בכה"ג וע"כ דס"ל דלא כהירו' וס"ל דאפי' מהצד הוי בנין דהעמדת הקרשים לא הוי בנין ממש וע"כ דסברת הירושלמי דממילא ידעינן דחייב בכל שהוא דמ"מ לא גרע מבנין מן הצד דחייב להירושלמי וניחא הכל בפשטות א"כ ממילא מוכרח המסקנא לדידן דקיי"ל כי"א כשיטת הירושלמי ולא כשנויא דאביי וכנ"ל וע' בירושלמי ערובין פ"ה ה"א א"ר יוסי מכיון שהיו חונין ונוסעין ע"פ הדבור כמו שהיו חונין לשעה ר"י בר' בון מכיון שהבטיחן שהוא מכניסן לארץ כמו שהוא לעולם עלי' יעש"ה [ומה שכתבתי דמדקאמר אביי בפשטות והכ"ק משמע דס"ל כוותי' דת"ק וע' שבת כח' ב' ומדמתרץ ראב"א אליבא דר"י שמ"מ כוותי' ס"ל ועב"מ כב' א' דקאמר להדיא תרגמא רבא אליבא דאביי ולקמן קט"א תרגמה אביי אליבא דרבא וע' שבת נב' סע"ב ובהגרי"ב. וע' תו' שבת קו"א ד"ה דאר"א לאו משום דסבר כר"י אלא מפרש הוא אליבא דר"י וע' שבת קט"ו סע"ב ר"ח אליבא דר"ה וע' שבועות מח"א ובחולין ג"ב וסוטה לד"א ובכ"מ לרוב וע' תו' כתובות ט"ז א' ד"ה כיון וע' ריטב"א שם ובקדושין נא"א ושאג"א סינ"א וש"ות

מהריי"ט ח"א סנ"ב וע' סמ"ע ר"ג ס"ק י"ט מפ"ב דקדושין וע"ש בראי"ש ותו' ב"ב קנג' א' ואולי דכיון דקיי"ל כרנ"בד וכן הכא כשמואל לא משגחינן במאי דפריך סתמא דתלמודא מיני' כיון דאינו פוסק להדיא נגד הכלל וזה מוכרח מדברי התו' בע"ג סו' א' ד"ה ורבא וכן מכמה סוגיות לאין מספר ברש"י ותו' ורא"ש ועב"ח בחו"מ רסי' כה' דהיכי דלא מוכחא מתלמודא מידי וסתמא דתלמודא פריך ממלתי' דחד ודאי דהלכתא הכי כו' אבל היכא דמוכחא מלתא כפלוני לא אזלינן בתר כללא כ"כ הרשב"א בתשובה בסי' א' ר"ל להדיא וע' בש"ך סי' מו' ס"ק ס' וכעין ה כתב בהגהות החי"צ עהט"ז בחו"מ רסי' כה' יעו"ש עהט"ז ועראי"ש פ"ק דשבת במודה ב"ע בזורק להרי"ף ורמב"ן במלחמותיו ר"פ לולב הגזול ובכ"מ ועת"ח חולין פ"ו ה"ו ועראי"ש ברכות פ"ב והוא דוחק לפרש סתמא דגמ' דלא כהלכתא וע"תו שבת קי"ג סע"ב בד"ה כי מבע"ל ועבר"נ נדרים טו"ב וע' תו' שבת מג"א ד"ה בעודן ועברמב"ן בקדושין בפ"ק וברי"ן פ"ק דע"ז ובנמ"י פ' מי שמתו וע' פסחים וי"א ברי"ף וראי"ש ועלח"מ פ"א ה"ד ועוד מדמהדר לתרץ אפי' למ"ד פ"ר כו' וע"ע בראי"ש ברכות פ"ג ד"כ סי' י"ד וכ"כ התו' ברכות כד"ב יע"ש בתו' ועבראי"ש ב"ק פ"ג מדרבא מהדר לתרץ מלתי' דריב"ח אלמא דס"ל כוותי' ועתו' ב"ק ע"א א' ד"ה אמטלטלין ובראי"ש ועבראי"ש פ' המגרש פ' ע"א ועתו' שבת ט"ב ד"ה בתספורת ועתו' חולין יג"ב סה"ד תקרובת ועתו' ב"ק עט"א ד"ה או שהוציאו ועראי"ש ב"ק פ"ג סי' ט' מדלא קאמר הניחא וב"ק קו"א לפרושי דרב כו' וע' ערובין עג"א ובראי"ש סי' י"ט. ועשו"ת חו"י סי' צ"ד דהיכא דמוכח דלא כותי' דלא משגחינן בהא דכמה אבעיות שלא כהלכתא משום יגדיל תורה ול"ד לשבת קלה"א וראה"ק טעמא דב"ש דשם היא ברייתא ערוכה. וע' תו' סוכה ט"א ודוקא כשהאמורא מתרץ מלתי' אבל סתם גמ' דרכה להקשות ולתרץ אפי' שלא כהלכתא עתו' ב"מ קיג"א ד"ה מחזיר ועתו' קדושין מד"ב ד"ה הואיל וגם באמורא אם בא לפרש ולתרץ קושיא אין הכרח דס"ל כותי' רק משום יגדיל תורה ואף שזה נגד דהתו' דברכות כ' בשם ר"ח ובכ"מ ועראי"ש פ"ק דב"ק סי' ח' וער"ן נדרים סו"א ד"ה ולענין הלכה ועתו' ב"מ צה"א ד"ה אתמר ותו' סנהדרין פ' ע"ב שכ' להוכיח מדלא אמר הניחא ועתו' כתובות לז"ב ועתו' יבמות נז"ב ד"ה ורב מדקאמר ולר"ה כו' כיון דהלכה כמותו וע' תו' קדושין ה"ב ובראי"ש וע' בגיטין פ' ע"ב מדנקיט ר"ה לטעמי' וכו' ועשו"ת כסא דהרסנא סי' ש"א וצ"ל דבסתמא היכא דמקשה ומשני ולא מפרש דאתיא אליבא דחד וע"כ דהוי הלכתא הכי ואכמ"ל בפרט זה] :

שויתי ה' לנגדי ועש"ק כ"ג מ"ח **ש**לום **ש**לום יוסף זכרי' לפ"ק (גיטין סב' א'). ברך לקחתי ולו אשיבנה רוב ברכה והצלחה למשנה תבואתה לראש יוסף ידיד נפשי עוז המל"ח גאון

ונזר ישורון אשר חכמתו בחוץ תרונן עוקר הרי הרים וטוחנן בפלפוליו לשברים סיני בקוד' נודע בשערים כש"ת מו"ה יוסף זכרי' נ"י שטערן. שלום לו ולכא"ל ואתו שלום וברכה: אחרי דרך מבוא השלום וידיעתו הנני לפקדהו בת"ח על מכתבו הנעים להודיעני מבשורות שלומו וטובתו וכו'. ואודיעהו כי ב"ה שלום הכל שלום מכא"ל וכולם דורשים ושוחרים אך שלומו ושמחתו. ומכתבו בד"ת הגיעני לילה העברה והייתי מוטרד באמצע תשובה בענין מזוזה והיום בבוקר השקפתי אל מכתבו בד"ת והיי לי לשעשועים ואקראהו נועם. ולאשר מסייע אין בו ממש אמינא דמה דפשיטא ליי' דלא ילפינן ממשכן אחר הבנותו בשלימות נשתוממתי מה ראה כבודו לזה והלא בשבת לב' ב' סותר ע"מ לבנות שלא במקומו הוא במשכן בעת הנסיעה וכבר נגמר וכן בפ' הזורק ובדמט"ב שם במקומו מעבודת הלוים זורק ומושיט בעת שהושיטו פרקו וטענו על העגלות וזה הי' רק אחר חנוכת הבית וכיון דהוי עכ"פ גם אחר גמרן שוב לק"מ ממה דילפינן אם נפל דרנ' דדלמא אם אחר גמרו נפל בו דרנא דמוכרח לתקנו לתפארת הבנין מ"מ ולא קשה מכלום ובאמת אם בעת הבנין היו מחליפין הקרש, ורק אם נרצה לסייעו ע"ד הפלפול אמינא דאביי לשיטתו גם בהא. דלכאורא למדס"ל בזבחים סא"ב אע"פ שנסע אוהל מועד הוא ודאי דהוי כבנין ואין לדמותו לכלים כלל ופרוכת שאני דבעת שמחליפין אותו בכל שנה כדאמרינן בשקלים וע"כ יש מקום לדמותו לכלים משא"כ כאן דאף בפירוקו הוי כבנין ורק דאביי משמע דס"ל במנחות צה"א כמ"ד נפסל ביוצא דאמר שם ש"מ יש סילוק מסעות בלילה וע"ש דעה"א גבי יריעה סו' דרנא כו' ובאמת הך דאעבמק"עש הרגיש שם רש"י ז"ל ד"ה בבירתו ואשר אחזה בעניי עוד בישוב קושיתו מזבחים מאין מטיפין מלבד הנ"ל באמת ובצירוף ישוב קו' התו' שבועות ממכתשת דמיתלי תליא פלוגתא דכיבוס במים בהא דאיפלגו התו' וריטב"א קדושין נד"א אי בגדי כהונה הו"ל קדושת הגוף או קדושת דמים וכמו בבכורות לענין מום עובר בקרבן שיש בו קדושת הגוף דאא"ל לפדותו כדאמרינן פ' על אלו מומין בבכורות דלמדס"ל דהוי רק קדושת דמים הוי בגדר תשמישי מצוה ולא קדושה דנזרקין ורק כמ"ד בריפתא דעירובא ליתעבד בהו מצוה אחריתי אבל למדס"ל דהוי קדושת הגוף אא"ל כל זמן דחזיין למלאכתן וע"כ קיי"ל כי"א וכהכרעת הריטב"א ז"ל בקדושין ורק כ"ז בשארי כלים דמקדש שעבודתן מחנכתן בשבועות טו"א אבל כלים שעשה משה למשכן דנמשח כדאי' שם וא"כ כל זמן שעושין מעין מלאכתן אין להחליפן באחרים ומיושב קו' התו' בשבועו' ממכתשת שהי' בימי משה דעירובין וכן קו' מע"כ שי' מקרשי המשכן ועוד יש בידינו אבל אני מוכרח לקצר מטרדת הש"ק ובישוב קושייתי יש אתי דרך קצרה אבל גם בזה אינני נוחה אף שקרוב לפשוטן של

דברים ולדידי בנפשאי כמה דפשטיא טפי מעלי'. ודי שלומו ופעלו ישגיא. שלום וחיים וכבוד שמחה ישמח נפשו הטהורה כנפשו שבעו ונפש מחו' הדושו"ט ומברכהו בכל נפש ולב עמוק מרדכי גימפל בהרב הג' מוהרר"דב זללה"ה:]

תו' ד"ה או אינו משום מה לי כו' וע"ק דנהי נמי ר"י היא מ"מ אי לאו לא תבערו כו' ערש"ל ולדעתו נ"ל קו"התו בפשטות ומקודם נבין כוונת הגמ' דאפי' למסקנא דמשני אלא משום דמייתי מק"ו מאי פריך ל"ל עלי' הו"ל להוכיח דהו"א משום מה לי חומרא רבה וכו' כדקאמ' כאן בלא תבערו קודם דמשני אלא משום דמייתי מק"ו וי"ל דאיתא בתו"לע ג"ב ד"ה טדכ"ר עלי' דאי בעלמא ה"א דאין עדל"מ שיב"כ הול"ל עלי' להיתירא וא"כ פריך שפיר ל"ת שיש בו כרת מי דחי וא"כ ל"ל עלי' וע"כ דלהתירא אתיא ומשני סד"א תיתי מהבערה וא"כ בלא עלי' נמי מוכח להיתירא וע"כ דלאיסורא הוא דאתיא. אך קשה דאיתא בתו' ד"ה טעדכ"ר לא תבערו וא"ת כיון דלגופי' איצטריך נליף מהכא וי"ל דלא מצי למילף אלא לאו שיש בו מיתה וכמו בשבת דאיכא איסור סקילה. ואכ"ק דלמא עלי' להתירא הוא דאתיא ואי משום דמוכח מלא תבערו הא איתא בשבת ו"ב איסי בן יהודא אומר מלאכות ל"ט ואינו חייב על אחת מהן ומפרש תו' דלא הי' חייב סקילה אבל כרת חייב על כולן. וא"כ אי עלי' לאיסורא תיקשי קו"התו אדרבא נליף מהכא ואי משום דיש איסור סקילה דלמא הבערה האב מלאכה דאינו חייב סקילה וא"כ ל"ל עלי' וע"כ דלהתירא. אך י"ל דמ"מ שפיר אצטריך לאיסור סקילה דהא איכא ג"כ איסור נטילת נשמה וממ"נ איכא איסור סקילה ואמאי לא קאמר אלא על אחת מהן. ולפ"ז מקשים התו' היטיב דבלא"ה לא מצי להקשות הא נטילת נשמה הוי אב מלאכה ד"ל דלמא על אב מלאכה דנטילת נשמה אינו חייב סקילה אבל כיון דקאי על הבערה פריך שפיר ותיהוי נמי ר"י כו' דממ"נ איכא בהא סקילה על חד מיני' וכנ"ל וע"בחי לעיל ה"ב מש"ש בזה ואין להאריך:

תו' ד"ה טעמא דכ"ר וא"ת נהי דהבערה כו'. ולכאורא מאי פריך התו' רציחה גופא תדחה שבת הא לפי המסקנא מוכח זה דיליף מק"ו ולפי סברת המקשה ס"ל דלא תבערו לא אתיא על הכשר מצוה. וצ"ל דז"א דאכ"ק קו"התו במ"קע דמנ"ל ללאו או לחלק ואי משום דא"כ הומ"למכ לא תעשה מלאכה דאז הו"א דכל מיתת סנהדרין לא דחיא שבת דמשמע כל מלאכה ומבואר יחד קשור ד"התו:

ז

א

רש"י ד"ה רציחה כו' על גנו כו' ר"ל דע"כ דגברא לא חזי וכמ"ש התו': לאו ל"ת חמור מיני' ע' רש"י. ובאמת מזה יש לדחות דהא דלא היו לוקין משום דלא ניתן לכפר וכמ"ש כה"ג א"ז רש"א בסנהדרין סד"א לענין אין עונשין מהדין דהא קיי"ל ח"כ שלנמי"כ ויש לפלפל לפמ"שכ הרמב"ן בישוב קושית המאור בסוף מכות בה"ד חלוקין עליו חביריו כו' ועש"ב והארכתי במ"א ויש להעיר ג"כ לפהנ"ל בענין ספק עשה דוחה לספק ל"ת וכמ"ש במ"א ואכמ"ל. וי"ל הטעם משום דל"ת דוחה הוי חידוש וע' ערובין ק' ע"א ומה"ט העלו דבעלה לקרות בפ' אחרת א"צ לברך שנית דברכה אינו מעכב וברכה לבטלה בל"ת. וגם דעשה חמיר קודם שעבר עד שת"נ ככתובות פו"א וחולין קל"ב וכן בספיקא עדיף שוא"ת. וע' רמב"ן פ' בא דהא דקיי"ל דלולב ואינו עושה כו' היינו באומר איני עושה ומיקרי מבעט ומראה שלהכעיס אינו רוצה לקיים מצות התורה דהא בעשה א"צ לבזבז כל ממונו וכאו"ח סתרנ"ו ואף דעשה דחי ל"ת וע"כ דחמירי דלענין לעבור עובר בקום ועשה וע' רמב"ן פ' יתרו דעשה מאהבה גדול מל"ת וע' בנר תמיד לכריתות סוף דכ"א שהאריך. ועש"ות בנין עולם חאו"ח סי' י"ט באות א' שחקר ג"כ מסברת עצמו אי עשה חמיר מל"ת ולא העיר בכל הנ"ל ומסוגיא דעלי' משמע ג"כ דל"ת חמיר מלעיל ה"ב דיליף מהני דדחי שבת ולא קאמר מדאיצטריך כדלעיל ג"ב לגבי איסורא דעלי' דודאי הכתוב לא בא לאשמעינן כ"א היפך הסברא החיצונה ועל"ע דד"א תו' ד"ה לא תלבש וא"כ לגבי איסורא דהוי ידעינן בלא קרא דלא אתיא העשה דקיל ודחי לל"ת דחמיר בקום ועשה וע"כ דלגלות דבעלמא דחי ורק היכי דגלי קרא להדיא דאל"כ לשתוק קרא מיני' כמו במילה וכל הני דבעי למילף דדוחה דאי לאו קרא לא הוי ידעינן ליי' או משום דהוי מפקינן משאר קראי דעדל"ת אבל לגבי היתירא דהוצרך הכתוב לאשמעינן היפך סברא החיצונה וע"כ דאתיא ליגמור מיני' דעשה דוחה ל"ת כיון דלגופי' אצטריך ולהכי דחי דליכא למילף מיני' וכו'. וכן בהבערת בת כהן בשבת קו"א מדאצטריך לחייב מקלקל בהבערה וע' תו' יבמות וא' ויש לפלפל בישוב קושית התו' דלר' שמעון למה אצטריך לא תבערו דלשיטתי' בקדושין מ"ג ולדידי' הוי ב' כתובים ואין מלמדים וע"תו שבועות כג"ב ד"ה דמוקי דלא חייל איסור לאו אעשה ועפ"מג בפתיחה לה' שחיטה. וי"ל דמה"ט נשים פטורות במ"ע שהז"ג וחייבות בל"ת ועבמל"מ פ"ה מיס"ת מה שהביא להוכיח דטפי חמירי לאוין דלוקין כו' ולא העיר ממשל"ע וע' ירושלמי פסחים פ"ח ה"א חומר מ"ע שהיא באה מכח ל"ת כגון מצה שבאה מהיקש דל"ת וע"ש בשיו"ק ועברא"ש פ"ק

דב"ק סי' ז' שא"צ שיתן כל ממונו בעבור עשה וכמ"ש בזה במ"א באריכות ועבס"ה נחלת יעקב בתשובות נכדו הגאון בססי' א' יע"ש שהאריך ג"כ בחקירה זו לפי דרכו הנעים ואין עת האסף פה להרחיב הדבור לפלפל בדבריו בפרט זה. ועתויו"כ ביומא פג"א בסוגין דטבל ושביעית שהביא ראי' מיומא פז"א מ"ד חלוקי כפרה עבר על עשה ישב כו' וכן משמע שם פה"ב השתא על ל"ת מכפר על עשה מיבעא וערמב"ם פי"ד מה' מאכל בספיחי שביעית ולא כתב שביעית דסובר דעשה חמור מל"ת ועשו"ת שיבת ציון סי' ג' בד"ה ומה שכ' מע"ל שהביא דעות שאין הל"ת חמיר. וכמדומה שגם בסא"הח סי' ג ובסי"מ שהעירו בזה וכעת אינם תי' לעיין בהם. ובמנחות מ"ד ציצית מצוה קלה ופרש"י שאינה אלא עשה וברמב"ם פכ"ד מאישות היתה מחל ואצ"ל מח"ע ושם פ"א ובפי"א מנדרים ה"ח וכ"מ בת' יבמות עז"ב ד"ה שכן ורש"י ד"ה לא ס"ל ועראי"ש בכורות פ"ה ס"ח ותו' פסחים נ"ט. וע' מנחות מ' ע"א בעידנא דריתחא מענשינן אעשה והיינו משום דהוי בשוא"ת ולכן ל"ת חמיר. ועתו' שבועות י"ב סע"ב ד"ה לא זז כו' דמבואר מדבריהם דעשה קיל מל"ת דהוי בקום ועשה:

ב

וידחה עשה שאין בו כרת ועתו' פסחים נט"א ד"ה אתי ודוק:

ח

א

תינח היכי דנשא כו' ע"לק יג"ב. שכן לא יצאה בשעה הראוי' להביא בה קרבן. וכדקאמר בכריתות פ"ק ד"וב אם אמרת ביום פ"א שכן יצאה לשעה הראוי' להביא קרבן וחזרו ב"ה מתשובתם וא"כ גם לב"ה לא הוי לילה בשעה הראוי'. וא"כ הכ"נ לא שייך לומר דלישתרי כיון שלא הי' היתר לקרבן מצורע כלל. ואף למאי דמסקי ב"ה או לבן לרבות ליל פ"א היינו לענין לידה שלאחר מלאות דאף דלא הוי שעה הראוי' מ"מ ס"ל דלילה לא הוי מחוסר זמן אבל מ"מ לא שייך לומר כיון דאישתרי דעדיין לא הי' עלי' שום היתר כלל וע' בנזיר יח"א בשעה הראוי' כו': תו' ד"ה רבא אמר כו' וע' זבחים לג"ב דמשמע להדיא דרבא לא ס"ל הואיל ואשתרי אפי' בחד שם ומשני לענין מלקות יעש"ה ולכן ס"ל למשרי צרה שלא במקום מצוה משא"כ לרבא י"ל דס"ל דאצטריך קרא למוסר צרה דלגבה הוי חד שם משום אשת אח כדדייק מדקתני פוטרות כיון דשלא במקום מצוה ליכא למיסר צרה משום אחות אשה והכ"נ לא מיתסר רק משום א"א לחוד. והתו' בסמוך צ"ל דהקשו לשנויא קמא שכתבו כאן. גמ' רבי אומר ולקח ולקחה כו' והד"לע בפשטות בריש מכלתין מכדי כולהו מאחות אשה כו'. יש לדחות כקדושין ס"ז סע"ב יעו"ש וכתו"לק ע"ב סה"ד כל היכא כו'. וע"ע בתו"לע ד"ה עד סוף ואפי' לר"ע כו' ודוק.

ובלא"ה דגם אי אתיא כר' מ"מ תיקשי ליתני חומרתא ברישא דהא אף למאי דתני קורבי מ"מ היכי דלא מצי למיתני קורבי הומ"ל חומרתא וכרש"י לעיל ג"א בד"ה דלאו כו':

ב

וממאי דעלי' לאיסורא עתו"לע ג"ב ד"ה טדכ"ר: תו' ד"ה למישרי כו' מהיכא דנפק"ל לר' היינו מולקח ולקחה אבל בהא דמפיק עלי' לדרשה אחרינא לא ס"ל כוותי' דס"ל מקראי דעדל"ת שבכרת. אך לפ"ז לא אצטריך עלי' להיתירא שלא כיון דילפינן מולקחה ועתו"לע ג"ב ד"ה טדכ"ר. ויבמה בע"כ על"ק יט"ב וכט"ב ונד"א וקיז"א:

ט

א

מדמקרי ר"י לברי' בהוריות ח' ושבת גריס ריב"ל וכ"ה ברי"ף וע"ש בחי' וע' בהוריות ד"ג אריב"ל לברי' והוא ריב"ל בסנהדרין ס"ז ופי' בחי' לברכות כ"ד מש"ש. רש"י ד"ה יכול נחלק בקרבנותיהן עברי"ף באורך.

ב

רש"י ד"ה כיון דבתו"כו ע"תו במכלתין ד"ה בתו:

י

א

בפלוגתא לא מיירי עתו"לק לבי"א ד"ה לא פקע ועבתו"לק ע"ב ד"ה לפי: תו' ד"ה לר"י דשמא אסור לקדש מדרבנן וצ"ל דדיקא דהיא אסורה לו בוודאי לאחר הקדושין הוא דחייש לשמא יבעול ול"ד להא דלקמן צבי"א בלאחר שיחלוץ לך יבמתך דמוקי לה כר"ע דאין קדושין תופסין בח"ל דלרבנן הוי בידו לקדשה ולא שייך לאסור שמא יבעול כיון דמשכחת ג"כ שתהי' מותרת לו כשיחלוץ לה יבמה דאז תהי' מותרת ולא חששו לשמא יבעול רק היכי שתהי' אסורה לו לעולם לאחר הקדושין. ובל"ה יש לפלפל במילי דחזי מדאורייתא ורק מדרבנן אסור אי בכה"ג מיקרי בידו לקדשה ויש לפלפל מזה בהמל"מ בה' תרומות בענין תרומה טמאה מדרבנן ועלא"ז רש"א קדושין יט"ב ד"ה בפרש"י שסותר לד"התו דאסור מדאורייתא לקדש ויש לפלפל באחרונים ועכ"מ פ"ז מאישות הט"ו דכיון דעכשיו נמי תפסי בה קדושין מספק לא חשיב דשלב"ל אם מקדשה שיחולו הקדושין לאחר שיחלוץ לה והוי קדושין גמורים ולההי"מ הוי ספק קדושין כיון דהדבר תלוי ביד החולץ. וע"כ מוכרח לומר דבכה"ג לא חשיב דאסור דבידו לקדשה והארכתי בפרט זה במ"א. ובל"ה י"ל כיון דבדיעבד מהני י"ל דחשיב בידו ואינו ענין להא דא"ר ל"תע אעל"מ לדעות הסוברים דאפי' במידי דרבנן כיון דאינו אלא משום גזירה וע' בשבת מג"א הואיל ואם עבר והפריש יעו"ש בתו' ואכמ"ל וע' לקמן כח"א ולימא לי' גזירה

ערש"י דכיון דהא דאינו מייבם אח"כ הוא רק משום גזירת חכמים ובפגומה מצד אחד כיו"ד סי' ה' ובמקום אפל סי' י"א. ועבאו"ח תמ"ג בצמחו גידוליו ועמ"א תרכ"ט ססק"ו. וכה"ג בביצה יז"ב שאני וע"ש כ' סע"ב ובחגיגה כג"א עבר וקיבלה וע"ש כה"א וכז"א וביומא יג"א עבר ועבד דל"ל להא דאעל"מ גם בדרבנן כיון דאינו רק משום כבודו של כה"ג וע' יומא ל' ע"ב באחולי עבודה ול"ד ג"כ לספיקו של המל"מ לענין תרומה טמאה דהכא רק משום סרך טומאה. וע' שקלים פ"ח ה"ח בירושלמי ואם עבד וע' מגילה ו"ב ואי עביד וע"ירו מגילה פ"ג ה"ד תיפתר שעבר המומחה וראהו כו' ע"ש בשיו"ק וע' מגילה כ"ז א' מתני' דיעבד וע' ביצה כו"א וערש"י שבת מג"א ד"ה מוכן וע"תו ערובין יז"א ד"ה דיעבד וכמו במקדש בביאה בריש קדושין ובאהע"ז ס"סי כ"ו. ובזבחים לב"א שמא יגע. וע' גיטין כ"א סע"ב דשקיל ויהיב והתם קאי לרבא דאעל"מ וע' נדרים מז"ב ודלמא לכתחלה ועמ"גא סי' רצ"ח סקי"א דבדיעבד יצא כיון שאינו אלא משום גזירה דעמוד ראשון וע"ע בחי' לספ"ק דר"ה משנ"כ לפלפל בדהמל"מ הנ"ל וע' ט"ז או"ח רסי' צ"ו ולא יאחז תפילין שהשיג הב"ח דכיון דמשום גזירה לחוד יצא בדיעבד והארכתי במ"א:

ב

תו' ד"ה צריכה דהשתא במותר לה כדלקמן סע"ב ובסוטה י"א. ולאו תרוצי וכה"ג במגילה יט"ב ולקמן במכלתין קט"ב וכתובות יא"ב וב"מ יד"ב וברש"ל וקטו"א ובע"ג ד"מ ע"ב וזבחים נט"א ונדה סט"ב:

יב

א

והא דרבנן על"ק ל"א א': כאן שלא הכיר ע' לקמן טו"א:

ב

תו' סד"ה דאפי' כו' משכחת חמותו. וקשה דלעיל י' ע"א באחותו דאיסורא לא מיירי והא משכחת שעיברה אמו מאביו באמבטי או שבעל בפירוש שלא לשם קדושין וע"כ כיון דלכתחלה אסור ואינו רשאי לקלוט וע' תו' כתובות עג"א ד"ה ושמואל וערש"י וע' קדושין כ"ה א' ד"ה אלא ה"ג וע' בנר תמיד לכריתות ז"ב ד"ה תניא המפלת אור יעש"ב:

יג

א

במתני' רש"י ד"ה אמו. ולעיל י' ע"א מאי אמו ומוקי לר"י באנוסת אביו. ב"ש מתירין. עתו' חולין קד"ג ד"ה ר"י דלא הוי סתם ואח"כ מחלוקת מה דפליגי ב"ש. וכן לעיל ט"א דפריך מצרות וערש"י קדושין כ"ה א' ד"ה אלא ה"ג ועפ"ק דביצה יא"ב והא פליגי ב"ש וב"ה ומשני ב"ש כו' כו' ועל"ק רפ"ג דמייתי דב"ש וב"ה בתר סתם מתני':

יד

א
אין ממזר מח"כ וכדלקמן טו"ב.

ב
לב"ש טהורות וק"ק דמשכחת כשיש סאה א' של תרומה טהורה ו"א' של טמאה ונפלו בהם שני סאין דאם אחת טהורה ואחת טמאה תולין דהיתר לשל היתר נפל וא"כ למה לא נמנעו ג"כ ב"ש מטמאות דב"ה דהא שפיר משכחת כשיפלו לתוכם סאה של טהורה וטמאות דחולין להיתר לב"ה ולב"ש לא שייך לתלות כיון דשניהם טהורות וע' תו' סנהדרין לג"א ד"ה מה שעשה ובחי' לסוף ברכות מש"ש להעיר בענין זה. תו' ד"ה אלא ב"ש כו' דאם נתקדשה עתו' ריש קדושין ד"ה בש"א. כדארנב"י לקמן טו"א. הא קמ"ל דכולה ר"ש וכה"ג לקמן סז"ב וע' חולין קד"ב הא קמ"ל מאן ת"ק כו' ובפרש"י שם וכן בגיטין סג"ב ובנדה יט"ב וע' שבת קג"א ובהגרי"ב ועבדא"ר פ"ח ואראב"י ג' נפשות כו' וע"כ דמאן ת"ק ראב"י וע"ע בשבת ע"ה ובערובין י"ג ובע"א דמ"ה וכריתות כ"ג:

טו

א
יש תנאי בביאה על"ק קז"א. ונהג ב' עישורין כו'. ואע"ג דהא דעשו כדבריהם להחמיר היכי דאיכא לתקן שינהגו לחלוץ דזה מהני גם לב"ה וממילא לא יהיו אגודות אבל הכא לגבי מעשר אם נתקן שיהיו נוהגין ב' עשורין הרי ע"כ דנוהגין ג"כ כדברי ב"ה ולכן בהא דפיחת המעזיבה משני שפיר הרואה אומר כו' וכפרש"י לקמן רע"ב וליכא ג"כ משום אגודות ומ"מ לדידן גם בכה"ג אסור להורות כדב"ש בזה ולא קאמר רק לענין לא תתגודדו ופשוט:

ב
תו' ד"ה למאי נ"מ כו' דהומ"ל ולד יבמה גמורה לשוק. ויש לדחות קו' התו' עפד"התו לעיל יד"ב בד"ה נעשה כדב"ש כו' מדאצטריך במחזיר גרושתו היא תועבה כו'. וע' תו' נדה דף ע' ע"א ועלא"ז רש"א לקמן מ"ד בה"ד מה לאלמנה כו' וא"כ י"ל דהאיבעא הכי דנ"מ לולד מחזיר גרושתו מי קאמרינן ק"ו וצריך היא תועבה בגרושה לגופי' ול"ל יבמה גמורה לשוק בק"ו מאלמנה דגרושה יוכיח וא"כ ביבמה לשוק אין בנה פגום. או דאיכא למיפרך מה לאלמנה שהיא עצמה מתחללת וא"כ לא צריך היא תועבה בגרושה לגופא אלא למידק ביבמה לשוק דבני' תועבה וא"ל בני צרות אני מעיד לכם דכשרין וע"כ דילפינן מגרושה והיא תועבה אצטריך לגופא ולא למעוטי יבמה לשוק וא"כ כיון דבח"ל

כשרין מוכח דידעינן מחזיר גרושתו בק"ו וצריך היא תועבה לגופא ומוכח שפיר וולד יבמה גמורה לשוק:

טז

א

על מדוכה זאת ישב חגי. הרמב"ם דקדק מכאן שהי' בדורו של חגי וכן משמע בירושלמי שאמר עיניו דומות לשל עזרא וע"ע בריש מגילה ג"א יב"ע אמרו מפי חגי ז"ום ובסוטה מח"ב הלל תלמיד עזרא ומשמע דעזרא האריך ימים הרבה דהא הלל חי ק"כ שנה והוא נהג נשיאות ק' שנה קודם החורבן ויב"ע הוי תלמידו של הלל. ועבס"הד בסדר התנאים אות ד' שהביא מהיוחסין שדחה זה מגיטין פ"א א' דורות הראשונים ב"ש דורות האחרונים ר' דוסא ב"ה. ועוד דאמר שהי"ל אח קטן מתלמידי ב"ש ורחוק לומר שהי' לו ג"כ אח בן ת' שנה. ועי' בח"א א"ז רש"א כאן שהביא בשם היוחסין שדחה דעת הרמב"ם וע"ע בח"א דמגילה דל"ד מפיו של חז"ום אלא שהי' מקובל מהם. וערש"י סוטה יג"א אליהו תלמידו של משה ל"ד מפיו וערש"י ב"מ קיד"ב ד"ה ומר ורשב"ם ותו' ב"ב קכא"ב ד"ה שבורה וע' ירו' פ"ז דנזיר סוף ה"ב וכה"ג שבת קכ"ב ב' קדושין מג"א חולין קלז"ב בכורות נח"א שמבואר שהי' מקובלין כמה הלכות מימות הנביאים וע' בנזיר נז"א אר"א זקנים הראשונים כו' מפי שמועה אמרו כו'. וער"ה יט"א וע"ב משום חז"ום וערש"י חולין קיד"ב ד"ה משום ואכמ"ל.

ב

וח"א משום בנות ירושלים דכל הני קשתויי הוי מתרמוד וכמדרש ס"פ וירא. נכרי ועבד הבא על בת ישראל כצ"ל ותיבת כותי ט"ס הוא.

יז

ב

רפ"ב תוס' ד"ה אשת אחיו כו' והא אין זה דרכי נועם כו'. וע' בחרע"א שכ' בישוב קו' התו' דשפיר אצטריך קרא היכי דיש עוד אחים דלא אדחי מהאי ביתא וממילא לא תנשא דבזה לא שייך הכי ומלבד שדבריו נסתרין מד"התי' בריש מכלתין ד"ה ואחותו דמשמע דלא נחתי לחלק בהכי וכמבואר בדבריו. בל"ה תמהני דא"כ מאי משני לקמן יח"ב לר"ש דמשכחת אשת אחיו שלא הי' בעולמו בחד אחא דהא בזה לא אצטריך קרא דהא כיון דליכא אחים אלא הוא שפיר ידעינן דאין זה נועם שתהא מותרת להנשא ואח"כ כשנולד האח תהא אסורה לבעלה וא"כ ל"ל קרא דכי ישבו. ובאמת בירושלמי דמכלתין מקשה בפשיטות דכ"ז שיש לו אב ומת לא תנשא והוי קריין למימר ובן ואב אין לו וא"כ נסתרו דברי הגרע"א מעיקרן:

גמ' ה"ה בתרי כו'. ק"ק דלמה אצטריך לתרץ בחד אחא ולא דלימא הלכה כדברי האומר אין זיקה סתם משום דהו"א אפי' מחיים כו'. ובהך שנויא לחוד הוי סגי. וא"ל דהא בתרי אחין מה ביטול מצות יבמין שייך הכא י"ל דהא לקמן פריך והתנן ד' אחים כו' דלמא אדמייבם חד מיית אידך וא"כ שייך ביטול מצות יבמין אפי' בתרי. וע' תו' לקי כ"ט א' דמאי פריך ואי אין זיקה תיבטל לר"ג דלא חייש בשכבר נשואה אפי' לודאי א"כ י"ל דהיכי שאינה נשואה לו חייש לבטול מצות יבמין ולא לספק. ולכן אצטריך התו' לאסוקי ואפי' ר"ג כו' דאל"כ תיקשי אמאי אצטריך לתרץ בחד אחא אבל כיון דאתיא גם לר"ג ולדידי' לא חייש לביטול מצות יבמין רק בחד ולא בתרי דהוי ספק וכנ"ל:

יח

א

רש"י ד"ה ר"מ היא דאמר תניא כוותי' דרב פפא כצ"ל וכדלקמן י"ט א':

ב

וצריכא דאי אשמעינן דיש זיקה כו' כזמ"לע י"ז סע"ב: עד דמסיימי כו'. וכה"ג לקמן נו"א ו"ע חולין פו"א. חלוק הי' ר"ש ברישא וכה"ג בנזיר י"א א'. בתרי ולא ייבם כו'. עפרש"י ואינו מובן לכאורא דבכה"ג דלא ייבם ולא מת א"כ לאו מכח אחיו שלא הי' בעולמו דאסירא רק כיון שהיא זקוקה מכבר לאחיו השני מקודם שנולד כיון דלדידי' הוי זיקה ככנוסה. וי"ל כמ"ש התו' ברפ"ב דמשכחת כשהיא מעוברת דבכה"ג הוי דרכי נועם ואצטריך קרא למעוטי אשת אחיו שלא הי' בעולמו. ובזה ניחא ג"כ דלמאי דמוקי לר"ש דס"ל אפשר לצמצם א"כ משכחת שנולד בעת נשואי אחיו דלא שייך לומר זיקה ככנוסה דשפיר מיקרי לא הי' בעולמו כיון דנולד בעת מיתתו. ז"א דע"כ מיירי שלא נולד עדיין וכסברת התו' הנ"ל. ועמשל"ע בחדושי ברפ"ב. ומענין לענין ראיתי להזכיר מה שאמרתי בדרך פלפול בהא דאיתא בגמ' בשעה שהי' משה יושב ודורש בפרשה וכי ישבו אחים יחדיו באו בנות צלפחד בטענת ממ"נ אם כזרע אנו חשובים ינתן לנו נחלה ואם לאו תתייבם אמנו. ומקשים העולם אמאי מדקדק בפרשה כי ישבו ולא אמר סתם ב"פ הייבום ונ"ל דאיתא בגמ' דאין אם יורשת את הבן דכתיב וירשתם. ואמרינן עוד בגמ' ואימא דיבום בנחלה תליא רחמנא ואי איכא אב דלישקול נחלה אז ליכא מצות יבום ואם לא איתא דאב יורש הבת ומשני ע"ש. ואיתא בגמ' כי ישבו אחים יחדיו שיהא להם ישיבה אחת בעולמו פרט לאשת אחיו שלהיב"ע אחים מן האב אפי' אינו מן האם יחדיו למיוחדים בנחלה פרט לאחין מן האם וצריכא דאי אשמעינן יחדיו הו"א דאבוהא ודאמי כו'. ויש להקשות דל"ל קרא דאם אינו יורש הבן הא בלא"ה ידעינן דאל"כ ל"ל אחים דאפי' דאבוהא לחודא הא בלא"ה ידעינן דל"ל כי ישבו הא בלא"ה אשת אחיו שלהי"בע

לא חזיא ליבום דמסתמא אמו קיים ואם יורש את הבן ויבום בנחלה תליא רחמנא ואי דמתה האם א"כ באה הירושה מכח האם ולא מבן אלא שמ"מ דלאו בנחלה תליא רחמנא וא"כ אצטריך קראי ולפז"מ שפיר דבל"ז לא הי' יכולין לומר אם כבן כו' דמשה הי' יכול לומר הא לא יכול להתייבם דחפר הי' קיים ואב יורש הבן ויבום בנחלה תליא רחמנא כקושית הגמ'. אבל השתא דאמר משה כי ישבו אחים כו' ומוכח כל הלימודים הנ"ל באו שפיר עכשיו בטענה דאי בנחלה תליא רחמנא ל"ל קרא דאין אם יורש הבן דא"כ ל"ל אחים כנ"ל. ועי"ל קושית העולם הנ"ל דאיתא בילקוט יכול יבום אינו אלא במקום אח אחד אבל במקום שנים אין נוהג כלל לכך כתיב ומת אחד מהם משמע אפי' היו מרובים. ואיכא למימר פירושו הכא דבלא פסוק הו"א דבמקום ב' אחים אינו נוהג משום דהוי זקוקה לשנים ומש"ה אינו נוהג אבל אם לאחד מב' אחים היתה ערוה דאז אינה זקוקה אלא לאחד ודאי דנוהג יבום ע"כ. וי"לד היאך מוכח זה מפסוק ומת אחד מהם. ויש לתרץ בטוב טעם דאיתא ביבמות פלוגתא דר"ש ורבנן ר"ש סבר יבם ולבסוף נולד אח זקוק ליבום וחכמים סברי אינו זקוק ליבום. וי"לד לכאורא דמ"ט פליגי בזה וי"ל דמש"ה פליגי משום דפליגי באידך פלוגתא דאיתא אין לי אלא צרה צרת צרה מנין ת"ל לצרור ור"ש דריש בגי' מלצרור דרשה אחרינא יע"ש. וקשה מנ"ל לר"י דצרת צרה אסור. וצ"ל דסבר כרב אשי בד"ח דצ"צ לא צריך קרא דמה לי צרה או צרת צרתה כיון דצרה במקום ערוה קיימא ומש"ה אתיא מלצרור דרשה אחרינא והשתא י"ל דמש"ה סברי רבנן ייבם ולבסוף נולד אסור ליבום משום דקשה להו ל"ל קרא לצרור מה לי צרה או צ"צ הא במקום ערוה קיימא אלא דאתיא מלצרור דיבום נוהג אף במקום שני אחים דמפסוק ומת אחד מהם לא מוכח לכך אתיא לצרור להורות דבכל מקום בעריות צ"צ אסור וע"כ מוכח דיבום נוהג אף בשני אחים דאי אינו נוהג קשה היכי מצינו באשת אחיו שלהיב"ע צרת צרה אע"כ דיבום נוהג אף במקום שני אחים. ולפ"ז מוכח דייבם ולבסוף נולד דאסור דאל"כ ל"ל לצרור וא"ל דאתיא כנ"ל הא צרת צרה משכחת אף באשת אחיו שלהיב"ע כגון דהיו שני אחים ומת אחד ונולד אח וייבם אחיו שני דהיא ערוה ואינה זקוקה לאח שנולד ומותר לייבם לאחיו ואח"ז נולד אח ומת השני וייבם אח שנולד לאחר יבום נמצא משכחת צ"צ באשת אחיו שלהי"בע ול"ל לצרור אע"כ דייבם ולבסוף נולד אסור אבל לר"ש אתיא מלצרור דרשה אחרינא ולא קשה ל"ל לצרור מש"ה ייבם ולבסוף נולד מותר א"כ אזדי לטעמיהו. ואיתא בגמ' ואימא בכור לייבם פשוט לא לייבם ומשני כתיב ומת אחד מהן מי לא עסקינן דמית בכור. והשתא מתורץ הילקוט הכי יכול ייבום אינו נוהג כו' ואי משום דכתיב לצרור דמוכח דנוהג אף בשני אחים דלמא

אתיא לצרור להורות דפשוט נמי מייבם דא"כ היכי מצינו צרת צרה ולכך משני דכתיב ומת אחד מהם ומוכח דפשוט נמי מייבם וא"כ ל"ל לצרור אע"כ להורות דיבום נוהג אף בשני אחים. ואיתא בגמ' בצלפחד ארבעה אחים הוי. ולפז"מ דבל"ז לא היו יכולין לומר תתייבם אמנו דהייתי אומר כסברא של הילקוט דיבום אינו נוהג אלא באח אחד וכאן היו ארבעה אחים אבל השתא שהי' יושב ודורש בפרשה כי ישבו אחים יחד ומוכח מזה אשת אח שלהיב"ע אסור כדדרשינן בגמ' א"כ קשה ל"ל לצרור אע"כ להורות. וע"כ דיבום נוהג אף בשני אחים דא"כ צ"צ היכי משכחת לה באשת אחיו שלהיב"ע וע"כ היבום נוהג אף במקום ב' אחין ובאו עכשיו שפיר בטענת ממ"נ וכנ"ל:

יט

א

זיקה ככנוסה ביבם אחד כו'. ע"לע י"ז ספ"ב. תניא כוותי' כו' שני אחים בעולם כו' לעיל יח"א: רש"י ד"ה אי דנפל כו' לאחר נפילת שני' כצ"ל: לזא"ז קתני ולא שייך לומר דברישא ר"ש מודה מדלא מסיים כר"ש כדלקמן בע"ב הואיל ובא כו' יעו"ש:

תו' ד"ה ר' אושעיא דרב הושעיא לחוד ב"ו. ועי' חולין נח"ב א"ל רב אושעיא למר בר רב אשי: ואולם בערובין ק"ב ב' דאמר רב אשי לא שמיעא לו הא דרב חסדא ועי"ש בתו' ד"ה אמר. ועי' כתובות ח"א רב אסי איקלע לבי רב אשי בהלולא דמר בריי: ואולי דהתם היינו ר' אסי ולא רב אסי וכמי"ש התו' בחולין יט"א ועי' תו' שבת מ"ה והא ביום שמת רב יהודא נולד רבא וביום שמת רבא נולד רב אשי ותרי רב אסי הי' בימיו של ר' אמי תלמידו דרב. ויותר ניחא שהי' ג"כ מר בריי דר"א הקדמון כשבת עה"ב שארחב"א ג' דברים סח לי רב אשי משמי' דריב"ל או רב אשי שהי' בימי רנבי"צ כמנחות ק"ב ובתו' יעו"ש. ועי' שבת סי' ע"ב ושם מ"ב סע"א א"ל ר"ה לרב אשי ושם לז"ב אמר רב אשי הוי קאמינא קמי' דרב הונא ושם דא"ל לריי"ח אתון דמקרביתו לרב ושמואל ואף דרב אשי דבתראה הוא קיבלה ממר עוקבא וכמ"ש הרא"ש מ"מ ר"א דהכא הוא הקדמון ועי"ש מהאי ר"כ ורב אשי לרב ושם סו"ב א"ל ר"א ברדר"ה לר"א וב"ק רדקי"ד אותיב ר"ה לר"א ושם ע"ב רב אשי לרבה וכה"ג בע"א ס' סע"ב. ובאמת במ"ק כח"א מבואר דר"ה הגיע לגבורות ועי' ברכות ח"ב בה"ד מסייעא לריב"ל והארכתי במ"א ועי' גיטין ל"ט ב' אמר רב אשי אמר ר' ובסוכה כו"א א"ל אביי לר"א והא ביום שמת רבא נולד ר"א ורבא נהג רבנות אחר פטירת אביי כדאי' בפ' הרואה ובכתובות סה"א. ועי' כפ"ת בסוכה מ"א אלא כי אתמר דר"א דפרש"י דהטעות הי' לבני הישיבה שאמרו לישנא קמא משמי' דר"א וע"כ דהא דאמר בתחלת הסוגיא ארי"א הוא רב אשי הקדמון ומ"ד איתיבי

רבינא לר"א היינו רב אשי בתרא דהוקשה לו על מה שאמר בישיבה משמי' דרב אשי הראשון. וכ"מ מדהתו' דסוכה כו"א כדברי הנ"ל ולא ניחא להו דאביי דהכא הוי הקדמון מדהקשו אדידי' ועבחי' לסוטה י"א א' ואף דמייתי התם עלה הא דאריי"ח י"ל דהש"ס מסדר לי' הכי ע"ד האמוראים וע' ברכות ח"ב מסייעא לריב"ל. ועב"ק קי"ב ב' אר"א תהי בה רי"ח והרא"ש גריס אמר רב אסי. וע' כתובות כ"ב דשאלו לרבא אשמעתי' דר"א וביום שמת רבא נולד ר"א וכקדושין ע"ב וע"ש ברש"י. ובז"מ ג"כ דהתו' שבועות יז"א ד"ה או א"צ שהי' ועמ"לם פ"ג מכ"מק הכ"א דכיון דרב אשי דבתראה הוא אית לי' לאו שאב"מ לוקין עליו. ותמוה דבזבחים כט"ב מפורש דרב אשי ס"ל דלאו שאב"מ לא הי' לוקין עליו. ולפי"ז יש לדחות לפמ"ד בברכות מ' ע"א אמר רב מרי אריי"ח ובכורות ס' ע"א פליג עם רי"ח וכיון דרב אשי נולד ביום שמת רבא לא מסתבר דרב מרי ראה את רב אשי וע"כ דהתם בזבחים לאו היינו רב אשי מסדר הש"ס אבל בשבועות דקאי לבתר רבא ועב"ב טז"ב מדאקדמי' כו' ובפרט אי נימא דכולהי איבע' קאי באת"ל דסליק מיני' וכן במכות דקאי לבתר ר"א ברי' דר"א: ובל"ה יש לדחות כמ"ש התו' ב"ק כ"ה ד"ה הא האי תנא וב"מ צה"א ד"ה הניחא דפריך למאי דס"ד ועבנחי"ע בחדושיו לר"ה כט"ב ואולם באמת אין זה מוכרח כ"כ דהי' ג"כ רב מרי בתרא דבסוטה מ' ע"א חולק עם רב זביד תלמידו דרבא וכה"ג בחולין קי"ז א' ובכריתות ד"א, אך עכ"פ מוכרח דהי' ג"כ סתם רב אשי קדמון וללא צורך הגי' מוהריי"ב בסוכה ח"א ובמקומות רבות דאשכחן דא"ל רב אסי לרב אשי. וע' ערובין סד"ב א"ל רב אסי לרב אשי וע' כתובות קי"א א' א"ל רבא לרב אשי וע"ש בהגריי"ב. ובע"א לג"ב ובקדושין ו"ב ובזבחים ו"א ושם טו"ב א"ל רב ירמי' וע' סנהדרין מח"א ר' חייא בר רב אשי אר"ח וזה יש לדחות דהי' ר"ח קמא וכמ"ש בכ"מ או דהי' ר"ח בר אשי וכמובא במכות ח' סע"א ובכ"מ ר"ח בר אשי אמר רב ולא הקפיד להזכיר בכ"מ תואר הסמיכות ע"ש אביו וכמ"ש בחי' לסוף ברכות בשמות בניו של ר"פ ובירושלמי ברכות ספ"ו סלקין לבי רב ושמעין רב הונא בשם רב אשי. וב"ק קיז"א איתבי' ר' אבהו לרב אשי. אך למעיין שם משמע דהי' בדורות בתראי וצ"ל כמ"ש בחוט השני סי' י"ח דתרי ר' אבהו הוי ומכאן איכא ג"כ סיוע לזה. וכן בכ"מ לאין מספר בני רב חסדא לרב אשי והרי ר"ח הי' בימי רב יהודה ובקדושין ע"ב כשמת ר"י נולד רבא וכשמת רבא נולד ר"א ואף דהי' ג"כ סתם ר"ח מאוחר וכמו שהארכתי במ"אח. וע' בגיטין סט"א רב אמי לרב אשי. וע' בנדה נח"ב דאקדמי' לרב אשי לרנ"ביצ. ובאמת ברש"י כתובות כ"ב רב אשי ראש ישיבה בימי רינ"ביצ וע"כ דהתם קאי ג"כ על ר"א קדמון דהא רנ"ביצ הי' ראש ישיבה אחר רבא וע' סנהדרין כ"ח סע"א אמר רב

אשי כי הוינן בי עולא ועי ביומא נג"א דאקדמי לשנויא דרב אשי לדרבא ואף דאין ראי' מוכרחת מהקדימה כמ"ש התו' כמה מקומות ועבשאג"א סע"א ובנר תמיד לכריתות סדכ"א ואולי תרי רב אשי הוי וכפר"ח באו"ח סקל"ב עכ"ד. ועי זבחים ל"א סע"א בעי רב אשי כו' אמר אביי כו'. ועי חולין עו"א רבה אמר רב אשי וכתב בהגרי"ב היינו רב אשי הקדמון וע' במנחות י"ט סע"ב מתקיף ר"ח אחר ר"א. אך י"ל כתו' ע"א נד"א ד"ה אמר אך מד"התו בכמה מקומות שלא הי' ב' סתם רב אשי וגי' הרמב"ם עד שלא שקעה שמשו כו' מ"מ רש"י גורס בש"ס דילן בחולין יז"ב דמשמת רבא נולד ר"א וב"ב כב"א רנב"יצ ריש כלה וב"ב קנ"ב וכ"מ רנב"יצ אחורי' דרבא יע"ש. וע' מנחות לה"ב דאקדמי' דרב אשי לרבה ועי' מעילה ג"א רב אשי לרבא וגי' רש"י רבה. ועב"ק מ"ב ב' ומפי גברא רבא שמיעא לי' ומנו ריב"ח ואף דר"א נולד ביום שמת רבא מ"מ אין ראי' מסוגיא זו דהי' תרי סתם רב אשי די"ל דהתו' לשיטתי' בנזיר כט"א דתרי הוי וע' בהג"ריב וע' יבמות צ' סע"א ודוק. וע' ברכות י' ע"ב אריב"ח אריי"ח וע' חולין מג"ב אריב"ח מ"ט דר"י ועתו' חגיגה כג"ב ד"ה שאם ובכ"מ וירושלמי שבת פ"ג ה"ז דמשמע דרי"הג הי' תלמיד ריב"ח ובשבת נט"א ריב"ח קודם לרי"ח וע"כ דהתם הי' תנא וע' ברכות כ' ע"א דמפרש דריב"ח בתר ר' אבהו ובירושלמי שבת בפ"י ה"ו ובפ"ג ה"ג ופ"ז ר' אבהו בשם ריב"ח וכן בפסחים פ"ב ה"ד ופ"ו ופ"ז ה"א ובכ"מ לאין מספר ובירו' פיאה פ"ז מ"ב ר' אבהו וריב"ח ור"ל וע' סופרים פ"ג ה"ד ריב"ח אחוה של ר' יהושע כו'. ועב"ב כ"ד דמפרש דריב"ח אמלתא דאביי אך לפמ"ש במ"א דהי' סתם אביי קדמון וכן ר' אבהו וכמש"ל וא"כ אין הכרח מזה להוכיח דהי' עוד ריב"ח ג'. ועתו' נזיר י"ז סע"ב ד"ה מחכו כו' אדריב"ח ולפ"ז א"ש. וערש"י יבמות פג"ב בד"ה רב הונא. ועבד"ח פ"ב דחולין שה"ר לדהתו' דנזיר מהרא"ש פ' הכותב פד"א דהלכה כריב"ח ובפ' המניח כתב דהלכה כריב"ח דהתם הקדים לר' יוחנן וע"כ דההוא ריב"ח תלמידו של ריי"ח אבל בכתובות הקדים ריב"ח לריי"ח וע"כ דהי' ריב"ח הראשון. ותמהני על התשובות הגאונים קדמונים סי' צ"ה שכתב בהא דכתובות דבכל השי"ס קיי"ל כריי"ח לגבי ריב"ח. ועירו' כתובות דמחליף דריב"ח לריי"ח וע"ש בפ"מ ומקדים דרי"ח לריב"ח וע' בתשובתי לחינוך בנזיר כי"ט ע"א. ועתו' ב"מ דד"ב סה"ד אין נשבעין ובתו' ע"א מה"א ועב"ש ספ"ב דהוריות דמן הקדימה אין ראי' דקשיש מיני' דבהוריות ח"ב מקדים דריה"ג לר"ע וע' זבחים נז"ב ובערובין נ"ג ב' וכה"ג ועב"ש בפרק עג"ע ועתו' מנחות ס"ה סע"ב. והארכתי בפרט זה בכ"מ ועב"ק נח"ב דהקדי' דריב"ח לר"י וע' כתובות סג"ב רב הונא וריב"ח ואף דהי' ג"כ ר"ה קדמון וכמ"ש בכ"מ וע' סנהדרין ל' ע"ב דמבואר להדיא דריב"ח הי' תלמידו של ר'

יוחנן שנסמך ממנו יעוש"ה: וע' ירו' ברכות רפ"ג ר' יוסי גלילאה בשם ריב"ח וע' ירו' כלאים ספ"ג ר' יונה ור' יוסי גלילאה בשם ר' יוסי בי ר' חנינא ומזה מוכח ג"כ דלאו היינו ריב"ח האמורא וכן בירושלמי נזיר פ"ז. אך באמת נ"ל דריה"ג דהכא היינו אמורא מדתני לי' לבתר ר' יונה שהי' אמורא. וע' שבת מו"א ר' יוסי גלילאה איקלע לאתרי' דריב"ח כוי יעו"ש. וע' פסחים כ"ג ב' וע' במפרשים שהכריחו דתרי ריה"ג הוי. וע' תו' כתובות מד"ב ד"ה המוציא. וע' פסיקתא רבתי עה"כ את קרבני לחמי. וע' רש"י ברכות ג"ב ד"ה ה"ג כו' אלא אר"א וכ' בהרצה"ח דלא מסתבר שרבא יענה עדר"א שהי' אחרון. ומלבד די"ל כתו' חולין קד"ב לאו אאביי פריך וי"ל גם הכא דתלמודא מסדר כן וכתו' ב"ב קנ"ד סע"ב וע' בחי' לחגיגה ז"א דד' אלא כל היכי ובלא"ה למש"ל דתלתא סתם רב אשי הוי וא"ש בפשיטות:

כ

א

דרב אסי על"ע ג"ב. ל"ש מן הנשואין כו' על"ק נ"ט א' וע' בגיטין כו"ב. בפרש"י ד"ה יש לך יבמה כו' ואע"ג דלא כתיב בה לקחת. ודבריו תמוהים דבאלמנה מן הארוסין אצטריך קרא שיהי' עולה ליבום ולפירושו לא מוכח כ"א באלמנה מן הנשואין שיהי' עולה לחליצה ואף שאין עולה ליבום. שוב ראיתי במפי מעין זה וע' בלקו' מוהרמ"ש ומהתימא מסוגיא דהכא עהר"נ בחדושיו לסנהדרין י"ט וע' תו' לע' ה"א ד"ה ואכתי ובתו' ב"מ דף ל' ד"ה הא. רש"י ד"ה תפסי כו' לקחת בדיעבד. ר"ל אע"ג דלא כתיב בה לקחת וכדלעיל מ"מ ע"כ קאי בהא דסליק מיני' ומשום דבדיעבד הוי בר לקיחה. תו' ד"ה יבא עשה כו' הא בב"ר ליכא הקמת שם כו'. וע' שו"ת נוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קמ"א שהאריך בכוונתם דממילא בב"ר אסור כיון דלא הוי בעידנא לדעת כמה ראשונים:

ב

תו' ד"ה מסתברא כו' דכיון דיבמתו אתיא לאסור יבום ולהצריך חליצה א"כ מאי פריך מה ראית דהא בח"כ לא אצטריך קרא לאסור היבום. ונראה ליישב לפמש"כ התו' בריש יבמות הא דאחות אשה דאינה זקוקה אף לאחר מיתת אשתו אינו דומה לנדה דזקוקה כשתטהר היינו משום דכתיב דרכי' דרכי נועם ואם תחזור להיות זקוקה אף אחרי מות אשתו לא הוי דרכי' דרכי נועם משא"כ לגבי נדה כיון דלבעלה נמי צריכה להמתין עד שתטהר. ומעתה י"ל דקושית הגמ' מאי ראית קאי הכי דלמא כל ח"כ צריכין חליצה מריבוי יבמתו והא דאצטריך לאסור יבום קאי על ערוה דאחות אשה אם תמות אשתו דהא לאותו ס"ד דכל ח"כ צריכין חליצה א"כ שפיר הוי דרכי' דרכי נועם דהא תיכף לאחר מות הבעל היא זקוקה ליבם לענין חליצה ואם לא תחלוץ עד שתמות גם אחותה

הרי היא אשתו של יבם דודאי לפ"מ דמסקינן דכל ח"כ א"ע לחליצה ואינה זקוקה כלל שפיר לא הוי דרכי' דרכי נועם אבל אי נימא דאחר מות אשתו תהא זקוקה היבמה ואז איתא סברת התו' דבכה"ג לא הוי דרכי' דרכי נועם אבל להס"ד דח"כ זקוקה לחליצה תיכף בודאי דרכי' דרכי נועם מיקרי ומיושב קוה"מ וכנ"ל:

תו' ד"ה אמר קרא כו' מ"מ אין תרי עשה כו'. ועבנמ"י לב"מ דף ל' לענין השבת אבידה שהביא ג"כ שאין עשה דוחה עשה וע' תו' פסחים נט"א: תו' ד"ה גזירה כו' וחייבי עשה נפק"ל מיבמתו. וק"ל מלקמן מד"א ואימא כי איכא חדא תתקיים מצות יבום וכו' ומסיק יבמתו יבמתו ריבה ומנ"ל להתו' דמוכח מיבמתו דאלמנה מן הנשואין דתחלוץ וע' תול"ע ד"ה אי הכי טובא אצטריך כו' ולדבריהם מוכח דס"ל דמפשטי' דקרא ממעטינן להו בהדדי. והנ"ל בסגנון זה דהאמת דאצטריך יבמתו כלימוד הגמ' וחייבי עשה מוכח ממילא דאיתא שם בתו' ד"ה כי איכא כו' תימא דא"כ ל"ל קרא דאינו חולץ לב' בתים. וצ"ל דס"ל דקרא דלא יבנה אצטריך לנתק החלוצה מכרת ללאו וכמ"ש התול"ע סה"ד ונייבם כו' וע"ש לא"ז רש"א ובתו' לעיל י' ע"ש ד"ה א"ה. ועבתול"ע י"א ע"א ד"ה חד אמר בעשה ובכתובות רד"ל מה שהקשו לפרש"י דמפיק מאשר לא יבנה לב' בתים דהא אצטריך לנתק ללאו וכן משמע מפרש"י בריש מכלתין במתני' ד"ה הלכה ולעיל רד"ט דמייתי נמי מהך קרא. וע' בדור"לצ די"ב מש"כ לקיים שיטת רש"י יעש"ב. ואולם יש להסביר לפרש"י דלל"ק בית חלוץ והא כבר ידעינן דכל העולה ליבום כו' מקרא דלא יחפוץ וצ"ל די"ל דבאמת הכ"ק קרא דאינו בונה ב' בתים ובשתים לא תתקיים מצות יבום כלל אבל כיון דכתיב בית חלוץ והא כבר ידעינן דכל העולה ליבום וע"כ דקרא אתיא לאשמעינן דהשני' מותרת לשוק בולא כלום ולזה תיקשי באמת כקו"התו דא"כ מאי מקשה הש"ס הכא והא כבר ילפינן מבית חלוץ. ואולם בעיקר קושית התו' לכאורא נ"ל דלק"מ דהא מקשה התם צ"צ היכי משכחת לה דכיון דלהס"ד דבתרתי ליכא מצות יבום כלל וא"כ לגבי אחיו השני דשניהם מותרות לו ליכא כלל מצות יבום מחמת שני בתים ושוב לא משכחת שתנשא הצרה לאחיו השלישי. וע"ש בתו' ד"ה אלמא די"ל דכשהעשה היא מחייבי עשה או ל"ת ועשה לכל האחין דלאו בת יבום היא וצרתה שריא. וע' בדר"לצ דרוש ו' מש"כ בישוב קו"התו. ואולם לפ"ז מיושב קו"התו בפשטות דאצטריך דאינו חולץ לב' בתים כגון שנפלו לפניו ב' נשים ואחת מהן מחייבי עשה או ל"ת ועשה דלאו בת יבום היא וחייבי עשה חולצות ולא מתייבמות ומש"ה אצטריך דאין חולץ לב' בתים. ולפ"ז ע"כ מוכח מיבמתו דחייבי עשה חולצות ולא מתייבמות דאל"כ ל"ל יבמתו דבבי איכא מצות יבום דהא ע"כ מוכח דאיכא מצות יבום דאלכ"ק קו"התו ל"ל קרא דאינו

חולץ לב' בתים ואי משום חייבי עשה הא אית לן בסברא דלא חולצות אע"כ דחולצות ולא מתייבמות ומש"ה אצטריך יבמתו. וע' רש"י לקמן פד"א ד"ה והאי וצ"ל דלר"ע דס"ל דאין קדושין תופסין בח"ל א"כ ע"כ דמוקי לאלמנה מן הארוסין דאל"כ תיקשי לדידי מה ראית לסברת הגמ' דלא מוקי קרא כלל לח"ע וכמשל"ע בתו' ד"ה מסתברא רק דח"ל יליף בק"ו מאלמנה מן הארוסין דתפסי בה קדושין ור"ע מלא יחלל. ובאמת בירושלמי ברפ"ק קאמרינן דלר"ע אלמנה לכה"ג שאין היתר לאיסורו ילפינן בק"ו מאחות אשה ולמ"ד מה אחות אשת מיוחדת דבר שחייבין על זדונה כו' הא ליכא וממילא לר"ע דלא תפסי קדושין בח"ל ילפינן בק"ו דלא הוי בת חליצה ויבום. וע' בתו"לע י' סע"א ודבריהם תמוהים למעיין. וע' רש"י סנהדרין נ"ג סע"א דמייתי דהא דאיסור מצוה ואיסור קדושה דתפסי בה קידושין מרבינן מיבמתו כו' וע' שאג"א סי' נ"ג שתמה שהוא כנגד המסקנא דגמ' וגם דבריהם סותרים למה שפי' שם בסמוך דלא מתייבמות דרבנן גזרו ב"ר אטו ב"ש וע' בשו"ת שבס"ס מקור חיים מ"ש בכוונת דרש"י ואין עת האסף כעת לפלפל בפרט זה: חליצה במקום יבום כו' על"ק נ"ט ב' ונדא'.

כא

א

דכתיב ואת אילי הארץ. הומ"ל נמי מקרא דתורה דכתיב יש לאל ידי. הא דאורייתא היא. עט"ז יו"ד סי' רכ"ח ובכ"מ לענין דבר המפורש בתורה להיתר וע' ברכות י"ט ב' בלאו דלא תסור ובמחלוקת הרמב"ם והרמב"ן בסהמ"צ ואכמ"ל:

כב

א

רש"י ד"ה שני' כו' הלכך אמם שני' כצ"ל. גמ' פשיטא אחיו הוא. ויש להבין הא דלא פריך הגמ' פשיטא אחיו הוא מיד אריש דקאמר בת ישראל לנתין ולממזר דחולצת ולא מתייבמת דהא הכ"נ הוא זקוק לחליצה ולא ליבום. וי"ל דהא לכאורא קושית הגמ' במק"ע פשיטא אחיו הוא ואי דהו"א אחוה אחוה מבני יעקב אכ"ק קו"התו דהא מרישא שמעינן לה ואפי' לתי' התו' מדמיירי בשניהם ממזרים מוכח דלא ילפינן מיעקב דהא התם כשרים ולא פסולים הוי. וי"ל דלכאורא אין פירוש בדבריהם דמהתם הו"א בשניהם ממזרים דמה חילוק יש בזה וע"כ דזה ודאי הוי ילפינן מיעקב אלא דאמינא דהכי ילפינן ומה התם שניהם כשרים אף כאן שניהם שוין דפסולין תרויהו ולפי"ז מיושב קושית תו' ד"ה פשיטא דהא אצטריך לאשמעינן דמח"כ הוי אחיו. ז"א דהא מרישא שמעינן לי' ואפי' לתי' התו' בששניהם ממזרים הוי מוכח שפיר. ובהכי ניחא דאמתני'

דלעיל לא הומ"להק פשיטא דאצטריך לאשמעינן דמח"כ הוי אחיו כתימא של התו' אבל השתא מקשה שפיר פשיטא ואי משום דמח"כ הוי אחיו הא ממתני' דלעיל מוכח אפי' בששניהם ממזרים וכנ"ל: רש"י ד"ה מיזקק כו' לחליצה ואע"ג דילפינן מקרא דכל העולה ליבום כו' מ"מ הוי מפקינן מיבמתו וכלעיל כ':

ב

גמ' אמאי קרי כאן בעמך כו'. ולכאורא נ"ל מכאן ראי' למש"כ הפמ"ג באו"ח בפתיחה כוללת ח"ג אות כ"ט דעל הל"ת גם הסומא מוזהר דאל"כ הא מ"מ משכחת בסומא דלא מיקרי עושה מעשה עמך אי נימא דפטור גם על הלאוין ועל"ע ה' בחדושי בהא דא"ל אביו כו'. וע"כ דחייב על הלאוין גם בדיני סנהדרין וע' שו"ת נוב"י מ"ת חאו"ח סי' קי"ב מה שפקפק ע"ד הפמ"ג ובשו"ת כסא דהרסנא סי' ע"ג ובשו"ת רע"א סי' קס"ט וע' בזכי"צ ח"ב פ' תולדות וכ"כ בלח"ת בחדושיו לב"ק פ"ז וע' בס' ארצות החיים מהגאון דקעמפנא שגם הוא האריך בחקירה זו. ובאמת מפשטות ד"התו דאי לא מחייב סומא מדרבנן הו"ל כנכרי ממש ומשמע שפטור גם מל"ת. וכעת אין הסא"חח ת"י לעיין על דבריו. וראי' אחת בזכרוני מה שהביא מפסחים מז"ב ואם איכא אחרישה לא ליחייב הואיל וחזי לכסוי דם צפור וע"כ דפטור גם בלאוין ולא הבנתי דא"כ אכתי משכחת דמקלעי אורחים כו' וא"כ מה בכך דהוא אינו מצווה מצות כיסוי מ"מ חזי לכיסוי ואטו בעינן שיהי' חזיא לי' א"כ אסרת כל מלאכת יו"ט בשביל אחר. ומה שהביא ראי' בזכי"צ פ' תולדות אות ד' דסומא פטור גם מל"ת דהא ר"י סובר שאין לוקין בלאו הנל"ע כשבועות ג"ב ובכ"מ ולהרמב"ם בפ"א מתמורה דתמורה לא הוי לאו הנל"ע משום דהעשה אינו שוה בכל דהעשה אינו כ"א ביחיד והלאו כולל יותר מהעשה וא"כ לא שייך לומר דהעשה תיקונו של הלאו וכ"כ בס"המ ריש הל' תמורה וע' פרש"י תמורה ד"ד ע"ב ללי"א יעו"ש. וכמדומה שכן העיר גם בסאה"ח שהוכיח ג"כ לדעות הסוברים דלר"י סומא פטור מל"ת א"כ לא משכחת כלל לדידי' לאו הנל"ע כיון דסומא פטור מהעשה דהתורה פטרתו מקום ועשה ומ"מ בל"ת חייב ואינו מובן דאף דהתורה פטרה אותו מקום ועשה מ"מ אין סברא לפוטרו בלאו הנל"ע כיון דהעשה הוא תיקון הלאו והוא בחד גדר עם מצות תשובה על מה שעבר ועב"ק צד"ב וב"מ סב"א ותו' וע' רש"י סנהדרין נז"א ד"ה צערא. ובלא"ה יש לחקור דרק בשותפין וצבור שהמירו שהם בגדר החיוב במצוה זו ולא היכי שאינו מצווה ע"ז כלל. בזה מיושב ג"כ קושית האחרונים דהא שריפת קדשים לכ"ע אינו אלא ביום והוי מ"ע שהזי"ג וא"כ לא הוי העשה שוה בכל דאינו נוהג בנשים והלאו שוה בכל. ועפי"י קדושין להי"א תו' ד"ה מעקה דמש"ה שריפת קדשים אינו דוחה יו"ט ע"י

אשה דאינה מצווה על נותר ולא משכחת לגבה חיוב העשה כלל. ומ"מ ס"ל לר"י דלא היו לוקין בנותר משום לאו הנל"ע בריש תמורה ובכ"מ. וע"כ דכיון שאינם בתורת חיוב כלל לא מיקרי משום זה לאו הנ"לע. וע' בט"א פ"ב דחגיגה שכתב לדחות קושית התו' דקדושין כט"א דס"ל דמילה הוי מ"ע שהז"ג מנותר וע"כ דכיון דקיומו פ"א לא מיקרי הז"ג ולסברת התו' דקדושין דכיון דכל שעתא זימני' הוי אהז"ג ולמאי דפליגי ר"י ור"א לקמן עא"ב בנותר שלא בזמנו דלרי"ח נשרף בין ביום ובין בלילה ולכן גם בזמנו הוי לאו הנל"ע. אך אכתי תיקשי להרמב"ם פ"א מפסו"המק ה"ג דנותר גם שלא בזמנו אינו נשרף אלא ביום ובפ"י מק"פ פוסק דנותר הוי לאו הנ"לע. וע' שו"ת עמ"י סי' ה' במש"כ לחלק כיון דבנותר הוי מעשה לא בעי הלאו דומיא דעשה משא"כ בתמורה והביא ראי' מהא דפסק בחובל לעשיר דפטור ממלקות משום דניתק לעשה מהשב תשיב. וכיוון בזה להתומים בס' צ"ז סק"ז וע' תו' חולין פ"א ד"ה הנח. ובזה נדחה ג"כ הוכחת השאג"א בס' ס"א מה שפלפל לענין עשה דתשביתו אי הוי לאו הנל"ע מהא דתמורה יעש"ב. וע' בשעה"ת פ"ט מפסו"המק ה"ה בד"ה ודרך אגב שהאריך דדוקא לגבי נותר אבל בקדשים שנטמאו דסתמא כתיב באש ישרף ואפי' בלילה יעש"ב. וע"ע באו"ח ובצל"ח לפסחים פ"ד מש"כ בישוב קושיא זו באריכות. ולמש"ל בלא"ה לק"מ גם מנותר דלגבי לאו הנל"ע שאין לפטור הנשים ממ"ע כיון שהוא קיומו של הלאו והכתוב לא מיעטם רק משאר עשה דלא לחייבם. אך מ"ש לחלק שאינן בגדר החיוב זה ליתא כדקאמר להדיא לעיל ה"א ולקמן פ"ד ב' ופ"ה א' וקיד"א דהוי לאו שאינו שוה בכל מה שאינו בכהנים ובכתובות ל' ע"א דבעולה לכה"ג הוי עשה שאינו שוה בכל וכן בכ"מ. ועי' ירוש' בכורים פ"ק לר' עשה בישראל ועשה בכהנים עשה בישראל אסור בכל כו' וע"ש היתיב ר' אושעיא הרי דור שני הרי היא בל"ת שבאה מכח עשה חזר ואמר לא דמי עשה בישראל לאסור בכל ועשה בכהנים אסור בכהנים ומותר בלוים וישראלים. וכ"ה בירושלמי קדושין פ"ד סוף הלכה ו' אך י"ל להיפך דזה לא הוי אינו שוה בכל מה שסומא אינו מחוייב במצוה זו כיון דמ"מ הוי בר חיובא וכדקאמר בר"פ אלמנה לכה"ג שאני הני דפומי' דכאיב להו והכ"נ בכה"ג כיון דמה שפטרתו התורה רק משום דהוא מחוסר תקנתא. וגם יש לפלפל לדעות הסוברים דעשה דיבום אינו נוהג באשה וכמבואר בחינוך ס' תקצ"ח ונוהגת מצוה זו בכ"מ ובכל זמן בזכרים וע' בעיטור בכורים יבמות פ"ד שכתב ג"כ לפלפל שאין המצוה רק להקים ע"ש אחיו המת והיא אינה בציווי להקים. וא"כ להרמב"ם הלאו כולל יותר מהעשה והוי אינו שוה בכל ולמה לא דחי מה ליבמה שכן

העשה שוה בכל ולכן אצטריך קרא דלא דחי: לחייבו על אחותו בת אביו עתו"לע ב' סע"ב ומש"ש. רש"י ד"ה מכדי כו' אם שגג כו' עתו' חגיגה י' ע"ב ד"ה לעבור:

כג

ב

אבל יבומי ברישא לא כו' דאי לאשמעינן דיש זיקה אפי' בתרי מדלא מייבמי תרוייהו לכתחלה אלא דהא ידעינן לי' ממתני' דלקמן וערש"ל:

כד

א

רש"י ד"ה ואי למ"ד כו' עתו' וערש"י לעיל י"ח א' ד"ה לעולם אין זיקה ובתו' שם סה"ד דלמא ודוק.

[השמטות: וספק חלוצה לא גזרו רבנן ולא קאמר בקצור דספ"דר לקולא רק דאף דהוי תרתי דסתרי ומינכרי מלתא כשני כהנים בעיר אחת מ"מ התנו שלא תהי' גזירתם על ספק חליצה דהוי מלתא דלא שכיחא ומצאתי בש"ות זכרון יוסף בח' או"ח סי' י' שגם הוא נתעורר בזה [וע' ערובין עו' א' בבית שער אבל יממא וכו' לא מינכר מלתא וע' במפרשים דכיון דבה"ש הוי ג"כ ספק חצי' מן היום כו' ולכן לא מינכר לגבי השואל שהוא הניח עירוב בשביל ב' אנשים משא"כ בשאר ספ"דר וע' שבת לד"א בה"ש ספיקא וכו' וע"ש בתו' דדוקא בע"ח אזלינן לקולא ולפרש"י והר"מ בפ"ו מערובין ה"ג דאיירי בע"תח] ובל"ה י"ל דהא מצינו בדבר שיש לו עיקר מן התורה שספיקו חמור כמו דאורייתא וכמ"ש התוי"ש בביצה ג"ב שספיקו לחומרא וע' בערובין דל"ו ודוק ועמ"למ פ"ב מחמץ ה"יא:]

הכא אתיא ג"ש אפיקתי' עשו"ת פני ארי' סע"ט באורך. א"כ אשת אח שלהיב"ע היכי משכחת לה. כבר האריכו בזה המפרשים לפלפל עפ"ד הגהת אלפס ס"פ הבע"י דקכ"ג דיש להסתפק באדם שהוליד ממזר אם הבן הבא אחריו בכור לנחלה וא"כ מנ"ל דפשוט מייבם אי נימא דהבא אחר ממזר הוי בכור לנחלה. ומה שתי' במ"ש מדאצטריך ובן אין לו דאפי' ממזר אינו פוטר. ודבריו שלא בעיון דהא לקמן לה"ב מפיק לי' ר"ל לענין חליצת מעוברת וע"ש בתו' וכמש"לע בתו' כ"ב סע"ב בס"הד בן אין לו דקרא צריך לרבויי בת וממילא משתמע ממזר מפשטי' דקרא. וכעת לא רציתי להאריך בדבר שדשו בו רבים:

ב

למאי הלכתא לגריעותא ע"ש בתו'. ועתו' ב"ק ג"ב ד"ה לפוטרו דהלכתא להקל ועברא"ש פ' כיצד הרגל גבי כח כחו דלעולם הלכתא לגרועי ועתו' קדושין לז"א בערלה וכלאים ומוכח דהלכתא להחמיר וכשיטת הרי"ף בריש ערובין וכן בב"ק ק"י ע"ב בחטאת

שמתה. גמ' משום דרב אסי. עתו' כתובות כ"ב ב' משום שרב אשי הי' רגיל תמיד להביא פסוק זה ע"כ. ועד"ז שמואל הקטן אומר בנפול כו' והיינו שהאדם צריך להשגיח בתמידות ע"ז. ואולם י"ל הא דנקיט הקרא משום דרב אסי דמהמקרא י"ל דמיירי היכי שיחשדו אותו שעושה עבירה וזה ידעינן מקראי אחרינא דוהייתם נקיים מה' ומישראל וכדאמר בשקלים ובכ"מ משא"כ הכא שיחשדוהו שרצה לעשות מתחלה של"ש או כהא דכתובות דלכתחלה לא ישאנה וכמו במגרש את האשה ודן ע"ז שלא ישאנה שאף אם יחשדוהו שכונתו היתה לישאנה מ"מ אינו עושה איסור בזה רק דהוי מכוער הדבר בפני הבריות שכונתו הי' בשביל זה ולכן הביא הא דרב אסי.

כה

א

הא בקלא דפסיק כו'. ועשו"ת רע"א בכתבים סי' קצ"ט שהקשה דלמאי דקי"ל כר' בקלא דלא פסיק ועידי כיעור דתצא וא"כ מאי פריך בסנהדרין מ"א א' היכי משכחת דמיקטלה והא שפיר משכחת כגון שהי' קלא דלא פסיק דהוי סגי להו להעיד בכיעור לחוד. ואף להסוברים דהתם מיירי לגבי הבועל אכתי מאי פריך ודלמא לאוסרה עב"ש באנו הא לגבי בועל סגי בכיעור לאוסרה עכת"ד ועי' שו"ת נוב"י סי' פ"ג משש"ב. והנה לפי שיטת התוס' דחבר כאלו התיר א"ע וא"כ לק"מ דהא בעינן שיהי' הקלא דלא פסיק על אותו דבר כיעור שהם מעידים עליו ואטו היא ידעה בשעת מעשה שיהי' קלא דלא פסיק וא"כ לא הוי כהתיר א"ע למיתה. ועתו' גיטין יז"ב ד"ה זנות לא שכיחא בעדים והיינו שיתיר א"ע ויש לפלפל בדהתו' דלמ"ד א"צ התראה לא בעי שיתיר. אך יש להבין להסוברים דמודה ר' דלגבי בעל בעינן עדי טומאה ממש וכהרי"ף והרמב"ם וא"כ לעיל דקאמר לאוסרה על בעלה קאמר שפיר דלא משכחת בעדי כיעור אבל הכא דקאמר לאוסרה ע"בש באנו ולגבי' הוי סגי בע"כ לחוד לר' אבל אי נימא דגם על הבעל נאסרת בע"כ ואיך יכולין לומר לאוסרה ע"ב באנו וכן העיר מזה הנוב"י מ"ק חאהע"ז סימן ע"ב. אך למה שכתבו התוספת בסנהדרין ט' ד"ה עדי האב אי נמי לא ידעו דחבר אין צריך התראה והכ"נ י"ל לסברא זו דלא ידעו דנאסרה בע"כ וע"ש בתו' דף ח' ד"ה והביא האב ובמוהרמ"ש ול"ד למ"ש התו' דמ"א ד"ה שזינתה כו' דהתם לא הוצרכו להזכיר כלל אדם אחר בעדותו. וגם לתי' הראשון הוי רק מדרבנן מדקאמר הא מני ר' היא דמוצאין בע"כ לחוד ומדמפליג בברייתא בין יש לה בנים וע"כ דמדאורייתא לא נאסרה וא"כ לא משכחת נערה המאורסה בכה"ג מה"ת ותו דאף דהאשה נאסרת על הבעל בע"כ מ"מ אם נישאת לאחר ונתגרשה ואח"כ נישאת להבועל לא תצא וכמבואר באהע"ז סי"א ועב"ש

ס"ק ט"ו ובחמ"ח סק"ט ובזה ניחא דמשני הא דנקיט נערה המאורסה דלא יתבא תותי' דהא התו' כ' ביבמות דהא דאין אשה נאסרת על הבעל בע"כ משום דלגבי בעלה הוי קלא דבתר נשואין ולהכי אשמעינן דאפי' גבי ארוסה יכולין ג"כ לומר לאוסרה באנו ואין לאוסרה בעדי כיעור כ"א ע"י זנות ממש. אך לפמ"ש דאף לגבי הבועל יש נ"מ אם נישאת וא"כ נסתרו דברינו הנ"ל. וכמדומה שראיתי בש"ת ז"י שהעיר ג"כ בנד"ז. וגם נ"ל דלמ"ד אין קדושין תופסין בח"ל וא"כ ל"ל לאוסרה ע"ב באנו כיון דאינו ראוי לקיימה. ושמעתי מקשים דהא כתיב צעקה ואין מושיע לה והא בלא"ה לא הוי התראה לדידן דקיי"ל חבר ג"כ צריך התראה. ואף דבלא"ה אין זה קושיא על ההתראה די"ל דשפיר משכחת כשהתרו בה רק שלא יכלו להצילה או שהי' אשתו ואחותו עמו דלא מיקרי התראת ספק כיון דלדידי' לא הוי ספק וכתו' כתובות לג"א וצ"ל דהקושיא דלמה הוצרך הכתוב לומר והיא לא צעקה והרי בלא"ה בעינן שתקבל ההתראה ושתאמר אעפ"כ וא"כ אף אם לא צעקה מ"מ לא קיבלה ההתראה אך ז"א דלא בעי שיתיר וכמ"ש התו' או כהא דכתובות דחבר כאלו התיר עצמו א"כ ממילא לא תיקשי נמי לדידי' מהך קראי. ובפשיטות יש לדחות דנ"מ לענין כתובה ושאינו מחוייב לגרשי לפמ"שכ הרמב"ם דסתם בעיר היא בחזקת מפותה יע"ש ברפ"א מה' נערה אך לפי' הרמב"ם מיירי בעדים רואים שלא צעקה וע' שו"ת חכם צבי סי' קמ"ה ועשו"ת חמדת שלמה חאהע"ז סי' ס' וע' בסנהדרין פא"ב מי שלקה ושנה וכו' ואין כמ"ל. וע"ע בנו"בי מ"ק חאה"ע ס' נ"ז דלא שייך חבר א"צ התראה רק בשאר עבירות ומחלק בין איש לאשה יעש"ב. ועבמ"למ בהגהותיו בפ"ב מסוטה ה"יב בשם מוהר"א ששון שנסתפק בבו"ש אי נאסרה עליו הואיל וכבר נאסרה על הבעל. ותמהו עליו כולם מסוגיא דהכא דקאמר כשזינתה וחזרה וזינתה ומשני שיכולין לומר לאוסרה עב"ש באנו. וע' במנחת אהרן שכ' לפרש סוגיית הגמ' דעדי זנות האחרונים באו תחלה ונאסרה על בעלה ושוב באו עדי זנות הראשונים ונהרגו ע"פ סנהדרין בסקילה שהרי כשזינתה בפעם הראשון היתה בתולה ושפיר דקאמר הגמ' דמצי אמרה לאוסרה על על בועלה באנו דהיינו ב"ש שהעידו עליו העדים האחרונים שהי' הבועל הראשון ונאסרה עליו עכ"ד. אך י"ל דזה תליא בשני תירוצים שבתו' אי בחבר הוי כאלו התיר עצמו וא"כ איך תהי' נהרגת ע"פ עדים הראשונים דאכתי לא התירה עצמה למיתה בשעת זנות הראשון שאז היו יכולין לומר לאוסרה על בעלה באנו וע"כ על זנות השני היתה נהרגת. ועשו"ת נוב"י מ"ק דלאסור אשה על בעלה מקבלין שלא בפני' מה"ד ואלא בחבירה היכי משכחת לה. והא משכחת כשהעידו שלא בפני הבעל רק בפני האשה ואי לאסרה על בעלה הא העידו שלא בפני הבעל. ותמוה דהא גם להורגה בעינן

בפני הבעל דלא גרע מלאוסרה בלחוד להפוסקים דבעינן בפני הבעל וגם דכשהעידו להדיא איכא ג"כ ממילא לאוסרה דבזה בעינן בפני' וגם דלמ"ש א"ז רש"א דכשמת בעלה יכולין לומר להפסידה כתובתה באנו וא"כ משכחת גם שהעידו שלא בפניו. אך ז"א דכיון שאינה אסורה עליו אם הי' העדות שלא בפניו ולכן גם כתובתה לא הפסידה. והנה לסברת התו' סנהדרין ט"ב דלא ידעו שהיא חבירה והכ"נ ליכא הוכחה מ"מ שכיוונו להורגה . ובזה ניחא דעת הסוברים דמהני עדות מיוחדת בעדות אשה וע' באהע"ז סי' י"א ס"א בהג"ה ובסקט"ו ס"ו בהג"ה וא"כ הא משכחת כשמת בעלה דאי להפסידה כתובתה סגי בעדות מיוחדת וא"ל דהא לדעות הסוברים דמיוחדת בממון הוי כדי"נ א"כ היכי קאמר שיכולין לומר לאוסרה כו'. ז"א דכיון דשלא ידעו שהיא חבירה וליכא נ"מ כלל לגבי' בעדות מיוחדת. ועלא"ז רמ"א באהע"ז סי' קי"ט ס"ו דאפי' אינו יכול לשלם הכתובה אינה יכולה לעכב אלא תתגרש ותתבע אותו. והקשה הפר"ח משוליא דנגרא בגיטין שאמר מה אעשה וכתובתה מרובה. ואולם לרש"ל דאם עד א' אומר שזינתה אם העד נאמן לו כבי תרי חייב לגרשה לצאת י"ש והב"ש כתב דהיכי דאינו יכול לגרשה ע"פ הדין בזה אם אין לו כתובה אינו רשאי לגרש. ויש לפלפל מזה לכאורא בפלוגתא דב"ש וב"ה בסוף גיטין ואכמ"ל וא"כ י"ל דהי' נאמן לו כבי תרי ולא הי' צריך לגרשה רק לצאת י"ש ולכן הי' צריך לפרוע כתובתה וע"ע בבאר יעקב חאהע"ז סי' י"א. וע"ע במשיבת נפש סי' מ"ג שפלפל מסוגיא זו דהא אם לאוסרה על בעלה יאמרו שחיללה שבת בפרהסיא באיסור לאו כו' יעש"ב ואכמ"ל:

ב

תו' ד"ה ואין אדם מע"ר עבחי' א"ז רש"א ריש מכות בתו' ד"ה מעידין שהקשה דהא אאמע"ר. ובאמת תיקשי הכי ג"כ לשיטת רש"י לקמן ה' א' ד"ה מ"ט דבעידנא ויש לדחות דמיירי בלא התראה דהיו מכניסין לכיפה ובסנהדרין פ"א ב' ובכה"ג מהימן לפטור א"ע ולומר שוגג הייתי אך לפמש"ש דמיירי בלא קיבל עליו התראה דמגיע כיפה וע"ש בש"א וא"כ לא יוכל לטעון ג"כ שוגג. ואולם בתומים תפש בזה דהא רב יוסף ס"ל בסנהדרין ט' דאמע"ר ולדידי תיקשי סתם מתני' דהכא עכ"ד יעו"ש. ואף דמבע"ל לרב חסדא בכתובות י"ט א' דאאמע"ר לר"מ מ"מ הא דסתם משנה ר"מ אינו כלל מוכרח ולפעמים שמצא הדין סתום [וע' בירו' תענית פ"ב הי"ג ובמגילה פ"ק ה"ד ועוד היו שאר סתומתאה אליבא דאחרינא כמו במגילה כו"א ובכ"מ זו דברי כו' וע' רש"י מגילה ב"א ועש"ש וכתו' ברכות ט"ב בהא דאחרים ר"מ וע' גיטין ד"ד א' מהדרינן אדר"מ כו' וע"ש בתו' י"ג א' ד"ה והא וע' תו' מו"ק ב' ע"ב הא דפריך מאן תנא כיון דסתם מתני' לא אתיא כר"מ ועשמ"ק

כתובות רפ"ג ד"כט מאן תנא וע' תו' ערובין לד"ב ד"ה לא קשיא וע' פסחים כ"א לימא מתני' דלא כר"י והול"ל דלא כר"מ ואולי משום דסיפא דלא יסיק ל"נ אלא לר"י וע' תו' ר"פ גה"נ והא מתני' כו' וע"כ דלא קפיד אלא אסתמא דמתני' שלא יסתרו ואף דבלא"ה סתם מתני' ר"מ וע"כ דהיכי דמוכח לא חששו לזה וכ"מ בברכות ג' א' ואב"א רישא לאו ר"א ואף דא"כ הא קיי"ל סתם מתני' ר"מ ותיקשי נמי אר"מ דברייתא דס"ל משהכהנים טובלין וע"כ דאיננו כלל מוחלט ובלא"ה דלהך לישנא דרישא לאו ר"א ע"כ דס"ל ג"כ בהא דתרי תנאי אליבא דר"מ וכדלעיל ואכמ"ל] : ותו דמ"מ חזינן דסתם ר' כוותי' דר"מ בהא וגם דכל קושית התו' משנים אומרים אכלת חלב והא הך סברא דמה אם ירצה חכמים הוא דאמרי לה ור"מ מחייב וע"כ דקושית התו' אזלא לחכמים דר"מ דלדידהו היאך משכחת הך דינא דסתם לן דליכא מאן דפליג בהא. ואף דסתם חכמים דר"מ היינו ר"י [וכמ"ש רש"י בכ"מ ובכריתות ד"ז וע' תו' כתובות ל"ו א' ד"ה ואם וע' רש"י פסחים י"א א' דרבנן אדרבנן וע' תענית י' א' מאן חכמים ולקמן כ"ו סע"ב וכמו דאשכחן מאן י"א ר' יוסי וכה"ג]. ואיהו לשיטתי' דאמע"ר מ"מ תיקשי אליבא דהלכתא לדידן דקיי"ל דאאמע"ר וקיי"ל כחכמים דר"מ וע"ע בחי' לריש מכות משש"ב. וראיתי מתרצים קושית התומים דהא רב יוסף ס"ל דאמע"ר לפמש"כ התו' בסנהדרין דמ"א דר"י בר"י לא בעי שיתיר א"ע למיתה וא"כ לרבא דבעי שיתיר לשיטתו דס"ל בסנהדרין דאאמע"ר ולכן לא מוקי ג"כ בחבר דא"צ התראה כיון דלדידי' בעינן שיתיר אבל רב יוסף י"ל דס"ל חבר א"צ התראה ולא בעי שיתיר וכדאמר בסנהדרין דמ"א ובאשה חבירה ואליבא כו'. ובאמת י"ל בסגנון זה בקצרה לפמש"ל במש"כ האחרונים דהא מ"מ יתחייב כיפה היינו בהתרו בו ולא התיר א"ע וקושית התו' מלא התרו בו כלל וא"כ היינו רק לרבא דבעינן שיתיר א"ע וכנ"ל. וגם בעיקר קושיתם דהא לר"י חבר א"צ התראה מלבד מ"ש במ"א בפלפול י"ל למ"ד בסנהדרין ח' סע"ב בפלוגתא דר"י ורבנן והתם פליגי חכמים עלי' דר"מ וס"ל כר"י בר"י והך סברא דמה אם ירצה חכמים הוא דאמרי לדבריו וכמ"ש התו' דב"מ ואי"כ להך שנויא לא שייך לומר דאתיא כר"י בר"י. וע' במכות ט' סע"ב לפי שנויא דגמ' דר"מ דלא כר"י בר"י ומ"ש התו' כששתק בשא"ל העדים ולא הוי מתחייב בהודאתו ע"פ עצמו כיון דליכא רגלים בדבר לא מחזקינן ברשיעי וה"ה כשאומר לא הרגתיו כלל ומכחישם דלא מהימן וכמ"ש התו' דב"מ. ולכאורא הי' מקום לדחות קו"התו דלא שייך כאן להקשות דאאמע"ר די"ל דפלוגתייהו תליא בהכי דסתם חכמים דר"י היינו ר"י וא"כ י"ל דר"מ דסובר דאאמע"ר ובכתובות י"ח א' לרב חסדא דמוקי הכא אליבא דר"מ ור"י

אזיל לשיטתו הכא דאדם משים ע"ר ולכן קאמר שפיר ומה אם ירצה כו'. ומיהו התו' לשיטתי' בב"מ ג"ב ד"ה מה אם ירצה לחד סברא דלדבריו דר"מ קאמרי יעו"ש ואכמ"ל:

כו

א

ר' אלעזר אומר כצ"ל. חלץ לבעלת הגט כו' ע' תשובת גאונים קדמונים סי' ס"ט דמ"מ אם חלץ לבעלת הגט או לבעלת המאמר לא נפטרו צרותיהן מפני זיקת שתי אחיות ואליבא דמ"ד יש זיקה ולמ"ד יש זיקה רצה חולץ לצרותיהן רצה חולץ לבעלת הגט ולבעלת המאמר כו' עכ"ל וא"כ אתיא רישא למ"ד אין זיקה וסיפא למ"ד יש זיקה ולכן המחוור כפרש"י משום חליצה קלושה כו':

כז

א

כיון דרובא לגבי כו' עתוס' לקמן לז"א ד"ה כל ועי' חולין מד"א לא תימא כולו אלא אימא רובו ועי' ט"ז באו"ח סי' ש"פ ותקפ"ב סק"ג ועיין במפרשים חולין דף ד"ב על הכתוב מושל מקשיב כו' כל משרתיו כו' יעו"ש. [ועבנ"אר עה"כ כי כל העדה כולם קדושים. וע' בירושלמי פרק ראוהו ב"ד כיני מתני' אי ב"ד או כל ישראל וכתב הק"ע דאטו ב"ד לאו כל ישראל ועבס' דברי מאיר לגיטין דכה"ב די"ל דרובו ככולו יעש"ב ועי' עקרים מאמר ג' פרק כ' ועלא"ז רש"א ריש סנהדרין ב"א ד"ה ולא את השבט מ"ש עהרש"ל. וכנדה כט"א ובנזיר מ"ב א' ובכ"מ דרובו ככולו וע' חולין כט"א ובתו'. ועתו' פסחים י"ב רע"ב וערמב"ם פ"המ במ"ש בקדושין לד"א אין למדין מן הכללות ומ"ש כל ר"ל הרוב. ועש"ך יו"ד סי' ס"ג ס"ק י"א ועתו' ברכות ח"א ד"ה ר"ש וכתיב ועמדו כל העם והיינו רובו דכיון דמי שתורתו אומנתו פטור. וע' בסוף הוריות בדרשה דמי ימלל כו' יעש"ה. וי"ל שבזה הי' פלוגתא דר"נ ור"ג בהאי דרשא דכל. ובמה שהעיר הט"ז במ"ש חו"ז הלבוש שאין לומר כל העולם כולו שהוא כופל והוא בכל הספרים שלנו בע"כ ג"ב ובאמת תמהני כי הוא מלא בכל הש"ס לאין מספר כמו ברכות ט"ב כה"כ ובספ"ק שרה לכל העולם כולו ובתענית כט"א וביצה דד"ב ובברכות י' ע"א זן כהע"כ ולי' ע"א יכול יתפלל כה"י יע"ש לד"ב אלמלי כו' כהי"כ ושם כל הנבראים כולן כו' ושם נג"א אפי' ישב כהי"כ וסג"א יכול כל הברכות כולן וכן בכל הש"ס ורחוק לשבש בכל המקומות וע"כ כסברת הט"ז. וע"ש סי' ע"ב בברכת המפיל דגריס המאיר לעולם כולו לחוד יעו"ש ואולי לפי שהעולם ככדור ואין המאור בשעה אחת לכל העולם כולו. ואכמ"ל] : צרות דעלמא. וכה"ג לקמן נ"ג סע"ב צריכות דעלמא ובסנהדרין ד"ד ע"ב נפשות דעלמא ובנדה

ח"א קטנות דעלמא וע' במגילה ו"ב מתנות לאביונים כו' וע"ש בט"א ועתו' חגיגה ג"א מהירושלמי אוזן לכא"וא ועשו"ת כסא דהרסנא סי' קצ"ג:

ב

תו' ד"ה רב ל"ל כו'. בלא"ה י"ל כדאשכחן בכתובות ח"א ובכ"מ דרב תנא ופליג ולכן ניחא לי' לאקשויי מרב אדרב. ועתו"לק מ"א ד"ה ואמאי. ועתו' כתובות נה"ב ד"ה מתנת דניחא לי' למיפרך משמואל אדשמואל ועתו' חולין קטז"ב ד"ה מי אמר ובחדושי לברכות יד"ב יע"ש. תו' ד"ה איתיבי' כו' שהי' אצל ר"ח ועתו' חולין מז"א ד"ה היינו ועי' כריתות יח"א איתבי' אביי וע"ש בנ"ת.

כח

א

רש"י ד"ה בשלמא עתו"לע כג"ב ד"ה קדמו. דנפלה חמותו ערש"י. וגם י"ל משום דחמיר משאר עריות וכדקאמר בריש מכלתין. רש"י ד"ה כגון ט' הך דאינה חמותו כצ"ל:

כט

א

תו' סד"ה אלא כו' דזיקה ככנוסה כו'. וע"לק לח"ב וקסברי דזיקה עושה ספק כו' יעש"ה ודוק.

ל

ב

נה"ר מפילין ע"לק פד"ב ובתו':

לא

א

איתיבי' אביי נפל הבית כו'. עש"ך ביו"ד סי' נ' דהא דאביי לא ס"ל הא דרבה היינו משום דמחזקינן מאיסור אבל בל"ה מודה דאף דהי' ראוי להחמיר מצד חומרא לא מחמרינן לענין חליצה מש"ה דא"א חולצת כו'. ובאמת בקדושין דף ס' דמהיום ולאחר ל' שיורא הוי משמע דאביי גופא ס"ל הך דאם אתה אומר חולצת כו': סע"א ואמר רב אשי כו'. עתוס' ע"א נה"א ד"ה אמר חזקי' כו' א"ו גם אביי כו' והתלמוד סידר כן כו'. ובאמת למעיין בהראי' שהביאו מיבמות משום דאביי דמשני יגיד עליו ריעו קאי אתחלת הסוגיא דפריך מ"ש רישא כו' וע"ז מביא תי' אביי והא לרב אשי הוי אגב גררא ולא קאי כלל אהא דסליק מיני' מרב אשי. ועתו' חולין ב' ע"ב ד"ה אנא יע"ש בחדושי וצ"ל דגם לאביי ורבא הוקשה כן ובפ' חרש אר"א אי קשיא כו' ומהדר לי' ר' אלעזר יעש"ה. וע' קדושין ל"א סע"ב כי הא דמר בר רב אשי דמייתי מזה לרבא ולפמשל"ע בחדושי י"ח א' דתרי

מר בר"א הוי בלא"ה ניחא בפשטות. וע' זבחים י' ע"א והדר רבא מק"ו דרב אשי ואף דביום שמת רבא נולד רב אשי וכקדושין ע"ב וע"כ דהוא מעצמו חזר בו מחמת ק"ו זה. ולפמש"לע דתלתא סתם רב אשי הוי בלא"ה ניחא. וע' ברמב"ם בהקדמה לס' הי"ד שרב אשי קיבל מרבא ולפי גירסתו כמו בשמואל וזרח השמש וגו' קודם שבאה שמשו של עלי זרחה שמשו של שמואל וכו'. וע' במדרש עה"כ וזרח השמש ביום כו' וכדמוכח מכל הני דחשיב התם למעיין וע' בהלכות עולם שער ב' אות א' יעו"ש. וע' בפרש"י חולין י"ז שמחלק להיכי שאומר משום דמשמע דלא שמע מפיו ומוכיח לה מה"ד התם אמר רב אשי משמי' דרבא וכדאמר בקדושין כו' ולגי' הרמב"ם אין הכרח מסוגיא זו וכה"ג הובא ברש"י ותו' בכ"מק וע' בפרש"י חולין קי"ג ב' שמחלק להיכי שאמר משום אי אמר פלוני וערש"י ברכות ג"ב ד"ה ה"ג אלא אר"א ולגי' הש"ס צ"ל דתלמודא דמסדר כן כתו' ב"ב קנ"ד סע"ב ובכ"מ ובלא"ה הי' ר"א קדמון ועתו' שבועות ה"ב ד"ה רבא וע' ב"ק ק"ל סע"א א"נ כדרב חסדא אדרי' יוחנן ור' אלעזר ומדפליג עם רבה משמע דר"ח האחרון הי' שלא בימיהם וע' גיטין מ' סע"ב אמר רב רבו ראשון כו' וכדרבא דהש"ס מסיים לי' הכי. וביומא פז"ב דמייתי מרב אד"ר חנינא. וע' במ"ק כח"ב דמייתי כדמתרגם רב יוסף במלתי' דר"ע. וע' ביצה כח"א בהא דרבא בר ר"ה דלא מסתבר דר"ה גופי' מייתי סיוע מברייתא ואף דתרי ר"ה הוי מ"מ הראשון הי' קדמון יותר וכתו' בחולין יג"א ובכ"מ. אך למעיין בדבריהם מבואר שהי' עוד ר"ה שלישי שהי' קטן גם מר' ירמי' וחדא תלמידו של רב וחדא שהי' גדול משמואל. וע' במבוא פדר"א לרד"ל אות י"ב שמצדד שהי' ר' הונא שהי' תנא יעש"ה ובחי' לברכות כז"א משש"ב. וע' רש"י בכורות נז"ב ד"ה האלילים כו' כר"מ והרי הי' תלמיד ר"ע ובן עזאי לא הי' בימיו וע"כ דהוא בעצמו הי' מסופק כמוהו. וע' תו' ב"מ מ' ע"א ד"ה וכן אמר רבה יעש"ה. וע' ברכות ח"ב מסייעא לריב"ל ואע"ג דרבא בתראה הוי מייתי דסוגיא דעלמא כוותי' וכן בה"ד בסמוך ומשום מעשה דר"פ היינו דאיהו חש נמי לזה ומייתי כמו שמצינו שהי' עובדא הכי לגבי'. וכדאמר בביצה כז' א' והא אינהו קשישי מיני' טובא אלא בשיטת ר"מ קאמר. וע' רש"י סוכה מ"א סע"א ד"ה בשיטת ר"י כו' שהיו מתלמידי תלמידיו דורש אחריו דרש גם הוא בימיו ועתו' ערכין ז"א ד"ה אמר. וע' שבת דד"א אמר רב שילא כו' וקאמר מתקיף לה רב ששת כו'. וערש"ל שהגי' רב אשי. וע"פ הסוגיא הנ"ל ניחא בפשטות די"ל דגם לדידי' הוקשה כן. וע' תו' חולין קד"ב ד"ה מתקיף ועב"מ כ"א סע"ב א"ר אבהו דמשני דלא תיקשי לרבא מסיפא. ואולם מזה בל"ה לק"מ דהא תלתא ר' אבהו הוי וכמ"ש הב"ש בריש הוריות ועב"מ צט' ב' ודלמא מההיא הדר בי' שמואל ודחי התם כדרבא. ואף דרבא לא הי' בימיו

רק דמייתי מיני' דמסתמא ס"ל שמואל נמי סברא זו וכה"ג בכמה סוגיות לרוב דמייתי לסיוע מדברי אמורא בתרא ועבחי' למ"ק ב' סע"ב משי"ש. ועבמ"ק ט"ז א' דאמר רבא כל העוסק כו' דמייתי אמלתא דר'. וע' ביבמות מג' א' כדרבא דאמר כו' אמלתא דרב. וע' בספב"ל בחדושיו לסנהדרין י"ט א' בה"ד התם ומשום דינאי שכתב בשם הכ"מ דפי' שעשו תקנה שלא יתרמי כההיא דינאי וכהא דברכות ומשום דר"פ יעוש"ב. ובאמת למעיין בכ"מ בה' מלכים פ"ג ה"ז לא נמצא כדבריו ולא מקשה עליו כלום. וע' יומא עו"ב וכדרבא אדר"כ. ואף די"ל כתו' קדושין ט"א ובכ"מ דתרי ר"כ הוי והארכתי בתשובתי ליומא ס"ג ב'. אך דהעיקר דתלמודא מסיים לי' הכי וכדאמר ביומא פג"ב וכדרב יוסף דמייתי לה אהא דר' יוחנן. וע' רשב"ם ב"ב ד"נא א' כדרב יוסף גמ' הוא שמקצר דברי רב אבל רב אשי לא הזכיר רב יוסף שהרי קדם לו רב הרבה דורות. וע' תו' שבועות כה"א ד"ה ושמואל וי"ל דאין זה מדברי שמואל אלא הש"ס מפרש כן אליבי' וע' בהגרי"ב. וע' ביצה יז"א וכדתרי"ץ רבינא ארב יוסף. ואף דיש לדחות כתו' חולין מח"א ובכ"מ דתרי רבינא הוי. וע' סוכה יג"א ארי"ח א' רבינא בר שילא ובחי' ליומא סג"ב. וע' ברכות י' ע"ב אלא אריב"ל כו' לבתר דר"א וע"כ דהש"ס מסדר לי'. וע' הוריות ח' סע"א ואיתימא ריב"ל ונ"ל דל"ג לי' דהא לדידי' מפיק מתורה אחת כדמתני לברי' אבל מגי' א"ז רש"א נ' דל"ג כלל להנך אמוראי כ"א תנא דבי ר' ונ' טעמו שלא הי' להקדים דבריהם לדברי ר'. וא"ז מוכרח וכמבואר בתו' דשבועות ד"ה שהבאתי לעיל וכה"ג בכ"מ לרוב בתו' וש"ס. וע"ע במנחות קד"א ד"ה אמר אביי. וע' רשב"ם ב"ב לט"א ד"ה אר"נ וכה"ג שם קי"ד ב' ארי"ח וכו' א"ל ר"ח וע' ברכות מח"א א"ר אבא וכו' דהכי א"ר אבא. וע' תו' ע"א ט"ז ב' מתקיף ר"נ וע' תו' יומא מ' ע"ב ד"ה ועשהו. ובערובין ו"א אמר אביי ולפרש"י הי' אחר רב ששת ואפשר דס"ל כמו שמפרש מסתמא גם רב"ש פי' כן וסתמא דגמ' אמר הכי כאביי וכמ"ש ברשב"ם והתו' בכ"מ ובזי"מ ג"כ קו' השיו"ק בירושלמי ערובין פ"ו ה"ב מחלפא שיטתי' דר' בא. וע' תו' זבחים פז"א ד"ה אמרי בי רב וע' שבת ע"ב ב' ד"ה אלא לרב דאמר פטור ואף דרבא בעצמו אמר ומנא אמינא ומפרש הש"ס היכי מוכח, וע' יבמות מ"ו א' כדרבא אמלתי' דרב:

לב

א

תו' ד"ה דחזו והא דתניא וכו' וע"ש ברש"י דשאני שטרות דאורחייהו בהכי וא"ל לר"ת דהא העדים יכולין לשלוח עדותן בכתב לכ"ד דכל הראוי לבילה כו' ועסמ"ע סי' כ"ח ס"ק מ"ב ואכ"ק משי"כ התו' בר"פ שהי"ע דכתיב כל כבודה כו' דגבי עדים ג"כ צריכין

לבוא והא מ"מ כיון דבת הגדה היא ג"כ בב"ד שלפעמים דרכן לבוא לב"ד או כשאין לה בעל וכמו בדיביתהו דר"ה דמייתי התם. וי"ל שלזה פרש"י משמת ר"ה. ולפי' דקאי אכ"ע היכי נעביד י"ל כמ"ש הש"ך ועסמ"ע סי' י"ז סק"ו ואכמ"ל. ועכ"פ קשה דנימא כל הראוי לבילה כו'. אך ז"א דהא כיון דכתיב ועמדו שני האנשים הרי איירי קרא היכי שהבע"ד או העדים עומדים לפני ב"ד וא"כ ל"ל דמיירי בעדים ונקיט קרא אנשים משום כל כבודה כו' דיכולין להעיד בעדות בכתב דא"כ אין כאן עמידה בב"ד וגם להא"ות דהא אין מק"ע שלא בפני בע"ד ותי' דמיירי בד"מ או באלם דהפקר ב"ד וקרא דועמדו הוי בד"נ דכתיב כאשר זמם ולהתו' דוקא בד"נ ועש"ך ס"א ס"ק י"ג והארכתי בחי' בסל"ט: אחות אשה מיתלי תלי. עתו"לע יג' ב' ד"ה דלא אתיא ועלא"ז רש"א:

לג

א

שחתך אצבעו בסכין טמאה ועש"ות תפארת צבי חיו"ד ססי' ס"ה קושיא י"ב.

ב

זר ששימש בשבת במאי. ועש"ות נו"בי מ"ת חיו"ד סי' מ"ג שנשאל להסוברים דבמליחת חלבים איכא מדאורייתא משום מעבד וא"כ הא משכחת זרות בשבת גבי מולח חלבים של קרבן שהיא עבודה גמורה ויש בו חלול שבת יעש"ב. ולכאורא י"ל בפשטות דהא סוגיא דהכא אזלא לר' יוסי וא"כ תליא בפלוגתא דר"ח ועולא בשבת לא' ב' לגבי כחס על הנר וא"כ י"ל דלר' יוסי הוי' מלאכה שאצל"ג כמו במילה דהוי' ג"כ מלאכה שאצל"ג לשיטת רש"י. ובאמת לשיטת התוס' בשבת צד"א ד"ה ר"ש פוטר וא"כ לא הוי כלל מלאכה שאצל"ג כיון שהיא בשביל אותו דבר עצמו שצריך לו. אך לשיטת רש"י דס"ל בכמה מקומות דמלאכה שאצל"ג הוא כשאין לו שום הנאה ממלאכה זו כ"א מניעת היזק כמו הוצאת המת והצד נחש וא"כ אף שא"א זולתו מ"מ י"ל דמיחשב מלאכה שאצל"ג. והארכתי בפרט זה במ"א אך עכ"פ להרמב"ם שפוסק דמלאכה שאצל"ג חייב וע"כ דסובר כאוקימתא דעולא דר' יוסי כר"י ס"ל דמלאכה שאצל"ג אסור דאל"כ הא קי"ל לגבי בכל מקום ב"ר יוסי. וע' תו' שבת לט"א ד"ה מפני שמזיז כו' ולפ"ז י"ל דר' יוסי לשיטתי' אליבא דעולא. וגם י"ל לשיטת רש"י בשבת קו"א דלמ"ד מקלקל בחבורה אהבערה חייב ס"ל מלאכה שאצל"ג פטור והא ע"כ הסוגיא אזלא למ"ד מקלקל בהבערה חייב דהא זר שהקטיר מחלל העבודה ואין כאן שום תיקון וכדפריך בפסחים עג"א לדברי האומר כו'. וע' שו"ת חמדת שלמה חאהע"ז סי' י"ז במה שהאריך לפלפל בסוגיא זו למ"ד מקלקל בחבורה פטור מהא דשבת קה"ב דמתקן אצל יצרו. והרבה יש לעיין בסברא זו די"ל דהיינו היכי דמעיקרו אינו עומד לכך משא"כ באו"פ וכנ"ל ואכמ"ל. ואמנם

לפ"ז מתורץ קושית הנוב"י הנ"ל בפשטות דהכא אזלא למ"ד מקלקל בהבערה חייב ורי יוסי ס"ל בהכי כר"ש משא"כ בענין עיבוד דודאי הוי מקלקל דהא בשאר מלאכות חוץ מחובל ומבעיר פטור לכ"ע. וע' ירו' פ"ב דשבת ה"ה וערובין פ"י ה"ב ופסחים פא"ד ה"א. אך ביסוד דרש"י יש אריכות דברים בזה לפלפל דהא בשבת עג"א ובחגיגה י' ע"א קאמרינן להדיא דאפי' למאן דס"ל מלאכה שאשצל"ג חייב התם מתקן הכא מקלקל ולדידי' אין סברא לחלק בין חובל לשאר מילי דהא על תיקון קצת לא אצטריך קרא רק דמסברא ידעינן דהוי מלאכה שאצל"ג דחייב ואכמ"ל בפרט זה. ואולם יקשה למש"כ התו' בשבת קו"א ד"ה מה לי וא"ת בשלמא לר"י שפיר שמעינן כו' אלא לר"ש דאצטריך לחייב מקלקל בהבערה מנ"ל דללאו או לחלק ותירצו דנפק"ל כדשמואל ממחללי יעו"ש וכיון דהכא קיימינן לרי יוסי וע"כ דס"ל דמקלקל פטור דאל"כ הא אצטריך קרא לחייב מקלקל. וצ"ל דכיון דשפיר י"ל דהוי מקלקל בהבערה והי' צריך להקשות דהא ר"י ס"ל דללאו יצאה ודריש מלא תבערו ללאו וע"כ דמקלקל פטור ולהכי ניחא לי' לאקשויי טפי בפשיטות לרי יוסי. ושמתי את לבבי לדעת רבינו הגדול בפ"ט מה' מקדש הי"ב זר ששימש בשבת חייב משום שבת ומשום זרות וע"כ דמשכחת בהקטרה לדידי' דפוסק לחלק וכמבואר בשגגות פ"ז וס"ל דאין שחיטה פסולה בזר וכמבואר בריש הפסו"המק והא לדידי' דס"ל רפ"ב מה' שבת דמקלקל בהבערה פטור וא"כ הוי מקלקל דפטור. וצ"ל דהא דקאמר חייב היינו לענין איסורא וכמ"ש התו' בזבחים קד"ב ד"ה לא מחשבה וע' מנחות ע' דאיכא אסור ואינו לוקה ועתב"ש בחי' לשבת מ' ע"ב. וכן נראה שהבין הלח"מ בדעת הרמב"ם פ"ג מהיו"ט הי"ח דה"ד חייב היינו איסורא בעלמא דאל"כ אמאי לוקה כיון דהוי ספיקא וכה"ג בכ"מ. ועלא"ז רש"א ב"מ קטו"ב ד"ה אבל ובפסחים מא"ב ד"ה א"ד דגם באיסור עשה שייך חייב ובזה נדחה דהמ"למ פ"ה מיס"ת מדנקיט אינו חייב עד שיאכל דרך הנאה דמשמע מלקות ועבנ"א כלל ל"ב וכלל כ. וגם נ"ל דלדידן דמקלקל בהבערה פטור די"ל באמת בזה כסברת האחרונים וכמ"ש בחמ"ש הנ"ל באריכות וכן מוכרח לומר בשיטת הירושלמי פ"ב דשבת סוף הלכה ה' דכיון שהוא רוצה בעיכולן כמבשל הוא וע"ש דמייתי דרי יוסי סובר דהבערה לחלק וע"ש בשיו"ק ד"ה וקשיא עדר"י ועתו' ביצה כג"א ד"ה על גבי חרס דמוכח מזה דהי' אמורא אך בירושלמי שם הובא גי' אחרת והארכתי בתשובה: מתני' ואם היו קטנות עי' לעיל י"ב ב':

לד

א

רש"י ד"ה ואם כו' דכשקידש היום כו'. וס"ל דלמ"ד תוספת יו"כ דאורייתא ה"ה לשבת ופשוט. תו' ד"ה מתוך י"ג כו' ועבמ"למ פ"ד מאישות ה"ז שהאריך לפלפל מזה אי הוי מחוסר זמן כמחוסר מעשה יעש"ב. ובשע"המ תמה עהמ"למ דהא רב לשיטתו דאדם מקנה דבר שלב"לע וע' באחרונים ויש אתי אריכות דברים מזה להעיר בתשובתי לסנהדרין מז"ב יעש"ב ועש"ות נוב"י מ"ת חאו"ח סי' י"ח ושו"ת שיבת ציון סי' נ"ו ומה שהעיר בדהתו' זבחים מה"ב ד"ה אבל כו' א"נ כו' ואכמ"ל. ועב"ש ספ"ז סק"ד למה לא אוקי שם הא דתניא וכו' סילק עצמו אף מירושה ועשו"ת גבעת שאול סי' צ"ה דרב לשיטתי' בפי הכותב דאינו יכול לסלק עצמו מירושה ועשו"ת ברית אברהם חאו"ח סי' ו' שכיוון ג"כ לקושיא זו יעש"ב ואכ"מ:

לה

ב

רפ"ד תוס' ד"ה דכ"ע כו' עתו' נזיר י' ע"ב ד"ה ואמר ושמא כל התי' שתירץ בש"ס בשם רבא לא תירץ כן מעולם וסתמא דתלמודא מסדר מה שהי' יכול להשיב לו. וע' חגיגה ז"א איתיבי' אביי לר' והא בקדושין ע"ב ב' ביום שמת רבי נולד רב יהודא וביום שמת ר"י נולד רבא ואביי ורבא היו בזמן אחד כמבואר בפ"ו דברכות ואמר עליהם בוצין מקטפי' כו'. וע"כ מוכרח דתלמודא מסדר כאלו הי' הפלפול בינהם. וכעין זה בכתובות יח"ב א"ל רבא ובמסקנא רב"ח אירשא קאי. ואולם ברז"ה פ"ק דר"ה כתב שמצא בס' מוגה א"ל אביו ופי' אביו של ר' שהוא רשב"ג השיב לו כן. וכה"ג במכות ה"ב יעו"ש. ועי' בחגיגה ז"א אלא כל היכא כו' וע"כ דה"ד בתחלה איתבי' ר"ל לר' יוחנן תלמודא דמסדר כן מה דמוכח לאוקמי' אליבי' וכ"כ התו' כה"ג בב"ב קנ"ד סע"ב. והכ"נ י"ל בשבת נ' ע"א אלא כי אתמר דרבא דה"ד לעיל א"ל לרבא דאליבא דרבא קאמר וא"צ לגי' התו' שם וע"ע ב"ק ג"ב ד"ה א"ל אביי:

[השמטות: למלאות הנייר הנשאר חלק ראיתי להביא סנסן א' בשם כבוד חותני הגאון נ"י בתו' יבמות לה"ב ד"ה ונמצאת כו' דתוך ג"ח לאו חליצה (והקו' לר"י דלר"ל האמר חומרא בעלמא ורק גם לדידי' הא דקאמר חולץ למעוברת הוי חליצה עכצ"ל אחר ג"ח אינו כלום דאינו עולה ליבום כמ"ש בגמ' ותוס' ע"ש) וארי"י דנהי דלאו חליצה כו' ועמ"ש מהר"מ וחי' רע"ק שד' התו' תמוהין ולענד"נ לקיים התוס' בטוב טעם אחר שנדקדק במה פליגי הנך תרי לישני דלל"ק אתיבי' ר"י לר"ל וליל"ב להיפך ולמה ל"א תרוייהו דמיתיבי' שניהי זל"ז והלא הנך דיוקים שייכים שניהם כחדא דמפסלה לכהונה ק' לר"ל

וממה דל"ק א"צ חליצה ק' לר"י ב' הל' בתי' ר"ל מדרבנן ולחומרא בעלמא כפל ושילש ובקו' לר"י א' בשלמא לדידי לחומרא כו' ותו לא ואף שהוא דקדוק קלוש הלא דבר הוא ג' במאי דקאמר אב"א קרא ואב"א סברא למה צריך ב' פירושים ואחר הקרא ל"ל סברא והא לא קיי"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא וע' תו' שבועות כב' ב' ד' נתקשה הריטב"א ז"ל מ"ט דר"ל דא' אגלאי מלתא למפרע ל"א ובכ"מ אמרי' לה. וע"כ נלע"ד דר"י ור"ל איפלגו בחליצת מעוברת אי הוי חליצה אי לא וא"צ חליצה מאחים. ולא פירשו דבריהם במאי פליגי אי מדאו' קאמרי אבל בדרבנן מודה ר"י דצריכה חליצה אחרת עכ"פ או במדרבנן פליגי אבל בדאו' מודה ר"ל דהוי חליצה מעליא. ובהא איכא תרי לישני בגי' אב"א קרא היינו הסוברים דמדאו' פליגי ואב"א סברא הסוברים דמדרבנן בעלמא פליגי ובהנך לישני פליגי נמי המביאים הנך פירכי דלל"ק דאב"א קרא דמדאו' פליגי וארי"י דא"צ חליצה מאחים אבל מדרבנן מודה ר"י דבעי חליצה אחרת וא"כ אא"ל כקו' בתרא דפריך ר"ל לר"י א"צ חליצה מאחין מבע"ל דהך גם ר"י מודה דצריך חליצה ורק הקו' לר"ל טובה מאד לפ"ז דס"ל דגם מדאו' לא הוי חליצה ומכ"ש מדרבנן ודאי בעי חליצה אחרת ויותר דמתני' איירי בתוך ג"ח דאינו עולה לייבום כלל אפי' אינה מעוברת וא"כ אינו עולה לחליצה וא"כק טובא לדידי' אמאי פסלה מכהונה ועז"א לי' מדרבנן ולחומרא בעלמא דבאמת גם מדרבנן ק' מ"ט החמירו שאין טעם בדבר כלל וכ"ש תוך ג"ח ועז"א חומרא בעלמא משום מ"ע גרידא כמ"ש רש"י דל"י שהוא מעוברת כגון שהיא תוך ג"ח אבל לל"ב דאיכא דאמרי אזל למדס"ל סברא ובדרבנן פליגי ומדאו' מודה ר"ל דחליצה מעליא הוי וא"כ לר"ל לק"מ אמאי פסלה מן הכהונה דמדאו' הא הוי חליצה מעליא ולחומרא פשיטא דפסולה לכהונה מדינא אבל לפ"ז קשי' טובא לר"י כיון דאפי' מדרבנן ס"ל דהוי חליצה מעליא א"כ הוול"ל רבותא טפי דא"צ חליצה מן האחים ותי' אה"נ ואיידי כו' [לוח התיקון: וע' תו' ב"ב קנ"ד ב' ד"ה ברם] ובדרך זה יפורש הנך תרתי איתיבי' ר"ל לר"י וא"ד ר"י לר"ל דבתר הנך איתיבי' דוק ותשכח ויתפשטו הקמטין גם לק' וגם לשון דלא סגי שאר"ל בתירוצו ועריטב"א ז"ל דלמה לא אי' יחזור ויקיים. רק לפ"ד אא"ל כן כיון דפ"א אינו כלום הוי זה תחלת הקיום ועפ"ז מובן כוונת התו' שאין זה ב' תירוצים כנראה משטחיות לשונם לפום רהיטא רק שפי' עומק הפשט בסוגיין בהנך ב' מיתיבי' וזמ"ש וארי"י דנהי דלאו חליצה היא (ור"ל אפי' לדר"י לל"ק דבדאו' פליגי ס"ל לר"י נמי דאפי' אחר ג"ח בעי' חליצה אחרת וכ"ש תוך ג"ח) מ"מ אסור בקרובותי' כיון דמדאו' הוי חליצה. ומ"ש אח"כ ועוד הוא מסקנת הפי' להא"ד מיתיבי' ר"ל לר"י (ואם הי' אפי' להגי' וא"ד במקום ועוד א"ש טפי שסידרו פי' הגמ' כדברינו מפורש) שלפי א"ד דדיעבד

אפי' דרבנן אם חלצה א"צ חליצה אחרת וא"ש קו' מהר"מ ז"ל וגם מיושב דע"כ ס"ל לר"ל כאן דאגמ"למפ ל"א דהך סברא אמרי' רק לאב"א סברא. ולפום הך אב"א ס"ל לר"ל עצמו דמדאו' הוי חליצה מעלייתא ורק גזרו עלי' מדרבנן וע"כ הוכיח לו דבאמת למה גזרו עלי' אפי' תוך ג"ח דל"ש לומר לדידי' לסבר' דהשתא ממש"ל בגמ' מא"ב כל העולה ליבום כו' דהא דאו' חזיא וממנ"פ שריא לחליצה מטעם ספק דאם צריכה חליצה גם יבום שריא וביבום מחמרי' רק משום ספק אשת אח וכאן לא שייך ג"כ לומר סברת הש"א מהך דב"ב פא"ב כל שאינו ראוי לבילה מטעם ספק דשם הוי מדאו' וע"כ הוכיח לו ר"ל דכאן הורו חכמים דאגלמ"לפ ל"א וכסי' התו' ד"ה תיגלי כו' וא"כ הה"נ אחר ג"ח מטע"ז עצמו וכ"ז נכון:

והנה אחר שעלה זה לפני מצאתי בתשו' מהר"ם סי' מו' העיר מעט מדברינו אפס קצהו דהך קו' דאיתיבי' ר"י לר"ל הוא רק למדס"ל בקראי פליגי אבל לא נחית למה שכתבנו הנפ"מ מב' הלשונות לדינא בדעת כאו"א ושעי"ז ד"הסוגי מאירין והנה הגאון מהר"ם ז"ל תי' עפ"ז דהנמ"י דאיהו כ' ללישנא דבסברא פליגי ועדיין צריך תבלין למה באמת סתם הנמ"י לפ' כהנך לישנא לר"י ור"ל וכמ"ש שם שמה חליצה כו' דאגמ"לפ ב' ילד"ק למה הוצרך הרי"ף ז"ל להביא הך תניא כוותי' דר"ל החולץ כו' צריכה חליצ' מאחי' מאחר שתומ"י אח"ז הביא הך דרבא הלכתא כרשב"ל בהנך תלת כו' ורק לדברינו א"ש מאוד דא"נ בקראי פליגי ס"ל לר"י עצמו צריכה חליצה מן האחים דרבנן וא"נ דבסברא פליגי לר"י אפי' דרבנן א"צ חליצה אחרת דעיקר פלוגתייהו לענין דרבנן אזיל ובהנך לישנא לא מצינו בגמ' הכרעה מפורשת ורק דפסקי' כלישנא בתרא כשי' הרי"ף ור"מ ז"ל בכ"מ. אבל באמת אחר העיון מצינו מפורש בגמ' כל"ב ממאי דמסיק תניא כוותי' דר"ל החולץ כו' צריכה חליצה מאחין ולל"ק גם ר' יוחנן ס"ל כן מדרבנן א"ו דסתמא דגמ' ס"ל כל"ב דאב"א סברא וע"כ לר"ל פסולה לכהונה דאו' ולר"י אפי' חליצה א"צ מאחין וז"כ הר"יף לפ' פלוגתייהו אי בקרא או בסברא ע"ז הביא ת"כ דר"ל כו' צריכה חליצה אלמא דבדרבנן פליגי ומזה למד הנמ"י לפרש טעמא דאגלאי מ"לפ ל"א דלאידך א"ד דבקראי פליגי ל"ש הך טעמא כלל ודו"ק. ועפ"ד מצאתי ליישב מ"ש בתשו' הנ"ל לתמוה ע"ד הריטב"א ונמ"י דפסקו דאפי' בדיעבד פסולה לכהונה ותצא וכי חמורה זו מס' חליצה דל"מ בדיעבד וכ"ש כאן דאינו אלא משום מראית עין כמ"ש רש"י ז"ל ונשאר בצ"ע וכן מצאתי שתמה הגאון בית מאיר (סי' קס"ד ס"ב ובתשו' סוף ספרו) על ד' הנמ"י אלו וגם מנ"ל להנמ"י מדעתו ד"ז וכן תמה במה"פ על הירו' והנה בוודאי ע"ד הגי' אין קו' דאף דהמקשה דפריך אמאי פסלה מן הכהונה משמע לי' אפי' דיעבד פסלה

כמ"ש הריטב"א ז"ל ולהכי קשיי לי' מ"מ במאי דשני לי' דרבנן ולחומרא בעלמא תי' לו דבאמת הוא רק לכתחי' ולא דיעבד וגם האי לישנא לא מוכח כ"כ ורק כל הקו' הוא לדינא מ"ט דהנמ"י והריטב"א ז"ל לפסוק כן ולפי דברינו בעומק הסוגי' דברי הנמ"י מאירין וברורין בעזה"י דמ"ש רש"י ז"ל דאינו אלא משום מראית עין דאתי למישרי חלוצה לכהן דל"י שהיא מעוברת כ"ז הוא לל"ק דפריך ר"י לר"ל דבקראי פליגי ור"ל ס"ל דמדאו' לא הוי חליצה כלל אבל לל"ב דבסברא פליגי ומדאו' גם ר"ל מודה דחליצה מעליא הוי ולפ"ז חלוצה ודאית הוי ולא ס' חליצה וכ"ש שאינו משום מ"ע לחוד וע"כ אפי' דיעבד אסורה והנמ"י לטעמי' כמש"ל דפסק כהך לישנא בתרא וכשי' הרי"ף ה"ל ע"כ פי' במתני' פסלה מכהונה אפי' דיעבד כפי האמת במסקנא וכ"ז ברור ועפ"ד יש לי אריכות עוד ליישב ד' המל"מ ע"ד הרמ"ה ולהעמיק עוד בסוגיא בפלוגתא דאביי ורבא כאן אלא שאכ"מ וע"פ סברת האחרונים הנ"ל דמראית עין חשיב להו כס"ח יישבתי קו' הרש"א בסוגין דאמאי מקשה מלשון פסלה מן הכהונה ולא מהוא אסור בקרובותי' [ותי' הרש"א ז"ל אינו מובן דמנפ"מ בין פסול כהונה לאיסור קרובות דאם מועיל התרת זיקתו לענין קרובים ה"ה נמי לענין זיקה ור"ל דמטעם שוי' אנפשי' ח"דא נגעו בה אבל אאל"כ ממ"ש והיא אסורה בקרובי'] רק לדבריהם א"ש קצת כמ"ש הריטב"א דכל הקו' מדיעבד וע"כ ל"ק להו אקרובים דאסור אפי' מספק וכמ"ש הריטב"א והנמ"י לעיל כג' ב' על קדמו וכנסו כו' ע"ש אבל מכהונה ק' להו שפיר דהאמרי' בהדיא כד' א' ספק חלוצה אקילו בה דיעבד עכ"ל חותני ודפח"ח:]

לז

א

תו' ד"ה היולדת כו'. וכבר אוושי עלי' עלמא דלמה שבקו רישא דמתני' דלקמן מ"א א היבמה לא תחלוץ ולא תתייבם עד שיהי' לה ג' חדשים ותירוצם לא שייך הכא. וע' בס' בת עיני שהאריך ליישב דהתם לענין איסורא אב"ר דרוב הנקלטין קולטין ביום א' וא"כ אותם שנקלטו בקליטה שני' הוי מיעוטא דלא שכיח יותר בהדי' מיעוטא דאינם מתעברות. אבל התו' דהכא לענין הבחנה כ' שפיר דנגד זה איכא רובא ד"לט ילדין והתו' דנדה לח' דכ' דהוי ספק השקול קאי היכי שנתעברה וילדה ועתו' נזיר יג"א ד"ה והפילה. ועבגו"הל נדה ח"ב ועשו"ת רע"א סי' פ"ט ובד"וח לקמן מ"א א' ובשו"ת שבס"ס נחלת יעקב בסי' ח' וע' בישועות יעקב לא"העז ובדברי חיים ושאר מפרשים ועשו"ת נו"בי מ"ק חאה"עז סי' ס"ט ובמ"ת חאה"עז סי' קל"ז וקל"ח ושו"ת ברית אברהם חאה"עז סי' ס"ח שהאריכו כולם בישוב זה וכעת לא ראיתי להרחיב הדבור בדבר שדשו בו רבים:

תוס' ד"ה וזו הואיל תימא כו'. עבד"וח מרע"א שהקשה דהא סמוך מל"ח מדרבנן אבל מה"ת לא הוי כפלגא רק לר"מ ועבסב"ע הנ"ל משי"כ בישוב זה:

לח

א
רש"י ד"ד שומרת ערש"י ברכות ג"א ד"ה ושמא.

לט

א
סה"ד אע"ג כו' משום דאיירי כו' עתו' פסחים קג"א ד"ה והלכתא ועתו' קידושין ט"א ד"ה הלכתא ובתו' מגילה כט"ב ובזמ"ק הרא"ש ספ"ק דברכות בה"ד והלכתא כרבה ועתו' מנחות מא"ב ד"ה בכל מילי. וערא"ש שבת פ"ב להי"א וכה"ג כתב הרא"ש בפ' חבית סי' ד' דהיכי דפליגי רב ושמואל ורי יוחנן דאע"ג דקיי"ל רב ורי יוחנן הלכה כרי יוחנן מ"מ כיון דקאי שמואל כוותי' וכ"כ הרא"ש בפ' הדר יעו"ש וכן בתשו' הרשב"א סי' ק"א אבל רש"ל בפ"ק דיו"ט סי' י"ז פוסק כר"י"ח אפי' לגבי תרויהו. ואף דמהתם אין ראי' מוכרחת לזה כיון דרבים נינהו ועתו' שבת נג"א ד"ה דשמעי' ועלח"מ פ"ח מתומ"ס הט"ו ועשו"ת שמ"ר ח"א סי' י' ובנו"בי מ"ת חיו"ד ועלח"מ פ"ו מדעות ה"ז ומ"מ מהני ראיות שהבאתי לעיל מוכרח בפשטות דהיכי דפליגי ג"כ שאר אמוראים בהא ליתא להאי כללא. וע' בנר תמיד לכריתות רפ"ה וברפ"ו ורש"י סד"ה ובפלוגתא כו'. ועתו' פ' בתרא דר"ה בד"ה לדידי לא ס"ל כר"י וברי"ף פ"ד דחולין לגבי אבר עצמו אסור כי דאפילו לגבי תרויהו הלכה כרי יוחנן ואכמ"ל. וע"ע בתשובתי ליומא סג"ב:

ב
אבא שאול אומר הכונס את יבמתו לשם נוי כו'. ועשו"ת בנין עולם חאו"ח סי' י"ח דהא קיי"ל מצות אצ"כ ואפי' במצוה דאורייתא יעש"ב. ואולם יעויין בשו"ת נוב"י מ"ק חאה"ע סי' נ"ד דהא דאמרינן כאלו פוגע בערוה היינו בבועל בפירוש שלא לשם מצוה רק לשם דבר אחר אבל בסתמא כל שאינו מכוון בפירוש למצוה מסתמא לשמה קאי דאפי' בגירושין דודאי בעינן לשמה ומבואר בזבחים ב' ע"ב שאלו היתה סתם אשה עומדת לגירושין הוי כשר בסתמא כמו בשחיטת קדשים דאינו פסול עד שישחוט שלא לשמה וע' תו' חולין שם ד"ה זבחים דקטן גרע מסתמא שסובר שהוא חולין והוי"ל מתעסק ועתו"לק מ' ע"א ד"ה מאי כו' יעוש"ה ומעתה לדבריו י"ל דבאמת לא בעינן כוונה כלל ביבום רק היכי שלא יתכוון בהדיא שלא לצאת וכמו שכתב התו' וראי"ש ותר"י ספ"ק דברכות בהאי דכסא דשכרא דמיירי במכוון להדיא שלא לצאת וכ"כ הר"ן בר"ה כח"ב בשם הרא"ה ועבישי"ש חולין סי' י"ג. אך ז"א דהא בתוקע לשיר הרי הוא מכוון בפירוש

להיפך א"ו דזה לא מיקרי מכוון שלא לשם מצוה רק היכי שמכוון לברכו בשביל הודאה אחרת והרי הוא כמברך לגריזים דלא מהני לכ"ע כיון דאינו משבחו ע"ז כלל אבל סתמא כלשמו דמיא משא"כ בכאן שמכוון לשם נוי אבל מ"מ אינו מכוון שלא לשם מצוה כיון דמצות אצ"כ. אבל בלא"ה אין זה בגדר קושיא דכיון שאינו מכוון לייבם ממילא אסור משום אשת אחיו ולכן קרוב הדבר כו' דמיחזי כנושא אשת אחיו שלא במקום מצוה אבל מ"מ הא ודאי דמקיים מצות יבום דהא קיי"ל אפי' בא עלי' שוגג קנאה. ועי' לקמן נג"ב לא מיבעיא הוא שוגג והיא קמכוונה למצוה כו' ופשוט ואין מהצורך לכותבו לולא שראיתי שנטה מזה וכעת אין הס' הנ"ל ת"י לעיין על דבריו. וגם י"ל למ"שכ בחמדת שלמה חאו"ח סי' כ"ד דהיכי דמכוון שלא לשם מצוה כגון בלולב שהרי אפשר שינענע שנית לשם מצות לולב בהכי מצוצ"כ אבל בישיבת סוכה הרי התורה ציותה עליו ישיבתה ומה בכך שאינו מכוון שזהו מצד פעולה אחרת שעושה איסור והמצוה קיים ודמי קצת לכל מילי דארל"ת אי עביד לא מהני יעש"ב. וא"כ ביבמתו כיון שהוא מוכרח לייבם בוודאי אף שמכוון בפירוש שלא לשם מצוה מהני. ותו תמהני דהא כתיב ויבמה דמשמע דאתיא למצוה וכמ"ש רש"י ולכן בעינן שיכוון לשם מצות יבום רק דסתמא קאי לשמה וכמ"ש הנוב"י הנ"ל או משום דמן הסתם היכי שאינו מכוון לשם מצוה הוא לשם ד"א וגם יש לדון דבכ"מ דהיא משום דחיית איסור דבעינן שיכוון לקיים המצוה דאל"כ עכ"פ הוי כמכוון לאכול בשר איסור ועלה כו' וכנזיר כ"ג יעו"ש: שבתחלה הי' בכלל כו'. ירושלמי פ"ק דמכלתין יעו"ש:

מ

ב

מ"ש האי כו' ע' תשובת גאונים קדמונים סי' ס"ט:

מא

ב

לימא מהא נמי כו' וכה"ג בעירובין ובסוכה ג"ב ובב"מ י"ב ב'. והלכתא לית לה. ועשו"ת רע"א סי' צ"ב דהא בלא הלכתא קיי"ל רב אחא ורבינא הלכה כדברי המקיל ולא הוי מפקינן ממונא ועתו' ב"מ צה"א והארכתי במ"א בחקירה זו וכן תיקשי לעיל לט"ב יעו"ש: רש"י ד"ה אלא ע"לע רפ"ד ממ"נ כו' ותו"לע ס"הד ונמצאת וע"כ דגם לשנויא קמא סמכו אסוף דבריהם דא"כ מאי אותיב ר"ל לרי"ח אין הוולד של קיימא כו' דהא מתני' בתוך ג' אירי ועמוהר"ם וא"כ מאי פריך רבא:

מב

א

אמר רבא ק"ו כו' ערש"י לקמן ק"ט סוף ע"א ודוק. ולכאורא יש לפלפל ג"כ בהא דפסחים י"א דפריך ומי גזר ר"י דלמא אתיא למיכל מיניי מהא דחדש והא לפרש"י דבמילי דהרחקה חששו בהרחקה באיסור כרת יותר מבאיסור לאו ולכן חששו בחמץ יותר. אך י"ל דר"י לשיטתו בסוטה ז"א דס"ל דבמה דחמירא לא מהימנן לי' יעו"ש ובתו' ולכן קאמר בפסחים י"א א' משום חומרא דשבת כו' והיינו דר"י לשיטתו בסוטה וכנ"ל ועי' בעירובין פו"ב עד כאן לא קאמר ר"י אלא כו' וע' יומא יג"ב התם ביום הכפורים דכ"ע לא אכלו ועב"י או"ח תריי"ו וע' סוכה יו"ב וכה"ב ועי' ג'יטין נג"ב משום חומרא דע"ג מיבדל. וע' כתובות דד"א כי קאמר רבא כו' יע"ש ברש"י ועתוס' שם פ"ד סע"א ועתו' יומא ל"א א' סד"ה או דלמא כו' היא הנותנת כו' ועתו' מ"ק יג"א ס"הד נטייבה ועתוס' קידושין יד"א ד"ה ותהא ועי' בחולין צ' ע"א אימור דשמעית לר"י באיסור לאו כו' דהתם לא הוי לענין הרחקה רק לענין חלות האיסור ועצל"ח ריש ברכות במתני' בהא דהקטח"ו לפרש"י ועבמ"למ בפ"א מה' יו"ט ה"ז שהאריך בחקירה זו מכ"מק ועבפרש"י ריש ביצה ב"א ומי אר"נ הכי דב"ה כר"י יע"ש במוהרמ"ל ובמוהר"ש דב"ש ס"ל דרשה הפשוטה דבשבת מחמירין טפי מביו"ט וא"כ הוי פלוגתייהו בהכי אי חייש משום אתי לזלזולי ועב"מ צ' בלאו דחסימה וע"בחי לכתובות כ"ב ע"ב מה ששי"ב. וע' בנדה נג"ב דמ"ש דבכרת דעבדינן סייג וכו' וע' חגיגה כ"ד סע"ב במתני' חומר בתרומה כו'. וע"ש כה"ב דאיכא כו'. ועשו"ת ר' בצלאל האחרון בסי' א' אות ח' שמביא ראי' מפרת חטאת מפני שהקילו בה שמטמאים את הכהן החמירו בה וכה"ג טובא ועשו"ת שמן רוקח ח"ב סי' ה' שהאריך בהא דלא חששו לרבא באיסור לאו אבל אם יש שייכות לאיסור מיתה או כרת לא פלוג בתקנתן וחששו נמי לאיסור לאו יעש"ב ואין כמ"לה בפרט זה.

מד

א

הן ולא שלוחן. עתו' ערוכין ב"א ד"ה קרבנו ע"ש דסמיכה ועג"ע ויבמה הוי ג' כתובים הב"כא וע"ש בגהרצה"ח דדברי התו' תמוהים דמ"ש דביבמה דרשינן הן ולא שלוחן לא נמצא בשום מקום וכו' וכן תמה על הבאר שבע חי' סוטה ר"פ עג"ע שהקשה קו"התו כאן ותי' דע"ע ויבמה ונדרים הוי ג' כתובים הב"כא וצע"ג דבריו עכ"ל. ולא זכר מסוגיות הש"ס דמכלתין ולקמן קא"ב דמפורש כן להדיא. וע"ע בכפ"ת סוכה ו"ב ולקחתם לכם שתהא לקיחה לכל א' ועתו' יבמות קא"ב ד"ה וקראו הן ולא שלוחם ובהגהות רצה"ח לנזיר מח"א ויצאו הן ולא שלוחם שנתעורר בזה ג"כ. ועבפז"ב דיליף מהא שהיבמה

צריכה לילך אחר היבם מזקני עירו ולא עירה וא"כ לא מייתר קרא ביבמה ועירו' פמ"ח ה"ו דדריש מקרא דועלתה יבמתו כו'. וע"ע בבאר יעקב חחו"מ סי' שמ"ח. ובזה השבתי בתשוב' לדחות ממ"שכ דכל הני קראי דממעטי שלוחם אינם מושמעים מיעוטים ממש רק מלישנא דכיון דאינם מוכיחים שליח ומנ"ל לרבות מאחר דקרא כ' בגופי' וזה נסתר מדברי התו' בעירכין הנ"ל שהקשו והא מכש"כ דשלוחו שמעינן ותי' דהו"א ידו למעוטי חבירו דאל"כ קרבנו לא הוי מעטינן כלל לשלוחו מידו וכן מה שהקשו דנילף מיני' לששא"כמ כו' מדאצטריך למעטינהו ותי' דאי לאו הני קראי דקדושין הוי מוקמינן לדרשא אחרינ' וא"כ מפורש דקראי רק למעוטי וגם לא ידעתי מה יענה על הא דמנחות צנ"ב ידו ולא יד עבדו ידו ולא יד שלוחו ופריך כל הני ל"ל ופרש"י דכולהו מחד ידו ממעטי וא"כ מבואר דמיתורא ולא מפשטי' דקרא שמעינן לי'. ומה שהביא דקצת ראי' מב"מ מד"א ושלח ידו אין לי אלא ידו כו' דהא ששא"כמ בכה"ת למדנו ונראה כוונתו דע"כ דידו ממעט שלוחו אף הכא בשליחות יד דלאו מיתורא הוא דהא אצטריך לגופי' ומ"מ הוי מפקינן שלוחו מידו ותמהני דהא בקדושין מב"ב מפורש דמעילה ושל"י הוי ב' כתובים הבכ"א ואי לאו קרא לה"י לשלוחו דאשלד"ע ועינוב"י מ"ק חאהע"ז סי' פ' אות כ"ז וע"ש סי' פ"ג אות י"ט שפלפל בשיטת התו' בשגג השליח מסוף סנהדרין ויצאו הן ולא שלוחם וער"מ פ"ד מע"ג שיהיו שנים ולא נ"וק ולא הביא ולא שלוחם וע"כ דאין לימוד מיותר ע"ז ומ"ש הן ולא שלוחן מטעם אין שלד"ע שזהו כלל בכ"הת. אך לפמ"ש דבכ"מ דריש משמעו' הן נסתר זה ועשע"המ פ"ג מע"ג בע"הנ משום דאשלד"ע: תו' ד"ה כל כו' עי' לקמן ס"ו ע"א:

מה

א

אי הוי כי"בנ עע"ז יו"ד רמ"ב סק"כ ומה שהביא מהא דאי הוי כי"בנ לא צייתינן לי' הוא בחולין קכד"א.

ב

אכשרי לרב מרי עבכנה"ג לחו"מ סי' ז' ובדורש לציון סוף דרוש ג'. ריב"ל אמר מי לא טבל כו'. ע' ברכות כד"א אריב"ל מה טיבן כו': תו' ד"ה מי לא טבלה כו' א"נ עפה"ד וכ"כ נידה נ' ע"א ועש"ות דברי יוסף סנ"א וע' תו' שבועות כ"ט סע"ב לפי שהיתה נביאה קיבלוה וכה"ג בתו' ב"ק טו"א וע"כ דבמומחה בחד מהני קבלה ועכ"מ רפ"ב מטומ"צ ה"ט וב"מ פ"ד ב' איגנון בעליתא וע"ש במפרשים דקבלוהו ועפרש"י שבת קח"א ד"ה מאי כו' דאו"ה אין תלוי בו דלא בשמים הוא ועשה"ג ר"א [לוח התיקון: ח"א] אות יו"ד סי"ע והביא דהרמב"ם בהקדמתו לפי"הם דאף כשיאמר הנביא שסברת פלוני האמת

כי לא הרשנו ללמוד אלא מן החכמים וכתיב ובאת אל הכהנים והלוים ואל השופט והביא לפלפל בספק מציאות וכ"ז מבואר במל"מ פ"ט מאישות סוף הלכה ו' דבספיקא דדינא לא שייך לומר אם יבא אלי' ועש"ות שיבת ציון סי' פ"ו ועש"ות ברית אברהם חחו"מ סי"ב אות ה'. ועש"ות עמ"י סי' ד' בישוב קושית הכ"מ דאיך פסק הרמב"ם דטמא גבי ספק בהרת קדמה וכו' דמ"מ הוי ספק דאורייתא מדרבנן להרמב"ם ועבהגרצה"ח הופיע רוה"ק בבית מדרשינו כמה שנים ועבכפ"ת בסוכה לב' ב' שכתב שמהריב"ל ח"ג סק"י הבין ערו"הק ממש ואעפ"כ חולק הרמב"ן משום דלא בשמים היא ואינו כן אלא בדרך הפלגה והרי בתמים דעים ס"רכא הביא דבריו ושם נתברר דלא אמרו רק מכח טענות וקושיות ול"נ פשוט שהוא על אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא כדרז"ל בדוד על הכתוב וה' עמו שהלכה כמותו וכן מצאתי אח"כ בש"ות חתם סופר חאו"ח סי' ר"פ שכוונת הראב"ד רו"הק שזכה להשיג מה שלא הי' בכח חכמתו להשיג ע"ד יהיב חכמתא לחכימין ופי' כונתו ע"ד מארז"ל ב"ב יב"ב אע"פ שניטלה נבואה מחכמים ופי' אותו חלק נבואה שמשיג ע"ד חכמתו שעוסק לשמה וישב בזה הרמב"ם ברבה ב"נ כיון דמת לבדו בשדה ורק שנתגלה להם שאמר כן קודם מותו ע"י אלי' ז"ל כיון דא"א לברר בכה"ג אין סומכין על השמועה שלא יאמר כל אחד כן נגלה לי בחלום יעש"ב. וע' בסוף סוטה וחסידות מביאה לידי רו"הק וזה נוהג גם בזמנינו וכמ"ש בתדב"א מעיד אני כו' ועב"ס הברית. וערש"י סוכה מד"א ד"ה שכחום בערובין מה"א ד"ה הרי ועב"מ נט"ב וירו' מ"ק פ"ג ה"א וירו' דמגילה פ"ק ה"ה וה"ד בפ"ק דסנהדרין משמתו חז"ומ נסתלקה רוה"ק כי גם הנבואה נקרא רוה"ק שהרי אמרו שתשרה עליו שכינה כמ"ר וכן בירו' סוטה אבל ברש"ל דסנהדרין יב"א מוחק תיבת כמ"ר וע"ש בהגרי"ב ועבמ"ק כה"א ראוי הי' רבינו כו'. וכ"מ מדחשיב בסוטה ר"והק מביאה לתחה"מ ובכתובות קיב' מי שיש בידו אור תורה זוכה לת"המ וע' סנהדרין צב' דלצ"ג יהי' מיד בביאת המשיח. וע' באדר"נ ס"פ לו' רע"א כל שאינו משמש ת"ח כו' והוא בדרך מליצה ע"ד ברכות יז"א עוה"ב אין בו אכילה וע' ברכות ד"א וסוטה מד"א ועליו א' שלמה בחכמתו שהוא ברוה"ק וכה"ג בשבת קנ' ע"א וקנג'. ועי' ברכות נה"א יודע הי' בצלאל לצרף כו' וע' ברכות יז"א. וע' בגן נעול בהנחת גדר חכמה ועבחי' לשבת צד"א ואכמ"ל. ועבתדא"ר פ"ב אשרי אדם השם עצמו כשור לעול כו' וישב ויהגה בכה"י בתורה תמיד מיד רו"הק שורה עליו ותורתו בתוך מעיו שנא' אשריכם זורעי כו' ועבע"א ה"ב תדב"א לעולם ישים וכו'. וכ"ה בדא"ז ספט"ו. וה"ד בסוטה מ"ח משמת חז"ומ נסתלקה רוה"ק היינו נבואה ממש וע' ידים פ"ג מ"ד וע' נדה כ' ע"ב. וערש"י תענית דד"א משום דדריש לענין חזרת ההלכות וא"א

שתשרה רו"הק על עבד וממזר ושם הי' ע"י פלפול ולא בדרך נבואה דלא בשמים היא ועביפ"ת פ' חיי. והוא ע"ד והי' עמו שהלכה כמותו ונ"ל שז"ש במגילה ו"ב אבל לאוקמי גירסא ס"ד הוא ועי' יומא כו"ב ובסנהדרין קד' דלא הוי סלקי שמעתתא אד"ה דכתיב סוד ה' ועב"ק צב"א ובסוטה ז"א וערש"י מכות יא"א לא ידע כו'. ועי' ברכות ט"ב חזאי ברו"הק דנפקי כו' ועראב"ד פ"ז ממשכב ומושב ה"ז ברוך ה' אשר גילה סודו וכה"ג בפ"ו מבהב"ח הי"ד. ועתו"י קדושין לג"א ד"ה שמא כו' וכה"ג גבי ניצוק חיבור מסורת בידי מרבותי ומאבינו שבשמים הובא בב"י ביו"ד ס"קכו. וע' תשובת הגאונים קדמונים ססי' מח' ולד' ומה' וסז' וע' שבת עז"ב וע' ט"ז יו"ד ס"קלד סק"א [השמטות: וע' בתנחומא לא רבים יחכמו לא כל מי שעוסק בתורה מתחכם ועמ"נ ח"ג פ' מה' מש"ש בענין זה] ועבס"ח ס"תתשכט בעובדא דר' בכתובות קג"א דהוי אתיא לביתי' בבגדי חמודות שהי' לבוש בשבת ופוטר ב"ב מקידוש ולא כשאר מתים שהם חפשים מהמצות כי צדיקים נקראים חיים. ועי' שם הגדולים ח"א אות טז' שהי' תמה על מנהג שמתפללין אצל קבורת הצדיקים לקרוא ק"ש ולהתפלל בד"א של מת או בבית הקברות כאו"ח ס"עא ולהר"מ לא יצא אף בדיעבד וע"ש בע"המ דא"א השלים המנין וכן על מעשה שעשה ר"י בבהכ"נ יעוש"ב. וע' עקרי דינים חיו"ד סי' להי' אות לחי' למנהג הכהנים להשתטח על קברות הצדיקים וכילקוט משלי סי' ט' ועי' בסנהדרין צח"א]

מו

ב

ור' יוסי אומר אין מטבילין. ולכאורא תיקשי מדר"י בע"ז כז"א יעו"ש וע"תו מנחות נח"ב ובכ"מ כה"ג. אך י"ל דזה אינו קושיא וכדאמר בר"פ ע"פ חדא מיני' ר' יוסי בר"י אמרה וכה"ג בסוף יומא. וע' גיטין נד"ב דרמי דר' יוסי אדרי יוסי משום דהתם הוי ר"מ בר פלוגתי' וע' יבמות רד"פג. וע' שבת קכא' ע"א וע"תו יומא ח"א ד"ה וסבר וקבל. ועבשאג"א למכות ו"ב בהא דלר"י השונא נהרג ודבריו בדרך פלפול נאמרו יעוש"ב. וע"בתו ביצה כג' דמייתי הירושלמי דלר"י הבערה לחלק היפך ש"ס דילן דר"י דהתם הוא אמורא ובאמת בגוף הירושלמי מייתי התם גי' אחרת ובלא"ה משמע בירושלמי פ"ב דשבת ה"ה דלר"י לחלק וע"ש בשיורי קרבן ד"ה וקשיא ע"דרי. וע' שבת לה"ב דא"ר יוסי לא כוכבים כו' ובראי"ש וע' רמ"ך פ"ה משבת ה"ד משי"כ דחד שעורא הוא ומיהו מדברי' אין הכרח כתו' שבת לה"א ד"ה תרי ועי' ברכות ד"ה ע"ב א"ר יוסי מ"ק ובהגרי"ב הגי' רב אסי או רב יוסף. וכן מוכח לקמן מז"ב דמייתי סיוע מריב"ל א"ר יוסי ושם לג"א שאל ר' יוסי את ר' יוחנן ובשבת לה' סע"ב ובמכות כא' ע"ב ובערכין כה' ע"ב אר"י אר"ל. וע'

מגילה כ' ע"ב. וערש"י ס"פ סדר תעניות קמא דר"י דהכא היינו אמורא וע' סופרים פי"א ה"ג וירו' מגילה ספ"ד ה"ג ר' יוסי הוי מפקד לרב עילא כו' והוא מלא לרוב בתלמוד הירושלמי שהי' ר"י אמורא ובדף הראשון דברכות נמצא ג"כ ג' פעמים. ובזה נסתרו כמה פלפולים מהמפרשים שהאריכו ליישב דר"י לשיטתו מהירושלמי. וע' ירושלמי שבת פ"ג ה"ז דמשמע דר' יסא הי' תלמיד ר' חלבו וע"ש בק"ע. וע' ירו' מגילה פ"ד ה"י דר' יסא הי' תלמיד ר' אלעזר יעש"ה. וע' ירו' פ"ז דנזיר ה"א ר' יסא שמע דאתת אמי' כו' והוא בש"ס דילן בפי' שני דייני ומוכח דהיינו רב אסי. וכן בירושלמי פ"י דשביעית. ועירו' כלאים פ"ט אין מדקדקין במת ופי' המפרש להודיע לכהנים שיפסיקו ללמוד בשביל המת ומצאו ר' יוסי לר' אסי הוי יתיב מתנא והוי תמן מיתא מאן דנפיק לא א"ל ולא כלום ומאן דיתיב לא א"ל ולא כלום. והרי ר' אסי עצמו הי' כהן וכדאמרינן בגיטין דר"כ ורב אסי הוי כהני כו'. ולפמ"ש התו' בחולין י"ט א' דרב אסי לחוד ור' אסי לחוד א"ש. וע' בר"ה ט"ו ב' וכ"מ ר' אבא הכהן לר' יוסי הכהן אך שזה הי' קדמון וע' עדיות פ"ח ר' יוסי הכהן ור' זכרי' הקצב דמבואר שהי' תנא. וע' ירו' פ"ק דקדושין ה"ב שמואל בר אבא מעבר קומי דר' יסא. וע' בירו' פ"ד דתרומות ר' יוסי ר' אסי בשם רשב"ל ומשמע דהוא מאוחר ואח"כ א"ר יוסי אף המשנה אמרה וכן אר"ז וכו' יעש"ה. וע' ירו' יבמות רפ"ח ה"א ר' יוסי איסי אמרה. וע' ירו' ערובין פ"ה ר' יסא לר' יסא בר אחא. וע' ירו' נזיר פ"ה ר' אחא א"ר יוסי ובכ"מ כה"ג. וע' ירו' ברכות ספ"ב כהדא דשמואל בר אבא כו' אתון שאלין לר' יוסי. ומשמע דאינו שמואל דהי' קודם רב אסי ועב"ק פ' ע"ב שמואל לא עייל קומי' דרב אסי. וע' ירו' מ"ק פ"ג ה"ה ר' יוסי בר פיטרס חמוי דריב"ל קמייא וע"ש בק"ע שהי' לריב"ל ב' נשים וזה הי' חמיו הראשון. ולפמש"ל במ"א באריכות להוכיח דתרי ריב"ל הוי א"כ ניחא בפשטות. וע' סופרים פ"י דא"ר יוסי טבא תלת כו' ובשבת קנג' א' ר"י בן קסמא. וע' ירו' פ"ה דתרומות דמשמע דסתם ר"י דהתם הוא רב אסי וכן מוכח בכ"מ. ובכ"מ בש"ס דילן יתכן ג"כ שהי' ר' יוסי דפומבדיתא שהי' השני מרבנן סבוראי אחר רב סימי ברי' דרבא וכנודע שנמצא מדבריהם בכ"מ בש"ס. ועוד כמה אמוראים שהי' בשם זה כמו ר' יוסי בר אבא ברכות י"א ב' וע"ש נא' א' ר' יוסי בר' אבין. ועב"מ עב' ב' רב יוסי בר אבא לרב ששת. ועב"ק קי"ב ב' רב ששת לר' יוסי בר' אבהו. וע' פסחים קיג' סע"ב וכה"ג: וה"ד ארחב"א א"ר יוחנן עד שימול ויטבול ופריך פשיטא ומשני מאן חכמים ר' יוסי ורחב"א ס"ל בערובין מו"ב מטין כר' יוסי אפי' מחבירין. רק די"ל דר"ח לטעמי' התם דפליג וע"ש בתו' ד"ה כר' יוסי. וערש"י ערובין מ"ז ב' ד"ה אבל בברייתא כו'. וערש"י ברכות לז' ב' והלכה כרבים דמבואר דסובר דהלכה כר"י מחבירו לחוד

ולהכי פוסק כרבנן וע' תו' ערובין פ"ג ב' ואין לדקדק דר' אסי אמר בערובין מ"ו ב' הלכה כר' יוסי מחביריו וע"ש בפרש"י ובסמוך קאמר אף אני לומד דכבר כתבו התו' בחולין מ"ט א' דר' אסי לחוד ורב אסי לחוד. וע"ע בשו"ת שיבת ציון סי' צ"ד שהאריך לפלפל בהא דקיי"ל הלכה כר' יוסי דלא הוי רק מחבירו ולא מחביריו וע"ש שה"ר מערובין ד"יד דקאמר אין הלכה כר"י משום דרבנן פליגי ויש לדחות למעיין. ומיושב קוהתו' יבמות מב' סע"ב סד"ה סתם שהקשו על שמואל דפסק כר"י אע"ג דסתם לן תנא כר"מ די"ל להתו' בע"ג ז"א ד"ה פשיטא די"ל דסתמא נחשב כמו רבים ולכן פוסק כר"י בשכירות דגבי ר' יוסי לא מהני סתמא כיון דקיי"ל הלכה כר' יוסי מחבריו וגם כיון דסתם מתני' ר"מ וע"ש לא"ז רש"א ומוהר"ם וע' רא"ש סוכה טז"ב דהלכה כר"י אפי' לגבי סתם משנה וע"ש בפ"י וא"ת מעשה כו' וע' סנהדרין כז' ב' ה"מ היכי דלא סתים לן הלכה כו' ומבואר דלא שייך הך כללא דהלכה כר' יוסי לגבי ר"מ היכי דאיכא סתם מתני' דלא כוותי' אף דסתמא לא עדיף מרבים ואולי דכיון דפליגי בהכי אמוראי אי הלכתא כר' יוסי מחביריו ולא הו"י כאן מספיקא וע' בר"ן נדרים נד"ב ודוק וע' ר"נ נדרים פ"א א' דקיי"ל כרבנן לגבי ר' יוסי דסמיך אדשמואל משמי' דלא [לוח התיקון: דלוי] ס"ל כרבנן. וע' תו' ר"ה לג"א דאע"ג דסתם מתני' כר"י הלכה כר' יוסי דנמוקו עמו ומעשה רב. וע' ביומא יג"א דאר"יח הלכה כר' יוסי דאע"ג דרי"ח סובר בכ"מ כסתם משנה ובמגילה ט"ב אין בין כהן משוח לכהן שעבד כו' ומוקי כר"מ ובירו' דהוריות משמע דלרי"ח קאי פלוגתא בדיעבד ולכן פוסק הרמב"ם בפ"א משגגות כר"י ועלח"מ ושי"ות דברי מנחם סי' ס"ח ואכמ"ל. וע' ערובין נא' א' וע' שבועות לה' בתו' השייך לע"ב ד"ה ה"ג אין הלכה כר"י ואצטריך לאשמעינן דל"ת דנמוקו עמו ואע"ג דאיכא ת"ק דפליג עלי' בסתם ומשמע דבכ"מ הלכה כמותו לגבי ת"ק דלא מסתבר לחלק בזה לברייתא ולפמש"ל סובר שמואל בכ"מ הלכה כמותו מחביריו. ולרא"ש דחכמים עדיף מסתם דאשכחן כמה סתמא דיחידאי אינון וא"כ למ"ד דהלכה מחבירו כש"כ בסתם דהוי כיחידאה ואף שבכ"מ פוסק דלא כר' יוסי לגבי סתם אין למדין מן הכללות די"ל דמסתבר טעמי' דבר פלוגתי' ופסק התם כוותי' מטעמא אחרינא. אך באמת למעיין בדברי הפוסקים יראה בכ"מ דלא פסקו כר' יוסי מחביריו ועב"ק כד"א ובתו' ועכ"מ הק"פ פ"א ה"ח ולח"מ ועתו' יו"ט סוף תרומות ופ"א דמעילה מ"ו ועתויו"ט פרה בשם תשו' הגאונים דכיון דהוי סתם מתני וקי"ל ר"מ ור"י הלכה כר"י ודברי תימא הן דא"כ כל היכי דפליג ר"י על סתם מתני' הלכה כמותו כו'. ועתו' יבמות מב' ב' ד"ה הלכה וע' במגילה יח"א שמואל חייש ליחידאה יע"ש ברש"י ודוק וע' יבמות מא' א' ופג"א ועראש"ש יבמות סז"ב. וע' תו' תענית כח"א להדיא דאפי' מחביריו:

מז

א

משום טיבותא דא"י על"ע כד"ב. תו' ד"ה יש לך עדים ותימא כו'. לא ידעתי דהא משכחת בסומא באחת מעיניו דכשר להעיד ופסול לדון וכן באוהב ושונא ממש דאין דינו דין ועתו"לע מה"ב ד"ה כיון ולהעיד הוא כשר. תו' ד"ה ואין כו' דאין סברא כו'. וקשה לפמ"ש התו' במתני' דריש מכות ד"ה מעידין דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דב"ג. ולפ"ז הד"קל דהא הו"ל עדות שאאיל"הז וא"ל דלא קאי עלי' בשום צד דהא שפיר משכחת בעדות דב"ג וב"ח ג"כ כגון שבאו עדים ואמרו בפנינו הודה אדם שהוא ב"ג וב"ח ויש לו בני בנים וא"כ גם בניו כשרים ורק הוא בעצמו פסול או דמשכחת כגון שהעידו שאביו אמר שבנו זה הוא ב"ג וב"ח דנאמן לפסול את בנו וא"כ קאי עלי' ג"כ כאשר זמם. וצ"ל בפשטות דידוע דסתם חכמים דר"י היינו ר"מ וסתם חכמים דר"מ היינו ר"י וכמובא ברש"י כתובות ובכריתות יד"א ועתו' כתובות לו"א ד"ה אם וע"ש בתו' מו"ב מאן חכמים ר"מ וכה"ג בכ"מ והרי הכא פליגי חכמים אדר"י דאינו נאמן כלל וא"כ התם דהוא סתם משנה וקאי לר"מ דהיינו חכמים דר"י ולדידי' לא משכחת דין הזמה כלל. ובזה יש לדחות ג"כ קושית הנוב"י בדורש לציון דרוש י"ג בסיום יע"ל קג"מ ובשו"ת נו"בי מ"ק חאהע"ז סי' ע"ד מהא דבב"ק פח"א. ולפ"ז י"ל דר"י אזיל ג"כ לשיטתו והארכתי עוד בכמה פנים בישוב קושיא זו ומצאתי אח"כ בסש"א שפלפל ג"כ בזה בסגנון אחר ואכמ"ל ועתו' ב"ק עד"ב דמתני' דריש מכות ר' יהודא היא ולתי' קמא דמתני' כר"מ ועבנ"ת לכריתות יא"ב בישוב קו' התומים דרב יוסף ס"ל כאמע"ר ותי' דביבמות כה' דלר"י אמע"ר ורק דקושית התו' כמ"ש בכריתות דיכול לומר לא אכלתי לא שוגג ולא מזיד. והא אף בכה"ג מהימן במיגו למ"ד דמיגו במק"ע אמרינן ועש"ך חו"מ סי' נ"ח. וא"כ י"ל למ"ד דאמרינן מיגו במק"ע וא"כ לא הוי מיגו דאף דאין אמע"ר מ"מ לא הוי מיגו בכה"ג יעש"ב. ואולם באמת ק"ל עוד ק"ע מקדושין סט"א במתני' דאר"ט יכולין ממזרים ליטהר כו'. וק' לסברת התו' במכות דגבי עדות דבג"וח לא כתיב כאשר זמם כלל והקשו דליתני מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר כו'. והא למאי דקיי"ל כר"ט דיכולין ממזרים ליטהר וא"כ מאי הקשו התו' דליתני מעידין אנו באיש פלוני שהוא ממזר וא"כ תיקשי קושית הגמ' ולפסלוה לדידי' ולא לזרעו ול"ל כתי' הש"ס בעינן כאשר זמם ולעשות וליכא והא אצל ממזר לא רצו לעשות רק לו לבדו דהא יכולין ממזרים ליטהר. וא"ל דבאמת אם העידו על איש שהוא ממזר ואין לו בנים כלל אז באמת הוי עדות שאאי"להז רק דקושית התו' דליתני על איש שיש לו בנים מכבר דהא הם אינם

יכולין ליטהר וא"כ רצו לפסול גם לזרעו. ז"א דאפ"ה א"א למיתני ממזר כלל דא"כ תיקשי קושית התו' והא הוי עדות שאאי"להז וא"ל דלא קאי עלי' בשום צד בעולם והא אם אין לו בנים קאי עלי' כאשר זמם ונעשים ממזרים. ועי' תוספתא קדושין פ"ה הי"א רמ"א יש שמוליד ה' אומות כו'. ואולי י"ל בפשטות דקושית התו' שפיר דליתני בכה"ג ואפי' דלא כר"ט דהא השתא נמי דתני בב"ג וב"ח לא אתיא ככ"ע וכדמוכח מיבמות מז"א וכמש"ל וע"כ דבאמת אתיא מתני' דלא כר"י ולהכי הקשו התו' ג"כ שפיר דליתני מתני' דלא כר"ט כיון דהשתא נמי דתני ב"ג וב"ח לא אתיא ככ"ע כנ"ל לכאורא מתוך הדחק. וגם י"ל כיון דמ"מ אשתו נפסלת מן הכהונה בביאתו וממעטינן ולא לאשתו וכמ"ש התו' ריש מכות ד"ה בעינן וניחא הכל בפשטות. וע' בלשם זבח שכתב דלתי' קמא שכתבו התו' הו"א דוקא ממזר הוי עדות שאאי"להז כיון שלא באו רק לחייבו מלקות אם ישא בת ישראל משא"כ לגבי גרושה שבאו לפעמים לחייבו מיתה בי"קד כגון אם הי' עובד עבודה בשבת שהרי זר הוא ואין עבודתו כשירה. ולי"י דמבואר בכ"מ בקדושין ובפסחים ובירושלמי תרומות וברמב"ם דכהן חלל שעבד עבודתו לא חילל שנאמר ופועל ידיו תרצה אפי' חולין שלו ועוד יש לדחות בכמה גווני ואכמ"ל בפרט זה:

נ

א
ר"פ ר"ג נתן גט ועשה מאמר כו' עשו"ת גאונים קדמונים סי' ס"ח באורך.

ב
רש"י ד"ה כיצד בשתי יבמות כצ"ל:

נא

א
וחכ"א נותן גט לשתיהן כצ"ל. אמר מר ונתן גט כצ"ל:

ב
תו' ד"ה אי דפתוי קטנה כו' כדלעיל לג"ב ולקמן ס"א:

נד

א
תו' ד"ה שכן בידו עתו"לע נג"ב ד"ה מה אחות אשה וע' תו"לק ר"ד נ"ה:

ב
רש"י ד"ה אין אוסרן כו' כשהוא ערירי, ואף למאי דבעי למימר לקמן נה"א דיש לה בנים שריא לעלמא ושריא ליבם אי לאו קרא מ"מ י"ל דלא הוי אוסרה מתירה רק כשמת ולא בגרושין ולא תליא בדידי' ועתו' קדו' יג"ב ד"ה אלא.

נה

א

לכרת ניתנה ערש"י מגילה ז' סע"ב ד"ה אפי' תימא וערש"י סנהדרין מ' ע"ב ד"ה אלא רואה:

ב

רש"י ד"ה אי למ"ד עשה כו' ופלוגתא דרב עבתו"לע מט"ב ד"ה אי כרב ועתו"לק צ"ב ד"ה אי ללאו. בתו' ד"ה קיחה תימא כו' עסה"ד דאל"כ ובעלה לא הוי ידעינן דנקנית בכסף דהוי ילפינן קיחה קיחה מעריות. וא"ל דא"כ מאי קאמר בקדושין ג"ב ובעלה מלמד שנקנית בביאה והלא דין היא כו' מיבמה הא אי לא כתיב ובעלה לא הוי ידעינן דנקנית בכסף דהוי מוקי קיחה דקרא בקדושי ביאה וליכא למילף בק"ו מיבמה שאינה נקנית בפרוטה דא"כ ע"כ דיליף קיחה קיחה מכסף וממילא לא תיקשי ל"ל ובעל דהא אצטריך דלא תימא דכי יקח אתיא למילף מעריות ולא הוי ידעינן קדושי פרוטה אחת. אך ז"א דל"משכ התו' דלענין ב' פרוטות הוי גמרינן מאמה העברי' וא"כ היכי הוי ילפינן דקיחה דקרא איירי בביאה דהא אתיא בק"ו מיבמה שאינה נקנית בשתי פרוטות ומ"מ נקנית בביאה א"ו דיליף קיחה מכסף דאפי' בפרוטה א' קנה ולזה דחי די"ל א"ע תוכיח שנקנית בב' פרוטות ואינה נקנית בביאה וא"כ אצטריך ובעלה דאל"כ הו"א דיליף קיחה מעריות ולא הוי ידעינן לקדושי פרוטה אחת. ואולם יש להבין לתי' הר"נ בקדושין ד' ע"ב תו' ד"ה מעיקרא מאי פריך לקמן ה"א ואקיש יצאה להוי' אמר קרא וכתב כו' דא"כ קשה קוהתו' נליף מהיקישא ואתלמודין לא קשה דנליף בק"ו ול"ל מה לאמה שכן יוצאה בכסף דהא אשה נמי יוצאה בכסף דלהס"ד דקאמר מאי ראית י"ל יבמה תוכיח כיון דאשה נמי נקנית בשטר ונ"ל דלקמן ט"ב הו"א עד דמקדש והדר בעיל קמ"ל. ועבירו' ריש מכלתין ובמראה הפנים ומקשים המפרשים דא"כ ל"ל וכתב דלא תקיש יציאה להוי' והרי ביאה לא שייך בגט וכסברת התו' ד"ה מה הוי' ואי ילפינן מינה גרושין לא הומ"למ אלא בתרויהו וע"כ דבביאה לחוד נמי קני ול"ל קרא בעולת בעל. וע"ע בדורש לציון סי' ד' ד"ה והנה התו' ועבמק"ש ססי' ע"ג. ואולם לתי' התו' דמהיקש דא"ע הו"א עד שיהי' ב' פרוטות וא"כ הו"א דאצטריך וכתב משום ב' פרוטות אבל במקדש בפרוטה אחת בעינן עד דמקדש והדר בעיל ור' סובר כתי' רבינו נתנאל דאפי' בב' פרוטות לא מצינן למילף מא"ע ולכן יליף מובעלה. אך קשה לפ"ז מאי פריך התם לר' יוחנן היכי משכחת נערה המאורסה דבסקילה והא לדידי' איכא לאשכוחי בב' פרוטות וצ"ל דשפיר דסובר ר' יוחנן כתי' ר"נ דאפי' בב' פרוטות לא מצינן למילף רק דהשתא אפי' לר"נ הו"א דאשה נקנית בב' פרוטות מהיקשא ואי משום דאינה יוצאה בכסף ז"א דהא כיון דאית לן

בסברא דלא הוי כתיב וכתב לה והוי מקשינן יציאה להוי' דיוצאה בב' פרוטות ועכשיו א"ש דפריך מאי ראית ואי דאכ"ק קו' התו' נליף מהיקישא די"ל דהוי"א בב' פרוטות ואי משום דאינה יוצאה בכסף הא לפי קושית הגמ' אשה נמי יוצאה בכסף. ולפי"ז מיושב הצעת הגמ' דתיכף לא הומ"ל מה לא"ע שיוצאה בכסף דהוי"א כקושית המקשין דפריך מאי ראית ואשה נמי יוצאה בכסף אבל השתא משני שפיר ממ"נ אי קסבר דלא ילפינן מויצאה והיתה אלא מה יציאה בשטר אף הוי' נמי בשטר א"כ לא מצי למילף מא"ע משום דאינה יוצאה בכסף ואי קסבר כקושית המקשה דפריך מאי ראית וא"כ ע"כ דאשה אינה נקנית בשטר וא"כ י"ל יבמה תוכיח. ובזה ניחא דלא אמר אלא אמר רב אשי כיון דלא הדר בי' משנויא קמא (ובל"ה כתבו התו' דבכמה מקומות דלא אמר אלא וגם כיון שלא הוזכר אמורא לעיל וכמ"ש התו' יבמות כז"א ד"ה שמואל ולקמן פ"ו סע"א ובתו' שבת נז"א וצח"א ד"ה אטבעי וקה"ב ד"ה הא ר"י וקמב"א ד"ה ונשדינהו ובתו' נזיר לג"א ד"ה אמר ורשב"ם ב"ב מח"ב ד"ה לא צריכא ועא' ע"ב ד"ה ומשני ורשב"ם צז"א ובתו' ד"ה ונתמד ועתו' גיטין יט"ב ד"ה שמואל ועשמ"ק ב"מ פ"ק ז"ב דכשלא הזכיר שם אמורא אינו מדקדק לומר אלא כיון דתלמודא דשקיל וטרי עלה ולאו דעביד לה אוקימתא לגמרי. ועתו' כתובות כז"א ד"ה אין ועתו' חולין נה"א ד"ה התם ותו' נדה מו"ב ד"ה כדר"פ ומשמע דאינו חושש לפעמים לומר אלא ואף שנזכר שם אמורא מקודם. וערש"י יבמות קג"ב ד"ה ה"ג אלא ש"ה כו'. ועבריטב"א ליבמות ג"א כיון דבמקום מצוה כו' ולא"ז רש"א שבועות ג"ב בד"ה וכדרבא בה"ד קסבר ר"י לאו שאב"מ כו' ובחדושיו לב"ק ג"ב לפוטרו בר"הר ובלח"מ פ"ב מנזק"מ וביצה ר"יד ד"ה אמר אביי ומהתימא עהרש"ל ב"ב ג"ב בתו' ד"ה אמר. ועתו' נדה כ' ע"ב ד"ה אגמרי' ועתו' יומא נד"ב וע"ש בתו' ג"ב ד"ה ואימא. וע"ש בתו' יד"א ד"ה אלא מאי כו' לימא כו' היינו כי לא נגע יעש"ה וע"כ דס"ל דגם למאי דידע ג"כ הסברא דשעור הזאה מ"מ לא קאי קרא בנוגע מדלא קאמר אלא. וע"ש כו"א ואי משכחת דתני חמשה וע"כ דהדר משנויא דקטורת דא"כ הי' פיוס של בה"ע ואף דלא אמר אלא. וע' ברכות כב"א עשאן ר"י כהלכות ד"א והשתא הדר בי' מה"ד לעיל לא תימא מברך אלא מהרהר והא דלא אמר אלא כיון שלא הוזכר אמורא לעיל. וע"ש לז"ב ד"ה הבמ"ע וע' שבת ה"א א"ר אבא כו' ולא קאמר אלא אף דאידחי אוקימתא קמייתא וע' במגילה ט"ב ארח"בא כו'. ובהגרי"ב שגורס אלא וא"צ וכמבואר מכל הראיות הנ"ל. וע' גיטין ד' סע"ב כיון דאיכא עולי רגלים כו' וע"ש בחי' משש"ב. ועתו' חגיגה טו"ב ד"ה והתניא וע' במ"ק טו"ב אתו מצפרא וערשב"ם ב"ב קו"ב אמר רב אשי וע' בע"ג כא"א קסבר כיבוש יחיד כו'. וע"כ דהדר בי' משנויא קמא

היא גופה גזירה ולא קאמר ג"כ אלא כיון שהוזכר אמורא מקודם וכן מוכח בשאר כמה מקומות ועפ"ז יפלו כמה קושיות בש"ס לאין מספר. ועבחי' לכתובות מ"א מסנהדרין ג"א מששי"ב. ועב"ק טז"ב לצדדין קתני. והשתא הדר בי' מה"ד שנמלכה והא דלא קאמר אלא אר"נ כיון שלא הוזכר אמורא לעיל וכנ"ל [והיינו בויו המחלוקת וכדלעיל ט"א ע"ש ברש"י ד"ה רביע ועתו"לק יד"ב ד"ה פרה וע' נזיר נב"א שדרה וגלגולת ועתו' שם ג"ב מן החרצנים או קתני כו' וערש"י ברכות לג"א ד"ה נחשים ועתו' נזיר דד"א ד"ה כשמשון ובשבועות ט"ו סע"ב בא' מכל אלו כו' ובריש האשה נקנית בכסף ובשטר כו' ובירושלמי וע"ע בירי' פ"ב דקדושין ה"א בזו ובזו כו' ברם כו'. ועירו' יבמות פ"ג ה"ד דלצדדין או שוברת וכו' וע' נגעים פ"ז מ"ג ועש"ך יו"ד סי' שס"א סק"א שקרא ושנה דמלשון הריטב"א דקרא או שנה קאמרינן]: וע"בס הפלאה בכתובות ב' ע"ב תו' ד"ה מת הוא דאינו כו' דהשתא כו'. שכתב דא"כ דלמסקנא א"צ לשנויא קמא והו"לל אלא. ובאמת אז"ק וכתו' דבכמה מקומות דלא אמר אלא כיון שלא הוזכר אמורא לעיל. ובזה ניחא לי ג"כ בסמוך בה"ד ואלא מסיפא כו' וקאמר דלמא מת דוקא וקשה דא"כ ל"ל רישא לאפוקי מדרבותינו דאל"כ למה בעינן מעכשיו. די"ל למ"ש התו' דאכתי לא ידע וכו' וא"כ ודאי להס"ד הוצרך לומר דאתיא לאפוקי מדרבותינו ומשום דאין גט לאחר מיתה אבל להמסקנא שוב ל"ל משום דאין גט לאח"מ רק משום אונס ול"ל דלאשמעינן חלה דהוי אונס מועט דשפיר אצטריך דלא תימא דניחא לי' דתפול קמי' דיבם וא"כ לא צ"ל דרישא לאפוקי מדרבותינו ומ"ש עוד בהפלאה דל"ל דניחא לי' דתפול קמי' דיבם רק אי מיירי במעכשיו וע"כ שהי' כוונתו לגרשה מהיום דלא תפול קמי' דיבם. ומיושב קוהתו' דבלא מעכשיו מהכ"ת נימא דלא ניחא לי' ביבום ולא אסיק אדעתי' כלל יעש"ב. ובאמת לא משמע כן למדקדק בפרש"י. ואולם הא ליתא דלהתו' דחלה אינו גט משום אונס וע"כ דס"ל דאיכא לקיומי במעכשיו ולהכי קאמר שפיר דלאשמעינן חלה דהוי אונס מועט וכש"כ מת וכמ"ש ע"ז א"ז רש"א דבלאו טעמא דאונס הוי גט וכנ"ל):

וגם י"ל במאי דפריך נערה המאורסה דבסקילה היכי משכחת דבאמת כל חד אזיל לשיטתי' דרי' יוחנן סובר כתי' הר"י מאוריינש וע"תו סנהדרין להי"ב ד"ה שבת שנדחת שהקשו בשם הר"י דאוריינש ונימא דיו דלא דחי אלא בשוא"ת ולמאן דל"ל דיו היכי דמיפרך ק"ו וכב"ק כה"א ניחא וע"ש שתי' עוד והתם פריך ר"ל לרי' יוחנן וע"כ דס"ל כר"ט דלא אמרינן דיו היכי דמיפרך ק"ו ולכן ס"ל לרי' יוחנן כתירוצו דמהיקש הו"א דלא סגי עד שיהי' ב' פרוטות. וא"כ אצטריך וכתב לה דאל"כ הו"א לרי' עד דמקדש והדר בעיל דהא תי' רבינו נתנאל הוא רק לרי'. ועתו"לק הי"ב ד"ה חופה ולהכי לא פריך והלא

ק"ו אדרשא דר"י אמר רב למאי דלא ידע אכתי מהצריכותא ועפ"י לביצה כ' ע"ב א"ל ב"ה לב"ש ומה במקום שאסור להדיוט מותר לגבוה כו' דנימא דיו דשבת לא הותרה אלא קרבנות ציבור ת"ומס יעש"ב. ועברש"י ד"ה נקנית כו' ובזמ"ק א"ז רש"א דאי לאו דכי יקח הו"א דסגי בפרוטה דדומיא דיעוד ליכא בנמכרת לנכרי וע"תו ד"ה מעיקרא כו' שיוצאה בשש כו' ודוק. ובל"ה י"ל דלב"ש ק"להתו ד"ג דהריבוי מהיקש או מגז"ש וע"כ דב"ש ס"ל כתי' ב' שבתו' ועלא"ז רש"א לקמן מש"ש. וגם דאף דלקמן יב"א קאמר כיון דאפיקתי' מפרוטה מ"מ לדידן ע"כ קי"ל כשנויא דרבא דהיינו טעמא דב"ש שלא יהיו בנות ישראל הפקר וכדפליגי בהכי ב"ש וב"ה ביבמות קו"א ומעתה י"ל דהגמרא פריך הכי והא הקושיא במק"ע לר' היכי יליף מובעלה דהא י"ל דקרא אתיא לקדיש והדר בעיל ואי דכל חד אזיל לשיטתו ור' סובר כתי' רבינו נתנאל וא"כ קשה ל"ל וכתב לה דלא תימא עד דמקדש והדר בעיל הא לא צריך קרא דא"כ נערה המאורסה דבסקילה היכי משכחת וגם י"ל דלר' לא מצי למילף רק מובעלה ולא תיקשי לדידי' דלמא אתיא לקדיש והדר בעיל ולר' יוחנן י"ל שפיר דקדיש והדר בעיל דאמרינן התם דלר' יוחנן ובעלה למעוטי א"ע ולר' ה' יתירה דובעלה א"ע וא"כ כל חד אזיל לשיטתי' דלר' דממעט מובעלה וע"כ דקרא לא מיירי בקידש והדר בעיל דכיון דאית לן בסברא דבעינן כסף וביאה תרויהו ואמה העבריי נקנית בכסף לחוד. ומשא"כ לר' יוחנן דס"ל זו נקנית בביאה וכו' דכיון דכתיב ובעל באשה וידעינן מדאיצטריך דממילא אמה העברי' אינה נקנית בביאה וא"כ ליכא ק"ו כלל מיבמה דאמה תוכיח וא"כ הו"א איפכא דקרא אתיא לקדש והדר בעיל. ויש לכוון בזה ד"התו ס"הד אמה העברי' ומסולק קושית המפרשים דהא ממילא ידעינן ג"כ דאשה נקנית בביאה ממיעוטא דזו ולא אחרת. די"ל דכיון דאי הוי כתיב ובעל לחוד ע"כ משום דלא אתיא בק"ו כיון דקרא לא ממעט אמה והו"א אמה העברי' תוכיח וע"כ דהו"א עד דמקדש והדר בעיל וכיון דהכא אתיא אליבא דר' דדריש מובעלה וממילא מייתר קרא למעוטי אמה העברי' דהשתא ליכא למימר עד דמקדש והדר בעיל וכדאמרן:

נו

א

תו' ד"ה כל כו' אירוסין עושה ע' קדושין דף י':

ב

תחת אישך בעינן והתנן ארוסה ושומרת יבם לא שותות. ולכאורא יש להבין שינוי לשון הש"ס דבקדושין דייק עולא ממתני' דפוטר דע"כ איירי בגלגול דאי מקנא לה בשעת ארוסין הא תחת אישך בעינן וליכא י"ש בספ"י שנדחק בזה ובדרך פלפול נראה בישוב

שיטת רש"י דס"ל לרב דאין קדושין תופסין ביבמה לשוק מדכתיב לא תהי' אשת המת חוצה לאיש זר לא תהא בה הוי' לזר ושמואל מספק"ל אי ללאו אי לתפיסת קדושין הוא דאתיא ופרש"י דלרב דאתיא לתפיסת קדושין א"כ ליכא שום לאו ביבמה לשוק אלא עשה והתו' חולקים עליו. ועבתו"לע ס"פ החולץ ובס"פ הבע"י דנה"ב ד"ה אתיא ולפ"ז א"ש דבקדושין דייק עולא דגלגול שבועה מה"ת והכי דייק תחת אישך בעינן וליכא דאל"ה הו"א דמש"ה ארוסה ושומרת יבם לא שותות דכתיב מבלעדי אישך וזה דוקא בלא בעל בבית חמיו דלכך לא שותות דהא דאין שותות ארוסה מיירי בלא בא עלי' בבית חמי'. והלכך הוכרח לומר דתחת אישך בעינן וליכא ולפ"ז אף בבא עלי' בבית חמיו אינה שותת לר' יונתן ועברפ"ד דסוטה אבל הכא ביבמות דדייק רב עמרם ממתני' דאמן אמן לרבות הארוסה וכדרב דס"ל דיש חופה לפסולות ולרב בלא"ה אנו מוכרחים לומר דמתני' דארוסה ושו"י לא שותות ע"כ אייר בבעל דוקא וא"כ לא שייך כלל טעמא דמבלעדי אישך דהא רש"י ותו' פירשו הכא דליתא לדרב המנונא דשו"י שזנתה אסורה לייבמה וע"כ דמתני' אתיא כר"ע דאין קדושין תופסין בח"ל וכדאיתא בסוטה וא"כ הוי כמו א"א שזינתה וזהו אי אמרינן דיבמה לשוק איכא לאו אבל לר"ע דס"ל דליכא לאו ביבמה לשוק אלא עשה דאז הקדושין תופסין לר"ע דהא ר"ע מודה בחייבי עשה דהקדושין תופסין לבר מרי יש"ב ואפי' ר' ישבב גופי' מספקא לי' למסדר הש"ס אי ס"ל כר"ע דקדושין תופסין בח"ע. וא"כ לרב ע"כ דמתני' דארוסה ושומרת יבם איירי בבעל דאז אסורה מחמת דבא עלי' בבית אבי וכיון דבלא"ה ע"כ מיירי בבעל תו לא שייך טעמא דמבלעדי אישך. ולכך לא איצטריך תלמודין לדייק מ"ט דתחת אישך בעינן וליכא דממילא מבואר דע"כ משום דתחת אישך בעינן כיון דליכא טעמא אחרינא לשיטתו דרב דאל"כ תיקשי קו"התו איך מתנה על זנות דיבמה וכנ"ל: והנה הרמב"ם פוסק דחופת נדה לא הוי חופה הואיל ואינה ראוי' לביאה ולכך אף שנכנסה לחופה לא מיקרי נשואה ליורשה ולטמא לה ולהפר נדרי' ותמה עליו הר"ן בחדושיו כיון דפוסק כרב דיש חופה לפסולות יעו"ש ותי' הלח"מ דס"ל להרמב"ם לחלק בין פוסל לקונה דקיי"ל דפוסל ואינו מאכיל. וה"ה הכא אע"ג דחופת נדה לא הוי חופה היינו דלא מיקרי נשואה בהכי אבל מ"מ פוסלת מהאי טעמא אע"ג שאין קדושין קונה. וה"ר מדפסק הרמב"ם דחופה אינה קונה באשה דלא כר"ה והכא משמע דיש חופה לפסולות ומדהרמב"ם נראה מפורש דקאי אחופה בלא קדושין וכפרש"י יעש"ה ולכאורא דבריו תמוהים דאכתי קשה דהא מסוגיא דידן מוכרח להדיא דחופת נדה מיקרי נשואה מדדייק רב עמרם ממתני' דסוטה דיש חופה לפסולות דאל"כ תחת אישך בעינן וליכא אלא מיירי דנכנסה לחופה ולא

נבעלה וא"כ ש"מ דיש חופה לפסולות ולהרמב"ם דמחלק בין פוסל לקונה ואף דלא מיקרי נשואה הואיל ואינו ראוי לביאה אפ"ה פוסל מתרומה וכיון שכן אמאי שותה הא בעינן תחת אישך דאף שנכנסה לחופה לא מיקרי תחת אישך דלא מיקרי נשואה שאינה ראוי לביאה וא"כ קשה דע"כ שמ"מ דמיקרי חופה דליכא מאן דפליג עליו בדין זה. והארכתי עוד בפלפולים וחדודים ואכמ"ל:

נט

א
בתר קיחה דקדושין עש"ות מק"ש סי' י"ג. בין מן הארוסין ע"לע כ' ע"א ולקמן ס' ע"א:

ב
כה"ג בימי ר' מי איכא. י"ל לכאורא דמשכחת שקידשה על תנאי שתהי' כשירה לכהונה:

ס

א
ס"ל כר' אליעזר ט"ס וצ"ל כרי אלעזר וכדלקמן סא"ב וכ"מ לעיל מהא דר' אליעזר אומר כהן לא ישא כו' וקאמר ר"א ס"ל כר"מ יעש"ה.

ב
מפיק לך כו' וכ"ה בסנהדרין ח"א וש"מ:

סא

א
תו' ד"ה קברי תימא כו' דאף דממגע ומשא ממעטינהו מ"מ אין מציינין כ"א על דבר שמטמא באוהל וכמ"ק ה"ב וערש"י פסחים פ"א וכ"כ התו' בנדה ע' ע"ב להדיא וע"תו נזיר נד"א ובשמ"ק. תרקב ערש"י דיומא וע' תענית י' ע"א:

ב
פתוי קטנה אונס ע' בראב"ד בפ"ג מה"ל סוטה ופ"ג מה' אס"ב ובהה"מ וע"תו סוטה ר"פ כשם ושבת נו"א ד"ה לקוח וע' סנהדרין מא' אלא אשה חבירה דמיקטלא כו' והא הי' להם להעיד שזינתה באונס דאסורה ג"כ על בעלה לשיטת הירושלמי והא דמוקי שזינתה וחזרה וזינתה דבאשת כהן הומ"ל להפסידה כתובתה באנו וע' ירושל' פסחים רפ"ח. וע' חומת ירושלים ס"סי רע"ג ועמ"א סי' שמ"ג דלענין איסור קטנים מזידין איקרי מש"ס הנ"ל ובת"ש י"ד סי' י"א ס"ק מט' דבני דעה ומצוה הוי. ועבנ"א שער בית הנשים סי' לה' וערש"י פסחים טז"ב ד"ה בין ועש"ות משכנות יעקב בסופו ובחוו"יר הנ"ל שהביאו ראי' מפורשת מסנהדרין נה"ב דמסקנת הש"ס דכיון דמזידה היא תקלה נמי איכא ורדח"ע ועברש"י ד"ה תקלה והרי היא בכלל שוגג שזה הי' דעת הס"ד דפתוי קטנה אונס ונדחה זה. וע' פסקי הרמב"ם בהאס"ב בדין ישראל שוגג הבא על הבהמה ובה' מלכים לגבי

נכרי ועש"ות ברית אברהם חהע"ז סי' עז' ובנו"בי סי' עח' ובש"ות רע"א בכתבים סי' ר"יח. והארכתי בזה לפלפל בכ"ז במקום אחר ואין עת האסף פה וע"בס בנין אריאל בחידושיו לסוף נדרי' לסברת הר"נ דאף דמדינא נאמנת באומרת טמאה מ"מ משום דאפקעינהו רבנן לקדושין אינה נאמנת. וכתב דלפ"ז י"ל דלכן ציוה דוד את אורי' ללכת לביתו והיא תשיב לו שנטמאה ויעקרו הקדושין למפרע יעש"ב. ואולם לפמ"ש בנו"בי מ"ת חעה"ז סי' י"ב שכתב בד"התו זבחים ב' ע"ב ד"ה סתם אשה דדוקא כשזינתה ברצון שבודאי אינה יכולה לכופו לגרשה כיון שפשעה ולא עבדינן תקנתא לרשיעי שלא יהא חוטא נשכר אבל באשת כהן שנאנסה שלא פשעה ולא כלום פשיטא שאינו יכול לעגנה ולכן הא דלמשנה אחרונה חיישינן שמא עיני' נתנה באחר היינו באשת כהן כשטוענת שזינתה באונס שבעלה מחוייב לגרשה לתת לה כתובה עכת"ד. ולפ"ז אף כשתאמר שזינתה ברצון מ"מ בכה"ג לא שייך שמא עיני' נתנה באחר כיון שהוא בידו שלא לגרשה וכסברת הנו"בי הנ"ל. ובלא"ה דהא בכתובות ט"א קאמר להדיא דהתם אונס הוי ולכן לא אסרוה והא דחיישינן שמא עיני' נתנה באחר היינו באשת כהן שנאנסה ועוד דהא קי"ל פתוי קטנה אונס הוא ולכן לא אסרוה והיא היתה בת ח' שנים וכפ"ח דסנהדרין וי"ל באמת שזה כונת הגמ' התם אונס הוי כיון דהיתה קטנה. ואף דהתו' שם סט"א כ' דכן הי' שיעור גדלות בדורות הראשונים קודם לזמ"הז וגם לפ"מ דקי"ל ביבמות יב' בנים ה"ה כסימנים ופי' התו' משעת העיבור והא איעברא מאותו שעה כמפו' בכתוב מ"מ י"ל להרמב"ם פ"ב מאישות דהא דבנים ה"ה כסימנין היינו מאי דילדה אחר י"ב שנים דוקא וע' בס' כנפי יונה עיו"ד סי' ק"י שהעיר ג"כ בזה עד"התו' הנ"ל וכתב ג"כ על סברת התו' דח"ו שישתנו דיני התורה מזמן לזמן יעש"ב. וכבוד חותני הגאון שליט"א אמר בישוב קושיתי על הב"א מהא דאמר בכתובות דאונס הוי כי דבריו ישרים על אדונינו דוד משיח ד' ואף שהוא דרושיי הואיל ואתאן לזה כי בד"נא ב' הני נשי דגנבי כו'. והנה נשי המלך יש לחוש שנתרצו שיקחם. ומנא ידע דאונס הוי' בגוף המעשה. ורק הטעם שם למסקנא בין גנובי ליסטות למלכות דמי שסבורה להנשא לו מתרצה אם הוא חשוב וכאן אם היתה מתרצה והיתה ברצון הי' נאסרת עליו ולא תנשא לו עוד וע"כ היתה באונס. ורק אם היתה יודעת תחלה שיבא אלי' אורי' ותאמר לו האמת ואפקעינהו כו' היתה מ"מ מתרצית רק לפי האמת שלא ידעה וכן הי' שלא הלך לביתו נשארה אנוסה. אבל עכ"פ חזינן סברת הגמ' שאשה מתרצית בכה"ג אף באיסור וכ"ש אם תוכל דרך היתר. וע"כ חשב דוד שאם ישלח אורי' לביתו. אז תאמר לו בת שבע שזינתה ברצון ואסורה לו ויהי' הפקעת הקידושין שבזה אין נפ"מ אם אמרה אמת באותו מעשה או

לא ועי"ז תותר לו לדוד אם לא יאמינה אורי'. ורק לאחר שאורי' לא רצה ללכת לביתו שוב נשאר ההיתר רק מצד אונס שאנוסה גמורה היתה וע' בית מאיר סי' י"א שהרגיש במ"ש מהני נשי דגנבי. אבל לא השקיף למש"ל דכאן ל"ש למימר כן שמצד זה תאסר ואי דתתרצה באמת אף באיסור זה לק"מ דידעו בב"ש דצנועה היתה ורק אם הי' דרך בהיתר שאני ואכמ"ל בדרושיי ע"כ דפ"חח וע' תו' כתובות נ"א ב' ד"ה אסורה דצדקת גמורה היתה ומזה מבואר כסברת מר חותני הגני" לענין בת שבע. ובלא"ה י"ל בפשוטו דידעה שלא יחזיק אותה דוד באיסור כל ימיו ול"ד להא דכתובות שיודעת הכא שאם יהי' באיסור ח"ו שוב לא יחזיקנה ופשוט:

סב

א

רב הונא מכאן משמע דהיינו ר"ה קמא מדמקדים ליי ר' יוחנן וכן לקמן פ' ע"ב ר"ה ורי"ח ובגיטין עו"ב ועתו' חולין י"א א' ועבחי' לברכות כז"א משש"ב. וע' שבת כ"ד א' ופסחים ל"ג סע"ב ובכתובות יב' ב' ר"י ור"ה ור"נ ורי"ח משום דקאי אבר פלוגתי' וע' בתומים סע"ה בש"ך סק"ז דרב הונא לטעמי' באיני יודע אם נתחייבתי. ומשמע דהכא הוא רב הונא הקדמון דהוי בר פלוגתי' דר' יוחנן דאקדמי' בכ"מ. ועתו' מנחות ס"ה סע"ב ובתו' ע"א מה"א ובכ"מ דאין ראי' מהקדימה וע' תו' ב"מ ד"ד סע"ב ופלא על הגרצה"ח לב"מ ז"א שתמה שהקדים דברי ר' לרשב"ג אביו ולא זכר דהתו' דלעיל בב"מ שהרגישו בזה. וע' בנין עולם חיו"ד סי' לד' מזבחים ל"א א' דחשיב לרבא קודם רב המנונא והרי רבא נולד ביום שמת ר"י תלמיד רב ורב המנונא הי' תלמידו וע"כ דרבא גרסינן ולפמ"ש אין הכרח לזה. ובזה נסתר גם מש"כ בבנין שלמה לסנהדרין מ"ו סע"ב בתו' מכריתות כד"א אמר רבא גופי' עריפתה וע"כ דהי' גירסתם רבה מדאתמר ברישא ורב המנונא הי' תלמיד רב. וע' בנין עולם חאו"ח סי' ט' בהגי"ה וצ"ע דלמה הזכירו אחר ר' יוחנן ולא העיר ג"כ מכל הנ"ל. ועתו' ערובין סג"ב רפ"ק דתרי רב המנונא הוי יעו"ש. ועתו' בפי' אע"פ שר"ע חשיב מראב"ע ומפני יחוסו ונשיאותו הזכירו תחלה. ועתו' חגיגה טו"א ד"ה שנים. ועתו' שבועות ה"ב ויש מוחקין רב אשי בתי' דלעיל דהש"ס לא הי' קובע דברי רבא אחר רב אשי וכו'. [ועי' בכתובות ק"י ב' ר' אושעיא ב"ר וע"ש במוהרי"ט הא דחשיב ליי לבסוף אחר תלמידי ר' יוחנן כו'. וע' בקול הרמז קדושין פ"א מ"ד ור' אליעזר דגריס ר' אלעזר שהי' חבירו אבל ר' אליעזר קשיש מיני והוי"ל לאקדומי אך התו' דהכא מקשי מר' אליעזר הכא לר"א כו': וע' בריש סנהדרין ב"א בזאב ודוב כו' ר' אלעזר קודם ר"ע ויי"ל דהתם הגי' ר' אליעזר וכמש"ש התו' יח"ב וב"ק ט"ו ב'. וע' בבאור רד"ל לפרקי

דר"א דף ח' ע"ד שהביא ג"כ מב"ק מה"ב וע"ש כה"ג ד"י ע"ב בקונטרס בית צדיק אות ד'. ועתו' ב"מ כד"ב דבכל דוכתא חשיב ר' אמי ברישא וכו' וע' בראי"ש פ"ק דב"ק סי' ו' ומדקבע רב אשי שנויא דר"ה באחרונה ואיהו קדים לר"פ ולר"ה ברד"י חשיב לי' עיקר ועבש"ך חו"מ תי"ט סק"ג. ועבמ"מ פי"ח משבת ה"ג רי"ח א' פטור ר' אושעי' אמר חייב ולכן פוסק כוותי' דהי' גדול ממנו וע' בתענית ט"א לך ולאושעיא רבך כו' וע' בלח"מ בפי"א מה' חגיגה ה"ד שכי' לתרץ קושית הכ"מ עהרמב"ם שפוסק כר"א לגבי רי"ח דא"ז ר' אושעיא ששנה הברייתות. ובזמ"ק התוספות דחגיגה ט"א דאר"א כולן תשלומין זה לזה וקשה דהא לקמן יז"א א"ר אושעיא מנין כו' ובשבועות לא שייך תשלומין ואין ג"ש למחצה ואכ"ק דר"א אדר"א ובכתובות קח"א ובכ"מ שהי' בימי ר' דא"כ לא הי' לו לגמ' להזכירו אחר שהזכיר דברי ר"י א"ו ר"א אחר הוא ואמורא הי' ולכך פסק כרי"ח וע' ביצה ל"ח ב' שהי' רב הושעיא בימי אביי וע' יבמות מו"ב [השמטות: וע' תו' יבמות יט' סע"א] ועב"ק י"ט ב' ר"א אקלעא דר"י כו' וע' זבחים קי"ג א' בשרפה שלא כנגד הפתח דפוסק הרמב"ם כרי"ח לגבי ר"א וי"ל מדאקדמי' לר"יח דהי' ר"א בתרא או כתו' שבת ע' סע"ב וע' ברכות כ"ב ב' וע' פסחים סג"ב ומנחות ג' סע"ב וע' שבת ק"ח א' וברכות טו"ב וכה"ג בכ"מ וע' תו' ערובין סח"א ד"ה אר"א וע' ברכות נ"ב אר"א אריב"ח ואף דיש לדחות דזה הי' ריי"בח הראשון כתוספות נזיר כ"ט א'. ולפמש"ל דלפעמים שונה דברי התלמיד קודם לרבו נסתרו דברינו הנ"ל ועש"ות רשמי שאלה ח"ב סי' י"ג משי"ש בדרך פלפול בישוב קושית הכ"מ הנ"ל על הר"מ וע' סנהדרין ק"י ע"ב דר"ע רא"א כו'. וע' קדושין יח"ב ובפרש"י וכן במתני' דערובין סג"א ועתו' ע"ג להי"א ד"ה חדא ועבראי"ש דערובין ק"ג ופ"ק שפוסק כאמורא שהוזכר קודם בר פלוגתי'. ועתו' ב"מ לה"ב ד"ה ורבא. ועי' בג"ת הא דהורגלו להזכיר דברי אביי קודם היינו במימרא שהי' ראשון לומר סברתו בדין אבל הכא חידש רבא מדיוקא וכה"ג ביבמות נ"א ע"ב פי' טעם ר"ג ועשו"ת מים רבים חחו"מ סי' נ"ג. וע' בשבת ק' ע"ב ולב"א רבא קודם אביי וע' בהגרי"ב רבה וא"ז מוכרח דבלי"ה גריס אח"כ רב חסדא. ועלי"ק עג"א ושם בע"ב בהגרי"ב דגריס רבה וע"ש ק' ע"ב דבעי מרבא ואח"כ אמר אביי. וע' ברכות נג"ב וע' פסחים ק"י ע"א וע' בכורות כ"א ע"ב ובכתובות כ"ב ב' ועמ"ק כ"ה ע"ב דמקדים דר' אבהו ודר' יוסי דציפורי דהי' תנא ועתו' כתובות קה"א ד"ה דחשיב ועתו' סוטה דד"א ד"ה בן עזאי ומיהו להך שנויא דבן עזאי שמיעא לי' מרבו נסתר זה. וע' תשובת הגאונים קדמונים סי' פ"ט שגריס בהא דחולין קו"א אמר אביי מצוה לשד"ח רבא אמר מצוה לשמוע דר"א ותירץ לי' רבא לרבה הכ"ק ואחר שלא שטף כו' וגי' זו עיקר דפריך לרבא על מימרא דילי'

דמייתי ואף דמקדים דאביי לרבה. וע' תשובת הב"ח סי' נ"ה דמייתי לרחב"א תלמידו דרבא מדהקדים דריב"א לרבה יעש"ה וע' יבמות פד"א ד"ה ר"א וע"ש לא"ז במה"ב. וע' בנר תמיד בכריתות י"ז ב' בתו' ד"ה ארי"י א"ר כו' בדהתויו"ט ות"ח. וע' גיטין לו"ב ובנדרים ע"ג וערובין נה"א ופסחים ח"ב וב"ק קה"א ובגיטין עח"א ועב"ק ע' ע"ב ושם ע"ט ובקדושין פ"א א' וע"ב וברכות נ"א א' ושבת קי"ט א' וע' תענית דל"ב וגיטין עד"ב וע' שבת דף ק"ה ע"א. וע' מכות י' ע"א דהקדים דר"א לרבינא דקשיש מיני כסדר המציאות דללמוד קודם ע"ש ברש"י ובמפרשים. ועש"א דל"ג בר"א ללמד דא"כ למד מקודם והי"ל הדרש לענין ללמוד א"ו דבאמת הכי הגי' ורבינא שבא אח"כ דרש ג"כ ללמד וע"ע בערובין פז"ב ופסחים פד"ב וע' בב"מ עא"ב. וע' מגילה כ"א ע"ב וברי"ה ל' ע"א דרבא קודם לרב ששת ואולי דגריס רב שישא כדמשמע מהתו' שם כז"א ד"ה כמאן דלא כר"א מדלא העמידו דבריהם ארישא דרב עינא וע' ערובין יא"ב רבא ורב ששת. וע' ברכות דף י"ז ע"א דמסדר הא דמרגלא בפומי' דרב לבתר אביי ורבא. וע"ש לג"ב דמייתי מדר' חנינא לבתר רבה ואף דר"ח קודם וכדמשמע ג"כ לקמן לד"א. אך י"ל דמייתי הכא משום אידך דר"ח. ובע"א דכ"ג דרבינא קודם ר' פדת שהי' בנו ראב"פ וכנדה ח"א יע"ש בתו' וע' ברכות יא"ב ורש"י יומא עח"א ויבמות ע"ב ב' וכתובות מא"ב וסוטה יט"א וגיטין כ"ב סע"א ונדה מח"א ושבת יט"ב ובמשניות דשבת פכ"ב גריס ר' אלעזר והוא ט"ס ועבמ"ק כ' ע"א ועתו' ב"ב קנו"א. וע' סנהדרין מח"א ובכ"מ דר"נ לר"מ ואף דר"נ חשיב וכסוף הוריות ומ"ש בס"הכ דורות התנאים שער א' דר"י הנשיא ור"נ קבלו מר"מ כבר דחו מהא דהוריות ועב"מ פו"א וע' ערו' יא' ב' רבא ורב ששת וע' במסכת כלה דאקדמי' דר"נ לר' יהושע ור"ע. וע' סנהדרין ק"י ע"ב רבינא כו' רנ"ביצ כו'. אך דהתם י"ל בל"ה דזה הי' רבינא קמא וכמ"ש התו' בכ"מ וע' ברכות לו"א דהקדים דר"י לשמואל משום דקלסהו בהא וגם בברכת שהכל לא הוי חידוש דעל כולם יצא בדיעבד וכן בנדה מו"ב דהקדים בפלוגתא דר"כ וריי"ח רבו דבאין לוקין הוי חידוש טפי. וע' במכות ב' ע"ב דהקדים דר"ל לריי"ח והתם משום דיליף מקרא והלכתא כוותי' מטעמי'. וע' פסחים כ' ע"ב וחגיגה כ"ו א' וירו' קדושין פ"ב ה"ד וע' זבחים לד"א יעש"ה וע' ירו' שביעית פ"ח ותמורה ט"א ובנדה נב"א וע' שבת טו"ב ובחי' וע' תו' יבמות נז"א ד"ה אתא וע' בע"ג י"ב סע"ב וסנהדרין ל"ז ב' וצ' ע"ב משום דרי"ח מוסיף עליו וכן ברכות סא"ב דר"ע לבתר ר"מ ורי"י משום דמוסיף וע"ש יא"ב ריח"א. וע' ביבמות פז"א ר"פ אמר רבא אמר וכה"ג ביבמות עא"ב יע"ש. וסוכה מח"א ר"ח בר רב וכו' עריב"ל ובראי"ש ר"ח בר אשי. וע' ירושלמי סוטה פ"א סוף הלכה ב' ר' יוחנן כו' ורב כו'. ובכ"מ מקדים רב לר' יוחנן.

וסוכה מד"א ר"י"ח וריב"ל ופסחים צ' ע"א ומנחות צה"א וב"ב קמ"ה סע"ב ובסנהדרין צט"ב ויבמות לט"א וע"ב וסה"ב ופ"ב וצו"א ואף דריב"ל הי' תנא והוזכר במתני' דסוף עוקצין וכן בגיטין ה"ב ר"י"ח וריב"ל ובמגילה כז"א וע"ש בתו' ובחולין צז"א וע"א נ"ז ב' דבכ"מ הלכה כריב"ל דקשיש מיני'. וע' בסוכה לב"א ר' יוחנן משמי' דריב"ל. וע' קדושין נ"א א' דאריב"ל הכל מודים על חזקי' ור' יוחנן וע' פסחים נ' ע"א ובירושלמי דשבת פ"ג ה"ז רב ושמואל וריב"ל. אך בכ"מ מזכיר ג"כ מקודם דריב"ל כמו בסנהדרין כ"ה וערובין פב"א ועירו' סוטה ספ"ה ריבל"א כו' ריח"א מעו"ג הי' וישראל הי' ועב"ב טו"א בבלי יעש"ה. ועירו' נדרים פ"ה ה"ד ואף שא"ז מוכרח דקאי אפלוגתי' וכן בכ"מ אשר יארך זכרם. ואף דבכ"מ גם במקרא אין ראי' מהקדימה וכמו שהארכתי במ"א וע"בחי ליומא ב' ע"ב ואכ"מ. מ"מ כבר כתבתי בחי' לעיל מו' ב' להוכיח מהירו' דתרי ריב"ל הוי והאחד הי' מאוחר וע' מכות ב"א אריב"ל אר"ל וע"ש בהגרי"ב וע' מנחות ל' ע"א אריב"א אר"ג כו' ובטור וכ"מ רהס"ת גריס אריב"ל יע"ש ברי"ף וע' ברכות ח"ב בה"ד מסייע לריב"ל ואף שמסוגיא זו אין הכרח וכמ"ש במ"א די"ל דהש"ס מחדש לה הכי דמלתי' הוי סיוע לריב"ל. ועירו' שבת ס"פ הזורק תניא רשב"י מסייע לריב"ל כו' וע' יומא עח"א רב אסי וריב"ל. וע' ביומא דמ"ט למימרא דריב"ל קשיש והא אריב"ל כו' התיר ר"ח כו'. וי"ל דקים לי' דריב"ל הבי' לא הי' אצל ר"ח. וסמך לזה מכתובות דריב"ל נכנס לגי"ע בחייו ובמ"ר פי' מקץ כד דמיך ריב"ל. וע' שבת קנו"א ושם קנא' א"ר לוי א"ר פפי א"ר יהושע וזה הי' אחר שהוזכר בסמיכות שהי' מאוחר לרב פפי ואולי דצ"ל אריב"ל או ר' אושעיא וע' שבת ל"ב ב' רחב"א ור' יוסי וע' בן יוחאי שער ז' מענה נ"ז על הזוהר ר' שמלאי איקלע כדהוי אזלי ר' אבא ור' יוסי והעיר מבכורות לו"ב ר' שמלאי ור"י נשיאה משמי' דריב"ל וא"ל ר' שמלאי וריב"ל משמי' דר"י נשיאה וריב"נ דהכא הי' אמורא וערשב"א סי' מ"ה וכבר הוכחתי דהי' ריב"ל מאוחר וגם ר' יוסי שהי' אמורא ע"בחי לעיל מ"ו ב' באורך וגם מה שהעיר מויי"ר פ"כב אריי"ב חלפתא אין הבמה מותרת אלא ע"י נביא כו' א"ל ר' שמלאי הק"בה א"ל כדבריך עשיתי ושנוי בירו' תענית פ"ב ומגילה פ"א ולפמ"ש בחי' ליומא ל"ח ע"ב נסתר זה וע"ע בחי' לגיטין ס' ע"א ומש"ש]. אין דנין אפשר כו'. ע' מנחות פב"א ובחגיגה ו"ב ובסוכה נ' ע"ב ובירושלמי תרומות רפ"ב. שאני משה דרב גוברי' עבע"א ח"א וכה"ג בכ"מ. ועבחי' מוהריי"ט לשבת י"א: רש"י ד"ה בני נח ע' סנהדרין נח"ב:

ב
והמדריך את בניו ועבדא"ר פ"ב וכדדריש בקדושין דף ל' שהאב חייב ללמד את בניו תורה דכתיב ושננתם וכן אומנות ושאר מילי דחשיב התם. רש"י ד"ה או כו' כקרוביו. קרא הוא טוב שכן קרוב ועבח"א א"ז רש"א:

סג

א
זאת הפעם מלמד כו' ומ"כ ע"ד מאחז"ל אביו מזריע לובן כו' ודוק.

ב
חברי ערש"י ועתו' ורש"י שבת מה"א ותוס' שם כ"א ע"ב ד"ה ובשעת ולקמן כט"ב רש"י ד"ה ומפני ורש"י יבמות סג"ב ד"ה חברי ותו' גיטין יז"א ועתו' שבת יא"א תוס' ד"ה ולא דחברים אומה אחרת. ומפשטות דרש"י ביצה ו"א אומה שהי' תחת ממשלת הפרסיים. מצוה לגרשה ע"ד מצוה לשמוע ד"ח כמבואר בכ"מ וכדלקמן סה"ב כך מצוה כו' או מה"ת בכלל לא תמצא חן לב"ה ואסמכי' אהך קרא דהטעם שלא יהא מריבה בתוך ביתו:

סד

א
ובנים לא הי' לו ע' נדרים סד"א. ר"א בר סמכא על"ע מה"א וע' בקדושין סד"א.

ב
א"כ מאי אסהדותי' דרחב"א וע' ברכות יד"ב:

סה

ב
כשם שמצוה כו' כרש"י דכתיב הוכח למי שמקבלו ממנו. והוא בערכין טז"ב דדרש מתוכח אפי' ק' פעמים ועב"מ לא' א' דדריש מהוכח כו'. ועברמב"ם על המשנה איזהו אבידה כו' וידוע כי המקור נופל על המעט ועל הרוב כו'. שלא לומר עתו' ע"א ד' ס"עא. רש"י ד"ה אהדרינהו וע' יומא עג"א בשלמא ר' אמרו כו' ונימרו לי' מימר לא אר"יח הכי וע"ש ברש"י ד"ה אהדרי' וע' פסחים נג"ב לאו אהא אמרי וע' ירושלמי שבת פ"ו ה"א בגין דר' אבהו בעי למילף ברתי' יונית תליא לי' בר' יוחנן שמע ר"א ואמר יבא עלי ומדחשדוהו בזה שהוצרך לישבע מוכח דשרי. ובירושלמי מ"ק פ"ג ה"א אם יאמר אדם כך שנה ר"א אני שונה כדבריו יעו"ש בק"ע. ובירושלמי פ"ז דנזיר ה"א או דלמא לא שמע מיני אלא כו' אנא לא אמרי לי' איתוני ואנא מלקי לי' וכה"ג בירושלמי ברכות רפ"ג ועתו' סוטה לח"ב ד"ה כל כהן שהובא ג"כ מהירושלמי. וע' ברכות כה"א רש"י ד"ה שרי דודאי שקר העיד גניבא משמי' דרב. ושבת מח"ב בסורא מתני להא משמי' כו' יעו"ש קטו"א דאמר אתא אגרתא כי היכי דלקבלו מיני ובעירובין מז"א ונו"א וע"ש

בהגרי"ב דלא אמרה ר' יוסי רק כי היכי דלקבלו מיני' דנמוקו עמו. וערש"י ערובין לט"ב וב"ק צח"ב ד"ה לא תימא. וע' פסחים כז"א ואב"א בעלמא קסבר שמואל כו' וסבר אתני איפכא כי היכי דניקום רבנן לאיסורא וע"ש בפרש"י. ובעירובין יו"א אורייתא ונביאי וכתיבי דאמר רב הכי. וע' שבת קמה"א האלוקים עיני ראו כו' וע"ש קמז"א נשאל אתמר כו'. וע' ערובין יז"ב ומגילה י' ע"א אמר רבא האלקים אמרה כו'. וע' ביצה כ' ע"א אתון הכי מתניתו לה אנן אדבעי מיני' ר"ל כו'. ובסוכה יא' הכי קאמינא לך דשמואל אמרה ולא רב. ובכורות לו"א דאמר להא שמעתתא בלא סברא אנן משמי' דר' אלעאי מתנינן לה וע' גיטין מ' ע"א אנא כר"ש בר"י כו'. וע"ש ב' ע"א ד"ה דרשה זימנא אחריתא משמי' דרבים כי היכי דלקבלו מיני' וכן שם דע"ז. וע' נזיר ד"לט דמקשה ר"פ מברייתא והוסיף עליו תיבת חמש כדי להקשות וכתבו התו' לראות אם מדעתו אמרה למימרא דידי' שיחזור מדבריו ולא ידחוק לתרץ הברייתא כדבריו ומבואר דרשאי לתלות הלכה שלו בשם אדם גדול. ועבמ"א ס"קנו שהניח בצ"ע דבברכות כז"ב אמרינן שאסור לומר דבר שלא שמע מרבו ובפסחים קיג"א ארשב"י אם בקשת להחנק התלה באילן גדול ערש"י וע' ברשב"ם דמשום דנקיט לשון התלה נקיט לישנא דחניקה יעו"ש. וראיתי בפר"מג ובא"ר ובס' החיים שכתבו לחלק ואינם כעת ת"י לעמוד על דבריהם. ואולם תמהני שלא העירו מסוגיות הנ"ל הסותרות לזה וע' ברכות לג' ב' ודוק. וסבור הייתי לכאורא מכח הכרח הסוגיות הנ"ל דאף דרשאי לתלות בשם אדם גדול שקיבל ממנו ורק כשיודע שרבו אינו סובר כן ותולה בשמו להיפך לכן נענש ולזה נסמך אחר החולק על ישיבתו כו' וא"כ האיסור באומר דבר שלא שמע כו' היינו ג"כ שחולק על רבו ועבאדר"נ פכ"ד ומחליף חכמים זה בזה יעו"ש וזה מורה כדברינו ועדיין יש לעיין בכ"ז ואולם בשו"ת רמ"ע ססי' ה' כתב דה"ר שם מג"ב ולא היא לאשתמוטי נפשי' הוא דעביד עפרש"י וע"ש בפ"י דלא כפרש"י ולכן פוסק הרי"ף כרבא וע' מ"מ פ"ט מה' ברכות וכתב הרמ"ע דודאי מדת חסידות הוא דעביד הכי שתלה הנחלה ברבו ואי לאו דהוי קים לי' דהכי הלכתא לא הוי עביד עובדא כוותי' עכ"ל. ובאמת מסוגיא דנזיר משמע דר"פ סובר דמותר בכה"ג מדחשדו התם בזה והש"ס קאמר שפיר ולא היא דמ"מ י"ל שתלה ברבו כי היכי דליקבלי מיני' דבכה"ג שרי ולא הוצרך הרמ"ע להכחיש מסקנת הגמ' דלא עביד הך לאשתמוטי אלא משום דהכי הלכתא ולאו משום כיסופא אך ליישב פרש"י אמינא דמש"ה לא קיבלו ממנו דביבמות עז"א קאמר ת"ח שאמר דבר הלכה לאחר מעשה אין שומעין לו וע"ש בפרש"י. ואולם התו' דהתם כתבו דדוקא היכי דהוא נוגע בדבר ואזיל ג"כ לשיטתי' בברכות מג"ב דר"א פוסק כרבא משמע שלא היי גורס בספרו ולא היא וגם

בהגהות הגר"א מווילנא מוחקו. וע' יבמות נה"ב או איהו שקראי כו' וכשבועות כו"ב ברי"כ ורב אסי ועתו' ב"מ קט"ב ד"ה מסלקינן שלא אמר כן ר"ז אלא כדי להפחידו אחר כן. ואולם בל"ת בפתה"ש אות כ"ה והרמב"ם כתב שלא יאמר דבר שלא שמע מפי רבו עד שיזכיר שם אומרו וכ"כ הטור ופ"הבי משום דסתם כל מה שתלמיד אומר סוברים השומעים שמרבו שמעו ואם לא שמעו מפיו צריך להודיע מפי מי שמעו ע"כ והטעם שאפשר שיש לפקפק על הדבר ההוא ונמצא שמתגנה על ידו ומפני כן הקפידו ואמרו בע"פ קיב' אם בקשת להחנק התלה באילן גדול עכ"ל וא"כ מדבריו מבואר שהוא מפרש בפשיטות שעונשו שנחנק ולא הקשה המ"א כלום. ועב"ב קיא' א' אשלח לי' איכסף וע"ש ברשב"ם ועוד בכ"מ לרוב אשר יארך זכרם. ועח"א א"ז רש"א מברכות כז"ב דבדבר שאיננו מסברא לא יאמר אם לא ששמע מרבו וכיומא ס"ז בר"א ואינו מובן דלמה גורם לשכינה שתסתלק בשביל שאומר דבר מסברת עצמו ואינו תולה בשם אחר וגם בסוף מסכת כלה מפורש בשם חכם שלא גמר ממנו. ומיהו בתר"י וראי"ש מפרשי בפשטות שלא שמע מרבו ואמרו משמו וכן משמע בסוכה כז"ב דמיירי רק במילי דחסידות אבל התם איסורא קאמר ואולם ביו"ד ס"רמב ס"כד מפורש שלא יאמר דבר שלא שמע מרבו עד שיזכור שם אומרו וע"ש בב"י וט"ז דכל מה שמזכיר סתם סבורין שהם מדברי רבו ואם לא שמעו מפיו צריך להודיע מפי מי שמע וע"ש בב"הג שמציין מברייתא דברכות וא"כ דא"ז רש"א שרירין. ובזה ניחא דהרמב"ן דלמה ברכו את ר"א והוא לא נתחייב רק נע"כ הרב ותי' דהם אמרו מפי השמועה והוא אומר כך הוא בעיני והרי ר"א לא אמר דבר שלא שמע מרבי ולפ"ז א"ש אך לא משמע הכא כן דאמר לא שהפליגן בדברים כו': תסתיים דרי"ח ועי' בירושלמי תענית פ"ד אין הלכה: שנאי מנאי. וצ"ל דהיא ודאי עשתה שלא כדין ולא הי' בדרך שאלה אם אשה מותרת לשתות כוס של עקרין דאסור אפי' במקשה לילד עתוסי כתובות לט"א רק ששאלה בסתם על מצות פיו והוא לא חשש שכונתה לשתות ע"ז סם של עקרין דבלא"ה היא מצווה ג"כ על שבת והיא לא ידעה מזה וע"ע ביבמות לד"ב. ובלא"ה כבר קיימו ג"כ פ"ו כדאי' התם ועבא"הע סי' ה' סי"ב וע' שו"ת משיבת נפש סי' י"ח משש"ב:

סו

א

רפ"ו בפרש"י ד"ה והרי ממזר עלא"ז רש"א שהקשה הא דנקיט ומתה דאפי' בתה של הישראלית לא הי"ל בן ולא מתה אינה אוכלת כיון שניסת לממזר ונעשית חללה ומאכלת את אמה. ולכאורא יש לדחות כיון דהיא חזיא רק מה שנעשית חללה א"כ

הוי ג"כ כמו פומא דכאיב ליי ול"ד לממזר דלא חזי כלל. אך ז"א דא"כ בכהנית אלמנה שנישאת לכה"ג תהי' מאכלת וכן לאחר מיתה תהא מאכלת לעבדי' אף שהיא בעצמה אינה אוכלת וע"כ דהא דאוכלת בתרומה היינו כיון שהי' לה זרע מהכהן שהי' ראוי לאכול בתרומה ואף דאח"כ נעשית חללה או שמתה אף שבנה אינו אוכל ג"כ בתרומה כיון דמ"מ מתקיים זרעו הלכך אתיא לאסוקי. ועל"ק פה"א לענין מזונות. ועתו' זבחים ב' ע"ב ד"ה סתם. וע' בסוטה ז"א ולקמן קי"ט סע"א בפרש"י ועמש"כ בחידושי לעיל מב"א. ויש לעיין לתי' הט"ז ביו"ד סי' רכח' ובכ"מ דדבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור. וצ"ל דזה לא מיקרי דבר מפורש כיון דבקרא לא מוכח דאוכלת בתרומה רק דאמרינן דהויא ג"כ בכלל קנין כספו ולא שייך בזה דמיחזי' כחוכא. ובזה ניחא ג"כ מהא דעולא דגזרי שמא תמזוג כו' ועתו' לקמן ס"ז סע"ב ודוק. ועוד כיון דשאר קנין כספו אוכלת בתרומה וא"כ ליכא משום עקירת דבר המפורש בתורה וידעינן בהא דע"כ דמשום גזירה היא. וגם יש לחלק דהיכי שהתורה התירה לגמרי אצל אחד לא שייך לאסור משא"כ היכי שהוא רק כשניסת לכהן דמותרת משום דנעשית קנין כספו ובכה"ג שייך ג"כ לגזור שלא להתיר אצלה כיון שהדבר אין לה היתר רק משום שנעשית קנין כספו שהי' שלא כדין ולכן שייך שפיר לקונסה בהא. ועל"ק ר"ד צ"ד באחות אשתו במזיד דמותר ג"כ מדאורייתא מקרא דאותו ולא אותה. וצריך לחלק בין קנסא למידי דהרחקה דזה לא הוי דבר המפורש מה דידעינן ממיעוטא. וע' כתובות נא' סע"ב תו' ד"ה אונס. ועשעה"מ בפ"ט מהט"מ להרמב"ם דסד"א מה"ת לקולא וע"כ דהקושיא איך יכולין חכמים לאסור כיון שמפורש בתורה להיתר וכסברת הט"ז ביו"ד סי' קי"ז ובחו"מ סי' א' ובכ"מ. אבל להתו' דמסתבר להו די"ל דמדרבנן הוא דאסור ומ"מ יש כח ביד חכמים לאסור וע"כ דס"ל דסד"א מה"ת לחומרא יעש"ב. ולכאורא לפמש"כ המוהרי"ט דהא דסד"א מה"ת לקולא תליא אי מביא אשם תלוי בחתיכה אחת אע"ג דלא איקבע איסורא ולדידי' סדאל"ח משא"כ למ"ד דאינו חייב אלא בחתיכה אחת מב' חתיכות דלא בעי קביעותא לאיסורא וע"כ דס"ל ס"דא מה"ת לקולא וכשיטת הרמב"ם. ולכן פוסק ג"כ הרמב"ם בפחי"י ממעה"ק ה"י כחכמים דר"מ דהשוחט אשם תלוי בחוץ פטור. וא"כ י"ל דרב לשיטתו בכריתות יז"ב דלא בעי קביעותא לאיסורא ולכן כיון דהוי ספק לחוד אזלינן לקולא מה"ת וכדמסיק אונס דשרי רחמנא היכי משכחת לה. ועכ"פ מבואר מדבריו דלהרמב"ם דספק מה"ת לקולא ס"ל כסברת הט"ז ולהתו' דע"כ לא ס"ל הכי וס"ל לשיטה זו דסד"א מה"ת לחומרא. וע' באר יעקב סי' ק"י בחאו"ח בדס"ו ועשו"ת שיבת ציון סי' ל"ג ושו"ת דברי יוסף סי' מ"ח שהאריכו לפי דרכם בישוב קושית הח"וי

סי' קמ"ב עהט"ז שהקשה מריבית יעש"ב. ועתו' ביצה כג"א בד"ה ע"ג חרס בשמן רוקח בד"ה ואזלי י"ל משי"כ להוכיח דלא כט"ז. וע"ע בש"ות שמן רוקח ח"ב סי' י"ח שכיוון ג"כ לדברי השעה"מ הנ"ל ויעו"ש מה שהביא בשם בנו לדחות דזה לא הוי בכלל דבר המפורש דלא נלמד אלא מדיוקא הא אם נתפסה מותרת יעו"ש. וכבר הבאתי כעין סברא זו בתשובתי בשבת קל"ג א' ובחידושי לעיל יע"ש באורך. וע"כ מוכח דסוגיא דהכא דהוי מטעם סדלא"ח. ואף דהתו' כתבו בכמה מקומות ומכללן בגיטין מ' ע"ב חיישינן שמא זיכה לה ע"י אחר ועתו' שם ובתו' נזיר סג"ב מ"מ הכא לא מסתבר דסופו הי' ודאי ברצון משכחת שהיתה ג"כ אנוסה וכדקאמר כגון דאיכא עדים דצוחה מתחלה ועד סוף וא"כ ה"ה בדלא משכחת עדים הוי ספיקא. וע"ע בשו"ת שמ"ר ח"ב ססי' פ"ה מה שהביא מתו' חולין יב"א ד"ה פסח וקדשים מבשר תאוה לא פריך כו' והרי הכא הוי ההיתר מפורש. ועשו"ת בנין עולם ח"יוד שהרגיש ג"כ בקושיא זו והאריך לחלק. וע' בריש גיטין ואפי' לר"מ דחייש למיעוטא סתם ספרי כו' ולא קאמר כדלקמן גבי קיום שטרות כיון דבעלמא מדרבנן הכא הקילו דהתם הוי חזקה דא"א עם המיעוט ולר"מ סמוך מ"לח הוי מדאורייתא. וערש"י קדושין פ' ע"א ד"ה אם רוב כו' אבל ההוא דתנוק רובא דליתא קמן יעו"ש. ועשו"ת פני ארי' סי' נ"ח וע"ג וע' בדורש לציון יד"א בהג"ה. ועתו' חולין כח"א סה"ד אתא ודוק. ואולם בירושלמי דמאי רפ"ב פריך לר' אלעזר דחייש למיעוטא מק"ג דלמא מעמון ומואב היא. ולסברת התו' דחולין דלא חייש ר"מ רק מדרבנן ולהט"ז דהמפורש להיתר אין כח לאסור ואיך יבטלו לגמרי לחוש למיעוטא. וע"ע ביד אלי' סי' פ"ט. וע"כ מוכרח ג"כ דלא כסברת הט"ז ולכן כיון דחיישינן למיעוטא וא"כ י"ל דאלמוה לגזירה זו כאן אך באמת אין הדמיון עולה כלל בזה לסברת הט"ז והגע בעצמך אם נתערב חלב בשומן לאסור משום תערובות החלב וכי שייך לומר בכה"ג שההיתר מפורש משומן כיון דהאיסור רק משום תערובות והכ"נ מה מועיל שבילבל סנחריב דחששא זו לא הי' מקודם וכיון דעכשיו לא ידעינן אם המה מעמון ומואב ולכן אף דמדרבנן הוא איכא למיחש. ולכאורא נ"ל מדפריך היכי מקיים מצות אכילת פסח וקדשים ולמה לא מקשה טפי בפשטות דלר"מ דס"ל חובע"דא ועי' פסחים כב"א ובתו' וא"כ היכי מעייל חולין בעזרה אי נימא דבמקום נקב קשחיט וכמו שהארכתי בתשובה בסוכה ט"א להוכיח דלכ"ע הוי ספק עשה דוחה לספק ל"ת ואף לפי' התו' דהקושיא רק אי חייש מדרבנן מ"מ הומ"ל נמי מהקרבתן על המזבח גם היכי דלא שייך אכילה. ומצאתי בשו"ת יד אלי' סי' צ"א שהקשה ג"כ דאיך נשא ר"מ את בתו של רחב"ת ע"בפ הנזקין ולמה לא מקשה בפשיטות לר"מ דהכא י"ל דלא שייך ג"כ היכי דאפשר. ולא הבנתי מאין ההכרח שנולד

מנירון דלמא הי' מבתו של נירון דעמוני ולא עמונית ומ"מ קאמר שפיר דאפיק מיני' ר"מ וטפי הול"להק דהא ר"ע ג"כ חייש למיעוטא כדאי' בכריתות ויוסף אביו הי' ג"צ ונשא בתו של נקדימון. ובל"ה אף דרבא אכשר לרב מרי ועבד הבא עב"י הולד כשר מ"מ לנשיא בעינן גם אביו וע' בדורש לציון סוף דרוש ג' בישוב קו"הכנהג משמעי' ואבטליון וע' יבמות ט"ז סע"ב. ועפ"ד א"ש מהא דר"מ בסוף הוריות. וכן בהא דפתה"ש ודלמא עניש ליי'. ולכאורא יש להעיר בהא דר"ג דהקשה לר"י דכל דפריש והא לר"ג בחולין ה"ב ור"ג נמי הכי ס"ל דחייש למיעוטא. אך לפמש"ש בתו' דר"ג דהכא הוא ר"ג דיבנה ועוד דהא גם ר' יהושע חייש למיעוטא בפ"ג דבכורות ומ"מ קאמר לר"ג שכבר ביטלן ולא שייך לחוש בהו למיעוטא. וע"כ דכיון דהא דחיישינן למיעוטא הוא רק מדרבנן ולהכי לא גזרו בהא וכסברת התו'. ומיהו לא מסתבר דזה הוי ג"כ לא אפשר לדידי' דא"כ אף דלא הוי רובא מ"מ הוי מהני כדאמרינן בחולין לר"מ אלא היכי דאפשר כו' וע"כ דמהני לדידי' הך סברא גם אי חייש למיעוטא:

סז

א
תוס' ד"ה זו עתוס' כתובות ז"ב שהאריכו.

ב
תו' ד"ה אין חוששין דברובא דאיתא קמן כ"ע מודי. עבפרש"י קדושין פ' ע"א ועבחי' לר"פ האשה בתרא. באי"ד וכש"כ לענין איסורא. ולכאורא למה לא הביאו מפורש מברכות נג"א דס"ל לר' יוסי שמקטרות לכשפים ומפרש הש"ס משום דהוי נמי מיעוט לגמר את הכלים יע"ש ובחי':

סח

א
לאו מוכל זר נפקא ע' פסחים כד"ב ועתו' חגיגה י' ע"ב ד"ה לעבור:

ב
גלוי מלתא עב"ש ט"ו ס"ק ט"ז עי' ברמב"ם דכהן הנושא אשה שנבעלה לפסול לה היו לוקין אותו והא קיי"ל כרבא לגבי אביי בסנהדרין עו"א דבגלוי מלתא אין לוקין. ועברי"ש פ"ב מטבי"י מ"ג דהא דמסיק רב אשי בסוגיא דמשרת משום דהוי שני כתובים דאל"ה לוקין דסובר כסתמא דגמ' ביבמות דלוקין בגלוי מלתא. וענוב"י מ"ת חא"העז סי' ג' שנשאל מזה עדהב"ש ונדחק בדברים בלתי מובנים למעיין בכ"מ. ועבשו"ת שיבת ציון סי' כ' ועתו"לע בריש מכלתין ד"ה בתו מש"ש ועתו' יבמות לה"א ד"ה אע"פ. ועבלח"מ פ"א מאיסורי מזבח ה"ו ובפי"א מה"טמ ה"ב בכ"מ ובמי"למ ועשע"המ בחופת חתנים

דנ"ז בהג"ה ובמל"מ פ"ב מנזירות די"ז ועשע"המ פי"ב מת"מע וע"ע בנר תמיד לכריתות ט"ו תו' ד"ה ערות אחותך וע"ש כא"ב ד"ה וכתב שע"המ פ"ב ממ"א ועבנ"ת שם ה"א משי"ש בד"ה אמר אביי וע"ע בריש מכלתין בד"ה הנותן מזרעו למולך כו' וע"ש דכ"ו בד"ה רבא אמר. וע' בספרי ר"פ צ"ו ועב"ש כריתות ה"א דגם אביי חזר בו. וע' בקדושין עז"ב אמר רבא לא יאמר גרושה בכה"ג ותיתי כו'. ומשמע דבגלוי מלתא עמ"הד דלא גרע מכהן הדיוט ויש לחלק. ובעיקר הוכחת הר"ש דרב אשי ס"ל דלוקין בגלוי מלתא ליכא הוכחה כלל דהא למ"ד דאין לוקין גם בגלוי מלתא ע"כ דסובר הטעם דאעמ"הד כיון דחמיר לא ניתן לכפר ענשו במלקות וכמובא לא"ז רש"א בסנהדרין סד"ב וכסנהדרין מג"ב שכל המתודה יש לו חלק לע"הב וא"כ ה"ה בגלוי מלתא וכמש"כ בכ"מ ועי' ריש מכות ב' ע"ב והארכתי בזה בחי' למכות וא"כ ל"ל הכא דאעמ"הד דהא הכא לר' יוחנן קיימינן דח"ש אסור מה"ת ולהירו' רפ"ו דתרומות מודה רשב"ל באיסורי הנאה וכיון דבשיעור שלם מהני מלקות ומכ"שכ בח"ש דקיל דניתן לכפר במלקות. ובזה נדחה ג"כ הוכחת הפ"י והאחרונים מהא דביצה ז"ב דלכת"ר חמץ ול"ב שאור ואף דידעינן מק"ו הא אעמ"הד להסוברים דלא הוי ב"י לאו הני"לע. ותירץ דזה לא הוי רק גילוי מלתא ואטו משום שהוא שאור נפיק מכלל חמץ וכבר העיר הפ"י [לוח התיקון: בש"מק] ותמהני שלא העירו מסוגיות הש"ס הני"ל אך י"ל דכיון דהקושיא רק למ"ד שבגלוי מלתא ג"כ אעמה"ד וכיון דחזינן דמהני מלקות לענין אכילה דחמיר דהא לענין אכילה כ"ע לא פליגי ומכ"שכ לענין ביעור דמהני מלקות דהא קיי"ל כל ח"כ שלקו כו' וכן מוכרח לומר כוונת התו' חולין קטו"א ד"ה מה לחמץ וכרת גופא ל"ל דאעמ"הד. אך לפמש"כ הרמב"ן בסוף מכות בישוב קושית המאור שם דמלקות חמיר כיון דלא ניתן לכפר כמו כרת למ"ד כל ח"כ שלקו נפטרו כו' וא"כ לדידי' באמת מלקות חמור ול"ל דלהכי אעמה"ד. וע' כתובות לג"א ודלמא מ"ח דאף דנידון בחמורה וכא"ז רש"א מ"מ חמור לענין התראה משא"כ היכי דנאבד מן העולם וע' ב"מ פו"א יעו"שה ולפמ' שכ הרמב"ן הני"ל הרי ע"כ דמיתה חמור שהרי אם עשה תשובה כו' וי"ל ועי' כתובות לז"א בהצריכותא משום דלא חמור איסורא יעוש"ה ובזה הי' ניחא ג"כ לכאורא מה דק"ל בר"פ הערל ויאמר תושב וא"י שכיר דהא קיי"ל כל ח"כ שלקו וא"כ נ"מ לענין מלקות ועי' קדושין דד"א דמשני רבא מתושב ושכיר ואביי דחי לי' משום מלתא דאתיא בקו"ו. ולפ"ז ניחא דלמ"ד דאין לוקין גם בגילוי מלתא ע"כ משום דס"ל דלא ניתן לכפר כלל במלקות ולא מהני מידי והרי הכא ידעינן האזהרה גם לזר האוכל קודש. ועכ"מ פ"כ מעדות ה"ב. אך קשה בהרגו אין נהרגין לפ"ז ההורג גופי' למה הצריכה התורה מיתה דחמיר מעדים וצ"ל דהצריכה

התורה לבער הרעה שלא ירבו ש"ד משא"כ בעדים כיון שהוזמו קודם נהרגין ולא סגי בכיפה כמו בעדות מיוחדת בסנהדרין פא"ב ועדיין יש לדון ואכמ"ל. ועתו' חולין יא' א' נליף רובא מק"ו וס"ל כהסמ"ג דהא דאין עמ"הד דלא ידעינן עונשו כמה אבל רוב וחזקה לא מהני לעשותו רק כודאי. ועב"ק לב"ב מאי פטור לא סגי כו' ועתו' יבמות להי' שהקשו מהא דאמר רבא יבמות נו' גבי אשת כהן שנאנסה שבעלה הי' לוקה עלי' משום זונה ומשום טומאה ולא לקי נמי מקרא דכי תהי' לאיש זר: וי"ל כיון דקרא לענין תרומה ורבא לטעמי' דאין לוקין בגלוי מלתא ויבמות ס"ח דמשני גלוי מלתא ג"כ לא אזלא לרבא וע' מרגניתא טבא לס' המצוות בשורש ה' וע' תבואת שמש האס"ב ר"פ יח'. ועתו' פסחים לב' סע"ב. וע' סנהדרין עג"א וכי עמ"הד ולסברת א"ז רש"א י"ל דלא ניתן לכפר כיון דאפי' בהרגו ניתן לכפר ולמסקנת התו' ד"ה להצילו ועתו' עז"א ד"ה קסבר ובזה י"ל דפלוגתא דר"ש ורבנן כסברת התו' דר"ש ס"ל דמצילין הנרדף בנפשו של רודף ולכן ל"ל דאעמה"ד. ועתו' סנהדרין נג"א ד"ה השתא ודוק. וע' בסנהדרין סו"א אין לי אלא אביו ואמו חד מיני' מנין ת"ל כו'. ויש להקשות דלכתוב או אביו או אמו מות יומת וידעינן על שניהם מכש"כ. ונ"ל דאמרינן ערות אחותך בת או בת אמך לא תגלה אין לי אלא בחדא אביו שלא בת אמו בת אמו שלא בת אביו מנין ת"ל כו' ואע"ג דזה כש"כ מ"מ ס"ל דאע"מהד גם בגלוי מלתא וה"ה נמי הכא. אך קשה דאיתא דאפי' קילל אביו ואמו לאחר מיתה דחייב דהוי"א דנליף בק"ו ממכה שעשה שלא בעמך כבעמך ת"ל אביו ואמו קילל. ולפז"ק דל"ל קרא דאם קילל לאח"מ דחייב הא ק"ו שאתה דן לחומרא וסופו לקולא אינו ק"ו ואי אמרינן דלאח"מ פטור א"כ פעמים שאביו מת ואמו חי' וקילל שניהם ביחד ויהא חייב דאין כאן קילל אלא אחד דהא על אביו הוא פטור אבל אם אומר דחייב נמצא שהוא פטור דהא קילל שניהם והשתא לפי הסברא שאם קילל שניהם פטור הוא קולא דאתיא לידי חומרא וא"כ ל"ל קרא אע"כ דאם קילל שניהם ביחד דחייב ואכ"ק דלל"ק להכי וע' זבחים מד"א הייתי אומר על החמורות כו'. וע"ע בשו"ת הגאון רע"א סי' קכ"ו בענין או לחלק: וע' חולין לז"א בה"ד דתיתי בק"ו ויש להבין והא קי"ל דא"ע מה"ד אבל לגי' התו' ביומא לז"ב דלרי ירמי' בנבילה וטריפה א"ב וא"כ הוי לאו הנל"ע ועתו' חולין פ"א ודוק. ואביי דפליג התם ביומא אזיל לשיטתי' בתמורה ט"א ובסנהדרין עו"א ובזבחים קו"ב וע"ש בלש"ז דבגלוי מלתא עמה"ד ולהאי סברא דטריפה אינה חי' וא"כ הוי גילוי מלתא ושפיר אעמה"ד והא רבא דאמר בסנהדרין דע"ט ע"א הטריפה פטור ואת המסוכנת חייב וא"כ במסוכנת אפשר שתחי' ובטריפה עומדת למיתה: ועתו' ב"ק ב"א סה"ד ולא זה כו' אלא ללמדך שאעמה"ד וע"בס הכריתות בית א' אות מ"ז

[לוח התיקון: י"ז] שתמה דהא מצינו כמה ק"ו גבי שן ורגל וכן לר"ט דמחייב בקרן נ"ש בחצר הניזק והיסב דבריו לכוונה אחרת יעש"ב. ועבר"פ שה"ע דמשמע דאיכא מאן דל"ל ק"ו אם מפי אחרים חייב מדאצטריך ג"ש דתחטא ועל"ק מד"א ק"ו להחמיר וכן בכ"מ ועתול"ק מ' [לוח התיקון: מ"ט] סע"ב. וע' במכילתא ס"פ משפטים וטבחו ומכרו אם על הטביחה חייב על המכירה לכ"שכ אלא דאעמה"ד ולקמן ע"א אמר רבא ש"ה דא"ק וטבחו כו' תדבר"י כו' ומשמע דתדבר"י אזיל בשיטת המכילתא דסתמא הוא ר' ישמעאל דלא מוכח מהכא להקיש דאעמה"ד. ואולם רבא ס"ל להדיא דגם בגלוי מלתא אעמה"ד למש"כ בס' מדות אהרן פ"ב חי"ג הואיל ואדם דן ק"ו מעצמו לא ניתן לענוש מהדין פן יש איזה צד פירכא וטשו"ת [לוח התיקון: וע' שו"ת] נוב"י מ"ת חחו"מ ס"י ס' בהג"ה. ולפ"ז מסתבר דלעולם אין כח ביד הק"ו להוציא מחזקתו. וגם הכא י"ל בהיפך דטובח יותר חמור כיון שעשה שינוי בגוף הדבר. וע' בה"ע שער ד' פ"ב שרק בד"נ אין לחייבו היכי דל"כ בקרא בהדיא ואמנם לסברת א"ז רש"א כיון דחמיר לא ניתן ענשו לכפר וכן להסוברים משום דאין כח ביד הק"ו לפעול ב' מדריגות איסור ומלקות וע' רש"י חגיגה ספ"ק ד"ה ובתו ותו' ב"ק ב"א ודד"ב ד"ה עדים. ומעתה למאי דס"ל לרבא בסנהדרין עו"א דגם בגלוי מלתא אעמה"ד וע"כ דס"ל הטעם משום דלא ניתן לכפר וע' בתמורה ט"א יעש"ה ולכן קאמר שפיר להקיש טביחה למכירה דהא שפיר ידעינן מק"ו. ולפ"ז נדחה ג"כ משי"כ בתשובתי השני' ביומא ס"ג ב' להוכיח דלתדבר"ש ע"כ דס"ל דמעששד"ר ואכמ"ל. וגם יש לדון עוד להיפך לפלפולא לפמ"ד במכות יג"ב אמר רבא כו' ור"ע סבר לאו שניתן כו'. ולכאורא א"כ תיקשי ח"כ נמי כיון דח"כ ל"ב התראה מאי אמרית שאם כו' השתא לא עבדי אבל לשנויא קמא הוא נתינת טעם לפי שב"ד שמ"ע מוחלין ולהכי יש לחלק ברשעה המסורה וכו' ועלא"ז רש"א ומוהר"ם. וצ"ל דמש"ה לא הוי ב' רשעות דאל"כ לא אצטריך כלל לאו לח"כ כיון דל"ב התראה וע"כ דהלאו אתיא להורות דאם לקו נפטרו מטעם שאם עשו תשובה כו' ולכן בכרת אין נ"מ בין אתרו ביי. ומיהו לפמ"ש הרמב"ן במלחמות בסוף מכלתין בהי"ד חלוקין ער"ח בהא דלא פשיט מר"ע די"ל דהכ"ק שאם עשה תשובה בחמור ולכן דנין אותו [לוח התיקון: תשובה וכו' ולכן דנין אותו בחמור]. ועשו"ת נוב"י מ"ת חאו"ח סי' קכ"ח שנשאל בקושיא הנ"ל ולא העיר מדברי המאור והרמב"ן הנ"ל. ולכן כיון דכשלקו נפטרו כו' ולא הוי ב' רשעיות. ומיהו לפ"ז למאי דמסיק השתא אתרי ביי לקטלא כ"ע לא פליגי וע"כ משום ב' רשעיות וא"כ למה לר"י ח"מ ב"ד ישנו בכלל מלקות ולמה אין דנין בחמורה דמ"מ לכ"ע לא מהני שאם עשו תשובה. ועכ"פ לרבא דלא ס"ל כסברת רש"א בהא דאעמה"ד וע"כ דס"ל

הטעם דלא ניתן מדת הק"ו למידן ד"נ פן יש צד פירכא לסתור הק"ו וא"כ לענין ט"ומכ אם נאמר משום דלא ניתן לכפר א"כ כיון שמכר י"ל דענשו חמור ואעמה"ד משא"כ לענין הטעם דאדם דן ק"ו מעצמו וא"כ לרבא לשיטתו והוצרך לומר מקיש כו' אבל ר"י"ש דהוא סתם מכילתא אזיל ג"כ בשיטתו דפלי"ג אר"ע וסובר דח"כ ישנו בכלל מלקות ולדידי י"ל משום דענשו חמור ולכן קאמר דאעמה"ד. ואף דלקמן י"ד סע"א קאמר דלרבנן נמי אעמה"ד ועבחי' ליבמות ה"ב ברי"ע לשיטתי' ומשש"ב וער"מ בהקדמתו לסהמ"צ לחלק בהא דאין מזהירין דאם העונש מפורש בקרא דלא ענש אא"כ הזהיר בכה"ג מצי למילף וע"באב חיו"ד סי' ל"ב. ועפ"ז הארכתי במ"א לפלפל במכות ג"א תו' ד"ה באומר שתמהו עא"ז רש"א מת"ו ב"ק ע"ב דלגבי ל"ש כאשר זמם ולא כא"ע דאעמה"ד דאי אין לוקין בגלוי מלתא וע"כ משום דחמור לא ניתן לכפר וממילא דהכא לא שייך זה ורבא לשיטתי' דלא ס"ל הכי וכמשל"ע והארכתי במ"א. וערא"מ פ' שמיני ד"ה מבשרם לא תאכלו דאעמה"ד שמא גזירתה כתובה כו'. וערש"י זבחים יד"א ד"ה חוץ ומיהו כרת לא נפק"ל דהא ק"ו מכח כו'. וע"כ דא"ל אמעה"ד בדיני שמים ורק דהתם קאי לר"ט [לוח התיקון: לר"ש] ולדידי' עמה"ד וכסני עד"א. ועתו' מכות יד"א ד"ה ואידך. ועפמש"ל יש לדחות קושית א"ז רש"א בקדושין יב"א ואימא ב' פרוטת כיון דאפיקתי' כו'. עדהתול"ע דד"ב ד"ה מעיקרא דדינא לתי' הל"ל דלמא לב"ש דקושטא הוא דבעי דינר ל"ל כי יקח למידרש מיני' כסף יע"ש. ויי"ל דב"ש לשיטתי' בביצה ז"ב דיליף מק"ו שחמוצו קשה וע"כ דס"ל דבגלוי מלתא עמה"ד וא"כ ל"ל הטעם דאעמה"ד כסברת א"ז רש"א דלא ניתן לכפר וא"כ ליתא לק"ו דר"ט אליבא דהלכתא וא"צ לפרש הסברא דהיכי דמיפרך ק"ו אמרינן דיו וממילא ליתא לתי' הא' דתו' קדושין לב"ש דס"ל כרבנן. ועתו' פסחים פו"א ד"ה אמר רבא כו' דפריך אפי' לר"ט. ונ"ל לפמש"ע רש"י ד"ה בתמיד דהאיבעא למ"ד דדחוי' בצבור ולעיל עח"א מסיק דלר' יוסי טומאה דחוי' בצבור ור' יוסי לשיטתי' לעיל י"ח סע"ב ולמדנו שלישי בקודש ע"ש בפרש"י ותו' כמ"ד דהיכי דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו ועתו' יבמות רד"ז ובסנהדרין להי"ב ד"ה שבת וקדושין י' ע"ב ד"ה זו ודוק. ואף דר"ש נמי ס"ל אין בגבנ"ט מ"מ צריך לאוקמי לכ"ע ובפסחים כ"ב מאן שמעית דאבגבנ"ט ר"ש ובחולין צ"ט ריי"ח ב"ב ועתו' קדושין דס"א ד"ה כל ודוק.

ב

שהיו שניהם חבושין על"ק עא"ב וע' בחולין יא"ב דדחי זה דאפי"ה אין אפוטרופוס לעריות וכן בנדה ל' ע"ב חיישינן שמא שומר האיסורין בא עלי' וע' כתובות יב"ב ובתו' שם ע"א ד"ה ואין. וע"ע בשו"ת שיבת ציון סי' ס"ז ועב"ש ר"ס קנ"ו:

ע

א

ר"פ הערל וכל הטמאים על"ע סו"א. בתו' סה"ד מה לפסח פנ"ק עכ"ס לקמן עג"ב.

ב

ושמעינן לר"א כו' עתו' קדושין טו"א ד"ה ואידך וצ"ל דכתבו כן לרבא ביבמות קד"א ולאביי דמשני איפוך לא מוכח מידי לר"א. וישנו לפ"הד ע' לעיל ה"ב ומש"ש. תו' ד"ה שכן וכדלעיל ה"ב ובכ"מ.

עא

א

גבעוני ובס"א גבנוני והוא כגי' הערוך בניקטורה הדרים בערי גבנונים וע' ברש"י ע"א כז"א. וערש"י קדושין ע' ע"ב ד"ה גובאי גבעונים כו' יעש"ה.

ב

רב פפא אמר כגון דכאיב כו' הומ"ל כשמעתי' לקמן עב"א דבשעת עשי' הוי יומא דעיבא. רש"י ד"ה מעוי לא נמצא מקומו ובסוטה יב"א דלשמעינהו ומעוי בהדי' וע' שבת קלד"ב. ודלמא פסח הבא בטומאה ע' קדושין רדל"ח ודוק:

תו' ד"ה ערל מקבל הזאה תימא כו'. ולכאורא יש לדחות קושיתם דהא ברש"י שם פי' שהרי לא מצינו בתורה שהוזקקה לטבול לנדתה תחלה ולקבל הזאה וטהרה כשתטבול. ולכאורא הא גופא אכתי תיקשי דמהיכן ילפינן לי' שההזאה צריכה להיות קודם טבילתה. וי"ל דבאמת מהכא ילפינן כיון שקבלו ההזאה כשהם ערלים וא"כ י"ל דשפיר הוי פסיקא לי' מהא דקי"ל דבנדה מזין עלי' והיא טהורה וע"כ דהתם הטעם דילפינן מאבותינו שהיזו עליהם כשהיו ערלים וכנ"ל. עוד נ"ל בישוב קושית התו' לפמ"שכ הרא"ש בשלהי דע"ז דיש להביא ראי' מהא דנדה מזין עליו כו' כי היכי דהזאה מועיל בימי נדות הכ"נ מהני טבילה מקמי הגעלה. ושמעתי אומרים בשם אבא מארי ז"ל דמזה בעצמו הוליד הרשב"ם את דינו דטובל ושרץ בידו לא מהני דהא גם להרא"ש תיקשי דאכתי כשטובלת תחלה מאי מהני הטבילה דא"כ ודאי דהוי כטובל ושרץ בידו. וי"ל דמזה בעצמו הוכיח ה"ד התם מי חטאת שנטמאו מטהרין שהרי נדה שנטמאה במת מזין עלי' והיא טהורה וע"ש בפרש"י שלא מצינו בתורה כו' ולפ"ז י"ל בפשיטות דלהכי בנדה שנטמאה במת מזין עלי' והיא טהורה דאי תטבול תחלה הוי כטובל ושרץ בידו שהרי היא טמאה טומאת מת אבל ההזאה לא בא לטהר רק בימי טומאתה שהרי הוא מזה ביום ג' אף שטומאתו עליו. ולסברתו הנ"ל שהביא ראי' מזה שמצינו בכ"מ שההזאה קודמת לטבילה וע"כ דבאמת לא באה ההזאה רק להכין אל הטבילה והיא אינה המטהרת ע"כ

שמעתי בשמו. ומצאתי בשו"ת יריעות האוהל שהאריך בחקירה זו. ועי' בשו"ת רשמי שאלה בריש ח"ב שהאריך לפלפל בזה לפי דרכו. ועתו' שבת קיא"א סה"ד לא ס"ד כו' יעש"ה ודוק. ובזה יש לדחות ג"כ קושית התו' דהכא דהא דמהני לנדתה כיון שהיא טובלת אח"כ משא"כ בערל שאינו יכול למול כנ"ל לכאורא ועדין יש לדון בזה. וע' בברכות כב"א בפרש"י השייך לדף שלפניו ואלא לאו כו' קתני להודיעך דאפי' היכא כו'. ולכאורא תמוה לי לפמש"כ הרא"ש דע"א בשם הרשב"ם דדוקא מגעילן או מלבנן תחלה אבל אם הטביל תחלה הוי כטובל ושרץ בידו והרי הכא תליא בפלוגתא דר"י ורבנן דלרבנן במשמשת וראתה נדה אע"ג דטומאת קרי קודמת פליג ר"י דאתיא טומאת נדה ומפקעת הטבילה דאין טבילה אלא המטהרת ולרבנן מהני טבילה במשמשת וא"כ לרבנן מבואר כדהרא"ש ולהר"י כשי' הרשב"ם ולכן אף דכבר נתחייב בטבילה מתקנת עזרא לא מהני עכשיו להפקיע טבילתו דהוי כטובל ושרץ בידו. ועירו' ברכות ספ"ג ואפי' באתה לו טומאה חמורה לבסוף נשמעינה מן הדא כו' יעש"ה ובמש"ל דתליא בפלוגתא דר"י ורבנן באמת יש לחלק קצת דהרי כאן הוא בשתי טומאות נפרדות ולהכי מהני אף שהוא טמא מחברתה אבל לענין הכשר כלים גם לרבנן הוי כטובל ושרץ בידו. אך לפ"ז נסתר בפשיטות קושית הרא"ש על הרשב"ם מסוגיא דזבחים דשם הוי ג"כ שתי טומאות נדה ומת וא"כ אין ראי' מזה ג"כ לשיטת הרא"ש דלגבי טומאה אחת ודאי דהוי כטובל ושרץ בידו. אך לפי' הרשב"ם לפ"מ שהבאתי לעיל דמסוגיא זו הוכיח את דינו א"כ יש הוכחה לכאן במכש"כ דטומאה אחת לא מהני. וראיתי בר"ן בפ"ב דפסחים בברייתא דהלוקח כלי תשמישן כו' בד"ה מדיחן ומטבילן כו' אבל אם הטבילו תחלה הרי הוא עדיין בשעת טבילתו בטומאה כטובל ושרץ בידו וכו' ומיהו כ' הרמב"ן ז"ל דלכתחלה הוא שצריך לעשות כן כו' אבל בדיעבד אי אפיך לית לן בה וכו' יעש"ה. וא"כ נסתר משי"לע בפלוגתא דר"י ורבנן לשיטת הרא"ש ויש לפלפל טובא:

תו' ד"ה לא ניתנה ומ"מ קיים מעצמו. אך לפמש"כ הר"א ממיץ ה"ד מל ולא פרע כאלו לא מל ה"מ בקטן מהא דקטיעא ב"ש. ובאמת מהתם אין כ"כ ראי' דאולי הי' מבני קטורה דנצטוו במילה ולא בפריעה לדעת הראשונים ולהכי מל מעצמו ולא לשם גירות ממש וע' יבמות מז"א וע' פסקי רקאנטי אות תקצ"ח שכתב וטעם הדבר הוא בב"ר דאמר התם באברהם לא נאמר את ב"ע לפי שלא הי' צריך אלא חיתוך וא"כ מבואר דלא כהתוס'. וצ"ל דהסוגיא דהכא משמע שלא נצטוה כלל ואפי' על ב"ב הקטנים שהרי יצחק הי' נימול לח' וא"כ הי' פורע את בניו. ועבישי"ש ביבמות פ"ח שחולק עהרי"א ממיץ וע"ע בירושלמי דמכלתין דדריש מהמול ימול ורב מוקי לכשנולד מהול וכהמ"פ דרב לטעמי'

דלא ניתנה פריעת מילה לא"א. וא"ל לרש"י קדושין כה"ב ובתו' מנחות נה"ב והא בע"א כז"ב אמרינן גבי צפורה דעבדא איהי ואתחלה. והתם לרב קיימינן ולדידי' לא ניתנה פ"מ קודם מת"ת י"ל דה"ד ואתיא אחר וגמרה היינו שהטיף דם ברית. והארכתי במ"א לדעת הרמב"ם דבני קטורה חייבין במילה א"כ בלא"ה היתה צפורה חייבת למול. ומזה ראי' לרש"י בסנהדרין נ"ט דלא נתחייבו במילה רק ו' בני קטורה לחוד ועש"א ססי' מ"ט ועבנ"א פי' יתרו מסנהדרין צ"ד רב אמר שהעביר ח"ח ולהרמב"ם דב"קט חייבין במילה וע"כ דלא כדין עביד יעש"ב. ולפי"ז ליתא דרב לשיטתו דס"ל דבני קטורה לחוד נתחייבו במילה ודלא כרמב"ם ואף דצריך לפרוע דהא א"א לא נצטוה על הפריעה רק מהלל"מ וא"כ הרי באותו שעה עדיין לא נאמרה תורה ורב לשיטתי' דבימי יהושע נאמרה ומה שהקשה עוד הבנ"א דלהך טעמא דאיתא ביבמות דלא נשבה רוח צפונית דלא ליבדור ענני כבוד איך לא חשש יתרו לסכנה יעש"ב ולפ"ז להתו' דלא מלו במדבר היינו דלא פרעו וגם כיון דמשה יצא לקראת יתרו מחוץ למחנה ישראל ואפשר ששם לא הי' כלל ענני כבוד והי' יכול שמה למול ועדיין יש לדון בזה דלמה לא מלו ישראל בכה"ג. וע"ע בחתם סופר חאו"ח ס' ר"ו יעש"ב. וכבוד גיסי הח"ושנ השלם מ' דוב בער יפה ני' בן מר חותני הגאון רמ"ג ני' השיב דבר הגון על קושית הבנ"א דרב לטעמי' בשבת קלה"א דס"ל הלכה כת"ק ופהתו' בשם בה"ג דלכ"ע צריך להטיף אבל שמואל ס"ל הלכה כרשב"א ולב"ה א"צ להטיף עכת"ד: רש"י ד"ה חבושין ומצות מילה מוטלת כו'. פי' שעל הפסח מנו מקודם שליח אבל למול אינן יכולין למנות שליח כיון שחבושין בבית האסורין ואין מצוי להם למנות שליח אבל הא ודאי דלכ"ע יכולין למנות שליח על המילה. ואולי דלהש"ך בחו"מ סי' שפ"ב דהאב עובר בעשה א"כ כשלא יעבור זמן המילה של אותו יום צריך להמתין עד שיוכל לקיים בעצמו. ועשו"ת בית אפרים חחו"מ סכ"ח דתליא רק כשהמצוה בגופו כמו תפילין וכ"כ הריטב"א ובתו' ריי"ד לקדושין רפ"ב דמה"ט לא מהני שליחות להניח תפילין או לישב בסוכה כיון שצריך לעשותה בגוף האדם דלא מהני שליחות רק לענין גוף המעשה עכת"ד. וכן בהשבת הגזילה דהוי רק מכשירי מצוה שתגיע לידו וגם לא בעי לעשותה בגוף האדם בעצמו ואף היכי שהחיוב מוטל גם על חבירו כמו בסוכה מ"מ יוכל להוציאו ג"כ כמו בברכות דכל ישראל ערבין. וע' בפאר הדור להרמב"ם סנ"ב שהובא בלח"מ פי"א משופר ושו"ת מוהר"ם אלשקר סי' ח דע"כ מצות יום תרועה היינו השמיעה והא דמוציא עם שבשדות אע"ג דלא שמעו כיון דאניסי וא"א להם לבוא לב"הכנ הקילו ער"ה להי"א. וע"בחי לעיל דף ה"ב ובזה השבתי להמופלג הח"וש י"א מו' נחום נאמן ז"ל מק"ק מארימפאליא עהש"א ס"לה אי

נשים חייבות בכתיבת ס"ת כמו במזוזה אף שאינן בכתיבתה והא קי"ל כל מילי דאיהו למ"ע לא משוי שליח ועבנו"בי מ"ת חאה"ע סי' ס"ט ובסי' ע' ובדל"צ דרוש י"ג. ואולם למ"ד במנחות ל' ע"א הקונה ס"ת מהשוק כחוטף מצוה מהשוק ופרש"י דמצוה עביד וא"כ האשה חייבת בכתיבת ס"ת כמו במזוזה דאם היתה מוכנת מכבר ג"כ קיים מצותו דעיקר המצוה שתהי' המזוזה על פתח הבית והכתיבה הוי רק מכשירי מצוה. אך לדעת א"ז רמ"א ברהס"ת דלא יצא כלל י"ח דומיא דהניחו לו אבותיו בסנהדרין כ"א ע"ב. ובאמת הרמב"ם לא מייתי הא דקנה ס"ת מהשוק וע"כ דס"ל דלא גרע ירושה מקנה מוכנת והרי"ף וראי"ש וטור נקטו להיפך ועתו"ח סנהדרין כ"א דמי שכתב ס"ת לעצמו ואח"כ נאבדה שצריך לכתוב לו ס"ת אחרת וכן בהקדישה וכבר השיגו האחרו' דעיקר המצוה בכתיבה לחוד וע' במכות ח"א לענין חרישה אלו מצא חרוש כו' וכן בסוכה ולפי"ז היכי דהכשר המצוה בעי דעת משלחו כמו בהפרשת חלה ותרומה הוי בתורת שליחות משא"כ לענין מזוזה דלא בעי דעת משלחו אבל בס"ת דבעי שיכתוב בעבורו דלא יצא רק במצוה לכתוב. אך י"ל כמ"ש הפרישה שחולק עהב"י דדוקא בימיהם שלא הותר בע"פ הי' צריך ללמוד מס"ת המתוייגת כהלכתה אבל בזמנינו שאין למדין מתוכה בעי כתיבת ס"ת ופירושיהם וא"כ הוי המצוה בכתיבת ס"ת רק שיהי' מוכן ללמדה והכתיבה לא הוי מגוף המצוה מדמהני שליחות וכדאמרן. ואולם בנחלת יעקב לשבת דף ד' בהג"ה דהא דלא מהני שליחות במידי דלמ"ע השתא היינו במידי דאין המעשה קיים כלל בלי שליחות הבעלים משא"כ היכי דהס"ת כשר יעש"ב וא"כ ניחא דהש"א בפשטות וכנ"ל. ועפ"ד הקצה"ח נפשט ג"כ ספיקו של המבי"ט שהובא בספרים לענין כתיבת ס"ת כשאין כ"י מהודר כמו בסופר אומן או דמצוה בו יותר מבשלוחו. דנ"ל דה"ד מצוה בו גם במכשירי מצוה וכרפ"ב דקדושין דרבא מלח שיבוטא היינו כשתעשה המצוה על ידו יותר בשלימות שאפשר שהי' רבא רגיל בזה וכמו בענין מזיגה דאמר רב יוסף דמי כמזיגה דרבא וכערובין נד"א ונדרים נה"א אך למ"כ למעיין וע' שבת קיט"א בר' אבהו וברש"י שם ע"ב ד"ה מהדר. שוב ראיתי במקנה לקדושין שם דאי בקדושין הוי המצוה מפ"ו לחוד הוי מכשירי מצוה ול"ד לדר"ס דמפורש ההכנה ג"כ והכינו אשר יביאו כו' יעש"ב והיינו גוף המצוה ויש לפקפק. וע' שבת קלג"ב ואנוהו בלבלר אומן הרי דתיבות ג"כ בכלל הידור וע' גיטין כ' ע"א ובסוכה לג"א ומשום ואנוהו כו'. ואף דבהגי' אות אחת כאלו כתבו מ"מ בהניחו לו אבותיו כתובה אות א' לבד העלה הש"א סל"ד דלא יצא י"ח מ"ע זו יעש"ב.

תו' ד"ה מ"ט לא מהול כו' ועמ"ק טו"ב ת"ש כל אותן שנים כו' ובסוגיא דהכא לא מצינו שהי' מנוזפין ולפי"ז משמע לכאורא דדין נזוף כדין מנודה ועל"ק ט"ז סע"א נידוי שלנו כו'. ועבמ"למ רפ"א מהתומ"ס שהקשה מחגיגה ו"ב שבטו של לוי שלא עע"ז הקרובה ופרש"י משלהם והניח בצ"ע דבמ"ק מבואר דישראל בעצמן היו משלחין קרבנותיהן. אך יש לדחות דסוגיא דהכא אזלא לר' ישמעאל דס"ל בחולין יז"א וכדמוקי רב יוסף התם דבשר תאוה נאסר במדבר אלא שהצריכו להקדיש ולהקריב החלב והדם לאכול הבשר וא"כ לר' ישמעאל ע"כ לא משכחת כ"א שהקריבו שלמים מדכתיב אך כאשר יאכל כו'. אבל התו' התם אזלי לר"ע ולשיטתו דלא נאסר להם כלל בבשר תאוה וא"כ אין הכרח כלל מן הפסוקים שהקריבו שלמים ואולם התו' דהכא תמהו דמנ"ל לרב יוסף דשלחו קרבנותיהן ודלמא לא הקריבו ושמא יש הוכחה מן הפסוקים. וע"כ דאזלי לשיטתי' בזבחים עד"ב ד"ה והא בעי סמיכה שהוכיחו דע"כ לא שלחו רק תמידין דהא שלמים בעי סמיכה והם היו מנוזפין יעש"ב וע"כ דהסוגיא דהכא אזלא לר"ע דלא נאסר להם בשר תאוה דהיכי אכלו בשר במדבר והרי שלמים לא הי' רשאין להביא משום סמיכה והם היו מנוזפין וכקושית התו' וגם דאיך הקריבו תמידין דלא הוי מן המותר לישראל וע"ש חגיגה דד"א סד"ה אלא דמ"מ לכתחלה אין לתקן כו' וע"כ דאכלי בשר תאוה דהותר להם. ואולם י"ל דגם לר' ישמעאל א"ש דהא ריי"ש ס"ל דעולת ראי' דהוי בסיני וכל שלא נתחנך המזבח בתמיד הוי במה ולא בעי סמיכה וא"כ י"ל דבאמת לדידי' שלחו שלמים והי' יכולין לאכול בשר ע"י שלמים ואף למאי דמסיק בחגיגה סמי מכאן ר' ישמעאל מ"מ לא דחי רק הך סיוע דמייתי התם ושפיר יש הכרח מן הפסוקים ששלחו קרבנותיה' שלמים דאל"כ איך היו יכולין לאכול בשר לר' ישמעאל משא"כ בחגיגה דאיירי לר"ע דאף דס"ל עולת תמיד הוי מ"מ הוי שלמים מן המותר כיון דלר"ע היו יכולין לאכול בשר תאוה וכיון דלדידי' דהיו רשאים לאכול במדבר בשר תאוה וכיון שהיו מנוזפין לא היו יכולין להקריב ושוב אין הכרח מן הפסוקים שהקריבו בשר שלמים דלדידי' י"ל דבאמת לא היו מקריבין כלל וכפשטי' דקרא וע"ע בירושלמי פסחים ס"פח ועת"ו קדושין לז"ב סה"ד הואיל יעוש"ה ומש"כ ונזופים הוא שלא בדקדוק דהם גרמו לעכב ביאתן לארץ לחוד אבל מה שהיו נזופין הי' ממרגלים וכחגיגה ו"ב ורש"י דיבמות.

עב

א

דעת רצון מלתא היא עבמג"א סי' א' סק"ד וע' ברכות ח"א וסנהדרין קב"א: המול ימול עי"ו במכלתין ובפי"ט דשבת ובע"א כזא'. ברש"י ד"ה בימי וכסנהדרין צז"ב:

ב
תו' ד"ה אין נימול דאמאי אצטריך אותו. מקשים העולם דאכתי הוי מ"ע שהזי"ג דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת ויו"ט. והאו"ח כתב דלהתי"ו בקדושין לד"א דעשה דיו"ט אזדא גבי נשים דהו"ל מ"ע שהזי"ג א"כ גם מילה של"בז ביו"ט מותר ע"י נשים ומלבד דמ"מ אסורה למול בשבי פי כ"כ דכל מ"ע דשבת הוי בכלל זכור והוקש לשמירה ורק תי' לאביי דמדרבנן אך לפמ"ש התו' בע"ז כזי"א דלרב אצטריך אותו שנשים פטורות למול לו ע"י אחרים וע"בס חקר הלכה שהאריך. ואולם לפמש"כ המקנה בכוונת התו' דלבקש לאחרים לא הוי מ"ע שהזי"ג הואיל והעסק ההוא אין לו זמן דאף דקי"ל דכל מילי דאיהו למ"ע לא משוי שליח מ"מ הוי"א דהחיוב עלי' למול את בנה היינו שצריכה לחזר אחר מי שימול את בנה ולא מדין שליחות וכדי"התו ריי"ד דלמול את בנה נהי דקבע זמן לבן הנימול אבל להתעסק במילת בנו אין לו זמן יעו"ש ולפי"ז עולים דבריו כהוגן ואולם המפרשים הקשו לדידן דמילה שלבי"ז נוהג בין ביום ובין בלילה א"כ אותו ל"ל ובאמת אין זה קושיא דקושית התו' לדידן דידעינן מכללא דמ"ע שהזי"ג משא"כ באברהם שלא נצטווה על שאר מצות וכן מצאתי בפ"י. ובזה מיושב קו"המפ דהא שלא בזמנה אינה דוחה שבת כיון דאז לא הוי כלל הציווי ולזה אמר שפיר אשכחן מיד כו' וגם י"ל דלמ"ד דאינו נוהג אלא ביום מדכתיב כאשר ציוה ה' אותו וקרא קאמר בעצם היום הזה נימול כו'. ואף דיליד בית נימול בין ביום ובין בלילה מ"מ הוי הזי"ג לגבי נשים דהטעם רק מפני שרשות בעלי' עליהן וא"כ לא שייך לפוטרן. ובעיקר הקושיא דהא שלב"ז אינו דוחה שבת דבריהם תמוהים דלא דמי לתפילין בשבת שהוא פטור מטעם אות אבל הכא לא פקע חיובו דאי עביד בשבת הוי קיום המצוה בזה רק דאיסורא דיומא קגרים וכעת מצאתי במוהריי"ט בחידושיו לקדושין שהעיר ג"כ מזה ובשעה"מ פי"ט מפסוה"מק ה"ה ומהא דמעקה ושלוח הקן דלא חשיב מ"ע שהזי"ג וכנ"להר מקדושין לה"א דלא חשיב לפי"ו למ"ע שהזי"ג שאינו נוהג ביו"הכ כיון שמוזהר לענות נפשו ואף שזה יש לדחות בכמה אופנים. וכה"ג בר"נ ריש ביצה דמשום איסורא דיומא לא יצאה מתורת אוכל וכה"ג בכ"מ וע' בס' יפ"ע פי וירא ליישב קו' הנ"ל בדרכים רחוקים ואכמ"ל. וגם י"ל להפוסקים דאשה כשירה למול במקום שאין איש וא"כ י"ל דלרבנן דלר"א בר"ש אתיא אותו ולא אותה דפסולה למול אבל לר"א בר"ש לא ממעטינן רק לפוטרה ואינו ענין למ"ש התוס' דבדאורייתא אין לחלק בין לכתחלה לדעבד ואכמ"ל. ולכאורא התו' דהכא ע"כ לא ס"ל דקאי על עסק עשיית המצוה להדר אחר מי שיעשה המצוה דא"כ לא הוי מ"ע שהזי"ג ורק מדין שליחות אינם יכולין לעשות שליח בלילה ולא קודם זמנו ובנזיר

י"ב דכל מילי דאיהו למ"ע לא משוי שליח וא"כ תיקשי שפיר לדידהו קוהתו' דע"ג דלרב אשה פסולה למול למה צריך קרא דאותו ואולי יש לדחות דהא דקי"ל דכל מילי דאיהו למ"ע לא משוי שליח זהו לבתר דילפינן מקרא לרב דאותו אתיא שאינה מחוייבת לעשות שליח כיון דלא שייכי במצוה זו אבל אי לאו קרא לא הוי ידעינן כלל לרב ולרי"ח י"ל דהוי סברא חיצונה בלאו הכי ולא צריך קרא להכי אך קשה דהא שפיר אצטריך קרא דאסורה למול משום שאינה במצוה זו דלא שייך לגבה ולכן לא נצטוית ג"כ לעשות שליח לאחרים למול. וצ"ל דלרב דאמר אשה לאו בת מילה היא היינו לבתר דכתיב אותו ולא אותה דפטורה ממצות מילה דמצד מ"ע שהזג"ג הו"א דהוי בכלל בת ברית רק שעליי אינו מוטל החיוב כמו על אבי הבן אבל כיון דכתיב אותו למעוטי אשה דאיסורא איכא א"כ לא הוי בת ברית כיון דמילתה פסולה גם בדיעבד וצריך להטיף דם ברית דלא הוי מילה כלל. וצ"ל דקושיתם דהכא אזלא רק לר' יוחנן דאשה כשירה למול והא הוי מ"ע שהזג"ג וא"כ בלא"ה היתה פטורה מלמול וע"כ דקרא אתיא לאשמעינן דפסולה למול משום שאינה בת מילה כלל כמו א"י וא"כ מיושב קושית המפרשים למ"ד מילה שלא בזמנה ביום דקי"ל כוותי' א"כ אותו ל"ל. דלדידי' לשיטת התו' דקי"ל כרב דאשה פסולה למול ולכן אצטריך קרא דאותו לאשמעינן דלא הוי בת מילה כלל. ואולם התו' שהקשו ל"ל אותו י"ל דכיון דקי"ל כר"א ברי"ש א"כ לא אצטריך את בריתי דלהורות דפסולה הא ידעינן נמי מאותו וכדאמר התם למ"ד את בריתי תשמור ליכא. אך באמת ז"א דבלא"ה הא אצטריך לרב למעוטי א"י וכמבואר שם ואולם י"ל דלמ"ד אין בנות ישראל סומכות חובה וע"כ דאיסורא איכא משום בל תוסיף מצד דפטורות כיון דהוי מ"ע שהזג"ג וא"כ ל"ל דקרא לרב אתיא לאשמעינן דפסולה למול משום דלא הוי בת ברית דהא ממילא ידעינן דאסורות למול משום בל תוסיף וא"כ תיקשי לרב ל"ל אותו. אבל למ"ד נשים סומכות רשות וליכא משום בל תוסיף וא"כ אי לאו קרא דאותו הו"א דיכולות להחמיר ע"ע ואע"ג דפטורות מצד חיוב האב ולכן אצטריך קרא דאסורות להחמיר ע"ע משום בל תוסיף וממילא לא הויא בת ברית ומ"מ אצטריך לרב למילף מקרא דואת בריתי למילה באשה פסולה דמקרא דאותו לא הוי ידעינן רק דאינה רשאי להחמיר על עצמה למול ומ"מ אי לאו דשמעינן מקרא דבעינן בת ברית הו"א דמילתה כשירה ולכן אצטריך קרא דלא הוי רק מילה פסולה וצריך להטיף דם ברית וכע"ג כז"א לגבי צפורה דאתיא משה ואגמרה משום דמילתה לא מהני כלל. ויש לפלפל בהא דא"ר לא תעביר אעל"מ ואכמ"ל. וא"כ למ"ש התו' בר"ה דקמ"ל כר' יוסי דנשים סומכות רשות וא"כ ליכא משום בל תוסיף. ואף דהתו' לשיטתיהו שם דלאו משום בל תוסיף פליגי וכמש"ש

א"ז רש"א בר"ה ועתו' חולין פד"א מ"מ י"ל דלא תיקשי קושית המפרשים דכל קושית התו' רק לרי"ח דמילה באשה כשירה אבל לדידן דקיי"ל כרב ושפיר אצטריך אותו וא"כ י"ל דקרא אתיא לאשמעינן דאסורה למול. ומיושב קושית המפרשים למ"ד מילה של"בז אינו נוהג אלא ביום דלדידן דקימ"ל דליכא משום בל תוסיף ולכן אצטריך קרא לרב למ"ד נס"ר וכנ"ל ויש פנים ליישב ג"כ לפלפל למ"ד נשים סומכות חובה ולא רציתי להאריך בדברים הנאמרים בדרך פלפול. ובאמת בלא"ה אין זה ענין להא דנס"ר משום בל תוסיף דהא באחר ליכא מצות מילה ואף באבי הבן להש"ך דעובר בעשה כשאינו מל האב בעצמו עבשו"ת בית אפרים ובחי' לעיל דע"ב ואכמ"ל ועשו"ת בית יעקב סי' ק"ל שכתב בכונת התו' דע"ג דלא איירי במצות מילה עצמה אלא לבקש אחר איש שיהא מזומן למול את בנה ביום ולבקש אחר מוהל אפשר לעשות גם בלילה. וצ"ל דה"ד לגבי צפורה דאמרה לאחרינא לאו מצד החיוב דא"כ אין האשה מחוייבת לחזור אחר האיש ולמול. והקשה דא"כ אמאי לא פירשו התו' כפשוטו דלא תימא דהמצוה מוטלת עליי כמו האב דא"כ ל"ל קרא דאין חיוב על האשה למול את בנה דאין מלין אלא ביום דהוי מ"ע שהז"ג וכתב דהתו' דקדושין ע"כ לא ס"ל כהתו' דע"ג. וכ"מ בב"י סי' רס"א עמש"כ הטור האב חייב למול את בנו ולא האשה מדכתיב אותו ולא אותה והא לדידן דמילה שלא בזמנה אינה נוהגת אלא ביום א"כ ממילא ידעינן מטעמא דהוי מ"ע שהז"ג וע"כ דהב"י קאי בשיטת התו' דע"ג הנ"ל דהיינו לבקש לאחרים למולו וא"כ מבואר בפשטות דהתו' דקדושין לא אזלי בשיטתם דע"ג וכמשל"ע. ועי' מש"כ בסוף תשובתי לנזיר מענין חינוך ואכמ"ל. וע"ע בשו"ת עמ"ה חאו"ח ססי' ק"ז.

שלא בזמנו נימול כו' ע' ירושלמי שבת רפ"ב. אישתיק ר' יוחנן ועי' לקמן עז"ב וענ"מי פ' הערל דאם אומר שמועה בשם חכם לאחר מעשה אמרי' דטועה לומר כן בשבילו אבל כשהוא חי דייק שפיר וע' ט"ז יו"ד ס"סי רמ"ב ולפי"ז י"ל דהטעות דסומך על השתיקה אך בסוכה ז"א וברז"ה וע"ש ברמב"ן דלא אמרינן דלא חש אלא היכי דמוכח וע' בנ"מי ב"ק י"א וא"כ הלא באמת הדין כן. וצ"ל לפמ"ד בפסחים קיג"א בהא דרשב"י דיתלה באילן גדול ומה שהניח המ"א בצ"ע מברכות כז"ב בשם חכם שלא גמר ממנו י"ל דהתם מיירי שאומר אותו דבר ששמע מחכם אחד ע"ש ע"ש חבירו ואינו מזכיר שם אומרו ואולי הוא ע"ד מאמרם כל האומר דבש"א מביא גאולה כו' אבל מן הסתם מצד הדין יהא מותר לומ' דין שברור לו בשם חכם אחר שיקבלו ממנו וע' בחי' לעיל סה"ב וא"כ י"ל דלכן אינו נאמן לאחר מעשה כשמת אותו חכם רק דמ"מ כשאינו נוגע בדבר לא חששו בזה וכמש"כ התו'. וע' כתובות ס"ט ועח"צ סי' קכ"ד מב"ק כ' ע"ב וע"ש בתו'

וכה"ג בר"ה ט"ו סע"ב אלא אימא אם קיבלה ערש"י וע"ש בסו"התש שהשיג על התו' דב"ב סב' א' ד"ה ומודה וע"ש בר"ן ובר"אש ובהגהות מפ"הי לביצה ו' א' וע"ש בש"מק וברי"ן וברי"אש ולקמן לז' ב' וע"תו ב"ב לא"א ד"ה אמר רבה וע"כ דאזלי לשיטתי' לקמן דבתלמיד השואל לא אמרינן מדשתיק דהודה לו משא"כ בתלמיד חבר ומכש"כ הכא דע"כ דרבא קבלה מיני' אך לפי' הרשב"ם ע"כ דקבלה מיני' מעובדא דמייתי התם וא"כ י"ל דגרסינן הכא רבא וע"תו גיטין ח' סע"ב דאף דשתיק אביי לרבא לא חש ואולי כיון דהוי ר"י קודם וכפ' הרואה וע' ביצה כא"א וע' ב"ב ט"א וס"ב ב' וקי"א ב' וקנ"ב ב' וב"מ ל"ה א' מו"א סט"ב ומנחות קג"ב ועתו"יוט מנחות פ"י משנה ו' וע' יבמות נו"א דמוכח ג"כ דמסתמא הוי משום דלא חש וע' ערובין נ"ד א' ע"ז וע' שבת טו"א נ"א א' נ"ב א' וע"ש כט"א קבלה מיני' רב מר' חייא. וע' בחגיגה יד"א ובנזיר מד"ב קבלה מיני' ר"ע מר"ט וע' בכתובות פד"ב דכר"ע מחבירו ולא מרבו. ובשבועות מז"ב. ובערובין עד"א ובחולין ה"ב דשואל הכי על ר"ז לגבי רבו. וע' נדה ז"א ומכות יג"ב ובכ"מ ועירו' ערלה פ"ב מהו וקבלה כאינש דשמע מילי' כו' ע"ש במפרש דב"בח חידוש כו' וכן בירושלמי נזיר פ"ו וע' בירושלמי תרומות פ"ד דא"ל ר"ז לר"יח דאמר מתניי' היא הידא מתניי' ולא אגיבי' א"ל ודילמא מהדא כו' יעו"ש ועירו' שבת פ"ז ה"א הודי לי' ר"ע לר"א או לא וע' כתובות נא"ב וגיטין ס"ד סע"ב וסנהדרין סו"ב ועי' מעילה ד' וע' זבחים עו"א יעו"ש בפ"מא דאף דאישתק רבא היינו משום דלא חש להשיבו די"ל דר"ש מיירי בתרומת ירק דרבנן ולכך מתיר לכתחלה דהרי אח"כ הקשה שם עוד מהא דס"ל לר"ש למחרתו מביא אשמו כו' ומשום תיקוני גברא כו' ועי' חולין עו"א ועז"א צט"ב כג"ב וכריתות ז"ב יח"א כה"א ועי' תמורה כה"ב ונדה כו"ב לט"א נג"ב וע' פסחים כז"א ונדרים עז"א וברי"ן וכתובות קד"ב ואולי יש לכוון פי' הסוגי' לר"ה טו' ע"ד הא דשבועות מ' ע"א ובכ"מ מישהי כו' ערש"י והכי"נ לא ידע אם שתק ר"ל לגמרי אח"כ ועתו' מ"ק כד"א ד"ה בעיא ותמהני על הכ"מ בפ"ו משגגות ה"יב דפסק כר"ע אע"ג דתלמידו הוא משום שהשיב על דבריו ושתק, ולא העיר מדהתו' לחלק בין רב לתלמיד, ועבכ"מ פכ"ד מה' שבת הכ"ד:

כמשה מפי הגבורה וכה"ג בערובין ל' ע"ב דריש להני קראי כסיני. אנן לנגיעה קאמרינן. ולהכי ליכא למיפרך ג"כ דלמה יהי' טבו"י מותר במעשר ולא נליף בק"ו מערל שאסור במעשר אף דמותר בנגיעה דתרומה נמי דליכא למיפרך מאכילה לענין נגיעה. רש"י ד"ה לא לשתמיט כו' משום חומרא דפרה כו' דהחמירו באינו נמול משא"כ בטב"י שאע"פ שאסור בנגיעה דתרומה כיון שיטהר מיד לא חששו לאסור בנגיעה. תו' ד"ה חוץ מחש"ו

כו' עסה"ד. ואע"ג דבכ"מ ממעטינן מאיש פרט לקטן וע' בחולין כ"ב ב' ועברע"ב ספ"ד דאבות מ"מ לא אצטריך הכא כיון דידעינן כולהי מחד מיעוטא

עג

ב

כרת עדיפא עתו' ריש מכלתין סה"ד אשת אחיו ועל"ק עד"ב. תו' ד"ה טומאת עצמן כו' כגון שתחב כו' וכחולין כ' ולג"ב ובחגיגה כד"ב וכתובות ל' ע"ב. תו' ד"ה אסור לבער כו' דקדשים חמירי וכקדושין דמ"א ועתו' שבועות כו' סע"ב:

עד

ב

ותרי קראי ביולדת ל"ל צריכא. ולכאורא מאי פריך בריש ברכות ודלמא ביאת אורו לפרש"י דהיינו זריחת השמש דהא חזינן דיולדת הויא בר כפרה ומ"מ מותרת בעירוב שמש. וצ"ל דס"ל דליכא למילף מיולדת דהותרה מכללה ולפמ"ש א"ז רש"א בתול"ק עה"א ד"ה והכתיב דהא דמצריך תרי קראי היינו בב' לאוין כו' א"כ מוכח שפיר מעד מלאות. ועפ"י ובמפרשים ריש ברכות שהאריכו ואין לחלק בזה בין ביאת מקדש וכאן כתיב ואחר יאכל מן הקדשים ז"א כמ"ש התו' סנהדרין פג"ב ד"ה וטבול ודוק:

עה

א

ד"ה והכתיב כו'. ועבפרש"י בריש כריתות במתני' דנקיט אזהרה לאוכל קודש מלא יאכל עד אשר יטהר דהוי דלא כר"ל ולא כרי"ח דלא ס"ל כתדברי"ש ומוקי קרא לתרומה כדעביד הש"ס צריכותא בהא:

עו

ב

ואשיא לבני מצרית שני'. עתו' מכות ב' סע"א ד"ה בעינן כו' וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת בביאתו וע' לקמן פד"ב אם איתא להא דרב דימי ומיושב בזה קושית א"ז רש"א דלמא האמת הכי. וכן ראיתי בבנ"א שהעיר מקדושין סח"א מעם אחד בעינן כו' והא משכחת בעדות כה"ג והוזם. וכן מבואר שם למעיין בתו' עז"א ד"ה וכתי' כו' שכן זר כו'. וגם משכחת בכה"ג באונס ביטלו ול"ב כמכות טז"א:

עח

ב

והתנן ממזרים איסורן איסור עולם דקרא י"ל דמיירי באותן דורות שהי' ממזרות שלהן מקודם מת"ת ועבח"ה בע"א. ועשעה"מ פ"ט מהט"מ בשם הילקוט דהא דממזר לא חיי

אינו אלא מן הנביאים והילך שהתפלל שלא יחיו כדי שלא יתערבו ממזרים בישראל ומיישב בזה הא דיליף ממכה אביו דאב"ר ועש"ה וניחא ג"כ קושיתם. שמא פיסקת צדקה ברבים כו' לא ידעתי למה לא חשיב לי' בתענית ז"ב בכל הני דהגשמים נעצרין בשבילן. ועבחי' א"ז רש"א שם ח"ב בה"ד כי היכי דמשקרי בבלאי כו' יעש"ה:

עט

א

רחמנין דכתיב כו' וע' ביצה ל"ב ב' שלא נספד כהלכה. דבקרא דדוד כתיב ויספדו אותו עד הערב ואמרינן ז' למספד והא דפינה העצמות דאמרינן פינוי העצמות וקבורתם כיום משתה דמיא. ובזה ניחא דרז"ל ויקברו את עצמות כו' ויעשו ככל אשר ציוה המלך לפנות ארונו של שאול בכל גבול ויצאו כו' וגמלו חסד ומיד נתמלא רחמים ונתן מטר שנא' ויעתר לארץ אחרי כן וע"כ דמקודם דאמר לאו אורח ארעא ע"כ דהי' סובר דה"ד אל שאול ואל אשר המית הוי חדא מלתא וקאי במה שהמית הגבעונים ולכן כתיב בקרא שהיו תלויים שבעה חדשים עד נתך מטר כו' וע"כ דמיד לא נענה עד שהספידו ג"כ את שאול: תו' ד"ה אדמוני וא"ת ולמה לא חלק כבוד לרבו ונדחקו בזה. ואולם בח"א א"ז רש"א לברכות בה"ד התם לא מפיבושת שמו כו' תמה ג"כ דהא לא מצינו בנו של יונתן שנקרא איש בושת ולכן גריס מריב בעל שמו דבדה"י היו נקרא בנו של יונתן מריב בעל ולא הי' לו בן אלא מפיבושת. והנה חכם עדיף מנביא ומפורש כן להדיא בשבת נו"ב וכי מריב בעל שמו והלא מפיבושת כו' ומסולק בזה קוהת"ו. ועבש"ך (סי' ע"ג) [לוח התיקון: בח"מ קס"ג] ס"ק י"ח:

פ

א

תו' ד"ה נעשה כו' דהשתא מיהא כו'. ועבמ"ל פי"ו מה"ס מה שתמה מזה עהתו' בנדה מו"ב ד"ה ר"י שנדחקו דאזלינן בתר רובא ולמה לא תירצו דאגמל"מ. וע"בס תורת חסד ובשו"ת עמ"י ונח"י דר"ל לטעמי' לעיל להי"ב דאגמל"מ לא אמרינן. ומיושב ג"כ קושית המפרשים למש"כ התו' בסנהדרין עט"א ובכ"מ דהיכי דאינו יודע אם יבא לידי איסור לכ"ע ל"ש התראה. וא"כ גם לר"ח תיקשי דהא גם לדידי' הוי ספק שמא לא יביא סימנין. ז"א דלר"ח הוי שפיר אגמל"מ. ועתו' קדושין י' ע"א ד"ה וחייבין מש"ש א"ז רש"א דהוי התראת ספק. ובזה מסולק ג"כ תמיהת החמ"ש בחאהע"ז סי' י"ג דהא במכות מדמה ר"ל שבועה שאוכל ככר זו ולא אכלה להכה את זה וחזר והכה את זה דפטור משום דהוי התראת ספק ואף שנודע אח"כ ודאי האיסור שעשה כשלא אכל מ"מ מיקרי התראת

ספק דיי"ל דהא לרי"ל לא שייך אגמל"מ ולכן לדידי יי"ל שפיר כיון דבשעת התראה הוי ספק מיקרי התראת ספק וכנ"ל. ואולם בחמי"ש כתב דכיון דמ"מ יכול לומר המותרה שהי' דעתו לאחי"כ שפיר מיחשב התראת ספק וכן במופלא הסמוך לאיש יי"ל דמה"ט מיחשב ג"כ התראת ספק ומיושב סתירת המל"מ הנ"ל. ולהכי לא נקיט ר"ל שבועה שלא אוכל ואכל דהוי התראת ספק שמא ישאל ואף אי סובר כמ"ד אכלה אינו שואל וע' בתומים סי' ע"ב סק"ו מ"מ הא משכחת דשייר כזית לאתשולי וע' שבועות כח"א. ולפי"ז א"ש דבכה"ג לא שייך לומר שהי' בדעתו לישאל וכיון שלא שאל לא מיחשב אז התראת ספק. אך לפמש"ל דבכה"ג ס"ל לר"ל דאגמל"מ לא אמרינן נסתר זה. ועשו"ת תועפות ראם חאהע"ז סי' ל"ד בדהתו' דיבמות. וע"ע בשו"ת נוב"י מ"ת חא"הע סי' מ"ג ואכמ"ל. ועתו' ב"ק מד"ב ד"ה הו"ל פלגא וע' תו' כתובות טו"א ד"ה הזורק ועשו"ת בית אפרים חאה"ע סי' קמ"ב. ועתו' שבת דד"א סה"ד קודם כו' דהיכי דלא הוי מחוסר מעשה לא הוי התראת ספק כיון דודאי תאפה ועשו"ת נוב"י מ"ת חאו"ח סי' ס"א בהג"ה ודוק. ויש לפלפל ג"כ מנותר ועתו' גיטין לג"א ד"ה ואפקעינהו. ועתו' כתובות לג"א ועתו' יבמות ק"א דלא חשיב התראה ספק רק בידו לתקן כנותר. ועתו' פסחים סג"ב וסט"א ושבועות לז"א ועלח"מ פ"א מהק"פ ובשאג"א סי' ע"ז והארכתי במ"א. והנוב"י כ' דהנ"מ לענין חטאת ובשוגג ובפשטות יי"ל בישוב קושית המל"מ דניחא לי' לאוקמי מיד סמוך לנדרו וכמ"ש התול"ע ד"ה ואכלו אחרים. ועלא"ז רש"א בגיטין לג"א ד"ה ואפקעינהו שנדחק דבודאי ישאל כדי שלא ילקה. ועתו' מכות ט"ו סע"ב ד"ה במאי וע' בתומים סי' ע"ג סק"ו דכשישאל אינו מקבל שכר על ימי נזירותו והא דנקיט אל תשתה ב' פעמים דהא רבא ס"ל אם אכלה אינו שואל וי"ל דמ"ד דשמי' התראה ס"ל כרבא ומשכחת בתשלום ימי נזירותו ולכך הקשו מא"ל אל תשתה את"ש וא"כ משתי' א' הוי זמן לשתי' שני'. וע' בזרע אהרן בחדושיו לפסחים דמ"ז ושמעתי מהגאון ר' מרדכי רב דקאלואריא שהעיר דמ"מ הוי מחוסר זריקה כפ"ד דנזיר מ"ה. וע' שבועות כח"א הב"ע כשלא זרק ומבואר דאין לחלק בהפרת נדרי אשתו לשאר נזירות דמהני שאלה. וראיתי בנח"י ח"א סי' ו' י"ט ע"ג ד"ה ומזה שביארתי כו' משי"כ להשיג עהפמ"ג מנזיר דנ"ו ודלמא כו' וידחה ספק גילוח דמה"ת להל"ת. וזה יי"ל דשאני התם שיעבור על הל"ת אף מי שבודאי אינו מקיים המצוה ועבחי' לסוכה ט"א בתשובה דהזמנה שהארכתי. ומ"מ תיקשי דישאל על נזירותו וע"כ דאכלה אינו שואל ולפי"ז קשה דהא אכתי מחוסר זריקת דמים. ומיהו אין זה השגה דמשכחת בנזירות עד"ר וכה"ג שאין לו פתח וישאל. וע' ב"ע סי' ק"ו ובשע"המ פ"ו משבועות הי"ח שהביא ראי' מיו"ד סי' שכ"ג באם נאכל

העיסה אך קוהתו' דלמא יתיר הנזירות קודם ול"ד דהתם אם ישאל יאכל טבל למפרע. גם מש"כ דהר"מ פוסק דלא כאמימר ז"א למעיין בה' שבועות פ"ו ד"ה ועלח"מ פ"ג מנדרים הי"ד ועשו"ת ח"צ סי' כ"ז ועבמל"מ בפי"ו מהכ"נ מדהתו' בנדה מו"ב דהתראת ספק שמא לא יביא שערות ואכתי הוי ה"ס שמא ישאל על הקדישו והאחרונים האריכו בזה. ולפ"ד התומים א"ש ומדוקדק ג"כ קו"התו דנקיט ואכלו אחרים כיון שהוא לא ילקה ואף דלמ"ד לש"ה ס"ל דאכלה אינו שואל מ"מ בדנקיט בסתמא משמע דבכל גונא מיירי ואפי' היכי דשייר כזית וכן בנדר עד"ר או במטי ליד גזבר. וע' נדרים פה"א רבא אמר וע' בר"נ ואני מסתפק כו' וע' ברשב"א אי מהני שאלה במטי ליד גזבר. ועב"ק יג"ב אלימא דנגח כו' ומשמע דבכ"מ מהני נכסים המיוחדים ועבמל"מ פ"ב מנזירות ה"ב בקטן שהגיע לעונת נדרים אי איתרבי לתורת שאלה. ועי"ל דכיון דנקיט ואכלו אחרים שוב אינו מחוסר מלקות ולא מהני שאלה לכ"ע. ומיהו בלא"ה הכא לרי"ח קיימינן דהתראת ספק לש"ה ולדידי בב"ב קעה"א דהלכה כר"ש ב"ג דהערב לאשה מדירנה הנאה וע"כ דסובר כר"א דאין שאלה. ואולם בס' בני אהובה פי"ז מאישות הי"ז פלפל דלר"ה דמלוה ע"פ מוקדמת קודמת למלוה בשטר למ"ד שעב"דא ולכן אינו שואל שמא יטרוף בע"ח ור"ח לטעמי' דשע"דא וע' ירו' רפ"ק דחגיגה וי"ל דלדידי' סובר רשב"ג דיש שאלה. וכבר האריכו דגם לר"ל תיקשי כיון דלגבי עצמו הוא ספק רק דלר"ל י"ל אגמל"מ ביבמות לה"ב ולכן הקשו רק לרי"ח. ועב"ב ק"כ דג"ש דזה הדבר לומר דיש שאלה ולרי"ח ס"ל בנדרים ע"ו לבעל שאמר בלשון התרה לא אמר כלום ור"ח ס"ל ביבמות יד"א כמ"ד עשו ועשו. ואולם עבר"נ ורשב"א גיטין סד"א בשם הרמב"ן דלגבי' אין חזקה של קרובות שאינן לפנינו מועילות לו ועב"י ובב"ש סי' ל"ה סק"ל ובשו"ת נוב"י מ"ק חיו"ד סי' ו' וחיו"ד סי' מ"ז וע' חומות ירושלים סי' ע'. וא"כ איך מהני חזקת המקדיש ללקות אחרים. וע"כ דבכה"ג גם לאמימר אינו שואל. אבל ז"א דהא השולח לקדש מה מהני חזקתו כיון דע"ז אנו דנין אם עשה שליחותו וכן באשת כהן שהלך בעלה למה"י דאוכלת בתרומה ובהשולח חטאתו למדה"י ולא הוי כספק חטאת שמתו בעלי' וע"כ דשאני התם דהם בחזקת פנויות ורק אנו באים מכח חזקתו לאוסרה דעשה שליחותו. ובז"מ ק"תו ביצה יב"א בהשוחט עו"נ ביו"ט דהול"ל הא מני ר"ע דלדידי יש שאלה וע' בשבועות כ"ד דאף לאחר שחיטה מהני וע' רשב"ם ב"ב ק"ל ע"א דשחט קדשים בחוץ ואח"כ נשאל נפטר מכרת למפרע ועט"ז יו"ד סי' שכ"ג סק"ב ורק ב"ש לטעמייהו דאין שאלה בהקדש. ועמ"מ פ"ט מאישות ה"ו ומל"מ וערש"י קדושין פו"א ד"ה סמוך וע"ש בתו' ושיבת ציון סי' מ"ט ועבר"נ בכתובות כ"ב לחלק בין הא דתו"ת

דאמרינן מאי חזית להא דקיי"ל דזו באה כו' דהתם באנו לדון על ב' כתות בבת אחת וכאן אנו דנין על כת א' אלא דאם באה בפ"ע מוקמינן על חזקת כשרות ולא מועיל החזקה של הכת השני'. וכן הביא הב"י ביו"ד סי' ק"י דע"ז אנו דנין עליו אבל על השאר אמרינן מאי חזית אבל בנאבד א' תלינן שזו היא ע"ש בשם הרשב"א. וע' ירו' פ"ק דחלה למה אתם מכניסין לספק חזקה שאין ב"ד מתעצלין. ועריטב"א בסוגיא דבול"ב שהביא שיטת הסוברים דהתראה דל"ב דוקא בשעת מעשה רק בשעה שגורם למפרע שעובר על הלאו והכא ע"י השאלה גורם למפרע על לאו דחבע"ז וע"ע במחנה לוי בגיטין לג"א ואכמ"ל בפרט זה יותר והארכתי במ"א: ואזכיר באותו ענין מה שהעיר אבא מארי ז"ל בגיטין נ' ע"א בר מערב דכתובה כו'. דבאהע"ז סי' ק"ב ס"ז בערב דכתובה ידירנה בעלה עד"ר וכן אם הקדיש כל נכסיו ומגרשה ידירנה הנאה וכ"ה בטור ולא הזכירו הכא עד"ר ומצוה ליישב עכ"ל. ונ"ל לפמ"ש בקו"א בהפלאה דבערב מוטל שלא יגרשו עד שידור הנאה דהמגרש משום נדר לא יחזיר אבל עד"ר מהני התרה לד"מצ והחזרה הוי מצוה אבל במקדיש יכול לישאל בעיקר ההקדש ורק כשתבא לגבות ס"ל לר"א להדירה וכדס"ל ר"ה לקנוניא דחייש לטרחה דמי יימר דמזדקק ליי' חכם וכמ"ש התו' לכן דקדק הר"מ בערב כשמגרש ובמקדיש וגירש יעש"ב ולפ"ז א"ש דבהקדש לא בעי עד"ר דכשישאל מצי לישאל בעיקר הקדשו ובתשובה הארכתי לפלפל בפרט זה]

פא

א

לא יחלוץ פרש"י אם יש לו אח אחר. ועלא"ז רש"א לקמן פג"ב שהעיר שהוא נגד סוגיית הגמ' ולחלוץ שלא במקום אחין כו', ואולי י"ל ג"כ דכוונת רש"י במתני' מדנקיט במתני' שנקרע ונמצא זכר וע"כ דמיירי בגוונא שחלץ דלר"י בר"י שוב לא קאי בלא יבנה ויחלוץ האח האחר ולייבם אסור אבל לר"י דהוי כודאי סריס ולכן לא יחלוץ ג"כ האח האחר רק דאפי' לייבם שרי ג"כ ועבתו' ויש לפלפל טובא. והמחוור בזה שהוא טעות המעתיקים שהי' כתוב בפרש"י לקמן בגמ' אה"ד ר"י בר"י לא יחלוץ ומגיהים בלתי מלומדים הכניסו זאת בפרש"י במתני' כרגיל בכה"ג ועב"ב קכו"ב א"ר אמי כו' אינו נוטל פי שנים שנא' כו' ואף דר' אמי לשיטתו דחולץ דס"ל דהכא שאני דקרא אצטריך כיבמות כד"ב והי' הבכור מכאן שמצוה כו' יעו"ש וע"לע ע"א כגון טומטום שנקרע כו' רב שרביא אמר כו' ועברש"י שבת קלה"א כל שאמו כו' ודוק ויש לפלפל ואכמ"ל בפרט זה:

פב

א
והא דר"א בדותא היא למאן כו' עשו"ת נוב"י מ"ת מה שפלפל מכאן לענין מה שדן הי"ש לענין דשיל"מ שיהא מותר לכל העולם ועש"ות זכ"יצ ועש"ות בנ"ע יו"ד סל"ג אות ה' לדחות בזה דהנוב"י והארכתי במ"א:

פה

א
דל"ל פתרי עירו' יבמות פ' הערל ה"ב וירו' קדושין פ"ד ה"ו:

ב
רש"י ד"ה זה הוא כו' כגיטין ד"נ ורש"י ב"ק ז' סע"ב:

פו

א
רש"י ד"ה משמי' דגמי וע' קדושין נג"א וע' תו' נזיר ד"ב אלא גמ' וע' פסחים קטו"א וע' ערובין ס' ע"א ובתו' וערש"י סוכה כח"א ושבועות יט"ב ד"ה מגמ' הללמ"מ וב"ב עז"א גמ' או סברא וע' יומא לג"ב משמי' דגמ' כולהי ב"י:

ב
הכ"ק אי מדינא ע' בס' איבי הנחל:

פז

ב
ומה במקום כו' ת"ל דרכי' דרכי נועם ועתו' קדושין יג"ב ד"ה לכ"ע בעשה תימא כו' ולפז"מ דבלא קרא על מיתת הבעל הוי קשיא דמנ"ל לדרוש ק"ו דמיתת הבעל מתיר ולא מצי למילף אידך ק"ו שעשה מתים כחיים לענין יבום משום דרכי נועם דלמא איפכא דהך לאו ק"ו הוא ולפ"ז מצינן למילף מק"ו דלנע"מ כחיים ולמל"מ דבעינן דרכי נועם הא מיתת הבע"ל אינו מתיר ולא שייך לומר שתתגנה על בעלה [ומכאן הבאתי ראי' לענין מש"כ במהר"מ על שחיטות בריאה שבדקוה ולא בצבצה ושוב אח"כ בדקוה ובצבצה והכשיר מטעם שאמרינן דע"י רוב משמוש מקלקל קרום הריאה והביאו הגרא"ז בבית אפרים. ולפ"ז יש להכשירה בפשיטות דבכה"ג לא הוי דרכי' דרכי נועם מאחר שכבר הותרה. ועביו"ד סמ"ב ס"ה אם אח"כ נפחו כו' ומזה דן הכה"ג לענין ב' אבעבוע' בס"לז ס"ג אם אחר נפיחי' עלתה חברתה ועביו"ד סי' ל"ט בקנה ריאה ואמר שמצא בה טריפות דהתם הוי הכחשה חד לגבי חד והכא י"ל דתרויהו אמת ועבח"צ ססמ"ו דמכשיר ובמים רבים סי' מ' ומ"א ועס"ט וכו"פ וע' עקרי דינים חיו"ד סי' כ"א אות ל' משי"ש ומה"ט נ"ל ג"כ בנייר שלאחר הנתינה נמצאו קצת אותיות נוגעין כטבע הפלאסין דכשר ג"כ

מה"ט ולא הוי איסור מטומאה כיון דתליא בסברא אין לחלק ואף להב"ש בסי' קכ"ה סק"ט דהוי כאלו נעשה מיד מ"מ אזלינן בתר שעת הנתינה גם להקל וראי' מדמכשיר במי אפצא ועתו' גיטין יט"ב ד"ה טעמא וברש"י ד"ה שמא].

פח

א

מתוך חומר כו' וכה"ג בחגיגה כ"ב:

צ

א

רש"י ד"ה תרומה טמאה כו'. וכבר מפורסם בזה קושית העולם דהא בס"פ הנשרפין אמרינן מנין לכהן טמא שאכל תרומה טמאה שאינו במיתה שנאמר כי יחללוהו פרט כו' וכן הרגיש כאן בהגהות הגר"א"ל מבראד ז"ל. ועפ"י לשבת ידב"ב שתמה מסוגיא זו על א"ז רש"א שם ד"ה ופסול במה שהעיר עדרש"י וכתב עליו ששגג בזה. והלא כאן מפורש דרש"י ס"ל להדיא הכי. וכן דעת רש"י בבכורות יג"ב דהאוכלה במיתה כו'. ובפרש"י גיטין נד"א הא דמשלם לו מידי דחזיא בימי טומאתו דכהן טמא שאכל תרומה טמאה במיתה. ועלח"מ פ"יו מה"סנ שתמה כן עהרמב"ם יעו"ש משכ"כ בישוב זה וע' בס' מי נפתוח ד"גנ מה שהעיר מתו' פסחים י' ע"א יעו"ש בצל"ח וע' במי' חיים ובעצי אלמוגים משי"ש ובשמ"ק. וע' תו' לעיל ע' סע"א ד"ה מה לפסח כו': ואע"ג דבתרומה טמאה איכא נמי מיתה בי"ש בכהן ועדעג"ב שכן מחפ"ז ועבמל"מ פ"י מתרומות ועברמב"ם תרומות פ"ו ה"ו אינו לוקה שהרי אינה קודש כו' יעו"ש. וע' תוספתא תרומות פ"ו ה"ה וכ"ה בירו' בכורים פ"ב וע"ש בתויו"ט ערלה פ"א. ועתויו"ט פרה פ"י מ"ג בשם הר"ש. ועבש"ות זכ"י"צ שהביא ראי' מהירו' סוף יומא דפריך תנן מאכילין אותו הקל כו' ומוקי לה בתרומה בזה"ז דרבנן והא [לוח התיקון: והא משכחת ג"כ בתרומה טמאה ותמוה דהא] משכחת ג"כ בתרומות פירות דהוי דרבנן לכ"ע אלא דהתוספתא נקיט מלתא דפסיקא דודאי מיירי בכל מיני תרומה וניחא לי' טפי לאוקמי בזה"ז וע' בפסחים ל"ב דבמזיד פטור מדמי עצים לפרש"י דמיירי בתרומה טמאה ולמסקנא דאתיא כרנבה"ק ואיירי בהזיד בתרומה ושגג בחמץ וע"כ דזר האוכל תרומה טמאה במיתה ולכן פטור מדמי עצים ומ"שכ הרמב"ם בפה"מ משום דלאו בר דמים הוא עתויו"ט דהרמב"ם סותר א"ע למש"כ בחבורו וע' שע"המ וכמדומה שראיתי במשכיל לאיתן בפסחים שנתעורר ג"כ מעין זה וע' בשב שמעתתא מבע"שר שער י"ב אות י"ט ועבס' זכרון יהודא דף יז"א שהשיג על א"ז רש"א דשבת הנ"ל ולא העיר מכל זה. ובאותו ענין ראיתי להעיר בדברי

התוספתא יומא פ"ד ה"ה נבילה ותרומה מאכילין אותו תרומה וכתב בהגהות הגר"א מווילנא טבל ותרומה גרסינן וכן נמשך אחריו המבאר בתנא תוספאה יע"ש. ותמהני טובא דבירושלמי דמכלתין מייתי ג"כ הכי כמו גי' התוספתא ופריך והא את אמרית מאכילין אותו הקל תחלה ומשני כמ"ד מאליהן קיבלו את המעשרות הרי דסובר דמיירי בתרומה בזי"הז דרבנן דקיל טפי מנבילה דהוא בלאו ולמה לו לאוקמי התוספתא כבן תימא דהוי דלא כהלכתא דהא קיי"ל כת"ק וכמבואר ברמב"ם וא"כ לדעת הירושלמי מבואר בפשטות והא דטבל ושביעית י"ל משום דשביעית הוי ג"כ מדרבנן בזי"הז ועירוי פסחים פ"ק ה"א בשיו"ק ד"ה ובלבד וכן מורה שטחיות התוספתא טבל ושביעית ט"ונ נבילה ותרומה תרומה ושביעית. דברישא מייתי הא דטבל לגבי שביעית ונבילה ובסיפא דתרומה לגבי טבל ונבילה ואף דמ"מ תיקשי על התוס' מהא דטבל ושבעית דע"כ מיירי בחדא גוונא. וי"ל דמשכחת בטבל הטבול לחלה דהוא מדאורייתא להירו' דהכא מדקאמר בסמוך דערלה וחלה מבע"ל הי מינייהו חמיר וע"כ דס"ל דחלה הוי ג"כ דאורייתא וכן מפורש בירו' שביעית ספ"ט חלתה מד"ת שביעית כו' וכ"מ מד"התו בע"ז סג"ב ד"ה אין. וע"ע בש"ות עמ"י ח"ב די"ד באורך ד"ה ויובן משי"ש. ובלא"ה י"ל התוספתא בכמה גווני ושלא לשבש התוספתא ולאוקמי דלא כהלכתא ועבפר"ד דרך החיים דרוש י"ט בסופו מה שהוכיח דע"כ מיירי בטבל הטבול לתמ"ע. ובלא"ה נ"ל דמכאן איכא סיוע לדעת הנוב"י במהד"ק חאו"ח סי' ל"ו שהאריך לצדד בדעת הרמב"ם שפוסק טבל ונבילה מאכילין אותו נבילה שהטבל במיתה והא בזה"ז הוי מדרבנן לפי שבמעשר לא הי' שום ראי' מהש"ס שהוא מדרבנן ולכך כתב בספי"א מתרומות בלשון יראה לי ועפ"מ לפי שלא הי' לו בו הכרעה הכרחיית והלכך אפי' מעשר דרבנן מ"מ ת"מע היא מ"הת שאל"כ אין הטבל בזי"הז במיתה כמבואר בפי"ט ממ"א וכ' יעו"ש. וא"כ י"ל דהתו' סובר דמעשרות הוי מדאורייתא ולכן לגבי טבל ונבילה שפיר י"ל דמאכילין אותו נבילה דהוא קיל מטבל דהוי אסדא"ו משום הפרשת מעשרות וכבר נתפרסם זאת מכמה שנים השגה זו על הג"רא והסיוע לנו"בי מכח קושיא זו ושוב נדפס ס' איבי הנחל מהגאון מוהר"י דסלאנימא יצ"ו שהעיר ג"כ בדהנו"בי אך שלא הזכיר דברי התו' הנ"ל יעו"ש בדבריו וכבר נכתב זאת בשמי למבאר התו' שניתן להעתיק מספרי ממ"שכ בזה והשיב לשואלו דא"כ למה אצטריך לאשמעינן דטבל ושביעית דהוי ק"ו מטבל ונבילה כיון דמיירי בשביעית דרבנן וטבל דאורייתא להנו"בי ואין זה מוכרח דהא גם השתא הוי ק"ו מטבל ונבילה דהוא איסור לאו וגם דטפי תיקשי לפי הגהתו דהול"ל רבותא טפי מברישא דאף בתרומה ונבילה דמאכילין אותו נבילות ומכש"כ בטבל דחמיר טפי לבן

תימא. וע"כ כמ"ש לעיל: אך מפשטות דברי הירו' נ"ל דאיהו לא ס"ל לחלק בהכי דקאמר כמ"ד מאליהן קבלו את המעשרות וכן בירו' תרומות פי"א ושביעית פ"ו ופי' ה' ג' וגיטין פ"ד ה"ג. וע' בירו' יבמות פ"ז וקדושין פ"א וגם אין סברא לחלק בזה דלרש"י כתובות כה"א דמעשרות בז"הז תליא בשמיטה וכן לענין קדושות הארץ ומאי שנא ממעשרות דהא שניהם חובת הגוף ואינם נוהגין אלא בארץ. והרמב"ם כתב כתב יראה לי שלא מצא מפורש בש"ס דילן הכי ולדחוק דלהתוספתא דגם שביעית בז"הז מדאורייתא מדתני בתו' ת"וש מאכילין אותו שביעית. והא ס"ל דתרומה דרבנן וע"כ דשביעית ג"כ מדרבנן מדתני תרומה ושביעית. ומה שהקשה הט"א במגילה דף י' ע"א ד"ה ולא מנדה ד"מו. ע"ירו פ' השולח ה"ג תמן אמרין אפי' למ"ד מעשרות ד"ת שביעית מדבריהם וכיון דס"ל לר"י דקדושת עזרא לא בטלה א"כ מ"ט דתרוי' יהיו מדרבנן והא לפי הש"ס דילן לא תליא זה בזה ואף בזמן שאין היובל נוהג וי"ל דתרומה דאורייתא ושפיר פריך הש"ס וע"ע בעמ"י סס"י י"ג וע"ירו יבמות פי"ג סוף הלכה ד' ומה שהעיר המפרש בחי' ליבמות פ' אלמנה לכה"ג ה"ג ד"ה כמ"ד ע' שנות אלי' שביעית פ"ו וא"ש בפשטות. ועתו' יבמות הובא שם המדרש רות ומפשטות לשונם דאין חילוק בין תרומה למעשר וע' נחמי' יוד ואף לראב"ד ותו' יבמות פב"ב ד"ה ירושה דהוי מדאורייתא לבתר דקבלו עליהם היינו בזמן הבית אבל בז"הז הוא מדרבנן לר"א וכמ"שכ בשנות אלי' וכנ"ל: שב ואי"ת שאני ערש"י ברכות כ' סע"א ומש"כ בחי' לשבועות:

ב

תו' ד"ה שוא"ת כו' דמצות ציצית אינו מקיים עד לאחר שנתעטף ואף דעל כלאים בציצית עובר משעת לבישה וכשמתעטף מקודם א"כ כשמטיל ציצית א' עובר על כלאים בציצית וע' באחרונים. וע' בישועות יעקב לחאו"ח סי' כ"ב שכתב בדרך פלפול דלגבי כלאים בציצית הוי בתורת היתר ולא בעי בעידנא ובז"מ דעת הב"י או"ח סי' י"א בהשגתו על רבינו ירוחם בהא דשרי רחמנא כלאים בציצית דאם מוצא ממינו כו' וכתב הב"י ואין נ"ל כיון דאלו הי' מוצא ממינו לא דחי. ותמהו כולם משבת קלג"א ואי איכא אחר כו'. ולפ"ז ניחא דאי כשהי' מוצא ממינו הי' מחוייב לעשות הצמר שוב לא דחי דהא בעינן בעידנא. ועבנחי"ע לפסחים ע"ג בהג"ה אות ח' בד"ה וע"פ החזון שמחלק בין אפשר לדידי' לאפשר באחר יעש"ב. ואולם לכאורא לא הבנתי כלל דעת קדושים דאכתי נליף מיני' לכל המצוות דהיתר הוא דהא באמת ילפינן מיני' לעשה דוחה ל"ת ומ"מ לא הוי מצותו בכך כיון דמ"מ משכחת שיעשה ציצית של צמר לצמר ועבחי' לעיל ה"ב משי"ש ולפ"ז לא ליבעי ג"כ בכל המצות בעידנא. ותו דהא מכלאים בציצית

ילפינן לכל המצוות לענין בעידנא וכדקאמרינן בכ"מ ה"מ כגון כלאים בציצית דבעידנא כו' וכבר הארכתי בזה במ"א וכעת אינו ת"י לפלפל בדבריו. וכבר תמה בגוף הקושיא בש"א בסי' ל' ועבקו"א לש"א בסי' כ"ט ועבטו"א לריש חגיגה וענוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קמ"א שהביא שהתו' סברי כשיטת הרנב"ר שהביא הנמ"י בב"מ דף ל' לענין השבת אבידה בכהן בבה"ק דכיון דא"א להשיבה לבית הבעלים אם לא ע"י שיטמא א"כ עסק המצוה הוי בעידנא והביא ראי' ממילה בשבת דמל ולא פרע כו'. והנמ"י השיב דלא דמי למילה שהוא עושה גוף המצוה וכל חדא מצוה בפ"ע אבל בכאן הוי מכשירי מצוה. ומה שהקשו בסתירת דהתו' בריש חגיגה דליתי עשה דפ"ו וידחה ל"ת דלא יהי' קדש ואו"רי דבעידנא דמיעקר כו' וכ"כ התו' ב"ב י"ג ובגיטין מ"א. ובנוב"י דחה זאת בדרך פלפול. ועב"דלצ סוף דרוש ז'. ולפי שיטתם צריך לחלק בפשטות דאף שלא נגמר המצוה אם בשעת התחלה יש ג"כ מצוה ומ"מ אם יניח עכשיו מלגמור ויגמור אח"כ יועיל ההתחלה הוי בעידנא אבל בפ"ו דאם יניח מלגמור לא עשה מצוה כלל לא הוי בעידנא. וכן העלה בסאה"ח בהמאיר לארץ בסי' ח' סק"ה ועשו"ת עמ"י סי' ח' בד"ה וי"ל ויע"ש בד"ה ולכאורא מה שהביא ראי' ממילה בשבת וכבר העיר הנמ"י ומה שהעיר מיבמות ד"ה מראשו כיוון לדבריו בסבנ"ע. ועבשו"ת תפ"צ חיו"ד ססי' מ"ז ועתו' כתובות מ' ע"א דלסימנא בעלמא נקיט מילה דעדל"ת יליף מכלאים וע"ע בחומת ירושלים סי' פ"ג דל"ד אלא סמוך מיד הוי בעידנא דכל עיקר הטעם שמא לא יגמור ואינו מקיים העשה יעש"ב. ולכאורא הי"נ לפלפל בזה ביומא סד"א דאמרינן הא ע"י תערובות מירצו כדתנן אברים תמימים כו'. ועי' בחידושי בערובין ק' ע"א משש"ב בפרט זה. וע' בפסקי תו' זבחים צז"ב לענין שבירת עצם כיון דא"א לקיים המצוה בענין אחר. וע' רמב"ן וריטב"א יבמות ו"ב לענין הבערת בת כהן דהא א"א שלא יהא בישול פתילה קודם להוצאת הנפש וע"ש בתו' סה"ד טדכ"ר וע"בחי הריטב"א לב"מ שכתב ג"כ כדעת הר"י הלוי יע"ש ובאמת לא ידעתי להנמ"י דהא לר"א מכשירין דוחין שבת ור"ע פליג כיון שאפשר לעשותן מע"ש וכי יצטרך לעשותן המוהל בעצמו וע"כ דכיון שפרע אח"כ הותחל המצוה למפרע כיון דעוסק בהכשר המצוה ומזה הוכיחו האחרונים כדעת בעל המפה דמותר למול בשבת ע"י ב' מוהלין ועשו"ת תפ"צ חאו"ח סי' ז' ובנוב"י מ"ת חאו"ח סכ"ב ואם נימא דהיתר הוא א"כ באפשר לעשותו מע"ש ג"כ ידחה וכיומא ו"ב. ועכ"פ הא דקי"ל דלא מל היינו דאכתי הוי ערל ולא גרע מאלו לא הלקט וכאלו לא נטל ציצין המעכבין את המילה ומ"מ חשיב פלגא דמצוה כמו דהוי בעידנא לגבי קציצת בהרת אע"ג דאכתי לא מקיים הפריעה ויש להעיר מכמה סוגיות ומסוגיא דעלי' מה למילה שכן ישנו לפה"ד כו' ומה

שהקשה בעמ"י דלמ"ד מקלקל ע"מ לתקן פטור א"כ למה אצטריך קרא למישרי מילה בשבת משום דהוי מתקן מחמת המצוה וזה לא נגמר עד לאחר הפריעה דלא הוי בעידנא ותי' דשאני גבי מילה דאצטריך קרא ביום אפי' בשבת ודחי אפי' שלא בעידנא. וצ"ל דל"ת דליגמור מיני' די"ל מה למילה שכן כו' וכדדחי לענין עשה דוחה ל"ת ועתו' שבת קל"ב ב' ד"ה ביום. וע"ע בישועות יעקב סי' ער"ה לענין ח"ש דמצוה ועשו"ת בי"ע סק"ה והארכתי במ"א וע"ע בהר הכרמל חיו"ד סכ"ד אי רשאי הגבאי דת"ת לשנות לעשות לו מלבוש ממעות ת"ת אף דאיתקצי למצותה וכב"מ פ"ה ומאכילנא בישרא ליתמי וקאמר כמה גדולים מעשי חייא ומשמע גם אצל ר"ח אף דהתפאר בעצמו בלימוד ת"ת דרבים ור"ח אמר במכשירי לימוד והוא בנתינת כח ללימוד דהוי כלימוד עצמו ע"ד שאמר ר"ע שלי ושלכם שלה היא יעש"ב. והכ"נ י"ל במשל"ע ממכשירי מצוה כיון דהמכשירין לצורך מצוה הוי כמצוה עצמה וכתו' שבת כ"א בהא דבגדי כהונה שבלו שמדליקין בהן לשמחת בית השואבה דהואיל ולכבוד הקרבן הוא עושה צורך קרבן חשיב. וע' באחרונים שהאריכו דכיון דא"א לקיים העשה דציצית רק ע"י העיטוף הקודם הו"ל אתחלתא דמ"ע ול"ד לקציצת בהרת לצורך עבודה ולכתישה ביו"ט לצורך כסוי דש"ה דאפשר למ"ע דעבודה להתקיים בלתי קציצת הבהרת בכהן אחר וכן במ"ע דכסוי באפר תחוח ומה"ט מותר בלבישת כלאים קודם עבודה וע"ש מה שהעירו ממכות ח"א דכיון שאם מצא חרוש כו' וה"ד בביצה ח"א הא ל"ק בהדי דכתיש מכסה י"ל לפמ"ש הרשב"א בשבת כ"ד דהא דצריך להמתין בשריפת קדשים עד למחר לא מיקרי יכול לקיים שניהם והכ"נ דאף היכי שיוכל להמתין בכסוי עד הלילה ולא יתייבש הדם מ"מ כיון דמשכחת בהדי דכתיש א"צ להמתין וכן בציצית אף דיכול להטיל לאחר שנתעטף ויהא שוא"ת וכה"ג כ' התו' בכתובות מ' ע"א לענין כלאים בציצית דאף דיכול לקיים שניהם בבגד של צמר לצמר ועברי"ה ל"ב ב' גבי שופר של ר"ה דאין מעבירין עליו את התחום ול"א משום דלא הוי בעידנא ועברי"נ שם שסותר לדבריו שהובא בנמ"י לב"מ ד"ל במ"ש דהומ"ל משום דלא בעי בעידנא והרי כאן הוא עוסק ג"כ בעשיית המצוה וע"י טאו"ח סי' תקפ"ח סק"ג וצריך לחלק להשבת אבידה שהרי א"א בע"א כ"א במה שהגבי' אותה ולכן דחי הל"ת שהטילה התורה עליו שיגבי' המציאה ולהשיבה לידי בעליו משא"כ בהנאת שופר שהי' יכול להביאו מאתמול וגם יש לחלק דל"ד להשבת אבידה שהרי מיד עוסק להשיבה לידי בעלים אבל בכתישת עפר וקציצת בהרת דאינו עוסק בעשיית המצוה כלל ולא הוי רק מכשירי מצוה וע' במ"א תמ"ו סק"ב וג' ודוק וע' בס' נר תמיד לכריתות פ"ה דמ"א ע"ב בשם פאר הלכה דהטעם דהיכא דליכא בעידנא אינו דוחה

דוגמת לומר קרבן לה' שמא לא יקיים כנדרים דף י' אבל מ"מ כשקיים העשה אח"כ להי"י לוקה. אך נ"ל דדוקא בנדר דרגיל להתחרט תמיד ולא בשאר בקשות וכמו בהוצאת ס"ת ביי"ג מדות וכן בתפלת משה אל רפא נא לה וראי' דהא אפי' למיתה דיום א' לא חיישינן וכמש"כ התו' דריש יומא ובכ"מ ורק משום אין מעבירין וכמדומה שגם בתשו' הרדב"ז חלק ה' נתעורר ג"כ לענין בעידנא בהשבת אבידה ואיננו כעת ת"י לעיין עליו וע"ע בתו' ביצה ה"א ד"ה ונתקלקלו וע"ע בתשובתי להזמנה משש"ב ואין כאן מקום להאריך: טעמא מא"ר במציאה כו'. וכן בב"מ י"ב ב':

צג

א

ור"ה כרב ערש"י דכן הי' כולם זה למעלה מזה ומכאן סמך למש"כ הרמב"ם בהקדמת סי' הי"ד רב קיבל מר' ינאי ור"י מרי"ח עכ"מ. אך בפ' כירה ל"ט סע"ב ארי"ח א"ר ינאי אמר רב עסה"ד. ולפמ"ש בכ"מ דלפעמים אמר פלוני גם הרב בשם תלמידו ועבחי' לברכות יט"א ואי"כ אין זה מוכרח ועתו' גיטין לב"א ד"ה והאמר. וע' בע"ז לו"ב ורי"ח אצל ר' ינאי כוי' יעש"ה. וע' שבת טו"ב ארי"ח ארי"ל. ולכאורא צ"ל ארי"ח אריב"ל. אך מצינו כה"ג ברישׁ מכות ב"א אריב"ל ארי"ל וכה"ג בשה"ש רבה עה"כ פשטתי את כותנתי ועירו' רפ"ט דכלאים רי"ח בשם ר' זעירא. ועירו' שבת פ"ח סוף הלכה ב' ר' יוחנן מטי בה בשם רב וכריתות י"ז ר' חייא בשם רב. וברכות כז"ב ר' חנינא אמר רב ומשמע דהוא ר"ח בן חמא המוזכר בסוף יומא יע"ש ובע"ג סו"א רי"א משום ר"מ. אך בחולין קל"ד ר"י בן אגרא משום ר"מ ואולי כצ"ל הכא. ועירו' ברכות רפ"ב ר' יהודא משום ריה"ג. וע' כריתות ה"א א"ר ינאי ארי"ח וע"ש בס' נר תמיד ובכריתות טו"א אמר רב אראב"א [לוח התיקון: ופסחים מ"ה]. ובמכות כג"ב ראב"א אמר רב ועבחי' לתענית. וע' ברכות כ' ע"א דארי"ח אנא מיוסף כו' דא"ר אבהו כו' ומשמע דרי"ח גופי' דמסיים לי' הכי ועתו' נזיר כט"א וע' בתו' מנחות ל"א סע"ב. וע' גיטין ו"ב דפליג ר' אביתר עם רב חסדא ור"א היו בימי ר' יונתן בר פלוגתי' דרי' יאשי'. ועבא"ז פי"ז רשביח"א משום ר"מ הנוי והכח כו' ובאבות ליתא הכי ועבחי' לעיל סב"א. וע' במבא פדר"א מרד"ל אות נ"ז שמצדד שהי' רשב"ל שהוא תנא וע"ש שמפקפק בזה. וע' במדרש איכה עה"כ גלתה יהודה ר' יהודה בשם ר' יוסי יעו"ש. וע' שבת קנ"א א' ארי' אמר רב יצחק ברי' דר"י וע' פסחים קד"ב. ועב"מ קט"א אביי אליבא דרבא ולעיל כב"א רבא אליבא דאביי. וע' שבת קטו"ב דבעי ר"ג מרבה בר"ה וע' הוריות יא"ב בעי מיני' ר' מ"ר חייא. וע' פסחים קז"א בעי מיני' ר"ה מרב חסדא ועספ"ב דב"מ וזה יש לדחות דהי' ר"ה בתרא שהי' קטן מר' ירמי' וכתו'

חולין יג"א ובכ"מ וגם י"ל שהי' ר"ח הקדמון וכחולין קה"א איני והאר"ח דפריך מיני ארי"ח ואף די"ל דלא תיקשי אהא דר"ח וע' בערובין י"א סע"א כה"ג. ומיהו בזבחים כט"א פליגי ר"ח ורי"ח וע' בכריתות כח"א אמר רב הכ"ק אמימרא דר"ח וע' ברכות מח"א דהקדים דר"ח לרי"ח ואף שראי' זו אינה מוכרחת וכתו' ב"מ דד"ב סה"ד אין אך בע"ז מט"ב ושם ל"א א' א"ר חסדא א"ל אבא ב"ח אמר זעירי ומשמע דהי' ג"כ ר"ח בתרא אחר סתם ר"ח ואף אם נסבול להגי' אבא בר חנן הרגיל מטעות המדפיסים בר"ת מ"מ מדקאמר אחר זעירי ע"כ שהי' האחרון. ועשו"ת נוב"י מ"ת חיו"ד ס"קצד דהוכיח ג"כ דתרי ר"ח הוי ועשו"ת חוט השני סי' י"ח שהביא ג"כ מהב"ש פ"ב דסוטה דתרי ר"ח הוי. ועירו' סוטה פ"ט ה"טו שאל לר' חסדאי מה דין דכתיב הסר שמע ריי"ח ואמר הוא חסד ומלוי חסד כו'. וע' בגיטין ד"ז וע"כ דהי' ר"ח קמא רק למ"ד בסוף מ"ק שחי' צ"ב שנה י"ל שהי' גם בימי ריי"ח וע' בשבת פב"א רב חסדא ורבינא. אך י"ל דזה הי' רבינא הקדמון וכתו' חולין מח"א. וע' בערובין ק"ב ב' דפלי"ג רב אשי אדרב חסדא וע"ש בתו' ד"ה רישא ובד"ה אמר מר וע' בתענית יג"א והאמר רב ששת אר"ח והא ר"ח הי' חבירו דהוי גברא אגברא כתענית דד"ב ובערובין פב"א וע' יבמות יח"א דר"ג אדר"מ קרמית וע' במגילה כח"ב מחוי רב ששת אדר"ח כו' וע"כ דהכא הוא ר"ח בתרא. אך יותר נ"ל דהוא ט"ס דהא מרב חסדא גופי' הומ"ל דקאמר הכי להדיא לקמן ע"ב יעו"ש.

ל"צ בטבל טבול כו'. וכה"ג ברכות מז"ב. וע' יומא פג"ב. וע' תו' סוכה כג"ב יע"ש:

רש"י ד"ה כל הימים כו' שלא לבטל כו'. לא ידעתי מנין דעונג שבת מ"הת דהא וקראת לשבת עונג לא הוי כ"א עשה מדברי קבלה. וע' חתם סופר בחאו"ח סי' ר"ח וענו"בי מ"ת חא"הע סל"ז מבן המחבר שהביא בפשטות שדחו בשביל זה עונג שבת אף שהוא מ"הת ולא הרגיש בכ"ז וע' בפמ"ג במשבצות זהב סי' שד"מ ססק"א בהולך במדבר דאף אם יכול להתענות מ"מ אסור מספק אך יקשה דהא שבת עשה ול"ת למען תשבות ולת"מ וע"תו יבמות ו"א ד"ה וליגמור ותירוצם לא שייך הכא וכי יהא מותר בכל יום לעשות מלאכה מטעם דאתי עשה ודחי ל"ת וע"ש בפמ"ג מה שדחה ג"כ ומש"כ דעונג שבת הוי עשה לא הוי כ"א מדברי קבלה ואף דאכלוהו היום הוי עשה לא הוי כ"א עשה דקו"הד וכתו' קדושין לח"א בשם הירושלמי ול"ת דשבת הוי לאח"הד ול"ל דהוי ג"כ הל"ת קוה"ד דהא על שבת במרה נצטוו זה לא מיקרי קודם הדיבור וכדמוכח לעיל ה"ב וכמש"ש בחי'. וע"ע בש"ות זכ"יצ סי' ל"ב וע' ביומא פ"ב סע"א דפריך פשיטא טלטול דרבנן וע' בהגהות גליון הש"ס מרע"א. ועתו' גיטין ז"ב ד"ה וכי ולא' א' וע' תו' ערובין ל' ע"ב ד"ה לא: תו' ד"ה מייתי דמשל אריס כו'. ובזה ניחא ג"כ קורע"א בחדושיו למ"ד

התורם משלו על של חבירו אי צריך דעת בעלים דבמחוברין י"ל דצריך דעת בעלים וכ"כ המפרשים. ובלא"ה צריך לדחות כמ"ש התו' ב"ק ס"ח סע"ב יעש"ה. וגם דלגבי אריס הוי של מוכר דפטור מעשר וע' תו' גיטין נג' ב' ד"ה הכי נמי דבכה"ג הוי גדולי זרעך וענוב"י מ"ק חאה"ע סי' ע"ח אות ט"ו ועב"מ פז"ב ובירו' ספ"ק דפיאה:

[השמטות: מה שהשבתי לחותני הגאון נ"י וזאת העתקה מכ"י חותני בנדון שאלתו ככתבו וכלשונו. בעזה"י א' ט' שבט הגד אשר אתה רואה לפ"ק ראזינאי. כבוד ושלום וכט"ס לידידי חתני יקירי חביבי הרב הגאון המפורסם כו' וכו' כש"ת מוה' יוסף זכרי' **אחדש"ה** וכו'. הנה בלימודי עתה עמדתי נבוך בחקירה אחת אשר עוד לא שקטה דעתי ורוחי בענין זה. בהא דקיי"ל שולח אדם גט לאשתו אף בריחוק מקום כדתנן השולח כו' והגיע בשליח. ולפמ"ד בגיטין כ"א ב' במחובר מחוסר קציצה ונתינה וא"כ מה שאמרו בנזיר מה"א יצא זה שמחוסר הבאה ונתינה וא"כ הליכה מיקרי ג"כ מחוסר מעשה וא"כ דלמא הא דרבי רחמנא ושלחה שהאשה עושה שליח היינו בקרוב מקום בפני' שאפ"ל למוסרה בעצמו וכן בו עצמו בכתב הגט והוליך לה נפסל מה"ט ואם נגדור בזה דלא מיעט רחמנא מחוסר מעשה רק היכי שהמעשה בהכרח וא"א בענין אחר וכגון מחובר וכדומה וכעין שכ' התו' ד"ה יצא. וגם בזה אינו מיושב קרן של פרה דאם הי' רוצה ליתן הפרה בשלימות הי' מועיל דל"ג מיד של עבד ובזה הי' אפ"ל דעומד לקציצה. ולפ"ז אם יוסכם חילוק הזה היו נופלים רוב דברי הפוסקים שחידשו סופרים האחרונים בזה. וגם לפ"ד נסתר צורך התו' סנהדרין מ"ו ב' ד"ה תלישה ובגיטין שם דהרי עפר עיר הנדחת א"א אלא בתלישה ומשא"כ תלישת הקורה שאם ירצה לקוברו במקומו א"צ תלישתו ממקומו כיון דלאו כלום הוא. גם דהתו' והר"נ במקומו שם שחילקו בזה אינן מיושבים בזה ועלה ע"ד דטעם הפסול במחוסר קציצה שאם יתן בידה אותו זמן אינם נפרדים דלא גרע מהא דאמרי' גט בידה ומשיחה בידו לקעח"ב דאינו כריתות וה"ט דקרן ופרה אבל הגט בעצם אינו באותו זמן בנכתב ע"ד שהם שותפים בו. והא דאמרינן בהנייר שלי ומבע"ל בין תיבה לתיבה כבר העירו התו' דאין זה מחוסר קציצה משום שהוא מעט. ולכאורא אין טעם לחלק. ורק לפי"ד הנ"ל מיושב כיון דאין רצונו בזה ל"מ אגוד בה. ועדיין צ"ע הרבה בזה ובפרט להרמב"ם בפ"ה מגרושין דמהני משיחה כשישאר בידה בתוקף משיכתה והי' ליישב בזה דבריו בעציץ נקוב ומפני שכ"ז דברים לא יצאו מפי ומכש"כ מעטי כי עתה עתה בלימודי הרהרתי ובבא המוכ"ז לדרוש מכתב מאתי אמרתי המכסה אני כו' הרהורי לבי על רעיוני סליקו ולב חתני הגנ"י הלא מצרף לכסף יודיעני דבר ישוב אשר יעלה ע"ד ואולי דבר מה יראיני ד' לאסוקי שמעתתא אכתוב לו בס"ד

ומרוב הנחיצה הנני דושו"ט כה"י יגדיל ד' כסאו ויגביה דגלו ונסו והיי זה שלום הוא וביתו עד העולם כנפש חותנו הדו"ש מרדכי גימפל: וזאת תשובתי אליו:

מה שהעיר אם נגדור דלא מיעט רחמנא מחוסר מעשה רק היכי שהמעשה בהכרח יעויין בתורת גיטין סי' ב' סק"א שהעיר בישוב קוהר"נ במתני' דאשה כותבת גט דהא הוי מחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה והעלה דלא מיעט מחוסר רק היכי שא"א להיות הדבר ההוא רק בין כתיבה לנתינה כמו מחובר דא"א להיות הקציצה והנתינה בבת אחת דהא טלי גיטך מע"ג קרקע לאו כלום משא"כ הכא דאפי' כשהקלף של האשה ג"כ אפשר להיות כאחת ע"י שליח לקבלה ותאמר שיזכה הקלף להבעל בשעת קבלתו כמו בגונא שכתב הטור בשם הרמ"ה שיעשה הסופר לשליח להולכה כוי יעו"ש בדבריו באורך יותר. וא"כ מבואר כסברתו להדיא. ואולם מה שהקשה כבוד גאונו מקרן ש"פ אמינא למש"כ בחהרמב"ן שהקשה דלא מצאו זה בתלמוד יצא זה שמחוסר אלא כשא"א לעשות ממנו אותו מעשה רק כשחסר הדבר יע"ש שהעלה דכיון שאין בדעתם ליתן לה הפרה מחוסר מיקרי וכיון דשיורו חשיב אצל הכל ושמו עליו בפ"ע אפי' נתן דעת שלא לשייר פסול עכת"ד ועי' בתורת גיטין בחי' לגיטין כ"א ע"ב בפרש"י ד"ה דשקיל לי' וא"כ לגבי פרה אף שאין המעשה בהכרח מ"מ מחוסר מיקרי וכסברת הרמב"ן הנ"ל גם מה שהעיר כבוד חותני הגאון נ"י בישוב קוהתו' בסנהדרין מו"ב ד"ה תלישה דכיון דאפשר לקוברו במקומו א"צ תלישתו לא הבנתי דא"כ אכתי תיקשי לרבנן דקאמר יצא זה שמחוסר קציצה כיון דאין הקציצה בהכרח וכמו לר"י בתלישה. ובעיקר הסברא שהוכיח מסוגיא דנזיר דהבאה מיקרי מחוסר מעשה. עתו' יבמות צ"ג א' ד"ה מייתי לגבי ר' ינאי דלא מסתבר לחלק בין קרוב בין רחוק ואע"ג דהכא מחוסר מעשה הילוך ומ"מ מבואר מדבריהם דזה לא הוי מחוסר מעשה וגם למדקי"ל בנזיר יב"א כל מילי דאיהו למ"ע השתא לא משוי שליח ואי נימא דהליכה הוי מחוסר מעשה אכתי למלמ"ע השתא. ובאמת מצאתי בדורש לציון בסוף דרוש יע"ל קג"ם בהגי"ה מבן המחבר שהעיר בישוב קושית אביו ז"ל שהבעל ממנה שליח קודם כתיבת הגט דכיון שתחלת השליחות דהיינו הכתיבה דמ"למע השתא שוב גומר כל עסק השליחות גם בנתינת הגט ודומה לשולח גט לאשתו בריחוק מקום דאף דמחוסר מעשה הליכה למקום האשה יעש"ב במה שמחלק לאשה שאומרת לחברתה לושי לי עיסה שאין לזה שייכות להפרשת חלה שהרי אפי' אשה אחרת יכולה ללוש ואין כאן עדיין התחלה מהשליחות וע"ע בשו"ת מנחת עני סי' ע' ואין עת האסף פה בפרט זה. וביותר קשה להר"ן בהא דהאשה כותבת גיטה דלא הוי מחוסר קנין ונתינה כמו כתב על המחובר משום מחוסר קציצה דמה שצריכה להקנות

לבעל אינו מעשה בגוף הגט ועט"ז קכ"ג סק"ב. ולפי הבנתו תיקשי מנזיר מהא' דממעט מחוסר הבאה ואף שאינו בגוף הפעולה:

ולכן אמינא דאף דהבאה לא מיחשב מחוסר מעשה מ"מ הוצרך לאשמעינן באיזה מקום שיהי' הנתינה כיון דתמיד הוא מחוסר הבאה לעזרה וכמו לגבי גט דבלי הבאה לא מהני השליחות ולהכי הוצרך לכתוב והביא כיון שא"א זולתו משא"כ בהבאת הגט שאפשר גם בלא ריחוק מקום ומ"מ ממעטינן היכי שהוא מחוסר קציצה ובזה ע"כ לא ידעינן למעט מדלא כתיב וקצץ דהרי אפשר שיכתוב על דבר שלא יצטרך קציצה וע"כ דהש"ס ממעט ליי לא ממיעוטא דקרא מדלא כתבו רק דהוי מחוסר מעשה: והשתא מתורץ קוהתו' דסנהדרין מעפר עיר הנדחת כיון דגבי אילן הוא בין בתלוש ובין במחובר וא"כ ליכא למילף ממיעוטא מדלא כתיב וקצץ או ותלש דאז הוי שמעינן דהקרא למעוטי דלא סגי בל"ה רק היכי שיצטרך קציצה או תלישה וע"כ דלא ממעטינן רק משום דהוי מחוסר מעשה בכה"ג ורבנן ס"ל דתלישה לא הוו מחוסר מעשה משא"כ בעפר עיר הנדחת דהתם ע"כ דא"א בלא תלישה וא"כ מדלא כתיב בקרא ותלשת מוכח דלא בעי תלישה ואף דלא הוי מחוסר מעשה מ"מ התם מוכח שפיר ממיעוטא דקרא. וע' בסנהדרין קיב"א תקבץ ושרפת כו' יצא זה שמחוסר תלישה דהתם ג"כ א"א בלא תלישת השער וא"כ י"ל דתלישה לא הוי ג"כ מחוסר מעשה רק דמ"מ הומל"מ שצריך תלישה ול"ד להא דזבחים קה"א מחוסר יציאה כמחוסר מעשה לענין שיטמא בפנים כמבחוץ דהתם כיון שלא באו למקום הראוי לא חל שם טומאה כמו לענין גט דכל שלא הוליך הגט לידה אינה מתגרשת אבל מ"מ כיון שאינו בגוף הגט לא מיחשב מחוסר יציאה. וע' בחולין קג"ב דא"ר אלעזר מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה. ושבת קג"ב א"ר אמי התם מחוסר מעשה דקריבה וע"כ דר"א מדייק לחלק באיסור שבת מדכפל אין נוהגין זע"ז ועתו' דשבת ד"ה התם מחוסר מעשה. וע' תו' מנחות נז"א ד"ה בשנים דאין דרך בישול בכך יעש"ה וי"ל דגם בכתיבה לאו אורחי' לכתוב על קרן של פרה ועתו' יבמות נ"ב ב' ד"ה ולאשה בעלמא דלמ"ד מקנה דשלב"ל הוי גט וע"כ כר"נ דאף שמחוסר מעשה בנשואי' קודם מ"מ לא הוי מחוסר נשואין וכתיבה כיון דאינן בגוף הגט בעצמו. ועשו"ת מקום שמואל סי' ג' וסי' ט' ומ"ה ושער אפרים סי' א' ול"ח וח"צ סי' ב' ועב"ש וח"מ סקצ"ד ובה"ז לזבחים פ"ז ובנ"ת לכריתות דכד"ב ושעה"מ ה' גרושין פ"ד מהא"ב וע' חתם סופר חיו"ד סקצ"ה ועשו"ת כסא דהרסנא סי' ב' בענין כל העומד בתלוי בזמן או במעשה. ועשו"ת ברית אברהם חיו"ד סנ"ח אות כ"ה ועט"ז יו"ד שכ"ג סק"ב: ועשו"ת משיבת נפש סי' י"ב. ועתו' סוטה כה"ב ד"ה לאו ובכ"מ דלא אר"ש רק היכי דאיכא

מצוה ועראי"ש פגה"נ סל"ז בפלוגתא דר"ש לגבי כל העומד להרים ובסי' קי"א ס"ז בכל העתיד להתערב ועב"ק עו"ב דלר"ש דוקא משנראה לזריקה וע"ש בתו' ד"ה כל וד"ה והלא וכתו' חולין פ' ע"ב ד"ה דכמה ועתו' סוטה כה"ב ד"ה לא דר"מ דס"ל בסנהדרין טו"א כל העומד לגוז אף דליכא מצוה. וע' באחרונים דלא אמרינן לר"ש כל העומד רק היכי דפירשה תורה ובזמקתו' חולין פא"ב ד"ה הואיל ותו' פסחים ע"ב ד"ה כל בזרק של"ש גלי קרא דלאו כזרוק וכזבחים ד"א וע' מנחת עני סי' ס' אי צריך סופר להקנות הגט לבעל אחר הכתיבה להקנות הגט לבעל אחר הכתיבה לחוש למ"ד אומן קונה בשבח כלי יעש"ב ולפמ"ש הגט מקושר דטו"א בישוב קוהב"מ באה"ע סקכ"ג עהר"נ הנ"ל מחולין פד"א יצא זה שמחוסר וכמו בגט דלא קפיד אמחוסר דהא וכתב משמע ל"ד בעצמו וכיון דאומן קונה בשבח כלי א"כ כל גט אחר כתיבה מחוסר קנין יעש"ב. ובאמת מאותו סוגיא דלא הקפידה רק ע"ד הנשחט שלא יצטרך פדי' אחרת מדלא אמר דהוי מחוסר כתישה היכי שאין לו עפר מוכן ומה"ט לא הוי הליכה ג"כ מחוסר מעשה. וע' בתורת גיטין שהקשה עהר"נ מר"פ ר"הג דהקדש פטור כיון שמחוסר פדי' בין גיזה לנתינה ומחוסר פדיון הוי כמחוסר הקנאה וכ' דש"ה דלא משכחת דבר שהוא מחוסר בגופו של צאן דומיא דגיזה וע"כ דלמעוטי ונדחה ג"כ דהג"מק ואף שאינו מובן לי דאטו קרא מיותר רק למעוטי והא לגופו אצטריך ולא ממעט רק מדלא אשמעינן נמי בהך גוונא. וע' זבחים קיב"א סה"ד הכ"ק ועמ"א תע"ג סע"ק י"ד. ועירו' ערובין פ"ק ה"ו אבל אם כתב על נרתיקו כפרוש היא וכשר ועבשיו"ק על הפוסקים שהשמיטו דין זה יעש"ב:]

[השמטות: למלאות החלק ראיתי להציג גרגיר א' השייך בהשמטות ליבמות בנידון הקו' מנזיר שוב הגיע אלי מכתב מכבוד מר חותני הגאון שליט"א שמצא אח"כ בגט מקושר בהקדמה ורק באשר התבוננתי עליו ראיתי כי מה שהי' אז פשוט לענ"ד לחלק בין הך דנזיר שא"א להביא הדוד משלמים למקום תגלחתו משא"כ כאן שאפשר שתבא האשה לכאן ואין הגט מחוסר מעשה רק האשה מצאתי שהרגיש גם בזה ורק שדחה זה מפני כך דכתב על קרן של פרה ונותן לה הפרה הגט כשר מ"מ בלא נתן לה רק הקרן פסול משום מחוסר קציצה אלמא אע"ג דאפי"ל בלא מעשה היכי שעשה באופן שנעשה המעשה מוכרח פסול דמחוסר מעשה קרינן לי' ועפי"ז תלה זה בפלוגתא דאמוראי ומפלפל הלך בדרך למרחוק. ואיני זוכר עתה מה עברו אז הדברים בינינו. אבל עתה עכ"פ נ"ל ברור החילוק כנ"ל וקושיתו מפרה לק"מ דהנה הפי' בד' כ"א ב' הק' למה לא נימא דהגט בטל בקרן של פרה מטעם שאינו כריתות ונסתייע קצת מדברי הרשב"א שאפל"כ והרגיש בעצמו שאאל"כ דהפסול מטעם שא"ז כריתות מבעי' דד' ד' ב' ה"ז גיטך והנייר שלי בין

תיבה לתיבה כו' ות"ל כו' במעורה ואכתי ת"ל דא"ז כריתות ורק באמת נשאר בצ"ע גם ע"ז למה לא נימא שם לפסול מטע"ז. ב' הקשה לפ"מ דהא"מ של הגמ' לא ידע ממחוסר קציצה למה הוי פשיט להו בעבד דמטעם דא"א למיקצייי' אינו גט וע' תו"ג נדחק דהוי כאלו יש לבעל חלק בכולי'. ג' הרמב"ן ז"ל נתקשה באמת על סברת הגמ' בקרן ש"פ מטעם מחוסר קציצה דהרי ל"מ מחוסר מעשה אלא בגוונא דמעשה זה מעכב אבל בתלוש ופרה מאי מחוסר מעשה איכא עש"ה שנדחק כמש"ש בעצמו. ד' לעיל כ' ב' בעי רמב"ח היו מוחזקין בעבד שהוא שלו כו' ת"ש דאר"ל הגודרות כו' וע' תו' ד"ה ת"ש כו' דהוי"לל ממתני' וע' תי' ר"י מקורביל ומ"מ צריך לזה תבלין וע' פ"י ותו"ג נדחקו בזה. ה' הר"ן ז"ל תמה בדרש"י ז"ל דמכשיר בתלוש מחוסר קציצה כמ"ש כ"ב א' ד"ה שמא כו' מן המחובר ולמה כ' סד"כ ב' ד"ה דשקיל ואין לחוש שמא ישבור החרס וכן הק' הב"ש סי' קכ"ד ס"ק י"ב והפ"י והרש"א שבתו' ד"ה יצא כו' ע"ש ובתו"ג. ו' קו' הב"ש סי' קכ"ד סקי"ז דלמה בהי' העבד מוחזק בשלה מועיל הגט והלא ע"כ צ"ל שהי' שלו והחדר הו"ל הגודרות כו' ועוד כמה דברים שעמעמו בהלכות אלו:

ולענד"נ ליישב שי' רש"י ורמב"ן ז"ל ויתר רוב הראשונים דבתלוש ל"א מחוסר קציצה כיון שאין העשי' מעכבת מעשה הגירושין וע"כ קציצת תלוש לא מעכבא כלל דאפשר שתתגרש ומ"מ יהי' ביחד חלקו בנייר או בש"ד דאטו אחר גירושין לא יוכלו להשתתף באיזה קני' ולא פסיל בדע"ח ב' אלא בגט בידה ומשיחה בידו ויכול לנתקו ולהביאו אצלה מטעם שאין זו כלל ונתן בידה שעדיין הוי בידו ולא קנתה אף הגט עי"ז, וע' ב"מ ח' א' במשיכה והגבהה כה"ג אבל אם הי' משיחה שלו נדבקת בגט ומסר לה הגט בשלימות, לא מיפסל מטעם שמשיחה שלו קשור בה ומופקד אצלה וההי"נ בנייר שלו דבוק בהגט, ורק ביד של עבד הי' פשוט להגמ' כיון דא"א לה למיקצייי', וכל זמן העבד עם היד כידו, ועדיף טפי ממשיחה בידו שיכול למושכה אצלו, וכאן כבר הוא נמשך לידו לעולם ואין זה כריתות לעולם, וזה הי' פשוט להגמ', ורק בקרן של פרה הי' סברת הגמ' בהא"מ כיון דהרי אחר זמן או מיד כל זמן שתרצה תוכל לקצוץ הקרן א"כ לכאו' דמי כמו ה"ז גיטך לאחר ל' יום שלא תלכי לבית אביך דזה כריתות וכאן אין בידו להביאו אצלה שתוכל היא לקצוץ כרצונה, ועזי"א כיון דמ"מ לע"ע אא"ל לקנות קרן הפרה בעוד הקרן מחובר לפרתו דאפי' במשוך בהמה זו לקנות כלים שעלי' אמרי' ב"מ ט' ב' למיבעי אי קנו וכסי' ר"ב סי"ד דלא קני אע"ג שהם תלושים וכ"ש במחובר א"כ מאי יהיב לה לע"ע דבעי' ונתן בידה ומוכרח להיות הנתינה לאחר שתקצץ ובלא"ה לא הוי גט והמעשה קציצה מעכב וע"כ הוי מחוסר קציצה ומיושב קו' הרמב"ן ז"ל, (ואין לומר דאכתי אפי"ל להקנות לה

הקרן בחליפין בק"ס ותקנה מיד וכמ"ש הסמ"ע סי' קצ"ה סק"ב בעורות בהמה שקנו בחייו מת' הרא"ש ז"ל וע' ט"ז שם ורק מלבד משכ"כ התורת גיטין בדכ"א ב' דבגט ל"מ חזקה דכ' ונתן לה היינו קנין דמשיכה והגבהה בגט עצם הניתן מיד ליד וההי"נ חליפין דסודר וכ"ש לפ"מ דקיי"ל בכליו של קונה דליכא ונתן בידה כלל וע"ש שנסתייע מדי הרשב"א ז"ל ע"ז ב' בהך דתיזול ותיחוד כו' ע"ש ורק בחליפין גם בל"ז ל"ש בגט כמ"ד בב"מ י"א ב' מתנות כהונה נתינה כתיבא בי' חליפין דרך מו"מ היא וה"נ בגט כ' ונתן לה. ואכמ"ל מה שיש לפלפל עי"ז בקידושין בחליפין ל"מ נפשה) ומטע"ז במוחזקין בעבד שהוא שלו אר"ל גם בכה"ג דגט חקוק בידו דאינו גט מטעם הגודרות כו' דממתני' הוא"מ אבל ראי' יש וכאן גיטו מוכיח עליו ורק חידש לן ר"ל דכאן הגט תלוי ג"כ כיון דגודרות א"ל חזקה יכול הבעל להביאו אצלו וא"כ לא הוי נתינה כלל וגם ראי' דגט לא מהני, משא"כ במוחזק שהוא שלה אין הבעל יכול להביאו אצלו והנתינה טובה בגט ואף דהי' שלו מ"מ בגודרות ראי' יש וכאן גיטו מוכיח עליו אבל במוחזק שהוא שלו אינו גט לעולם אף לאחר ג"ש (ע' סי' קל"ח בב"ש סק"ד) ול"ד כלל להא דהנייר שלי דהכא הרי באמת נותן לה כולו ורק אם הי' מוציאו הי' בגזילה ולא יוכל נגד החזקה משא"כ בהנייר שלי שנשאר שלו באמת ואף אם לא תרצה ליתן לו ותוכל לעשות עול וגזל בידה עדיין אינו שלה מנתינה מידו. ובזה מיושב גם ד' רש"י ז"ל דעציץ נקוב כמחובר ורק משיכה מועיל בעציץ מטעם דע"י המשיכה תולש ופוסק היניקה כמ"ש הב"ש סי' קכ"ד ס"ק י"ב, והנה שי' הר"ן ועוד כו"כ ראשונים בעציץ וזרעים דחד דאף החזיק בעציץ ל"ק דהוי טפל וזרעים, ע' פ"י ותו"ג, ודלא כהתו' ד"ה החזיק כו' וע"כ אלו יצוייר משיכת העציץ בשלימות בלא זרעים לא קנה גם העציץ כמו בחזקת העציץ, וע"כ כ' רש"י דשקיל לי' לכולי עציץ ור"ל דשקיל לי' ממקומו והוי תלישה ונתינה כאי' ול"מ מחוסר מעשה בינתים אבל אם הוי סובר חרס הוי כקוצץ ממחובר שהשאר נשאר מחובר, ובזה א"ש מ"ש שמא יקטום העלה מן המחובר ושבירת החרס ותלישת העלה שוים: ובזה מיושב קו' הפ"י שהתחלנו דל"מ למימר דאין זה כריתות בלא טעם דמחוסר קציצה דאם לא הוי מחוסר קציצה והיתה יכולה לקנות הקרן ש"פ תומ"י היתה מתגרשת תיכף ונשאר חלקו שיתוף כמו בנייר המותר. ורק מטעם דמחוסר קציצה וא"אל לקנות עתה הואיל וכולי בידה וא"כ אין זה כריתות ואין זה נתינה כלל. ובעזה"י נתפשטו הקמטין, ויתיישבו עוד כו"כ דברים שנלחצו האחרונים ז"ל ודוק. ובמ"ש זכינו דל"א כלל בקרן של פרה דמחוסר קציצה מצד שאינו רוצה עתה ליתן בשלימות אלא דאינו נותן לה כלל ואאפ"ל קיום לגט זולתי אחר הקציצה אבל הילוך שאפי' לה לבוא ולקבל אינו מעכב ההילוך ובנזיר שאני

שאא"ל הדוד לשערו והתו"הק הקפידה שיהי' התגלחת במקום הדוד. ולפענ"ד הוא נכון ורק מחמת החפזון שהיום הובא לפני הס' ג"מ והיום כתבתי המכתב ופרי המהירות לפעמים תולדתו שגיאה וע"כ הוא יבחר אם יישר לפניו. עכ"ד חמי הגנ"י:]

ב

אקרוין בחלמא ע' ברכות נו"ב:

צד

ב

תו' ד"ה מאיסורא. וכן משמע קצת בריש מכלתין מדפסיקא לי' למיתני חמותו ברישא משום דעיקר שריפה בחמותו כתיבי והא בחמותו לאח"מ לא הוי בשריפה וע"כ דלא הוי מח"כ ולהכי לא מיירי מיני' במתני' ועלא"ז רש"א בריש מכלתין במתני' בד"ה ואאי"ל ולא"ז במה"ב ועש"ות נו"בי מ"ת חאה"עז סי' קמ"ח:

צו

א

אטו כולהו לאו לאחר מ"ר נינהו פי' דודאי רישא דאמרו לו ונשא אחותה כו' מיירי נמי לאחר ששמע מיתת הראשונה ומשני לאחר מר"ו ששמע באמת שמתה אבל התם לא הי' רק לאחר ששמע שמתה ועבנמ"י. והערותי ע"ז לפי שראיתי בספב"ל שכ' בפשט הגמ' דברים בלתי מובנים.

ב

ולא אמר משמי' דר"יח כו' ע' ירושלמי ברכות פ"ב ושקלים פ"ב ובירושלמי דמכילתין שלהי מ"ק וע' תענית כד"א ועכ"מ הת"ת פ"ה דמייתי מפ' הישן. ואולי דסובר דמיהושע אין ראי' כ"כ שלא למד תורה רק ממ"ר לחודי' וגם אם שמע מרב אחר הוי משה ג"כ רבו וליכא קפידא בהא וסובר דדחויא בעלמא מדחי לר"יח לפייסו בזה. ואף שזה דחוק כיון דמ"מ איך סמך ר"א בהא. ואולי דבאמת אמרו ג"כ מדעת עצמו והוא הקפיד דמ"מ הו"ל לתלות החשיבות ברבו וע"ע בתו' יומא ד"ד סע"א. ועש"הג ח"א סוף אות ז' וברשמי שאלה סוף ח"ב שהאריכו בבאור המאמר. וע' כתובות כה"ב ולו"ב ובמכות ה"ב בר' אלעזר שלא הזכיר בשם ר"יח וכדאמר ביבמות ר"א תלמידך יושב ודורש סתם ור"א שלא פייסו בעצמו וכן ר"ל שהי' חושב מקודם שהוא של ר"א לפי שהחזיק עצמו לתלמיד חבר ורק שכיוון מדעת עצמו קודם ששמע מר"יח ובחגיגה י"ג ר"א לרב אסי ר"יח רבך וע' יבמות קה"ב דאר"יש בר"י רבך וקאמר דשקיל ר' למטרפסי' כו' ואף שי"ל שאמר כן קודם שלמד אצלו וכדאמר בפ"ז דב"מ ליעול בר פדת דמחדדין שמעתתי' לבתר ר"ל ומשמע שלא למד מקודם אצלו ולכן לא הקפיד בהא דכתובות לפי שאז עדיין לא למד

אצלו וע' בשבת קמ' דקדים לר"יח ואף שמזה אין הכרח וכמש"לע דף סב' מכ"מ וכן ר' אבהו תלמיד רי"ח אמר כמה דברים גם בשם ר"א שם קמא' וקדושין נו"ב וירו' יבמות פ"ד ה"ז ופ"ב ה"ב ופ"א הי"א וירו' פ"ט דשבת ה"ג ומגילה פ"ב ה"ד ופ"ז דשביעית וסוטה רפ"ו וכן בכ"מ לאין מספר ועב"ב טו"א ר"יח ור"א דאמרי תרויהו כו'. וע' ירו' קדושין פ"ק ה"ד תרי כל קבל תרי אינון ר' אלעזר תלמידו דר"ח רבה ור"יח תלמידי דר' ינאי. וערש"י יבמות עח"א ד"ה כי אר"יח ומפי השמועה אמרת ולא מדעתך וזה תמוה לומר כן על אביי. ובאמת להכי פירשו התו' חזיתי' לרישך פי' רבך דרבה למד לפני ר' יוחנן וא"כ לא בא לגנותו ח"ו רק להודיעו שגם רבו קיבל זה בשמי' דר"יח וע' שבועות י' ע"ב ולר"יח רבך כו' וע' עירובין כ"ב ב'. ומ"ש התוס' דערובין דאביי לא ראה את ר"יח אינו מוכרח די"ל דהי' אביי קשישא וכמ"ש בחי' לסוטה י"א דתרי סתם אביי הוי ורק דמ"מ ראייתם מרב דימי שלא הי' בימיו וע' חולין נו"ב רבה ואיתימא ריב"ל ועבראי"ש ובה"ג וע' בהגרצה"ח דהיינו רבב"ח אבל רבה ב"נח שהי' בבבל לא שמע ולא ראה לא ר"ח ולא ריב"ל. ולא זכר ראיית התו' דהכא שהי' תלמידו דר"יח וע' גיטין כט"ב על לגבי רבב"ח ר"י ורבה וא"צ לגי' הערוך ורבנן וע' ערובין ס' ע"א דר' יצחק גמרא או סברא ואף דאמרו בסתמא הי' סומך שידעו שאומר מן השמועה. וע' ביבמות עב' ב' דאר"ל ער"א דידי היא כו'. ונ"ל דהכוונה שר"א הי' שואל אותו מלשון התי"כ שלמד שהי' מכוון להזכיר את ר' יוחנן ולזה אמר שדרש בלשון מסודר כאלו קבלו מפי הגבורה וכמ"ש בפרש"י וע"ז הודיעו ר"ל שהוא דורשו מהת"כ ומיני' איתבי'. וכה"ג בכ"מ שהקשו האמוראים מברייתא מפורשת ולא אמרו תנינא רק שהזכירו אותם מלשון הברייתא. וגם דבאמת באותו שעה עדיין לא הי' ר"א תלמידו של ר"יח וכפ"ז דב"מ שלאחר מות ר"ל אמרו ליזיל בן פדת כו' ואמר לאו היינו בר לקישא וכמש"ל. וי"ל ג"כ שלימודו הי' בת"כ ולכן היו הכל יודעים דמתניתי' היא וכמו שהשיב ר"ל וכנ"ל. ועירו' יבמות פט"ו ה"ה אר"יח אלו אמרה אלעזר מני שמעה. וע' מגילה טו"א דמייתי דמביא גאולה מאסתר והכוונה מדדייק הכתוב להזכיר בשם מרדכי ושזה הי' הסיבה לבסוף להודיע שזה הי' סיבת הגאולה. וע"ש בחי"א א"ז רש"א ובאבות פ"ו המחכים את רבו כו' והאומר דבש"א כו' ועמג"א סי' קנו' דעובר בלאו וכנדרים פ"ק וכתב במחצית השקל שלא מצא מקומו וע"ע בתב"ש למגילה. וראיתי לעה"ג מהמ"א בכ"י אבא מארי ז"ל שהביא שהוא בספרי פ' שופטים לא תשיג גבול רעך בנחלתך זו תורה שנקרא נחלה כו' דר"א ולר"א עובר בלאו דלא תשיג והביא שאח"ז מצא בנו"בי מ"ת ח"אוח שהוא בילקוט מפורש הלאו דלא תגזול דל עכ"ל א"מ ז"ל וע"ע במדרש תנחומא סוף במדבר ועשל"ה בשער האותיות אות

קדושה הביא הא דתנחומא וכתב שכן גרסינן בפ"ק דנדרים. ועס"ח סתקפ"ו שהביא הספרי הנ"ל ובמ"א הבאתי ראי' מכ"מק עובר בלאו שהוא מד"ס [ועש"ות חו"י סקל"ט שהמלין עובר בל"ת שהוא בלתא דבל תלין וע' בעק"ד או"ח סי' יא' סס"ג ועחו"י סי' ט' וע"ב וכה"ג בחלק המחזיק במחלוקת עובר בלאו וביומא יט"ב שנאמ' כל הד"יג כו' ובסוטה לח"ב הנהנה מצ"ע עובר בלאו ועת"ח לסנהדרין פ"ז א' וע' יומא יט"ב השח ש"ח עובר בעשה וער"ף פ' הי' קורא. ובתר"י שהביאו מהירו' ועתו' ב"ק לח' א' ד"ה קראו דנפקי דהמלמד עובר בעשה ואף דהוי מדברי קבלה ועב"ר פ' וירא אר"י כל מי שמזכיר את הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה שנא' זכר צ"ל ועבס"ח דזה קאי כשמזכיר צדקותיו ומדותיו שהרי בש"ס לא הקפידו להזכיר בשמועותיהן ז"ל על שום תנא ואמורא וע' ברכות כד' ב' עובר בעשה ובראי"ש שם ספ"ב בה"ד עובר בעשה וע' באחרונים שהאריכו בענין הקורא לאברהם כו' שלא הובא בשום מקום רק במ"א סקנ"ו ועלא"ז רש"א בח"א שהניח ג"כ בצ"ע דאף שהוא אסמכתא מ"מ הי' להפוסקים להזכירו לדינא וגם מדפריך מקרא דאשר בחרת דמשמע דמה"ת הוא ועצל"ח ועב"ש אות אברהם דגם בז"הז מי שנקרא שמו אברם לאיזה סיבה כותבין אברם וע' גיטין נ' א' אברם חוזאה וכן הועתק בראי"ש ב"ק פ"ק סי' ג' ומוכח דמ"מ שרי לקרוא שם בנו אברם וער"נ גיטין ל"ח ועתו' בכורות נד' א' וערמב"ן בתוסי לסה"מצ מ"ע ד' וע"ש במגילת אסתר וע' יומא כב' ב' ובב"ש תמיד ספ"ק ופר"ח באו"ח סי' סז'] : ועשו"ת כסא דהרסנא סי' עא' שכתב שכן דרכן של רבותינו הפוסקים לפעמים שלשלו את ההלכה עד האומר הראשון ולפעמים אזלי בתר בתרא כו' ואפשר שלא הי' באפשרי להזהר בכל פעם במשנתם בכי"ב באלה יעש"ב: ועש"ך יו"ד סרמ"ב ס"ק מ"ג. וה"ד בילקוט משלי לא יבוזו לגנב שאין לבזות למי שגונב ד"ת ומעתיקן וכן בתוספתא ב"ק פ"ז המתגנב מאחר חבר והולך ושונה פרקו כו'. היינו שאין למנעו מלהעתיק ד"ת של חבירו וכדמסיים שם בתוספתא סוף שנתמנה פרנס עה"צ ומזכה את הרבים אבל מ"מ מוטל עליו להזכיר כל דבר בשם אומרו ועבש"ך חו"מ ס"ס רצ"ב. ועירו' ביצה פ"ד ה"ד חבריא בעון קומי ר"ש בר' נחמן בשם מן ר' אומר לה א"ל דכוותכן דאית לכון רברבין סגין בשם ריב"ל אמר לה יעש"ה. וע' ירושלמי שבת פ"ק ה"ב אם אתה יכול לשלשל את השמועה עד משה שלשלה ואם לאו תפוס או ראשון או אחרון יע"ש בשיו"ק וע' בנזיר נו"א קמאי ובתראי אמרינן כו'. ועבע"ג טז' ב' ולא סבר כו' אתמר נמי כו' יעש"ה. וראיתי בשה"ג ח"א אות ז' סי' ה' בשם הקדמת הפמ"א דלענין שדב"ק אפי' כשלא יזכירוהו בשמו מ"מ קמי' שמיא גליא רק דעדיף לומר בשם אומרו דליקבלו מיני' ככתובות כה' ב' ושבת כא' ע"ב וכה"ג והביא ראי' מדנשנו כמה משניות

בסתם שיאמרו רבים שנוהו וא"כ לא שייך הטעם דליקבלו מיני'. ול"נ עוד ראי' ממה שלא הזכיר בכ"מ רק קמאי ובתראי ולמה לא יזכיר כולם שיהיו שפתותיו ד"בק וע"כ משום דקמי' שמיא גליא ולא הוי רק משום דליקבלו מיני'. ונלה"ר מחולין קל"ב מאן ת"ק ר"י שהאומר דבש"א מביא גאולה לעולם ולא אמר משום שפתותיו דובבות. ואולם בפסחים קד' ב' דאמר רב יהודא לברי' רברבותי' דמר וסררותי' גרמה לי' דלא תימא שמעתתא מפומי' [וע' קדושין עו' ב'] ועי"ש ברשב"ם דפסחים משום דמי שאומרים דבר הלכה בשמו שפתותיו דובבות הרי מבואר דאפי' במזכיר של אחרים וביותר שהוא נגד הסוגיא דנזיר והירושלמי דשבת דקמאי ובתראי אמרינן מציעאי לא אמרינן וא"כ הא לעולם יזכירוהו שהוא האחרון ולולא פרשב"ם הנ"ל הי' נ"ל הכוונה בפשיטות כדאיתא בביצה כז' א' ומ"ק וחולין ובנדה מח' א' מתי אזכה ואיסק ואגמור לשמעתא מפומי' דמרא והכ"נ קאמר שלא זכה שיזכה לומר בעצמו בשם העושה ומחדש השמועה לבדו וע"ד והי' עיניך רואות את מוריך וע' עירובין יג' ב' ובהוריות יב"א. וע' בעקרי דינים חיו"ד סכ"ז אות י"ט ובחדושי לסוף ברכות בשמות בניו של לרב פפא שאומרין בסיום המסכת משש"ב ובחי' לברכות יח"ב ושבת יג"ב ואכמ"ל ועירוי פ"ק דברכות ה' ע"א מלתא טבא דחמיתי לרב עביד ואמריתה קמי' דשמואל וקם ונשק על פומי. וע' ירו' שקלים ספ"ב דאמר לר' אסי חכים ר' לרב א"ל ראב"א אמרה משמו וע"ש בק"ע ומדברי הירושלמי דא"צ שיזכיר רק הראשון מדשאל אותו אם הוא מכיר לרב והשיב דראב"א אמרה בשם רב ולא הזכירו מתחלה. ועתו' שבת מה"ב ד"ה משום כו' דלאו היינו רב אסי כו'. וכה"ג עתו' ב"ב יא"ב דרב אמי לחוד ור' אמי לחוד ומדברי הירושלמי משמע ג"כ דהי' ר"א אחרינא מדאמר לר"אס חכים את לרב והרי הי' תלמידו דרב ומדקרי לי' ר' אסי שזה הי' לאחר שעלה לא"י וכמבואר בפ' ב' דייני גזירות וכרש"י כתובות מג"ב בר' זירא ועכ"פ לא יתכן שיאמר ר' אסי חכים ר' לרב לאחר שעלה מבבל לא"י. אך בירושלמי שבת פ"ק ה"ג וספי"ד גריס ר' בא בר זבדא וא"ש בפשיטות. וכ"ה בירו' קדושין פ"ק ה"ז וקאמר ר' אדא בר אחוה בשם רב אמרה וכה"ג בפ"ד סוף הלכה ו' ועירוי יבמות פ"ח ה"א רב אדא בר אחוא שהי' בימי רב. ולמעיין בשבת קלז"א משמע דהי' רב אדא בר אהבה. וע' שבת קכא"ב ודלמא לפי תומו והאר"י כו' והא קיי"ל קמאי ובתראי אמרינן והול"ל כדאמר אב"מ בסמוך בשמו אם נאמר שהוא הי' מחדש המימרא בשמו דהא אמירת דבש"א אפי' משל אחרים הוא חיוב מזה מוכח שלא הי' מהאמוראים מקבלי השמועה [וע' יבמות קכ"ב ב' אבא ברי' דרב מניומי בר חייא והיינו הנזכר ביצה כב"א דבעי מאביי מדלא אמר כמו בשאר מקומות דהוא אבא בר מניומי ע' מ"ק כ"ו סע"ב וגיטין כט"ב לז"ב

ויומא פד"א ולק' ק"כ ע"א וע"ש בחי' וע' יומא פד"א דמייתי דעבדא לי' אמי' גובתא דדהבא ואף שביבמות מבואר שהי' עני מ"מ אין מזה ראי' שי"ל שנתרוששש אח"כ ואף דהכא מזכיר תואר רב מניומי אינו מקפיד בזה וכמורגל בכ"מק ובפרט בקריאת בנו אחר שם אביו וכמ"ש בחי' לסוף ברכות בסיום המסכת יעש"ב ועכ"פ מוכח דזה הי' אחר מדמפרש בכ"מ אבא ב"מ דהוא בר מניומי ובכ"מ דקאמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא ואילא ברי' דר"ש בר מרתא וכה"ג ולא מסיים בשם אביו [ונ"ל בפשטות דה"ד קמאי ובתראי אמרינן שלא נאמר רק על דבר הלכה וכפשטות הלשון דיבמות צ"ו שביקש דוד שיאמרו דבר הלכה בשמו שיהי' שדב"ק שבזה צריך לידע השומע ממנו אם דייק וגמיר כרחבא דפומבדיתא וכברכות לג"ב ובכ"מ נקוט דרחב"א בידך וכו' אבל בדבר הנאמר לפלפולא דאין נ"מ בהא ואף דלענין אמירת דבר בשם חכם שלא גמר ממנו חששו יותר בדבר חידוש וכמו שהעלה בסה"ח בישוב קושית המ"א בסי' קנו' והיינו משום דאיכא פגמא כשיאמרו בשמו חידוש שאינו נאה לאומרו מצד עצמו אבל לחוש בכה"ג שיאמרנו מפיו בעצמו חששו יותר בדבר הלכה שאולי יגרום איזה שינוי מהמקבלים שלא במכוון או במתכוון וצריך להזכיר מפי מי ששמע בעצמו ונ"ל דכן אם שמע אח"כ ממנו בעצמו דמ"מ מחוייב לומר בשמו וראי' מפסחים קד' ב' דאל"כ הי' תקנה לילך לשמוע אח"כ מעולא בעצמו וע' בט"ז או"ח תרס"ה ס"ק ב' מ"שכ על הב"י שכתב מהא"ח בשם הירוז' דאירו' גופא י"ל דס"ל כרי"ח כו' יעש"ב ומשמע דמצד הדין אין חיוב בכה"ג להזכיר שם האומר בשמו ואף שפירושו אינו מוכרח דסתם ירושלמי ר' יוחנן וגם דבירו' להדיא דאוסר בז'. וגם נ"ל לחלק לאמירת הלכה בע"פ דא"א להזכיר שמועה זאת רק ממקבלי השמועה ולא בספר הנכתב לרבבות והדבר עומד לדורות אשר בכה"ג לא חששו להזכיר בשם מי שראה בספר הלז ורק באומר בשמו בע"פ דיש לחוש שמא יטעה או שא"א להתברר רק ע"י האומר משמו או דשמא חזר אח"כ משמועתו ולכן החיוב עליו להזכיר ממי שאמרו וע' נדה כה"ב דאר"ז זכה בה רב ביבי בשמעתתי' דתנא והוא הוה יתבין כו' וקדם איהו וזכה כו' דמשמע רק בתראי מי ששמע מהמחדש. ועב"ק ס"א דאמרינהו משמי' דגמ' וע"כ דגם האומר בשם אחר צריך להזכיר מי שאמרו בשמו וכאן לפי שלא ילמדו אחרים למסור נפשם לכן לא אמרם רק בשם סנהדרין:

צז

ב

חיובא ליכא. וע' ביצה לו"ב אין חייבין משום שבות כו' ובכ"מק דקאמר חיוב מדרבנן ג"כ רק דהכא קאמר משום א"א משמע דלא ממעט רק מכרת בעלמא וע"לע לג"ב בחדושי מש"כ שם:

קב

ב

תו' ד"ה ואנעלך. וענו"בי מ"ת חאהע"ז סי' קנ"ב וקנ"ג מה שהעיר מד"התו דשבת כח"ב ד"ה למאי הלכתא. וע"ש בחי' הרשב"א דהואיל וקי"ל ק"ו דרבא מברניש דעור מטמא טומאת אוהלים הלכך כמו דגמרינן אוהל המת ממשכן בג"ש דאוהל אוהל דצמר ופשתים הכי גמרינן אוהל דמשכן מאוהל המת בעור בהמה טמאה וא"כ הא דתני ר"י לא הוכשר אלא עור בהמה טהורה לבד למ"ה הואיל ולאוהל המשכן הוכשר עור בהמה טמאה עכ"ל ולפ"ז להמסקנא דטהור הי' ממילא צריך למנעל עור בהמה טהורה כדכתיב ואנעלך תחש וע"ע בחתם סופר חאו"ח סל"ט וגם נ"ל דקושית הגמ' ואימא תחש פי' כמו תחש שהי' טהור ומשני דנעל ריבה אפי' של טמאה ופריך כל מילי נמי אפי' סנדל התפור בפשתן ולז"כ התו' וא"נ דהוכחת ר"ת רק להס"ד ואימא תחש וע' תו' יומא יג"א ד"ה הלכה כר' יוסי דרב יוסף לא ס"ל להקשות הלכתא למשיחא והגמ' לא חשיב לי' דרוש וקבל שכר ובזה ניחא בפשטות הא דפריך והא אלא הא דתני רב יוסף כו' ואח"כ פריך מאי הוי עלה. וע"ע בכ"וף סי' ע"ט: תו' ד"ה מאי מעל כו' להכשיר שוק לחליצה. וכן מפורש ג"כ בסמוך ולא הוצרכו להרחיק עדותם מסוגיא דלקמן:

קג

ב

איסור מטומאה לא גמרינן. וראיתי להעתיק כאן מכ"י א"מ ז"ל שהשיב לשואלו מסוגיא זו ככתבו וכלשונו. בעז"ה יום ה' י"א מנחם. יצמיח ישועה והטוב לפ"ק.

ממרחק המקום **ש**לום יקרא הלבבות הקרובות ה"ה הר"ב המופלג חו"ב תורה וגדולה בקנה אחד עולה מפורסם לשם ולתהלה מוה' משה כ"ץ נ"י ויופיע אבן פנה מחכמי ק"ק וויסטינעץ. תחלת דינו של אדם על ד"ת שהקשה מע"כ על הב"ח והפ"מג בסי' ל"ט שכתבו טעם על תל"ר ממקוה שנמדד והרי מפורש ביבמות דאיסור מטומאה לא ילפינן ובהשקפה ראשונה רציתי לחלק כמ"ש התו' בחולין קלז"א ד"ה אתיא דאף דד"ת מדברי קבלה לא ילפינן זה אינו רק גילוי מלתא וכן היכי שצריך קרא ללימוד דטומאה כמו ביבמות י"ל לגבי טומאה ניתן זה מחמת שהוא חידוש ולא יליף מיני' איסורא אבל אם

הדין שמצינו בטומאה אמרו חכמים מסברא בעלמא אנו יכולים למידן דגם באיסור הדין כן ודוגמא לזה אמרינן בחולין מד"א וכ"מ בשדרה וגולגולת וכן לטריפות דכיון שמצינו שהוא חסרון לטומאה א"כ ממילא נשמע הדין לטריפות. ולכאורא זה מוכרח ג"כ מה"ד איסור מממונא לא ילפינן ולא רציתי להאריך בזה מחמת שיש לי ענין עמוק ויקצר המצע כו' וגם יקשה משאר מקומות אשר לא תקום סברא זאת וכן בברכות ד"כ לגבי המוציא כלאים דפריך מב' דרכים ומשני שב וא"ת שאני ולא תירץ איסור מטומאה לא ילפינן כיון דשם הדין דטומאה מקרא נפקא וכמו דמשני לעיל איסור מממונא ואף שזה יש לדחות אך שנויא דחיקא לא משנינן ואמינא לפרש"י דהלכות טומאה חידוש הוא ובחולין צח"ב מפורש דלחומרא ילפינן מחידוש ולכן לחומרא דת"לר טריפה ילפינן גם מטומאה אבל ביבמות קאי לקולא שיהי' חליצה כשירה בסנדל המוחלט אך ז"א למ"ד בחולין ק"ח ופסחים מ"ד דלא ילפינן טכ"ע מבב"ח משום דחדוש הוא. וע"כ דכיון דהחדוש הוא לחומרא ולכן לא גמרינן חומרא דידי' בשאר איסורין וכמבואר בפרש"י דפסחים דחומרא שפיר גמרינן דכש"כ הוא אבל בזרוע בשלה החדוש לקולא דמב"מ בטל ואף דכ"ר ולקח מדם הפר ודם השעיר דתרויהו בהדדי נינהו ולא בטלי ולכן קאמר דלא מצי למילף לכל איסורין שיהא בטל מב"מ משום דחדוש הוא הקולא ולא ילפינן מיני' הקולא אך לשא"מ דבעי מאה וס' כיון דהחדוש הוא קולא שפיר גמרינן חומרא מיני' ולפ"ז קמה וגם נצבה קושיתו דבמקוה החדוש הוא החומרא ואיך ניליף מזה חומרא דידי' אך דלפ"ז מאי מתרץ ביבמות איסור מטומאה לא ילפינן הא החדוש לחומרא ונוכל למילף קולא מיני' ודוחק דהחידוש הוא הקולא שהותרה בצבור וכי"ב. ועתו' סנהדרין כז"א דלא ילפינן טכ"ע מבב"ח דאי תרי כולי יומא שרי וא"כ מפורש מדבריהם דה"ד בב"ח חדוש הוא היינו החומרא וכ"מ בתו' מ"ק ח"א בד"ה נפקא דבב"ח חדוש הוא ואף דאי תרי כו' וכמו דאם החידוש הוא קולא לא ילפינן חומרא כן להיפך אם החידוש חומרא ובזה מיושב קא"ז רש"א שהשיא דהתו' לכונה אחרת ונכנס בדחוקים ודבריהם סותרים באמת לסוגי' דזרוע בשלה אך למעיין היטיב דבריהם מבוארים ועתו' נדרים דד"א ולא רציתי להאריך כי לא יושיענו להציל מקושיא זו עהפמ"ג. ולכן אחזתי בקצרה לשאול מאתו מענה לשון למה תלה יד"נ קושיתו בפר"מ הלא הדבר מבואר כמה פעמים לרוב בש"ס ותו' ופוסקים דילפינן איסור מטומאה: ואתחיל מפסחים ט"א ממדורות כושים טמאים וע"ש גבי אין ספק מוציא דפריך מנפל לבור ובד"י ע"א צבור של חמץ דמדמה ל"ב שבילין ובכל הסוגיא דשם ובדי"ד מדבריהם למדנו ששורפין תרומה טמאה עם הטהורה וע"ש בדל"ג ובכ"מ לרוב במסכת זו. ובחולין ט' ע"א להמעיין שם וכן בדף י' השוחט בסכין

ונמצא פגום מתיב רבא מטבל ועלה חוצץ וע"ש בתו' סכין איתרעי ממקוה שנמדד ובד"י ע"ב דמוקמינן אחזקה ופרש"י לאסור ולהתיר כההיא דלעיל ולמד מטומאה. וע"ש בתו' ד"ה ודלמא ובדבור שאח"ז. ודמג"ב ולעולא מ"ש מספק טומאה. וביבמות וקדושין רבו המקומות דילפינן איסור מטומאה ונסיים במס' נדה ב' ע"ב דפריך לשמאי מחבית של תרומה וע"ש בתו' ד"ה דאיכא ובתו' ד"ה תל"ר. ובפרק ב' דיליף להתיר לבא על אשתו אפי' בודאי איסור כרת מטומאת כהן וכן בדין כתם שתולות מב' שבילין ומלבד המקומות המבוארים בפוסקים באו"ח וביו"ד ואה"ע דילפינן איסור מטומאה ועתו' פסחים יד"ב ד"ה הרי טהור ולכן אמינא דהא דמוכרח ביבמות לחדש איסור מטומאה לא ילפינן היינו רק אליבא דרב פפי משמי' דרבא דסנדל המוחלט גם בדיעבד חליצתה פסולה אך אליבא דהלכתא דאמר רבא בדדיעבד חליצתה כשירה וכן פוסק הרמב"ם א"כ לק"מ מטומאה. ומצינו כעין סוגיא זו לאין מספר בכמה מקומות בראשונים ובר"נ ורא"ש ותו'. והאמת העד לעצמו ואו"ש שנת האזינו אמרי כי נעמו לפ"ק. ידידו לנצח הדו"ש הק' נתן באאמו"ר הרב וכו' מוה' יוסף חופ"קק ראדזמין והגליל:

ועתה ראיתי להעיר קצת על דברי אבא מרי ז"ל. מה שהעלה דלהמסקנא כיון שדחה הקושיא ממילא א"צ לחדש דילפינן איסור מטומאה והוא מצוי לרוב בכמה מקומות ואף דבכ"מק מוכיח כן מהס"ד וכמו בראש פא"נ בשם הרמב"ן ובשך יו"ד סל"ג ובכ"מ יעש"ב וע' שבת לז"א להחזיר תנן וכו' ומש"ש בתשובה בענין זה כי"ב ועש"ות פרי תבואה ס"סי כ' שהעלה באריכות דלמ"ד איסור מטומאה לא ילפינן א"כ לא יליף גם חזקה מקרא דכנגע ורק מהלכה ואין דנין ק"ו מהלכה ואנן דס"ל איסור מטומאה ילפינן ולא מוכח מידי ועש"ב מ"ש בסוגיא דנדה דרמי חבית אמקוה עדהב"ח שנתן מזה טעם לת"לר ומה שהאריך אי ילפינן מחדוש לחומרא ובסתירת הסוגיות ענוב"י מ"ת חיו"ד סל"ז שהעיר ג"כ בסברא זו דבטכ"ע הוי החידוש לחומרא מה שנאסרו יחד ואף לסוגיא דפסחים מ"ה דאי תרי להו כו' מ"מ אין החידוש בהיתר ולכן לא גמרינן חומרא מיני' יע"ש בהשמטות וע' בחולין ל"ד וע' כתובות מו"א שאני מש"ר דחדוש והתם לחומרא. וע' וע' שבועות לז"א בתו' ד"ה כיון וע' בכורות ו"ב ועמ"א או"ח ר"י"ו בהא דחדוש הוא דדם נעכר ונעשה חלב וע' ספ"ק דתמורה תמורת שמו וגופו אין בו אלא חדושו. וע' ירושלמי רפ"ג דסוטה לחדושה יוצאת ודבר שיצא לחדושו אין למדין כו' ועתו' פסחים ל"ב סע"ב מיהו קלר"י. והא למ"ד בשבועות כז"ב דשה"ע חדוש הוא טפי מסתבר למילף מע"א כשבת סט' דאין קרבן בלא כרת וע"כ דלחומרא ילפינן מחידוש נמי. וע' ירו' נזיר פ"ו ה"א הוי ידעין דאתפלגין ר"ח ור"ל וע"ש בפ"מ דאע"ג

דכל איסורין שבתור' מצטרפין בכא"פ שאני אמ"הח דחדוש הוא דמחייב אגידין ועצמות וע"ש דאר"יח אין לוקין עד שיטעום ממשות של איסור ולא יליף מב"בח וע' ט"ז יו"ד סי' שצ"ז ד"ה ראשונה ואין לומר דלא ילפינן איסור מטומאה וכן שום חיוב או פטור דהא בההיא מתני' ילפינן שחייב לעשות פס"ש וע"כ דחשבינן לי' דמת מעיקרא ויליף מטומאה וע' יריעות האוהל סי' ל"א ועכנס"י ז"ב מש"ש בד"הטז. ועש"ות חכ"צ ססי' ג' שכתב בפשיטות דא"ל דאיסור מטומאה לא ילפינן דהא אבילות קיל מכל דיני טומאה ועוד דבגמ' מדמינן מקוה לחבית ובחבית איסורא הוא ובחולין יא' ילפינן כל החזקות מבית המוסגר וז"ב עכ"ל ועש"ות מוהר"ם זיסקנד סי' ל"ג וכ"ת דאיכא חילוק דאיסורא מטומאה לא גמרינן היינו להחמיר או להקל בספק אבל מאי דנקרא ספק גבי טומאה נקרא נמי ספק גבי איסורא וה"ה איפכא וכן מוכח בחולין גבי ישב לו קוץ בוושט עכ"ל. ועלא"ז רש"א בחולין קכא' ב' ד"ה אביי אמר דהא דלא ילפינן איסור מטומאה היינו להקל ולא להחמיר. ובחולין פו"ב אם אמרו ס"ט יאמרו ספק איסור להתיר ועתו' כתובות יג"ב ד"ה מסייע ועבע"טצ צ"ה סק"ו ובשו"ת דאיסור מממונא בחומרא למדין וכן בגילוי מלתא ועבמ"ק ועפר"ח ליו"ד סי' ס"ט דחולין מקדשים לא גמרינן אפי' להקל וע' שבת להי"א דמייתי מכוורת לשבת ומדמה איסור לטומאה דהוי לחומרא ובזה ניחא קו"התו ד"ה ואפי' מהך שרותיא והא י"ל דמתחלה ע"כ דהי' סבור רב' דאין לדמות לטומאה שהוא גזה"כ דמטלטלת אלא דומיא דשק ורק שאדם בינוני יוכל לטלטלה ואפי' ריקן אבל לבתר דיליף מטומאה וא"כ במידי דלאו כלי קיבול כיון דאפשר מ"מ לטלטלה ע"י י' אנשים כיון דמטלטל מלא הוי תורת כלי לשבת ולפ"ז דאפי' מטלטל ע"י י' אנשים דומיא דשק גדול ג"כ טמא וא"כ לענין שבת דהוי תורת כלי דזה הוי לקולא ובהכי י"ל דלא ילפינן מטומאה וא"ש קותו'. ועתו' חולין סד"א ד"ה שאם וצז"א ד"ה אמר רבא וער"ש אהלות פי"א מי"ז. ועתו' בכורות כג"א ד"ה נבילה ושם ע"ב ס"הד ואידך. ועבנו"בי מה"ק חיו"ד ס"כו דלפ"מש התו' הכא דכיון דר"י ס"ל כר"ש דנטלפנ"מ והא לדידי דבעי למעוטי סרוחה מעיקרא לא שמעינן בנבילה דנטלפנ"מ ותירצו דלא אצטריך קרא להתיר סרוחה מעיקרא רק בטומאה דנבילה ולא באכילה יעו"ש וא"כ ס"ל דטומאה חמור מאיסור וזה סותר לדבריהם לעיל ז"ב ד"ה דג דאם שהה מאכל במעי דג מע"לע חשיב עיכול דאינו מטמא אבל לענין איסור לא חשיב עיכול יעו"ש שהעלה דטומאה חמיר רק דבאיסור החמירו יותר מדרבנן דאפושי טומאה לא גזרו. ולכאורא אינו מובן דהרי התו' כתבו דלענין אכילה לא צריך קרא כיון דהוי כעפרא ורק לענין טומאה דהו"א מידי דש"ז דסרוחה מעיקרא דטמאה אך י"ל בכוונת קושייתו דהא י"ל כמ"ש התו' דע"ז

אליבא דעולא דבסברא פליגי בנט"לפג וע"כ דמדאצטריך קרא דנבילה להתיר סרוחה מעיקרא בטומאה וא"כ מוכח דאף שאינו ראוי לגר ונט"לפג דאסור וע"ז תירצו דלא ממעט רק לענין טומאה אבל לענין איסור י"ל דנט"לפג דשרי ובזה תיקשי שפיר דהרי לעיל כתבו דאיסור חמיר. ועבנו"בי שהעלה דלתי' ר"ת שם ד"ז דטומאה ואיסור שוין וכן לתי' הר"מ מפינטיזא שהביא הרא"ש רק לחד תי' שהביאו התו' והוא תי' של רה"ג שהביא הרא"ש יש חילוק בין טומאה לאיסור דמד"ת טומאה חמיר יותר. ועתפ"צ חיו"ד עג' יעוש"ב ועש"ך יו"ד ספ"ג סק"ל ובאו"ח סתס"ז ט"ז ס"ק י"ד ובמ"א ס"ק י"ח וא"העו להי' לט' ובל"ה אין להתיר חטה הנמצאת בתרנגולת בפסח דנט"לפג אסור בפסח מטעם משהו אבל בטומאה בעי שיעורא וכתותי מיכתת כו'. וע' חולין פו"ב אם אמרו ספק טומאה לטהר כו' והתם י"ל כסברת הנו"בי דספד"א מדרבנן לחומרא. וע' בנר תמיד לכריתות ז"א דבזה מחולקים בביצה ז"א לל"ק אפושי טומאה מדרבנן לא מפשינן ולל"ב כמאן כר' יעקב משמע דגזרו בטומאה ומיושב קוהש"ך יו"ד ספ"ז עהרי"ף דפוסק כל"ק והא בדרבנן אזלינן לקולא די"ל דס"ל כתי' א' דהר"ש והרמב"ם כל"ב דס"ל כתי' ב' דהר"ש. ומיהו בלא"ה ל"ל דפלוגתייהו דר"י מסברא דנט"לפג דלטעמי' טכ"דא דאם לא כן הי' ממילא אסור נט"לפג דמ"מ משהו איכא. ובזה ניחא ג"כ קו"המפ בע"ג דס"ח דפריך מ"ט דר"מ דנט"לפג אסור וא"כ למה פריך מ"ט דר"ש כיון דכן הסברא החיצונה ולפ"ז י"ל דלמאי דמשני דיליף מג"מ ואידך לא אסרה תורה רק קדירה ב"י וא"כ טעכ"דא כיון דליכא חידוש בג"כמ וע"כ מוכרח לומר דר"ש יליף מקרא דנבילה [ומיהו בעיקר קו"המפ עתו' ערוכין כח' א' ד"ה ור"ש מ"ט וכה"ג ברפ"ב דברכות מ"ט דר' וכו' ועתו' סוטה לב' א' ד"ה בלשונם ותו' מגילה יח' ב' ד"ה דאי וערפא"נ סא' ב' מ"ט דרי"ח דר"ק איב"ד ומ"ט דר"א דיוצאה בדיינים ואף שמזה יש לדחות למ"ד בתמורה ו"ב אטוי התם בסברא פליגי כו' וא"כ ריי"ח סובר דאע"למ ורנבי"צ כאביי ועתו' דב"מ ד"ה רבא דס"ל כרי"ח. ועבג"ת שער מו' ח"ב סי' א' ועמ"למ פ"ד מה' מלוה ולוה ה"ג ושו"ת יריעות האוהל סי' ב' ובשו"ת תפארת צבי חיו"ד סי' ס"ג ויש להעיר ג"כ מזה בדהרי"ף דפסק כר"א די"בד וקרא דוחי אחיך עמך לכדר"ע]. ועבנו"בי מ"ת חיו"ד סי' נ"ט ועשו"ת בנ"ע חיו"ד סי' ל' בהג"ה שהעיר מתמורה לא' א' יעש"ב וע"ש סי' ל"ד וע"ש במש"כ השואל דר"ש לשיטתו בנדה וכז"מ באריכות בש"ש מבעקצ"הח ובחמ"ש חיו"ד סי' ו' ועבדב"ח עיו"ד ותנא תוספאה לחולין משי"שב. ועטע"המ פ"ד מגירושין ופ"ד ממ"א ה"ז וע' בית יעקב סימן קע"ב ועתב"ש סי' לג' ס"ג דכללא הוא בג' דאיסור מטומאה לא ילפינן ודוגמא לזה בנזיר מ"ג כו' וע"ש בפירושו לחולין בעובדא דבהמה לחצי' פרשה שאין

ללמוד מטומאה דחידש הוא ופ' פר"ח יו"ד סי' כ' ס"ק ה' וברי"א יו"ד סי' כ"ד אות ד' ויוד וסי' כ"ט אות ג' ובפר"ח נ"ד ס"ק ז' עהת"הד שדחה בחסרון שדרה דההוא לענין טומאה איתשל דאטוי אשנויא נסמוך באס"דא וע' תשואת חן סי' י"ט ועש"ות כסא דהרסנא סי' קז' ולהפר"ח דלענין זה חמיר טומאה מאיסור דטומא' בעי אין לו עיקר בדאורייתא כו' ועש"ות הר הכרמל חחו"מ סי' ג' מה"ד בע"ק מהרהר ואינו אומר ע"י כתיבה דבעלמא לכד"ד רק דלענין טומאה גם בכתיבה צריך ליזהר בטהרה יע"ש וע' בי"מ דלרש"י משום דחידוש הוא וא"כ טומאה מאיסור ילפינן אך בפ"ק דפסחים לא משמע כן עכ"ל וע' פליתי סי' ל"ג ס"ק ב' וע' תו' נדה דאפי' איתרע חזקה אזלינן בתרה וה"ר מראוהו חי מבערב וע' חומת ירושלים סי' ס"ח די"ל דטומאה שאני ואף דהש"ס מקשה לשמאי מבודק את החבית דשפיר משני דהוי ודאי אפי' דהוי ת"לר ולפ"ז אפי' הוי ס' קודם שלבש הציצית דמהני כו' יע"ש וע"ש סי' ע' ואע"ג דהספק באיסור ע' פ"ק דחולין נבלה ומטמא במשא דאיסור וטומאה תלוים זה בזה יעש"ב [השמטות: ועי' נדה חי"א באיסורא לא כו' ועי' בספר שירי טהרה תשו' מי"א מ"ש בזה] וע' בנחלת עזריאל ריש נדה בשוחט שלא נט"ק ול"י ה"ש דהוי ת"לר דבשחיטה הוי ג"כ ספק טומאת נבלה ולתי' ב' לא ילפי מסוטה רק מסברת חוץ ולתי' א' י"ל דבמקוה דהוא טומאה ילפינן מסוטה ולא בחבית. ולכן כיון דמשני התם ת"לר ומשמע דמכח סברא ס"ל כן ואין לחלק בין איסור לטומאה ופריך שפיר ועבס' דרך חיים ביו"ד סי' ח' ס"א שנתעורר ג"כ בסוגיא דנדה דמאי קושיא מאיסור לטומאה אלא דס"ד שם דמטמא אף בר"ה וע"כ דלאו מסוטה יליף כו' יעש"ב. וע"ש סק"ה בפליתי לאביי ורבא דס"ל באשה טעמא אחרינא דאשה מרגשת כו' וא"כ י"ל דל"ד איסור לטומאה ולכך מחלק הרמב"ם בין חבית למקוה יעש"ב ובאמת מסוגיא דהכא ביבמות דע"כ לרב פפי משמי' דרבא איסור מטומאה לא גמרינן. ורק לסברת א"מ ז"ל דלמאי דפוסק הרמב"ם דלא כוותי' וכדרב פפי משמי' דרבא וא"כ אין חלוק לדידי' בין איסור לטומאה ונסתר פלפולו הנ"ל. ואולם עכ"מ פ"ח מלולב ה"ב בסופו דמאן דמכשיר ס"ל דבכה"ג לא שייך מיכתת שעורי' כיון דאין לו שיעור יעש"ב. וגם דבכ"מ מוכח דמחלק רבא בין איסור לטומאה ע' שבת קכג"א דאמר רבא לאביי מאן דמותיב כו' יעש"ה ושם קיב' א' ותו' מט"ב ד"ה לא אמרי ופג"ב ד"ה כי וע"ש נב"ב וקא' סע"ב וכה"ג בכמה מקומות. ועש"ות בית אפרים עט"הר בכללי חזקה מהמג"ש בשאלה י"ז וז"ל בשמעתין מוכח דילפינן איסורא מטומאה דהא יליף להתיר לבא על אשתו אפי' בודאי ראתה דאיסור כרת הוא מטומאת כהן והתם לאו לענין איסורא לטמאות קאי דהא כבר טימא עצמו אלא לענין אי טמא הוא מצריך טבילה עכ"ל ובז"מ מה שהעיר

א"מ ז"ל מהא דולאחותו דלא דחי משום איסור מטומאה ולפ"ז י"ל דלא מיקרי טומאה לענין אי צריך לטבול וע' זבחים עח"ב אך לסברת רש"י משום דהלכות טומאה חדוש הוא אין סברא לחלק בין אם הוא לענין אי רשאי להטמאות אבל באמת נ"ל שלא הביא ראי' זו רק אגב גררא במרוצת הקולמס דהרי כאן הלימוד דהעשה דפסח נדחה בשביל כבוד הבריות וא"כ הלימוד הוא מאיסור ואף דאשמעינן דרשאי לטמאות מפני כבוד הבריות מ"מ הטעם רק מה שידחה עשיית הפסח. ולפלפולא בעלמא י"ל בזה בישוב דהרמב"ם שתמהו כולם עליו דלא הביא הך שנויא דשוא"ת שאני ועש"ות מק"ש סי' ז' ושאר מפרשים שהאריכו וער"מ פ"ו מהק"פ ה"ז וביבמות צ' ע"ב ועש"ות שמן רוקח ח"א סוף חאו"ח ובחי' לברכות ט"ז סע"א ואכ"מ. ולפ"ז א"ש בפשטות דס"ל דלא ילפינן כלל מטומאה ורב לשיטתו דילפינן וע' ירו' שבת פ"ו ה"ב סנדל שנפסק כו' בשם רב הלכה כר"י לענין שבת כשם שהן חלוקין בשבת כך חלוקים בטומאה וע' שבת צ"ה סע"א ושם קז"א דמשמע דרב ס"ל דלא ילפינן יעש"ה:

ומש"כ אבי מורי ז"ל דהא דיליף ממקוה הוי כמו גילוי מלתא דבכה"ג חשיב ריעותא עבאו"ה כלל לד' ואחריו נמשך בש"ות שמן רוקח ח"א סי' א' ובחדושי שמ"ר לביצה סוף די"ד יע"ש בתו' וצל"ח לשיטת הבה"ג והעלו דבמידי דתליא בסברא ילפינן איסור מטומאה ועש"ות מק"ש סי' ז' לכוון כן בפרש"י דיבמות בה"ד ולאו מילף הוא יעש"ב ועש"ות בגדי כהונה חאו"ח סי' א' ובי' שהאריך עפ"ד הא"וה הנ"ל וה"ר מהא דאזלינן בכ"מ בתר חזקה דילפינן בחולין מטומאת נגעים ועב"ש ססי' ו' שכ"כ להדיא בפשיטות וע' בשבת ק"ט סע"א דפריך רנבי"צ אימור דפליגי בטומא' וטהרי לענין שבת כו' ושם סי' ע"א ארניי"צ לרבא טומאה אשבת קרמית כו'. וע"כ דהתם כיון דיש סברא לחלק בין טומאה לשבת לכן לא ילפינן להו בהדדי. ואף דמרבא בעצמו אין להוכיח מסתירת הסוגיא דיבמות די"ל דקיבלה ממנו וכשבת ע"א א' ובכמ"ק כה"ג ובאמת הוא מבואר בפשטות בלי שום ראי' דלא שייך בגלוי מלתא ודמי להא דכתובות כ' ע"ב ש"מ עד ס' מידכר מה"ד שאדם זוכרה דהוא בענין מציאות ושם כד' ב' לענין מעשר מהקדר דהוי גילוי מלתא וכמו לענין בה"פ דמנפח כספי"ב שם וכ"מ וכיבמות ד"ב הואיל ונא' בתורה בגד וע' שבת כוב' ולא מסתבר לתלות בהכי פלוגתא דרבא ותדריי"ש דהא בשמ"ק ס"ל לריי"ש ג"כ דלא ילפינן מטומאה ורק דהכא הוי רק גילוי מלתא על הוראת בגד וממילא ג"כ בדבר הלמד מסברת חכמים דהוי ג"כ כמו גלוי מלתא [וכן בממונא מאיסורא עש"י דע"י ק"ו ילפינן להו והכ"נ מוכרח מהש"ס לענין טומאה ככריתות טז"ב וירו' שבת פ"ז ה"א בק"ו מנדה כו'. וע' זבחים טז"א וב ובכ"מ לרוב וכן לענין ג"ש כסוטה ב' ע"ב0

דבר דבר מממון וכה"ג ועבאי"ע בני הסוגיות ועח"צ סכ"א לחלק בין איסור כרת ללאו וערש"י גיטין לר"א ואף דהפקר ב"ד שייך בכל איסורין ועתו' ב"מ ספ"ק ד"ה ממונא. וע' בגדי כהונה חאה"ע סי' ז' דלכמה רבוותא הא דלא יליף איסורא מממונא דוקא באיסורא דא"א וע' ברכות יט' ב' ואכ"מל בפרט זה] וראיתי לרשום קצת סוגיות הש"ס דמדמין איסור לטומאה מסברת חכמים ברכות כג"א מפכין ושם כה"א דתנן הטמא והמתרץ השיב דיליף מקרא ושם לו"ב אביי לרבא פיטמא כו' ושם לט"א ומט"א אביי אמר כו' בסברא פליגי ושם נ' ע"ב אמר רבא מכאן ולהבא כו' ונא' א' דתניא טבל כו' ונג"א דתניא המוציא ויליף מממונא וסא' א' בטהרות הקילו. וע' שבת ה"ב שמן שצף כו' וע"ש יא' סע"ב ועו' סע"א ועטי סע"א וע"ש קלו' א' וקמד' סע"ב וערובין ח' א' חצר שהרבים כו' ורה"י לשבת דבכה"ג לא הוי מקום סתירה וכפרש"י וכן לגבי בקעה בשבת ו' ב' ולגבי שבת אפי' העיר כולה רה"י כריש ערובין וע' תו' פסחים סו' ולטומאה הוי רה"ר וע' תו' נזיר נז' סע"א ור"מ עדיות פ"ב וע' תו' ערובין טז' ב' ד"ה והלכתא וע"ש להי' א' ב' וע' פסחים רד"ג או לבת לרבות ותו' פה' א' ד"ה משום וביצה לבי' א' ולד' ב' ולז' ב' וחגיגה ט' סע"א וכא' ע"ב ובתו' ד"ה כעובי ור"ה י' ע"א אמר רבא ולאו ק"ו כו'. ויומא יג' א' מו' ב' ועבראי"ש פיו"כ בחולה בשבת ותשו' הרשב"א וב"ח ס' שכ"ח דתליא אי טומאה דחוי'. סוכה י' ע"א שכן מצינו באהלי טומאה כו' ויז' ב' יח' א' ויבמות ז"ב מו' ב' תו' ד"ה תקוני ורש"י ס' ע"א ד"ה דוכ"א וע"ש פב' ב' וכה' א' וכתובות טו' א' ותו' כו' ב' ד"ה אנן ועה' ב' אם בהרת דמייתי מטומאה לממונא דתליא בסברא וכה"ג לקמן עו' ב' לענין חזקה וע"ש מיתיבי מחט וקדושין סו' א' ונט' א' ושם ע"ב שאני מחשבה דטומאה וכה"ג ב"ק ה' א' וגיטין לא"ב תו' ד"ה רבא לב"ב ד"ה ר"ש נג' א' סא' א' וע' תו' עח"א ס"הד כגון וע' תו' ב"ק יא' ב' ד"ה גזירה וקדו' א' תנן עורות ותו' ע"ג נז' סע"א ועב"ק ב' א' וברא"ש וב"ב יב' א' ושם כ' ע"ב והשתא דאמר רבה וע"ש בתו' ד"ה דל"ב שיעורא וע"ש כד' א' וסו' א' ופ' ע"ב וערשב"ם ופט' ב' וע"ג נב' ב' וסח' ב' ד"ה אלא ועב' א' ומכות כא' ע"ב ד"ה ואפי' וסנהדרין ד' א' שאלו תלמידיו מטומאה ואף דהתם הוי קולא לגבי בל תוסיף וע"כ משום דתליא בסברא וע' עדיות פ"ד סוף מ"ו ונ"ל דתליא בהא דברכות כה' א' וילפינן מטומאה כיון דתליא בסברא וע' זבחים ג' א' וב' ובז"מ הר"מ דפסח לשם חולין פסול וע"ש ידי ב' כח' א' לא' א' מו' ב' נו' א' פ' ע"א קו' ב' וחולין ח' א' וט' ב' מס"ט ברה"ר וכן בצלוחית ושם יו' א' מה' א' מז' ב' ובמכשירין מ"ו דז' משקין מכשירין וע"ש בתו' ובחביות אמר שמואל משקה הבא לאוכל כו' ולגבי טומאה ב"ב יט' רקיק אינו ממעט בחלון ומוקי לה שנלושה במ"פ דאין מכשירין וע' תויו"ט ב"ב פ"ב בד"ה לא יסמוך וירו'

ברכות פ"ק ה' א' שוה לטומאה ולקרבן כו' וירו' פיאה ספ"ק תמן לענין הכשר זרעים אמרינן כו' והכא לענין כלאי כרם כו' והוי גילוי מלתא אי בכלל זרעים וירו' תרומות פ"ה מלתי' אמרה איסור זרות בטלה איסור טומאה לא בטלה וירו' חלה פ"ב אין תימר לחלה כש"כ לטומאה אין תימר לטומאה לחלה לא. וע' ירו' שבת פ"ק סוף הלכה א' וע"ש בשיו"ק ד"ה פרחי ופ"ג סוף הלכה ב' אר"י בשבת אתה מהלך אחר הסיקן ובטומאה כו' ובסוף ה"ז משום דברי"י לענין טומאה אתאמרת דמשמע דכיון דהוי ככסא וממילא מקבל טומאה כמדרס הזב. וע' תו' חולין נה' א' ד"ה שעורין וכצ"ל לענין חזקה לסולם דהוי ג"כ ממונא מאיסורא וע' ר"פ הבונה תני תקועים חבור לטומאה ופ"יד דשבת כשם שהן חלוקים בשבת כך ח"בט וירו' פ"יז ה"ב ראה עד היכן הקילו בשבת כו' וע"ש ראה עד היכן החמירו בטומאה וירו' ערובין פ"ג סוף ה"ז ר' יונה בעי אף לענין הכשר זרעים כו' או שניא כו' ושם פ"ג ה"ד ואפי' כמ"ד טמא מודים הכא ועשיו"ק דשאני טומאת שי"ל עיקר מ"הת אבל תחו' דרבנן ספיקו להקל וע' ירו' פסחים פ"א סוף ה"ג כפה עליו כלי כו' נשמעינה כזית מן המת כו' וה"ח אלא שניא היא איסור כו' כשם שלא חלקת בין איסור תורה לטומאת תורה כך בין איסור דבריהם לטומאת דבריהם. ובפ"ז סוף ה"ו כשם שהם חלוקין בשבת כך חלוקין בטו' וע' ירו' ר"פ ג' שאכלו וסוכה פ"ק ה"י"א הרי טיט הנרוק כו' והכא משלים בסוכה כו' ועי' תו' סוכה יט' סע"א ובירו' ריש חגיגה ה"א אף בטמא כן ודחי התם ראוי הוא כו' וירו' יבמות פי"ב ה"ב כשם שהן חלוקין בשבת כך בט' ופ"ג דגיטין ה"ח ממקוה עתו"מע ועש"ע ואתיא כאלין פלוגתא דתנינן מחט כו' וירו' הוריות פ"א ה"ו כשם שחלוקין כו' [ולמעיין בדברי הפוסקים והאחרונים ימצא לאין מספר לדמות טומאה ואיסור בכה"ג כמו בשוחט שלא נטל קבלה מריש נדה עט"ז יו"ד סי' א' ושו"ת פרי תבואה סי' י"ג ועבחו"מ סל"ד סכ"ג בהג"ה דאפי' פסול מה"ת אין לפסלו כ"א בודאי ועקצה"ח שהביא דהט"ז בה' שחיטה והכא העמד ממון על חזקתו והרי פסול לפניך וענה"מ ועמ"י ח"ב סי' ט"ו וביו"ד סי' ל"ט סי"ג בהג"ה יע"ש בש"ך וב"ח שלמדו מטומאה לענין עגל יונק דזה הוי בתוך שנתו שהוא בענין מציאות ועט"ז סי' צ"ג מהא דפ' המפקיד יוציא שתות ליין ויליף איסורא מממונא דהוי כגלוי מלתא. ועט"ז סי' ק"ה בספק כבוש שה"ר ממקוה יע"ש בפר"ח ונק"הכ ועש"ות מנחת עני חיו"ד ובאחרונים ועמנח"י סקפ"ח וש"כ סק"ג לסתור דהב"ח כשבא מראה ירוק ולבן מפא"ט דא"צ לשולקן ועש"ות דמנ"ח סנ"ח מש"ש. וע' רא"ש במ"ק ובסוף תענית והמחבר בסי' שצ"ו יעו"ש ובט"ז ויד אלי' ושו"ת עמ"י סי' כ"ב ושיבת ציון סי' ס"א ותשובת גאוני בתראי סי' נ"ו ובשו"ת ר' בצלאל האחרון בסי' ט"ז אות ו' ודו"ח מרע"א

למ"ק יט"א וע' ברפ"ז דנגעים בקטן ונולד כו' דהתם משום דכתיב והי' וכדמפורש נמי בהוריות י' ע"א ולא ילפינן מטומאה רק בדבר הלמד מסברא וע' עק"ד חיו"ד סל"ה אות ל"ב ול"ו אות ס"ג ועמל"מ פ"א מחומ"צ סוף ה"יח דיליף ביטול מטומאה ועט"ז או"ח ס"קג בשם הב"ח וע"ש בברכת דוד ובסי' קנ"ח ועמ"א תנ"א סק"ל וענש"א כלל ג' ועב"ש סל"ז ססק"ב וענוב"י מ"ק חיו"ד סנ"ה לחלק בין שמא תראה לשמא ראתה מגיטין כח"ב שמא מת כו' ועבמ"ת חיו"ד סק"ג ותו' קדושין מה"ב ד"ה בפירוש וע"ש בחאו"ח סי' ל' בד"ה וראי' וע"ש בחיו"ד סנ"ג במסוכנת דסירכא נקיט ואתאי כט"ז יו"ד ס"ט ס"ק כ"ד ולמד מטומאה מסברא ומה שפלפל בדשיל"מ כמו להגעיל דצריך הפסד עצים ביו"ד קי"ב מ"מ נ"מ בשבת שאינה יכולה לטבול וכמו דל"ש דשיל"מ בטלטול להצל"ח ורק בספד"ר בחזקת איסור וע' בשיבת ציון סי' ל"ט. ועשמ"ר חיו"ד סל"ח וע"ש בחאה"ע סי' ס' ועפמ"א ח"ב ססי' מ"א ובח"ג סי"ט באכל טריפה בשוגג מיו"ד סקפ"ה שלא בשעת וסתה ומצאה דם כו'. וע' תפ"צ חיו"ד סי' ו'. ועבר"מ פ"ד ממ"א ה"ד כשלא שהה ח' ימים וע"כ משום דאיכא לברורי דבכה"ג ספיקו לחומרא מה"ת וכבר נשאלתי דבהא"ט פ"ב ה"ו מבואר דסתם ולד שנשחט תוך ז"י מטמא טומאת נבילה. ואם החמירו מדבריהם לאיסור אכילתו מנין לנו להחמיר לענין טומאה והשבתי דזה הוי תליא בסברא כיון שחששו למיעוט ואלמוהו לדבריהם גם לטומאה ובלא"ה לפמש"ל דהיינו רק לחומרא וא"ש ועתו' פסחים טו"א ד"ה ולא"ז רש"א ובע"ב ד"ה נימא וע"ש בפרש"י וע"ש לא"ז רש"א בפרש"י בד"ה ור"י לטעמי'. וע' בג' שיטות ד"מב ע"ג ומג"א וערא"ש כלים פרק י"א מ"ד דלר"י טומאה ושבת כי הדדי כו']:

ואולם ראיתי בסגו"ה על נדה ב"א שהביא קצת ממה שהשיב אבא מארי לשואלו מה שראה אצלו תשובה זו בהיותו בביתו לבקש הסכמתו על ספרו וע"ש שדחה דבריו דביבמות הוי חומרא אם יוכל לטעון אח"כ מצות יבום והרגיש בעצמו דכיון שאמר לא חפצתי שוב אינו יכול לייבם וגם שינוי מעשה מחליצה ליבום. ולא ראה להדיא ביבמות ל"א א' קולא דאתיא לידי חומרא דלא שכיח לא אמרינן ועשמ"ר ח"א בחיו"ד בתשו' משש"ב וגם במש"ש בתו' דחולין וע"ש לא"ז רש"א דבעינן שיהי' החומרא מכל צד יעש"ה. ומש"כ שלא ראה דהתו' דחולין במקומו דלא הוי רק אסמכתא דמדאורייתא מב"מ בטל חד בתרי. תמהני דלפי הבנתו מאי קאמר חדוש הוא ומשני אטו אנן לקולא גמרינן לחומרא גמרינן כיון דעיקר הלימוד אינו מכח הקרא וע"כ כיון דמ"מ חזינן מכח זה דלחומרא ילפינן גם מחידוש. וגם דבשאר מקומות שהביא בתשו' מבואר כן להדיא וגם מה שהקשה דבכ"מ דלא ילפינן חד מחברי' כמו חולין מקדשים וכה"ג וכן דבר

הנאמר בסיני כו' וזה מבואר הביטול דהתם אין צד ההשתוות והלימוד כלל אבל הכא רק משום חידוש וגם מש"כ מתו' פסחים כד"ב ד"ה אמרת דגם לחומרא אין דנין בחולין מקדשים. והנה קושיתו תפול לפי הבנתו עהש"ס דחולין דמחדוש גמרינן חומרא. וע' בפסחים בסוגיא דמשרת דהא כל איסורין גמרינן מנזיר ומבואר דקדשים מחולין גמרינן כיון דהוי לחומרא דילפינן במכש"כ. ותמהני דהתם דיליף חולין ממה דחמור מיני' א"כ היכי הוי יליף קולא וכ"מ מדכתו' שבועות כו' סע"ב ואע"ג דתרומה חול הוא אצל קדשים מ"מ יליף קדשים מתרומה והיינו בק"ו מתרומה דקיל וברי"פ האיש מקדש מה לתרומה שכן חול דהתם בעי למילף לענין שליחות בקדשים ז"ז מה שפלפל בחולין מג"ב בה"ד ולטעמך תמהני כי כבר הוזכר בתשובת א"מ ז"ל ורק שהוא ביאר דבזה לא שייך ג"כ התי' לחלק בין חומרא לקולא גם משה"ק דלחומרא מקשינן כבר ראיתי באשל אברהם שהאריך. גם הקושיא מפסחים מד"ב ורבנן מבב"ח כו' כבר הרגישו האחרונים וגם כבר יישב זאת א"מ ז"ל בתשובתו וגם מ"ש מהבנ"א שער כ"ז מרוב וחזקה שהביא מהאו"ה ומיישב קוהפ"מא ח"א סי' ט"ו ותמהני שכ"ז ביאר גם א"מ ז"ל רק מה שחידש להוסיף דהבנ"א ודהתו' דבכורות שהובא שם ג"כ וכבר הבאתי כזאת מכמה אחרונים והב"ש באהע"ז שקיימו זאת מדעת עצמם וע"ע בגו"הל נדה נה"ב ד"ה שמא יעש"ב. ואולם ביסוד דברי הב"ח העלה א"מ ז"ל בתשובה אשר כל עין רואה בשכל הישר יראה שאין ראי' זו מכרחת כלל דבמקוה כשנימא השתא דחסרה מירע ג"כ לחזקה דהעמד טמא על חזקתו אבל הכא אי נימא דקרום זה ריר הוא מאי מסייע הבועא לזה כיון די"ל דהבועא לאו מנקב אתיא ואינו רעותא כלל מעולם ואחר הימים מצאתי בהר הכרמל חיו"ד סי' ב' שהביא ג"כ לחלק בסברא זו יעש"ב. והצעתי זאת לפני אחד מחכמי הזמן בהיותו עוסק בענין זה וקלסהו וקבעה ג"כ בתשובתו וחתר להביא מקור חדש מענין סמוך מיעוטא למיעוטא וכמדומה שכבר העיר ג"כ מזה בס' דרך חיים על יו"ד יעש"ב:

קד

א

נמי לאו להילוכא כו' ושמעתי מכבוד מר חותני הגאון המובהק מוהרמ"ג שי' ליישב בזה מה שנתקשו הראשונים בטעם הדין בסדר חליצה סי' קס"ט סמ"ד. וע' בפי' ס"ח ס"ק ס"ב בשם הטור והמרדכי שכתבו טעמים קלושים. והנ' כי הוא מעיקר דינא דגמ' ואלו לא יהלוך ד' אמות בזה אפי"ל דפסול החליצה דהרי הגמ' פריך דלא עביד להלוכא ורק אלו מסגי כו' מי קפיד עלי' ואצלינו פשיטא דקפיד וקפיד וגם אין דרך ואפשרות שילך בו השליח עד שיקרא בשביל זה עביד להילוכא ורק באשר היבם הולך בו ד"א

ע״ז מתכשר ונקרא עביד להילוך. וע״כ צריך ליזהר מאד שיהי׳ ההילוך לא פחות מד״א ולא כד׳ הטור שכ׳ מע״ט לפי טעמו ודפח״ח וזה ברור לדינא:

קט

א

במתני׳ קטנה שהשיאה אבי׳ ונתגרשה והחזירה ופרש״י וקיבל אבי׳ גיטה וכדאמרינן בהנערה וזה סותר לפרש״י בכתובות מו״ב ד״ה ומקבל את גיטה היינו בנתקדשה אבל ניסת אין לאבי׳ רשות בה דקאי אנערה וקטנה וכדלעיל במשנה האב זכאי בבתו כו׳ בקטנות ובנערות. ועשו״ת מוה״רם מפדווא סי׳ ט״ו שנדחק בזה וערש״י כתובות עג״ב דפי׳ ג״כ ונתגרשה בקטנותה וקיבל האב את גיטה יע״ש בשמ״ק ותמי׳ שהרי משהשיאה אין לאבי׳ רשות בה לקבל את גיטה ותמה שגם ביבמות כתב כן דקיבל אבי׳ את גיטה ועתו׳ קדושין י׳ ע״א בתו׳ ד״ה ומקבל את גיטה כו׳ וביותר יש לתמוה על הטושו״ע ס״קעג שהעתיקו ג״כ דנתגרשה ע״י אבי׳ ובר״סי קמ״א כתב הטור דקטנה מתגרשת ע״י עצמה ובשו״ע מפורש יותר דבנישאת אינה מתגרשת ע״י אבי׳ כלל. ועבש״ות מאיר נתיבים וענוב״י מ״ת חאו״ח סי׳ קי״ט שהעיר ג״כ מזה. וע״ע בס׳ זרע אהרן בלקוטיו שהאריך ג״כ בזה. ועשעה״מ פ״ב מגרושין הי״ח שהאריך בדברי המוהר״ם מפדווא הנ״ל ובשו״ת בר״אב חאהע״ז ובנוב״י מ״ק חאהע״ז סנ״ז יעש״ב וע׳ במוהר״ם ברבי דתלי הדדי יעש״ב וזה אינו מועיל בישוב סתירת דברי השו״ע דקאי על המ״א מדסתם דבניסת אין אבי׳ מקבל גיטה וגם דבסדר הגט ס״קנד סצ״ג כתב ואם היא קטנה וניסת אינה מתגרשת בקבלת אבי׳ וע׳ בטור ומלבד דלפי כללי הוראה המסור בידינו קי״ל כדעה הראשונה: ואזכיר מה שהשבתי באותו ענין להרב המובהק מ׳ יהושע העשיל רב דק״ק רייגראד. מה שהקשה להסוברים דבקטנה שנתקדשה לדעת אבי׳ דאבי׳ מקבל גיטה דא״כ מאי פריך בב״ב קנו״א וכיון דבדקנא לקדושין ל״ל בדיקה לגרושין יעיין בס׳ תורת חיים שכתב לבאר בזה כוונת התו׳ ד״ה לחליצה דשמואל בלקדושין ולגרושין מיירי בין באיש ובין באשה דאל״כ מאי פריך וכיון דבדקנא לקדושין ל״ל לגרושין והא שפיר משכחת בכה״ג בנתארסה דלשיטת הרי״ף בקטנה המאורסה אבי׳ מקבל גיטה. אך יש לפקפק בזה דהא התו׳ ס״ל דבקטנה שנתארסה אבי׳ והיא מקבל גיטה כדאיתא בגיטין בתו׳ ואי כשנבעלה הרי לשיטת התו׳ בקדושין י׳ ע״א השיגו עפרש״י דאין אבי׳ יכול לקבל גיטה וה״ר מהירושלמי דנישאת אין אבי׳ יכול לקבל גיטה וע״כ דסברי כמו שפי׳ הרשב״ם דמשום חליצת איש לא אצטריך דמגרושין שמעינן לה וא״כ תו לא משכחת בכה״ג. ולפ״ז מה זה שכתבו התו׳ דומיא דגיטין דהא בגיטין א״צ

בדיקה לראות אם הביאה ב' שערות דהא קטנה מקבלת גט אף בקדושין דאורייתא כגון ע"י אבי' היא מקבלת גיטה בפעוטות. וכגיטין ס"ד ועבשעה"מ בפ"י מגרושין הי"ח ואולם לכאורא תפול קושית מעלתו להר"י ברזילי דקטן שקידש לו אביו אשה צריכה גט דזכין לאדם שלא בפניו וזכי' הוי מדאורייתא או דס"ל דזכי' לאו מטעם שליחות. ועתו' נדרים לו"ב ד"ה מי אמרינן וא"כ תיקשי דהא שפיר משכחת גם בקטן שקידש לו אביו קטנה שנתקדשה ג"כ לדעת אבי' דלא מהני אח"כ גרושין דקטן עד שיגדל וצריך בדיקה לגרושין. ועשו"ת מוהריי"ט ח"ב סמ"א משי"ש בזה. ואולם י"ל לפ"מ שפילפל בשו"ת נוב"י מ"ק חאהע"ז סי' ס"ד דמש"ה לא הוי שליחות בקדושין כתופס לבע"ח דמיגו דזכי כו' וכמ"ש התו' בב"מ י' ע"ב לחלק בין מציאה לתופס לבע"ח לר"ח וע"ש בסי' ס"ב ובזמ"ק התו' ב"מ י' ע"ב כגון דאמר לישראל כו' ואפי' לכהן נמי כו' דמשמע דהתו' לא ס"ל הכי דהא לגבי כהן די"ל מיגו ליכא לגבי' שליחות ס"ל דהוי תופס לבע"ח. וע' באחרונים שהאריכו בישוב קושיית התו' בכתובות די"מר דהתם קאי לר' יוחנן ולדידי' משכחת שפיר שליחות בקדושין משא"כ לר"נ ור"ח ולכן פריך שפיר מאחר שלא עשאו שליח דלדידהו לא משכחת שליחות בקדושין כ"א בכה"ג ועפ"ז ניחא ג"כ קושיתו דהכא קיימינן לר"נ ולדידי' אין לחלק והארכתי במ"א. ובעיקר קוהתו' דהא עובר משום לפני עור הנה לדעת האמונת שמואל בסי' י"ד דהיכי דהוא בעצמו אינו מצווה ליכא לגבי' איסור דלפני עור דל"ד לכוס יין לנזיר דהתם יבא לכלל נזירות והוא בתורת אותו דבר ולכן באמה"ח המותר לישראל אין בו משום לפני עור להושיטו לב"נ יעש"ב לענין אבר המדולדל אי שרי להושיטו לב"נ וכנ"לר מיו"ד סי' קפ"א דאשה אע"פ שאינה במצות הקפה אסורה להקיף פאת ראש האיש יעש"ב. וערשב"א בחולין עג"ב ועב"שך סי' נ"ה ס"ק י"א שכתב כדבריו בפשטות ויתורץ בזה קוהש"ך עהב"ח ביו"ד סי' ס"ב באמה"ח מהטמאה. ולכן לא משכחת בטמאה ובמפרכסת לראב"י דאין מזמנין א"י כו' ובח"ש לר"ל דלב"נ לא ניתנו שעורין וכמו שהרגישו כ"ז במפרשים. ועבאו"ח לפסחים רפ"ב בה"ד והרי אמ"הח כו' ובדו"ח מרע"א ושכמ"פ ועמה"ב באורח מישור דמח"ב בד"מ סי' נ"ה סק"ג וע' בפמג"ד בפתיחה כוללת לאו"ח ח"ד אות ד' וי"ד וכ"מ מדהר"נ בע"ז דגבי כוס יין לנזיר דלא נקיט נבילה לישראל דרבותא קמ"ל אף דלדידי' שרי דיש בו משום לפני עור כיון שיבא לכלל נזירות וכ"מ ברא"ש ולהכי נקיט אמה"ח דאל"כ דמי לכוס יין דלדידי' שרי יעו"ש. ובלא"ה י"ל בישוב קוהמ"פ בפסחים בה"ד והרי אמה"ח דלא משכחת בח"ש לר"י דמותר מה"ת ולב"נ לא ניתנו שעורין י"ל לפמ"ד בירושלמי רפ"ו דתרומות מודה רשב"ל באיסורי הנאה. ובז"מ הרמב"ם בפ"א מחומ"צ ה"ז האוכל

חמץ בפסח כל שהוא אסור מה"ת שנאמר לא יאכל וע"ש בכ"מ לעיל ה"ב דלהכי נקיט מקרא דלא יאכל ודוק. וע' בדורש לציון דרוש ח' בהג"ה שפלפל בדהצל"ח לפסחים דהאזהרה דבן נכר לא יאכל בו דכתיב גבי פסח הוא על בן נכר עצמו ולא על ישראל רק שממילא עובר ישראל המאכיל פסח לב"נ בלאו דלפני עור וכך פסק הרמב"ם דהמאכיל פסח לב"נ עובר בלאו ואינו לוקה יעש"ב. ולפ"ז הא בכה"ג ליכא ג"כ משום לפני עור וכנ"ל. ועפ"ז ניחא ג"כ מה שהקשה בשו"ת חמ"ש חיו"ד סי' כ"ט דלפמ"ש התו' בסוף נדרים להקשות על משנה אחרונה באומרת טמאה אני לך אינה נאמנת ולמה לא נימא דשוי' אנפשה חד"א ותי' משום דהיא אינה מצווה. וענוב"י מ"ק חאהע"ז סי' א' מש"ש בדהתו' וקשה דהא מ"מ על האיסור של לפני עור אינה מצווה יעש"ה. ולפ"ז ניחא דלא שייך משום לפני עור כיון שאינה מצווה ע"ז. ועשו"ת שיבת ציון סי' פ"ט שכתב דרק משום איסור דלפני עור לא חשיב ח"דא דאין זה האיסור רק מצידו שלא להכשילו כו'. ועבחי' לגיטין צ' ע"א משש"ב בענין זה. ואמנם לפ"ז מה הקשו התו' וא"ת ואפי' אמר לכהן נמי ולדברי האמונת שמואל הא לגבי כהן יש לאסור משום לפני עור כיון דהוא בעצמו מוזהר ע"ז משא"כ בישראל ולאחר זמן רב מצאתי בנחלת עזריאל שהרגיש בזה. וכתב לחלק למושיט דבמקדשה לכהן מכשיל בזה את הכהן משא"כ במושיט לו האיסור וכה"ג במלמד כו' ועתו' חגיגה יג"א ד"ה אין. ושמעתי שגם הגר"או בבאורו עיו"ד העיר בראי' זו אבל איננו כעת ת"י לעיין על דבריו אבל האמת יראה דהתו' לא ס"ל כסברת האמ"ש במש"כ דכהן מיקרי בר חיובא והרי אף אי הי' בר חיובא משום לפני עור מ"מ אין הישראל מצווה ע"ז ואינו בגדר האיסור כלל ואמנם אמינא דאדרבא סייעתא איכא מזה לדברי האמ"ש הנ"ל דהנה בנו"בי מ"ק חאהע"ז סי' ס"ד הביא להקשות לסברת התו' דכיוון דהשליח אינו עושה איסור בהקדושין איזה דברי הרב הי"ל לשמוע ואי משום לפני עור הרי התו' כתבו דלא הוי בר חיובא וא"כ מה בכך שהכהן עובר אלו הי' מקדשה לעצמו וגם דהא גופא טעמא בעי דהרי אף הישראל מחוייב לשמוע דברי הרב שלא לעבור על הלאו דלפני עור וע' תו' ב"ק עט"א ד"ה נתנו דטעמא דבר חיובא הוי משום הרב וכפרש"י ועש"ות זכרון יוסף חאה"עז סט"ו ד"ה אלא מעתה דלאו באזהרה בדבר תליא אלא בחיובא דמלקות כו' ולפ"ז ניחא דבאמת כן הוא סברת התו' דבכהן שפיר הוי בר חיובא ולכן עובר משום לפני עור משא"כ בישראל אף דיש כאן איסור משום לפני עור מ"מ כיון דאי מקדשה לעצמו לא מחייב לא מיקרי בר חיובא ולא משכחת לגבי' איסור דלפני עור אבל זה וודאי דמשום לפני עור לחוד מיקרי בר חיובא והתו' שכתבו אע"ג דעובר משום לפני עור היינו דאף דאינו חייב בזה מ"מ ודאי עובר על לפני עור רק דכיון

דלא הוי בר חיובא לא מחייב משום לפני עור. ועש"ות רע"א סי' קצד' מש"ש בענין לפני עור היכי דהשליח בר חיובא וכדמות ראי' לזה מה"ד ביומא פה' א' אם רוב א"י למ"ה אר"פ להאכילו נבילות אם רוב כו' וקשה דהא בחולין ס"ל לר"פ כראב"י דמזמנין ישראל כו' ואמאי לא מוקי הנ"מ בהא גופא וע"כ כסברת האמ"ש הנ"ל דכיון שהישראל אינו מצוה ע"ז וא"כ יכול להאכילו ג"כ ואין בזה משום לפני עור כיון דשרי מעכשיו לישראל ושוב לא הוי בגדר האיסור כלל ול"ד לנזירות שגם עכשיו יוכל לקבל עליו נזירות והא דלא קאמר הש"ס דאינו רשאי לאכול י"ל דנקיט אין מזמנין משום שיגרא דלישנא אגב מזמנין לישראל ולהכי לא מוקי הנפקותא בהכי כיון דליכא נ"מ בהא לגבי ישראל כמו באינך רק לגבי דידי לחוד ונ"מ גם מדהאמ"ש דלא ס"ל לחלק לאסור משום לפני עור כיון דאיסור טומאה שייך בו ולמש"ש לחד סברא להתיר אבר המדולדל יע"ש וע' בתו' חולין לג' א' סה"ד אחד כו' דלמא ל"ל כו' ואינו מובן לכאורא דלמה לא הכריחו טפי דהרי ר"ל גופי' קאמר הכא בגמ' דאין מזמנין וכמבואר להדיא ועש"ות מוהרל"בח סי' קכ"א דאם שני ת"ח מחולקים בדבר דאין המתיר רשאי להאכילו לאוסר משום לפני עור. והפ"ח חולק דגבי נזיר המושיט יודע שהיין אסור לו והביא ראי' מיבמות יד' הא קמ"ל דאהבה וריעות נוהגין זה בזה וע"כ דמדינא אצטריך לאודועי וא"ז מוכרח דהא לא הוזהרו כשירות כו'. וע' בעקרי דינים חיו"ד סי' ז' אות כד' בהגהות הד"ט שהביא דהנוהג היתר להדליק מנר של חלב דרשאי למיטעי' לנוהג איסור שהוא מדליק משל שעוה כיון דלדידי' הוי היתר גמור יעש"ה ועביו"ד קיט' ס"ז בהגה דמי שנוהג איסור שסובר שהדין כן או מכח חומרא מותר וכו' והארכתי בכ"ז במ"א ועכ"פ מד"התו דב"מ דלא ס"ל לחלק משום תופס לבע"ח ע"כ דלא ס"ל דשליחות בקדושין הוא מטעם מיגו וכמו שדחה הנו"בי דבריו דא"כ היכי שהי' קרוב לו לא שייך זה ולא לישתמיט לאחד מן הפוסקים לאשמעינן דקרוב אינו יכול לעשות שליח לקדושין. ולפ"ז תיקשי נמי לר"י"ח לשיטתו מהא דנזיר יב' א' דיהא מותר בקרובת השליח דלמ"ע לקדשה לעצמו וע"ע בנו"בי מ"ת חאהע"ז סי' ע' ובסי' קי' וע' ירו' שבת פ"ז ה"א כהדא קידש אשה כו' ר' יוחנן אומר חששו כו' תמן הוא יכול כו' יע"ש בשיו"ק ועבר"ן ב"פ האיש מקדש והובא בב"י סי' מ"ו ויש שדקדקו מהא דארי"ח בנזיר י"ב דהאומר צא וקדש לי אשה אסור בכל הנשים שבעולם ומוכח דאדם יכול לעשות שליח להוליך קדושין לקרובתו ולקדשה לאחר אע"פ שאינו יכול לקדשה לעצמו דאי לאו יאמרו שמותר בקרובת השליח כדאמר לקמן הב"ע דשויתי' שליח כלו' שהבוגרת מינתה אבי' להיות שליח לקבל הקדושין

יעש"ה וכן מצאתי כעת בש"ות תועפות ראם בחאהע"ז סי' צ"ב שהרגיש גם כן בדברי הר"נ

ובנידון באור דברי התו' ד"ה בודקין. כבר תמה עליהם בש"ות רע"א סי' ז' שכתב דאי לא משכחי סימנין הוי ספיקא שמא נשרו. דמ"ש מהיכי דידעינן שהיו בו סימנים דמוקמינן שהיו בו ג"כ קודם קדושי ראשון והכ"נ היכי דחיישינן שהיו בו סימנים ונשרו דלמה לא מוקמינן נמי שהיו בו ג"כ קודם קדושי הראשון וכבר קדמהו בזה בש"ות נו"בי מ"ק חאהע"ז סי' ד' שתי' משום דהוי חזקה שלא נתבררה. ובאמת הוא מחלוקת הפוסקים בזה וכמבואר ביו"ד סי' פ"א לענין גבינות להכשיר ודלא כתו' ולדידן קיי"ל דהוי חזקה מעלייתא וכמ"ש באורך בשו"ת פרי תבואה סי' ט"ז ועשו"ת יד אלי' סוי' ז'. וענו"בי מ"ק חא"הע סי' ל"א בד"ה והנה הב"ש כו'. וע' חומת ירושלים סי' ע' מש"שב. ואולם בש"ות הג' רע"א הקשה עוד דלמש"כ התו' דמיירי בין באיש בין באשה ולהתו' בנדה מ"ח דהא דחיישינן שמא נשרו היינו משום חזקה דרבא. וכיון דלא מוקמינן אחזקה קמייתא ממילא אין לחוש שמא נשרו. אבל הפשוט בזה כמבואר בפסקי תו' על הבדיקה לאחר קדושי ראשון וכן משמע מהב"י סס"י מ"ג שהעתיק תשו' הרא"ש וכתב שכ"כ התו' בפרק מ"ש יעו"ש. וע"ע בבית אפרים על טה"ר בהקדמה לח"ב. אך להתו' דקאי בין באיש ובין באשה וא"כ ליתא לדבריו ולדעתי דבריהם נכונים בפשטות וכמש"לע.

ובבאור דהתו' ד"ה וכי מאחר כו' ודוחק לומר כו' ובסב"מ סי' מג' מוחק מן ואם הוי ספק כו' ומ"ש ודוחק לומר שייך בד"ה בודקין כדאמר בנדה וכו' ואולם י"ל בפשטות כמ"ש התו"לע דבדיקה לקדושין אם פשטה ידה וקבלה קדושין מאחר דאי משכחת סימנים דבתראי לא הוי קדושין לכן י"ל להיפך דבודקין לגרושין דאם תקבל הקדושין מכהן ולא תמצא סימנים תהא מותרת לכהן ועמ"למ פ"י מה"ג רה"ג דבודקין שלא יצטרך ליתן גט שלא יאמרו אין תופסין באחותה. וגם י"ל במ"שכ וע"ק דגם בלא בדיקה לקדושין פריך ממ"נ דלא תימא דקושית הגמרא מכח דחובה והביא ראי' דחיישינן שמא נשרו ולא אזלינן בתר חזקת פנוי' ומשום דאיכא חזקה דרבא וכיון דאזלינן בספיקו לחומרא ל"ל דהנ"מ היכי שפשטה ידה כו' ועז"כ ודוחק לומר כו' דלפמ"שכ הפוסקים בדעת התו' דהא דסד"א לקולא מ"מ היכי דאיכא ברורי מבררינן וא"כ היו צריכין בכל המקדשין לבדוק. דמ"מ לדידן דחיישינן שמא נשרו וא"כ הבדיקה אינו מועיל כלל:

ובבאור דהתו' ד"ה לאפוקי שהניח בצ"ע דהוא נגד הסוגיא דשחיטת חולין כל מקום שיש מיאון אין חליצה ואמרינן זו דר"מ אבל חכ"א כו' דמוכח להדיא דלא אמר ר"י למלתי' רק על מיאון לחוד עד שירבה שחור ולא לכל מילי. כבר נשאלתי ע"ז מזמן

רב מאת הרב המובהק מוה' יוסף אלחנן הרב דק"ק סערהייא והשבתי לפמ"ד ביבמות ק"ט אי קדושי קטנה מיתלי תלי וא"כ לר"ש מוכח דלכל מילי הוי גדולה אם הביאה שתי שערות אבל בחולין הוא ר"י אמר רב דבעל הוי קדושין דאורייתא ולדידי' דוקא למיאון קאמר ויש חליצה במקום מיאון. שוב מצאתי במש"למ פ"ב מאישות הל' ב' שכ' דאשתמיטא להו סוגיא זו וראיתי ג"כ בישועות יעקב לא"העז שפלפל ג"כ בישוב קושיא זו בדרך אחר וע' בראש יוסף וכעת איננם ת"י לפלפל ולעיין בדבריהם: מאתי הד"ש **יוסף זכרי' שטערן**

שלום תניינא להרב הנ"ל. מכתבו הגיעני ומה שחוזר על הראשונות וכתב לדקדק דלא הקשו ג"כ לעיל וכיון דבעינא בדיקה לקידושין כו'. והא משכחת בדיקה אצלה אם קיבלה היא הגט בעודה ארוסה ובעודה קטנה בחיי אבי' לפי הבנתו בכונת התו' דהכא לדעת הרי"ף דקטנה מן הארוסין אבי' מקבל גיטה ולא היא. וע"כ דהתו' דסוגיין מספק"ל בהא וכאן הכריחו מקו' ומלבד העיקר חסר דא"כ י"ל דמשכחת תרוייהו בקדושין והרי זה גופא לא ידעינן עד השתא רק מכח קושייתם ומה זה שכתבו דומיא כו'. וגם בלא זה אין לבנות יסוד ע"ז דודאי הכא דקאמר לאפוקי מדר"י תיקשי להו שפיר משא"כ לעיל מאי נ"מ לי' אי נקיט בקטנה שנתקדשה לדעת אבי' או בגוונא דנקיט התם ובאמת ע"ז לא ישנו כלל דאכתי כיון דבעינן הרבותא בתרויהו למה נקיט בתירוצו רק חדא. גם מה שהקשה דמשכחת בשוי' שליח דמסתמא מיירי גם באשה שעושה שליח לקבל גיטה ומשכחת שפיר לגבה בדיקה דאם היא קטנה אינה יכולה לעשות שליח. ג"ז לא ידעתי דהא גם נערה אין עושית שליח וכמבואר בסי' קמ"א ס"ב וא"ל דבודקין שיהי' לה סימני בגרות דהא התו' שם ד"ה לאפוקי מדר"י כתבו דבודקין מסתמא שיהי' ב' שערות יום ד' לסדר ולפרט ויהי ה' את יוסף תדי"ר לפ"ק:

קיד

א

אזיל הכא מדחי עמ"ק טו"ב רב יוסף ספוקי מספק"ל ועתו' מגילה ב' ע"ב יעו"ש. אין ב"ד מצווין להפרישו וכתב הרשב"א דבאסד"ר נחתינן חד דרגא וספינן להו בידים ועבשע"המ פט"ו ממ"א ה"כה. ובתשובה העליתי לדעות הסוברים דהא דאין מבטלין איסור לכתחלה אפי' בדאורייתא לא הוי כ"א מדבריהם. ואף למ"שכ הר"נ בפ' כל כתבי דהיינו דוקא לצרכו אבל לא לצרכינו מ"מ כיון שעי"ז יהא מותר להקטן ג"כ לאכול מהתבשיל מיקרי לצורך הקטן וא"כ מותר לענין ביטול איסורין להוסיף ולבטל היכי דלא סגי בלא ביטול דממילא שריא ג"כ להגדול לאכול כיון דבלא ביטול לא הוי סגי

בעד הקטן וכשהוא מבטל בשביל הקטן מותר ג"כ לגדול לאכול וכמו בהדלקת הנר בשבת לצוות לא"י לצורך קטן ואף שיש לחלק בין הנושאים. וכעין זה מבואר בשו"ת רע"א סי' ה' לענין טלטול ספרים בבה"כנ ע"י קטן בשבת שיצטרף הגדול ג"כ עמו. ואף דל"ד להא דתשובת רע"א לגבי טלטול הקטן דהתם אינו עושה רק איסור הטלטול וכיון דעושה בשביל הקטן א"כ ממילא מותר אח"כ כשיבא הגדול להתפלל עמו כיון שאין כאן איסור מקודם רק הטלטול והוא ענין אחד ואפי' אם טלטל במזיד ג"כ מותר להתפלל אבל הכא שמבטל האיסור ומרבה עלי' ההיתר וא"כ אף שעשה בשביל הקטן מ"מ הרי יש כאן גם עכשיו האיסור דמ"מ אין להתיר בשביל זה להגדול לאכול מאותו הביטול. אך ז"א דלא גרע מהא דסי' פ"ד סעיף י"ג דאם כוונתו לתקן הדבש דמותר וכן בשוגג כמבואר בסי' קי"ט ס"ה ולכן הדבר פשוט דאם לא יספיק ג"כ בשביל הקטן רק ע"י ביטול איסורין דמותר לבטל בשבילו ואף דממילא יהי' מוכרח הגדול לאכול ג"כ ע"י ביטול איסורין מ"מ כיון דהוי סגי לגדול גם בלא ביטול איסורין א"כ הוא מוכרח לבטל בשביל צורך הקטן שיהי' מותר למיספי לי' בידים ומותר לגדול ג"כ לאכול ממנו. ועב"י או"ח סי' שי"ג דהא דספינן לי' לא כתבו רק להלכה ודעת האחרונים אינו כן. וע' בס' דברי חיים מאביו הגאון ז"ל שהוכיח דהיכי דיש היתר אסור ליתן לקטן דבר איסור וא"כ לסברא זו לא שייך דין זה רק לגבי יבש ביבש ובאמת ברשב"א יבמות מבואר דאף בדאיכא כו' י"ל דשאני בקטן שאינו בר הבנה וכמ"ש באו"ה הובא במ"א סי' שמ"ג. וגם דבאמת לא ספינן לי' בידים רק באיסור מצד הזמן להביא דרך רה"ר כשס"ג ס"ו. ולכאורא יש לדון בדהר"נ דדוקא לצרכו מה"ד לעיל בכהנים בחלה וע"כ דמידי דחזי לי' בעינן כסומכס וכמ"ש התו' דלרבנן דסומכס לא אתיא הא דפריך בדמאי פשיטא וא"כ לסומכס מידי דחזי לי' בעינן אך להרא"ש דאורחא דמלתא נקיט נסתר זה ועתויו"ט. וע' באחרונים ועסי' תקנ"ט ס"ז דמטעימין כוס מילה בת"ב שלא לברך ברכה לבטלה ועט"ז או"ח שמו' סק"ו שיתנו המפתחת של בהכ"נ לתינוק וע"ש במשבצות וצ"ע והקו' מיבמות י"ל דמיירי שהולך בל"ה לשם וא"כ ניחא ונ"ל מה"ט באמירה לנכרי לצורך הקטן להדליק הנר בשבת וממילא מותר ג"כ להגדול ללמוד ואף דנהנה אין לאסור בזה דמללהנ"נ וכמ"ש כה"ג בש"ות פנ"א ועמ"ל פ"ז מהמ"א ה"כז וע' בס' זית רענן חאו"ח סי' כ' אות ו' משש"ב ואכ"מ:

קטז

ב

תו' ד"ה באותו שעה כו' גרשתני ומשמע דס"ל דזה הוי מיגו דאף דהא דמהימנין לה בגרשתני משום דאין אשה מעיזה וע' בריטב"א ובשמ"ק לכתובות כג'. וע' ג'יטין פד"א ומיגו דאי בעי כו' ואף דהשתא איכא לה עד המסייע להעיז וע' באחרונים. ועלא"ז רש"א דלב"ש ליכא מיגו ונראה דסובר בדעת הפוסקים דבגרשתני אינה גובה כתובתה ועבסי' יז' בהגה סב' ואף דהוי מיגו דהעזה מהני לפטור מממון כהני עיזי דאכלי חושלא:

קיח

ב

המזכה גט לאשתו במקום כו' ופשיט לה דחוששין ולא תתייבם ועבמל"מ בפ"ג מה' יבום שהביא דעת הרמב"ן בחדושיו דלא הוי מיגו לחצי טענה במה שמאמינין לה להינשא לכהונה דאיהו לא איכפית לי' אם תנשא לכהן או לישראל כיון דבא רק לפוטרה מן היבום כו' יעו"ש וכ"כ הר"ן דלהתו' מהני ג"כ להשיאה לכהונה וכ"מ ברשב"א ופוסקים וע' שו"ת יריעות האוהל סי' י"ט ומה שפלפל שם וע"ש במש"כ על מה שנסתפק המל"מ בסוף דבריו באונס ומש"ר כיון שאין בידו לגרשה שלא ברצונה אי נימא כיון דבידו לגרשה דאפשר שלא תתרצה כיון דטב למיסב כו' יעש"ה וכתב לתמוה דא"כ בז"הז דאסור לגרש בע"כ ג"כ לא יהי' נאמן כיון שאין בידו לגרשה ומ"מ סתמו כן הטור והפוסקים לדינא וע"כ דה"ה אונס ומש"ר עכ"ל. ותמהני כי לדעתי הוא נלמד מסוגיא דהכא דמבואר דבכה"ג לא הוי בידו שבוודאי תתרצה לדעת אחת לפוטרה מהיבום כיון דזימנין דמרחמא לי' ליבם וכנ"ל. ובעיקר קושיתו מלבד דיש ולחלק להא דאונס ומש"ר בלא"ה זה תליא בדעות האחרונים אי אמרינן אעל"מ במידי דרבנן ולדעת הסכמת האחרונים דזה הוי רק מדרבנן וע' בתו' תמורה ה"א ד"ה מיתבי כו' מבואר דבגרושין מהני וכמו שהעמיק הרחיב בזה בנוב"י מ"ת חאהע"ז סי' קכ"ט שהעלה כן לדינא ולכן אף דהוא עושה איסור בזה מ"מ הוי בידו וכשבת מג"א ע"ש בתו' ד"ה טבל מוכן דאף דעושה איסור טלטול לא מיקרי מבטל כלי מהיכנו כיון דמהני אם עבר ותיקנו ומכש"כ דבשביל זה מיקרי דהוי בידו דאי נימא דמשקר ורוצה לפוטרה מן היבום הרי יוכל טפי לעשות איסור לגרשה. ועשו"ת מוהרא"ש סי' כ"ה והובא דבריו בכנסת הגדולה בכ"מ ס"ק פ"א כתב בשם הרמב"ן דלחצי טענה כגון זה בני לפטרה מן היבום להתירה לישראל ולא לכהן מיגו דאי בעי הי' מגרשה לדעת התו' אמרינן ולדעת הרמב"ן וש"ג לא אמרינן. עכ"ל. והנה העתיק זאת בשם המוהר"א ששון ונפלאתי דבמחכ"ת דשם מבואר למעיין בדבריו להיפך דלהש"ג לא מהני המיגו רק אלו הי' מגרשה ולא להשיאה לכהונה ולהתו'

דכיון דלא איכפית לי' אם אסורה לכהן רק כדי שלא תהי' זקוקה ליבם וא"כ מיגו זה אין לו גריעות אבל לא נשמע מדבריו דלהתו' לא חשיב מיגו רק להשיאה לישראל שהרי כתב אח"כ דהש"ג תי' באופן אחר דהטעם כיון שאין אנו מאמינין לו רק לישראל יעש"ה. וגם מדהרמב"ן מפורש להדיא שכיון שאינה זקוקה ליבם מחמת טענה זו שטען א"כ מותרת אף לכהן. ואולי הוא ט"ס בכנה"ג במה שהועתק בשמו ממש ההיפך. וע' תו' ב"ב נ"ב ב' ד"ה דברים ועש"ך סי' ע"ה ובסי' צ"ג. ואכמ"ל: וע' כתובות כ"ב סע"ב בתו"י ד"ה תרויהו כו' וכה"ג עבתו' ט"ב בד"ה לא דקטעין כו' וכ"כ התו' ב"ב לג"ב ד"ה ואי טעין ודלה"ב בתו' ד"ה ואי דלי וע' תו' ב"ב קד"לב ד"ה הואיל וע"ש לא"ז רש"א ועבתו' כתובות כ"ה סע"ב בד"ה שבידו יעש"ה ודוק:

קיט

א

לימו ר"מ היא דחייש למיעוטא. ע' ברא"ש דסוגיין ובחולין יא' ובכורות כ' ע"ב ובתו' שם דהא דקיי"ל דר"מ אשמ"ה ולא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה משום דהוי רוב דאלים טובא ולהרא"ה משום דרוב היינו כל ובילדותי נשאלתי מהחריף ושלם מ' חיים ראבינאוויטש בהרב הג' מוהר"י אייזק הרב דק"ק שאויל זצ"ל דא"כ תיקשי מהא דמצא גדייו בחולין יב' א' דהלך אחר רוב טבחי ישראל דאפי' ברוב כל דהוא סגי ואמאי לא אמרינן סמוך מיעוטא דטבחי נכרים דהוי מיעוט המצוי לחזקה וכן תיקשי בהא דב"מ כד"ב בנגנבו ומצאן שחוטין דהלך אחר רוב ט"י והאריך בש"ות אשר ערך לפני. וזאת אשר השבתי לו בילדותי מהנוגע לענין זה יום ה' ט"ז א"ש תורה לפ"ק בדבר הקושיא שהביא מע"ל מהא דחולין יעיין בס' בית יצחק בתשובתו להגאון מלובלין במה שהאריך בישוב קושיא זו לחלק בין חזקה דגופא לחזקה דדינא אשר לא ידעתי דבריו להולמן מצד עצמן וביותר למעיין בחולין פו"א דמדמה סמל"ח דשחיטה להא דעיסה יעש"ב שהניח בצ"ע דהתו' והרא"ש ע"כ לא ס"ל לחלק בהכי וכמבואר מקושייתם. ועחמ"ש חיו"ד סי' ג'. ואולם בחוות דעת בסוף ספרו בלקוטים בסי' ס"ג הכריח מהא דאבדו לו גדייו דברובא דאיתא קמן לא אמרינן סמל"ח דאלים טפי כיון שהרוב לפנינו ולא אמרינן סמוך רק בר"מ אשמ"ה דהוי רדל"ק. וכן העלה הגאון מליסא בשו"ת חמדת שלמה חא"העז סי' כ"ד אות ו' וכ"כ הפמ"ג סי' ק"י במשבצות ס"ק י"ד ובשושנת העמקים כלל טו' ובתשובת רע"א סי' קו' ובישועות יעקב ביו"ד סי' א' וע' באר אברהם לפסחים ט' ע"ב. ועפרש"י קדושין פ' ע"א שמחלק בין הא דתנוק דלא אמרינן סמוך להא דשורפין משום דהוי רדא"ק לר"מ ואמנם התו' בחולין יא' א' ד"ה מה"מ הקשו וא"ת והא כיון

דאזלינן בתר חזקה כש"כ בתר רובא ואף דהתם איירי ברובא דליתא קמן דבכה"ג ס"ל לרי"ח דלא עדיף מחזקה. וצ"ל דהתו' לשיטתייהו בקדושין שכתבו לחלק משום דהאי דעיסה אינו רוב חשוב וא"כ אין לחלק כלל בין רדא"ק לענין סמוך מל"ח ולכן כיון דלרבנן אליבא דאמת דילפינן תרויהו מקרא א"כ רוב עדיף מחזקה ואף דלא ידעינן אכתי מקרא דאב"ר דל"ק ולא חיישינן למיעוטא ע"כ דלדידהו רוב עדיף מחזקה. ואף דלדידן קיי"ל כר"מ דסמל"ח להחמיר וא"כ חזקה אלים טפי מרובא היינו רק מדרבנן לחומרא דמדאורייתא אין לחלק בין דרא"ק וכרש"י בחולין יב"א ומשום דסתמא כתיב וכמ"ש א"ז רש"א בחולין יא' א' ועתו' יבמות קיט' א' ד"ה מחוורתא. ולא חששו להחמיר רק ברדל"ק כיון דהרוב מורה שאינו כן ובזה חששו להחמיר מספק. ועבנמ"י לר"פ האשה בתרא ובתויו"ט טהרות פ"ג מ"ח ובשו"ת פרי תבואה סי' כ' יעש"ב וע' בנחלת עזריאל לחולין יב"א. ומיהו לר"מ דס"ל דאמרינן סמל"ח אף להקל וע"כ דס"ל דמסברא חזקה עדיפא מרובא ואפי' בדאיתא קמן היינו כיון דרוב דעיסה אינו חשוב כלל וכמ"ש התו' דבכ"מ ס"ל לר"מ דהוי פלגא ופלגא ועוד דמ"מ תיקשי לדידי' להיפך דל"ל קרא דאזלינן בתר חזקה כיון דילפינן מקרא דאזלינן ג"כ בתר רובא וממ"נ חד מיני' מיותר וגם י"ל דהא דחזקה עדיפא היינו כיון דאיכא ג"כ מיעוט בהדי' לנגד הרוב וע"כ דרובא אלים מחזקה לחוד לר"מ דאי לאו דגלי קרא דאזלי בתר חזקה לא מהני ג"כ מיעוט בהדי' לנגד הרוב. ועתו' נדה יח"א ד"ה הלך אח"הר דהכא איכא חזקה דבהמה בחזקת איסור עומדת ואמאי לא אמרינן סמל"ח להחמיר וע"כ דברדא"ק דעדיף טפי לא אמרינן סמוך. וע"ע בחומת ירושלים סי' ע"ט דהא דרובא עדיף מחזקה היינו אי תרויהו איתא קמן משא"כ אי רובא ליתא יעש"ב ועבסב"ל בחי' לב"ב כג"ב מש"כ בישוב קוהכ"מ עהרמב"ם דבדליכא אחרת דנפישי מינה מביאה עג"ע אף שאינה יושבת בין ההרים שהוא נגד הג"מ דהתם דלרש"י בחולין יב"א ללי"ב דאנן סמכינן אדר"ה נשחטה בחזקת היתר עומדת א"צ לחוש כלל ברדל"ק והסוגיא דב"ב קאי לר"ח ומלבד דבפרש"י דחולין מפורש להיפך משום דאחרי רבים משמע אפי' בדליתא קמן ולהכי סמכינן בדיעבד דלכתחלה הי' צריך לברורי גם לדידן דאב"ר דלא סמכינן ארובא היכי דאיכא לברורי ובלא"ה לא ידעתי מה יענה במה דהיו דנין בסנהדרין ברובא דאינשי דטעו בעבורא דירחא וכסנהדרין סט"א והארכתי במ"א בישוב קוהכ"מ. וע' בנחלת עזריאל בחי' לחולין יב"א ד"ה מנ"ל ובד"ה מ"ש מוהרש"א וכו' ואכמ"ל. והנה הרמב"ן במלחמות האריך לבאר דעת הגאונים שאין סומכין לכתחלה על רוב מצויין דהוי מיעוט דאלים טובא ולפמ"ש הרמב"ן דהוי רוב גרוע וא"כ תיקשי נימא סמל"ח להחמיר. וי"ל דסובר כריטב"א בחולין דלא חיישינן

למיעוט רק היכי דאם נחוש למיעוט יהי' בודאי איסור אבל גבי שחיטה אף אי אזלינן בתר המיעוט י"ל דאינו ודאי איסור דדלמא בהאי זימנא שחיט שפיר ועב"פב דכתובות בהא דר"מ דחייש למיעוטא ולהכי דייק בחולין ג"ב לעלופי לא חיישינן ולא קאמר משום הרוב אין מתעלפין ועמש"ה שער א' ז"א דהא לדידי' גם לכתחלה יכולין לסמוך על רוב מצויין מהך טעמא ואף דבאבדו גדייו ל"ל דלמא שחיט שפיר דהא שחיטת נכרי נבילה מ"מ זה הוי רובא דל"ק דלא אמרינן סמוך וכנ"ל וא"ל להרמב"ן דמ"מ הוי ס"ס דלמא הוא מרוב מצויין וספק שמא שחט שפיר במקרה כיון דהספק הב' מתיר יותר מחבירו אפי' אי בדקינן לי' דלא ידע דהא לדעת המרדכי בפ"ב דשבועות דסמכינן אס"ס לכתחלה ואפי' במקום שאפשר לברר וי"ל בשיטת הרמב"ן כמ"ש הנמ"י ר"פ האשה בתרא שמחלק למיעוטא דמפילות דמגרע הרוב ממש דמאותו הרוב מתעברות יש מיעוט שמפילות וכן העלה במש"ה דח"א יעו"ש אבל לפ"ז יקשה דא"כ באבדו לו גדייו דבתר רוב ט"י אזלינן ונימא סמוך מיעוטא דהא המיעוט דאין מומחין מסתלק מהרוב ור"מ אשמ"ה הוי רובא דל"ק ועוד דהא התו' לשיטתיהו לא ס"ל לחלק ענין סמוך מל"ח בין רובא דל"ק וכמבואר בקדושין פ' ע"א ובחולין פו"ב יע"ש בתו' וא"כ תיקשי לדידהו מהא דאבדו לו גדייו דלמה לא נימא סמוך מ"לח:

ואולם י"ל בפשטות דאף להסוברים דשחיטה לא הוי סימן דלפעמים נכרי נמי שחיט וכמ"ש בתשו' רש"י ובחהרשב"א חולין ל"ג ועבתה"א דמח"ב ושם קיח' ב' ודלא כהעיטור דנכרי לא ישחוט כלל וכ"מ בש"ך סי' קיח' ס"ק כ"ה דלפעמים א"י נמי שחיט דאל"כ למה בעינן כלל רוב ישראל. וכיון דמ"מ איכא רובא דלא שחטי וא"כ ל"ל סמוך מל"ח דהשתא הוי מיעוט א"י השוחטין מויעוטא דלא שכיחא וכן מצאתי בחומת ירושלים סי' קס"ז בענין סמוך מל"ח שתי' כן בפשטות דלהעיטור דשחיטה הוי סי' א"כ הוי תרי רובי דכתובות פ"ק דשרי לכ"ע. וגם י"ל דהתו' לשיטתיהו בבכורות כ' ע"ב דהיכי דאיכא שעת הדחק עבדינן כרשב"ג והיכי דאבדו הוי דיעבד וסמכינן ארבנן ומעתה לק"מ לשיטת הגאונים מהא דר"מ אשמה כיון דלא סמכינן ארובא רק בליתא קמן דהוי דיעבד דבכה"ג סמכינן ארבנן אך לשיטת א"ז רמ"א ביו"ד שט"ז ס"ג דחולבת אינו פוטר בבכורה ולדידי' סובר ג"כ דהיכי דאיכא עוד צד להיתר סמכינן עהרא"ש והרמב"ם וחכמים דפליגי אר"מ ולכן י"ל דכיון דלדעת העיטור וכמה פוסקים דשחיטה הוי סימן ולכן סמכינן לפסוק כחכמים ולר"ת דשחיטה ל"ה סימן ופוסק דל"ה כרב מהא דפרגויות ופוסק כר"ח דסמוך מיעוטא וחולבת אינו פוטר וצ"ל דאזלי לשיטתי' כמ"ש התו' והרא"ש בשמו דרוב מצויין הוי רוב דאלים טובי' וא"כ שפיר י"ל דהך דאבדו לו

גדייו הוי רדא"ק ולא אמרינן סמוך וכשיטת רש"י לעיל. ואולם מצאתי בס' רביד הזהב על יו"ד שהרגיש ג"כ מהא דסמל"ח ותי' לפמ"ש הפליתי בסי' ס"ג בדעת הפרישה דבדרבנן הוי השחיטה סימן ולפ"ז א"ש דהא דסמל"ח מדרבנן לחומרא ולכן נקיט ומצאן שחוטין כראוי וכיון דמיירי ברוב ישראל דמ"הת מותר וא"כ לענין סמוך מהני סימן השחיטה עכ"ל. ומיושב ג"כ מה שנדחק בפרישה בהא דנקיט בשר שחוט דהול"ל אם נאבד לו בשר דבכה"ג י"ל דהוי השחיטה סימן אך להרא"ש לשיטתו דאפי' בדרבנן לא מהני סימן השחיטה וכמ"ש הפליתי דאזיל לשיטתו דחולבת פוטר בבכורה ועל"ע מש"כ מהנמ"י ותו"יוט ויש הרבה אריכות דברים בזה ובפרט בישוב קו' התו' לענין סמוך מל"ח כיון שאין המיעוט והחזקה מענין א' ועשו"ת פני ארי' סי' נ"ח וע"ג וכבר קדמהו בקושיא זו א"ז רש"א לבכורות כ' ע"ב ועשו"ת רע"א סי' קצ"ח ועשו"ת בש"א חיו"ד סי' כ"ה ועתו' ב"מ כ' ע"ב ד"ה באיסורא ובמה"צ סי' קכ"ט קט"ז ובשיטת הריב"ש בענין תרי חזקות כנגד הרוב ועשו"ת שיבת ציון סי' נ"ה ובס"ס בית יצחק והרבה יש אתנו לטייל בזה ארוכות וקצרות אך יראתי פן ימשכיני הענין. שוב נזכרתי שבס' בית אפרים עטה"ר בתשובותיו סי' א' האריך ג"כ בישוב קושיתו הנ"ל לפי דרכו יעוש"ב ואכמ"ל יותר מאתי ידידו מרחוק הד"וש יוסף זכרי' שטערן:

קכ

א

הוי מסקי ביי ר"ג זוזי וכו' [וע' בשבת קכ"א ע"ב רש"י ד"ה הוי שדי רוקא ועיו"ד סרמ"ב סכ"ט בהג"ה ובמ"א סי' שי"ו ס"ק כ"ה וע' ברכות נ"א א' השתא דאמרת כו' וע' מעילה כז"ב ונדרים מט"ב כל מילי לא תפלוט כו' בר מקרא ודייסא יעש"ה] וע"ש באגודה מכאן משמע מי שיש לו ואינו משלם חובשין אותו והביאו א"ז רמ"א בחו"מ סצ"ז ס"ז בהג"ה והב"י הביא דהריב"ש דהני דבי ר"ג דלא הוי מעלי' וכר"פ מי שאחזו ברב עמרם. ול"נ משבת נה"א לוכחינהו מר לבי ר"ג כו'. וע' בכורות דל"ו בפרש"י שבע"י ד"ה בעלי תריסין בשם הערוך וע' תענית כד"א אתו עבדי דנשיאה כו' וערש"י בע"י ד"ה בריוני יעש"ה. ועכ"מ צא"ב דבי ר"נ ר"ג כו' משום פריצותא דעבדי כו' יעו"ש. ועשו"ת גאונים קדמונים סי' מ"ח כיון דאיכא דלא קפיד עלי' כו' ואינהו נמי לגבי אחרינא כיון דלית להו ארעתא סגיאין איכא משום מצוה ומשום אהבה כו' יעש"ה ומזה מבואר ג"כ דקאי ער"ג בעצמו ומזה דלא כי"מ שכ' הרשב"ם ב"ב לו"א ורמב"ם פי"ג מטוען ה"י וע' בערובין יא"ב לא תימא להו כו' והתם הוי גם ר"נ חתנא דר"ג בר פלוגתי' וערש"י שם לט"ב ועפי"ז דסוטה ה"ו בירו' ויומא פי"ו ה"א והאתיין מייבלין אגרא גבי ר"ג א"ל ע"י שזרעו

של דוד אינון עבדי ליי כמנהג אבהתהון ועב"א סצ"ז דא"ז השגה דבגמ' מבואר להדיא דר"ג בעצמו דהוי מצער ליי וע' בהגהות הגרא"ו לחו"מ שחשדוהו שהיי לו ובשביל שאמר צמ"ר הימנוהו. ואולם בכנה"ג בהגהותיו לבי"י דהיכי שאין ידוע שיש לו והוא נו"נ באמונה כל ימיו נשבע שאין לו יעו"ש ורק היכי שיש אומדנות והכא משמע שחבשוהו קודם השבת שלא להשמט מהם. וע' בשבת קי"ט תיתי לי דכי אתא צמ"ר וכו'. ועראנ"ח פ"ו ובאחרונים ובעובדא דיבמות שצערוהו שלא ידעו אותו וכרב ספרא דרמי ליי סודריי ומה שהתנכר מפניהם יי"ל כב"ב ט"א בריב"ע שלא רצה להנות מכה"ת וביומא לה"ב וכר"ט בנדרים סד"א ועבירו' בפ"ד דשביעית שהובא דר"ט בענין אחר וי"ל שהיי מרחיק עצמו שלא יצטרך לזה ועב"ק נט"ב באלעזר זעירא דא"ל גברא רבה אנא וע"ש בח"א א"ז רש"א. ול"נ שהכונה בה"ד צו"מר שבקוהו מה"ד בב"ק קטז"א לא יהבינן זימנא לבני כלה בכלה ערש"י והכ"נ יי"ל שבאו לשמוע פירקא דר"ג בשבת ע' יומא עה"א ר"ג איקלע להגרוניא כו'. וע' שבועות מ"א באמר פרוע ואי צ"מר הוא לא מזדקקינן ליי ועכני"ח סצ"ה בשכנגדו ת"ח לענין ש"ה דלא עבדינן תקנתא לתקנתא וגם לדעת קצת פוסקים דכשהלוה ת"ח וצריך ספריו מניחין לו וכש"כ ס"ת ועב"ק יז"ב וע' שבות יעקב ח"א סקס"ז וערצ"ב ס"א בהג"ה ועבסי' רצ"א ס"א בהג"ה בהמפקיד כספים בע"ש סמוך לבהש"מ דאם הנפקד ת"ח עד אחר שיבדיל [וע' ראנ"ח במים עמוקים סי' ע' דאף דילפינן מקרא דצריך לחוש לחשדא מ"מ היכי דאיכא למיתלי לכף זכות אין לחוש לדידן דקיי"ל כחכמים דר"מ בע"א יב"א בזמן שהדרך מיוחד לאותו מקום מותר יעש"ב וע' קרית חנה סמ"ב ומ"ד יעש"ב ונ"ל דלגבי אב"מ לא היי הוכחה כלל שיש לו מעות ורק דבר"ג אזלי בשיטתייהו כדאיתא בב"ק נט"ב סבור יהורא הוא וחבשוהו עד דאמר שמואל הלכתא בששים ושבקוהו וע"כ דס"ל כר"מ דמ"מ איכא למיחש לחשדא אף שאין הדרך מיוחדת לאותו מקום ולכך לדידן אף באתרא דלא ידעי ליי דליכא למיחש ליוהרא. וע' בירושלמי ערלה פ"א מ"ו ר' יוסי אומר אף יתכוון ללקוט מ"ט דר"י שכן דרך ב"א להיות מדיל בגפנים. וע' בשמ"ר ח"ב סיי"ד אות ד' דהירושלמי לא בא ליתן טעם על גוף ההיתר דביטול וכמבואר בבבלי בהנזקין חזקה אין אדם אוסר את כרמו בנטיעה א' רק בדל"ש שי"כ משום מה"ע כשרואין אותו לוקטו מערב וליכא מ"ע דהרואה יאמר מדיל הוא יעש"ב. וע' סוטה לו"ב וח"א לעשות צרכיו נכנס כו' ועשו"ת הרלב"ח סיי קכ"ו שתמה דאף במקום שמורה פשטות המקרא שחטאו כמו בדוד ושלמה דרכם לדון לזכות. ולפי"ז תליא בפלוגתא דר"מ ורבנן כיון שנתייחד אך בל"ה י"ל דתליא בפלוגתא אי בע"ת או צ"ג עדיף לפמ"ש א"ז רש"א דקאי על בעל תשובה במחשבה ולא בפועל כו' ועירו' כתובות

פ"ק סוף ה"א דפריך כיון דחזקה דאאמב"ס ומפסידה אפי' אינו מעמיד שושבינין ומשני מפני החשד כיון שנהגו כו' ובזמ"ק א"ז רש"א בברכות ג"ב אהא פריך ות"ל משום חשד ומזיקין וכן ה"ד ות"ל משום חשד ומפולת ולא פריך מחשד לחוד דודאי בסתם ליכא חשדא אלא במקום סכנה אבל מן הסתם דנין לכ"א לכף זכות וליכא חשדא ג"כ וכנ"ל מהראנ"ח יע"ש בחי' משש"ב:]

השמטות

השמטות ו"**ב** על קושית הרא"מ בפ' ויקהל שהקשה דמנ"ל דקרא אחלוק מלאכות ואימא דיליף ממקושש שנסקל ממלאכה אחת יעו"ש אך י"ל דלא קימא כמ"ד מקושש תולש הוא דהוי תולדה דקצירה דבכה"ג מחייב אחדא מדכתיב בחריש ובקציר דאתיא לחלוק מלאכות ובזמק"התו שבת ע"א א' ד"ה על חריש כו' ומנ"ל דחייב שתים די"ל דהמקשה הי' סובר דמחייב אתלישה ממקושש וע"כ דקרא לחייב על קצירה לבד:

מה לי לבשל פתילה ומה לי לבשל סמנין וכן בשבת קו"א והקשה מר חותני הגאון נ"י דהרי בשול פתילה עצמו הי' ג"כ במשכן וכדאמר בר"פ הבונה שכן קרש שנפל בו דרנא מטיף לתוכו אבר וסותמו והרי דהי' צריך לאבר לסתום לגמרי פי הנקב בבישול פתילה ולא הוצרך למילף מבישול סמנין ואטו נימא דלא משכחת רק שהי' בכל נסיעתן במקום המשכן אבר מעיקרו ואין לומר דשם הוי' מלאכה שאצ"ל שעיקר כוונתו שיתקשה שכל זמן שהוא רך אינו יפה לסתמו חדא דהא לרי' יהודא קיימינן דס"ל משאצ"ל חייב ועוד הרי לעיל עד' ב' האי מאן דשדי סיכתא לאתונא חייב כו' לשרורי מאנא מכוון קמ"ל דמרפי רפי כו' וע"תו ד"ה מ"ד כו' ואין לדחות שרוצה לומר כמו שחשיבות בישול סימנין ע"ש סופן הצביעה כן חשיבת הפתילה ע"ש המיתה ומזה עיקר הראי' שמי' סנהדרין א"ד שבת ובלבד שג"ז אינו מספיק דגם מבישול פתילה דבנין הול"ל כן מה לי בישול פתילה דקרש דחשיבותה ע"ש הבנין ומ"ל כאן שחשיבותה ע"ש המיתה אבל לדרש"י גם בישול פתילה תוקין בעצמו. עכ"תו דברי קושיתו בזה ובהשקפה ראשונה עלה בדעתי דבמנחות פט"א פליגי אי אמרינן התורה חסה על ממש"י דאין עניות במק"ע וא"כ הא דהוצרך לומר דהוי כוותי' במשכן בקרש היינו למ"ד דאעבמק"עש ותיקשי מדתני הבונה ולא משכחת כ"א בהך גוונא משא"כ למ"ד דהתורה חסה על ממש"י וא"כ ל"ל דזה מיקרי דכותי' במשכן והוי מלאכת מחשבת כיון שבנין המשכן הי' נגמר זולתו ורק שהיו צריכים לתקונו היכי שנתקלקל קרש אחד ויתכן דלכן שביק אביי סברת ראב"י בזבחים פח"א הוגעו במים דלא ס"ל הא דאעבמ"ע דאזיל לטעמי' בהבונה דלא ס"ל הא דראב"י. ואמנם לפלפולא אמינא לפמ"ד שם בזבחים כלי קודש שניקבו אין

מטיפין לתוכן אבר משום דאין עניות במק"עש וממילא דאין לחלק בין כלי שרת למשכן דאם ניקב קרש אחד דאין מטיף לתוכה אבר לסתום הנקב. ואף דשם לא נאמר רק כלי קודש אבל בנין לא נאמר דהא עיקר בדק הבית המפורש בקרא להכי איתקין כמפורש לתקן בדקיו וסדקיו וקרשים בנין הוי מ"מ מלבד דהי' אפ"ל דהא דנתקן בדק הבית היינו לאחר שנתקן המשכן כולו דבכה"ג לא שייך אין עבמק"ע משא"כ מקודם דודאי היו מחליפין והא דילפינן מסמיכות דמלאכת המשכן היינו למה שהי' בהכרח אל הבנין דזה הוי מלאכת מחשבת ובלא"ה למאי דאיפלגו בתלמודין כתובות קו"א וביר‌ושלמי דשקלים בענין פרוכות דטרקסין אי הוי כבנין או ככלים וא"כ הרי הכא בשבת קיימינן לראב"י דאין עניות במק"ע ולא משכחת בכה"ג ואולם לפמ"שכ המ"לם בפ"א מכלי מקדש ה"יא בישוב קו"התו בשבועות יא' א' מה"ד בערוכין י' ע"ב שנתפגמה מכתשת של מקדש והביאו אומנין מאלכסנדריא ותקנוה וע"כ דהתם הי' עושה מעין מלאכתה בשעת חסרונה. וא"כ י"ל דבקרש דסתימת הנקב אינו אלא משום נוי בעלמא דבכה"ג לא אמרינן דאין עבמק"ע והנה בזבחים קאמרינן לאביי אליבא דת"ק לחלק בין הוגעו במים להוגעו בנתר ובורית ומדמפרש אביי מלתי' דת"ק והוצרך להגי' דהכ"ק מסתבר דס"ל ג"כ כוותי' וכב"ק קו"א מכדי דרב לא סבירא לך משכוני נפשך אדרב למה לך וע"כ דס"ל דבנתר לא הוי מעין מלאכתן דכתיב לכבוד ולתפארת ולי"א ס"ל דאין לחלק בזה. וע' בשו"ת ברית אברהם חיו"ד סי' י"ב אות ב' מש"ש. וממילא לדידן דקיי"ל כי"א וכמו שפסק הרמב"ם ולכן בכה"ג אין מתקנין. אבל הכא בהבונה קאמר ראב"י לסברת אביי ולדידי' שפיר לחלק בין פגם גדול לפגם קטן. ולדידן דס"ל כ"ש חייב ואף דמטיף לתוכו אבר נמי לא הוי ומכ"שכ קמייתא מוכרח לומר דמתני' ס"ל כר' ירמי' ולא חש לדחויא דאביי. וגם דבירושלמי דסוגיין מה בנין הי' במשכן שהיו ניתנין קרשים על גבי אדנים כו' הד"א אפי' מן הצד ומשני אדנים כקרקע הן יעו"ש בק"ע דאבנין בכלים לחוד קאי דליכא למיפשט וא"כ ע"כ דלהירושלמי דס"ל דקרשים לא הוי בנין ממש רק דס"ל דבנין מן הצד נמי הוי בנין אבל למאי דיליף מקרש שנפל בו דרנא וא"כ ליכא למיפשט דבנין מן הצד הוי בנין וממילא דקרשים לא הוי כבנין וניחא בזה ג"כ מ"ש לעיל בפשיטות מהא דאין מטיפין לתוכן אבר כיון דלא הוי רק ככלים אבל למאן דס"ל דאעבמק"עש בכה"ג וע"כ דס"ל דלא כהירו' וס"ל דאפי' מהצד הוי בנין דהעמדת הקרשים לא הוי בנין ממש וע"כ דסברת הירושלמי דממילא ידעינן דחייב בכל שהוא דמ"מ לא גרע מבנין מן הצד דחייב להירושלמי וניחא הכל בפשטות א"כ ממילא מוכרח המסקנא לדידן דקיי"ל כי"א כשיטת הירושלמי ולא כשנויא דאביי וכנ"ל וע' בירושלמי ערובין פ"ה

ה"א א"ר יוסי מכיון שהיו חונין ונוסעין ע"פ הדבור כמו שהיו חונין לשעה ר"י ברי בון מכיון שהבטיחן שהוא מכניסן לארץ כמו שהוא לעולם עלי' יעש"ה [ומה שכתבתי דמדקאמר אביי בפשטות והכ"ק משמע דס"ל כוותי' דת"ק וע' שבת כח' ב' ומדמתרץ ראב"א אליבא דר"י שמ"מ כוותי' ס"ל ועב"מ כב' א' דקאמר להדיא תרגמא רבא אליבא דאביי ולקמן קט"א תרגמה אביי אליבא דרבא וע' שבת נב' סע"ב ובהגרי"ב. וע' תו' שבת קו"א ד"ה דאר"א לאו משום דסבר כר"י אלא מפרש הוא אליבא דר"י וע' שבת קט"ו סע"ב ר"ח אליבא דר"ה וע' שבועות מח"א ובחולין ג"ב וסוטה לד"א ובכ"מ לרוב וע' תו' כתובות ט"ז א' ד"ה כיון וע' ריטב"א שם ובקדושין נא"א ושאג"א סינ"א וש"ות מהרי"ט ח"א סנ"ב וע' סמ"ע ר"ג ס"ק י"ט מפ"ב דקדושין וע"ש בראי"ש ותו' ב"ב קנג' א' ואולי דכיון דקיי"ל כרנ"בד וכן הכא כשמואל לא משגחינן במאי דפריך סתמא דתלמודא מיני' כיון דאינו פוסק להדיא נגד הכלל וזה מוכרח מדברי התו' בע"ג סו' א' ד"ה ורבא וכן מכמה סוגיות לאין מספר ברש"י ותו' ורא"ש ועב"ח בחו"מ רסי' כה' דהיכי דלא מוכחא מתלמודא מידי וסתמא דתלמודא פריך ממלתי' דחד ודאי דהלכתא הכי כו' אבל היכא דמוכחא מלתא כפלוני לא אזלינן בתר כללא כ"כ הרשב"א בתשובה בסי' א' ר"ל להדיא וע' בש"ך סי' מו' ס"ק ס' וכעין ה כתב בהגהות הח"צ עהט"ז בחו"מ רסי' כה' יעו"ש עהט"ז וערא"ש פ"ק דשבת במודה ב"ע בזורק להרי"ף ורמב"ן במלחמותיו ר"פ לולב הגזול ובכ"מ ועת"ח חולין פ"ו ה"ו וערא"ש ברכות פ"ב והוא דוחק לפרש סתמא דגמ' דלא כהלכתא וע"תו שבת קי"ג סע"ב בד"ה כי מבע"ל ועבר"נ נדרים טו"ב וע' תו' שבת מג"א ד"ה בעודן ועברמב"ן בקדושין בפ"ק וברי"ן פ"ק דע"ז ובנמ"י פ' מי שמתו וע' פסחים ו"א בריי"ף וראי"ש ועלח"מ פ"א ה"ד ועוד מדמהדר לתרץ אפי' למ"ד פ"ר כו' וע"ע ברא"ש ברכות פ"ג ד"כ סי' י"ד וכ"כ התו' ברכות כד"ב יע"ש בתו' ועברא"ש ב"ק פ"ג מדרבא מהדר לתרץ מלתי' דריב"ח אלמא דס"ל כוותי' ועתו' ב"ק ע"א א' ד"ה אמטלטלין וברא"ש ועברא"ש פ' המגרש פי' ע"א ועתו' שבת ט"ב ד"ה בתספורת ועתו' חולין יג"ב סה"ד תקרובת ועתו' ב"ק עט"א ד"ה או שהוציאו וערא"ש ב"ק פ"ג סי' ט' מדלא קאמר הניחא וב"ק קו"א לפרושי דרב כו' וע' ערובין עג"א וברא"ש סי' י"ט. ועשו"ת חו"י סי' צ"ד דהיכא דמוכח דלא כותי' דלא משגחינן בהא דכמה אבעיות שלא כהלכתא משום יגדיל תורה ול"ד לשבת קלה"א וראה"ק טעמא דב"ש דשם היא ברייתא ערוכה. וע' תו' סוכה ט"א ודוקא כשהאמורא מתרץ מלתי' אבל סתם גמ' דרכה להקשות ולתרץ אפי' שלא כהלכתא עתו' ב"מ קיג"א ד"ה מחזיר ועתו' קדושין מד"ב ד"ה הואיל וגם באמורא אם בא לפרש ולתרץ קושיא אין הכרח דס"ל כותי' רק משום יגדיל תורה ואף שזה נגד

דהתו' דברכות כ' בשם ר"ח ובכ"מ ועראי"ש פ"ק דב"ק סי' ח' וער"ן נדרים סו"א ד"ה ולענין הלכה ועתו' ב"מ צה"א ד"ה אתמר ותו' סנהדרין פ' ע"ב שכ' להוכיח מדלא אמר הניחא ועתו' כתובות לז"ב ועתו' יבמות נז"ב ד"ה ורב מדקאמר ולר"ה כו' כיון דהלכה כמותו וע' תו' קדושין ה"ב וברא"ש וע' בגיטין פ' ע"ב מדנקיט ר"ה לטעמי' וכו' ועשו"ת כסא דהרסנא סי' ש"א וצ"ל דבסתמא היכא דמקשה ומשני ולא מפרש דאתיא אליבא דחד וע"כ דהוי הלכתא הכי ואכמ"ל בפרט זה] :

שויתי ה' לנגדי ועש"ק כ"ג מ"ח **ש**לום **ש**לום יוסף זכרי' לפ"ק (גיטין סב' א'). ברך לקחתי ולו אשיבנה רוב ברכה והצלחה למשנה תבואתה לראש יוסף ידיד נפשי עוז המל"ח גאון ונזר ישורון אשר חכמתו בחוץ תרונן עוקר הרי הרים וטוחנן בפלפוליו לשברים סיני בקוד' נודע בשערים כש"ת מו"ה יוסף זכרי' נ"י שטערן. שלום לו ולכא"ל ואתו שלום וברכה: אחרי דרך מבוא השלום וידיעתו הנני לפקדהו בת"ח על מכתבו הנעים להודיעני מבשורות שלומו וטובתו וכו'. ואודיעהו כי ב"ה שלום הכל שלום מכא"ל וכולם דורשים ושוחרים אך שלומו ושמחתו. ומכתבו בד"ת הגיעני לילה העברה והייתי מוטרד באמצע תשובה בענין מזוזה והיום בבוקר השקפתי אל מכתבו בד"ת והי' לי לשעשועים ואקראהו נועם. ולאשר מסייע אין בו ממש אמינא דמה דפשיטא לי' דלא ילפינן ממשכן אחר הבנותו בשלימות נשתוממתי מה ראה כבודו לזה והלא בשבת לב' ב' סותר ע"מ לבנות שלא במקומו הוא במשכן בעת הנסיעה וכבר נגמר וכן בפ' הזורק ובדמט"ב שם במקומו מעבודת הלוים זורק ומושיט בעת שהושיטו פרקו וטענו על העגלות וזה הי' רק אחר חנוכת הבית וכיון דהוי עכ"פ גם אחר גמרן שוב לק"מ ממה דילפינן אם נפל דרנ' דדלמא אם אחר גמרו נפל בו דרנא דמוכרח לתקנו לתפארת הבנין מ"מ ולא קשה מכלום ובאמת אם בעת הבנין היו מחליפין הקרש, ורק אם נרצה לסייעו ע"ד הפלפול אמינא דאביי לשיטתו גם בהא. דלכאורא למדס"ל בזבחים סא"ב אע"פ שנסע אוהל מועד הוא ודאי דהוי כבנין ואין לדמותו לכלים כלל ופרוכת שאני דבעת שמחליפין אותו בכל שנה כדאמרינן בשקלים וע"כ יש מקום לדמותו לכלים משא"כ כאן דאף בפירוקו הוי כבנין ורק דאביי משמע דס"ל במנחות צה"א כמ"ד נפסל ביוצא דאמר שם ש"מ יש סילוק מסעות בלילה וע"ש דעה"א גבי יריעה סו' דרנא כו' ובאמת הך דאעבמק"עש הרגיש שם רש"י ז"ל ד"ה בבירתו ואשר אחזה בעניי עוד בישוב קושיתו מזבחים מאין מטיפין מלבד הנ"ל באמת ובצירוף ישוב קו' התו' שבועות ממכתשת דמיתלי תליא פלוגתא דכיבוס במים בהא דאיפלגו התו' וריטב"א קדושין נד"א אי בגדי כהונה הו"ל קדושת הגוף או קדושת דמים וכמו בבכורות לענין מום עובר בקרבן שיש בו קדושת הגוף דאא"ל לפדותו

כדאמרינן פ' על אלו מומין בבכורות דלמדס"ל דהוי רק קדושת דמים הוי בגדר תשמישי מצוה ולא קדושה דנזרקין ורק כמ"ד בריפתא דעירובא ליתעבד בהו מצוה אחריתי אבל למדס"ל דהוי קדושת הגוף אא"ל כל זמן דחזיין למלאכתן וע"כ קי"ל כי"א וכהכרעת הריטב"א ז"ל בקדושין ורק כ"ז בשארי כלים דמקדש שעבודתן מחנכתן בשבועות טו"א אבל כלים שעשה משה למשכן דנמשח כדאי' שם וא"כ כל זמן שעושין מעין מלאכתן אין להחליפן באחרים ומיושב קו' התו' בשבועו' ממכתשת שהי' בימי משה דעירובין וכן קו' מע"כ שי' מקרשי המשכן ועוד יש בידינו אבל אני מוכרח לקצר מטרדת הש"ק ובישוב קושייתי יש אתי דרך קצרה אבל גם בזה אינני נוחה אף שקרוב לפשוטן של דברים ולדידי בנפשאי כמה דפשטיא טפי מעלי'. ודי שלומו ופעלו ישגיא. שלום וחיים וכבוד שמחה ישמח נפשו הטהורה כנפשו שבעו ונפש מחו' הדושו"ט ומברכהו בכל נפש ולב עמוק מרדכי גימפל בהרב הגי' מוהרר"דב זללה"ה:

השמטה **ר"ד כד**' וספק חלוצה לא גזרו רבנן ולא קאמר בקצור דספ"דר לקולא רק דאף דהוי תרתי דסתרי ומינכרי מלתא כשני כהנים בעיר אחת מ"מ התנו שלא תהי' גזירתם על ספק חליצה דהוי מלתא דלא שכיחא ומצאתי בש"ות זכרון יוסף בח' או"ח סי' י' שגם הוא נתעורר בזה [וע' ערובין עו' א' בבית שער אבל ימא וכו' לא מינכר מלתא וע' במפרשים דכיון דבה"ש הוי ג"כ ספק חצי' מן היום כו' ולכן לא מינכר לגבי השואל שהוא הניח עירוב בשביל ב' אנשים משא"כ בשאר ספ"דר וע' שבת לד"א בה"ש ספיקא וכו' וע"ש בתו' דדוקא בע"ח אזלינן לקולא ולפרש"י והר"מ בפ"ו מערובין ה"יג דאיירי בע"תח] ובל"ה י"ל דהא מצינו בדבר שיש לו עיקר מן התורה שספיקו חמור כמו דאורייתא וכמ"ש התוי"ש בביצה ג"ב שספיקו לחומרא וע' בערובין דל"ו ודוק ועמ"למ פ"ב מחמץ ה"יא:

השמטה לעיל דף פב' ע"ד שורה ל"ג. וע' בתנחומא לא רבים יחכמו לא כל מי שעוסק בתורה מתחכם ועמ"נ ח"ג פ' מה' מש"ש בענין זה:

השמטה לעיל דף פה"א שורה לו' וע' תו' יבמות יט' סע"א

השמטה לעיל צ"ג סע"א מה שהשבתי לחותני הגאון נ"י וזאת העתקה מכ"י חותני בנדון שאלתו ככתבו וכלשונו. בעזה"י א' ט' שבט הגד אשר אתה רואה לפ"ק ראזינאי. כבוד ושלום וכט"ס לידידי חתני יקירי חביבי הרב הגאון המפורסם כו' וכו' כש"ת מוה' יוסף זכריי

אחדש"ה וכו'. הנה בלימודי עתה עמדתי נבוך בחקירה אחת אשר עוד לא שקטה דעתי ורוחי בענין זה. בהא דקיי"ל שולח אדם גט לאשתו אף בריחוק מקום כדתנן השולח כו'

והגיע בשליח. ולפמ"ד בגיטין כ"א ב' במחובר מחוסר קציצה ונתינה וא"כ מה שאמרו בנזיר מה"א יצא זה שמחוסר הבאה ונתינה וא"כ הליכה מיקרי ג"כ מחוסר מעשה וא"כ דלמא הא דרבי רחמנא ושלחה שהאשה עושה שליח היינו בקרוב מקום בפני' שאפ"ל למוסרה בעצמו וכן בו עצמו בכתב הגט והוליך לה נפסל מה"ט ואם נגדור בזה דלא מיעט רחמנא מחוסר מעשה רק היכי שהמעשה בהכרח וא"א בענין אחר וכגון מחובר וכדומה וכעין שכ' התו' ד"ה יצא. וגם בזה אינו מיושב קרן של פרה דאם הי' רוצה ליתן הפרה בשלימות הי' מועיל דל"ג מיד של עבד ובזה הי' אפ"ל דעומד לקציצה. ולפ"ז אם יוסכם חילוק הזה היו נופלים רוב דברי הפוסקים שחידשו סופרים האחרונים בזה. וגם לפ"ד נסתר צורך התו' סנהדרין מ"ו ב' ד"ה תלישה ובגיטין שם דהרי עפר עיר הנדחת א"א אלא בתלישה ומשא"כ תלישת הקורה שאם ירצה לקוברו במקומו א"צ תלישתו ממקומו כיון דלאו כלום הוא. גם דהתו' והר"נ במקומו שם שחילקו בזה אינן מיושבים בזה ועלה ע"ד דטעם הפסול במחוסר קציצה שאם יתן בידה אותו זמן אינם נפרדים דלא גרע מהא דאמרי' גט בידה ומשיחה בידו לקעח"ב דאינו כריתות וה"ט דקרן ופרה אבל הגט בעצם אינו באותו זמן בנכתב ע"ד שהם שותפים בו. והא דאמרינן בהנייר שלי ומבע"ל בין תיבה לתיבה כבר העירו התו' דאין זה מחוסר קציצה משום שהוא מעט. ולכאורא אין טעם לחלק. ורק לפ"ד הנ"ל מיושב כיון דאין רצונו בזה ל"מ אגוד בה. ועדיין צ"ע הרבה בזה ובפרט להרמב"ם בפ"ה מגרושין דמהני משיחה כשישאר בידה בתוקף משיכתה והי' ליישב בזה דבריו בעציץ נקוב ומפני שכ"ז דברים לא יצאו מפי ומכש"כ מעטי כי עתה עתה בלימודי הרהרתי ובבא המוכ"ז לדרוש מכתב מאתי אמרתי המכסה אני כו' הרהורי לבי על רעיוני סליקו ולב חתני הגנ"י הלא מצרף לכסף יודיעני דבר ישוב אשר יעלה ע"ד ואולי דבר מה יראיני ד' לאסוקי שמעתתא אכתוב לו בס"ד ומרוב הנחיצה הנני דושו"ט כה"י יגדיל ד' כסאו ויגביה דגלו ונסו והי' זה שלום הוא וביתו עד העולם כנפש חותנו הדו"ש מרדכי גימפל: וזאת תשובתי אליו:

מה שהעיר אם נגדור דלא מיעט רחמנא מחוסר מעשה רק היכי שהמעשה בהכרח יעויין בתורת גיטין סי' ב' סק"א שהעיר בישוב קוהר"נ במתני' דאשה כותבת גט דהא הוי מחוסר הקנאה בין כתיבה לנתינה והעלה דלא מיעט מחוסר רק היכי שא"א להיות הדבר ההוא רק בין כתיבה לנתינה כמו מחובר דא"א להיות הקציצה והנתינה בבת אחת דהא טלי גיטך מע"ג קרקע לאו כלום משא"כ הכא דאפי' כשהקלף של האשה ג"כ אפשר להיות כאחת ע"י שליח לקבלה ותאמר שיזכה הקלף להבעל בשעת קבלתו כמו בגונא שכתב הטור בשם הרמ"ה שיעשה הסופר לשליח להולכה כו' יעו"ש בדבריו

באורך יותר. וא"כ מבואר כסברתו להדיא. ואולם מה שהקשה כבוד גאונו מקרן ש"פ אמינא למש"כ בחהרמב"ן שהקשה דלא מצאו זה בתלמוד יצא זה שמחוסר אלא כשא"א לעשות ממנו אותו מעשה רק כשחסר הדבר יע"ש שהעלה דכיון שאין בדעתם ליתן לה הפרה מחוסר מיקרי וכיון דשיורו חשיב אצל הכל ושמו עליו בפי"ע אפי' נתן דעת שלא לשייר פסול עכת"ד ועי' בתורת גיטין בחי' לגיטין כ"א ע"ב בפרש"י ד"ה דשקיל לי' וא"כ לגבי פרה אף שאין המעשה בהכרח מ"מ מחוסר מיקרי וכסברת הרמב"ן הנ"ל גם מה שהעיר כבוד חותני הגאון נ"י בישוב קוהתו' בסנהדרין מו"ב ד"ה תלישה דכיון דאפשר לקוברו במקומו א"צ תלישתו לא הבנתי דא"כ אכתי תיקשי לרבנן דקאמר יצא זה שמחוסר קציצה כיון דאין הקציצה בהכרח וכמו לר"י בתלישה. ובעיקר הסברא שהוכיח מסוגיא דנזיר דהבאה מיקרי מחוסר מעשה. עתו' יבמות צ"ג א' ד"ה מייתי לגבי ר' ינאי דלא מסתבר לחלק בין קרוב בין רחוק ואע"ג דהכא מחוסר מעשה הילוך ומ"מ מבואר מדבריהם דזה לא הוי מחוסר מעשה וגם למדקי"ל בנזיר יב"א כל מילי דאיהו למ"ע השתא לא משוי שליח ואי נימא דהליכה הוי מחוסר מעשה אכתי למלמ"ע השתא. ובאמת מצאתי בדורש לציון בסוף דרוש יע"ל קג"ם בהגי"ה מבן המחבר שהעיר בישוב קושית אביו ז"ל שהבעל ממנה שליח קודם כתיבת הגט דכיון שתחלת השליחות דהיינו הכתיבה דמ"למע השתא שוב גומר כל עסק השליחות גם בנתינת הגט ודומה לשולח גט לאשתו בריחוק מקום דאף דמחוסר מעשה הליכה למקום האשה יעש"ב במה שמחלק לאשה שאומרת לחברתה לושי לי עיסה שאין לזה שייכות להפרשת חלה שהרי אפי' אשה אחרת יכולה ללוש ואין כאן עדיין התחלה מהשליחות וע"ע בשו"ת מנחת עני סי' ע' ואין עת האסף פה בפרט זה. וביותר קשה להר"ן בהא דהאשה כותבת גיטה דלא הוי מחוסר קנין ונתינה כמו כתב על המחובר משום מחוסר קציצה דמה שצריכה להקנות לבעל אינו מעשה בגוף הגט ועט"ז קכ"ג סק"ב. ולפי הבנתו תיקשי מנזיר מהא' דממעט מחוסר הבאה ואף שאינו בגוף הפעולה:

ולכן אמינא דאף דהבאה לא מיחשב מחוסר מעשה מ"מ הוצרך לאשמעינן באיזה מקום שיהי' הנתינה כיון דתמיד הוא מחוסר הבאה לעזרה וכמו לגבי גט דבלי הבאה לא מהני השליחות ולהכי הוצרך לכתוב והביא כיון שא"א זולתו משא"כ בהבאת הגט שאפשר גם בלא ריחוק מקום ומ"מ ממעטינן היכי שהוא מחוסר קציצה ובזה ע"כ לא ידעינן למעט מדלא כתיב וקצץ דהרי אפשר שיכתוב על דבר שלא יצטרך קציצה וע"כ דהש"ס ממעט לי' לא ממיעוטא דקרא מדלא כתבו רק דהוי מחוסר מעשה: והשתא מתורץ קוהתו' דסנהדרין מעפר עיר הנדחת כיון דגבי אילן הוא בין בתלוש ובין במחובר וא"כ

ליכא למילף ממיעוטא מדלא כתיב וקצץ או ותלש דאז הוי שמעינן דהקרא למעוטי דלא סגי בל"ה רק היכי שיצטרך קציצה או תלישה וע"כ דלא ממעטינן רק משום דהוי מחוסר מעשה בכה"ג ורבנן ס"ל דתלישה לא הוו מחוסר מעשה משא"כ בעפר עיר הנדחת דהתם ע"כ דא"א בלא תלישה וא"כ מדלא כתיב בקרא ותלשת מוכח דלא בעי תלישה ואף דלא הוי מחוסר מעשה מ"מ התם מוכח שפיר ממיעוטא דקרא. וע' בסנהדרין קיב"א תקבץ ושרפת כו' יצא זה שמחוסר תלישה דהתם ג"כ א"א בלא תלישת השער וא"כ י"ל דתלישה לא הוי ג"כ מחוסר מעשה רק דמ"מ הומל"מ שצריך תלישה ול"ד להא דזבחים קה"א מחוסר יציאה כמחוסר מעשה לענין שיטמא בפנים כמבחוץ דהתם כיון שלא באו למקום הראוי לא חל שם טומאה כמו לענין גט דכל שלא הוליך הגט לידה אינה מתגרשת אבל מ"מ כיון שאינו בגוף הגט לא מיחשב מחוסר יציאה. וע' בחולין קג"ב דא"ר אלעזר מחוסר קריבה לאו כמחוסר מעשה. ושבת קג"ב א"ר אמי התם מחוסר מעשה דקריבה וע"כ דר"א מדייק לחלק באיסור שבת מדכפל אין נוהגין זע"ז ועתו' דשבת ד"ה התם מחוסר מעשה. וע' תו' מנחות נז"א ד"ה בשנים דאין דרך בישול בכך יעש"ה וי"ל דגם בכתיבה לאו אורחי' לכתוב על קרן של פרה ועתו' יבמות נ"ב ב' ד"ה ולאשה בעלמא דלמ"ד מקנה דשלב"ל הוי גט וע"כ כר"נ דאף שמחוסר מעשה בנשואי' קודם מ"מ לא הוי מחוסר נשואין וכתיבה כיון דאינן בגוף הגט בעצמו. ועשו"ת מקום שמואל סי' ג' וסי' ט' ומ"ה ושער אפרים סי' א' ול"ח וח"צ סי' ב' ועב"ש וח"מ סקצ"ד ובה"ז לזבחים פ"ז ובנ"ת לכריתות דכד"ב ושעה"מ ה' גרושין פ"ד מהא"ב וע' חתם סופר חיו"ד סקצ"ה ועשו"ת כסא דהרסנא סי' ב' בענין כל העומד בתלוי בזמן או במעשה. ועשו"ת ברית אברהם חיו"ד סנ"ח אות כ"ה ועט"ז יו"ד שכ"ג סק"ב: ועשו"ת משיבת נפש סי' י"ב. ועתו' סוטה כה"ב ד"ה לאו ובכ"מ דלא אר"ש רק היכי דאיכא מצוה ועראי"ש פגה"נ סל"ז בפלוגתא דר"ש לגבי כל העומד להרים ובסי' קי"א ס"ז בכל העתיד להתערב ועב"ק עו"ב דלר"ש דוקא משנראה לזריקה וע"ש בתו' ד"ה כל וד"ה והלא וכתו' חולין פ' ע"ב ד"ה דכמה ועתו' סוטה כה"ב ד"ה לא דר"מ דס"ל בסנהדרין טו"א כל העומד לגוז אף דליכא מצוה. וע' באחרונים דלא אמרינן לר"ש כל העומד רק היכי דפירשה תורה ובזמקתו' חולין פא"ב ד"ה הואיל ותו' פסחים ע"ב ד"ה כל בזרק של"ש גלי קרא דלאו כזרוק וכזבחים ד"א וע' מנחת עני סי' ס' אי צריך סופר להקנות הגט לבעל אחר הכתיבה להקנות הגט לבעל אחר הכתיבה לחוש למ"ד אומן קונה בשבח כלי יעש"ב ולפמ"ש הגט מקושר דטו"א בישוב קוהב"מ באה"ע סקכ"ג עהר"נ הנ"ל מחולין פד"א יצא זה שמחוסר וכמו בגט דלא קפיד אמחוסר דהא וכתב משמע ל"ד בעצמו

וכיון דאומן קונה בשבח כלי א"כ כל גט אחר כתיבה מחוסר קנין יעש"ב. ובאמת מאותו סוגיא דלא הקפידה רק ע"ד הנשחט שלא יצטרך פדיי אחרת מדלא אמר דהוי מחוסר כתישה היכי שאין לו עפר מוכן ומה"ט לא הוי הליכה ג"כ מחוסר מעשה. ועי' בתורת גיטין שהקשה עהר"נ מר"פ ר"הג דהקדש פטור כיון שמחוסר פדיי בין גיזה לנתינה ומחוסר פדיון הוי כמחוסר הקנאה וכ' דש"ה דלא משכחת דבר שהוא מחוסר בגופו של צאן דומיא דגיזה וע"כ דלמעוטי ונדחה ג"כ דהג"מק ואף שאינו מובן לי דאטו קרא מיותר רק למעוטי והא לגופו אצטריך ולא ממעט רק מדלא אשמעינן נמי בהך גוונא. ועי' זבחים קיב"א סה"ד הכ"ק ועמ"א תע"ג סע"ק י"ד. ועירו' ערובין פ"ק ה"ו אבל אם כתב על נרתיקו כפרוש היא וכשר ועבשיו"ק על הפוסקים שהשמיטו דין זה יעש"ב:

למלאות הנייר הנשאר חלק ראיתי להביא סנסן א' בשם כבוד חותני הגאון נ"י בתו' יבמות לה"ב ד"ה ונמצאת כו' דתוך ג"ח לאו חליצה (והקו' לר"י דלר"ל האמר חומרא בעלמא ורק גם לדידי' הא דקאמר חולץ למעוברת הוי חליצה עכצ"ל אחר ג"ח אינו כלום דאינו עולה ליבום כמ"ס בגמ' ותוס' ע"ש) וארי"י דנהי דלאו חליצה כו' ועמ"ש מהר"מ וחי' רע"ק שד' התו' תמוהין ולענד"נ לקיים התוס' בטוב טעם אחר שנדקדק במה פליגי הנך תרי לישני דלל"ק אתיבי ר"י לר"ל ולל"ב להיפך ולמה ל"א תרוייהו דמיתיבי שניהי זל"ז והלא הנך דיוקים שייכים שניהם כחדא דמפסלה לכהונה ק' לר"ל וממה דל"ק א"צ חליצה ק' לר"י ב' הל' בתי' ר"ל מדרבנן ולחומרא בעלמא כפל ושילש ובקו' לר"י א' בשלמא לדידי לחומרא כו' ותו לא ואף שהוא דקדוק קלוש הלא דבר הוא ג' במאי דקאמר אב"א קרא ואב"א סברא למה צריך ב' פירושים ואחר הקרא ל"ל סברא והא לא קיי"ל כר"ש דדריש טעמא דקרא וע' תו' שבועות כב' ב' ד' נתקשה הריטב"א ז"ל מ"ט דר"ל דאי אגלאי מלתא למפרע ל"א ובכ"מ אמרי' לה. וע"כ נלע"ד דר"י ור"ל איפלגו בחליצת מעוברת אי הוי חליצה אי לא וא"צ חליצה מאחים. ולא פירשו דבריהם במאי פליגי אי מדאו' קאמרי אבל בדרבנן מודה ר"י דצריכה חליצה אחרת עכ"פ או במדרבנן פליגי אבל בדאו' מודה ר"ל דהוי חליצה מעליא. ובהא איכא תרי לישני בג' אב"א קרא היינו הסוברים דמדאו' פליגי ואב"א סברא הסוברים דמדרבנן בעלמא פליגי ובהנך לישני פליגי נמי המביאים הנך פירכי דללי"ק דאב"א קרא דמדאו' פליגי וארי"י דא"צ חליצה מאחים אבל מדרבנן מודה ר"י דבעי חליצה אחרת וא"כ אא"ל כקו' בתרא דפריך ר"ל לר"י א"צ חליצה מאחין מבע"ל דהך גם ר"י מודה דצריך חליצה ורק הקו' לר"ל טובה מאד לפ"ז דס"ל דגם מדאו' לא הוי חליצה ומכ"ש מדרבנן ודאי בעי חליצה אחרת ויותר דמתני' איירי בתוך ג"ח דאינו עולה לייבום כלל אפי' אינה מעוברת וא"כ

אינו עולה לחליצה וא"כק טובא לדידי׳ אמאי פסלה מכהונה ועז״א לי׳ מדרבנן ולחומרא בעלמא דבאמת גם מדרבנן ק׳ מ״ט החמירו שאין טעם בדבר כלל וכ״ש תוך ג״ח ועז״א חומרא בעלמא משום מ״ע גרידא כמ"ש רש״י דל״י שהוא מעוברת כגון שהיא תוך ג״ח אבל לל״ב דאיכא דאמרי אזל למדס״ל סברא ובדרבנן פליגי ומדאו׳ מודה ר״ל דחליצה מעליא הוי וא״כ לר״ל לק"מ אמאי פסלה מן הכהונה דמדאו׳ הא הוי חליצה מעליא ולחומרא פשיטא דפסולה לכהונה מדינא אבל לפ״ז קשי׳ טובא לר״י כיון דאפי׳ מדרבנן ס״ל דהוי חליצה מעליא א״כ הוול״ל רבותא טפי דא"צ חליצה מן האחים ותי׳ אה״נ ואיידי כו׳ [לוח התיקון: וע׳ תו׳ ב"ב קנ"ד ב׳ ד"ה ברם] ובדרך זה יפורש הנך תרתי איתיבי׳ ר״ל לר״י וא"ד ר״י לר״ל דבתר הנך איתיבי׳ דוק ותשכח ויתפשטו הקמטין גם לק׳ וגם לשון דלא סגי שאר"ל בתירוצו ועריטב״א ז״ל דלמה לא א׳ יחזור ויקיים. רק לפ״ד אא״ל כן כיון דפ״א אינו כלום הוי זה תחלת הקיום ועפ"ז מובן כוונת התו' שאין זה ב׳ תירוצים כנראה משטחיות לשונם לפום רהיטא רק שפי׳ עומק הפשט בסוגיין בהנך ב׳ מיתיבי׳ וזמ"ש וארי״י דנהי דלאו חליצה היא (ור״ל אפי׳ לדר״י לל"ק דבדאו׳ פליגי ס״ל לר״י נמי דאפי׳ אחר ג״ח בעי׳ חליצה אחרת וכ"ש תוך ג״ח) מ"מ אסור בקרובותי׳ כיון דמדאו׳ הוי חליצה. ומ״ש אח״כ ועוד הוא מסקנת הפי׳ להא״ד מיתיבי׳ ר״ל לר״י (ואם הי׳ אפי׳ להגי׳ וא"ד במקום ועוד א״ש טפי שסידרו פי׳ הגמ׳ כדברינו מפורש) שלפי א״ד דדיעבד אפי׳ דרבנן אם חלצה א״צ חליצה אחרת וא״ש קו׳ מהר״מ ז״ל וגם מיושב דע״כ ס״ל לר"ל כאן דאגמ״למפ ל״א דהך סברא אמרי׳ רק לאב״א סברא. ולפום הך אב״א ס״ל לר"ל עצמו דמדאו׳ הוי חליצה מעלייתא ורק גזרו עלי׳ מדרבנן וע"כ הוכיח לו דבאמת למה גזרו עלי׳ אפי׳ תוך ג״ח דל״ש לומר לדידי׳ לסבר׳ דהשתא ממש״ל בגמ׳ מא"ב כל העולה ליבום כו׳ דהא דאו׳ חזיא וממנ״פ שריא לחליצה מטעם ספק דאם צריכה חליצה גם יבום שריא וביבום מחמרי׳ רק משום ספק אשת אח וכאן לא שייך ג״כ לומר סברת הש"א מהך דב״ב פא״ב כל שאינו ראוי לבילה מטעם ספק דשם הוי מדאו׳ וע״כ הוכיח לו ר״ל דכאן הורו חכמים דאגלמ״לפ ל״א וכסי׳ התו׳ ד"ה תיגלי כו׳ וא״כ הה"נ אחר ג"ח מטע"ז עצמו וכ"ז נכון:

והנה אחר שעלה זה לפני מצאתי בתשו׳ מהר״ם סי׳ מו׳ העיר מעט מדברינו אפס קצהו דהך קו׳ דאיתיבי׳ ר״י לר"ל הוא רק למדס"ל בקראי פליגי אבל לא נחית למה שכתבנו הנפ״מ מב׳ הלשונות לדינא בדעת כאו"א ושעי"ז ד"הסוגי מאירין והנה הגאון מהרי״מ ז"ל תי׳ עפ״ז דהנמ״י דאיהו כ׳ ללישנא דבסברא פליגי ועדיין צריך תבלין למה באמת סתם הנמ"י לפ׳ כהנך לישנא לר״י ור"ל וכמ״ש שם שמה חליצה כו׳ דאגמ״לפ ב׳ ילד"ק

למה הוצרך הרי"ף ז"ל להביא הך תניא כוותי' דר"ל החולץ כו' צריכה חליצ' מאחי' מאחר שתומ"י אח"ז הביא הך דרבא הלכתא כרשב"ל בהנך תלת כו' ורק לדברינו א"ש מאוד דא"נ בקראי פליגי ס"ל לר"י עצמו צריכה חליצה מן האחים דרבנן וא"נ דבסברא פליגי לר"י אפי' דרבנן א"צ חליצה אחרת דעיקר פלוגתייהו לענין דרבנן אזיל ובהנך לישנא לא מצינו בגמ' הכרעה מפורשת ורק דפסקי' כלישנא בתרא כשי' הרי"ף ור"מ ז"ל בכ"מ. אבל באמת אחר העיון מצינו מפורש בגמ' כל"ב ממאי דמסיק תניא כוותי' דר"ל החולץ כו' צריכה חליצה מאחין וליל"ק גם ר' יוחנן ס"ל כן מדרבנן א"ו דסתמא דגמ' ס"ל כל"ב דאב"א סברא וע"כ לר"ל פסולה לכהונה דאו' ולר"י אפי' חליצה א"צ מאחין וז"כ הר"י"ף לפ' פלוגתייהו אי בקרא או בסברא ע"ז הביא ת"כ דר"ל כו' צריכה חליצה אלמא דבדרבנן פליגי ומזה למד הנמ"י לפרש טעמא דאגלאי מ"לפ ל"א דלאידך א"ד דבקראי פליגי ל"ש הך טעמא כלל ודו"ק. ועפ"ד מצאתי ליישב מ"ש בתשו' הנ"ל לתמוה ע"ד הריטב"א ונמ"י דפסקו דאפי' בדיעבד פסולה לכהונה ותצא וכי חמורה זו מס' חליצה דל"מ בדיעבד וכ"ש כאן דאינו אלא משום מראית עין כמ"ש רש"י ז"ל ונשאר בצ"ע וכן מצאתי שתמה הגאון בית מאיר (סי' קס"ד ס"ב ובתשו' סוף ספרו) על ד' הנמ"י אלו וגם מנ"ל להנמ"י מדעתו ד"ז וכן תמה במה"פ על הירו' והנה בוודאי ע"ד הג' אין קו' דאף דהמקשה דפריך אמאי פסלה מן הכהונה משמע לי' אפי' דיעבד פסלה כמ"ש הריטב"א ז"ל ולהכי קשי' לי' מ"מ במאי דשני לי' דרבנן ולחומרא בעלמא תי' לו דבאמת הוא רק לכתחי' ולא דיעבד וגם האי לישנא לא מוכח כ"כ ורק כל הקו' הוא לדינא מ"ט דהנמ"י והריטב"א ז"ל לפסוק כן ולפי דברינו בעומק הסוגי' דברי הנמ"י מאירין וברורין בעזה"י דמ"ש רש"י ז"ל דאינו אלא משום מראית עין דאתי למישרי חלוצה לכהן דל"י שהיא מעוברת כ"ז הוא לל"ק דפריך ר"י לר"ל דבקראי פליגי ור"ל ס"ל דמדאו' לא הוי חליצה כלל אבל לל"ב דבסברא פליגי ומדאו' גם ר"ל מודה דחליצה מעליא הוי ולפ"ז חלוצה ודאית הוי ולא ס' חליצה וכ"ש שאינו משום מ"ע לחוד וע"כ אפי' דיעבד אסורה והנמ"י לטעמי' כמש"ל דפסק כהך לישנא בתרא וכשי' הרי"ף ה"ל ע"כ פי' במתני' פסלה מכהונה אפי' דיעבד כפי האמת במסקנא וכ"ז ברור ועפ"ד יש לי אריכות עוד ליישב ד' המל"מ ע"ד הרמ"ה ולהעמיק עוד בסוגיא בפלוגתא דאביי ורבא כאן אלא שאכ"מ וע"פ סברת האחרונים הנ"ל דמראית עין חשיב להו כס"ח יישבתי קו' הרש"א בסוגין דאמאי מקשה מלשון פסלה מן הכהונה ולא מהוא אסור בקרובותי' [ותי' הרש"א ז"ל אינו מובן דמנפ"מ בין פסול כהונה לאיסור קרובות דאם מועיל התרת זיקתו לענין קרובים ה"ה נמי לענין זיקה ור"ל דמטעם שוי' אנפשי' ח"דא נגעו בה אבל

אאל"כ ממ"ש והיא אסורה בקרובי'] רק לדבריהם א"ש קצת כמ"ש הריטב"א דכל הקו' מדיעבד וע"כ ל"ק להו אקרובים דאסור אפי' מספק וכמ"ש הריטב"א והנמ"י לעיל כג' ב' על קדמו וכנסו כו' ע"ש אבל מכהונה ק' להו שפיר דהאמרי' בהדיא כד' א' ספק חלוצה אקילו בה דיעבד עכ"ל חותני ודפח"ח:
השמטה לעיל דף צ"ב סע"ד ועי' נדה חי"א באיסורא לא כו' ועי' בספר שירי טהרה תשו' מ"א מ"ש בזה:

כתובות

כ

ב

למלאות הנשאר חלק אזכיר מה שנשאלתי מחותני הג"ני בכתובות כ' ב' והר"הם האשה שאמרה גרשתני נאמנת והקשה דהכא הקושיא אליבא דרבא ורבא פליג בנדרים צא"א אר"ה. ואמת שהתוס' ביבמות ס"ל לחד שנויא דלא פליג ורק דחויא כו' ומפשטי' דהר"נ והתו' ביבמות דפליג שהכריעו ההלכה ובל"ז הראב"ד והרא"ה ז"ל הובא בריטב"א פליגי אסברא זו דר"ה להתירא וע"כ דמסתברא להו דרבא פליג ומאי קושיא לפ"ז לשיטת רבא ומתו' יבמות וגיטין נראה דגרסו רבה אמנם בראש"ש וריטב"א ור"נ גרסו רבא. וזה אשר השבתי לו. מה שהעיר בהא דפריך מדר"ה אדרבא תמהני מכתובות קאמר רבא אליבא דרי"ח ובירושלמי פ"ב דכתובות בהא דא"א הייתי וגרושה אני קאמר ר' יוחנן דאם אחר שהתירוה להנשא באו שהיא א"א נמי לא תצא וכמ"ד דאיתמר דר"ה אפי' שלא בפניו ולא תצא קאי נמי אירישא ולכן פריך השי"ס לרבא דהא ר' יוחנן ע"כ סובר כר"ה אפילו שלא בפניו וכ"מ בש"ס דילן בגיטין סד"ב דמוכרח לחלק לר' יוחנן בין היכי דאיכא דמסייעא לה ומשמע דפשיטא להש"ס דרי"ח ס"ל דר"ה ולהכי לא קאמר נמי הטעם דס"ל דשלא בפניו מעיזה ומוכרח לחלק כיון דאיכא דמסייע לה. ובזה נדחה הוכחת התו' דהלכתא כר"ה מדפריך מיני' אדר"יח. וא"ל כיון דהקושיא לרי"ח לשיטתו א"כ תיקשי נמי הכי אדאביי לשיטת הראש"ש בגיטין ס"ד דבע"א המסייע אינה מעיזה י"ל כמש"כ הר"נ דע"כ מיירי לאביי שזרק גט קרוב לו כו' דאל"כ הוי עדות מוכחשת יעש"ה וא"כ לאביי לא הוי הכחשה כלל אבל הכא דקאמר גרושין יכולה מכחישתו פריך שפיר מדר"ה ובל"ה י"ל דתליא בשני תרוצים שכתב הר"נ במתני' על הקושיא דלמשנה אחרונה איסור שבה להיכן הלך ועי' שמ"ר סי' ס"ב ועי' נוב"י מ"ת חאהע"ז סי' צ"א וא"כ י"ל דר"ה ס"ל כתי' הראשון דמדינא נאמנת רק משום חשש דשמא עיני' נתנה באחר הפקיעו רבנן לקדושין מיני' למשנה אחרונה אבל גבי גרשתני לא חששו חכמים דחזקה כו' ורבא ס"ל כתי' הב'

דהא דנאמנת למ"ר משום תקנת חכמים ומשום דכסיפא לה התקינו להאמינה דמסתמא קושטא קאמרה והיינו באומרת טמאה דלא עבידא לבזויי אבל לגבי גרשתני אף דהוי חזקה דאין אשה מעיזה דבהא לא פליג כיון דהא דנאמנת הוא רק משום תקנת חכמים דמדינא אינה נאמנת להפקיע שעבודה ולכן לא מהני חזקה דאינה מעיזה בכה"ג להפקי עצמה וא"כ אין כאן שום קושיא כיון דגם רבא ס"ל דחזקה כו' ולא פליגי רק לענין נאמנות האשה אם הוא מתקנת חכמים וניחא בזה סוגיא דגיטין דפריך מר"ה דאתיא גם לרבא וכנ"ל ואמינא עוד מלתא חדתא בפשט הסוגיא דנדרים דלכאורא סברת רבא צ"ב וכמ"ש באמת התו' בגיטין דדחוי' בעלמא הוא דהא אף שהוא דבר של גנאי מ"מ כיון שהמציאות שיכולה לשקר בפניו כיון שאינו מכיר בשקרה א"כ בשביל שנתנה עיני' באחר הלא יוכל להיות שתשקר ולמה תהא נאמנת בזה. וגם דמלשון רבא דקאמר אבל הכא דזמנין דתקיף לה כו' משמע מדיוקא דלגבי טומאה לא שייך הך סברא דתקיף וכמובן. אבל לדעתי הדברי' מוחוורים עפ"ד התו' זבחים ב' ע"ב ד"ה סתם כו' ואפי' זינתה תחת בעלה לאו להתגרש בגט זה עומדת אלא אם ירצה הבעל לא יגרשנה אלא שלא תשמשנו. וא"כ כך היא קושית רבא דהתם גבי טומאה לא עבידא לבזויי נפשה כיון שגם ע"י הבזוי יוכל להיות שלא יגרשנה כלל ויהי' הברירה בידו ולא שכיח לומר כן בשקר משום שמא עיני' נתנה באחר אבל הכא זימנין דתקיף כו' שתקיף יצרה מן אדם אחר שנתנה עיני' בו וכענין אחר שכתב רש"י ולכן היא מעיזה בפניו כדי שיגרשה. אך דבאמת דהתו' בזבחים תליא בפלוגתא דר"י ורבנן בסוטה ז' א' ומה נדה שהיא בכרת כו' ורבנן היא הנותנת נדה דבכרת חמירא לי' ומהימן סוטה שבלאו לא חמירא לי' ולא מהימן וא"כ י"ל דבאמת בהכי פליגי רב המנונא ורבא ולכ"ע אמרינן החזקה דאין אשה מעיזה כו' ובזה ניחא דהתו' בזבחים שכתבו דאם ירצה הבעל לא יגרשנה דהתם קאי אליבא דרבא דס"ל כר' יהודה דבסוטה מהימן ולכן באומרת טמאה אני הברירה בידו ולר"ה ס"ל דגרשתני הוי מיגו דהעזה ועי' ברדב"ז ח"ב תשמ"ו בכונת דהתו' בזבחים דודאי לא מסתברא שיתייחדו והיינו בכלל שלא תשמשנו והשיג על התו' שכתבו שלא יגרשנה כו' וכ"מ בסי' קי"ז ס"א בהג"ה והנה הרשב"א בסי' תתל"ו כתב והביאו הב"י ואע"ג דהתו' כתבו דאפי' זינתה כו' ותשמשנו כשפחה ש"ה דליכא למיחש כולי האי כו' דפגומה בעיניו ע"כ ועשו"ת עה"ג ובש"ות שבות יעקב ח"א סי' קי"ט ובאמת בפסקי תו' מבואר להדיא אלא שלא תשמשנו וע"ע בשו"ת רע"א סי' קמ"ה ובש"ות שיבת ציון סי' פ"ו ועש"ות עמ"י ושאר אחרונים מה שהעירו עפ"ד התו' הנ"ל. ועבנו"בי מ"ק חאו"ח סי' כ"א דהגי' ביבמות פ"ח רבא דאמר דא"ל איפכא שהרי שם קי"ט עדר"נ השיב ורבא

הוי תלמידו של ר"נ יעש"ה. ומעתה י"ל דהכא בזבחים אזלינן לרבא ולשיטתי' אין לחלק במידי דהרחקה בין איסור כרת לאיסור לאו ולדידי' שפיר י"ל הך סברא נדה דבכרת חמירא לי' ומהימן וא"כ ילפינן בק"ו מנדה דבכרת ולכן כתבו התו' שפיר דלא חיישינן להכי ועב"ש סי' קי"ז סק"ד דמחלק דהתם ספק הוא אם זינתה ולהכי לא מאיסא לי' ולמ"ש הרא"ש ביבמות פ"ד אות ד' צריך לחלק דמ"מ ליחוד חיישינן גם בספק ועי' תו' יבמות פ"ח ב' ד"ה ולר' מתי' ועב"ש סי' ו' ס"ק י' וקמ"ח ס"ק ד' וסי' קמ"ט ס"ק ד' וסימן קי"ז בס"ק ג' ו' ח' ועי' שיבת ציון סי' פ"ט בד"ה שוב רצה. וגם יש לדון דהתם בסוטה שייך משום קטטה כיון שקינא לה אבל הכא בזונה חיישינן טפי שתתרצה לו וכתו' סוטה דלאו לכל מילי מפלגינן בס' דהיא הנותנת ויש לפלפל בהא דאיתותב בק"ו שאין היתר לאיסורה ואין דרכי לפלפל בסברות ועבדו"ח בתשובותיו האחרונות שהעיר מזה ע"ד המ"א בתוספתא נזיקין שוב נזכרתי ממה שראיתי בנו"בי מ"ת חאהע"ז סי' י"ב דדוקא כשזינתה ברצון שבודאי אינה יכולה לכופו לגרשה שלא יהא חוטא נשכר וה"ד דלמשנה אחרונה חיישינן שמא עיניי נתנה באחר היינו באשת כהן שנאנסה עכת"ד ויש לפקפק קצת מסוגיא דנדרים ואי באשת ישראל ברצון מי אית לה כתובה דהא בלא"ה לא שייך שמא עיניי נתנה באחר כיוון דברצון הוי בידו שלא לגרשה וזה יש לדחות דפריך טפי מרישא ולהדי' וכמ"ש התו' בכ"מ. וע"פ סברת הנו"בי הנ"ל נסתרו ג"כ דברי הסבנ"א בחדושיו לסוף נדרים לפי סברת הר"נ וז"א דאף כשתאמר שזינתה ברצון מ"מ בכה"ג לא שייך שמא עיניי נתנה באחר כיון שבידו שלא לגרשה ועי' בחי' ליבמ' ס"אב ובל"ה דהתם בכתובות קאמר מעשה שהי' מ"מ לא אסרוה ופר"שי והרי הרבה עדים הי' וע"ש בתו' עכ"ינח ס"ז. וכמדומה שראיתי בס' בני יעקב ד' קע"ב א' דהקשה מהא דמעשין לפסולות וכתב לחלק דדווקא בזינתה תחתיו דמזוהמת בעיניו יעש"ב וע' בההי"מ פ"יח מאס"ב ד"טז וע"כ דגם באשת כהן כיון שאין הבעל מחויב להאמינה אין בדבריו כלום ומשמע דעכ"פ בזינתה הי' צריך לגרשה דאל"כ גם אם הי' מאמינה אין חילוק בזה בין אשת כהן לאשת ישראל וע"חצ ס"קנ ויריעות האוהל ס"מה ויש לפקפק ועי' תו' כתובות ט"א סה"ד ואב"א ודוק. וכעת בא לידי ס' תועפת ראם ס"נ שרמז לקו' הנ"ל ועש"ש ו' פכ"ב דחזקה מסברא לא מהני בת"ות אלא דהכוונה כיוון דמשום סברת דייקא ומנסבי מגרע לחזקת א"א וכיון דבגירושין נמי דייקא ונתבטל חזקת א"א וא"כ נהי דלא מהני להוציא מחזקת א"א אבל מ"מ מועיל לגרע חזקת א"א ובת"ות ל"ח. ובל"ה י"ל כדמצינו בכ"מ דכונת הגמ' לדייק מדלא מותיב רבא מהך דר"יח אדר"ה התם ולסיועי דלא כוותי'. וגם כבר הוכחתי בחי' במ"אח דהי' תרי סתם רבא מכמה ראיות [כמבואר ג"כ ביבמות

ס"ג ב' וב"מ נג"ב וב"ב צא"א ובע"ג יא"ב טז"א וחולין סג"א ועירובין ה"ב ר"ח בר רבא אמר רב וע' חולין ס' ע"ב ושבת סו"א וברכות נח' א' וע' סנהדרין קד' שהוזכר י"א פעמים רבא אר"י וכן במכות יו"ב וע"ש בהג"ריב וע' בשבת קכ"א סע"א שהי' רחב"ר בימי ר"י וביום שמת נולד רבא כקידושין ע"ב וע' בשבת קמח"א רבה בר"ח לאביי וע' ברכות מה' א' ותו' כריתות יח"ב ור"ה לא' א' וע' ב"ק כו' ב' ועירובין לח' ב' ופסחים קי"ז וע' שבת קנג' א' וכתובות סב' סע"א וע"ב וע' יומא יט"ב וע' ב"מ פו"ב וב"ב קט"ב וע' סנהדרין ס' ע"ב וב"ב כו"א וע' ביצה כא' ע"ב רבא למר שמואל וע' שבועות יח"א ר"ה מש"דר וע' חולין כח"ב נג"ב עו"א וע' סנהדרין צח"ב וצט' ב' ובע"ג כז' ב' וע' מ"ק כב' ב' וקדושין כז' א' וע' גיטין לא' ב' ר"ח בר רבא אמר רב ואולם הגי' ב"ב כה"א ר"ח בר אבא וע' בקדושין פ"א סע"ב רב אחא בר אבא וע"הג הביא הגי' חנן בר רבא וע' חולין צה"ב רב איקלע לבי רב חנן חתני' ובערוך הביא ג"כ בר אבא ומזה משמע ג"כ שלא היו מקפידין למי ששמות שני המחותנים שוה וכמ"ש ג"כ בחי' לברכות מד"א דהרי רב הי' ג"כ שמו אבא ועתו' חולין מה"א ובכ"מ וע' שבת דף מח' ע"א וע"ש קמט' ב' רב מרדכי מרבא ור"מ הי' תלמידו כסוטה מו' ב' ורש"י ביצה ו"א וע' פסחים קיז' א' וע"ב ובמגילה כא' סע"ב ואף דשם כד' ב' בע' נמי מאביי ע"כ דהי' אביי קשישא וע' שבת קמב' א' וסוכה ה"ב רחב"א אמר רבא ובכ"מ רחב"א אמר רב וע' כתובות ח"ב ר"ח אמר רב ובשבת גריס רבא וע' ביצה ל' ע"א וכתובות סו' א' וע' חולין לג' א' וע' יומא עט' א' רבא א"ר ואף שנולד ביום שמת ר"י וע' ברכות סב' א' דהקדימו לר"יח ואף דמזה אין הכרח כ"כ וכמ"שכ בחי' ליבמות ס"ב וע' פסחים נה' א' ואולי הוא ר"ש בדר"א בפסחים מט' א' וע"ש ל' ע"ב וע' ב"ב כב' א' רבא רבי' דרבך וא"צ למה שנדחק א"ז רש"א בח"א וע' ב"ק קד' ב' וע' בראי"ש ה' תפילין בשימושא רבא וע' בן נון לקידושין ג' שהוכיח ג"כ שהי' ב' סתם רבא. ובזה מיושב קו' התוס' בכמה מקומות מרבא אדרבא] והארכתי במקום אחר ואין כאן מקומו.